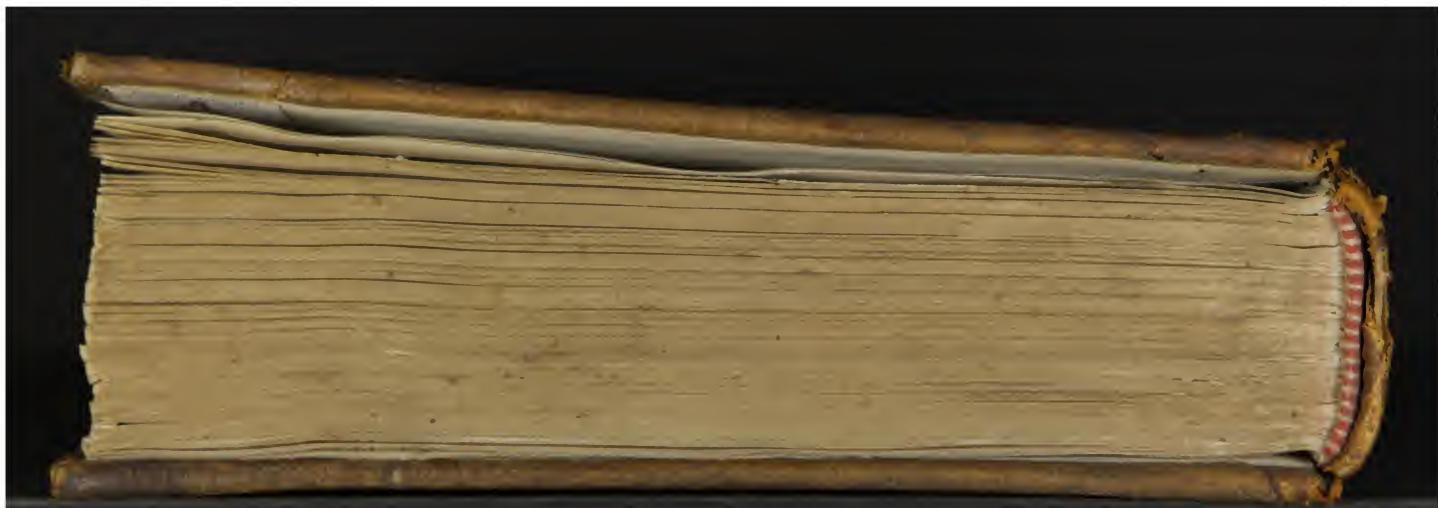

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.29

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.7.29

INCUNABULI

A

7

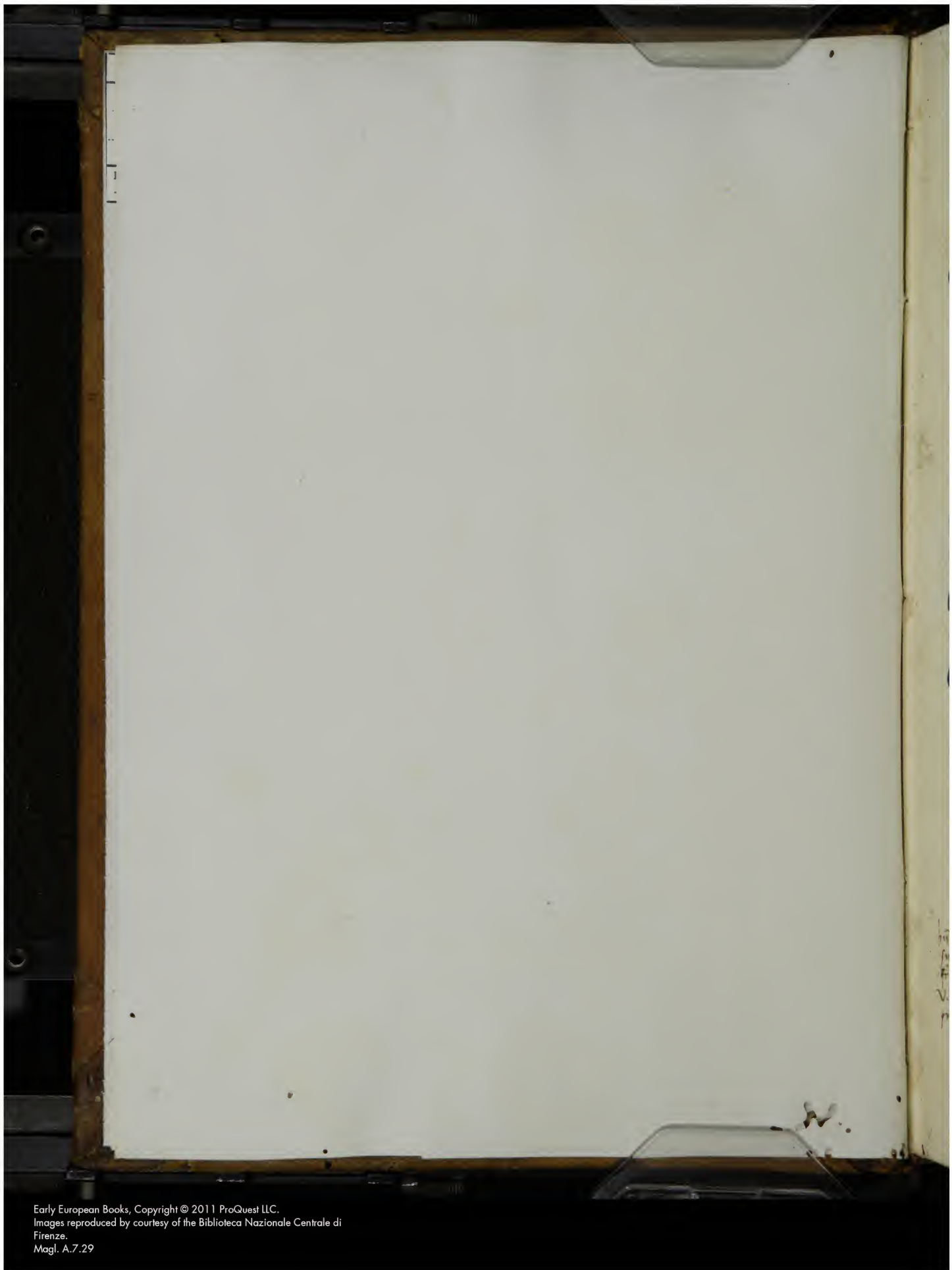
29

Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

A. 7. 29

Incipit tabula restitutionū vřaz 7
excoicationū: edita p venerabilē dñm
fratrē Iřfranciscū de platea ordinis
minorū.

Restitutio Iřmo.

Atrum restitutio sit de necessitate sa
lutis. *g.* i

Restitutio. *z.* *g.* i

Quis teneat ad restitutionē. *g.* i
De restitutione dānificatiū in
bonis anime.

Quid si aliquis retrahit aliquem a reli
gionis ingressu. *g.* z

De his qui inducunt aliquos
ad peccatum.

Atrū inducēs aliqū ad peccatū oī
lendo 7 cetera teneatur ad restitu
tionem. *g.* z

Quid de illo q tēptat pudicitiaz alic
mulieris. *g.* 4

Quid de illo qui vituperavit aliquē
in *g.* 5

Ad quid teneat seducēs vel deflorās
virginem. *g.* 6

Ad quid teneatur confessor absolūēs
aliqū quē nō poterat. *g.* 7

Ad quid teneat dānificans aliquem
ex fraudulēto consilio. *g.* 8

Ad quid teneat clericus qui dimittit
officiū. *g.* 9

Quid de illo qui fecit penitentiā sibi
impositā in peccato mortali. *g.* 10

Quid de sacerdote q promisit dicere
missas sancti Gregorij. *g.* 11

Quid de dñis tpalib⁹ qui denegant
pñiaz dānat. ultimo supplicio. *g.* 12

De restitutione dānificatiū in
bonis corporis.

Ad qd teneat dānificans. *g.* 13

Quid si statiz morit nec aliqū expēse
facte sunt in medicis. *g.* 14

Quid si nullā habuit artem. *g.* 15

Alqz ad qd tēpus estimabunt opere
quibus cariturus est. *g.* 16

Ad quid teneat occidēs aliqū in ne
cessitate inevitabili idest gratia sue
defensionis. *g.* 17

Quero cum in crimie lese maiestatis
ex sola scientia teneat reuelare ad
qd teneat nisi reuelauerit. *g.* 18

An isti ptiales cadant in crimen lese
maiestatis. *g.* 19

Ad quid teneat qui cōmittit pditiōē
cōtra vñū tyrānoř Italie. *g.* 20

Quid de statuētib⁹ leges fures occi
di. *g.* 21

Quid de spiculatore cui pēpiē inter
ficere p iudicē lata sentētia. *g.* 22

Quid de dñis terrarū: qui mutilant
hōies ppter animalia que capiūt
contra eorū volūtatē. *g.* 23

Quid si ex domo tua pēciat qd
pē qd mortu⁹ ē pater me⁹. *g.* 24

Quid si equus tuus calce me pēssit.
g. 25

Quid si pecunia accepta intelligatur
remisisse ad iōē iniuriarū. *g.* 26

Quid si qd pēuret aliqū iniuste in
seruitutē redigi. *g.* 27

Quid d medico impito ex cui⁹ culpa
morit infirmus. *g.* 28

De restitutōe dānificatiū in
bonis fortune.

De raptoře. *g.* 29

Restituē tñt fur rē cū fructib⁹ pcepti.
et que pēpi possunt. *g.* 30

Alqz necessitate semis vel nuditatis
liceat furari. *g.* 31

Alqz liceat furari cā pietatis. *g.* 32

hūc librū in nūō Centum. Octuagesimum qntum. qd d elemosinis intutu
suis sibi datis fr bñ dōs smeliori mianet d masinis de flor ex mīst abpū emī
fr franciscus Zen dñs mīst 7 qñor qd pñs cismantanos de obpū nūcupatos
V. G. año suis p mīnucariatis 2. 1505 ad bibliothecam loci scī michachis d dñe
prope seculas eiusdem⁹ pertinere declaravit 7 voluit

De nouez gñibus fautorū qui obligant in solidum.

I usti .s.	33
C onsiliū .s.	34
C onsensus .s.	35
D alpo idest adulator .s.	36
R ecursus .s.	37
P articipans .s.	38
M utus .s.	39
N on obitans .s.	40
N on manifestans .s.	41
D e restitutione ementium de furto preda vel rapina.	
D e rapina .s.	42
Q uid de predam ementibus .s.	43
Q uid si emptor hoc nesciebat pbabi liter tamen hoc credebat .s.	44
Q uid si sciebat factum sed ignorabat ius facti .s.	45
Q uid si raptor donator vel venditor satisfecerit plenarie de pda data: vel vendita .s.	46
Q uid si qs emat rem de preda bona fide vt restituat .s.	47
Q uid si non potest reperiri dominus: vel nescitur .s.	48
D e restitutione comedentium de rapina usura vel furto.	
D e his qui comedunt: vel in alios vsus conuertunt .s.	49
Q uid de his q comedūt ⁊ iduūt .s.	50
Q uid de predicatorib⁹ qui comedūt de his .s.	51
D e restoe arq̃sitorū p meretriciū	
A n meretrix teneat restituere .s.	52
Q uid d muliere que recepit pecuniā pro opere carnali .s.	53
Q uid de seculari qui recipit p opere carnis a coniugata .s.	54
A tz regularis possit auctoritate ppa	

restituere quod accepit .s.	55
Q uid de filiis illi⁹ qui viuente vxore sua duxit aliam .s.	56
Q uid de adultera que concepit filiu⁹ ex adulterio .s.	57
Q uid si mulier habet filium de adulterio occulto .s.	58
D e restitutione dotis.	
A n dos restitui debeat mulieri adultere .s.	59
Q uando dos debeat restitui .s.	60
E ui debeat dos restitui .s.	61
Q uid si fundus estimatus datus est in dotem .s.	62
A n vir possit cogere patrem: vt det dotem filie sue .s.	63
A n maritus possit expellere vxorem non soluta dote promissa .s.	64
Q uid de viro qui recipit filiā raptoris vel vlararij in coniugem .s.	65
D e restitutione bellantium.	
A n capta i bello sibi accēat restoi .s.	66
D e quinqz conditionibus requiratis ad hoc vt bellum sit iustum .s.	67
Q uid si aliq̃ p̃dictorū defuerit .s.	68
Q uid de sequentibus dominum in iniusto bello .s.	69
Q uid si probabiliter dubitant: vtruz iustum vel iniustum sit .s.	70
A n sequentes ipsum dominū teneat in solidum .s.	71
Q uid si neuter raptorū erat domin⁹ sed simul cōuenerūt equaliter .s.	72
Q uid si oēs sequūt etia⁹ si vn⁹ solus potuissz p se facere an tenent in solidum .s.	73
Q uid si post multa dāna fiat pax: et damna hinc inde remittantur: an remissio se extendat ad homines vtriusqz partis .s.	74
Q uid	

Quid de seditis mouētibz bellū et
 imperio dominorū suorū. § 75
Quid de his que rapiūtur in ecclesiis
 in bello iusto. § 76
Quid de his qui incendunt ecclesias
 in bello iusto. § 77
Antz sacrilegis regibz idicētibz bellū
 teneat sediti milites obedire. § 78
An occupata hodie p principes chri-
 stianos in bello auctoritate ppria
 sibiaceant restitutioni. § 79
Quid de comitibus qui sine auctori-
 tate pncipis vasallos ppios bello
 exhereditant. § 80
Quid de bellis factis ab vna ciuitate
 alteri ciuitati sine auctoritate prin-
 cipis. § 81
Quid de partialibus expulsi contra
 ciuitatem bellantibus. § 82
Quid de socialibus gentiūz armorū
 qui ad suū libitū discurrunt. § 83
Quid de his que recuperant ab hosti-
 bus per milites. § 84
An in bello iusto liceat pugnare non
 solum contra iniuriantes: sed etiā
 contra suos vasallos. § 85
Atrum recuperans rem sibi sbractaz
 furto vel violentia: vel eqpollentē
 furtiue vl violētē tēat restituē. § 86
 De famulo furtū sbrabente a
 dño ppter mercedē negatam.
An teneat restituē qd sbraxit. § 87
 De restōne acq̄sitorū in ludo.
An acq̄sita i ludo sibiaceat restōi. § 88
 De restitutōe notariorū dānisi
 cātiū ali quē ppter impitiā. § 89
Quid si faciat falsū instrumētū. § 90
Quid de artificibz assententibus se pi-
 tos in arte suā: si ignorātia aliquē
 ledant. § 91

De restitutione medicorum.
Que medico curaz egri derelinquēte:
 vel male secante egrum. § 92
Quid de medicis qui gratia lucri p-
 longāt morbos. § 93
Quid de medico imperito. § 94
 De restōe acq̄sitorū p litigiū:
 1° pmo de accusatoribz criminū
An talis acq̄sita sibiaceat restōi. § 95
Quid de illo qui pecūia accepta desi-
 stit ab accusatione. § 96
 De restitutōe iudicis qui dolo
 seu impitiā inique iudicat. § 97
Quid si sufficiens est: sed negligit stu-
 dere 7 sic male iudicat. § 98
Quid si recipit pecuniā: vt inique iu-
 dicet. § 99
Quid si accepit pecuniā: vt bñ iudica-
 ret: aut simpliciter vt iudicaret. § 100
Quid si accepit pecuniā: vt nō iudica-
 ret: aut vt male. § 101
Qui fiat restitutio: cuz datio sit mala
 intentione. § 102
Quid si iudex male iudicauit i grāter
 p imprudētiā assessoris. § 103
Quid de officialibz iudicūz incitātibz
 eos ad iniuste iudicandū. § 104
Quid de iudicibz 7 administratoribz
 qui negligunt facere iusticiā 7 de-
 fendere oppressos. § 105
Quid de iudice qui omittit cōdēna-
 tionem expensarum. § 106
 De restitutōe aduocatorū:
Que eo q fuerit in culpa: quia nō erat
 idoneus: puta d psois phibitū. § 107
Quid si recepit imoderatūz salarium
 § 108
Quid si per ignorātiā vel negligētiā
 cliētul⁹ suus amisit litem. § 109
Quid de illis dolo quorū contingūt

vana vel fraudes. *s.* ii0
De restitutione testium.
¶ *De corruptis testibus. s.* iii
¶ *Utrum testis possit accipere sumptus
necessarios. s.* iiz
¶ *Cui reddet testis pecuniam acceptam
pro testimonio lato. s.* iiz
¶ *Quid de teste nolente manifestare veritatem:
et una pars leditur. s.* iiz4
*De extorquentibus elemosinas
per mendacium et hypocrisim.*
¶ *Utrum qui simulatio religionis requirit
aliquid teneat ad restitutionem. s.* iiz5
¶ *Quid de diuite metiendo se pauperem
accipiente aliquid. s. eodem.*
¶ *De mendicantibus validis qui fingunt
se infirmos. s.* iiz6
¶ *Utrum quam debet habere questores
elemosinarum ab episcopis. s. eodem.*
*De restitutione facientium elemosinas
de alieno.*
¶ *An committat furum. s.* iiz7
¶ *Utrum monachus possit facere elemosinam.
s. eodem.*
¶ *Utrum uxor possit facere elemosinam
sine licentia viri. s.* iiz8
¶ *Utrum filius familias possit facere elemosinam
sine consensu patris. s.* iiz9
¶ *Utrum fur faciendo elemosinam de furto
liberetur. s.* iiz0
¶ *Utrum liceat furari causa pietatis. s.* iiz1
*De restitutione acquiritorum per
malos artifices.*
¶ *An talia subiaceant restitutioni. s.* iiz2
*De restitutione clericorum
symoniacorum.*
¶ *De illo qui recipit beneficium symoniacum
scilicet. s.* iiz3
¶ *Quid de symoniaci in ordine et dignitate. s.* iiz4

¶ *Quid sciendum de pecunia symoniacum
accepta. s.* iiz5
¶ *Quid de recipiente simplex beneficium
symoniacum. s.* iiz6
¶ *Quid de clericis male administrantibus
administrationem ecclesie. s.* iiz7
¶ *Quid de his qui donant sua in bonum
stris personis. s.* iiz8
¶ *Cui fiet restitutio a talibus personis
male recipientibus. s.* iiz9
¶ *An isti ecclesiastici qui male dederunt
debeat restituere de bonis ecclesie
suis an patrimonialibus. s.* iiz0
¶ *Quid de prelatibus ecclesiarum qui aliquid
legatis impediunt: ut a subditis plures
extorqueant. s.* iiz1
¶ *Quid de clerico cui episcopus confert
beneficium ut cognoscat matrem:
vel sororem. s.* iiz2
De restitutione suspensorum.
¶ *An clericus suspensus ab officio teneat
ad restitutionem beneficij et fructuum.
s.* iiz3
¶ *An impediens aliquem a consecutione
beneficij teneat ad restitutionem. s.* iiz4
¶ *Quid de illo qui violenter occupat
beneficium: aut scilicet se intrudit
in eo. s.* iiz5
¶ *Quid de excommunicato reconciliato
an fructus tempore excommunicationis
restituatur. s.* iiz6
¶ *Quid de his qui steterunt in sententia
longo tempore. s.* iiz7
¶ *Quid de conferentibus talibus beneficia
scilicet. s.* iiz8
De restitutione religiosorum.
¶ *An monasterium teneatur restituere
egrediendi id quod tempore ingressus
ipse donauerat eidem monasterio. s.* iiz9
¶ *Quid de religiosis qui obligati erant
in seculo*

In seculo aliquid restituere. §. 140
An regularis possit restituere propria
auctoritate. §. 141

De restitutōe dñorū tēporaliū.

An male acquisita per eos debeāt re
stitui. §. 142

Quid si restitutō sit difficilis: q̄a forte
non sufficiunt bona. §. 143

An possit dominus aliquid exigere a
subditis. §. 144

An auferentes res contra bānūz por
tatas teneantur restituere. §. 145

Quid de dominis exigentibus a sub
ditis talias. §. 146

Quid de exigentibus pedagia ⁊ tho
lonca antiqua. §. 147

Quid de imponentibus noua peda
gia. §. 148

Quid de rētib⁹ leges iniq̄s. §. 149

Quid si dominus nō facit id propter
quod impositū est pedagiu. §. 150

Quid de dñis negligentibus facere
iusticiam miseris ac defendē. §. 151

Quid de vtentibus malis officialib⁹
⁊ nō corrigentibus eos. §. 152

An solus princeps possit imponē col
lectas. §. 153

Quid de vendētib⁹ officia publica.
§. 154

De restitutione subditorum
facienda dominis.

Itrum tales teneant ad restitutōez
dominis de male ablati. §. 155

De fraudantibus pedagia.

An fraudātes datū teneāt ad penaz
impositam in foro consciētie. §. 156

Quid de portantibus merces p̄hibi
tas ad partes paganorū. §. 157

Quid de furāte christianos captiuos
a saracenis detentos. §. 158

Quid si christian⁹ captiuus furetur a
saraceno qui cū detinet. §. eodem

Quid de subditis dānificatibus do
minos. §. 159

De restōne s̄bditoz inter se de
his qui ad inuicem extorquent

De ciuib⁹ qui collectas diuiserunt
super alios. §. 160

Quid de estimantibus res plus vel
minus odio vel inuidia. §. 161

Quid de malis electoribus. §. 162

Quid de exactoribus tributorū plus
exigentibus debito. §. 163

De restitutione contrahētium

Ad quid tales teneant. §. 164

Quid de cōmodatario. §. 165

Quid de vtēte cōmodato ultra locū
determinatum. §. 166

Qui dicant casus fortuiti. §. 167

Quid de depositario. §. 168

Quid de bidello cui assignasti libru
tuū: ⁊ alteri tradidit. §. 169

Quid de creditore pignoris. §. 170

An inter emptorem et venditorem
cadat restitutio. §. 171

De quō teneat locius. §. 172

De restōne eius q̄ ob cām acce
pit ⁊ causa non est secuta. §. 173

Quid de illo qui accepit pecuniā p̄p̄
nuptias ⁊ nō sunt secute. §. 174

Quid de accipiente aliqd vt seruū
manumittat ⁊ non facit. §. 175

De restitutione gerentium
aliena negocia.

De tutore ob cuius causā adulto vel
pupillo dānū illatum est. §. 176

Quid si q̄s volebat dare aliqd pupil
lo: ⁊ tutor impediuit. §. eodem.

De restōe negotioz gestori. qñ
dānū incurrit sua causa. §. 177

De restitutione sociorum: quando
alter in ea facit expensas: vel ali?
est dominus. §. 178
De restitutione accipientis inde-
bitum. §. 179
De restitutione dānorū datorum
ab animalibus: si animal tuum
mibi dānum intulit. §. 180
Quid si equus tuus calce me percussit:
et crus fregit. §. 181
Quid si animal tuum incitauit meū:
et meū dedit alteri dānum. §. 182
Quid si bos tuus comedit herbā meā
et canis carnes. §. 183
Quid si animalia quæ mittit in caput
meum: et fruges depascunt. §. 184
Quid si per se pecora intrauerunt in
caput: et frumentum comederunt. §. 185
Quando dominus se liberat dando
animal dānicās et quā nō. §. 186
Quid si animal mordax tenes iuxta
viam: et ledit hominem. §. 187
An si inuenio ouem tuam in campo
meo possum tenere illam quousque
mibi satisfeceris. §. 188
Quid de ledentibus agrum: vel domum
alterius igne: aut iumento maliciose
§. 189
Quid de boue cornupeta nō custodi-
to a domino: et ledit alium. §. 190
Quid si equus tuus insidiando mulā
meam crus meū frangat. §. 191
Quid de habentibus colubaria. §. 192
Quid de venatoribus qui conculcāt
agros quorum canes occidunt animalia
pauperum et similia. §. 193
De restōne excōicatorū.
Alterū durate excōicatione clericus possit
fructus sui beneficii. §. 194
Omnis excōicator tenetur ad restitu-

tionem. §. 195
Quid de his excōicatis qui tempore
excōicationis acquirunt aliquid. §. 196
De restitutione inuētorū a casu
et fortuna.
An talia sibi accipiat restitutioni. §. 197
Alterū quis possit prohiberi piscari in
fluminibus publicis. §. 198
Quid de feris bestiis piscibus et volu-
cribus. §. 199
An fera bestia a te vulnerata efficiat
tua si alter capiat eam. §. 200
An apes et volucres super arborē tua
sint tui iuris. §. 201
Quid de feris factis mansuetis: ut pa-
uones apes columbe. §. 202
Quid de animalibus mansuetis. §. 203
Quid de thesauro inuento. §. 204
Quid de insula nata in mari. §. 205
De restitutione acquisitorum in
naufragio. §. 206
De restitutione dāni quod causa
alicuius datum est. §. 207
Quomodo possit exemplificari dānum
culpa contigisse. §. 208
Quid de eo qui aperuit cisternam: et
animal alterius cecidit in eam. §. 209
Quid si inimicus tuus incendit domū
tuam: et mea uritur. §. 210
Quid si heres vendit rem depositam: aut
comodatam defuncto. §. 211
Quid de officiali qui negligit in gere:
an officiales sui recte gerant se in
officiis. §. 212
Quid de officiali qui negligit punire
criminosos. §. 213
Quid si quis culpabili negligentia dānum
dedit. §. 214
Quid de his que sunt in mora tradendi
res domini. §. 215
De restōne

De restitutione fame.

- A**n infamans aliquem teneatur resti-
tuere. §. 216
Quot modis dānificet quis aliuz in
sua fama. §. 217
Etrū aliq̄s possit reuelare malū alic?
sine peccato. §. 218
Quot modis fiat detractio. §. 219
Quid si quis de diuersis ⁊ a diuersis
infamatur. §. 220
Quid si quis non imponit crimen: s̄
murmurat indiscrète. §. 221
An accusatus negans verum crimen
sibi in publico impositū peccet mor-
taliter. §. 222
Etrum satisfaciendū sit detractorib?
quibus modis potest. §. 223
De restōne q̄ vn? tñt p̄ alio.
An pater reneatur ex contractu filij
facto cum extraneo. §. 224
Quid de mercatoribus qui preponūt
institores suis apothecis. §. 225
An dominus et pater teneant ex cō-
tractu gesto p̄ seruū ⁊ filiū. §. 226
An principalis teneat fideiussori suo
pro eo qđ soluit. §. 227
Quid de eo qui facit fugere debitore
§. 228
Quid de occultante officialē tēpore
scindicatus. §. 229
Altz vxor teneat si marit? male ad-
ministret officiū publicū. §. 230
Quid de vxore que fecit furtuz ante
matrimonium vel prius. §. 231
Quid de notariis officib? instru-
menta usuraria. §. 232
Quid si filia doctetur in fraudem cre-
ditorum. §. 233
Quid de viro qui accepit filiam ra-
ptoris vel usurarij. §. 234

- Q**uid de sepeliētib? v̄arios. §. 235
Quid de ministris usurarij. §. 236
Quid de procuratore tutore et cura-
tore. §. 237
De restitutione edificantium
in solo suo cū dāno vicini. §. 238
De restōne edificatium in solo
alieno de sua mafia: ⁊ aliis mul-
tis casibus. §. 239
Quid si quis plantet plantā in alieno
solo. §. 240
Quid si seminauit in agro tuo frumē
tuum meum. §. 241
Quid si scripsi i aliena carta vel pinxi
in tabula aliena. §. 242
Quid si q̄s ex aliena mā: vel ex sua ⁊
aliena fecit materiātum. §. 243
Quid si q̄s bōa fide fuit vestimēto suo
manicā de aliēa purpura. §. 244
Quid si quis confundat materiam
propriam cum aliena. §. 245
De restitutione fructuum
perceptorum. §. 246
Quid de asportantibus fructus de
campo. §. 247
Quid de inuasore rei alterius immo-
bilis. §. 248
De restōne alienatiōis facte in
fraudem creditorum. §. 249
De restitutōe alienatiōis facte
per metum. §. 250
De restōe faciēda ei q̄ vtiliter
gessit negotium meum.
Quid si soluiſti creditori meo: et me
liberasti. §. 251
Quid si tutor more ciuitatis mixta
erentia magistro noie pupilli. §. 252
Quid si redimo filiū tuū ab hostibus
sine mandato tuo. §. 253
De restōe expēlar? i indi? factar?

De his qui temere litigant. §. 254
 De restitutione recipientium ab
 his qui alienare non possunt. §. 255
 De restitutione utrumque re alienam con
 domini voluntatem. §. 256
 Restituitur tunc qui commisit furtum in usu
 rei: sed non in ipsa re ad estimationem
 illius usus. §. eodem.
 De restitutione facientium fraudem legis.
 §. 257
 De restitutione damnificationum alium in suo
 vel debitore vel animali.
 De occidendo alienum suum vel aial. §. 258
 Quid si quis compellit animal alteri
 precipitari. §. 259
 Quid si ex misericordia dissolui seruus
 alienum vel debitorem. §. 260
 De restitutione miscantis turpitu
 dinem in vino alieno. §. 261
 De restitutione damnificationum aliquez
 proiciendo vel effundendo aliquid
 de domo. §. 262
 De restitutione damni dati ab arbore
 vel a flumine. §. 262
 Quid si per alluvionem terra agri mei
 adiciatur tuo. §. 264
 De restitutione damnificationum
 rempublicam aliquo modo.
 De exactoribus tributorum qui aliquid
 retinent. §. 265
 Quid de eo qui pecuniam sibi datam
 in administratione reipublice partem
 retinet vel totam. §. 266
 Quid de his qui faciunt ut annona
 carior vendatur. §. 267
 De restitutione plagiariorum. i. qui sub
 trahunt filios patribus. §. 268
 Quid de abducentibus uxorem alteri. §. 269
 De restitutione raptorum virginum
 viduarum et sacramentalium. §. 270

De multiplici restitutione sienda
 reipublice. §. 271
 De restitutione vendentium officia
 publica et dignitates. §. 272
 De restitutione iniuriarum. §. 273
 De coactione fratrum facienda
 post mortem patris. §. 274
 De restitutione heredu. §. 275
 De ordine restituendi creditori
 bus et legatariis. §. 276
 Quid de expensis factis ab heredibus. §. 277
 Pro quota parte teneant heredes
 si sunt plures simul. §. 278
 Donec quod aliquis moriens habet tres mar
 chas auri: quarum una est de usura:
 et dimittit eas tribus filiis suis: non
 determinans que sit de usura: si generaliter
 dicit unam illarum esse. §. 279
 Donec quod uni constat quod duo volunt
 restituere. §. 280
 Restitutio tertio.
 Qui debet fieri. §. i
 Quid de illo qui pluribus tunc: et vult
 partem soluere: cum non possit totum. §. 2
 Qui sunt posteriores inter creditores. §. 3
 Qui sit facienda restitio rei furtive. §. 4
 Restitutio quarto.
 Quando debeat fieri. §. i
 Quid si is qui tenet restituere non potest
 induci ad restitutionem statim facienda: nec
 creditor vult dare dilationem. §. 3
 Restitutio quinto.
 Quoadmodum ut debitor apud deum
 et homines satisficiat. §. i
 Quid si aliquis offert totam pecuniam
 creditori ostendens plenariam voluntatem
 cum non habeat. §. 2
 Utrum remissio semel facta per peni
 tentiam reuocetur. §. 3
 Quot sunt modi satisfaciendi. §. 4
 Restitutio

Restitutio sexto.

Quid sit restituendum. *f.* i
An debeat iniungi in foro con-
scientie q quis soluat penam quaz
incurrit deiraudando pedagium.

f. z
Quid tenetur restituere fur. *f.* 3
Quid de emente eam. *f.* 4

Restitutio septimo.

Ubi facienda sit. *f.* i
Restitutio octauo.

Quando debitor nō est soluēdo. *f.* i
Quando debitor non est soluendo:
an teneatur petere veniam vel di-
lationem. *f.* z

Quid si debitor nō potest induci ad
restitutionem statim. *f.* 3

Quid si fur vel raptor sit in extrema
necessitate. *f.* 4

Quot sunt modi restituendi quibus
consulitur debitori ne in desperatōez
labatur. *f.* 5

An quando debitor non est soluēdo
sacerdos possit dare dilatōez. *f.* 6

Quid de illis qui si vellent dimittere
superfluas expensas possent rapta
restituere. *f.* 7

Quid agere debet penitens quando
non est soluendo. *f.* 8

Quid si discrepāt inter se spoliati in
danda dilatioe. *f.* 9

Restitutio nono qnatum ad
ordinem.

Eui prius fienda sit. *f.* i

Restitutio decimo.

Quib' dz fieri restitutio incertoz. *f.* i

¶ Infit Tabula restitutionuz.

Incipit Tabula usurarum.

Usura primo sez in contractu
mutui.

Quid sit usura. *f.* i

In quibus rebus committitur. *f.* z
An sit mutui si quis dedēit. io. vlnas
panni pro aliis. io. reddēdis ad cer-
tum terminum. *f.* 3

An usura excusetur ex pacto conuen-
tionali partium. *f.* 4

Atrā sola spes faciat usurariū. *f.* 5

Atrā usurarius intentionarius te-
neatur ad restitutionem. *f.* 6

Quare usura sit peccatum. *f.* 7

Quare recipere aliquid vltra sortem
in mutuo sit peccatum: et pro re lo-
cata non. *f.* 8

Quare iudex secularis patit' usurarios
vivere cuz sint fures: 7 alios rapto-
res non. *f.* 9

Quare iudex ecclesiasticus plus intro-
mittit se de pena usurariorum: qz
aliorum furum. *f.* 10

Atrū i lege veteri pmissū erat iudeis
dare ad usuram alienigenis. *f.* 11

Atrā mutuās posset nālem obliga-
tionem deducere in civilem. *f.* 12

Atrū mutuās possz vltra sortē recipe-
re servitium facti vel verbi. *f.* 13

Atrum mutuans pecuniam rustico:
vt laboret possessionem eius sit cen-
sendus usurarius. *f.* 14

Respondeo ad argumentum in con-
trarium. *f.* 15

Quid si vellem emere vsqz ad certuz
tempus terram fructificatē. io. sin-
gulo āno: et fecisti me cessare a tali
emptione: 7 tibi mutuare pecuniā
Et ego dico q contentor tibi mu-

tuare: cū hoc q̄ tenearis mihi dare
singulo anno tantum quātuz esset
fructus illius possessionis: si emitter
an sit vsura. §. 15

IDone q̄ habebaz pecuniaz: ⁊ volebā
ire ad nūdinaz ⁊ ibi merces emere
⁊ ad aliū locuz deferre: vel seruare
certo tempore vt lucraret. Tu indi
ges pecunia illa: recipis illam mu
tuo: offerens te paratū illā restituē
cum lucro spato: an sit vsura. §. 17

Quid si frumentum est charissimum
et data nunc certa pecunia sit pa
dum q̄ certo tempore reddatur ei
tantum frumenti: quantum tunc
poterit habere pro illa pecunia: an
liceat. §. 18

Quid si mutuo tibi frumentū ad re
nouandum: an liceat. §. 19

Quid si q̄s accepit pecuniā ad vsurā:
⁊ postea eādē mutuāt amico suo
vt restituat sortem: et dictā vsurā
vsurario. §. 20

Atrum inimicis quibus potest licitū
bellū iferri liceat dare ad vsurā. §. 21

Quid de his qui volunt dare dilati
onem debitori veniente tpe solōis:
nisi pro pecunia. §. 22

Atrum liceat mutuare cum hoc pa
cto vt des aliqd paupibus. §. 23

IDone q̄ quis mutuāt pecuniaz ticio
vt vadat ad molendinum suū: alīs
non mutuatur: an est vsura. §. 24

Sed cui fiet restitutio in p̄dicto casu.
§. 25

Sed quid si molēdinarius donat pe
cuniam vt vadat potius ad molē
dinum suū q̄ vicinorū. §. 26

Atrum in aliquibus casibus liceat re
cipere vltra sortem: dicitur q̄ sic in

12. casibus. §. 27

Primo ratione feudi. §. 28

Secundo ratione beneficii violenter
occupati. §. 29

Tertio rōe dotis. §. 30. vsq̄ ad. §. 34

Quarto ratione interesse. §. 35

Quinto rōe liberalis donatōis. §. 36

Sexto ratione more. §. 37

Septimo ratione pene. §. 38

Octauo ratione termini. §. 39

Nono ratione retraditionis rei ven
dite. §. 40

Decimo ratione dubij. §. 41

Indecimo quādo pecunia sigillata
concedit vel locatur. §. 42

Duodecimo quādo accipit vsura ab
inimicis fidei. §. 43

Quid si mutuauit tibi. io. corbes fru
menti vsq̄ ad pasca: quando valer
corbis. 20. solidos: ⁊ postea in pasca
quando est tempus solutiōis valet
40. an est vsura si. io. corbes frumē
ti recipiam. §. 44

Pulchre cōclusiones in materia mō
tis. §. 45. ⁊ §. 46

Quid si quis mutuāt nauiganti: vel
cunti ad nundinas certam pecunie
quantitatez recepturus aliqd vltra
sortem pro eo q̄ recipit in se pericu
lum pecunie vel merciaz: id est si pe
cuniam vel merces saluas portauit
rit. §. 47

Quid de illo qui mutuauit pecuniaz
recepturus ad terminum alterius
generis monetam: vel aurum: vel
argentum. §. 48

IDone q̄ debitor vsurarij mutuauit so
cio pecuniam: eo pacto q̄ restituat
vsurario sortem et vsuras: deinde
currentes: An talis mutuans sit
vsurarius

usurarius .s.

49

Quid de illo qui mutuatit pecuniaz
cōitari: hoc pacto q̄ durate debito
nō teneat ad collectas .s.

50

Idone q̄ iniurias intuli Sempromio
quāobrem mihi inimicatur: ppter
quod me oportet subire expensas
floreorum .io. in mense pro securi-
tate mea. vnde ipsi sepronio egenti
mutuo centum: cum pacto q̄ mihi
remittat iniuriā: vel etiā sine pacto
sed hac spe ductus p̄maria: vt eius
gratia: vel beniuolentia: vel venia
ab eo recepta cessent expēse p̄dicte .

Non autem ex aliqua caritate quā
habeā ad illū: an sit usurari⁹ .s. si
Quid si mihi debes .io. que nō possū
recuperare: et mutuo tibi alia .io. tibi
pacto vt mihi satisfides: q̄ infra vi-
dum tempus mihi soluas. zo. An
sit usura .s.

52

Usura secūdo circa animalia.

Quero quare locando equū lz aliqd
accipē: et nō mutuādo pecuniā .s. i

Atruz quando cōmittunt animalia
nutriēda: puta oues boues et porci
possit interuenire fraus v̄aria .s. z

Quid de illis q̄ emūt oues vel boues
a paupib⁹ quos forte nō habēt .s. z

Idone q̄ dō alicui pecora cum pacto
q̄ percipiam omnes fruct⁹ pecorū:
quo ad usq̄ consequar totū meū ca-
pitale: et postea sint cōia .s.

4

Quid de illis qui tradunt boues ad
mediationem pro certis sextariis
bladī: eo pacto q̄ si moriantur: vel
deteriorantur conducto: sbeat me-
dietatez periculi: si autē meliorant
habeat medietatē cōmodi .s.

5

Quid de omib⁹ et animalib⁹ que tra-
dunt ad incrementum .s.

6

Idone q̄ dedi asinā meam in socidā
in ānquēnium: et est de vsuetudine
q̄ in fine ānquēnī diuidatur asina
et fetus vel pecudes et fruct⁹ earum
interim asina perijt naturalit⁹: nūqd
rustic⁹ mihi tenebit ad aliqd .s.

7

Idone q̄ dedi boues cuidam ciuiz pa-
cto q̄ dare debeat. zo. staria grani
in anno .s.

8

Usura tertio in emptionib⁹.

Atrū liceat emere redditus p̄diales
ad vitam sine vitio vsure .s.

i

Quo iure vendens aliqd ad vitam:
potest illud retinere q̄n emēs parū
superuixit emptionem .s.

2

Quid de his qui emunt redditus ali-
quos ad vitam venditoris seruatis
debitis circūstantiis ex etate et sani-
tate emptoris .s.

3

Atruz liceat emere redditus p̄diales
hereditarie .s.

4

Nūquid possunt vendi redditus p̄-
p̄di p̄tio minori eo q̄ statiz emēs
soluit q̄ si solutio singlis ānīs disse-
retur .s.

5

Atrū gratia expectationis rei v̄dite
liceat pl⁹ accipere a venditore: vel
min⁹ dare ab emptore .s.

6

Quid de illis q̄ agro seminato emūt
fruct⁹ p̄cipiendos illo anno .s.

7

Quid si quis debeat tibi soluere cētū
ducatos post tres ānos: et ad p̄sēs
soluit cum pacto q̄ retineat sibi .is.
ducatos ppter intercurrentes tēpus
trium annorum quorum terminū
p̄uenit: an sit usura .s.

8

Quid si emi ab habente possessiones

cenſum .io. corbium frumenti pro
pretio quo haberet poſſeſſiones: ex
quibus haberet ſiſimiliter dicte.
.io. corbes adicto q̄ de omnibus
bonis ſuis me indifferenter ſoluere
teneatur. ſ. 9

Quid de his qui emunt ab eccleſiis
vel monaſteriis certas poſſeſſiones
tenendas toto tempore vite ſue ita
vt poſt eorū mortem ad eccleſias
redeant. ſ. 10

Quis petit a me mutuū offerens p
ſecuritate mutui hypothecaz ſuorū
bonorum: Ego nolo mutuare: ſed
paratus ſum emere pro eodē p̄tio:
et vſq; ad certum tempus reddere
pro eodem. ſ. 11

De contractu emptionis cum pacto
de r̄uendendo. ſ. 12

Quid ſi quis vendat p̄cipiendorū
redditū ius q̄ tempore contractū
valet centum: 7 quia expētat ſolu
tionē ſiendaz certis terminis vult
habere. 100. 20. ſ. 13

Quero an aliquo caſu liceat vendere
ad credentiam. ſ. 14

Altz liceat emere redditū pecūarios
hereditarie: vel ad vitam. ſ. 15

Quidaz pulcher caſus de anticipatiōe
ſolōis p̄tij rei v̄dite. ſ. 16. 17. 7. ſ. 18

Quid ſi rem: puta frumētū nō eram
v̄ditur: et rogasti me vt tibi v̄de
rem: an poſſum petere illud quod
valebit tempore quo intendeſbam
vendere. ſ. 19

Quid ſi vendat p̄tio q̄ ad preſens
currit: ſed ſi pl⁹ valet vſq; ad paſca
vult q̄ illud plus ſibi detur: ſi vero
minus valet non vult q̄ pretium
minuat. ſ. 20

Quid ſi habens merces volebat eas
portare ad alium locum: vbi ſiſiſt
erant chariores: et inuenit in loco
vbi erat qui ſibi dat tantum q̄tūz
habere potuiſſet in loco ad quem
illas intendeſbat deferre. ſ. 21

Pone vendit quis fructū terre p̄dij
ad tempus: puta .io. ānōz p̄ mille
cūz fructū illius p̄dij cōiter valeāt
ānuatim centum q̄nquaginta: eſt
ne licitus iſte contractus ex pte em
ptoris. ſ. 22

Pone q̄ Petrus habet centū libras
in banco alicuius recipiēdas vſq;
ad q̄tuor meſes: vtrū alicui liceat
emere eas pro .80. ſ. 23

Quero de tali caſu aliq̄s portauit ſal
ianue: 7 vendidit iplum cōitati pro
certo p̄tio p̄cipiendo quādo alijs
q̄ ante portauerūt ſal q̄ ipſe 7 eidē
cōitati vendiderūt fuerit ſatiſfactū.
Talis autem vendens nolēs tāto
tempore expētare ſolōnez ſiendaz
vendit iura ſua que h̄z ſup cōitatez
minori p̄tio q̄z debeat recipe. ſ. 24

Pone q̄ q̄s emit terrā ab aliquo m̄to
minori p̄tio q̄z valeat reſtitutur
eam pro p̄tio eodem infra certūz
tempus: ſiue quando cūq; voluerit
vendito. ſ. 25

Quero de hoc caſu Petrus exiſtēs Ja
nue: emit a Martino turonēſes re
cipiendos in Francia in talib⁹ nū
dinis. ſ. 26

Quid ſi vendo tibi bladū vel rē meā
vt reddas mihi tantū q̄tū valebit
in tempore quo char⁹ erit hoc āno
an liceat. ſ. 27

Quid ſi q̄s vendit bladū alteri p. 20
ſolidis in meſe: q̄d eſt tantū. iſ. in
p̄ſixo

prefixo timino fm boni viri estima-
tionez valiturū: et postea veniat ca-
ristia: et videtur illud bladū vendat:
nūquid p̄mus venditor aliqd em-
ptori restituere teneat. §. 28

Quid si tempore quo mensuranduz
est granum pro quo tibi nūc centū
dedi: puta 20 tibi pretiū tpe messiū
et mensure debent in pasca quādo
granū plus valebit. §. 29

Assura quarto in cōtractu
societatis.

Quero de hoc casu aliquis ciuis Ja-
nuensis cōmittit pecuniā bone fidei
alterius: vt inde lucret et iuste: et h3
inde ptem in lucro. vtrū liceat. §. i

Quero quomodo in cōmissione talis
pecunie cōmittat vsura. §. 2

Quod modis variat cōtractus so-
cietatis. §. 3

Done q̄ aliqs ponit in societate opā
tantū: aliq̄ ponit libras. 20. ad tertiā
ptem lucri et dāni: hoc est ad lucrū
et dānū. 10. libras. 20. remanētibus
semper saluis: an liceat. §. 4

Quid de his qui mutant pecuniā
ad negociādū: hoc pacto q̄ capitū
sit saluū: et si qd lucrum interueniat
illud diuidat. §. 5

Quero quando vnus ponit pecuniā
tantum: et alter operam: ex quibus
partibus intelliguntur socij: tam in
lucro q̄ in dāno. §. 6

Done q̄ in diuisione societatis post lō
ga tempora: et multos labores p̄ce-
dentes non inuenitur nisi solū ca-
pitale saluū: an totū ipsum capitale
debeat habere idē ille q̄ ipsū posuit
an dō debeat aqualit̄ diuidi. §. 7

Done q̄ ipsū capitale est perditū vel

diminutū aduersa fortuna: nūqd
ille qui ponit operaz teneat aliqd
cōferre ei q̄ posuit pecuniā. §. 8

Done q̄ in societate vterq̄ ponit mi-
xtim pecuniā et opā: si vn⁹ maiorez
pecuniā q̄ alter: nūquid ptes lucri
erunt equales. §. 9

Quero exēpla de damnis. §. 10
An dāns pecuniā mercatori vt de lu-
cro pte hēat cōmittit vsuram. §. 11

Done q̄ pactū est inter duos q̄ vn⁹
ponit mille alter opaz: de his mille
parū restat casu fortuito: vn⁹ opari⁹ nō
vult opā ponere: vel rē suā que ma-
gna est cum re socij que parua est
quid iuris sit. §. 12

Done q̄ duo sūt socij omniū bonoz
puta fili⁹ legitim⁹ et spurius modo
pater instituit filiū legitimū heredez
q̄rit vtrū aliqd acq̄rat spurio. §. 13

Done q̄ plures sūt socij omniū bo-
norū vn⁹ istorū et v̄faria prauitate
quesiuit multa: et cōcauit socio vel
fratri. §. 14

Done q̄ ego et tu contraxim⁹ socie-
tatem duraturaz quinquēnio: hoc
pacto q̄ ego ponaz mille: et tu opā
deinde casu fortuito āte q̄nquēniū
perierunt: nunquid ego cogar ite-
rato ponere. §. 15

Nūquid ille qui debet ponere opam
puta nauigando: vel circūcirca ne-
gociādo debeat ponere istā opam
suis expensis. §. 16

In quot casib⁹ possit q̄s dare pecūiaz
suā: et inde recipe lucrum. §. 17

Duo alij pulchri casus in societate. §.
eodem.

Assura quinto in cōtractu
locationis.

Quod comittit usura in hoc articulo. §. i
Nota differentiam contractus. §. 2. 7. §. 3
De nautico fenore. §. 4
In conductore teneat de cau. fortuito. §. 5
In locatore teneat remittere mercedem conductori. §. 6
In quot casibus inquilinus potest expelli de domo per ipsum conductum. §. 7
Ursura sexto in contractu pignoris.
Atrum tenens aliquam rem pignoratam teneat eam restituere cum fructibus si sibi soluitur capitale pro quo fuit pignorat. §. i
Donec quis pignorat equum pro mutuo sibi facto: 7 soluit cibaria eius: 7 ille cui pignorat est utitur equo ad negocia: an sit usura. §. 2
Alius pulcher casus similis. §. 3
Ursura septimo in contractu permutacionis in arte numulariorum
Atrum ars camporea sit licita. §. i
Quot modis dicitur permutatio. §. eodem
Quare campor potest recipere lucrum permutando pecuniam. §. 2
Donec quis dat marcham argenti pro alia marcha soluenda in certo termino: an sit usura. §. 3
Donec quis aliquis habens pecuniam quam timet tempore futuro minorandam suo pretio secundum statuta terre: et ideo non vult eam dare mutuo nisi reddat sibi in equali pretio in quo est tempore mutui: an liceat. §. 4
Donec quis deposuit pecuniam apud camporem sine aliquo pacto: quod campor cum dicta pecunia fuit multum lucratus: 7 soluit mihi pecuniam cuius io. pro 100. an sit usura. §. 5
Donec recipit quis pecuniam vehementius

ultra mare: 7 ibi reddendam certo pretio constituto: an sit usura. §. 6
Quero campor cambiando recipit unum denarium pro florenis: vel in distante loco facit pecuniam numerari: 7 ego hic do: an sit usura. §. 7
Quid de campore qui accipit aliquid: ut pecuniam quam sibi hic soluo faciat alibi numerari. §. 8
Ursura octavo quantum ad restitutionem scilicet quid restituendum sit.
Atrum quis teneat ad restitutionem usurarum. §. i
Atrum quis teneat rem eandem numero restituere. §. 2
Atrum sufficiat quod quis non restituat plusquam accepit. §. 3
Atrum homo teneat restituere ea que legitima mercantia lucratus est de bonis usurariis. §. 4. 7. §. 5
Atrum usurarius teneat ad damnum quod incurrit ille a quo vasa extorsit. §. 6
Ursura nono quantum ad restitutionem cui facienda sit.
Cui oportet fieri restitutio usurarum 7 casus in quibus non debet fieri ei a quo sunt extorte. §. i
Donec quis platus ecclesie iniuste suberit cui fieri debet restitutio. §. 2
Donec quis christianus recepit usuram a iudeo cui restituet. §. 3
Donec quis est culpa ex parte accipientis et datus: sed tamen est sine iniuria alicui. utrum accipiens possit retinere. §. 4
Scilicet quid si pecunia data sit symoniace in iniuriam ecclesie. §. 5

Ursura decimo. scilicet quis teneat ad restitutionem.

Quero

Quero an notarij qui scienter efficiunt
instrumenta super vsuras teneant
ad restitutionem. §. i

Quid de plat. sigillatib⁹ et sbscribenti-
b⁹ se in istrumētis vsuariis. §. 2

Quid de his q̄ tēpore messuiz vel vin-
demiarū emūt vilius frumenta: et
vina: vt vendant charius. §. 3

Quid d̄ mercatorib⁹ q̄ ea itētōe emūt
mōetas: 7 alias res venales. §. 4

None q̄ vsurarius emit predium de
pecunia vsuraria: 7 donat rem illā
alteri: 7 postea fit non soluendo.
verū ille qui soluit vsuras possit cū
effectu petere rem emptā de vsuris
ab ipso possessore cui donata est: et
vtrum ille in foro penitētie teneat
restituere. §. 5

Quid si talis possessio pueniat ad illū
q̄ soluēat vsurā ex cā lucratia. §. 6

Quid de heredib⁹ vsurarij. §. 7

Qui si alij heredu fact⁹ ē nō soluēdo:
nūqd̄ alter teneat insolidum. §. 8

Quid de illis dñis q̄ multa recipiūt
a iudeis vsurariis per vim. §. 9

Quid de genero raptoris vel vsurarij
nūqd̄ pōt accipe dotē a socero. §. 10

Quid de creditore nūqd̄ pōt accipere
q̄ sibi tenet ab vsurario. §. 11

Quid de seruitorib⁹ vsurarioz q̄ eis
seruiūt in officio fenerandi. §. 12

Quid de eo qui cām vellet alicui mu-
tuare pecuniam gratis induxit me
q̄ nō mutuare nisi sibi vsis. §. 13

Quid de eo qui consuluit alicui vt fe-
neret. §. 14

Quid de eo qui pecuniaz dat amico
vel plāguineo gratis vt feneret. §. 15

Quid de eo qui contrahit societatez
cū alio ad fenus exercēdū. §. 16

Quid de eo qui mutuatur pecuniā vsu-
rario ad p̄cipatōz lucri vsaz. §. 17

Quid de eo q̄ pecuniā deponit apud
vsurarios. §. 18

De vsurario intentionario. §. 19

An mutuans secundario sub spe aliqd̄
habendi peccet: et teneat ad restitu-
tionem. §. 20

Alter creditor cui ex charitate mutuā
ei debitor aliqd̄ vltra sortem contulit
nō volūtarie: sed ne indiscret⁹ repu-
tetur vel de cetero nō inueniat mu-
tuatē teneat ad restōnem. §. 21

Quid si non sit corrupta intentio cre-
ditoris debitor tamē p̄pter mutuū
acceptū vel vltcrius retinendū dat
ei aliquid: nūquid creditor tenetur
restituere. §. 22

Quid de illis q̄ adueniente solutiōis
termio nolūt dare dilationez debi-
tori qui iuramento astrictus est sol-
uere: nisi data ei pecunia: vel equi-
pollenti. §. 23

Nūqd̄ clerici vsas q̄s hūerūt de reb⁹
ecclesie restituere possūt. §. 24

Quidaz consuluit q̄ feneraretur: vel
dedit alicui pecuniam gratis vt fe-
neraret: nūqd̄ iste teneat insolidum
ad restitutionem. §. 25

Alterū vxor teneat ad restōnem pro
marito defūcto vsario. §. 26

Alterum vxor viro viuente: et ipso
ignorante possit restituere. §. 27

Alterum vxor 7 familia teneantur ad
restitutionem eorum que cedūt in
vsu vite eorū. §. 28

Quid d̄ recipiētib⁹ ab vsariis munēa
elemosinas 7 oblatōes. §. 29

Quid de vxore vsurarij qui quicquid
habet est de vsura. §. 30

Quid de curatore et tutore q̄ dāt pe-
 cuniā pupilli vel adulti ad v̄sā. §. 21
Quid de seruientibus 7 mercenariis
 vsurariorū: 7 de cmentibus 7 ven-
 dentibus ab eis. §. 22
Altru fautores vel retinētes v̄sarios
 in terra sua teneāt ad restōnē. §. 23
Quid de illo qui mutuauit nomine
 alieno ad vsuram. §. 24
Quid de tutore 7 curatore. §. 25
Quid de illo q̄ gerit negociū alienū
 7 sine mādato ci⁹ fenerat ad opus
 illi⁹ cuius negociū gerit. §. 26
Quid de illo q̄ bona fide rogat v̄sa-
 riū ad instātiā paupis: vt illi mu-
 tuet. §. 27
Quid de ciuitatib⁹ 7 collegiis dātib⁹
 pecuniaz ad vsuram: nūqd omnes
 tenent ad restōnem. §. 28
Sed nūqd oēs tenēt insolidū. §. 29
Quid de regib⁹ 7 aliis dñis q̄ cogūt
 debitores soluere v̄sas. §. 40
 Alura vndecimo qñ. l. debeat
 fieri restitutio.
Quero quando debet fieri restitutio
 vsurarū. §. i
Done q̄ aliq̄s non potest restituere
 sine grādi dispendio suorū bonorū
 forte q̄a non inuenit qui velit bōa
 sua emere: vel q̄a ille cui restitutio
 fienda est nimis distat: nec hēt qui
 velit ad eū deferre pecūiaz. §. 2
Done q̄ ille qui debet restituere est
 multū indigens. §. 3
Altru sufficiat vsurario in piculo mor-
 tis existenti condere testm sup resti-
 tutione male ablatozū. §. 4
Quid si is qui vsuras extorsit ad ino-
 piam deuenerit. §. 5
Quid agendū sit in foro penitentiali

de tali inopi. §. 6
Quid si q̄ det vsurario modū bladi
 pro vsura: qd modo valz. io. 7 post
 anū valet. 20. nūqd vsurari⁹ teneat
 restituere modūz bladi illi q̄ dedit
 in valore in quo modo est: vel quo
 fuit quando dedit. §. 7
 Alura duodecimo. scz. q̄tū ad
 locū vbi debet fieri restitutio.
Quero vbi debet fieri restitutō male
 ablatozū. §. i
 Alura tertiodecimo q̄tum ad
 ordinē 7 modū restituēdi.
Altru restitutio vsurarū debet fieri
 publice vel priuate. §. i
Altru prius sit fienda restitutio male
 ablatozū: q̄ solutio debitorū 7
 legatozū. §. 2
Altru pri⁹ restituēda sūt male ablata
 q̄ soluenda debita. §. 3
Altru fienda sit restitutio pri⁹ vni q̄
 alteri. §. 4
Quid si hereditas non sufficiat ad sa-
 tisfaciendū omnib⁹: nūqd satisfaci-
 endū sit primo venientib⁹. §. 5
 Alura quartodecimo quātūz
 ad penam vsurariorū.
Quero de pena vsurariorū. §. i
Quid si certum est 7 notorūz aliq̄e
 fenestrem pecuniam exegisse: 7 con-
 stat q̄ debitores qui soluerunt: nō
 remittunt: sed repetere non audēt
 ppter potentiam exactorū. §. 2
 Alura quintodecimo quātūz
 ad accipientem.
An licitum sit recipere ad vsurā. §. i

Finis Tabula vsurarum.

Incipit

Incipit tabula excommunicationū.

- E**xcommunicationes maiores, excommunicationis p^o p^onas ecclesiasticas. s. i.
Quicumq; gent se p papa non elect^o
a duob^o partib^o cardinalū cū oib^o
sentientib^o sibi. s. i.
Episcop^o grec^o nō obediens latino p
quē fuit deputatus. s. 2.
Quicūq; clerici audiūt leges vel phy
sicam. s. 3.
Clerici qui manifestis v^osurariis alieni
genis ad senus exercitiū domum
locant. s. 4.
Clerici 7 quicūq; alij qui in cimiteriis
corpora sepeliunt tpe interditi. s. 5.
Clerici religiosi 7 moniales cōtrahē
tes matrimonium. s. 6.
Cleric^o h^os officiū vicecomitis. s. 7.
Clerici 7 religiosi inducentes ad vo
uendum vt sepulturas apud eccle
sias suas eligant vel electam non
mutent. s. 8.
Clerici qui scienter hereticos 7 eorū
factores tradunt ecclesiastice sepul
ture. s. 9.
Sacerdotes absoluentes ab excommu
nicationib^o per p^ocessum Eugenij
quarti promulgatis. s. 10.
Contra religiosos. s. 2.
Religiosi qui erūt claustrū suū ad
audiendum physicā vel leges. s. i.
Religiosi professi qui temere habitū
suū dimiserint. s. 2.
Religiosi religionū abolitarum reci
piunt aliquē ad suū ordinē. s. 3.
Religiosi mendicantes qui de nouo
recipiūt loca sine licentia sedis apo
stolice. s. 4.
Religiosi qui quouis modo retrahūt

- audiētes a solutione decimarū. s. 5.
Religiosi qui p^ostetib^o sibi nō faciunt
p^oscitiā de decimis soluēdis 7 p^odi
catores red^osi nō predicātes. s. 6.
Religiosi q^o decimas ecclesius debitas
sibi appropriant siue alio modo de
fraudent. s. 7.
Inventores nouarū religionū vel ca
pientes ipsarū habitū. s. 8.
Religiosi qui non seruant interditiū
q^o ecclesia matrix seruat. s. 9.
Fratres minores recipientes fratres
vel sorores de tertio ordine ad di
uina tempore interditi. s. 10.
Monachi vel regulares canonici t^os
ferentes se ad curiam romanā vt
p^orelatis suis aut monasterio dānū
inferant. s. 11.
Monachi infra septa monasteriorū
suorum tenentes arma sine licētia
abbatis. s. 12.
Mulieres que begine vocantur 7 eas
souentes. s. 13.
Religiosi q^o cūq; q^o absq; licētia p^op^oij i^o
cerdotis solemnizat matrimonia, sa
cramenta eucharistie conferunt 7
extreme v^onditionis. s. 14.
Religiosi qui excommunicatos a cano
ne absolunt. s. 15.
Religiosi inducētes aliquos ad vouē
dū vt eligant sepulturas apud eos
vel electas nō mutent. s. 16.
Religiosi q^o tpe interditi sepeliūt corpo
ra i cimiteriis aut excoicatos publi
ce aut v^oarios aut intercoicos. s. 17.
Religiosi cōtrahētes m^orimoniū. s. 18.
Religiosi qui tradunt hereticos eccle
siastice sepulture. s. 19.
Religiosi mendicantes qui t^oseunt
ad aliq^o ordinē monachalē. s. 20.

Religiosi qui procurarent usurpationem per
 aliquem patrimonium custodiam
 aliquis vacantis ecclesie. *s.* 21.
Abbas vel prior faciens verberari ali
 quem clericum per laicum. *s.* 22
 Coniugatores fidei. *s.* 3
Quicunque incidit in heresim iam dāna
 tam vel nouam adinuenit. *s.* 4
Officialis secularis qui cognosceret
 de crimine heresis. *s.* 5
Inquisitores hereticorum non recte exer
 centes officium suum. *s.* 6
Inquisitores hereticorum qui quouis
 modo extorquent pecuniam a quibus
 visus sit periculum officii sui. *s.* 7
Qui per assassinos quempiam christia
 num interfici fecerit. *s.* 8
Quicunque hereticis et violētis arma
 seu presidia ministrant. *s.* 9
Portantes arma seu vedetes contra christia
 nos piraticis saracenis aut quibus
 libet aliis impendentes auxilium
 consilium in dispensatione trelandie. *s.* 10
Ordinati ad ordines per schismaticos aut
 ab eis recipientes ecclesiasticas di
 gnitates. *s.* 11
 Contra impugnatores ecclesie
 et ministroz eius. *s.* 12
Qui dicit romanam ecclesiam non esse
 caput omnium ecclesiarum nec ei tamquam
 capiti obediendum. *s.* 13
Qui cedit vel frangit ecclesiam vel locum
 religiosum vel que in eis sunt. *s.* 14
Incedunt aliarum rerum quam ecclesiarum. *s.* 15
Proficietes statuta seu obsequia vel suari
 mandantes contra libertatem ecclesie. *s.* 16
Quicunque de nouo usurpat custodiam va
 cantium ecclesiarum vel priorum locorum. *s.* 17
Proficietes quouis modo romipetes
 et peregrinos romam accedentes. *s.* 18

Falsificantes litteras domini pape vel
 falsis videntes scienter. *s.* 19
Impugnantes litteras pape ante coronationem. *s.* 20
Insecutores cardinalium vel eorum par
 ticipes. *s.* 21
Officiales qui non fecerint observare ea
 que statuuntur de insecutoribus cardina
 lium. *s.* 22
Insecutores episcoporum quouis modo et
 insecutoribus prebentes assensum. *s.* 23
Imponentes ecclesiis vel clericis exactiones
 aliquas vel grauamina. *s.* 24
Compellentes prelatos seu capitula seu
 ecclesiasticas personas ad submitendum
 se laicis vel alienandum bona immobili
 a et usurpantes. *s.* 25
Quicunque exigunt datium ab ecclesi
 asticis personis. *s.* 26
Dominus papales qui subditi interdiciunt ne
 personas ecclesiasticas aliquid vendant
 vel obsequia exhibeant. *s.* 27
Iniciens manus violētas in clericum
 vel religiosum vel conuersum. *s.* 28
Impedientes ne vidualia adducantur
 ad curiam romanam. *s.* 29
Quicunque detinet vel inuadit hostili
 ter ciuitates et insulas curie roma
 ne subditas. *s.* 30
Quicunque quouis modo offendunt recur
 rentes ad sedem apostolicam aut procurato
 res eorum super causis et negotiis ali
 quibus. *s.* 31
Proficietes pactum vel ex pacto recipientes
 aliquid per aliquam iusticiam vel gratiam
 obtinenda in curia romana. *s.* 32
Euntes ad terram sanctam sine licen
 tia sedis apostolice. *s.* 33
Recipientes in curia romana litteras
 pape ab alio quam a vicecancario vel
 a papa

a papa vel bullatoribus. 22
Quicunq; viderint licentiam grauā
 di illos q̄ inias excoicationis ptu
 lerūt vel quoz occasione plate sūt
 vel ipsas obseruantes .s. 23
Concedentes reprefalias contra eccle
 siasticas personas .s. 24
Quicunq; ipedit officiū delegati vel iu
 dicis ecclesiastici v̄l ipetratoris litte
 raz dñi pape sup causis que de iur
 spectāt ad forz ecclesiasticū quomi
 nus libere iusticiā obtineāt .s. 25
Dñi tēporales p̄pellentes clericos re
 assignare sua beneficia .s. 26
Con ipugnatores religionū .s. 27
Violantes i scriptis declarationē In
 colai tertij sup regulam fratruz mi
 noum .s. i
Ingrediētes monasteria monialiū or
 dinis p̄dicatoz et cas⁹ excessos .s. 2
Ingredientes monasteria monialiū
 sande Clare sine licentia pape ex
 cessus .s. 3
Qui iiecrit man⁹ violēta i religiosū
 religiōis approbate vel ouerfuz vel
 nouiciū: 7 mandans seu ratum
 habens suo nomine factum .s. 4
Impediētes in officio suo visitatores
 monialium .s. 5
Doctores vel magistri qui sciēter do
 cent dimittentes habitum .s. 6
Contra impugnatores sacram
 tozum 7 p̄mo baptismi .s. 6
Tercus rebaptizans baptizatum a la
 tino 7 lauans altare in quo latin⁹
 celebrauit .s. i
Matrimonij
Conhentes matrimonia sciēt in gra
 dib⁹ sanguinitatis .s. 2
Contentie

Torquētes aliquo mō absolutionē
 a suspensionē 7 cetera .s. 3
Eucharistie.
Compellentes celebrari in loco inter
 dicto 7 cetera .s. 4
Con ipugnatores sepulture .s. 1
Qui corp⁹ alicui⁹ defūdi iciderit vel
 decorerit p ossib⁹ tñsserēdis .s. i
Qui sepeliūt corpora tpe infēditi aut
 publice excoicationis vel iudēos .s. 2
Clerici 7 religiosi q̄ iducūt ad vouen
 dū d̄ eligēdo sepulturā apd eol .s. 3
Sepeliētes hereticos 7 defensores 7
 fautores eorum .s. 4
Contra impugnatores electoz
 7 malos electores .s. 8
Trauantes per se vel per alios electo
 res vel amicos eorum .s. i
Qui loq̄t secrete vel mittit alicui car
 dinali occasione electionis pape qñ
 sunt inclusi .s. 2
Redores 7 officiales q̄ nō seruant cō
 stitutōē .s. vbi piculū. et d̄ ele .s. 3
Dirigentes moniales in electionib⁹
 nisi abstineant ab his p que possēt
 inter eas discordia oriri .s. 4
Eligētes vel noiantes imperatorem
 p̄ncipē aut quēuis alteri⁹ potestati
 seu dignitatis in p̄petuū seu ad tps
 in senatore romanū seu vltra annū
 7 obediētes eis: 7 lecti si cōsenserit
 7 fautores eoz .s. 5
Con ipugnatores gratie spirit⁹
 sandi .s. 9
Dis symoniac⁹ quocunq; modo .s. i
Faciētes pactū vel p̄ missionē p aliq̄
 grā aut lris cōtinēdis a se. apo .s. 2
Quidam casus speciales .s. io
Magister vel scholaris tractans cum
 aliquo ciue bononiē. d̄ cōductione

hospitiū non requisitis inquilinis. .s. i
Quando papa aliquem excomunica-
uit nominatim solus absoluit. .s. 2
Quando quis participat cū excomu-
nicato i crie dādo auxiliū 7 cetera. .s. 3
Procurans q̄ conseruatores p̄uilegi-
orum dari se intromittant de his
que non licet eis. .s. 4
Si ingens aliquem casum prop̄ quez
aliquis iudex vadat ad aliquā mu-
lerem pro testimonio. .s. 5
Qui absolut⁹ fuit in mortis articulo
si adueniente sanitate non se rep̄tat
et a quo fuerat absoluehdus. .s. 6
Qui absolutus est a sede apo. vel a le-
gatis 7 iniungit ei q̄ se rep̄ter oz-
dinaris vel aliis susceper⁹ penitē-
tia 7 offensis satisfaciāt si nō fecerit
cum commode possit. .s. 7
Si fedores ciuitatū 7 officiales qui sta-
tuta faciunt per que quis compella-
tur soluere vluras 7 cetera. .s. 8
Omnes pirate 7 latrunculi marini 7
receptores eorum. .s. 9
Imponentes noua pedagia in terris
luis. .s. 10
Excomunicatus a legato pape pest
ānū a solo papa potest absolui. .s. ii
Qui impedit sequestrationē fructūz
illius qui beneficium ante per trien-
nium non possederat lata contra
ipsum sententia in curia. .s. iz
Excomunicatio secundo. de eo
qui gerit se pro papa nō elect⁹ a
duab⁹ partib⁹ cardinalium. .s. i
Quid si cardinales dent potestatem
noiaudi papā duobus vel trib⁹. .s. i
Quid si sentiunt in illum qui gessit
se pro papa cum non esset a duab⁹
partibus electus. .s. 2

An papa possit eligere sibi successo-
rem. .s. 3
An alij cogantur si vnus vel duo nō
lunt compromittere. .s. 4
An electus a minori parte gerens se
pro papa vitet excoicationē. .s. 5
An in numero duarum partūz com-
putet electus. .s. 6
An cardinales possint tollere talem
cōstitutionē 7 aliter ordinare. .s. 7
Quid si papa sit hereticus. .s. 8
Quid si symoniacus. .s. 9
Quid si bigamus. .s. 10
An vxor possit pete electū i papā. .s. ii
Quid de infante. .s. iz
Quid de laico. .s. iz
Quid si nō sit canonice elect⁹. .s. i4
Quid de intronizato per seditionem
vel ingenuum. .s. is
De episcopo greco deputato p
episcopum latinum. .s. z
An ciuitas habet populū diuerse lin-
gue non ppter hoc habebit plures
episcopos: sed episcop⁹ providebit
viros idoneos. .s. i
An eps grecus non obediens latino
sit i iolo iure excomunicatus. .s. 2
Ratione loci potest vnus episcopus
preesse alteri. .s. 3
An de iure possit vnus episcopus ali-
um sibi vicarium constituere. .s. 4
An talis vicari⁹ habebit iurisdictionē
ordinariam vel delegatam. .s. 5
De clericis psonatus habetib⁹
q̄ audiūt leges vel physicā. .s. 3
Quid est psonatus. .s. i
Quid de his qui habet beneficia q̄b⁹
est cura animarum annexa. .s. 2
Quomodo intelligitur nisi intra du-
orum mensium spatium. .s. 3
Quomodo

Quod faciūt p̄dicti cū leges sint vtilēs
7 ecclesia eis vtať in iudicādo. §. 4.
De locantib⁹ domos suos vlu
rariis publicis alienigenis. §. 4.
Quod hec constitutio facta est ppter flo
rentinos 7 alios vide ibi. §. i.
Ad hoc vt hec cōstitutio habeat locū
requirit vt nō sit inde oriūdo. §. 2.
Qui dicat vſurarij manifesti. §. 3.
Quis dicat oriūd⁹ in ciuitate. §. 4.
Quid si talis sit oriūd⁹ i vna ciuitate
7 tamen in alia ciuitate eiusde⁹ do
mini permittitur habitare. §. 5.
Queritur quando currat tempus tri
um mensium. §. 6.
Quid si vn⁹ simplr enūtiat dño. §. 7.
Quid si locauit vſurario quē vſurarium
i grabā vel nō locauit ad exercendū
fenus. §. 8.
Quomodo intelligit hec clausula.
Vel alio titulo concedat. §. 9.
An expulſis vſurariis terre erunt inē
dite. §. 10.
De his qui tempore interditi
sepeliūt corpora in cimiterijs. §. 5.
Nota q̄ intelligit de quocūq; masculo
femia. clerico. laico. religioso. §. i.
Nota q̄ intelligitur de cimiterijs ab
episcopo solemniter benedictis. §. 2.
Nota tres rationes qualiter corpora
sepeliuntur in cimiterijs. §. 3.
Quid si sepeliāt i aphiatoe cimiterij. §. 4.
Quid si sepeliant corpora clericorum
seruantium interdium. §. 5.
An tpe interditi liceat sepelire in qua
tuor festiuitatib⁹. s. natiuitatis dñi.
pasce. pentecostes. 7 assumptionis
virginis Marie. §. 6.
Nota q̄ intelligitur d̄ excomunicat.
maiori excomunicacione. §. 7.

Quis dicatur publice excomunicat⁹. §. 8.
Quando quis tempore interditi se
pelit excomunicatos vel interdicos
necessaria ē cimiterij rēciliatio. §. 9.
Si quis esset occulte excomunicatus
7 sepeliens sciret nō est locus huic
pe ne. §. 10.
Quis dicatur vſurari⁹ manifest⁹. §. ii.
Quid si in tali appareant signa vriti
onis: an poterit sepeliri. §. 12.
Quid si sepeliens ignorabat istū que⁹
sepeliuit vſurariū vel excomunica
tū 7 cetera. §. 13.
Quid de portantibus ad sepulchru⁹
vel emittentib⁹ funus aut fodien
tibus sepulchrum seu prelati 7 cle
ricis ecclesiarum illarum in quib⁹
sepeliuntur. siue de portantibus ce
rcos 7 cruces: similiter de dicētib⁹
officiū supra funus. §. 14.
Qui dicant nominati interditi. §. 15.
Quid de sepeliente publice excomu
nicatum: nominatum interdium
7 vſurarium manifestum tempore
interditi. §. 16.
An tales sepulci d̄beat exhumari. §. 17.
Quibus debet fieri satisfactio. §. 18.
An hec pena habeat locum in sepeliē
tibus eos in aliis casibus. §. 19.
An excomunicatis minori excomuni
catione neganda sit ecclesiastica se
pultura. §. 20.
De clericis i sacris 7 religiosis
p̄bentib⁹ matrimonium. §. 6.
Quid si coacte contrahāt: an incidāt
in hanc penam. §. i.
Quid si p̄rabat sed non sūmit. §. 2.
Quid si contraxit solum sponsalia p
verba de futuro. §. 3.
An intelligat de religiosis professis

tacite vel expresse .s. 4
Quis dicatur tacite pfectus .s. 5
Quid si quis contraxit cum moniali
 ignorans eam esse monialem .s. 6
In tales possint absolui ab epō .s. 7
An papa possit dispensare ut existens
 in sacris contrahat .s. 8
 De clerico qui habet officium
 vicecōitis vel fpositi seclari .s. 7
In sacris constitutus non pōt habere
 officium aliquod temporale .s. i
Quid de constitutis i minorib .s. 2
Quid de officio annexo dignitati
 sue .s. 3
An sit canon late sententie .s. 4
 Contra religiosos
 De religiosis excentibus clau
 strum ut audiant leges vel phy
 sicam .s. 8
Quare fada sit hec prohibitio .s. i
Quid si non exant claustrum sed stu
 deant aut legant in claustro .s. 2
Quid si vadit ad audiendum ut hono
 ret amicu suu in principio studij .s. 2
Quid si vult continue exire ut hono
 ret ipsum .s. 4
An persona ecclesiastica possit aliqui
 bus sociis priuim legere vel audi
 re leges in claustro .s. 5
Quando incipit cursus duorum mē
 sum .s. 6
Quid si post exitum mutato pposito
 vadit ad theologiam .s. 7
Quid si destiterint infra duos mēses
 postea iterato ceperint .s. 8
Quid si tantum tempus fluxit de du
 bus mēlibus ut non possit infra
 duos mēses redire ad claustru .s. 9
Quod monachi non possunt studere i
 scientia humana .s. 10

An hec pena habeat locū in tacite vel
 expresse pfectis .s. ii
Confaceres sunt puati spe pmoitiōis
 ad dignitates nō ad ordines .s. 12
Quid si quis accedit ad studiū theolo
 gie sine licentia et cetera .s. 13
Quid si plat^o religioso studioso et do
 cili nolit dare licentiā studēdi .s. 14
De quo plato intelligitur .s. 15
Quid si abbas vult accedere ad studia
 sine licentia alicuius .s. 16
Quid si vadit ad studendū sine licētia
 plat^{is} non dimittit bitū vel econ
 trario .s. 17
 De religiosis q temere habitū
 sue religionis dimiserūt .s. 9
Quid si ponet bitū si absconsum .s. i
Quare dicitur temere .s. 2
An i sedulo debeat deherri habit^o .s. 2
 De fratribus cassate religionis
 q de nouo aliquē recipiunt .s. 10
 De religiosis medicatib^o q do
 mos vel loca de nouo recepe
 rent .s. ii
Quō intelligit istud de nouo .s. i
Quia dicit sine licētia pape: an iuffici
 at licentia legati a latere .s. 2
De religiosis dicētib^o aliqua xba ut
 retrahāt a solutione decimar^o .s. 12
Ad hoc ut hec pena habeat locū duo
 requiruntur vide ibi .s. i
Intelligit hec pena in omnib^o qbus
 cūq^z fmonib^o puati seu publici .s. 2
Ihec pena non se extendit ad clericos
 seculares .s. 3
 De religiosis qui pntentib^o sibi
 nō faciūt sciaz de decimis .s. 12
An sint absoluedi rectorēs decima
 rum si qui inueniantur .s. i
Nota de predicatorib^o requisitis non
 predicantibus

predicatorib' 7 de eoz pena .s. 2
An teneant talia predicare clericis .s. 3
An teneat si nō fuerint requisiti .s. 4
Quid si requirūt in aliis temporibus
 q̄ in contentis in textu .s. 5
Quōd teneantur informare populū qua
 liter teneatur ad decimas .s. 6
Qui sit isti a quibus p̄nt requiri .s. 7
 De religiosis qui decimas eccle
 siis debitas vsurpant .s. 14
Hec pena nō habet locum in clericis
 secularibus .s. i
Hec pena comprehendit etiam semi
 nas religiosas .s. 2
Hec pena intelligit in decimis eccle
 siis debitis sed si aliis priuatis p̄so
 nis deberet nō h̄z locū .s. 3
An quibus off eis sint suspensi contra
 facientes .s. 4
 De religiosis nō seruātib' inter
 dictū q̄n matrix ecclesia suat .s. 15
Ita constitutōne non ligant clerici
 seculares .s. i
An intelligit de interdicto a iure .s. 2
Pone q̄ matrix ecclesia tale interdū
 vult obviare an religiosi nō obier
 nantes sint excommunicati .s. 3
Que sit matrix ecclesia .s. 4
Quomodo intelligitur matrix ecclesia
 obviare interdū .s. 5
An ecclesia metropolitana dicat ma
 trix quo ad interdū totū 7 vicie
 ita vt religiosi non obseruantes li
 gentur hac pena .s. 6
Quid si sit interdū a villa vel castruz
 nō h̄ns matricem ecclesiam .s. 7
Quō intelligant religiosi scire q̄n ma
 trix ecclesia seruat interdū .s. 8
Quid si interdū sit nullum p̄ter
 appellationem .s. 9

Quid si matrix ecclesia nō seruat vbi
 est seruandum an religiosi teneat
 seruare .s. 10
Sed quid si episcop' mandat seruari
 7 capitulum mandat p̄trariū .s. 11
Nota penas quas incurrunt .s. 12
 De fratrib' minoribus recipiēti
 b' ad diuina fr̄es d̄ itio ordie .s. 16
Quid si alij religiosi vel clerici eos re
 cipiant .s. i
Hec pena habet locum nō obstatib'z
 quibuscūq; priuilegiis .s. 2
Quid si fratres minores recipiāt eos
 sed non in suis ecclesiis .s. 3
Isti de tertio ordine gaudet p̄uilegio
 clericali .s. 4
 De monachis 7 canōicis regu
 larib' q̄ t̄nserūt se ad curias p̄n
 cipum .s. 17
Hec pena h̄z locū in eis q̄ habent ali
 quam administrationē .s. i
Duo requirūt ad excoicationē h̄c .s. 2
Quid si intrant curiam animo dāni
 ficandi 7 t̄n non damificant .s. 2
 De monachis q̄ sine licētia abba
 tū 7 monasteria t̄nt arma .s. 18
Hec pena non extendit ad regulares
 canonicos .s. i
Quid si t̄nt arma ex mōasteriū .s. 3
Quid intelligit nomine armorū .s. 3
Quid si teneant arma non ad offen
 sam sed ad alium vsum .s. 4
An clerici portātes arma peccent mor
 taliter .s. 5
De religiosi ministrantibus sacram
 ta eucharistie absq; licentia p̄p̄ij
 sacerdotis .s. 18
An credat religiosus p̄ochiano dicēti
 se habere licentiam .s. i
Quid de secularibus mercenariis 7

similib⁹. §. 2
An iusticiat licetia⁹ prochialis q⁹ nodū
 est p⁹estiter. §. 3
An sufficiat licetia vicarij qui gerit cu
 ram ordinaria illi⁹ ecclesie prochia
 lis et est p⁹stituit⁹ ab episcopo. §. 4
An sufficiat licetia dyocelani. §. 5
Quid si prochian⁹ dicat do tibi licen
 tiam vt recipias a quo vis. §. 6
Quid si prochian⁹ dicat do tibi liceti
 am vt des sacra meis si ditis. §. 7
An religiosi p⁹feretes sacramta baptis
 mi incidat exco⁹municatione. §. 8
Quilibz sacerdos pot⁹ sibi assumē quēcūq⁹
 i adiutoriu ad t⁹p⁹l⁹ sūi cui⁹ q⁹ hūia. §. 9
 De religiosi q⁹ absoluūt exco⁹m u
 nicatos a canone. §. 20
An religiosi absoluētes a snia lata ab
 homine incidat i exco⁹micationē. §. 1
Qui sūt isti cas⁹ i q⁹ b⁹ p⁹ sit abso⁹lue. §. 2
Quid si religiosi hnt p⁹u legiū vt pos
 sint absolue a casib⁹ i iur⁹ p⁹stitit. §. 3
Que sunt iste sententie a quibus non
 possunt absolue. §. 4
An p⁹elati collegiatay ecclesiaz pos
 sint facere statuta sine cōsensu t⁹p⁹i v⁹
 capituli cathedralium. §. 5
Quid si absoluant socium vel religio
 sum a p⁹edidit. §. 6
An absoluti incidant tanq⁹ participā
 tes in crimine. §. 7
Pone q⁹ frat minor absoluat p⁹uissio
 re clericū nō a snia exco⁹micationis s⁹ a
 peccato: nūq⁹ ligat hac pena. §. 8
An p⁹uēs clericū et ingrediens reli
 gionē possit absolui. §. 9
An sacerdos absolues aliq⁹ ab illis pec
 catis a q⁹ b⁹ n⁹ pot⁹ p⁹ccet mortali. §. 10
 De clericis secularib⁹ et religiois
 iducētib⁹ ad vouēdū iurādū v⁹ p⁹

mittendū de eligendo sepulturaz
 apud eos. §. 21
Nota si confactum fuerit talis electio
 erit irrita. §. 1
Quid si inducant ad iurandū et cē. s⁹
 inducunt vt eligant. §. 2
Quid si iducant ad vouēdū et cē. de
 eligendo sepulturā apud non suaz
 ecclesiam. §. 3
Quid si q⁹ p⁹rio motu iuraret vel vo
 ueret. §. 4
De restitutione faciēda ab illis qui
 illicite sepeliunt. §. 5
Quare ex delicto vnius taliter p⁹trafa
 ciētis tota ecclesia patiat⁹ dānū. §. 6
Quid si ecclesia cui⁹ cleric⁹ sic deliquit ē
 prochialis sepeliendi. §. 7
Quid si ecclesia apud qua de iure de
 bebat sepeliri erat interdicta. §. 8
An illa que debebant restitui ecclesie
 in qua debebat de iure sepeliri si n⁹
 fuisset interdicta debebunt ecclesie
 ad quam corp⁹ transfertur. §. 9
Quid de viatorib⁹ decedētib⁹. §. 10
Done q⁹ quis in ecclesia nō poterat
 sepeliri: q⁹ ciuitas erat interdicta et
 alibi sepultus est de facto et multa
 oblata sunt ibi: an illa ecclesia debe
 at habere illa vel prochialis de illis
 quartam. §. 11
 De quocūq⁹ qui incidit in here
 sim iā dānatā vel nouā adinue
 nit et g⁹nal⁹ d⁹ quocūq⁹ h⁹itico. §. 22
Quis dicat⁹ hereticus. §. 1
An h⁹itici possint reconciliari post mor
 tem. §. 2
Quis dicat⁹ h⁹itico p⁹p⁹ dubiū fidei. §. 3
An iudei sint exco⁹mati tanq⁹ h⁹itici. §. 4
An heretici occulti sint exco⁹mati. §. 5
Qui dicūt credētes hereticor⁹. §. 6
 Quid de

Quid de audientibus sermones 7 pre-
 dicationes eorum. *f.* 7
Qui dicantur receptatores eorum. *f.* 8
Qui dicantur defensores eorum. *f.* 9
Qui dicantur fautores eorum. *f.* 10
Altz qd dicat fauē hēricis & his. *f.* 11
 De dominis tpalib⁹ q cogitāt
 de officio inquisitionis. *f.* 22
 De inēsitōib⁹ q quouis modo
 emigūt pcedē dē hēricos. *f.* 24
Quid si omittat timore vel ppter vi-
 tandum scandalum. *f.* 1
Quis dicat suspēd⁹ 7 p quā suspitio
 nē pōt cōtra quempiā pcedi. *f.* 2
Quid si vacat sedes apostolica: an pos-
 sit absolui a collegio cardinalū. *f.* 3
An pene suspensionis 7 excoicationis
 ligent occultos. *f.* 4
 De inēsitōib⁹ q extorquet pe-
 cūias ratione sui cōficij. *f.* 25
Quantū debent satisfaccere. *f.* 1
 De his q mandant christianos
 occidi per assassinos. *f.* 26
Qui dicantur assassini. *f.* 1
Quid si mandat occidi iudeos vel pa-
 ganos. *f.* 2
Quid si mandauit quis occidi christi-
 anos 7 re integra reuocauit. *f.* 3
 De scismaticis 7 qui inuntur
 eorum ordinationib⁹. *f.* 27
An ordinatus a scismatico recipiat ca-
 adrem. *f.* 1
An suspensio pcedat in infinitū. *f.* 2
Quis dicat ppe scismaticus. *f.* 3
Atrum sint heretici 7 incurrat penas
 hereticorum. *f.* 4
Atrum cōs scismatici sint excoicati. *f.* 5
Que dīa sit it scisma 7 heresim. *f.* 6
 De ferentib⁹ ferrū ar ma ligna
 mina ad ipugnādū xpianos. *f.* 28

Quid si huiusmodi sunt delata sed ea
 intentione vt impugnentur. *f.* 1
An sit alia pena vlt excoicatione. *f.* 2
Quid pūeat appellatiōe armorum. *f.* 3
Quid d his q exercēt gubernatione i
 piratical nauib⁹ saracenoꝝ nō con-
 tra xpianos. *f.* 4
 De fractoib⁹ seu incendiariis ec-
 clesiarum 7 aliorum locorum. *f.* 29
Differētia int incendiarios eccliaz 7
 religiosorum locorum 7 aliarum rer. *f.* 1
Qui dicantur incendiarii. *f.* 2
An ille qui hz ius indicēdi bellū iustū
 incendiari⁹ dicat vel q ei⁹ noie incē-
 dit. *f.* 3
Quid de illo qui incendit ppiarū vo-
 mū vel legetem. *f.* 4
Quis dicatur fractor ecclesie. *f.* 5
An fractor oculius sit excoimunicat⁹
 ipso iure. *f.* 6
An sacrilegi sint excoimunicati. *f.* 7
Quid si aliquis emittit in ecclia ali-
 quid enoime. *f.* 8
A quo debent denunciari tales. *f.* 9
An vigore consuetudinis tales sint ex-
 coimunicati. *f.* 10
An exulet metus vel coactio quocūq;
 additionalis. *f.* 11
 De statutib⁹ dē libertateꝝ eccle-
 sie. *f.* 30
An scriptores philiarij rectores 7 celi
 sint ipso iure excoimunicati. *f.* 1
Querit quando dicat negligētes in
 velendo. *f.* 2
Quid si certificat de nocte vel in die
 festo qn philiū generale nō pōt fieri
 vel certificat du ē infirm⁹. *f.* 3
Quid si philiari⁹ dedit cōtrū philiū. *f.* 4
An liget vniuersitas ppter statutum
 factum per aliquos. *f.* 5

Quid intelligit fieri contra libertatē
 ecclesie. *.s.* 6
An imperatores et reges contrafaciē
 tes ligentur hac pena. *.s.* 7
Qualiter debāt idonee cauere. *.s.* 8
Quid si fiat cōn particulares vsuetu
 dines aliqz ecclesiarz vñ psonaz. *.s.* 9
Quomodo intelligatur fieri contra
 libertatem ecclesie. *.s.* 10
Statutum factum per laicos non co
 artat clericos. *.s.* 11
Altru violatores nō tm ecclesie s etia
 imunitatis sint ipso iur excoicati. *.s.* 12
An clerici vel scholares ad sua vsilia
 possint in ecclesia congregari. *.s.* 13
An ordinarij possint dare licentiam
 laicis cōn imunitatē ecclesie. *.s.* 14
Que sint vetita in ecclesiis fieri. *.s.* 15
An cond^o facti in ecclesia teneat. *.s.* 16
Quid si fieret statutum q non posset
 ecclesiis denari. *.s.* 17
Quid si fiat statutū generale qd veni
 at includere clericos. *.s.* 18
De his qui vsurpant sibi custo
 diā vacantū ecclesiarz. *.s.* 21
An mulieres que hoc facerent sint ex
 cōmunicate. *.s.* 1
Que dicantur regalia. *.s.* 2
Quando dicatur de nouo. *.s.* 3
Quō dicatur talia pcurare. *.s.* 4
Clerici p tpe quo nō defendunt eccle
 siam puent^o recipere phibēt. *.s.* 5
Quid de illo qui iusto titulo dz hēre
 custodiā vacantis ecclesie. *.s.* 6
De falsificatib^o lras dñi pape. *.s.* 22
Quid si falsitas est ita latēs q videri
 etiā a perito nō possit. *.s.* 1
An impetrās litteras dñi pape tacita
 xitate vel suggesta falsitate sit ipso
 iure ex cōmunicatus. *.s.* 2

Quid d illo qui vitur litteris aposto
 licis sū alio nomine impetratis. *.s.* 3
Qui sunt modi falsificadi litteras pa
 pales. *.s.* 4
An iueniēs lram dñi pape cui^o effica
 cia iam expirauit ludo nō intētiōe
 vtendi litterā male formataz refor
 met vel pundum. *.s.* 5
De isecutorib^o cardinaliū. *.s.* 23
Nota decem et nouem penas contra
 isecutores cardinalium. *.s.* 1
Quid si quis percuteret cardinalem
 se defendendo. *.s.* 2
Multis modis dicitur quis deliquer
 hostiliter insequendo. *.s.* 3
Quid si receptator isequētis cardinālē
 sit sanguineus receptati. *.s.* 4
Quid si q talē isecutionē habuit rata
 tā nō fuit nomine eius facta. *.s.* 5
Dicat h q ei^o edificia debēt dirui: qd
 si habuerit cōmunē domū. *.s.* 6
Que dicant^o vicine ciuitates. *.s.* 7
Quomodo dicat^o cauere idonee. *.s.* 8
Quid si xpiani nihil possideant vltra
 mare quo tales debēt pgr e aduri
 penitentiam. *.s.* 9
Quomodo intelligatur quis dare au
 xilium et fauorem. *.s.* 10
De rectorib^o ciuitatū q nō puni
 unt isecutores cardinaliū. *.s.* 24
De isecutorib^o epoz et ce. *.s.* 25
Nota decē penas eoz. *.s.* 1
An he pene habeant locū in psequēte
 epm qui renunciauit epatu i loco
 nō ordini. *.s.* 2
An habeat locū hec pena in psequēte
 electū nōdum consecratum. *.s.* 3
Quid si q pcutit epz se defendēdo. *.s.* 4
Quid si qz mādauit talia fieri et tam
 nō est secutū maleficiū. *.s.* 5
 Quid si

Quid si ista non sunt facta eius nomine
et ratum habuit. 7

Quid si advocatus vult tale defendere
in iudicio. 7

An psecutorum filij qui inhabiles sunt ad be-
neficiam obtinenda in tali opere. sunt
habiles in alia. 8

An tales pnt bnficiis iam obtentis. 9

Quid faciedu de illis candelis cum quibus
sunt excommunicati. 10

Quomodo intelligat quomodo posse
se reputare se. apo. 11

An in hoc credatur absoluto. 12

An credatur in foro penitentiali. 13

An capies equum per quem equitat vel res
quas se possit excommunicat. sic. 14

An hic facta satisfactione absolutus sit
interdictum civitatis. 15

An loci excommunicat teneat evitare locum
excommunicatum. 16

Dens alium iuravit excommunicationem
de quo filio intelligat hic. 17

Quomodo dicat civitas delinquere
in eo ut interdico si iaceat. 18

Si quis insultavit aliquem sub porticu an
dicat insultasse ad domum. 19

De exigentibus et extorquentibus
alias vel collectas a clericis. 20

Quid si non exigunt ab inuitis sed de
rio sponte solvunt. 21

Ecclasticæ persone non debent gra-
uari angariis. 22

Quid de fratribus tertij ordinis sancti
francisci et huiusmodi. 23

Quid si occurrit necessitas nec tunc
lendi papam utrum si gravetur ec-
clesia incurrant he pene. 24

Que dicantur expeditiones. 25

Que munera seu collecta subeat eccl-
esia. 26

De quo habet rector talis satisfacere
antequam absolvaatur. 27

Quid si novus successor opera dedit
quod dantur emendationibus non potest. 28

De his qui appellant platos seu
capitula ad submitten-du lucis vel
alienandu bona imobilia. 29

Hic exprimitur causa quare hec statu-
tio facta sit. 30

Hec prohibitio solū habet locum in reb' imo-
bilibus et iuribus ecclesie. 31

Iura incorporalia inter imobilia in-
dicantur. 32

Modi sūmionis prohibite in textu
numerati. 33

Pena platorum et clericorum de faciendi. 34

Propter delictum domini terra potest
interdictio subici. 35

De exigentibus pedagum et guida-
gia a personis ecclesiasticis. 36

Quid significantur pedagum tributum
vel gal census penho. 37

Clerici imunes sunt in reb' quod non defe-
runt causa negotij: si causa negotij defe-
runt imunes non sunt. 38

Qui de iurisdictione dotali transgressio. 39

An episcopi redditum clericorum vel rectorum
eiusdem privilegij uti possint. 40

Quis dicat quare negotiator. 41

An clerici teneant vendendo fructus de p-
benda si fiat statutum quod si quis vendat te-
neat dotali dotali regi et. 42

De his qui decedunt reprobis de
personis ecclesiasticis. 43

Interdicta penas tamen decedentium in episcopalis quod
ventum contra tales personas. 44

An hec pena habeat locum si clericus p-
cipalis debitor caput est cuius occasio
ne reprobationis sunt deesse. 45

Que sunt persone ecclesiastice contra quas

nō debet cecidi repelalie .s. 3
Quipz possit cecidi p edito clia vni? di
 ocessi p? clicos alia? dyocesis .s. 4
An p ista decretale corrigat illud .c.
 quo cecidit repelalie qñ ciuitas vidi
 care negligit qd a suis i pbe fēz ē .s. 5
Quid si .j. menslem fuerit ecclesiastica
 piona pro alio pignozata .s. 6
 De impediētib? officiū cuius
 cuiqz iudicis ecclesiastici .s. 40
Atrū talis pena sit in puata piona 7
 quid de clerico sic agente .s. i
Que sunt cause que spectant ad foruz
 ecclesiasticū .s. 2
 De apellētib? reassigre bñficia
 7 dñitētib? citatos romā ne va
 dat .s. 4i
Quid si qñ dñz laicū citatū romā .s. i
Quid si essent alibi citati .s. 2
Quid si citat? pcurat se capi p platu
 ecclesiasticū .s. 3
Quid si detineat mulieres regles .s. 4
Quid penam excommunicationis iurre
 dam sola captio sufficit .s. 5
An tales qui puat bñficia obtētis: eti
 am ad obtinēda sint inhabiles .s. 6
Iste suspensiones sunt sciēde qā etiaz
 occultos ligant in foro pñiali .s. 7
 De pcutiente religiofū vel con
 uersum .s. 42
An conuersi ecclesiaruz seculariū gau
 deant tali priuilegio .s. i
Quid si quis percutit vnum de stio
 ordine sēdī francisci .s. 2
An mandās occidi clericū 7 mori
 ens an reuocationē tūc iurrat ex
 cōicationē qñ nūc? mādātū exēq? .s. 3
Qualit? icelligat eno: mis iudicē .s. 4
Que impediētib? officiū visitatoruz
 monialū seu canonicarū .s. 43

An debeat pcedere monitio ipedimē
 tū vel ecoñ vt sit loc? huic pene .s. i
An sufficiat monitio generalis .s. 2
 De doctozib? q sciēt docēt illos
 q dimiserūt bitū sue religiois .s. 44
Quid si monach? habet domū iuxta
 scholas 7 audit in domo sua .s. i
Quid si monach? non vult exire: an
 possit expelli ex scholas .s. 2
Quid aget doctoz si n pōt expelli .s. 3
 De strahētib? matrimoniū in
 gradu sanguinitatis .s. 45
Quid si qñ dñbat cū hñte maritū vel
 iudea vel pagana vel cognata spi
 rituali vel legali .s. i
Quid si qñ dñbat .j. gñdus sanguini
 tatis vel affinitatis cū dispelatione
 pape .s. 2
Quid si qñ dñberet ignorat igrantia
 facti pphabili nō affectata .s. 3
Quid si qñ ignorabat ius vsqz ad quo
 tū gñdū extēderet pphibitio .s. 4
An ambo ligēt si solū vn? strahētūz
 scienter straxit .s. 5
Quid si igrat dñt a pñcipio postea
 superuenit notitia .s. 6
Quid si dñt cū ea quā credebā san
 guinea: si in vitate nō erat .s. 7
 De his qui per vim vel metum
 extorquent absolutionē ab excō
 municatione .s. 46
Quid si iuxta erat excōicatio .s. i
 De q suspēione loquat hic text? .s. 2
Quid si excōicatio ē p metū extōra .s. 3
Quid si quis intulit metū tñ iudex p
 ter h noluī absoluerē .s. 4
Quid si nō excōmunicat? intulit me
 tum: sed alius .s. 5
An in pñdicto casu excōicatio 7 ce. i cur
 rit hāc penam si ali? p eo vel eius
 nomine

nemine metum intulit. **5**
Quid si absolutor qui per metū absol-
 uerat postea ratū habuit. **7**
Quid si quis non inferat metū in cor-
 pore s; p penā a missionis rez. **8**
Quid si spulit per vanū metū. **9**
Quis dicat iust? met? **10**
Quod cognoscat vtrum metu publice
 potestatis a iquid gerat. **11**
An metus cōminate excois sit censen-
 dus iustus. **12**
Sicut requiritur metus q possit cadē
 i cōstātē viz ita reqrit? vol? q possit
 cadere in prudentissimum. **13**
De spellentib? celebrari in loco
 interdicto. **47**
Quid si episcopi cōpellant. **1**
De quo interdicto h loq? text? **2**
Quid si occultum est q locus sit inter-
 dictus: tamen cleric? scit. **3**
Quid si phibeat excoicatos exire nō a
 missa s; ab aliis diuinis officiis. **4**
De qua admonitione loquit? text? **5**
Quid si faciūt celebrari in suis orato-
 riis. **6**
An tpe in dēi possint cāpane pulsari
 prop? p dicationē vel capituluz con-
 gregandum. **7**
Publice excoicati 7 interditi si moniti
 nō exeūt cū diuina celebrāt aliam
 incurrunt excoicationē. **8**
An ligatus plurib? sententiis possit
 vna absolutione absolui. **9**
De sepeliētib? hereticos. **48**
De grauantib? electores eo q
 noluerint eligere eos pro quib?
 rogati sunt. **49**
Quid si episcopi hoc faciant. **1**
Que dicantur p sone ecclesiastice. **2**
Ad quos spectat electio d iur cōr. **3**

An preces inducant symoniam. **4**
Casus specialis in quo percuties laicū
 est excoimunicatus. **5**
An grauantes eos qui noluerunt pē-
 sentare illum pro quo rogati sunt
 sint excoimunicati. **6**
De mittētib? cardinalibus in
 clauī positis gratia electionis
 pape nūciū vel epistola. **50**
De rectorib? ciuitatū in qb? fue-
 rit celebranda electio pape qui nō
 faciūt seruari cōstitutionē ordina-
 tam. **51**
Mortuo papa rector ciuitatis illi? dē
 prestare iuramentū q ordinē illius
 cōstitutionis obseruabit. **1**
Penas quas incurrat si non facit di-
 ligenter obseruari. **2**
Districte precipit? prelatis ecclesie 7 p-
 dicatorib? vt exhortent? clez 7 po-
 pulū p electione pape orandū. **3**
Que sunt illa ad que tenet dñs ciui-
 tatis in qua morat? papa facere ob-
 seruari. **4**
Ad cardinales in electione pape nō
 citantur: sed expectantur per decē
 dies: ec? in aliis electionib?. **5**
An si cardinales aliq sint ita abientes
 q nō possent veni? infra terminū
 .10. diez. Alij statim añ pfectū tñu-
 nū possint ad electionē pcedē. **6**
An aliq cardinalis nō debito tpe ex-
 pedat? possit agere de cēptu. **7**
Quid si isti presentes essent paucio. es-
 q? tertia pars. **8**
Que sit necessitas q cardinalis possit
 hēre duos futores in clauī. **9**
An cardinalis ppter infirmitatē possit
 voci renunciare 7 rediens iterum
 admittatur. **10**

An cardinalis veniens post diem in
cluiure octauū teneatur vitaz sicut
aliū agere in pane ⁊ aqua. §. ii
Abi debeat uenire cardinales quā
do papa moritur in mari. §. iz
Quid si electio pape sit facta in ciuita
te interdicta. §. iz
Cardinales tenet eligē idoneū. §. i4
Quid si laici illitteratū eligāt. §. iz
Nota cautelam adhibendam circa cō
clauē. §. i6
de his qui vocantur ad dirigen
das moniales ⁊ ce. §. 52
Qui sunt isti q̄ possunt incurrere hāc
excommunicationem. §. i
Quid si vocarentur mulieres contra
facientes. §. 2
Hec pena etiam se extendit in electōe
illaz que viuūt sicut canonici secu
lares. §. 3
De electoribus ⁊ electis ad regim
vrbis rome. §. 53
Ratio quā facta fuit hec constitutō. §. i
Pene quas tales incurrunt. §. 2
Eues romani possunt esse senatores
dūmodo non vltra annum. §. 3
De magistris ⁊ scholaribus bo
noniensibus adductibus hospi
tia alioz ante adductionis tēpus
sine licētia ipsoz. §. 54
An locatores incidant in hāc excom
municationem. §. i
An hec constitutio astringat locatorem
ad locandū secundo āno. §. 2
An hec constitutio in aliis scholarib⁹ sit
seruanda sicut bononie. §. 3
An sufficiat episcopo bononie facere
legi per scolos. §. 4
An hec constitutio sit late snie. §. 5
An hec constitutio extendatur ad scri

proes. §. 6
De participante cū excoīcato a
papa in diuinis. §. 55
Quinq; requirunt ad hoc: vt hec pe
na habeat locum. §. i
De participante cum excoīcato
nedū a papa: sed a quocunq; in
crimine. §. 56
Hoc intelligit de excoīcato post lata
sententiam. §. i
Quid si participat in locutione orōne
dormitione. §. 2
Hic intelligitur de consilium dante
directe. §. 3
De his qui procurant q̄ serua
tores dati se intromittat de his
que eis non licet. §. 57
Conservatores dāt a papa: ⁊ solū co
gnoscent de manifestis iuriis. §. i
Qui dicantur conservatores. §. 2
Quid si negetur offensa notoria. §. 3
An conservator possit punire offensiā
inferendam. §. 4
Quid si ppter ignorantiam se intro
mittunt de non manifestis. §. 5
An tales contrafacientes sint etiā su
spensi a beneficio. §. 6
An alius q̄ papa possit dare istos cō
servatores. §. 7
De eo q̄ fingit aliquē casū ppe
quez iudex vadat vel mittat ad
aliquā mulierē p testimōio. §. 58
Quare fuit facta ista constitutio. §. i
Quid si volentes ire volant. §. 2
Quid de matre tutrice filioz. §. 3
An hec pena habeat locum in iudice
laico. §. 4
Si quis procurator vlt pars nominat
aliquā mulierē in testē ad finē hūc:
vt iudex vadat vel mittat ad eam
est

est excommunicatus. §.

An eo ipso q quis fingat contra istaz
cōstitutionē sit excommunicat⁹. §. 6
De eo qui absolutus fuit in arti
culo mortis cessante causa vt pre
senter se illi a quo fuerat absol
uendus. §.

Quomodo intelligitur omode. §. 59
Propter iustum impedimētū potest
quis absolui ab alio q̄ ab eo a quo
fuerat absolvendus. §.

An illa absolutio que conceditur p̄
iustuz impedimētū ⁊ cetera habeat
locum in excommunicatis alia rōne
cōiūta q̄ per manū inieciōez. §. 3

Eum quis absoluitur ab excommunica
tione debet satisfacere iuxta propri
as facultates. §.

Atrum legati de latere possint absol
uere iniicientes manus violentas
in clericum. §.

An in aliis casib⁹ reseruat⁹ pape pos
sint legati absoluere. §.

An absolutio ab excoicatione possit p
procuratorem peti. §.

De rectoribus ciuitatum qui fa
ciunt statuta per que quis com
pellatur soluere vsuras. §.

Maria sunt aliquid facere per viā di
rectā vel indirectā. §. i
Ifeneratores debent compelli ad pro

ducendum in iudicio libros rationū
per cenuram ecclesiasticā. §. 2

Quod predictus casus est specialis in
quo quis compellitur producere ra
tiones contra se. §.

Quod appellatione ecclesiastice censu
re intelligitur excommunicatio suspē
sio interdictum. §.

Quid si dicat vsurarius vel heres su
us se non habere libros rationum
vel perdidisse eos. §.

Quid de herede vsurarij qui non scri
psit rationes in libro. §.

Juramentum factum super seruando
in quo statuto non valet. §.

Quid de statuto qd est bergomi. §. 8

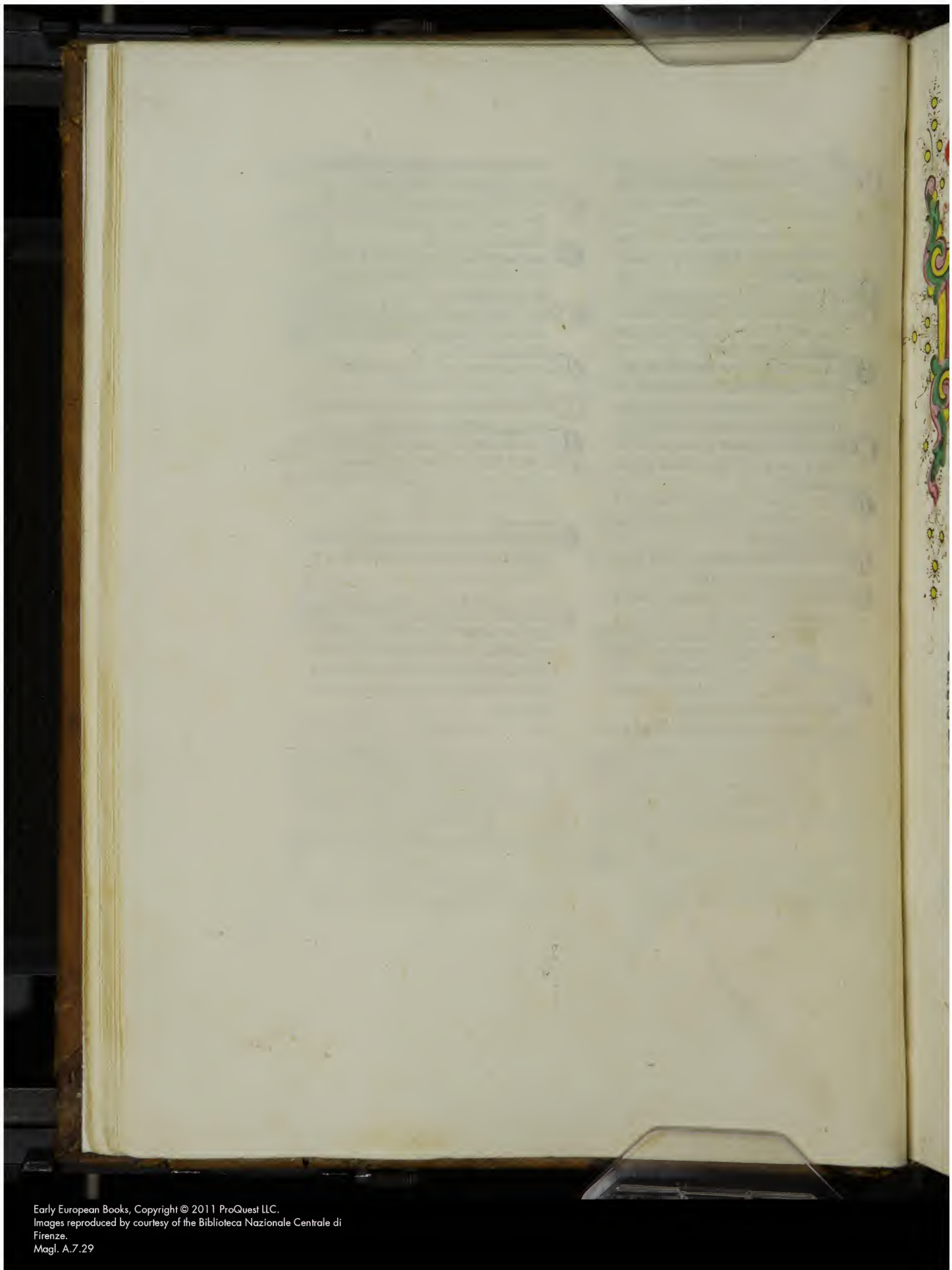
Quid si fiat statutum q nullus pro
vsura recipiat nisi duos denarios
pro lbra in mense. §.

Excommunicatio tertio.

Quidam casus in quibus percutiens
clericum excommunicatus est. §. 1

Explaciant tabule operū vtilissimoz
I. restitutionum vsurarum. ⁊ excommu
nicationum reuerendi fratris Ifranci
sci de platea bonon. ordinis minorū
peritissimi in vtroq̄ iure ac in sacra
theologia.

Incipit op^{us} restitutionis vtilissimū
a reuerēdo in Christo patre fratre
Ifrāscō d platea bononiēse ordinis
minoz diuinūz hbi predicatoris exi
mio edūm.

Restitutio primo.

Atq^{ue} restitutio sit
d necessitate salutis.

IRūdeo fm Sco.

i quarto. di. 15. ar.

2. q. 4. si. i. p. n. q.

fic: q^{uia} sicut auferre alienū ē peccatū
mortale: et contē preceptū diuinū ne
gatiū. s. nō furtū facies. ita et tenē
alienū. Et ideo sicut necessariū est
suare precepta negatiua: ita necessa
riū est nō tenē alienū iūto dñō: et p
oñs: vel adū statim reddē: vel statiz
velle reddē cū fuerit opportunitas.
Vnde est restitutio necessaria: vt pl
quedā satisfactio: nec generalit^{er}
accipiēdo satisfactio: nec spāliter.
Generalit^{er} enim accepta reddit pro
peccato equalens ei in quē peccat.
Non sic ista restitutio: quia absq^{ue} oī
redemptione pro peccato posset reddi
proximo qd suū est: sicut in mutuis
redditis creditori absq^{ue} omni satisfac
tione ptinente ad reconciliationē
peccatoris. Et similis nō ē satisfactio
spālis que est tertia pars penitentie:
quia de congruo requirit^{ur} restitutio
ante omnē partem penitentie: sicut
cessatio voluntatis in adū vel facto a
peccato. Sed satisfactio que est t^{er}tia
pars penitentie nō requirit^{ur} añ alias
duas partes pñie: imo sequit^{ur} contri
tione et cōfessionē vt iniūctā a sacer
dote. Restitutio enim non iniūgit

a sacerdote: sed a lege diuina: et est
simile in aliis peccatis si teneretur
Adulterā restituere viro suo: nō est
nisi cessare a peccato: vel a tñsgressi
one hui^{us} precepti. non mechaberis.
Et illud precedit omnē partē pñie
accepte: et ideo sicut tenēs adulterā
non est capax pñie sed irrisor: et ideo
si talis veniat ad pñiam addit pecca
tum peccato. Ita et detinens alienū
voluntate et facto: dū talis non est
capax aliquius partis pñie. Ihec ipse
ad litterā. Concor. Vandu. in 4°.
di. 15. et Alfen. in sum. li. 5. ti. xix. di
cens q^{ue} restitutio ē de necessitate sa
lutis: q^{uia} est adus iusticie cōmutatiue
Ad obseruandū autē iusticiā omnes
tenēt. Ideo quilibet tenet rei ablate
iniuste ad restitutionē. Vnde Aug^{ustinus}.
in epistola ad Macedoniū. et habet^{ur}
.i. 4. q. 6. c. i. non remittitur peccatū
nisi restituat^{ur} ablatū: si restitui potest
Ihec Aug^{ustinus}. Et si non potest restitui
debet redditio fieri in equalenti: si
fit possibile. et. ne lite pendente. c. 2.
Si hō equalens reddi nō possit:
tenet qui damnum intulit restituere
qd potest ad arbitriū bonoz viroz
Ihec ille. Quid si precipit a cōfessore
vt statim restituat. IRūdet Ifran. de
mar. in quarto. q^{ue} si non facit: mor
talit^{er} peccat: quia preceptum de non
retinendo rē alienā obligat semper
et ad semper.

Restitutio secundo. s. quis teneat ad
eam. Quero quis teneatur ad resti
tutionē. IRūdeo fm Sco. in 4. di.
15. et fm Ric. ibidē: q^{ue} dñificans: tā
principalis q^{ue} fautor tam bonorum
anime q^{ue} corporis q^{ue} fortune et fame

Unde pmo dicitur d dānificatib⁹
in bonis anime. Secundo de dāni
ficantib⁹ in bonis corporis. Tercio
de dānificantib⁹ in bonis fortune.
De restitutione dānificantū in
bonis anime.

Quid si aliquis retraxit aliquē a re
ligionis ingressu. Rndet Sco. in 4.
di. 15. ar. 3. q. 1. in pñ. q si abstraxit
aliquē iam obligatū ad religionē:
intelligo obligatione professionis:
tenet ad restitutionē. s. agere q ille
redeat. Sed si aliquē dispositum ad
intradū retraxit ne intraret: quia
interest inter habere 7 ppe esse: nō
tenet ad tantā restitutionē religiōi
ad quantā si fuisset in religionē: sed
tamē ad aliquā restitutionē: vt puta
ad aliquā inductionē altius equiua
lentis ad ingressum istius religiōis
7 hoc intelligendū ē si aliquē rexit
intentione dānificandi religionem
Si autē intentione sūlūdi vtilitati
prope sine fraude: nō tenet religiōi
s. in primo casu. Et fo tenet psonē
quā rexit: vt in pñasionib⁹ 7 aliis
bonis spiritualibus 7 equipollentiā
bonis illis in quib⁹ illū retrahendo
dānificauit. Conco. Asten. in sum.
li. 5. ti. 29. Tūc facit animo dāni
ficādi: qñ ingrediēs volebat legare
bona sua religioni. Itē Ric. in 4.
di. 15. ar. 5. q. 4. dicens q retrahēs
vtilē psonā religioni ab ingressu
eiusdē intentione dānificandi reli
gionē: tenet illi religioni ad inesse
ad arbitriū bonoz viroz. Si autē
hoc faciat n ppter hoc: sed vt sūlat
vtilitati sue siue tēporali siue spūali
nō suggerēs aliquod salū nec in

fraudē: nō tenet religiōi ad aliquā
restitutionē: s. psonē cui⁹ profectum
spūalē impediuit. tenet in spūalibus
facere restitutionē quā potest. Ifrā.
vero de mar. in. 4. dicit. Quid de
illo q impediuit aliquē ab ingressu
religiōis. Rndet q tenet eū efficacē
inducere ad hoc vt meli⁹ a quo re
xit cum. Sed si qd exire faciat aliq
personā de religionē: vel impediāt
ingressum dicit q v3 seipsum dare
pro illo: vel pcurare equiualentem:
vel facere quod in se est.

De his qui induxerunt aliquos ad
peccatum.

Utrū inducēs aliquē ad peccatum
sūlendo: suadendo: rogādo 7 cesa
teneat ad restitutionē. Rndet Sco.
vbi s. ar. 3. q. 1. q sic. modo sibi pos
sibili. s. inducendo eū ad pñiam effi
cacē 7 ad actus virtuosos. 7 si sola
inductio nō sufficiat: quia facili⁹ est
puertere: q̄ puertere: tenet 7 per se
orādo: 7 per alioz orōnes pcuratas
impetrare sibi puerfionē: 7 p alios
pñasiores efficaces: dū tñ illis non
prodat peccatū occultū alterius. Et
per hoc patet quātū peccatum est 7
periculū: aliū sollicitare 7 inducē ad
peccatū: qā potest vix digne restitu
ere: cū volūtātē iā allecā ad peccatū
vix possit pñasionib⁹ 7 aliis multis
viis reducere ad vtutē. Ratio hui⁹
satis pz: cū vtutis bona sint maxima
fz Aug. pmo retradationū. Plus
dānificat qui in istis dānificat: q̄ q
in q̄buscūq; aliis. Et p pñis plus fm
iusticiā tenet ad restituēdū pñimo
quātū sibi possibile ē. Idem Asten.
li. 5. ti. 29. qui querit utrū dānificat
aliquem

in bonis anime teneat ad restitutio-
nem. Et rñdet q sic multo magi qñ
dñificas in bonis corporis vel in
bonis extiorib⁹: q̄a bona anime sūt
multo meliora illis. *Alñ. 6. q. i. c. sūt*
plurimi. dñ. multu dñna morum di
stāt a dñis rez tpiū: cū ista sint
eñ nos: illa ño in nobis sint. Isnull⁹
autē dñificare aliū potest in bonis
anime nisi dispositiue. i. cū inclinan-
do ñbo vel exēplo ad peccandū. Et
ideo talis tenet ad restitutionē. i. cū
disponēdo put pōt ad bonū: bono
ñbo ⁊ exēplo p eo orādo vel orōes
p eo impetrādo. *Jd Ric. in. 4. di.*
is. ar. 5. q. 2.

4. *Q*uid de illo qui attentat pudiciti-
am. i. castitatem alicuius mulieris:
interpellādo eā de luxuria: ⁊ ei plūa
dens blando sermone pollicēdo ei
maria ⁊ montes. Rñdet *Jo. de pla.*
insti. d. iniuriis. §. iniuria. ñ. siue cui⁹
q̄ tenet ei adione iniuriar⁹: ⁊ viro
ei⁹: q̄a ei⁹ pudiciā corūpere tētar.
Similit̄ insectās mulierē ⁊ post eaz
vadens: quocūqz vadat tenet ei iniu-
riar⁹: q̄a p̄t assiduā ei⁹ frequentia
⁊ insectationē infert mulieri multaz
in famiā: vt. d. §. iniuria. ⁊ est tex. in
.l. itē apud labeonē. §. appellare. ⁊ §.
aliud. Sec⁹ si nō frequē insectet:
sed aliqñ grā solaci ⁊ ludi honesti:
Et hoc verū qñ interpellat de luxu-
ria mulierem honestā. Sec⁹ si veste
meretricali esset induta: q̄a tunc eaz
appellās ⁊ insectās nō tenet iuriar⁹
d. l. itē apud labeonē. §. si q̄s ñ ginē.
ff. de iniuriis.

5. *Q*uid de illo q vitupauit aliquem
iniuste. Rñdet *Alsten. vbi s. h. 3. E. bo.*

q̄ sicut dignitatē p̄sone ei⁹ in opini-
one hominū maculauit p illationē
contumelie: sic reparz eū per exhibitionē
reuerentie

6. *A*ltru seducēs vel deflorās virginē
teneat ad restitutionē eaz ducendō
vel dotando. Rñdet *Thosti. in sum.*
in ti. de matrimonio. s. rubrica q̄lis
strahit ver. hec in iudicio. q̄ vbi cā
decipiēdi ⁊ tñ carnalē copulā extor
quendi cñsit aliquis in aliquam: si
deceptor vult verā agere pñiam ne
cesse habet illā sine fūdione aliqua
ducere in vxorē: vel si hoc nō potest
facere debz ei dare viz ducientem
vel aliē satisfacere fm Ric. in. c. i. ⁊
z. de adulte. z. 6. q. 2. tria. Concor.
Alexander de ales in. z. tractatu de
stupro. Concor. Ric. in. 4. di. is. ar. 5.
q. 2. Concor. Jo. de pla. insti. de pu
blicis iudi. §. itē lex iulia. dicēs q̄licet
puniaf stuprū de iure canonico diē
q̄ mulier nō puniē: s. stuprās ñ ginē
cogit eā dotare: ⁊ in vxorē recipere
si ipsa ⁊ p̄ ei⁹ velit. al si nolit cogit
solum eā dotare iux ipsi⁹ stupratoris
facultatē ⁊ puelle dignitatē: ⁊ hita
consideratione quātū plus rñe deflo
rationis datura ē alteri viro: aut si
stuprator noluit eā recipere in vxorē
tunc ñberib⁹ castigat⁹ a iudice put
ei vilum fuerit: ac etiā excoicatus de
trudat in monasteriū adur⁹ pñiam
ñec omnia habēt. c. i. ⁊. z. de adul.
Et nō q̄ lz hec sit pena legi veteris
tñ fm *Seco. qñ lex noua rcor: dat cū*
lege veteri est suāda. ñec diē in. 4.
di. is.

7. *A*ltru confessor q̄ de facto absoluit
aliquē quem de iure absolueri non

poterat: teneat ei ad restitutionem, s. notificando qd eū absolueret n̄ potuit. Rndet Quil. q. sic: 7 peccat mortalit̄ fm Ric. in. 4. di. 28. ar. 2. q. 5.

8 *Altru* dānificās aliquē in bonis aie vel corporis ex fraude lento filio teneat ad restitutionē. Rndet Ric. i. 4. di. 15. ar. 5. q. 2. q. sic. Et dicit qd appellatione fraudolenti filii continet malū filiū datū ex ignorātia: quibus bonū filiū dare crederet: si homo debitā diligētia nō adhibuit ad sciendū: quia ignorātia ēssa ppe volū est. di. i. c. sepe.

9 Quid de clerico qd teneat ad officium 7 ex negligētia vel lascivia illud pretermittit: an teneat ad restitutionē. i. vt redicere tēat: cū dānificauerit se in bonis anime. Asten. li. 6. ti. 21. dicit fm Ihenricū qd si aliq̄s dimittat aliquā horā ex industria sine necessitate: mortalit̄ peccat. sec⁹ si ex obliuione. Qñ tñ illā negligentia recolit: teneat supplere vel illud qd omisit vlt equalē. Sed p̄mū edo meli⁹. Inno vero in. c. i. d. celebratione missarū dicit. Videt̄ qbusdā qd siue ex necessitate siue ex volūtate: vel etiā ex negligētia accurata pretermittat cleric⁹ officium ad qd tenebat: nō qd vltim⁹ peccet si officia omissa nō redicit: s̄ p̄nia ē ei indicēda de peccato omisionis. Tñ latis est aueniens qd sacerdos in eo ei p̄niaz imponat: in quo deliquit. s. in dicēdo eadē officia que omisit. s̄ si in hoc nō crederet ei p̄ficere mutabit ei in aliā p̄niam. Idez dicit Ihostien. Nisi esset tanta multitudo officii reficiendi qd quasi esset impossibile reficere. ff. de re. iudi. l.

impossibiliū. ex de padl. c. si.

10 Quid de illo qd fecit p̄niam sibi iniūctā in peccato mortali: vel ieiunauit in peccato mortali vel pretermisit ieiunium vel pretermisit audire missam vel fregit qdragesimā: an teneat ad restitutionē reficiēdo omnia ista: 7 an sit sibi iniūctū p̄ p̄nia qd reficiat Rndz Ric. in p̄mo. sui quolibz. q. 20 qd nō. Concor. Seco. in. 4. di. 15. tractans de p̄nia. i. de satisfactioe scā in peccato mortali. 7 dicit qd nō pōt satisfactio extior fieri d̄ vno peccato ita qd remaneat ille satisfaciēs in alio peccato: 7 pbat̄ qd placaret deiz: 7 tñ essz inimic⁹: 7 quo ad hoc oportz satisfactioes esse iunctas in voluntate salte hitualit̄: 7 nō in effectū nec in volūtate tūc adualit̄. Sz ista snia v̄ nimis dura cōn peccatores: 7 occasio maioris obstinationis. Si eni vere iste hodie penitēs 7 humiliter recipiēs satisfactioe: puta ieiunium triū diez: cras recidiet in peccatū mortale 7 de illo nō penitēs fa die ieiunat qd sibi ipositiū est. Si dicas qd ieiunium istud se diei nō est aliqua satisfactio extior: magna est occasio inducēdi hūc iā lapsū vt fa die non ieiunet. Et p̄ p̄nis addat nouū peccatū mortale: quia tñsgrediendo p̄niā a sacerdote receptā: v̄ peccare mortalit̄: cū sit tñsgressio precepti ecclesie 7 vicarii dei i isto adū. Ex hoc possz formari talis ratio si post lapsū 7 añ p̄niaz nouā nō creātur p̄niaz p̄stinā sibi impositā: peccat mortalit̄ nouo peccato. Igif si creātur bñ facit: qd facit adū obediētie: s̄ nō facit adū obediētie: nisi inquātū illud ipositiū est sibi

est sibi vt pars satisfacionis. Ergo
dico sine p̄iudicio q̄ qui semel & e
penitet ⁊ recipit p̄nāz vel satisfactio
nē adignā sibi impositā ab ecclesia:
clauē non errante. q̄tūcūq; postea
reciduerit nūq̄ tenebit nisi ad illam
vnicā satisfactiōē implēdā ⁊ si cam
impleat in caritate meli⁹ est: q̄a nō tū
soluit penā: s̄ meret. S; si impleat eaz
volūtariē ex caritatē soluit penā: sed
non meret gratiā. si autē ipsa a deo
exigat ex caritatē soluit q̄dē penam
l; ipse nō soluat. Et in p̄mo quidez
est satisfactio simplici: q̄a reconciliās
⁊ placans. In 2o autē est satisfactio
q̄a volūtaria redditio: s̄ nō simplici:
q̄a nec reconciliās nec placās. In 3tio
est satisfactio vlē quā nō exigit vlte
rior pena. Ex 1o mēbro sequit̄ q̄ si
magnā partē satisfacionis ipolite
expleuit in peccato mortali: ⁊ post
itez penitet d̄ peccato nō est iterato
iponēda satisfactio p̄ p̄mo peccato
de quo satisfecit l; ex caritatē. s̄ tātū
de nouis peccatis que fuerūt causa
q̄ satisfactio fuerit mortua. Et si ar
guas fuit mortua: q̄ non fuit satisfac
tio. nō sequit̄ nisi in t̄m q̄ nō est sa
tisfactio reconciliās ⁊ placās i ami
citiā. Et si arguas igit̄ nō est satisfac
tio nō sequit̄ q̄a iustificat deo q̄ aliq̄s
voluntarie soluat penā debitam ad
punitiōē peccati omisi quia iustificat
q̄ multo maḡ videt̄ satisfactio: q̄d
p̄z in adib⁹ humanis. Si enī alicui
offense in regē correspōdeat p̄cise l; z
legem abscisio man⁹ ⁊ isti etiam in
uito abscisio man⁹ satis patit̄: ⁊ regi
satisfecit sufficiē q̄a fm iusticiā nō
o; ab eo exigere vlciore penā: ⁊ tū nō

recipit cū in grām ⁊ amicitia. Nō
maḡ possz sufficē p̄ punitiōē culpe
si aliquis debitā sibi penā inf̄geret
l; nō ad gratiā vel amicitia iudicis
offensi. Ex tertio mēbro posset dici
q̄ si talis p̄p̄ nouū peccatū in quod
reciduaui dānarct̄ an q̄ totā p̄nā
sibi iposita p̄pleuisset puniret̄ in iser
no tēporali pena correspōdente illi
que nō fuit hic soluta post aliquod
tēp⁹ nō puniret̄ aliq̄ pena p̄ illis pec
catis p̄ quib⁹ fuit ista pena imposita
sicut ⁊ de veniali: q̄a moriens in pec
cato mortali simul cū veniali nō pu
niret̄ et̄naliter p̄ veniali vt dicitur
inferi⁹: ⁊ eodē mō in p̄posito ex quo
enī l; plenā iusticiā punitiua semel
est iposita pena temporis isti de pec
cato de quo penituit vere: nūq̄ isti
pro isto peccato debet̄ nisi pena tem
poralis ⁊ ista soluta: nulla. i. debet̄.

Quid de sacerdote. **A**ltru sacerdos ii
qui p̄misit dicere 20. missas dictas
siue appellatas beati Gregorii decē
p̄sonis sepatiz: satisfaciāt dicēdo solū
20. an hō teneat dicere p̄ quolibz
istoz decē quib⁹ p̄misit dicere. 20.
⁊ si dicat solū 20. p̄ omnib⁹ decem
teneat ad restitutionē ⁊ satisfactiōē
⁊ supplementū aliaz omniū: quasi
dānificās in bonis anime istos q̄b⁹
promisit vel mortuos eorum. **D**ñs
Bona. in 4. di. 45. ar. 4. q. 2. dicit
hanc q̄onē querēs cui maḡ p̄sunt
suffragia: an ei qui maḡ meruit: an
ei p̄ quo spālī fuit. ⁊ r̄ndz q̄ aliquo
rū opio fuit vt p̄positiui q̄ suffragia
eccleie siue spālī siue generalit̄ facta:
maḡ p̄sunt ei qui maḡ meruit: ⁊ po
nūt exēplū sicut si candela accendat̄

corā diuine nō tm̄ p̄bet sibi lumen: s̄
etiam aliis: 7 eis qui melius vident
mag̃ lumē p̄bet. exēplū etiā ponit
in ledione que tm̄ valz si legat oib?
in cōi q̄tū si in spālī: 7 plū valet ass̄
stenti qui meli? intelligit etiā si pro
alio legat spālī qui min? intelligit
Si ḡ ita est i lumine creato multo
mag̃ in sacro: etiā si ita ē in ledione
quō nō in orōne: absq; dubio ita vi
cunt. Et si obiciat. cōis mos ecclie
rūdet q̄ hoc qđ spālī ecclia mag̃
facit p aliquo: nō est p̄ hoc q̄ ma
gis illi p̄sint sed quia libenti? facit
homo p eo quē diligit spālī: 7 ma
gis animat ad faciendū. An si istud
esset notū simplicib? nō ita libenter
facerent suffragia. Sed istud nō cre
do: quia sicut dicit Aug. de cura p
mortuis agenda. q̄ sepultura valet
in loco sancto p̄t orōnē sanctorū q̄
orāt p eo ad cui? tumulū memorat
amplius suffragia sunt ad soluendū
penā siue reatū s̄ plus est satisfacere
pro debito multoz q̄ vni? 7 facilius
satisfit p debito vni? ḡ plurib? indi
gent suffragiis duo q̄ vn? sel?. Si
ḡ diuidit in eos vterq; habz min?
ḡ nō videt q̄ eq̄liter se extendāt ad
omnes. Et ideo dicēduz q̄ illud nō
est simile: q̄ ibi lumē totā spēm rei
in se defert ad oculū: 7 similī ledio
totā similitudinē vocis: s̄ nō sic est i
solutione sicut est in ascedu 7 aside
ratione: q̄uis enī duo creditores eq̄
liter possint 7 simul videt vnū auz
nō tm̄ potest eq̄lit solui duob?: sic in
telligendū est in pposito qđ p suffra
gia fit. An refert. Antrū fiat pro plu
rib? an pro vno: 7 ideo distinguendū

est hic q̄ suffragia ecclie aut fiunt
in cōi: aut in spālī: si in cōi p̄sint ei
mag̃ qui mag̃ meruit 7 prodesset
aliis adicionib? parib?: q̄a nō tantū
dignitas: s̄ etiā necessitas asiderat:
7 sic p̄bant p̄me rōnes. Si autē fiat
in spālī: ei mag̃ p̄sint p quo fiūt: 7
sic p̄bant omnes rōnes sequentes.
Concor. Ric. in. 4. eadē di. 7 ar. 7
q. 4 dicit. Antrū suffragia facta pro
plurib? tantū p̄sint cuilibet quantū
si fierent pro illo solo. 7 rōdens ad
istā qōnē dixit ppositiū? 7 sui seq̄et
q̄ suffragia facta p plurib? tantum
profiunt cuilibet q̄tū si fieret pro illo
solo: nisi q̄ sibi maior reuerētia fierz
sicut accēsa candela p pluribus 7
ledio lecta p plurib?: tantū quēlibz
iuuat quātū eū iuarēt: si p illo solo
candela accēderet vel ledio legeret
Sicut enī spīrit? existēs in qualibet
parte sui loci cuilibz tm̄ p̄s est totus
sic spūale bonū plurib? cōicatu a quo
libet totū habet. alias enī recipienti
multos ad p̄ticipationē bonoz suo
ruz: sua bona opa essent min? vtilia
qđ fallū est: cū talis receptio opus
sit caritati. Alii dicūt contrariū q̄a si ita
esset: vt dicit opinio p̄dicta: ille qui
pro vno defuncto tenet dicere vnā
missaz 7 vnā p alio si diceret vnā
pro illis duob? cuilibet solueret illō
ad quod sibi tenet. Ideterea bonū
finitū quod sufficeret ad plenariā li
berationem vni? aie de purgatorio
sufficeret ad purgationē oīuz aliāz
ad equalē penā obligatāz. Ideterea
asuetudo ecclie essz inutilis que suf
fragia aliqn facit p spālī? personis
que oia falsa sunt. Itē p hac opione
facit. 17.

fact. i. 7. ppositiones de causis. ois
 vtus vnita plus est infinita q̃ vtus
 multiplicata. i. vehemētiōis est vtu
 tis: vt pz in comēto. Ergo suffragiū
 cōmunicatū plurib⁹ minoris est vir
 tutis respectu cuiuslibet q̃ si ad vnū
 solū esset vnitū. Tenēdo g̃ hanc opi
 nionē quā tenet ipse Ric. non obstat
 si dicas q̃ cū plura sunt suffragia p
 diuitib⁹ q̃ p pauperib⁹ melioris cō
 ditionis essent diuites q̃ pauperes
 cō illud Math. 5. Beati pauperes
 spiritu ⁊ ceta. quia rñdz idem Ric.
 q̃ suffragia plunt defundis ⁊ p viā
 satisfactiōis ⁊ solationis: eo q̃ p
 caritatē cōmunē q̃libet de bono alte
 ri⁹ solat. Primo mō suffragia fca
 puta p viā satisfactiōis spaliē p vno
 tm̃ magl p sunt illi q̃ aliis: imo aliis
 nō plunt de lege coi. Secdo modo
 adhuc magl plunt illi q̃ aliis si ca
 ritatē habēt equalē: q̃a cetis parib⁹
 magl gaudet q̃libet de bono suo q̃
 alteri⁹: tm̃ ali⁹ pōt tantā caritatē ha
 bere q̃ plus solat de suffragio qd
 fit p alio q̃ ille p quo fit. Quod g̃
 arguis q̃ melioris cōditionis essent
 diuites q̃ pauper cū plura suffragia
 fiant p eis. Dico q̃ nō est incōueni
 ens paupes simpliciter esse melioris
 cōditionis q̃ diuites: q̃uis diuites i
 hoc melioris cōditionis sint iux illd
 prouerbioz. i. Redēptio aie viri:
 diuitie sue: q̃uis fm glo. ibi p diuiti
 as bona opera itelligat. Itē nō ob.
 dictū Jero. de ose. di. 5. c. nō medio
 crif. vbi dī q̃ cū p centū aīab⁹ psal
 mus vel missa dī nil min⁹ q̃ si pro
 vno quolibet ipsaz diceres accipif.
 q̃a rñdet Ric. dicens q̃ vbi Jero

nīmī debet intelligi de valore p viā
 solationis vt dicūt qdā. Sed tamē
 adhuc nō vī vcz q̃a plus gaudet q̃l
 de bono p̃prio q̃ alioz. Dicit g̃ q̃
 referēdo alioz opinionez ibi loquit
 Jero. Itē non obstat q̃ bona glorie
 plurib⁹ cōmunicata nō minuit singu
 lis. g̃ a simili nec bona g̃tie. Suffra
 gia autē bona g̃tie sunt. g̃ q̃a rñdit
 idem Ric. q̃ nō est simile: q̃a gloria
 respicit oib⁹ vnū bonū cōe ⁊ p̃is: s̃
 suffragiū gratie respicit creatū pene
 in singulis diuersuz. Ad exēpla autē
 que p prima opinione adducebant
 rñdit q̃ nō valēt: q̃a lumen cādele ⁊
 vox doctōis se cōmunicāt p nature
 necessitatē: sed suffragia cōmunicāt
 per suffragātis intentionē. Ad illud
 etiā qd tactū fuit in qōne. s. q̃ recipi
 enti multos ad p̃ticipationē bonoz
 suoz: sua bona opa min⁹ essent vti
 lia. dicēdū q̃ nō sequit: q̃a pl⁹ cōfert
 sibi illud opus caritatis in bona sua
 cōmunicādo q̃ sibi deēbat etiā quo
 ad pene sue remissionē de fructu bo
 noz suoz cōmunicatoz: ⁊ bona etiā
 sic cōmunicata faciēti ea in nullo sūt
 min⁹ vtilia s̃ magl quo ad augmē
 tū p̃mii in vita eterna. hec Ric. Itē
 nō obstat fm Bona. q̃ oblatio p̃cii
 in cruce eq̃lit profit: ac si esset oblata
 cuilibet p se: ⁊ tm̃ pdest cuilibet q̃tū
 meruit. g̃ oblatio sacrificiū in altari
 pari rōne: cū sit illius oblationis me
 moriale: q̃a rñdit idē Bona. q̃ q̃uis
 idez sit: nō tamē vtrobiq̃ vniformit
 opat. Inā in cruce effusuz fuit p̃ciū
 in oimoda plenitudine: s̃ in altari
 hēt effectū dēminatū: cū quotidie
 assumat ⁊ p̃t hoc p̃ma oblatio. s. i

cruce non iterat: s. fa iterat: et ideo illa
 non valz rō: qā pcedit ac si esset eq̄lis
 effect⁹: et itez illa p oib⁹ ē oblata. hec
 autē spālī pōt fieri. Nec obstat illd
 Jero. q. cū p centū aiab⁹ psalm⁹ vel
 missa dicat nil minus q̄ si pro vno
 quolibet diceret accipit: dicēdū enī
 q. Jero. sicut p3 ex adductis loquit⁹
 q̄tū ad meritū faciētis: nō quantūz
 ad vtilitatē ei⁹ p quo fit. hec Bona.
 Concor. Tho. in. 4. di. 45. l3 archi.
 alit dicat in. d. c. nō mediocrit. i. gl.

12 **Q**uid de oīs tpalib⁹ qui dānādis
 ultimo supplicio denegāt sacramētū
 pñie: et eos sine p̄fessione occidi faci
 unt. Rndeo p̄cipit eis ne hoc faciāt:
 sed petētib⁹ pmittāt p̄fiteri et p̄cipi
 tur ordinari⁹ ut eos moneant et si
 necesse fuerit ecclesiastica cēlura cō
 pellere nō omittāt. alia autē restitu
 tio hic fieri nō pōt: nisi q. erit anima
 taliū dñoz p aia talit occisoz sine
 pñia ut in. c. i. de peni. et remis. i. cle.
 De restitutione dānificatiū i bonis
 corporis.

13 **Q**uero ad qd teneat dānificas
 aliquē i bonis corporis. Rndit
 Seco. in. 4. di. 15. q. aut intulit vlti
 mū dānū. i. mortē: aut dānū aliqd
 cit vltimū. i. cit mortē. et illud est du
 plex. i. remediabile et irremediabile.
 exēplū homicidiū est irremediabile
 et mutilatio: qā impedit ex toto actū
 humanū q. p̄petit homini fm illud
 mēbrū: puta abscidit manū dextram
 Irremediabile siue curabile ut vulne
 ratio vel alia lēsiō curabilis. Si in
 mutilatione: hoc dupliciter vel quia
 enormis que ex toto ipedit aliquem
 actū humanū q. p̄petit hoi fm istam

partē amputatā: ut in amputatione
 man⁹ dextre vel nō enormis. i. non
 ipediēs actū humanū: ut ē aputatio
 digiti vlt⁹ partis ei⁹. Pro pmo dāno
 .i. vite ablatione regularit in multis
 coitatib⁹ statuta est lex talionis. i. ut
 homicida moriat⁹ et rōnabilit qā hoc
 nō solū p̄petit legi (Moisi: s. etiā nālī
 rōni et approbatū et cōfirmatū in lege
 evangelica (Matth. 26. Omnis qui
 gladio occidit: gladio pibit. et p cōs
 vbiq̄z lex talis de vita p vita red
 dēda est statuta iuste. de hoc Rodo
 ut dic. Alfen. in sum. li. i. ti. 22. q. 4.
 in pñ. de hoc etiā in sum. cōfessoz li.
 2. ti. 6. q. 2. v3 homo patiet solvere
 istā penā: q. si alit nō sit sibi statuta
 null⁹ v3 sibi inferre mortē: qā null⁹
 v3 ē homicida sui sine spālī p̄cepto
 dei: s. expedit sibi q. exponat vitam
 suā in omni cā iusta: utpote contra
 inimicos ecclesie et p restitutione fa
 cienda illi cui⁹ vitā abstulit: q. si tāta
 restitutionē nolit facere: nō pōt oio
 esse imunis sine restitutione. Sicut
 quidā fatui absoluūt homicidas nō
 eis oñdentes restitutionē nēcio icū
 bētē: qī facit⁹ possit p̄tinsire hōicida
 q̄z: ut ita dicā bouicida et canicida:
 quia si occidisset bouē pximi sui vel
 canē nō absolueret sine restitutione
 Tenet g. ad restitutionē spālē faciē
 dā eūalentē vite quā abstulit sicut
 pōt esse eūalentia in talibus nec hoc
 solū: s. si infectus sustētabat aliquos
 .i. patrē et matrē vel p̄pinquos tene
 tur interfec̄to: omnib⁹ illis ad tantā
 restitutionē q̄tā illis abstulit p̄ inter
 fedionez illi⁹ p̄sone: et qā vix posset
 aliquis digne recōpēlare p actiones
 illud

illud quod abstulit homicida expe
diret simpliciter anime talis q̄ soluet
per passiones voluntarias vel patiet
susceptas vt. s. occidat p̄ homicidio
7 ideo optime a comunitatib⁹ pui
sum est vt occidēs occidat. Idē i Ro
vt dicit Alsten. in sum. li. i. ti. 22. q. 4
in pñ. 7 de hoc etiā in sum. con. li. 2
ti. 62. q. 3. In alia hō dānificatiōe
in corpore. i. in mutilatione enomi
vel non enomi omniū non est sta
tuta in ecclesia restitutio nisi pecuni
aria: 7 illa o3 correspōdere nō soluz
dāno qđ incurrat q̄s p̄ mutilationē
pro toto tpe futuro quo viur⁹ esset
q̄s mēbro isto absciso: s̄ etiā expēlas
expositas in curatione. cē de iniur. 7
dam. da. c. i. 7 sumi exo. c. zi. vbi dī
Si p̄casserit alter primū suū: 7 ille
mortu⁹ nō fuerit s̄ iacuerit in lecto:
qui p̄casserit: opas ei⁹ 7 expēlas in
medicos restituat vlē placationem
ipsi⁹ legi que req̄reret etiā si nō esset
talis mutilatio. Itē o3 correspōdere
restitutio d̄solationi ipsi⁹ affliti: q̄a
p̄petua est sibi d̄solatio de tali mu
tilatione. Idē enī est pōderāda mu
tilatio paupis q̄ diuitis: q̄a magis
indigebat parte abscisa ad victum
necessariū acquirendū: quia plus fu
isset vsus pte illa ad sibi necessaria
procuranda. l3 ex alia parte sit aliq̄
additio p̄ponderās. s. dignitas p̄sone
s̄ hoc paz ē respectu p̄me additionis
Concor. l. an. in. 4. di. 15. qui dicit
q̄ dānificās aliq̄ in mēbro corpo
ris: puta mutilādo: tenet ad restitū
tionē p̄ cura medici p̄soluēda p̄ vi
ctu assequēdo quo caret p̄p̄ mēbrū
mutilatū toto tpe vite sue. vt in. c. i.

de iniur. 7 dam. da. 7. ff. ad. l. acqui.
. l. qua actione. Itē tenet ad d̄solati
onē affliti: 7 q̄ humiliet se sibi. vide
etiā de hoc Alsten. in sum. li. 5. ti. 22
qui allegat dictū Sico. Itē dicit spe.
in ti. de iniur. 7 dam. da. s. sequit. v
s̄ nūquid dices. Sed nūqd p̄ libero
hoīe occiso pōt agi acquileā. Rndeo
sic: 7 cū libez corp⁹ non recipiat esti
mationē. vt. ff. si qua. pau. fe. di. l. pe
agef ad mercedes medicorū 7 alias
expēlas factas in curatione. Veniet
etiā estimatio operaz q̄b⁹ pat occisi
caruit 7 cariturus est: aut estimatio
libertati. vel cicatricū vel mēbroz ei⁹
. ff. de iniur. l. ex hac lege. 7. ff. de his
qui deiecerint vel effude. int. l. si.

Concor. Ric. in. 4. di. 15.
¶ Quid si statim obiit nec aliquē ip̄se i4
in medicis facte sunt. Rndet idem
Spe. vbi s̄. q̄ tunc estimabūtur ope
quib⁹ pater occisi caritur⁹ est: vel si
pater occisus ē: estimabit heres opas
illas quas amisit 7 habere potuit tē
pore vite sue: puta quia erat cerdo
vel pellipari⁹ vel mercator vel aduo
catus.

¶ Quid si nullā habuit artē. dicit idē i5
vbi s̄. q̄ estimabit iteresse. vt ar. ff.
de libe. cā. l. si. 7 ar. ff. de vsu. l. arbo
rib⁹. s. de illo.

¶ Sed vsq̄ ad quod tēp⁹ estimabūt i6
opere q̄b⁹ caritur⁹ est. Rndit idem
q̄ vsq̄ ad tēp⁹ quo verisimilit̄ ē illū
occisuz viuere potuisse iux̄ estimatio
nem legi. ff. ad. l. fal. l. i. l. hereditatū
putatione. 7. ff. de tñsacti. l. cū hi.

¶ Sed quid si quis occiderit i necessi i7
tate ieiuitabili. i. grā sue defensionis
mortē aliē euitare nō valens suum

occidit vel mutilat inuasore. Rndit sic
tex. dicit i. de. i. de homicidio: qd nul
lam penā iurrit nec irregularitatē:
7 dicit ibi glo. vt qd sic artatus erat
qd fugere nō poterat: nec se clamore
vel aliē iuuare: nā defensio siue ppul
satio iurie est de iure nāli: vt insti. d.
iure nāli gentiū 7 civil. s. ius autē
gentiū: dūmō fiat cū moderamine
inculpate tutele: quod moderamen
sistit circa tria: videlz in factoz qū
tate. in tps congruitate. 7 in necessita
tis euitabilitate fm glo. in. l. i. c. vñ
vi. pmo q in factoz qualitate dz
esse paritas: vt equa lance 7 equo
modo 7 actu congruenti resistat. An
offensus sine armis nō potest cū ar
mis offendere nisi aliud suadeat vi
riū inequalitas. An si pugn' vnus
pl' potest qz ensis alteri: licitum est
ense percutere: vt ibi vult glo. ff. de
penis: qd defectū viriū pōt supplere
cū iuuamine armoz. psumit enim
iuuicis potētiōr sene siue adolefcēs ad
labores corporis supportādos. l. aut
datū. s. qd cūqz. Et ibi loquit glo. ff. d.
penis. 7 de renūtiatiōe. c. i. 7 sanus
potētiōr infirmo. E. de men. val. l.
.i. li. ii. Quid si quis insultauit me
cum baculo 7 ego eū peremī cū gla
dio: an puniar. Bal decidit p theori
cam glo. d. l. i. c. vñ vi. q aut insul
tat' poterat se aliter defendere: 7 pu
niri: aut nō poterat: 7 tūc nō puniri.
Et eodē mō dicit de eo qui insulta
uit me sine aliquo genere armorū
volens mihi dare maxillatā manu
vacua: ego ne s' accideret: cū non de
beā expectare me p'us percuti. vt dic
glo. in. d. l. i. cū gladio pemi: nam si

poterā me aliē defendere tē punior
quia nō seruauī modū defensionis
s' fuit excessus nimis vltra terminos
defensionis 7 vindictā assumpsi. Si
autē ostet qd aliter euadere nō poterā
quin cū vituperio pcuterem: 7 tūc nō
punior. Inā si hoc licet ppter res de
fendendas: vt. d. l. i. multo forti' ppe
psonā 7 corp' nōstrū quod ē digni'
vt. l. in seruoz. s. si. ff. de penis. In
rubio autē. An pōtuerim me aliē
defendere. psumit qd sic int' pares:
sec' inter impares ppter inequalitatē
virū: vt vidū est. An multe circū
stantie ponderāde sunt: vt aliter nō
in. d. l. c. de sicariis. Sed quero an
quis teneat aufugere. Rndet qd sic:
cum sibi nō nocet 7 alteri pdest. l. z.
s. ite variis. ff. d. aqua plu. ar. s. fallit
vbi infer' violētia circa res ad eaz
occupationē vel destructionē. quia
fuga traheret secū periculū circa res
.l. z. s. si quis aut. ff. de ui 7 ui. arma
7. l. i. c. qn liceat sine iudi. se iundi.
Secūdo fallit ubi iser' violētia circa
psonas: 7 fuga essz periculū allatura
puta quia inimic' est sibi ad spatulas
7 extendendo tergū ad fugā posset de
facili vulnerari. ff. ad. l. acq. l. sciētia.
s. qui cū aliter. Tercio fallit quādo
fuga importat piculū honoris: quia
honor ē oi lucro pferend'. l. iulian'.
7 in glosa. ff. si quis omīssa cā testi.
Dixi hō qd moderamē sistit i tps
congruitate: nā dz incōtinēti flagrate
adhuc maleficio violētie: inuasor re
pelli. l. z. s. cū igit. ff. de vi. 7 vi. ar.
7 hoc est vez d' violētia illata psonē
in qua uidet fieri ad defensaz: ne ite
rato pcutiat si fiat incōtinēti. l. si ex
plagis

plagis. §. tabernari. ff. ad. l. acq. 7. c.
 olim. de resti. spoli. Si autē fiat rixa
 sepata 7 sic nō incōtinēti: tūc vñ fieri
 ad vindictā: ideo nō licet. vt nōt gl.
 in xbo repellere. in. c. significasti. de
 homicidio. Si tñ p̄cussus insequat̄
 p̄cussorē fugiētē: 7 eū p̄cuiat mitius
 punit. l. tāq̄ culpabilis: nō tāq̄ do
 losus: quia d̄ifficillimū est iustū obtē
 perare doloze. l. si adulteriū. §. ipera
 tor. ff. de adul. Sed quero cū nō de
 beā expectare me p̄cui: cū nullo re
 medio tollat illata p̄cussio: vt nōt i
 .l. si quis puocat. §. de appel. atl. 7
 .l. in bello. §. fieri. ff. de capti. An de
 beā expectare aliquē actū fieri ab of
 fendente. glo. dicit q̄ sic. in. d. l. i. vt
 armis insultari clamore 7 minis ter
 reri. Itā oīa ista preuenire nō possū
 quia inceptor rixe est ille qui potest
 ipune offendī. l. si ex plagis. §. taber
 nari. ff. ad. l. acq. An autē mine sint
 sufficiētes aliter sufficiēs met⁹ terror
 glo. tāgit in. l. met⁹. ff. ex quib⁹ cau.
 maio. 7. is. q. s. c. i. 7 bar. in. l. metū.
 E. eo. dicit q̄ sic: si est homo q̄ plue
 uit exequi factō: aliē nō vt sic ex per
 sonis hominū facta pensē. l. i. E.
 si quis impator male. Bal. dicit q̄
 xbis cōn xba ē resistēdū: nō ad ma
 nus 7 ferrū veniēdū. Ad qd facit qd
 nōt spe. in. ti. de accusa. §. iste. x. qd si
 vocauit te latronem 7 hoc nisi mora
 esset periculū allatura: vt quia forte
 minator expectabat socios veniētes
 quib⁹ resistere nō potuisset: quia tūc
 licet añ tēp⁹ occurrere. l. i. E. qñ li. si.
 in. vindi. 7 ceta. Dixi tertio q̄ mo
 deramen x̄sistit circa necessitatis cui
 tabilitatē: nā moderate 7 ad defensū

onē dicit fieri qd ex necessitate fit:
 vt. d. l. sciētā. §. quia cū aliter. ff. ad. l.
 acq. nec curam⁹ equalitatē vbi non
 possum⁹ curare necessitatē. Itā ne
 cessitas facit delictū p̄babile 7 excu
 sabile qd aliter nō esset. ff. de manu.
 testa. l. qui potuerūt. cessante enim
 necessitate: d̄r poti⁹ offensio vel vin
 dicta q̄ defensio. vt inuit gl. in dēa.
 l. z. E. vñ. vi. In dubio autē: an q̄s
 intelligat̄ p̄cutere ad defensam vel
 vindictā. dicit bal. i. d. §. tabernari.
 q̄ scilicet dū es in actu p̄cutiendi per
 cutio te p̄us: 7 tunc est ad defensam
 Sec⁹ si p̄cutio etiā incōtinēti postq̄
 me percussisti: q̄a tūc d̄r ad vindictā
 nisi facerē ne iterato percuteres. Si
 xbo nō apparz que percussio precesse
 rit: in dubio p̄sumit culpa ei⁹ qui p
 uocauit. l. i. prouocauit. §. cū arietes.
 ff. si quadru. pau. se. di. Et ibi dicit
 Bal. q̄ insultat⁹ in dubio p̄sumitur
 fecisse ad sui defensionē: p quo vide
 glo. in. c. significasti. d. z. de homi
 cidio. 7 p̄ Inno. in. c. si xbo. de sniis
 excoicationis. Et adde q̄ vbi est lici
 ta offensio. est illicita defensio. si d̄z
 equo animo tolerare: vt in glo. tenz
 in l. vt vim. ff. de iur. iur. n. 7 hoc est
 clarū vbi infert a publica persona.
 vt a iudice vel excoatore iusticie linū
 officiū exercēte. l. qui restituere. ff. de
 rei ven. 7 l. si quis missus. ff. ne ius
 fiat ei. 7 l. nō videt. §. qui iussu. 7 in
 glo. ff. de reg. iur. 7 ideo licite captū
 a familia potestatis ricalcitrātē 7 re
 sistētē licet familie in f̄sidiū occidē
 l. si seru⁹. E. de his qui ad ecclesiam
 x̄fugiūt. 7 l. quēadmodū. §. 4. ff. ad. l.
 acqui. Idem etiā vbi infertur licite

a priuata persona: ideo nō licet filio
resistere patri corrigenti: nec seruo
dñō. l. nec quanq̃. §. oīnari. ff. de
offi. pcon. 7 lega. C. de emēdatiōe
seruoz. 7 de emenda pxiimi. l. i. nisi
esset nimia seuitia: q̃a tunc licet eis
officiū iudicis implorare si fiat seuitia
cōn officiū pietati. s̃ de his qui sunt
sui vel alieni iur. s. §. si. Itē Alex. de
ales in tertio sup illo p̃cepto. nō occi
des. dicēs q̃ qdā distinguūt necessi
tatē euitabilē 7 inuitabilē. Si sit ne
cessitas euitabilis q̃ possit aliunde
euadere: nō occidēdo: 7 occidat est
homicida. alias sec⁹ put dicit Aug⁹
sup Math. cū aliquis ab homine oc
cidit multū distat: vtrū vltiscendi cu
piditate fiat sicut fit ab inimico: vel
iniuste aliquid auferendi sicut a la
trone vel obediendi ordine sicut a
iudice: vel euadēdi vel s̃ueniēdi ne
cessitate. p̃mo casu hōicida ē. 2º. nō.

18 Quero cū in crimine lese maiestati.
ex sola scia quis teneat vbi reuelane
rit vt. l. quisquis. C. ad l. iuliā. maie
statis: Nōne q̃ quis sciat tñ nō pōt
probare an cū puniēs sit homicida.
Rendz Jo. de platea insti. de publici.
iudi. §. publica autē iudicia. q̃ sic. naz
illud quod dī q̃ ex sola scia quis tēf
intelligit qñ scia est p̃babilis p. l. q̃
accusare. C. de edendo. Ad quid enī
tenet quis reuelare quod nō potest
probare: certe nemo tenet se s̃būcere
tormentis que hoc casu dilatori influ
guntur. l. 2. C. ad l. iuliā maiestatis
nec s̃būcere se squalori carceris. C. d̃
accusa. l. si. Nulla enī est culpa in di
scrimine vite se nō ponere: vt voluit
glo. in. l. neminē. C. de infamib⁹. q̃

q̃ solū audiuit 7 non reuelauit quia
probare nō poterat imunis est a de
lido per textū in l. nostris. in fi. C.
de calūnia. 7 idē dicit cōsuluisse Bal
in quodam suo cōsilio quod incipit.
Quāq̃ ablata sint multa 7 pulchra:
qui dicit. Assessores euntes per offi
cia: 7 occidētes homines p̃pter solū
non reuelare secretū nō p̃babile oēs
sunt homicide: 7 per cōs tenent ad
restitutionē: de qua s̃: quia vilis vi
det velit. vel nolit auris audit velit
vel nolit: quia sensus 7 primi motus
nō sunt in ptate nra: vt nōt glo. in l.
vi. §. us nāle. ff. de iusti. 7 in. in vbo
coniugatio.

19 Quero an seditiones 7 aspirationes
que sunt tota die in ciuitatibus: vbi
sunt partialitates: p̃ quas aspiratio
nes vna pars aspirat aduersus aliā
deponēdā 7 statū assumēdū cadāt
in crimen lese maiestatis vt sic bona
publicē: 7 alie pene. dēa. l. quisquis
C. ad l. iuliā maiestatis vēdicēt sibi
locū. glo. voluit q̃ sic in l. fallaciter.
C. de abolu. in vbo p̃dita. alia glo.
voluit cōtrariū in. l. 2. ff. eodē in vbo
in vbe. Salicet⁹ recordat i. d. l. falla
citer. q̃ si hoc sit vt eruat ciuitas de
subiectione imperii vel pape: tunc ē
crimen lese maiestatis: Si aut̃ fiant
propter deponēdū regētes: tunc est
crimen seditionis: qd̃ l̃ sit capitale
nāliter vel ciuilit̃er fm additionē p̃so
naz vt nōt in. l. i. C. d̃ seditio. tamē
non infligit omnes penas pro cri
lese maiestatis ipositas: nisi fieret in
vbe romana. vt in. d. glo. 7 ibi per
Andream de perusio.

20 Quid autē si quis mittit p̃ditionē
cōn vnū

non vnu ex istis tyrannis italie qui ho-
die regnant: nuqd habeat locu pena
lese maiestatis. Rndet idē vbi s. aut
nō recognoscit supiorē: 7 nō habet
locū: 7 de eo vt de principe est iudi-
candū. ar. coꝝ que notāt doctores i
.l. hostes. ff. de capti. Aut recogno-
scit vt quia est vicari⁹ imperiū: 7 tūc
l3 crimē lese maiestatis habeat locū
l. s. cui⁹ ne opera. ff. eo. nō tñ pena
incapacitatis extendit ad filios vt
d. l. coꝝ. fm saly. in d. l. quisquis. C.
ad l. iulīa maiestati.

Quid de legib⁹ statuētib⁹ fures oc-
cidi. Rndz Gro. in 4. di. 15. q. sunt
iniuste: 7 per oīs occidētes sunt ho-
micide. Ad argumentū scoti vicēdū
q lex vet⁹ penā talionis dedit: s lex
euangelica nullā statuit penā. Ex
autē naturalis penas statuit: 7 ideo
lex euangelica nō punit illū: s lex na-
turalis: 7 hoc est quod dicit nouis
superueniētib⁹: que pūēt ad legem
nouā. vetera pūētis: que idicūt lex
vet⁹: 7 comedetis vetustissima vete-
rum. i. vtemini quibus ptinent ad
legē naturālē. hec sententia habetur
in. z. ppetri. 3o. di. 39. in 7. pcepto
vbi tenet q licet occidere furē. Itaz
fm q habet in 22. q. 5. c. si nō licet.
Et intitulat Aug. in pmo de ciui.
di. qui dicit q his exceptis quos lex
iusta generaliter vel specialiter iubz
occidi: quisquis hominē occiderit cri-
minis reus erit. que aut sit lex iusta
ipse determinat in libro d' libero ar-
bitrio: q breuiter nulla nisi que: vel
que descendit a. l. diuina: sicut relus-
iones pradice a principiis practicis:
vel que concordat legi diuine: vel ad

min⁹ nō discordat de materia. vide
per ihosti. in sum. li. i. ti. 22. q. 4. in
pñ. qui allegat Rodonēz. Itē vide
in sum. con. li. z. ti. 6. q. 3. Ad pposi-
tum lex diuina absolute phibuit ho-
minē occidi: 7 nulli licet inferiori in
l. superioris dispensare. Ergo nulla
lex positiua constituēs hominē occidi
iusta ē si in illis casib⁹ statuatur: in qb⁹
de⁹ nō excipit. Excipit autē in mltis
vt patet in exo. s. blas. hemia homici-
dio adultio: 7 multis aliis. Itoc xuz
videt nisi furto adiūdū fuerit homi-
cidū vel in reuel in psumptione vel
rept⁹ iudici. vel frequētia: vel huius
modi: tē videt posse occidi: vt ponit
gl. pūebioz. 6. sup xbo 7 liberabit
se. null⁹ igit iuste l3 legē occidit vbi
si lex positiua illigit homicidiū: si nō
excipit ille casus a dō phibēte homi-
cidū: imo lex diuina voluit furē pu-
niri pena pecunialī 7 nō pena mort.
Concoz. Landul. 7 etiā lex humana
ciuilis. s. generalis: nisi in frangente
pacē 7 stratā: qui pōt etiā p quinqz
solidis su spēdi. vt in decima collati-
one de pace tenēda. s. si quis quinqz
solidos.

Quid de pposito lictore siue spicula
toze cui papiē interficere lata sūia p
iudicē. Rndz Alex. de ales vbi s. q
si sentētia iudicis expmat errozē vel
iniusticiā nō tenet cū interficere: sed
tenet facere qd in se ē ut liberet ino-
cētē. quod si nō possit credi nō pec-
care. tūc eni iputab⁹ iudici nō pposi-
to: 7 in hoc casu ualet illa auctoritas
Ille facit cui⁹ auctoritate sit. Aug. i.
li. i. de ciui. dei. Non ille occidit qui
ministeriū dz iubēti sic administratū

Exo. 22

22

gladii. 22. q. 5. miles: ubi dicit glo.
sup. d. bo. imperii. q. ratione mādati
excusatur aliquis etiā si cōn. p. ciētiaz
faciat. c. de offi. de le. iudi. pastoralis
§. quia vero.

22 **Q**uid d. dominis terrarū q. excecant
vel mutilāt homines p. ter lepores
ceruos: 7 huiusmodi animalia: que
capiūt cōn. cor. volūtate. Rndz. d. tē
in sum. li. 5. ti. 29. q. mortaliter pec
cant: 7 si faciunt l. bidine vidide aut
amore huiusmodi animalia: aut libi
dine venandi huiusmodi animalia
que nulli sunt hominis: aut si ppter
vnicū adū hoc faciāt: cū nō debeant
ita seuerē pcedere: nisi cōn. p. uetos
ad talia. Eredo etiam q. si sit p. uetu
do loci illi: q. p. vno adū infligatur
tanta pena p. uetudo est iniqua: nec
obseruanda: 7 obseruantes eā morta
liter peccant.

24 **Q**uid si de domo tua deiectum vel
effusum est aliquid ppter quod p. tē
me mortuū est vel corp. meū debili
tatum: an mihi tenearis ad expēsas
medicor. Rndz. spe. in ti. de iniur. §.
sequit. v. Quid si de domo tua. q.
sic. Itē possum petere operas quibus
carui 7 caritur. sū: vt. l. i. §. i. 7. l. pe.
ff. de his qui deie. vel effu. 7. ff. de
acti. 7. obli. l. ex maleficio. §. is q.

25 **Q**uid si equ. tu. calce me percussit:
an tenearis mihi in. expēsas medi
cor. vide. j. §. 156.

26 **Q**uid si quis pecunia accepta remit
tat iniuriā nunquid intelligatur re
misisse ad. iōne iniuriar. Rndz. spec.
in ti. de accusatore. v. quid si vulne
rat. q. nō: quia ex iniuria due nasci
tur ad. iōnes: 7 ad. iō de vna pōt. agi

de altera: vt. ff. de d. d. i. fur. l. si pro
fure. §. i. 7. ff. de iniur. l. p. iero: §. si. vñ
imittit ad. iō iuriar. nō autē expēse.
27 **Q**uid si aliquis p. ueret aliquē
iniuste in seruitutem redigi. Rndz.
d. sten. li. 5. ti. 22. fm. Ric. q. dānifi
cans al. quē iniuste in sua libertate. s.
iniuste p. uerādo eū in seruitutē redi
gi: teneēse facere seruū pro eo si non
potest eū aliē restituere libertati: nisi
forte esset talis d. iō per. iōne que
intulit dānū: q. hoc nōbilitē redun
daret in c. is boni p. iudiciū quo ea
sū nō tenet se facere seruū: quia vt
dicit. ff. de reg. iur. libertas inestima
bilis res est.

Quid de medico imperito ex cuius
culpa ignorantia vel negligētia mo
ritur infirm. vide. j. §. 89.

De restitutione dānificatiū i bonis
7 p. mo de restitutione raptor.

Restituere tenet manifest. 29
raptor 7 si restituat vel de
restituendo caueat in vita
vel in morte ad p. niam 7 ad sepultu
rā admittit. Sed si in vita cauere
nō vult cū tñ possit: 7 in morte non
pōt. Clerici illi sepulture interesse nō
debēt: nec elymosinā accipere. aliter
clerici cōf. iōtes vel eius criminis
participes iunt deponēdi p. uetuo ab
ordine 7 bñficio irrecupabiliter: qd
intelligit sine licētia pape s. 3. Anto.
de but. hec habēt p. ter. in. c. z. c. de
raptorib. mō. §. fm. Anto. d. butrio
q. nō satisfaciēti de dāno rapine vel
securitatē nō p. stanti in horrore deli
cti denegat sepultura nō solū illius
peccati: s. alioz p. nia: quia nō remit
tit peccatū nisi 7 cetera. 7 illud Jacobi
defleat

auētras Job. 29. nēbā molafini q̄ 7
ardētib⁹ illi⁹ auferebā p̄dā. intelli
tur de iudicib⁹ quoz inest: vt fures
puniant⁹: 7 furta restitui faciāt.

De nouē generib⁹ fautoz qui obli
gantur in solidū.

Sequit⁹ videre de restituti
one damnoz circa bona
fortune. Unde Ric. in. 4.
di. 15. ar. 4. q. 4. dicit q̄ nō tñ ille q̄
executor est: dānificat iniuste 7 ad
restitutionē tenet⁹ in solidū: s̄ etiam
omnes participātes in illo crimine
ad restitutionē tenet⁹ in solidū. Par
ticipare autē uenit nouē modis q̄
his 7 sibi⁹ continent⁹ fm Ric. Alex. de
ales. Seco. in. 4. di. 15. q. 2. ar. 2. 7 v.
2. 7 Alexadrū d̄ alexādria 7 Donal
Iussio filiū consensu palpo recurus
7 participās mat⁹. nō obstat. nō ma
nifestans.

¶Primo iussio. Ille enī q̄ iubet fieri
principalior causa videt⁹ q̄ exequēs:
est enī causa p̄ma: 7 sicut dicit⁹ p̄ma
propositione de causis. Causa p̄ma
plus influit sup suū causatū q̄ secūda
Unde fm Alex. de ales in. 4. in tra
datu restitutionū. p̄nceps qui p̄cipit
subditis vt faciāt furtū vel rapinam
tenet⁹ ad restitutionē: nisi ille qui ra
puit restituat: q̄a ille facit cui⁹ auctori
tate fit. Unde Math. 2. mittēs Ihe
rodes occidit omnes pueros q̄ erāt
in bethleem. Nā occidisse dicit⁹ qui
p̄cepit occidi: nec valet argumētū q̄
nihil habet de furto vel rapina: q̄ n̄
tenet⁹: q̄a l̄z nihil habet: tñ tenet⁹: q̄a
fuit in causa furti vel rapine. Quid
si pater p̄cipiat filio: 7 magister disci
pulo quē tenet sibi virga q̄ rapiat vlt

fures. Rendet Alex. de ales vbi s̄. q̄
tetur restituere: nec fili⁹ vel discipul⁹
tenetur obedire magistro vel patri.
Donec q̄ amic⁹ p̄cipit amico paupi
q̄ rapiat vel fures vñcūq̄ possit vt
diues fiat: an teneat⁹ ad restitutionē
Rendet idēz vbi s̄. existimo q̄ nō rōe
qua p̄cipit: q̄a nō habet auctoritatē
p̄cipiendi. Nā p̄ceptū suū nō habet
vim p̄cepti: s̄ poti⁹ interpretandū est
filiū absq̄ illo filio alias nō fecisset
vt. j. p̄xime dicit⁹. 7 ideo iubēs occi
di christianū p̄ assassinos ē excoicat⁹
p̄ncipaliter 7 tenet⁹ ad restitutionē:
de qua dictū est s̄. j. de restit. dāni
ficatū in bonis corporis. vt habetur
in. c. p̄ humani. de homic. li. 6.

¶Filiū. i. q̄n quis aliu dūlit vt fu
res vel rapiat tenet⁹ ad restitutionē. 34
vt isti. de obli. que ex delicto nascūt⁹
Interdū. si ille alias sine suo filio
nō fuisset furat⁹: vt ibi dicit gl. Et f̄z
Alex. de ales. 7 Alex. de alexādria.
Ric. 7 Seco. sec⁹ si fuisset alias factur⁹
i. fuisset in firmo p̄posito furādū illi
nec p̄ nec min⁹ facit p̄ter filium
sibi datū. Nā Job. 12. Adducet fili
arios in stultū finē. Ihec Alexader.
Et hoc habet locū tā in traditib⁹ q̄
in delictis q̄n filiu est fraudulenter
datū: alias nō tenet⁹: vt in. c. null⁹. d̄
regl. iu. li. 6. vbi dicit regula. nullus
ex filio dūmō fraudulētū nō fuerit
obligat⁹. 7. l. filii. ff. de regl. iu. 7 rō
hui⁹ regule colligit⁹ ex canone. i. 4.
q. i. q̄ p̄cipit. 7 in. c. cū olim. de ar
bitris. 7. l. 2. in fi. ff. mandati. 7 isti.
mādati. s̄. tua grā. Nā possūt poni
multa exēpla tā in traditib⁹ q̄ in de
lictis f̄z gl. in. d. c. null⁹. in traditib⁹
ponit

ponit. d. Johes exēplū i. d. s. tua grā
 dicēs puta cū scires eū cui mutuabā
 facultatib⁹ labi tu causā tui lucri ido
 nū fore affirmasti. Mulēdo: vt mutu
 arē quod dicit. Notādū cōn psonē
 tas qui sepe fraudulēter inducūt ad
 emendū 7 vendendū sui lucri causā
 nā tenet d. luo filio fraudulēto. l. si.
 ff. de psonetis. Itē in eo qui amoda
 uit vasa vitiosa 7 fraudulēter consuluit
 vt ponere vinū in eis: 7 hoc fecit aio
 vt destrueret vel effunderetur. vt. ff.
 amodati. l. in amodato. Si autē nō
 sit fraudulētū filiū datū in pētib⁹
 nō tenet mulēs: si bona fide consuluit.
 Itē si aliquis volebat alicui legare
 vel donare i testamēto: vel aliud be
 neficiū facere: 7 ego odio vel invidia
 mor⁹ consului 7 piasī ne legaret vel
 faceret tale beneficiū: 7 ex x. bis meis
 mor⁹ est nō facere qd sine x. bis meis
 fecisset: teneo: ad restitutionem i m
 fratre aluaz p. tex. in de. religiosi de
 pūlegiis. In maleficiis autē semper
 est fraudulētū. 7 ideo tenet consulens
 nō tñ illi cui consuluit: s. cōn quē consili
 um dedit. Inā si consuluit occidi ho
 micida est. 50. di. si quis viduā. 7 de
 homicidio. c. sicut dignū. 7 ibi vide
 plura p. Inno. Itē si consuluit seruo
 vt fugeret vel furtū faceret tē furti
 vel serui corrupti. ff. de seruo corrup
 ti. l. i. p. suadere. Itē si consuluit vt mibi
 fieret iniuria: tenet mibi adione iū
 riaz. de pe. di. i. nō solū. idē vbi cūq;
 cadat nomē maleficii. hec gl. in. d. c.
 null⁹. Itē consiliariū ciuitatū quoz cō
 silio epūs bānī vel pcutī vel psecu
 tionē patit in de. si quis suadēte. de
 penis. Itē consiliariū ciuitatū i q. b⁹ fuit

statuta q. vsure soluāt: vel solute nō
 repetāt. vt in de. ex graui. de v. v. s.
 7 ideo beati sunt illi consiliariū hodie
 nis tpib⁹ de quib⁹ dici pōt. Beatus
 vir qui nō abiit in consilio ipioz: vel si
 vadit nō cōsentit: more illi⁹. Ioseph
 iusti: de quo dicit: hic nō cōsenserat
 consilio 7 actib⁹ eoz: s. heu pauci sunt
 Iduniū etia qnq; consiliariū in pl⁹ q;
 pncipalis delinquēs. 86. di. tanta.
 vbi redarguit p. b. q. die dñico ante
 celebrationē exarabat messe 7 p. c. f.
 ei rōe senectutis: 7 consiliariū excoicā
 Itē consiliariū ciuitatū in quib⁹ fuit
 statuta cōn libertatē ecclesie vltra ex
 communicationē tenet ad dñū: qd
 tñ incurrūt si volūt absolui: vt in. c.
 noui. 7. c. graue. de sen. exco.

Consensus. q. quis cōsentit iuri i
 furto alias nō furaturo exp. s. cōsen
 su sine quo dānificatio nō fuisset le
 cita. 2. q. i. notū sit. vbi v. q. faciētē 7
 cōsentitē par pena cōstrigit puta cū
 a fide peteret licētia ipune furandī
 cōsentit. In pmo ad ro. Qui talia
 agūt digni sūt morte nō solū qui fa
 ciūt: s. qui cōsentit faciētib⁹. i. quoz
 auctoritate delinquit. vt nōr glo. in
 .d. e. notū. 7. 82. di. si quis. vbi d. r. si
 quis epūs fornicationē p. b. o. z. dya
 conoz p. cio vel p. cib⁹ interueniente
 cōsenserit ab officio suspēdāt. Et ido
 qui cōsentit aliquē spoliari iniuste 7
 eiici ab ecclesia sua tenet ad p. rati
 onē vt restituat. vt in. d. c. notum.
 Itē cōsecrās 7 cōsentiens consecrari
 a symoniaco est suspēsus. i. q. i. de ce
 tero. Itē incestuosi 7 eis cōsentientes
 sunt ifames. 2. q. 4. cōsanguineoz.
 Itē raptores facultatum ecclesie 7

36 *psentifices tenet. i. 7. q. 4. omnes.*
Alpo. i. adulator qñ in tm laudat
7 strenuū reputat rapiēte vel iuste
aliis dānificatē: 7 sibi se familiarem
exhibet qđ multū pbabiliter psumit
qđ ex hoc mot⁹ fuerit dānificans ad
dānificadū: vel ad nō restituēdū dā
nificato quod intēdebat restituere:
qđ talis adulatio est qđā dñsus. qđ
vi. si inimic⁹. nā vt dñ i. l. i. p. suadē.
ff. d. seruo corrupto. nō opz laudādo
augeri maliciā. Et Jsaie. 9. Et erūt
qui beatificāt populū istū seducētes:
7 qđ beatificāt pceptati.

37 *Recurfus. i. ille apud quē latet latro*
cū spolijs: 7 dūmō habeat spolia in
potestate sua tenet illa restituere nō
dñō. nec ē crimine pditionis redar
guēd⁹ si spolia furto habita restituat
imo poti⁹ exequit quod iusticia req̄
rit: nec ex hoc fidē violat: qđ in turpi
voto dñ rescidi fides: vt dicit Jsaias
imo si illa recipet cū aio cōseruadi fu
ri: vel sibi ipsi esset furti pteps 7 re⁹
mortis fm legē humanā: ppter qđ
neceffe habet illa restituere qđ itelli
gim⁹ esse sine pditione persone 7 si
imineret aliquod periculū sibi vt si ti
meret ne crimē furti sibi iponeretur
posset illa mittere psonē ecclesie. s.
sacerdoti sibi sigillo cōfessionis ad re
stituēdū. p hoc Jsa. 3. Rapina pau
peris in domo vestra. hec Alex. de
ales. Concor. Ric. vbi s. dicit qđ ille
ad quē est dānificatiū recursus sicut
ad patrociniū pstatē. z. q. 2. qđ cōsen
t. vbi dñ. qui cōsentit peccatibus 7
defendit aliū deliquentē maledictus
erit apđ dñi 7 homines: 7 corripiet
in cōpatione seuerissima. Ihinc etiaz

quidā sanctissim⁹ pater ait. Si quis
 peccantē defendit acri⁹ qđ ille qđ pec
 cau. t. coherceat. 7. 24. q. 3. c. qđ alio
 ruz. dicit. qui alioz defendit errorē
 multo est dānificabilior illis qđ errāt
 qđ nō solū ille errat: s; etiam erroris
 alijs offendicula pparat. An nō ē s;
 glo. in de. i. de penis. qđ est quidam
 defensor. i. auctorizator delicti: 7 talis
 graui⁹ punit⁹ qđ agēs dñ officio dele.
 .c. i. Est alius defensor qui etiā post
 delictū defendit: puta ipediendo ne
 delinquens ad iudicē veniat exami
 nād⁹: vel puniēdus. 27. q. i. si custos
 facit. 21. q. 5. per totū. vel ne fiat exe
 cutio de offi. dele. ex lris 7 in. c. felix.
 post pncipiū ibi postea receptauerit
 vel defensauerit. de penis. li. 6. dicit
 tñ ibi gl. qđ nō intelligit si defendit
 ne ledat a priuato se vindicare volē
 ti: vel con sanguineis ei⁹. Itē de illo
 qđ celat rē furtiuā ppter qđ ipeditur
 restitutio fm Donal.

38 *Participas. i. qui iferēdo dānū assi*
stut coadiuuās dānificatē participat
in pda: qđ talis maximū pstat fauo
rem. 22. q. vlti. si quattuor. c. de ho
micidio. c. sicut dignū. s. illi autē. hec
Ric. An Jsa. pmo. pnceps tui ifide
les 7 socii sup. 7 psalmus. si videbas
furē currebas cū eo. Prestās qđ opē
7 auxiliū furto tenet furti: v. insti. d
obli. que ex delicto nascūt. s. interdū
.l. is qui opem. ff. de furtis. 7. l. nihil
interest. de sicca. puta fm. dñm Jo.
in. d. s. interdū comodat scālas vel
ferramēta ad furtū faciēdū sine qđ
factum nō fuisset. Inō tñ qđ soci⁹ deli
ci dicit duob⁹ modis fm gl. in de.
.i. de penis. nā qñq; plures sūt socii
quoz

quorū nullus est p̄ncipalio: q̄nq̄ tam
 vnus est p̄ncipalis alter cooperans.
 Quid igitur si plures raptores sūt q̄i p̄cel
 q̄a nullus inducit aliū ad eundem: nec
 est vnus aliq̄s alterius: s̄ q̄libet per se
 vadit. Rēndz (Donal. in sum. i. ēdātū
 restituti. q̄ si vadūt in simul q̄i vnus
 exercit? q̄libz tenet in solidū: q̄n vnus
 sine aliis nō auderet ire vel nō possz
 dānū inferre: q̄a in tali casu q̄libet iu
 uat alios: et facit eos fortiores: et sūt
 quasi squame sese p̄mētes: et omnes
 sūt cooperatores. ar. c. de homicidio
 .c. sicut dignuz. Si vero non iuerūt si
 mul: s̄ quilibz p̄ se faciebat dānū nō
 prouocās alios ad dānū dādū: tunc
 tenet q̄libet p̄ eo q̄d facit: vel forte i
 vtroq̄ casu posset tolerari q̄ q̄libet
 satisfaciāt d̄ his que habuit et iducat
 alios p̄ posse ad satisfaciēdū. Ibi vnus
 opinionis fuit Inno. in. c. sic dignū
 de homi. Sed q̄d p̄mo dictū ē tūt?
 v̄r. et hoc itelligit q̄n vnus sine alteri
 adiutorio vel societate dedisset dānū
 alioq̄n ex eadē eētate. Idē enīz dicē
 dū in eodē casu cū exerat? aliq̄s qui
 nō est vni dñō facit rapinā. q̄ q̄libz
 d̄ illo exercitu excepto p̄ncipali dñō
 tenet p̄ illa pte dāni quā intulisset.
 Certū est enī q̄ dñs qui actor ē p̄nci
 palis in solidū tenet.

79 *Cur.* i. ille qui vidēs aliū dānificari
 iniuste et scit q̄ vbo suo sine periculo
 suo facere posset vt sbueniāt iuriāz
 patiēti et tacet. *Alī* puerbioz. 24.
 Erue eos q̄ ducūt ad mortē: et q̄ tra
 hūt ad iteritū liberare ne cesses. hec
Ric. et *Alex.* de ales. *Alī.* 26. q. 2. d̄
 puellis. dicit eos qui rapiūt puellas
 coopantes et coadiuantes raptorib?

decreuit sancta synod?: vt si quidez
 clerici sunt decidāt a p̄prio gradu: si
 vero laici excoicent. Coadiuuare enī
 est scire reatū cui pōt p̄videri: et clau
 dere oculos fingēdo nō videre sicut
 faciūt officiales. Quero vtrū teneat
 q̄s defendere p̄ximū. *tex.* Ambro. in
 li. i. de offi. et t̄n̄lūptiue. 22. q. 2. non
 inferēda. d̄r. q̄ enī nō repellit a socio
 suo iniuriā si pōt tā est in vitio q̄ ille
 q̄ fecit. *Alī* sanct? *Moyſes* cū vidisset
 hebreū ab egyptio patiēte iniurias se
 defendit: ita vt egyptiū p̄sterneret:
 atq̄ in arena abscederet. Item *Ana
 stasi* ad *Damaliū.* 22. q. 3. c. q̄ pōt.
 dicit. qui potuit obuiare et p̄turbare
 puerſos et nō fecit: nihil aliud est q̄
 fauere: nec caret scrupulo societatis
 occulte q̄ manifesto facinori desinit
 obuiare. Itē *Aug.* 22. q. 3. c. oñdit.
 dicit. ostēdit p̄pheta in psalmo vbi
 dicit. eripite paup̄rē et egenū de ma
 nu peccatoris liberate: nec illos imu
 nes esse a scelerē q̄ p̄miserūt p̄ncipib?
 Chriſtū interficere cū p̄ multitudine
 timerēt et possent illos a facto et se a
 consensu liberare. Qui desinit obuiare
 cō possit consentit: et q̄ iurat nō nocere
 intelligit iurare q̄ p̄hibebit ne ali?
 noceat. vt. ff. locati. l. in lege. et ff. de
 v. ob. l. in illa stipulatione. et nōt gl.
 22. q. 5. c. de forma. de hoc t̄n̄ vide
 q̄liter intelligat in. s. primo.

80 *Nō obstas.* i. ille q̄ nō obstat dānifi
 catib? iniuste cū possit: et sibi ex officio
 incubat et manifesta sit sibi iuriā. 82
 di. error. q̄ negligere cū possit p̄tur
 bare puerſos nihil aliud est q̄ fauere:
 nec caret scrupulo societatis occulte
 q̄ manifesto facinori desinit obuiare

ex de homici. c. sicut dignū. §. illi aut
vel fm sco. nō obstās faciēdo resti
tui ablatū: cū sibi ex officio peteret.
vñ. 82. di. c. i. dñ. Si q̄s ep̄s fornic
ationē p̄broy diaconoy: vel crimen
incest⁹ in sua prochia p̄ce vel p̄cio in
terueniēte cōsenserit: vñ cōmissū aucto
ritate offici sui non ipugnetur ab
officio suspēdat⁹. 7. i. c. cōsentire. ca. di.
dñ. Cōsentire vñ errati q̄ ad rescāda
que corrigi debēt nō occurrerit. Et
ideo nō defendēs clericū cū ad eius
officiū pertinet ne p̄ciat⁹ incidit in
canonē: q̄a fauere vñ q̄ cū possit: desi
nit manifesto facinori obuiare. dñ sen
ex. q̄ti. 22. q. 5. administratores. Sz
vñ q̄s teneat⁹ defendere p̄ximū si
nō sit i potestate cōstitut⁹. glo. in. c. n̄
inferēda. 22. q. 2. vbi dñ. q̄ nō repellit
iniuriā a p̄ximo si pōt tā i vitio ē q̄
ille q̄ facit. Exponit si pōt. i. si ē i ptā
te posit⁹: alias nō tēf. 22. q. 4. forte.
in fi. Si enī q̄libz teneret aliū defen
dere: q̄ si aliq̄s recipet pecuniā p de
fensione alicui⁹ teneret eā restituere
q̄d n̄ ē vez. vt. ff. q̄ met⁹ cā. l. metū.
§. sed l3. 7. ff. de dona. l. si pater. §. i.
¶ vñ libz tñ licitū est defendere aliū: si
vult. vt. ff. q̄ met⁹ cā. l. si 7 part⁹. Ar
chi. n. d. c. nō inferēda. dicit q̄ pōt
defendere si vult. i. sū peccato: s̄ nō
teneat⁹: si non est in ptāte posit⁹: nec
obstat q̄d hic dñ de Moyse q̄ defen
dit hebrēū ab egyptio oppressū nō ē
tñ argumētū a minori quasi dicat si
Moyles hoc faciēdo nō peccauit qui
ad hoc nō tenebat⁹: multo plus q̄ po
testatē habet. vide q̄d nōt Inno. de
sen. ex. si dñ. Sed vñ q̄ q̄libz teneat⁹
alias crudelis ē. 22. q. 4. ipsa pietas.

vbi dñ. Itē si duo aliq̄ in vna domo
simul habitaret quā certissime scire
m⁹ ruiturā: nobilq̄ p̄nuātib⁹ illud
nollēt credere: atq̄ in ea manere p̄si
sterēt. Si eos inde possem⁹ erucere:
vel iuitos q̄b⁹ illā ruinā p̄demōstra
uim⁹ vt vltēri⁹ redire s̄ ei⁹ periculo
nō auderēt: nisi facerem⁹: puto non
imerito crudes iudicaremur. Ihec
sunt vba Augustini ad Bonifaciū.
Alex. de ales in. 2. in tractatu iudici
aliū p̄ceptoy dicit q̄ l3 Moyles hoc
fecerit ad defensionē ipsi⁹ israelite: n̄
tñ excedere debebat modū. Excess⁹
autē fuit in occidēdo: q̄d p3 p̄ Augu
loquētē de Moyse 7 Petro: q̄ dicit
Alterq̄ nō detestabili imanitate: s̄
emēdabili animositate iusticie regu
las excessit. Si q̄ peccauit Moyles
cū adhuc nullā legitimā ptāte gerēt
nec diuinit⁹ acceptā: nec humana so
cietate ordinatā. Alñ Math. 23. Qñ
q̄ accepit gladiū gladio peribit. Acci
pere enī gladiū vñ cū nulla ē cōstitut⁹
iudiciaria potestate. Alñ Aug. cōtē
faustū. Ille vñ gladio q̄ nulla supi
ore ac legitia ptāte vel iubēte vel cō
cedēte in sanguine alicui⁹ aiāt. Inō
ob. dictū Ambrosii in. d. c. nō inferē
da. q̄a rñdz Alex. q̄ l3 n̄ peccauit de
fendēdo hebrēū: peccauit tñ modum
excedēdo.

Inō manifestās. i. ille q̄ interrogat⁹
a iudice vel ab alio: ad quē p̄tinet si
sciat illū q̄ res acceptas iniuste detinēz
7 celat sciētē: cū tñ sciat se posse sine
vllō periculo suo rñdere vitatē. c. dñ
furt. c. q̄ cū fure. d. q. 2. quisquis. vbi
dñ. vterq̄ re⁹ est: 7 q̄ vitatē occultat
7 q̄ mēdaciū p̄fert: q̄a ille p̄desse nō
vult

vult: et iste nocere desiderat. hec Ric
 Jde Sco. in dō manifestās. i. restitutus
 in iudicio ubi posset finaliter restituere
 res dñi suo: et tñ dicēdo xitātē ne n
 im: nec sibi piculū sui stat? vel pñone:
 et q̄libet p̄dictorū tenet in solidum.
 Anō tñ restituere alii nō tenet resti
 tuere dānificato. S3 si p̄tē aliquā ha
 buerūt restituere tenet illi q̄ totum
 restituit fm Ric. in. 4. di. 15. et Sco.
 ibidē. In dō q̄s tenet indicare furez
 vt. d. c. q̄ cū iure. ubi dī. nō solū fur:
 s̄ ille rē tenet. q̄ furti p̄ciū querente
 possessorē nō indicat. Pl. et Inno. ad
 ducūt multas cōcordātiās. Sed an
 peccet q̄s accipiēdo pecuniaz: vt indi
 cet cū ad hoc teneat. Rndz An. de
 bu. q̄ de iure civili pōt recipere? de
 iure canonico fm Ihosti. qui dicit q̄
 l3 fm leges nō appellat indicare furē
 iudex pōt tñ ex officio ipsū appellere.
 ff. de offi. p̄. l. 1. z. in. fi. Jtē h3 canōes
 nō d3 indicare ubi adest piculū mor
 tis. iz. q. z. ne q̄s. s̄ dō tñ fm vtrūq3
 ius: facta indicatione recipere p̄ciū q̄tū
 oblatū: vt in. c. dilect. c. et symonia
 Jde dīc An. de bu. q̄ nō tenet idica
 re furē: si ē in periculo mortis aut de
 trūcationis mēbri si indicetur et hoc
 maxime in clerico. Et hoc pater ad
 sensum. Ad hoc faciūt nōta in. c. dile
 ct. de testib? cogēdis.

De restitutione emētū et de preda
 furto vel rapina.

Restituere tenet emētes de
 rapina in q̄b? sic p̄cedendū
 est fm Donal. in sūma. in
 tractatu restit. Quia si scit vēditorez
 iuste et iusto bello habuisse: licite po
 test emere: nec tenet restituere durā

te bona fide. Qui hō nesciebat de iu
 sto bello: s̄ credebatur p̄babiliter. nā oēs
 vicini sui ve' maior: ps ad min? sapi
 entes credebāt: ita put sibi ēptori vi
 debat: iste sibi nō tenet durante hac
 bona fide: s̄ si postea sciat: restituere
 et et rē et fruct? extātes. De p̄supu
 eni nō tenet bona fide durāte. Simi
 lit si iudicialiter. i. auctoritate et p̄ sniaz
 iudicis restituerit possit auctoritate v'
 a vēditore etiā iusto p̄ciū petere. iz. q.
 .z. vlt. ranc. Si hō simplr sine aucto
 ritate iudiciaria i p̄nia restituerit te
 net vēditor i p̄niali iudicio ad ite. cē
 s̄ et in iudicio cāz nō poterit ad hoc
 cogi. ff. de ēpt. l. si rē. et c. de emp. et
 vēdit. c. si vēditore. Jtē qui emerūt
 de rapina. Et in iudicio aie dicunt
 illud fecisse ignorāter. si fuit ignorā
 tia iuris nō excusat i hoc casu. si igno
 rātia crassa et supina. s̄ q̄a oēs vicini
 vel p̄ maiori parte vel etiā pauciores
 s̄ sapiētes dicebāt illud bellū esse iu
 stū et cōn deū vel forte q̄ ecclesia p̄bi
 bebat vel excoicabat publice aucto: et
 et p̄cipes ipsi? belli: tenet ad restitu
 tionē. iz. q. z. q̄ et humanis.

Quid de f̄dā emētib? Rndz Ihosti. 43
 in ti. de peni. s̄ q̄b? et q̄d de p̄dā. q̄
 si quis emat sciēt vel credēs p̄babiliter
 q̄ f̄dā sit: tenet idistide: nec liberaf
 vēdēdo: nec q̄litercūq3 alienādo: nec
 amissione: vel morte rei: vel aliquo
 alio casu iterueniēte quo min? tēat
 restituere p̄ciū fm q̄ pl? valuit ex
 quo emit vel plus vēdidit q̄ emerit
 vel tpe p̄dā valuit et q̄d q̄d ex re hūit
 vel habere potuerit nullas expensas
 deducēdo: q̄a talis p̄dādo rē alienā
 furtū emittit: et fur semp in mora ē.

ad hoc. *¶* De furtis. l. 2. 7. ff. de furti.
l. q. iumēta. ff. de rdi. fur. l. in re fur
tina. ff. d. como. l. si vt certo. *¶* Iterdū
E. de rei ven. l. certū. 7 qd dīdū est
de pmo ēptor: eidez intelligas de ho
tertio 7 millesimo: qā si p plures ma
n' ābulauerit idē iuris erit. ff. de mi
no. l. h. vbi. ff. de peti. here. l. h. si lege.
¶ *¶* Si autē scit qd d iusto bel
lo ē: oio exulat: cū a dō dno cmaf.
Idē dīcāt *¶* Donal. in suz. in. tractatu
restitutionū addēs: qd pciū qd dedit
nō pōt ppetere ab eo. cui' est res nec
expēdas q's ibi fecit 7 omne vtilitatē
quā ex illa re habuit tenef restituere
7 si restituat rē deteriorē qz ad ipsuz
puenit nō liberat. Similit' si i aliquo
medio tpe res fuit melior qz fūit tpe
ēptionis siue cū postea vēdidit aleri
ci' qd pluris fuit: estimatio erit faciē
da ad maiorē estimationē totū' tps
medij. vt dīcāt. l. qui iumenta.

44 *¶* Quero quid si ēptor hoc nesciebat
probabiliter: tū hoc credebatur: puta. q
omnes vicini sui vel maior ps 7 ma
xime sapiētes 7 honesti hoies ita cre
debāt: durate hac bona fide non tēf
S; tenef si postea audierit vītātē: 7
cur et alias cauti' negociari. *¶* E. d. fur.
l. 2. Et si iudice sentētiātē restitutio
nē fecerit: pōt agere pē venditorē vt
ipū seruet idemnez. iz. q. 2. *¶* Multeri
ane ecclesie. Si autē hoc faciat ad pre
ceptū sacerdotis in foro pnia li i eo d
foro iducend' est venditor: vt ipsum
indēnez seruet. Si in foro pntioso
ipsuz nō poterit ēptor puenire. ff. de
cui. l. si rē. c. fi. de pēhenda empti.

45 *¶* Quid si sciebat factū emptor: si igno
rabat ius: vel ignorātia facti dūdus

crassa 7 supina nō pabili rez raptā
emerit. *¶* Rendet ihosti. vbi s. q tenef
in iudicio aie ad restitutionē. d. de.
ex. mil. c. apostolice. *¶* Dīcāt autē ēssa
7 supina ignorātia qā coit alij vicini
dicebāt 7 credebāt qd res essz d pda
7 de bello iniusto. ff. de r. sigl. l. late
culpe. vel qā ecclesia hoc phibebat 7
tales publice excoicabat: vñ nō exai
lat emptor tali i grātia dūd'. iz. q. 2
q 7 humanis. iō. q. si cupis. d. ordi
ab epō q resignat epātū. c. i. fi. 7. c.
2. Et si de h nihil cogitabat qā emit
nec inqsiuit qstū potuit in culpa est.
¶ Idem Donal.

¶ Quid si raptor idemq donator 45
vel venditor satisfecit plenarie d pda
data vel vendita. *¶* Rendet ihosti. vbi s
Donatariū vel emptorez liberatū.
¶ *¶* Lex qdquid habz de lucro. 7 pcepit
aū restitutionē factā d; i vslu paupū
errogare vbi fuit male fidei. ar. l. 4. q
5. q habetis. 7. ff. de. 7 fm Rai. hoc in
telligi pōt de vslu. Inā purgatū est
vitiū ex quo dicit plenarie satisfactū
quo ad rstitutionē faciēdā vel si alqd
deē quo ad rstitutionē rstitutionē ē dā
nū passo. vel dic q etiā vbi plenarie
satisfactū ē: sibi talis pnia iniūgēda ē
vt puniatur in eo in quo deliquit d
tep. ordi. litteras. Et vt pnia sibi in
otrarū iniūgat. Idē Donal. in suz.
in tractatu restitutionū. 7 cetera.

¶ Quid si quis emat rē de pda sciēter 47
tū hoc facit bona fide nō vt lucratur
s; vt ipsaz restituat dno recepto pōio
7 itesse suo: cū alias dñs rē suā reci
perare posset nullo mō vel nō ita de
facili. *¶* Rendet ihosti. vbi s. q talis nō
omittit furtū. ff. de furtis. l. salius. f.
i. imo

i. imo vtiliter gerit negotium eius. Et ideo totum poterit recuperare prout et interesse suum etiam si res sine culpa sua perimatur vel amittatur: ut tamen quidquid percipit ex tali re vel occasione ipsius totum compescet usque ad quantitatem curreret secundum Ray. ar. ff. de negot. gest. l. si an ultro. §. 2. de actio. cum delicti. §. si. Idem Donal. qui addit huiusmodi dicendo quod quidquid sibi adest ex illa re: ut pensio meceri fructus et si. teneatur restituere. et quidquid sibi abest potest repetere. Et est ratio quia cum sit vtiliter negotium illius cuius est.

48 Quid si non potest repiri dominus: vel nescit ubi sit. Rndet Ihosti. ubi §. quod debet pauperi erogari: et hoc etiam publice fiat promissio banco in ecclesia: et diligenti inquisitione facta: ut ois suspitio evite tur de dan. despoliatione: cum nubatio et quod mitioni accus. possunt. c. cum i. tua. et si hoc facto non inveniat cuius res sit liberabitur dādo pauperibus. s. p. aia illius cuius res est: quia in hoc vtiliter gerit negotium suum. ar. iz. q. 2. quatuor. circa si Idem Donal. dicens. Sed quid si fecit diligenti inquiri postquam emit rem bona fide. Inquiri dico ut restitueret rem domino et si non potuit invenire cuius esset res: eo solvendum est ei imo de necessitate dicendum quod quidquid illa res valet ultra id quod sibi debet eroget in pias causas pro aia illius cuius res fuit: et sic fiat publice ut evitet ois suspitio: et erit liberatus.

De restitutione comedentium de rapina usura vel furto.

49 **R**estituere tenetur secundum Alex. d. ales in 4. in tractatu restitutionum. qui comedunt vel in alios usus convertunt aliquid de usura furto vel rapina scientes siue sint religiosi siue alij

Et similiter si dubitet an sint huiusce modi ne committat se discrimini. Ihesus enim per regulam quod quicquid habet scientiam de re quod sit aliena tenetur illam restituere pro hoc facit Thobie. 2. c. videte ne furtum nobis sit. quia si licet aliquid ex furto edere vel tringere. Idem Ihosti. qui dicit Quid de comedentibus de preda siue recipientibus ex dono siue scientes siue ignoranter: si postea audiunt veritatem. Rndz in ti. de peni. §. habet. et. quod de his. qui quatenus habuerunt tenent restituere. ff. si certum pe. l. si. et me et tunc. ff. de adul. inde. l. nam hoc natura.

Sed quid de his qui inde comedunt et in duunt. Rndz idem ubi §. Aliter quod vxor et familia qui non habent unde vivat excusantur: dum tamen peccato non consentiant: si raptorem ad restituendum educant: et corrigendum. ar. i. q. 2. quoniam multos. c. de sen. ex. iter alia. 7. c. si et o. Et hoc dicit Ray. verum esse si spes sit de correctione et cum moderamine tali: ut per hoc non subtrahatur facultas restituendi spoliatori in totum vel in magna parte: ar. 2. q. 6. auctoritatem legum. §. illud.

Quid de predicatoribus. Rndet idem ubi §. quod qui gerunt negotium expoliatorum in hoc casu propter hoc excusantur. c. de sen. ex. c. cum voluntate. i. Rnsio. §. i. et cum modificatione tamen que prime dicta est §. §. primo. de vxore. Toco. Donal. dicens. Item quicquid accipit de rapina ex dono vel comedendo vel bibendo: vel in alios usus necessarios: ut vxor raptoris et ceteri de familia tenentur de omnibus que sic accipiunt: vel expendant nisi in casu cum agunt spoliatorum negotium movendo et inducendo ipsius raptorem posse ad restituendum: quia tunc non tenentur

qm̄ q̄ alteri⁹ negotiū gerit utilis etiā
 ignorātis ⁊ abñtis licite recipit expē
 sas siue seuta fuerit vtiūtas siue nō.
 An p̄dicatores q̄ vadūt ad raptōres
 vt eos inducāt ad p̄nāz in generali
 p̄dicatione: aut in p̄suasione sp̄ali a
 restitutione faciēda excusant si come
 dūt ap̄ illos: maxime si comestione
 nō possūt apud alios inuenire. ii. q. 3.
 qm̄ multos. ⁊ ff. de negl. gest. l. 2. ⁊
 eē de accu. ex parte. de sen. ex. c. cum
 volūtate. s. p̄dicatores. Et hoc itelli
 gas qm̄ habet spes p̄babilis de corre
 ctione raptoris: vel p̄p̄t eoz expēsas
 ipsi raptori nō s̄btrahat in toto vel i
 magna pte facultas restituēdi. ar. 2.
 q. 6. c. an rīoz. s. illud. Alex. de ales.
 in. 2. in tradatu de p̄p̄tate p̄dic.
 dicit qm̄ ad vxorez q̄ quis mulier
 sit s̄bicda viro suo in his que p̄tinet
 ad thoz s̄m q̄ dicit apostol⁹. i. Cori.
 7. c. mulier nō habz potestātē corpis
 sui: s̄ vir tñ nō d̄z cōicare viro in his
 que sunt in cōtumeliā creatoris. An
 abstinere debz a re seneciā ⁊ lucrari
 ope manuū suaz: vel querere sibi ne
 cessaria a parētib⁹ v̄l aliqñ ab aliqb⁹
 bonis viris medicare. Si nō cogēt
 eā ad vtēdū bonis illis illicite acq̄si
 tis pōt dimittere eū ad tēp⁹ quo ad
 thoz p̄pter casū fornicatiōis sp̄ualis
 (Donal. i. sum. in d. restituere. tenet
 q̄libet i solidū. dicit. Itē vxor ⁊ fami
 lia qm̄ nō habet spes de correctione
 raptoris vel viderit eū r̄gere ad ino
 piā ⁊ fieri nō soluēdo: tūc si sūt ibi ali
 qua de iusto de illis sepatim potest
 expēdere ⁊ comedē: alioqñ de rapia
 i. de ipsa re rapta i specie vel de oue
 rapta vel capra: vel d̄ fetu ei⁹: etiam

nato vel accepto apud raptore nullo
 modo comedat: nisi sit casus vltime
 necessitatis. Si aut sit res epta de re
 rapta poterit iñ comedē etiā line ca
 su vltime nēcitatis cū p̄posito eā resti
 tuēdi: vel aliunde sibi vīdūz querat ab
 amicis ⁊ cōsanguineis suis vel laborā
 do manibus suis: vel alio quozq̄ mō
 honesto: tñ nec reputat quātū ad s̄
 inhonestū querē in tali casu elymosi
 nas hostiatim. Similit̄ dicēdū est si
 sunt ibi aliqua d̄ iusto: s̄ ita mixta q̄
 nō possūt discerni: vel l̄z possint dis
 cerni marit⁹ iniquitate plen⁹ nō p̄mit
 tit eā comedē nisi de reb⁹ raptis. Si
 tñ mixta sūt licite pōt comedē nisi d̄
 reb⁹ raptis si marit⁹ ē soluēdo: dū tñ
 habeat in mēte ⁊ intēdat comedē d̄
 licite acq̄sitis: que sunt mixta. Si aut
 non ē soluēdo q̄a q̄quid habz non
 sufficēt ad satisfactiōem: tunc idē dicē
 dū ē quod i p̄cedēti casu: qm̄ nihil h̄z
 nisi d̄ rapina. Item qm̄ nihil inuenit
 vxor apud uirz nisi d̄ rapina: tunc ne
 morat̄ fame s̄ est ei triplex auxiliū
 Anū est si pōt habere d̄ oote quam
 pōt recipere etiā cōstātē matrimonio
 qm̄ uir r̄git ad inopiā. Scdm̄ reme
 diū ut dēnūciat talibus amicis q̄ ei
 suadeāt q̄ possūt p̄desse ⁊ nō obesse
 ⁊ si necesse ē pōt adhibē epūm ut cō
 pellat eū p̄scē ipsam de iusto. 2. q. i.
 si peccauerit. 22. q. 5. hoc uidet̄. ex d̄
 iureiu. c. quēadmodū. vel tradat ei
 sp̄salitiū: v̄l partē vel p̄mittat aliquid
 p̄sone honeste que d̄ honesto lucro
 pecunie que fuerat data in potē de
 qua negotiabit illa p̄sona cui p̄mit
 tet ⁊ p̄uideat ei. ut eē de pigno. c.
 ex litteris. ⁊ in. c. p̄ uestras. d̄ dona.
 p̄pter

propter nuptias. Tertiū remediū ē
 q̄ si est in arto. posito q̄ nec iuenirz
 q̄d comederz etiā p̄ elymosinā: nec
 possit vltcrius sine periculo s̄istere
 seu sustinē nccitatē famis: tūc si aliū
 nō hēret: 7 de rapina 7 de aliis vn
 diqz viuē possz: q̄a nccitas nō habet
 legē. Et de regl. iiii. c. q̄d nō ē. 7 d̄ d̄e.
 vi. i. sicut. Itē q̄dquid expēdit vxor 7
 familia de rebz raptis doceat: 7 i aio
 proponat firmiter q̄ q̄ cito poterit
 etiā necessitate coacta quicquid ide
 expēderit restituere. In omni tñ ca
 su tenet vxor debitū reddē viro: nisi
 s̄sit aliud impedimētū. 22. q. 5. si dica
 tur. Dicūt tñ q̄dā q̄ vxor ieneato
 ris vel raptoris nullo mō dz come
 dere de vsura vel rapina: nisi habeat
 vñ restituere possit: 7 tūc comedere
 pōt cū p̄posito restituēdi imo pl⁹ dz
 dimitte cohabitationē viri: cui coha
 bitare n̄ dz si eā p̄pellit peccare. Qd
 eni dicit apostol⁹. mulier nō hēt po
 testatē sui corporis: s̄ vir. 7 vñ ē: q̄ l3
 nō cohabitēt tenet tñ debitū reddē
 viro p̄ loco 7 tpe. Et si dicat q̄ vxō
 nō dz dimitte virū nisi cā fornicati
 onis, dicēdū q̄ hoc intelligit s̄m gl
 nō solū de fornicatione corporali. sed
 etiā in spūali: que ē in omni peccato
 mortali. Tenet autē mulier obedire
 viro saluo dñio sūmi spōsi. Idē dicē
 dū de familia eorū dē: q̄a nō debz co
 medē: nec stipēdia recipē de rapina
 vsura 7 furto.

De restitutōe acq̄sitorz p̄ meretriciū
 52 **Q**uā acq̄rēs aliqd p̄ fornicā
 tionēz puta meretrix mer
 tricādo teneat ad restitutio
 nē. Rndet Alex. de alcs in. 4. in tra

ctatu restitutionū. q̄ q̄ fornicādo ali
 qd acq̄rit iur possidz qd acq̄rit. Dic
 etiā Aug. q̄ meretrix turpis agit q̄a
 meretrix: s̄ nō turpis agit q̄a recipit.
 An l3 acq̄rat meretrix meretricādo
 nō tenet restituere: q̄a n̄ mittit frau
 dē acquirendo. Recipit eni p̄ciū sui
 corporis locati ad fornicationēz ppe
 tradā. Inō tñ l3 facē publicā oblatio
 nē. vñ de uterono. 22. Non offeres
 mercedē postribuli: nec p̄ciū carnis i
 domo dñi dei tui. Quidqd illud est
 quod voueris abominatio est apud
 dñm deū tuū. Inō tñ s̄m cū dē vbi ē.
 q. vi. Dis oblatio acq̄sita p̄ meretri
 ciū est abominabilis dñio. s̄ publica
 oblatio que sit cū scādalo. Illa enim
 abominabilis est sicut si meretrices
 traherēt currū ad fabricā ecclesie vel
 darēt pānū sericū vel fenestrā vitreā
 in ecclesia: talia nō dz ecclesia recipe
 a congregacione meretricū ne videat
 approbare op⁹ eaz: s̄ p̄uatas elymo
 sinas dare paupibz de pecunia sic ac
 q̄sita licitū est: vt offerre candelas 7
 huiusmodi licitū ē eis. Vide Ric. in
 4. di. 15. ar. 5. q. 8.

Monal. No in sum. in tractatu resti 53
 tutionū. in 4. restituere tenet in casu
 querit. Quid de muliere que recipit
 pecuniā p̄ opere carnali. 7 rñdet si
 recipit ab aliquo d̄ rebz p̄p̄iis non
 ecclesiasticis nō tenet restituere. Si sit
 monialis cui datū ē: nec acq̄rit sibi: s̄
 acq̄rit monasterio qd sic accepit. ho
 nestius tñ ē q̄ monasteriū nō retine
 at: s̄ erogat in pios vsus. Si autē a
 clerico seculari datū ē de rebz ecclie
 faciēda ē restitutio ecclesie: s̄ q̄ dicit
 magistri nisi epūs velit dispēlare cū

illa que recipit & retineat illud si secularis est mulier aut cum monasterio si regularis. Si autem accipit a persona regulari de rebus monasterij quod proprium medium est nisi contrarium ostendat. Distingue quod aut recipit ab habente administrationem: aut a simplici claustrali. In primo casu facienda est restitutio monasterio vel portatui: vel administratori de cuius bonis datum est: & potest fieri restitutio eidem persone que dedit si adhuc remaneat in administratione illa maxime si iam credat correctum: vel securum est quod ei non reddat: sed fiat quod dictum est. Si tamen tali non correctio facta est restitutio libera est que accepit. Si autem a mortuo est ab administratione illa: aut si claustralis sit simplex qui dedit: facienda est restitutio monasterio vel portatui vel administratori: nec liberat si soluerit illi qui dedit: nisi tunc demum rursus sit in utilitate monasterij portatui vel administratoris: nec poterit retineri a monasterio regularis mulieris huiusmodi quod accepit a regulari alius loci nisi de consensu abbatis & tunc si magnam fuerit donum: aut abbatis solius: si paruum aut mediocre. Quod autem dictum est de rebus taliter datis a personis regularibus: idem intelligas de rebus datis personis secularibus & laicis qui sui iuris non sunt: sicut est seruus & filius familias qui donat ob tale causam de rebus etiam peculiaribus nisi illarum rebus ita liberat habeat administrationem quod qui patet familias possit disponere de eisdem. Item quod dictum est de moniali respectu viri regularis teneas e contrario quod vir regularis recipit aliquid a muliere regulari. Contra hoc in restitutioni

bus sancti Bernardini sermone. 29 ar. 2. c. 3. vlt. medium quod quocumque pecunia data sit de variis illi in cuius iuriam data est.

Quid de seculari qui recipit pro opere carnis a coniugata. Respondet idem ubi est quod restituere debet marito: si illa dedit de rebus dotalibus aut coibibus. Si autem de rebus parafronalibus ubi de consuetudine habent mulieres parafronalia aut si mulier soluta sui iuris dedit amasio aliquid de rebus propriis licet honestum sit quod illud expedit in pias causas non tamen credendum est quod teneat nisi velit. poterit etiam restituere ei qui dedit: quod melius videtur si peniteat vel egeat.

Sed nunquam regularis persona poterit auctoritate propria quod accepit pro carnali opere vel quod habuit de furto vel rapina restituere. Respondet idem ubi est quod si cuique appetit date rei restitutio vel repetitio. Distingue quod si extat adhuc res data penes illum cui data est: si non audet aut timet aut non potest impedire quod fiat restitutio per prelatum collegii: tunc restituat auctoritate propria secundum formam supradictam etiam addicere prelatum quia prelatum est obediendum deo quam homini. Si autem non extat: quia iam consumpta est: tunc inanis est actio quam excludit inopia debitoris. Si autem non est consumpta penitus: si querela est in utilitate monasterij: vel habet aliquid quod operauit ex re sibi data si non potest aut non audet aut timet impedire quod fiat restitutio per prelatum gerat bona fide negotium monasterij restituendo cui debet sicut dictum est: vel si sunt datum de bonis ecclesie secularis impediendo dispensationem episcopi quod possit retineri a monasterio vel erogari in pios versus non tamen.

non tamē cōdicente p̄lato hoc fiat
prop̄ bonū obediētie nisi sit illa res
opata dē pecunia ecclēsie aut p̄sone
p̄uilegiatē in s̄ q̄ tūc rē emptam de
sua pecunia possit uēdicare: sicut mi
les ⁊ pupill⁹: in quo casu etiā cōdi
cente p̄lato pōt eā restituere: si eaz
habet: vt dictū est dē re adhuc extāte
penes eā p̄sonā que accepit.

56 **Q**uero quid de filiis illi⁹ qui viuēte
vxoze sua duxit aliā tā ipso q̄ supra
dicta sciēte impedimentū de filiis inq̄
susceptis de hō matrimonio illo: nū
q̄d possunt succedere in hereditatez
patris ⁊ an teneat totū restituere fi
liis p̄mi matrimonij aut aliis veris
heredib⁹. Rēdet idem vbi s̄. q̄ si p̄e
scripserūt eā bona fide nō tenent ali
q̄d restituere maxime si adhuc post
p̄letā p̄scriptionē retinēt bonā fidē
Si aut nō est p̄leta legitima p̄scrip
tio tenēt totā hereditatē cū fructib⁹
male fidei p̄sumptis restituere q̄tū
cūq̄ oportet eos indigere vel men
dicare nisi q̄tū fuerit eis datū vel re
missum a veris heredib⁹ ⁊ hoc q̄n
parati sunt huiusmodi possessores si
ne dolo ⁊ fraude totū eis restituere
si velint recipere.

57 **Q**uero quid de adultera que accepit
filiū ex adulterio qui fili⁹ putatiuus
mariti defraudat vxoze heredē heredi
tate an teneat ad restitutionē. Rēdz
Seco. in 4. di. 15. q. 2. ar. pe. q̄ circa
hec diuersa est sententia. An mō
q̄ ipsa habz reuelare crimē suū filio
suo spurio ⁊ inducere eū ad dimittē
dā hereditatē hō heredi: q̄a iniuste
occupat cū ipse n̄ sit heres. Alij dicūt
q̄ min⁹ valet q̄ debet reuelare c̄pā

suā marito: vt assignet hereditatem
vero heredi quod licitū est s̄m iura
imperialia nisi testās p̄mo in testō
instituit heredē. Cōn p̄mā determi
nationē arguit sic. q̄a aut fili⁹ credit
matri aut nō. Si aut crederet nō est
probabile q̄ p̄pter hoc dimitteret he
reditatē q̄a pauci inueniūt ita p̄fecti
q̄ p̄pter iustitiā seruandā in foro dei
dimittāt magnas possessiones quas
possunt tenere iure exteriori. nec pōt
hoc mater p̄sumere: nisi multū pa⁹
expta fuisset volūtātē filij sui: nō aut
debz se exponere certo periculo dif
famationis apud filiū suū p̄pter incer
tā correctionē filij: si vero nō credit:
tunc sequunt⁹ duo mala q̄a ⁊ ipsa tē
est infamata ⁊ ipse tenet hereditatē
ut prius ⁊ cetera. Cōn s̄am determi
nationē arguit sic: q̄a si dīc viro p̄mo
se diffamat ⁊ se exponit piculo mor
tis ⁊ maritū periculo vxoricidij quia
talis posset esse zelotip⁹: vt sūt multi
q̄ ipsam occiderēt vel saltē perpetuo
haberēt odio ⁊ a se ⁊ ab actu coniugij
depellerēt. Ad ista mala diffamatio
nis mortis vel saltem odij vel viscor
die que sunt valde p̄babilia videt⁹ ut
in plurib⁹ cūctura nō debz se mulier
exponē p̄pter incertū bonū heredita
tis restituēde. Et p̄ter hoc in terris
vbi p̄mogenit⁹ vniuersaliter est h̄is
pater si credēt vxora nō posset aufere
a spurio hereditatē nisi in foro publi
co p̄baret cām talē. ⁊ tūc oporteret
mulierē diffamari nō t̄m apud mari
tū: s̄ apud totā patriā. Dico ergo q̄
mulier d̄z laborare q̄tū potest quo
ad hoc vt reddat hereditas hō h̄di
q̄tū in se est. Dico etiam q̄ nō debz

se diffamatiōi exponē: s; ex aliis cāis
honestū filiū spurū q̄tū potest indu
cere: vt dimittat hereditatē. Unde
mod⁹ honest⁹ est: vt itret religionē:
al⁹ vt fiat clericus: 7 recipiat bñficia
ecclesiastica 7 his q̄i sufficiētib⁹ cōtē⁹
hereditatē dimittat alij fratri layco
remanētī in seculo. Sed si per nullā
honestā p̄uasiōē pōt mater flectē
cor filij spurij vt dimittat: nō videtur
q̄ debeat se p̄dere illi: q̄a nō ē certa
q̄ talis ip̄suasibilis ab ipsa 7 aliis
honestis personis p̄pter illud flectē
imo forū 7 tenaci⁹ teneret accipiēs
ne per talē dimissionē nōrēt spurij
intamia. Et talē notā multū cauēt
male nati: 7 tūc o3 m̄r laborare aliū
de restitutionē fieri vero heredi q̄tū
pōt 7 cōrespōdētia iusticie q̄a n̄ dico
q̄ teneat restituere equiualens toti
hereditati quā multū differt habē 7
prope esse. Iste enim nunq̄ habuit
hereditatē l3 p̄pe fuerit fm iusticiāz.
Et ideo min⁹ q̄ equiuales heredita
ti sufficit sibi pro restitutione: 7 illud
min⁹ determinet arbitrio boni viri
Vide tñ q̄ sibi debeat p̄uidere de
vidu honesto 7 vestitu si fuerit here
ditas pinguis vt possit sufficere here
di ad duplū vel ad triplū istius. q̄ si
nec hoc possit esse, faciat quod dicē
in. c. 7. c. de solu. Oldard⁹. Concoz.
Vandul. in 4. di. 15. 7 Ric. in 4. di.
15. ar. 5. q. 4.

58 **Q**uid si mulier habet filiū vel filios
de adulterio occulto: pōt ne facere
eos heredes saltē in partē heredita
tis sue cū legitimis filios nō habeat
vel si habet: nūquid possunt de ofen
su eoz quasi legitimi admitti ad por

tionē hereditatis. Similiter q̄tum
pōt ipsa vel quicunq̄ alienare de he
reditate sua. Rndz Donal. vbi s. ad
p̄mū s3 iura scripta pōt quilibet siue
cūcū dū tamē nō sit turpis vel p̄so
na indigna: siue vnū de filiis quem
maluerit heredē instituere in totum
vel i partē reseruata legitima liberis
suis. Sed aliud est de cōsuetudine in
aliquib⁹ locis. In q̄one q̄ p̄posita re
tinenda est cōsuetudo regionis. Naē
etiā de ofensu legitimoz filioz vel
heredū alioz pōt facē legitimis fili
os suos coheredes. s. legitimoz nisi
repugnet cōsuetudo loci.

De restitutione dotis.

9 **Q**uero an mulieri adultere 59
cui⁹ occasiōe facta ē separatio
cohabitationis teneat vir:
vel ei⁹ heredes reddere dotē. Rndet
Jo. de platea insti. d. publicis. iudi. s.
itē lex iulia. q̄ nō: q̄a mulier p̄bato
adulterio perdit dotē que cedit lu
cro viri. l. si dotē. E. de iure dotiū. 7
l. luti⁹. ff. solu. ma. 7 in. c. plerūq̄. de
dona. iter virū 7 vro. An autē h̄des
viri possunt obuicere vxori adulteriū
7 per ofis dotis amissionē sicut ipse
vir: d. hoc sunt opinionēs. Vide dñz
Anto. de hu. in. d. c. q̄cunq̄.

Quō qñ dos o3 restitui. Rndz Jo. 60
d. pla. isti. d. actionib⁹. s. fuerat antea.
q̄ si dos cōstitit in pecunia maritus
vel ei⁹ h̄des h̄nt dilationē ani. Si
autē cōstitit in mobilib⁹ o3 restitui cō
tinētī post solutū ma. dicto. s. fuerat.
7 l. i. s. exadio. E. d. rei vro. actione.
Et si h̄s mariti vel ali⁹ obligat⁹ ad
restitutionē nō restituat. j. dicta tpa
tūc post morā. imobilib⁹ tēc etiā ad
fructus

fructus ut dicitur exadio. 7. l. fructus. sola.
ma. fm solutione. l. diuortio. ff. solu.
ma. Sed in reb⁹ mobilib⁹ vel incor
poralib⁹ que hoc casu loco mobilium
contine⁹: l. alias faciunt tertia spem per
se. l. mouentium. ff. de. h. sigl. tenet re
stituere eas 7 vias earum estimatio
nis usq⁹ ad tertia centesime que sunt
33. 7 tertia pro centenario 7 hoc de
iure civili. ut dicitur exadio. s. de iure ca
nonico quo prohibent vires solu pot
petere interesse qd incurrat post mora
fm Jo. an. in. c. salubriter. de viuris.
Et attende diligenter qd l. maritus
vel ei⁹ h⁹ habeat dilatione: ut non
teat restituere mobile nisi .j. annum
si solu post ut sunt naues iumenta 7
similia. tñ fructus percepti ex dictis re
bus mobilib⁹: ut pensiones nauium
7 iumentoz 7 cetera. non lucrat: s
interim h⁹ modum medij tps 7 tñ
restituere vna cu reb⁹ post anu. Sec⁹
in eo qd lucrat cu pecunia qua debz
restituere pro dote: qd illud lucrum
sibi acquirit 7 non restituit: 7 ita intel
ligit Salp. 7 Ange. in. d. s. exadio.
Bar. in. l. si ostare. s. quotiens. ff. so.
ma. Itē attende qd l. j. annu maritus
7 ei⁹ h⁹des nō teneat restituere res
mobiles datas in dote: tñ tenet iter i
.j. annu alere vxore si nō h⁹ vñ se alar
Et nō in. d. s. exadio. Et hoc casu
cu h⁹des dicat quodamō sustinere
onera matrimonij ppter pstationez
alimentoz lucrant fructus: ut est glo.
nobilis 7 ibi p Bar. in. l. diuortio. ff.
so. ma. qd tamē ibi intelligit Bal.
usq⁹ ad decentē q⁹titatē alimentoz
7 ab inde s debent fructus restituere
vxori. ar. l. si. ff. de pe. he. 7. l. insulam

s. fructus. ff. so. ma. Limitauit tamē
hoc quod dictū est s. q tenet p⁹stare
alimenta si nō h⁹ vñ aliunde se alar.
hoc v⁹z si heres tñ h⁹ qd prestare
possit. Si aut nō habeat nisi q⁹tum
sufficiat sibi soli. tñ omnis ordinata
caritas incipit a se ipso. l. p⁹ses. C. de
serui 7 aq. du. Et hoc vult glo. s. par
uula in. l. si maritus. s. illud. ff. so. ma.
nisi h⁹s esset artia. x. ut aliunde possz
sibi querere vidū ut voluit alia glo.
in dicta. l. si maritus.

Sed cui d⁹ dos restitui. Rndet idēz **Si**
vbi s. q qñ mulier ē sui iuris 7 dat
dotē vel etiā qñ ē in potestate 7 dat
dotē aduenticia: tñ debz sibi dos re
stitui 7 ipsa ē illa que agit in iudicio
pro dote etiā sine consensu patris ut
tenet glo. in aut. q locū. C. de colla.
7 in. l. z. in pñ. ff. so. ma. Et idem in
dote aduenticia sibi donata a patre
que donatio valet fauore dotis: cas⁹
est in. l. pomponi⁹ philadelius. ff. sa.
hercis. Si autē pater dat dotē p⁹fecti
ciā p filia i potestate: tñ ē cōis actio
patris 7 filie nec vnus pot p⁹dicare
alteri. Post talē acquisitionē pater
tñ bene h⁹ exercitiū actionis consensu
filie que semp psumit consensire nisi h⁹
in tā cām condicendi. l. z. s. volunta
tem. ff. so. ma. Et postqz filia est scā
sui iuris morte patris vel emancipati
one v⁹ etiā si fuisset exheredata actio
de dote in totū solidat in psonam
filie etiā si pater sibi soli fuisset stipu
lat⁹ ut tenet gl. in. l. vna. s. videam⁹.
C. de rei vxo. actione. Si autē exne⁹
dat dotē p muliere tñ in dubio ac
q⁹rit actio mulieri nisi fuerit pactus
vel stipulat⁹ sibi reddi. Et intelligit

cincus ois qui nō habz in potestate
Et iō si pater dat p filia emācipata
pater censet cīncus 7 acquirīt actio
filie nisi fuerit pad⁹ vel stipulatus vt
vidā. l. vnica. §. accedit. 7. §. extraneū
de re. vxo. adl.

62 Quid si fund⁹ estimat⁹ dat⁹ est in
dotē. Rndz idē vbi s. q talis estima
tio facit emptionē 7 tñfert periculū
in maritū: nec pl⁹ tenet ad fundum
s ad estimationē. l. plerūq. §. si autē.
ff. de iure do. 7. l. estimate. ff. so. ma.
Et ideo si mulier cui⁹ vsu attriuit ve
stes datas in dotē: tñ marit⁹ tenet
reddē ei⁹ estimationē. l. mortis. §. res
in dotē. ff. de dona. cā mortis. Sec⁹
si nō fuerunt estimate. vt vidā. l. ple
rūq. in pñ.

63 Quero pone q quis recipit vxorez
simpliciter nulla habita mēione do
tis: an postea possit cogere patrem;
vt cōstituat sibi dotem fm cōditionez
psonaz 7 q̄titate sui patrimonij: pro
ut pōt pater cogi facē officio iudicis
añ matrimonij. l. que liberos. ff. de
ritu nu. 7. l. si. C. de dotis pmissiōe
vel si pater est abñs 7 ipedit⁹ iudex
cōstituit dotē. l. p̄feditia. v. s. 7 si ppo
nas. ff. de iure doti. Rndz idē vbi s.
q gl. vult q sic. in. l. obligamur. ff. d
actiōe 7 obligi. S3 bar. cōñ. rō quia
cū sit nupta cessat cā ppter quam p⁹
cogebat. l. vt nubē posset: 7 est casus
in auct. de nup. §. si quis sō potestate
cōstitut⁹. collatione. 4. Dicit tñ bar.
q si filia se maritaret 7 dotem pmit
teret eo q pater eā nō maritabat q
tunc posset pater cogi. l. si filius. ff.
ad mace. 7. l. 7 ideo. §. si. ff. d i rē dñs.

64 Sed nunqd marit⁹ possit expellere

vxorē remittēdo eā ad domū patris
exquo pat⁹ nō soluit sibi dotē pmissā
Bal. dic q sic. l. si donatur⁹. ff. d adi
ob cām. qā marit⁹ nō d3 decipi: nec
vxorē hēre sine dote. 20. q. 5. nulluz
sine dote. 7 allegat gl. quā dicit hic
innuere in auct. de nō eligē. secū nu
bē. §. si. collatione pma. 7 addit tex. i
.c. per vestras. de dona. inter viz. 7
vxo. ibi q vxorē suā a se repulerat vbi
videtur casus.

65 Quid de viro q recipit filiā raptoris
vel vlsurarij in vxorē q nihil habz nisi
de malo acquisito. Rndz Alexander
d Alexandria fm quosdā q dotē quā
accipit cū filiā nō tenet reddē si non
crassa vel p̄babili ignorātia ē duct⁹
qā credebat forez nō esse vlsurarium
aut pter illā dotē habere sufficiētiā
ad restituēdū. Tu vero dic q exquo
scit q dos accepta erat necessaria ad
soluendū alia debita reddere tenet
nec potest talē dotē cū bona p̄ficiētia
retinē: si certi sunt hi quib⁹ p̄us debe
bat qā de reb⁹ alioz nullaten⁹ fm
deū potuit illa dotari. Si tñ vxor a⁹
nō pateret illā redditūc forte suffic
illi q ipse nō p̄cipiat de bonis illis.
Astensis in sum. tenet p̄mā opionez
libro. 2. ti. 4.

De restitutione bellātium.

66 In capta in bello sūciāt re
stitutioni. Rndet Donal. i
sum. q non tenētur nec p̄n
cipes: nec milites si bellū ē iustū. i. di
ius gētium. 22. q. 7. si de reb⁹.

67 Bellū autē ad hoc vt dicat iustum
red̄rit q̄nque. s. p̄sonā. rē. cāz. animū
7 auctoritatē. p̄mo p̄sonā. s. vt sit
p̄sona cui liceat bellare. s. seculari nō
ecclesiastica

ecclesiastica cui nō licet sanguinē fun-
dere. 22. q. 8. clerici. 7. c. his. nisi i ne-
cessitate inuitabili. Res. s. vt fiat p
reb⁹ repetendis vsque quo sit ei satis
factū de oi dāno iniuste ab hostibus
illato ar. 22. q. 2. c. i. 7. q. 3. fortitudo
7. q. 8. si nulla. Causa. s. necessaria p
defensione. et de resti. spo. olim. cuz
causa sit licita. Anim⁹. s. vt n̄ ex odio
vltione vel cupiditate: s. ad correctio-
nē vel ppter caritatē iusticiā 7 obedien-
tiā. 22. q. i. qd culpaf. 7. c. militare
vbi dī. Militare nō est delictū. s. ppter
pda militare peccatū est. s. vt p bellū
par querat. Auctoritas supioris. 22.
q. i. qd culpaf. 7. q. 2. c. i. Dicit enī
imperator. n̄nulli p̄sus nobis insciis
atq; icōiultis quozlibet armoz mo-
uendoz copia tribuat. Et vt armoz
vltis inscio p̄ncipe interdict⁹ sit. l. i.
li. ii. Itē hosti. in sum. in ti. de peni.
s. quib⁹. 7. q. i. quid de rapina 7 pda.
qui addit qd fieri potest etiā cū aucte
ecclesie p̄cipue vbi pugnat pro fide.
Concor. etiā Alex. de Alexādia. vid
s. bellū. Et si aliquod predictoz qn
que defuerit dicet bellū iniustū. fm
Donal. Idē addit Jo. de pla. qd iu-
stū bellū est quod indicit imperator
vel papa vel sui legati vel officiales
quia aliqui se rebellauerunt imperio
vel ecclesie vr nōt bar. in. l. hostes. ff
de capti. 7 insti. de adl. s. rursus. in
glo. 7 quidquid capis in isto bello ef-
ficatur capientis. vt insti. de rez. di.
s. itē ea. nisi capiatur victis hostib⁹.
qā tūc capta debēt poni ad butinū:
vt distribuant inter milites fm me-
rita. vt. l. ius militare. ff. d. capti. 7 in
c. ius. gen. di. i.

Sed si quid predictoz qnq; defuerit: 68
nūquid tenebit restituere quicquid
adept⁹ est de huiusmodi bello ille q
mouit illud. Rndet idem Donal. qd
qūis bellū nō sit iustū ex cā 7 ex aio
7 ex persona 7 ex auctoritate si tñ res
sibistit. s. qā p reb⁹ repetēdis factum
sit: nō teneb⁹ qui mouit bellū restituere
quod ibi cepit nisi ceperit vel dānisi
cauerit aduersariū suum vltra qd ipse
aduersari⁹ habuerat vel dānificauit
rat iniuste: de bonis mouētis sibi bel-
lū: 7 hoc est dicendū fm iudiciū fori
penitētiālis vbi habet locū op̄elatio
etiā vt liquidū ad liquidū que nō hz
locū in foro p̄tentioso. Unde si qs i
foro p̄niali cōfiteat se p furtū habuisse
decē d reb⁹ illū qui manifeste abstu-
lerat ei decē facē cōuenit 7 bñ iudex
penitentionari⁹ recōp̄elationem nec
iniungat ei restitutionē illoz decēz
nisi aduersari⁹ ei⁹ postmodū restitue-
ret ei io. ablata. Iniungat ei tñ p̄niaz
de furto cōmisso. Concor. hosti. vbi
s. qd dicit. hoc tñ teneas qd is q iuste
pugnat nō teneb⁹ ad restitutionē pde
s. sit capiētis. di. i. ius. gē. 22. q. 7. Si
de reb⁹. 7 hoc intelligas siue capiat
de reb⁹ iniuste pugnātis siue vasallo-
rum siue hominū suoz quousq; iuste
pugnāti de debito suo vel iniuria: vel
offensa illata vel dāno dato sibi vel
suis 7 interesse suo sit iur⁹ p̄pria 7 sanā
cōsciētia plenarie satisfactū vel donec
hostis parat⁹ sit satisfacē vel iuri pe-
ritoz offerat. Illos aut intelligas su-
os qui plus hominē qd deū timētes
sequūt dñm suū in bello illicito cōn-
illud quod legif. ii. q. 2. iulianus. 7. c.
dñs. Alios autē qui ei non prestant

Alitū auxiliū vel fauorē nō credim⁹
puniendos. quia penā suos nō debz
egredi auctores. eē. de his que si. a
maio. p. ca. c. quesuit. 56. di. satis p
Alitū. de institutionib⁹. c. cognoscētes.
.i. q. 4. c. i.

69 Quod autē vidū ē illos teneri q̄ dñz
in iniusto bello sequūt intelligas qñ
de hoc certi sunt vel pbabiliter cre
dūt iniustū esse bellū maxime vbi ec
clesia hoc phibebat ⁊ tales excommu
nicabat. Si hō certi essent vel pba
biliter crederēt q̄ iustū essz in nullo
tenerēt nisi forte haberēt corruptaz
cupiditatis intentionē: s̄ hoc reputo
periculolum quia sola sciētia nō fac
iustū bellū: imo auctoritas iuris vel
iudicis est q̄rtū ad hoc pertinet req̄
renda. hec ihc sti.

70 Quid si pbabiliter dubitat vtrū iu
stū vel iniustū. Rēdet idē vbi s̄ q̄ ad
huc ppter donū obedientie excusat.
zz. q. i. qd culpaf. fm Ray. ihoc di
cas xuz si inq̄sunt q̄rtū potuit ⁊ peri
tiores aluit ⁊ semp dubi⁹ remāsit:
alioqn affectator ignorantie sicut n̄
expers sciētie puniet eē de clan. de f.
cū inhibitiō. s̄ si quis hō. Nec excusa
tur ppter timorē amittēdi feudū vel
incurrēdi dānuz aliud a dño tpali
zz. q. 5. ita ne. l. 3. met⁹ culpaz i partē
attenuet quo ad pñiaz iniūgendam
certa ieiunia ⁊ orōnes cā q̄ met⁹ cā
.c. sacris. s̄ auctoritas iuris vel iudici.
requirit. Alibi q̄ habet auctoritas iu
diciā dici potest q̄ si iudex errauerit
ad pugnātis tñ sciētiā recurratur
⁊ in hoc potest habē locū distinctiō
vidā in foro pñiali. Sec⁹ in cōtioso
nisi error aperte detegeret suo tpe.

vt patet in his que nōnt de sen. ⁊ re
iudi. s̄ rubrica q̄ ci⁹ spēs. hec ihosti.
Concor. Ric. in. 4. di. 15. ar. 5. q. 4.
dicens q̄ illi qui in guerris scienter
inserunt dāna inocentib⁹ tenēt illis
ad restitutionē. Illi autē in guerris
inocentes nō sunt q̄ hñt iniustū bel
lū. m̄ sanēt directe vel id: recte de plo
nis vel reb⁹. hec Ric. vide. j. .j. 72.
⁊ 82.

71 Sed nūqd hi qui sequūt tenent in
solidū. distingue vtrū scirēt pda cō
mitti debē vel ignorēt: tñ timētes
a pda nō abstinerūt: imo alios ad
iuuerūt: ⁊ tales etiā hi qui Alitio vel
auxilio vel adulatione vel detrac
tione seu cā simili induxerūt tyrānuz
ad predā faciendā vel guerrā mouē
dā iniuste tenēt in solidū: si ppter h̄
sciunt vel credūt q̄ tyrān⁹ ad hoc sit
induct⁹ alias factur⁹ vel nō factur⁹
tñ quo ad id q̄ plus fecisse creditur
ex tali instigatione. ar. de homici. c.
sicut dignū. i. 7. q. 4. omnes. 7. q. 2.
votū. 82. di. c. error. 7. c. facientis. Si
vero sciūt vel credūt q̄ ppter hoc ad
huc nō fuerit mort⁹ nō ppter talia pl⁹
vel min⁹ fecit: tñ nō tenētur nisi in
q̄rtum ad eos puenit vel de his expē
derūt ⁊ in quātū dānuz dederūt p se
vel familiā suā directe vel occasiona
liter. ad hec de sen. ⁊ re iud. c. cū aliq̄
bus. el pmo. ⁊ eē de eta. ⁊ q̄li. c. tuā.
.ii. q. 2. qm multos. ff. si cer. pe. l. si ⁊
me ⁊ tūc. eē de iniū. c. si. hec ihosti.

72 Quid si neuter raptorū dñs erat nec
vn⁹ magl aiauit aliū q̄ alius ipsum
s̄ simul auenerūt de faciendo tali in
sultu vel tali rapina amittēda. Rēdz
idē vbi s̄. q̄ qlibet tenēt in solidū.

Sed nūqd

73 Sed nundā omnes qui sequūt etiā
si vn^o sol^o potuisset p se hoc tacere te
nē in solidū. Rndz idē q sic: vt pba
tur aperte. ff. ad. l. acq. l. si ita vulne
rat. ff. si. ff. arborz furti cesarū. l. si
plures. ff. de fur. l. vulgaris. ff. si q
testamēto liber esse iussus fuerit. l. i.
Aliq tū dicūt q suffic q qlibz p pte
sua satisfaciāt: sed pimum non soluz
tutius est sed vtrius.

74 Sed pone q guerra fuit inter duos
milites v. l. principes 7 hinc in mltā
damna data sunt: 7 postea facta est
par inter ipsos 7 dāna hinc in data
remissa sunt: nūquid hec remissio ex
tēdit ad hoies vtri⁹q: Rndz i hosti.
in sum. in ti. de peni. q nō videt: nisi
esset de consensu eorūde sic facta. ar. E
de tū. l. i. 7. l. tūfactionis placitū. 7. l.
pns. 7. l. vbi padū. et de maio. 7 obe
c. si. ff. de tū. l. i. 7. l. q tū tutorib⁹
7. l. nulli. ff. de padis. l. vn^o. ff. p. p. d. a.
7 in sum. 7. l. si uenerit. Alibi vbi for
sitā alibi aliter nō possz haberi par
Ibi enim vtiliter partis gerit nego
tū vtri⁹q. 7 sic potest intelligi. ff. d
padis. l. uentionū. Aliter quō possū
remittē ius hois mei cū nec possem
ab eodē tantūde extorquere sine ra
pina: hec i hostiensis.

75 Quid de scditis mouētib⁹ bellū ex
imperio dñoz suoz. Rndet Monal
vbi s. q scdit⁹ q mouet bellū p dñō
sibi mandate 7 scit bellū esse iustum
nō tenet ad restitutionē eoz que ac
cepit ab hostib⁹ iuxta editū dñi: nec
peccat nisi habeat corruptā intentio
nē p cupiditatē vel odiū vel similia.
Si autē sciebat bellū esse iniustū tēf
restituere: qā plus timuit hominē q

deū. Si dō dubitabat vtrū bellū essz
iustū sine rōe pōne siue rei aut cause
aut ai aut auctoritatis. Ex his enī m
omnib⁹ causis posset bellū esse iustū
vt dictū est s. eadē parte. ff. i. vbi tra
dat de bello iusto vel iniusto nō tēf
Alī si vasall⁹ ducis vel comitis vo
ces ad bellū mouēdū ab eodē comite
vel duce cōn hostē suū cōn quē nō li
cet ei auctoritate ppa mouere bellū
excusat vasall⁹ si dubitet utrū idem
comes uel dux habeat auctoritatē a
rege super hoc: excusat enim ppter
bonū obedientie licet forte peccet cō
deū ibi male participādo. 22. q. i. qd
culpat. al. ter culparis. Sed nūquid
similiter excusant amici 7 cognati
mouētis bellū qui non sunt ei lbditi
7 milites etiā seruientes stipendiarij
7 extranei si cedeāt iustū esse bellū
Rndet idem ubi s. q nō: qā nō excu
lat bonū obedientie sicut scditos: nec
debēt se amittere discrimini 7 in du
bio ut iuuēt aliquē in pūdiciū alteri
us. qā sicut dicit Ambrosi⁹. si nō pōt
aliqui sbueniri quin grauet alter: cō
modius est neutrū iuari q grauari
alterū. i. 4. q. 5. deniqz. Nec est simile
de aduocato quē excusat bona fides
qz diu credit esse iustā cām quā fauet
Iz in xitate sit iniusta: qā ibi est iudex
superior qui cām examinat 7 iudicat
de allegatis. In bello dō siue guēra
uirib⁹ corporalib⁹ negotiū nititur n
propter rationē diiudicātis.

76 Quid de his que rapiūt in ecclesiis
aut de bonis clericoz aut ecclesiaz
que sunt in terra illius cōn quē iustū
gerit bellū nūquid qui rapiunt ea
tenet ad restitutionē. Rndet idem

vbi s̄ q̄ sic nisi auctoritate plati eccle
siastici hoc fiat. Quid de illis q̄ pfu
giūt ad ecclesiā iminentib⁹ hostibus
7 ibi capiunt ab eis: nūq̄d capient es
debēt eos dimittere liberos. Rndet
idem vbi s̄ q̄ sic nisi in castellauerint
ecclesias: aut inde ipugnaverint ho
stes. In hoc enim casu cū ipsi imuni
tatē ecclesie violent ipugnando non
debēt gauderi imunitate ecclesie. Si
militar dicēdū si ibi reponāt victua
lia sua de quib⁹ sustentat in ipugna
tione hostium suoz. s. q̄ si rapiāt ab
aduersariis iuste bellatib⁹ nō tenēf
ad restitutionē: 7 forte si peccāt etiā
rapiendo.

77 **Q**uē quid de illis qui incēdunt eccle
lias in bello iusto: nūquid tenent d̄
oāno dato. Rndet idem vbi. s. q̄ si
nō sunt in castellate 7 hoc fiat ex p
posito tenentur. Si autem sunt inca
stellate aut si non ex proposito in
cendantur: s̄ casu dū illi iuste bellan
tes f̄stant operā rei licite dū icēdūt
machinas hostiū aut castrū aut villā
quā alias nō possunt expugnare cō
mode: dicendum est q̄ non tenent.

78 **A**ltru3 sacrilegis: regib⁹ indicētib⁹
bellū teneant s̄diti milites obedire
Rndz Alex. de ales in. 7. in tractatu
iudicialiū p̄ceptoz: q̄ vir iust⁹ si sub
homine sacrilego militet recte pōt il
lo iubēte bellare si vere pacis ordinē
seruans q̄ sibi iubet videt nō esse cō
dei p̄ceptū: vel utrū sit certū nō ē. Et
ideo legio thebeoz poti⁹ voluit mo
ri q̄ iubente sacrilego imperatore p
sequi christianos vt legiū in legenda
Nauritij 7 socioz ei⁹. An Aug⁹. cō
manicheos. Si humana cupiditate

bellū geritur suple a p̄ncipe nō nocz
sanctis .i. s̄ditis in quo nō hz quicq̄
ptatē nisi a deo siue linēte siue iubēte
Quero an occupata hodie p̄ p̄ncipes 79
christianos inter se bella 7 guerras
propa auctoritate vel temeritate mo
uentes 7 q̄ vn⁹ q̄ete 7 pacifice possi
det 7 ab antiquo possedit aliqui de
nuo violenter occupāt: an licite tene
ant. Rndet An. de bu. in. c. q̄ super
his. ex de voto. fm. Ihosti. q̄ n̄ vidz
q̄ iuste teneāt: nec videt q̄liter p̄fesso
res eoz peccata quāq̄ notoria palpi
tent 7 dissimulēt: nec q̄liter ab eisde
castra 7 possessiones 7 alias elymo
sinas sciēt accipiant 7 absoluat: 7 p
cōs nō vidz qualē in italia p̄scribi
possit. d̄ p̄scrip. c. si. vñ dic. Cauēat 7
sibi cōsulāt: vñ timēdū ē ne cateruati
ad inferos innumerabiles populos
secū trahant. 40. di. si. papa. Denite
ant ḡ 7 quod sciūt esse alenum resti
tuāt. i. 4. q. 5. per totum. 7. q. sexta. c.
.i. si volūt per verā p̄niaz reparari. d̄
sum. trinitate. c. i. s̄. sacrum.

Quid de comitib⁹ nostris qui tota 80
die sine auctoritate principis arma
sumūt 7 sumi faciūt 7 vasallos p̄pri
os exhereditāt. Rndz idē Ihosti. in ti
de treu. 7 pace. s̄. quid si iustum. Inō
dubito quin ad restitutionē teneāt
nisi fuēt iuris ordinē qui ē: vt si vasal
lus vult stare iuri audiat. si cōtumax
ē impugnet: qd̄ pōt fieri auctoritate
iuris vel iudice p̄cipiente. ff. d̄ rei v̄. l.
q̄ restituē. Inulli eni licz arma mouē
ad aliū ipugnndū s̄n auctoritate iuris
vel iudicis. aliē penā incurrit cū intel
ligat uolētā iſerre. ff. q̄ met⁹ cau. l.
extat. Si ḡ oñs q̄ immediate s̄bē p̄ncipi
de uasallo

de uasallo p̄prio aquerat et uellet tu
tiorē p̄tē eligē. s. quo ad animā: cōsu
lo q̄ nō dicat sibi ius: s. vel auctorita
te p̄ncipis g'adium assumat vel ad
dyocelanū uasalli recurrat ad cuius
monitionē si obedire noluerit exco
municabit rōne peccati. ex de iudi. c.
nouit. et de maio. et obe. c. solite. de
censi. c. omnis anima. et si p̄ anū ste
terit excoīcat' extūc dyocelan' ipsuz
et res eius exponet. hec hosti.

81 **Q**uid de istis bellis indiēdis quoti
die ab vna ciuitate alteri sine auctori
tate p̄ncipis. Rndz Jo. de pla. insti.
qui. mo. iul. patri. po. sol. s. s. ab hosti
bus. qui dicunt latrūculi: ideo ab eis
capta sibiācent restitutioni. vt. l. qui a
latronibus. ff. de testa.

82 **Q**uid de istis partialib' ciuitatū qñ
vna pars expulsa indicit bellū ciuitati
Rndet idem vbi s. q̄ nō dī bellū: sed
dissensio ciuilis ex qua respública le
dit' et ideo in tali bello nō habēt locū
statuta de bello licito. l. si quis in ge
mina. s. in ciuilibus. ff. de captiuis. et
ideo i eo capta sibiācēt restitutioni.

83 **Q**uid de istis socialib' gentiū armo
rū q̄ ad suū libitū dicurrūt tēritoria
ciuitatū faciēdo redimē. Rndz idē q̄
latrones sunt. et de oib' p̄ eos omīs
sis tanq̄ latrones puniēdi sunt. vt. l.
hostes. ff. de captiuis.

84 **Q**uid de his que recuperant ab ho
stib' p̄ milites et stipendiarios. Rndz
Jo. de pla. insti. qui. mo. ius. pa. po.
soluit. s. s. ab hostib'. q̄ debēt i p̄stio
statu r̄poni: vñ bestie ablata p̄ hostes
et a nostris stipendiariis recuperate de
bēt restitui eis quoz p̄mo crāt. l. sic
liberis. et l. ab hostib'. l. z. ff. de capti

Et hoc v̄p̄ ē in reb' que habēt post
liminiū qđ est ius quod debet capti
uis postq̄ a captiuitate liberati sunt
sicut sunt equi naues onerate currus
et boues et alia p̄pter vsum belli pata
de quib'. l. z. et l. i. ff. de capti. Itē fal
lit in armis recuperatis que nō restitui
unt illis qui amiserāt: q̄a vituperose
amittūt. l. i. ff. de capti. s. in reb' ho
stiu captis distiguit. aut sunt res im
mobiles et debēt publicari. nō autē
efficiūt capiētū. l. si capti'. s. expulsi
. ff. de capti. Si sunt res mobiles effi
ciunt capiētū. l. si quid in bello. ff. de
capti. nisi capiat' videt' hostib': q̄a tūc
debēt distribui s̄m merita vt dictūz
est supra. s. 6.

Que o an in iusto bello nō solum dē 85
principale iniuriatē sit licitū pugnā
ipsuz et p̄onas suas capiēdo s. etiam
uasallos et s̄ditos ac oplices et eū dē
iusticiā adiunātes. Rndet Inno. in
.c. sicut. de iurei. q̄ aliq̄ dicūt q̄ sic
ar. de offi. dele. c. i. s. l. i. dicūt q̄ p̄nt
q̄dū sunt in actu belli nō aliter si p̄
guant cōi mouentē bellū vel nisi d
rebus eoz: puta si in castris vel edifi
ciis alijs lederentur.

Quātrū ille qui recuperat rē sibi s̄stradā 86
furto vel violentia vel equipollentē
furtiue vel violēt teneat ad restituti
onē rei quā sic recuperauit. Rndz Alex
de ales in. 4. in tractatu restitutionū
sine p̄iudicio opinādo iur' aliquoz
sentētiā q̄ cū aliq̄s furtiue vel violēt
recuperat rē nō suā: s. equipollentē rei sue
si hoc incōtinēti fiat. s. sine iūpellatōe
tpis nō teneat ad restitutionē rei illi
nisi fur vel raptor restituat illud qđ
abstulit ei. q̄a licitū ē vim vi repellere

incōtinēti. Exēpli grā. Aliq̄s aufert
aliq̄ equū suū vel furat: ille cui ablat⁹
est equ⁹ insurgit statim in eū ⁊ cum
nō possit ei auferre equū quē spolia
tor abstulit illi: aufert illi suū. In hoc
casu nō tenet ad restitutionē nisi fur
vlt̄ raptor restituat illi quod abstulit
nisi forte melior fuerit eqn⁹ spoliato
ris q̄ spoliati: q̄a tūc tenet ad restitu
tionē tanti q̄tū valet plus seu pualz.
q̄ aut possit recuperare rē suā incōtinēti
rapiēdo vel eq̄pollētē rei sue videt
p̄ simile sumptū in. l. deuteronomij.
id. vbi loquit̄ q̄ cū aliquis nō de in
dustria interfecerit aliquē p̄pinquus
occisi impune poterit incōtinēti occi
dere occisorē: dūmō dolore stimulet̄
lz p̄ior occisor: nō fuerit reus mortis
Multā enī p̄petrata instante dolore
remanent impunita que si cessante
dolore fierēt essent puniēda: vñ spoli
at⁹ re sua si incōtinēti manente do
lore ex dāno sibi illato recuperet rē
sibi furtiue vel violēt̄ stractaz furto
vel rapina rei eq̄pollētis facta spo
liatori: nō credo q̄ teneat ad restitu
tionē. Sed si tpe interpellato cessa
ret dolor nō videt̄ mihi q̄ posset cū
redā sciētia rē suā recuperare furto vl̄
rapina rei eq̄pollētis. q̄a hec res nūq̄
fuit sua: s̄ p̄ iudiciū rē suā dz recuperare
Si hō rē p̄pua recuperet furto vel ra
pina vel violētia nō tenet ad restitu
tionē. Nō obstat q̄ nemo dz sibi fa
cere ius cū nō sit iudex: q̄a rñdet idē
q̄a homo d̄r p̄pter c̄seruationem rei
publice. I Periculū enim maximū im
mineret reipublice si quilibz faceret
sibi ius. Nā vbi nullū piculū iminet
reipublice vtpote qñ aliquis sine oi

scādalo recuperat rē sibi ablatā. bñ hō
sibi facē ius nec tenet ad restitutionē
Sic f̄z modū p̄dictū dicendū est ad
p̄dicta iur̄ sniam iurisperitoz q̄ f̄z
diffinitionē illoz q̄ sunt iurisperiti in
iur̄ diuino pōt dici q̄ q̄ sine scādalo
rē suā latet vel p̄ violētia accepit vel
rē eq̄pollētē rei sue n̄ tenet restituē
q̄a simpliciter nō facit furtū. Et si dica
tur q̄ stractat rē alienā dicē q̄ nō
vt alienam.

De famulo furtū strahente a dño
propter mercedē negatā.

Quid de illo q̄ seruiuit dño 87
si delit⁹ ⁊ dñs n̄ vult ei reddē
mercedē suā ⁊ furat dño eq̄
ualēs mercedē sue: an teneat ad restitu
tionē. Rñdet Alex. de ales vbi s̄ q̄
nec tpe negatē mercedis nec post li
citū est ei spoliare dñm suū q̄a nihil
q̄d dñs habeat est vel fuit seruētis.
neq̄ ipse seruēdo ⁊ iā cōpleto serui
tio efficit q̄d suū est: s̄ q̄d suū esse de
bebat. Causa enim efficiēs meritoria
nō est de ⁊ p̄prie cā mercedis quam
meret: s̄ ipse dñs vel reddēs merce
dē: sicut cū aliq̄s p̄ caritate meret vi
tā etnā: nā ipse nō ē p̄prie causa vite
etnē: s̄ deus qui eā dat: nec est simile
Josue. 8. vbi dicit q̄ filij israhel cepūt
ciuitatē ay p̄ insidias. vt dicit Aug⁹
Cū q̄s iustū bellū suscepit: vtrū apta
pugna an insidiis vincat nihil ad rē
ptinēz: q̄a dñs iā cōtulerat terrā p̄mis
sionis filij isrl. Itē n̄ ob. ero. iz. q̄ filij
israhel postulauerūt mutuo ab egypti
is aux. vel argētū ⁊ nō reddiderūt
eis: q̄a fuerūt serui egyptioz: nec ha
buerūt mercedē: q̄a illud p̄cepit dñs
cui⁹ maxime erāt res egyptioz. vñ
tñstulit

tristulit omniū eaz. Idē Ric. in 4. di.
15. q. dicit qd peccat in mō recipiendi:
l3 nō ad restitutionē teneat. 14. q. 5.
nō sane. Conco. Aiten. in lum. li. 5.
ti. 29.

88 **Q**ue restitutione acq̃sitorū in ludo.
¶ Ric. in 4. di. 15. ar. 5. q. 8.
q̃ qdā ludi sunt ita p̃hibiti qd tñ nō
p̃cipiē restitui hoi qd lucrat fm legē
illi ludi sicut sūt corneamēta. Unde
illi qd lucrat tali ludo q̃uis peccet ⁊
quia faciūt p̃ p̃hibitionē ecclesie tñ
restituere nō tenent. Sūt ⁊ alij ludi
prohibiti ita qd etiā p̃cipiē restitui il
lud qd ludēs tali ludo lucrat. cuius
modi est lud⁹ aleaz ⁊ taxilloz. Et
q̃ tales sint ludi p̃hibiti habet di. 25
ep̃s. ⁊ ff. de allea. p. totū. ⁊ in aut. d.
sanctis ep̃is. s. interdicimus. ⁊ eē de
vita ⁊ honestate clericoz. i. c. clerici
officia. in tex. ⁊ glo. in d. tñ est p̃hibi
tū ludē nisi ex cupiditate ⁊ p̃ omuni
conuiuio faciēdo. ff. de al. l. vltima.
q̃ i conuiuio vescēdi cā ponit i eadē rē
familia ludē p̃mittit. Qd aut ludēs
restituere tēat qd lucrat in ludo alle
az vel taxilloz fm qd p̃hibiti est in
d. c. ep̃s. ⁊ glo. ⁊ ff. de alle. l. vlti. i.
dicto. c. clerici officia. in gl. Qd aliq̃
sic esse credūt itelligēdū. i. qd p̃ iudicē
ad restituendū pōt de iure p̃pelli: si
tñ p̃ sniam iudicis nō p̃pelliē restitu
ere nō tenet. q̃a talis restitutio p̃cipi
tur in penā lucrantiū tali ludo: nec
iura ad hoc allegata dicūt qd teneat
restituē ipso iure: sed qd ab eo pōt de
iure peti. Aliq̃s enim q̃q̃ aliquid li
cite retinet anq̃ p̃ sniam dimittē cō

pellat. qd tñ p̃ sentētiā iuste latā re
stituere p̃pelliē. electio enim excōica
ti minoi excōicatione non est irrita
ipso iure. tñ est irritāda. c. d. de excō.
s. si celebrat. Intēficiēs etiā hominē
iniuste pōt p̃ sniaz iuste p̃uari hēdita
te: s. tñ an sentētiā nō tenet illā dimit
tere. Cōis tñ opinio que est securior
tenet qd eo modo qd lud⁹ taxilloz ē
prohibiti homo tēat de iure ad resti
tuendū illd qd lucrat est p̃ talē ludū
q̃a nō tñ p̃hibet ille lud⁹ sed etiam
acq̃sitiō lucri p̃ talē ludū: q̃a tñ vt ali
quib⁹ p̃babiliter vī talis restitutio nō
p̃cipiē p̃ ius canonicum: s. tñ mō per
ius ciuile: nō videt qd ad hāc restitū
tionē sint obligati d. nēcitate: nisi illi
qd de iure legib⁹ s̃sunt imperialib⁹:
nisi alibi sit talis stitutio p̃ s̃suetudi
nē approbatā. Videt tñ alijs p̃babi
liter qd talis restitutio p̃cipiat ip̃licite
in iure canonico: q̃a leges imp̃iales
non cōntrās iuri diuino nec abroga
tas p̃ ius canonicū nec p̃ aliquā cōtrā
s̃suetudinez rōnabile iura canonica
obseruādas dectuerūt. io. di. de ca
pitulis. in .c. quis autem. ⁊ duob⁹. c.
his imediate sequētib⁹. Itē hōsti. in
ti. de pe. s. quib⁹. v. s. ⁊ sunt. addit di
cens. Sed ⁊ sunt persone q̃b⁹ est in
distinde restituendū quidquid ab eis
in ludo lucrati siue ex tortū est. puta
furiosi p̃digi minores. 15. anis ⁊ ma
time pupilli. itē mentecapti si di cecī
⁊ p̃petuo morbo laborātes: q̃bus tu
tores ⁊ curatores dati sunt: ⁊ sic p̃ se
etiā p̃pria nō libere admistrāt. ff. de
postu. l. i. in fi. ⁊ l. 2. ⁊ l. i. de cura. i.
Rnsō. Idē de monactis ⁊ claustrali
bus. ar. 12. q. i. nolo. ⁊ c. non dicatis.

7 de testa. mo. c. cū ad monasteriū.
Idē in vxore ludente res mariti: 7 i
filio familias ludente res paternas:
7 in administratore ecclesie ludente
res ecclesie que paupū sunt: in quib?
omnib? tutori v^l curatori abbati ma
rito patrⁱ ecclesie ē restitutio faciēda
Ray. autem distinguit. virū aliquis
ludens volutari? ex cupiditate amise
rit 7 talis nō pōt repetē 7 si lucratur
saltem in iudicio anime tenet resti
tuere. Alⁱ coad? inuit? 7 attrahus.
vel per nimia ipotuntatē inductus
7 si talis amittat pōt repetē 7 si lucē
nō tenet restituere. debz tamen pau
perib? erogare. Et idē dicit de illo
q̄ cū infirm? esset cā recreationis mo
dicū lusit dū tñ aliū inuitū nō opule
rit. Et fm hanc distinctionē dicit
Ihosti. iura 7 opiniones supradictas
posse ad monatiā reduci ar. ad hanc
di. i. q. 5. non sane. cū de symo. dile
ct. el. i. ff. si quadrupes pauperie fe
cisse dicat. l. i. §. cū arietes. E. ad. l. iulii
am. de vi. publica vel priuata. l. qm
multa. 7. ff. ad. l. acq. l. si ex plagis. §.
tabernari. Alex. v. de ales in 4. in
tractatu institutionū dicit q̄ alleatores
nisi fraudē imiscāt in ludis suis nō
tenet de stricto iure ad restitutionē:
pactū interuenit inf partes q̄ vtriq;
parti placet 7 obligatio p̄dicti. Alⁱ
fm pactū illud 7 obligationē p̄dicti.
nec ille qui amisit pōt de iure repetē
nec ille qui lucrat? est tenet restituē
7 quia antiqua iura iubēt illud resti
tui 7 cedūt adionē repetēdi: magis
videt esse ciuilis satisfactio 7 pena. p
peccato q̄ obligatio ad restitutionē.
Nō est enī honestū huiusmodi lucrū

nec honesta occupatio in talib? imo
sepe multū dānosa efficiat reipublice
cū rōne ludi distrabāt possessiones
7 exheredētur successores 7 posteri.
Alⁱ 7 Justinian? dicit q̄ alleaz vltus
prodit in lachrymas. Alⁱ ad cohabi
tationē mali sequētis data est illa lex
de alleatorib? sicut 7 in foro pūali
iniungit sepe satisfactio pecuniaria
nō solū eis q̄ lucrati sunt: s; etiā eis q̄
amiserūt: vt repmā in honesta occu
patio 7 malū sibi sequēs. Seco. v. o. i. 4.
di. 15. dicit q̄ illa lex vlti. de alleato
ribus que pmittit repeti p̄dictū in ludo
7 p̄ nōs restitui ligat solū illos qui vi
uendo pollitice sēt legi imperiali
qui forte nulli sunt hodie: q̄a vbi lex
illa. l. imperialis p̄cipue sūcūit hēre
locū municipia p̄iudicat iperialibus
vt patet in italia.

De restitutione notariorum.

Quid de notario q̄ dānificat 89
aliquē p̄ter ei? iperitiam.
Rendet dñs Jo. de pla. insti
de obli. que ex quasi male. na. in pñ.
q̄ tenet ad interesse partis vt. l. si. E
de magistratib? oueniēdis. hinc est
q̄ tenet iura scire salteq; ad ei? off. ciū
spectātia vt a cōiūtib? illicitis se absti
neant. vt nōt gl. in. l. generali. E. de
tabula. libro. io.

Quid si faciat falsum instrumētum 90
dicit q̄ multo magis puniē. vt insti. de
publicis iudi. §. itē lex cornelia. de fal
sis. vbi iponit pena mortis seruo 7
deportationis 7 publicationis bono
rum libero homini qui sciēt falsū
testamētū v^l instrumētū scripserit si
gnauerit recitauerit vel signū adul
tūz iposuerit: vbi vide plura pulchra
p dominū

p dñm Jo. 7 in.l. apertiores. E. de
etac. tributoz. li. io. vbi dicit q et
dores tributoz tenet scribē nomen
soluētis mensem 7 diē 7 qñtū soluif
7 ex qua cā: vt. l. i. E. de apo. public.
aliter incurrunt magnū dānū 7 ma
nus amputationē: vt in auct. de mā.
pn. s. coges. colla. z. Et eadem pena
punif etiā nōius scribēs cōnt' alie
nationis pphibite vt in auct. de pph.
feu. alie. p. frede. c. imperialē. s. scriba
80. colla. io.

91 **Q**uid de aliis artificib' cuiusq; ar
tificij afferentib' se pitos in arte sua.
Rendet idem insti. de obli. que ex qñ
male. na. q tenet si aliquē ignorātia
ledāt. l. si. si. 7. z. ff. si. me. fal. mo. di
7 nōt gl. l. si. qñ fūdū. s. celi. ff. loca.
De restitutione medicoz.

92 **S**equit' de restitutione me
dicoz. vñ dicit tex. isti. ad. l.
acq. s. pterea si medicus. q
medic' curā egri dereliquit v' male
secās egrū ē in culpa: 7 ideo. l. acq. lea
tenet ad restitutionē aliter estimati
onē fm qñtū plurimi valuit. j. anūm
Eōcor. l. qñ adionē. s. si. cū. l. se. ff. ad
l. acq. 7 nō. fm Jo. de pla. in. d. c. p
terea si medic'. q culpa mittit ante
factū nō puidēdo: 7 in ipso facto vt
male secādo: 7 post ipsū factū: vt de
reliquēdo egrū. vt. d. s. pterea. 7 nōt
glo. in. l. idem iuris. ff. ad. l. acq. An
nō fm eudē q medic' dereliquēdo
curā egri est in culpa saltē leui vel le
uissima: fm q infirm' erat in uale
scētia: 7 sic derelinquēdo videt pber
causam mortis: 7 ideo punif. Si aut
medic' gratis curabat dicit gl. i. d.
l. idem iuris. q tenet de culpa leui

ad similitudinē gestoris negotioz.
Itē nō fm eundē q impitia medici
anumerat culpe. vt. d. s. pterea. 7. l.
si quis fund'. s. cellus locati. 7. ff. de
re iudi. l. impitia. 7 per dy. de regl.
iuris in. c. nō est sine culpa. 7 ibi gl. i.
q. i. c. nō ē putāda. in fi. 29. di. c. fi. ex
de eta. 7 quali. c. ad aures. de homi.
c. tua. Et hoc vez in medico 7 iudi
ce 7 quocūq; artifice asserēte se pitū
in arte sua: qā tenet nō solū de dolo
7 lata culpa: s. etiā de impitia: 7 ideo
medic' impit' tenet de sua impitia:
vt in iurib' allegatis. 7. l. illicitas. s.
sicuti. ff. de offi. s. si. qā impit' medic'
reputat p nō medico. vt nōt. in. l. q
si nolit. s. mācipiū. ff. de edili. edicto.
Et fauore publice vtilitatis medic'
semel approbat' pēt reprobari si nō
est sufficiens. l. s. 7 reprobari. ff. d. ex
tu. Similit' iudex eo ipso q locat se
pro iudice 7 assessore v' asserē se peri
tum. 7 ideo tenet. vt. l. si iudex. ff. de
variis 7 exor. cog. 7 nōt glo. in. l. z.
ff. q qñq; iuri. qñimo rōne asserite
pine lata culpa eqpatur dolo. vt. l.
ad mētariēlez. ff. de custo. reoz.

93 **Q**uid de medicis qui grā lucrī pte
lant morbos infirmis de qñ diceñ
q absq; dubio ad restitutionē tenet
qā si medic' bonoz fortune. i. iudex
7 aduocatus ex pte latione litis tēf
ad restitutionē petēdo supfluas dila
tiones multo magi pte lās infirmi
tatē i detrimētū corporis infirmatī.
94 **Q**uid de medico impito. Rendz illo
sti. in sum. in ti. de pe. s. quib'. v. tēf
etiā iudex. q medic' impit' tenet ad
restitutionē. ex de eta. 7 quali. c. ad
aures. 7 is q talē sciēt eligat d culpa

ipſi tenet de officio. Archi. c. ea que
 Jte idē Ihoſti. in ſum. in ti. de homi
 cidio. ſ. pe. v. ideo l3. dicit ſic. Ideo
 licet medico imputet culpa an factū
 puta q̄a itromittit ſe de medicina cū
 ſit idiota: ⁊ culpa in ipſo facto: puta
 quia licet diſcret⁹ ſit in arte: nō tam
 ſequit⁹ traditiones artis: ſ; capitaneā
 volūtate: ⁊ culpa poſt factū: puta q̄a
 perit⁹ erat: ⁊ traditiones artis ſeq̄t⁹:
 ſ; nō adhibet diligētia circa cuſtodia
 infirmi: ſ; tamē neq̄ an factū neq̄ i
 facto neq̄ poſt factū in culpa depre
 hēdat⁹: nō imputat⁹ ei ſi infirm⁹ aliē
 fatuitate ſua: vel auaritia vel caſu for
 tuito moriat⁹. Recurrit ḡ q̄libet me
 dic⁹ ad ſciētia ſua vt ſ de eta. ⁊ q̄li.
 c. ad aures. ⁊ de homi. tua. ff. de offi
 p̄ſi. l. illicitas. ſ. ſicuti. ff. ad. l. acq̄. l. id
 iuri. ⁊ inſti. ad. l. acq̄. ſ. i. impitiā. Sed
 in hoc caſu p̄pter q̄ue ſcandalū inter
 diceſ ei executio: q̄uis nihil delique
 rit. ex de homi. c. ex litteris. Eſt etiā
 ſiliū Doſ. q̄ p̄moti ⁊ maxime pro
 mouēdi ad ſacros ordines ab opere
 practicali ⁊ potiffime cirurgico q̄ in
 diſionem ⁊ aduſionē requirit abſti
 neāt. cē ne de. vel mo. c. ſententiam.
 de homi. c. tua nos. cū in nullo vacil
 lare debeat ſciētia p̄mouēdi. zz. di
 layci. hec Ihoſti.

Que reſtitutione acquiſitoꝝ p̄ litigiū
 95 **Q**uero an male acq̄ſita p̄ liti
 giū ſubiaceāt reſtitutioni: ⁊
 p̄mo q̄d de accuſatoꝝ ⁊
 denūciatoꝝ criminū. Rēder Ihoſti
 in ti. de peni. ſ. q̄b⁹. v. q̄d de denūti
 atoꝝ. q̄ ſi calūnioſe hoc fecerint te
 net⁹ ad reſtitutionē dāni dati. Item
 tenet⁹ p̄niaz agē ſi ex odio ad hoc p̄

cedāt: q̄a ex caritate debēt talia p̄ce
 dere. zz. q. 5. p̄dē. zi. q. 5. c. nō vol. ⁊
 c. ſi peccauerint. 5. q. 2. c. i.

Ite fm̄ Donal. crimen cauſionis 96
 omittit: ⁊ tenet⁹ ad reſtitutionē qui
 pecunia accepta deſiſtit ab accuſatio
 ne. in ſum. in tractatu reſtitutionū.
 vel qui accepit pecuniā vt accuſaret
 tenet⁹ ad reſtitutionē ei in cuius iniu
 riam; vel ei qui dedit: quando non
 turpiter dedit. i. q. i. iubemus.

De reſtitutione iudicis.

Quid de iudice qui dolo ſeu ipudē 97
 tia. i. ignorātia ſua iniquā ſentētiam
 tulit. Rēdz Donal. q̄ tenet⁹ ad totū
 intereſſe illi qui ex tali ſentētia leſus
 eſt: niſi poſſit inducē illū p̄ quo ſini⁹
 tulit ad plenā ſatiffactionē leſo. E. d.
 pena iu. q̄ ma. iudi. l. vlti. ⁊. ii. q. 2. q̄
 tuor. Et fm̄ leges multas alias pe
 nas oꝝ ſuſtinē. Rēbz etiā ⁊ tēf p̄p̄
 ipudētia ſua reſtituere leſo fm̄ leges
 ad arbitriū boni viri iudicātis. ff. de
 variis ⁊ exor. cog. l. vl. ⁊ inſti. de obli
 que ex q̄ſi ma. na. in p̄n. q̄d intelligit
 dñs Jo. de pla. vez niſi pars appella
 uerit ⁊ ſuccubuerit. q̄a tūc nō tēf. l. a
 proconſulib⁹. E. de appellati. In iudi
 cio etiā aie tenet⁹. q̄a fuit in culpa: cū
 ſciuit vel ſcire debuit ſe inſufficientē:
 ⁊ tñ iudicare talē cāz p̄ſumpſit. Sed
 hoc v̄r quibuſdā q̄ntū ad iudices dele
 gatos ad min⁹ q̄b⁹ delegant⁹ cāe ſci
 enter a papa p̄ eo q̄ ſunt boni viri:
 l3 iuris ignari: nō eni v̄r q̄ iſti tencā
 tur ſi ſerūt iniquā ſentētia: dū tñ hoc
 faciāt bona fide: ⁊ de ſilio peritoꝝ
 aliter bene tenet⁹: ſi i reārendo ſiliū
 fuerūt negligētes aut culpabiles. Jte
 dicit Ihoſti. vbi ſ. v. tenet⁹ etiā. vbi
 ſic dicit

hic dicit. Teneſ etia iudex vſ aſſeſſor
q̄ ſe ſentebat impiti: 7 ſe de iudicio
inromittit. anſti. de obli. que ex q̄ſi
male. na. i. rubii. negligentia.

De negligentia iudicis Rubrica.
93 **S**ed quid ſi ſufficiens eſt quo
ad ſcientia ſi vellet librol re
uoluere 7 ſtudē: ſi q̄a negli
gens eſt 7 nō vult ſtudē: ita q̄ quez
debut adēnare abſoluit vel ecouerſo
Rendet (Donal. vbi ſ. q̄ tēſ ſi omit
tit aliqd de ptingētib⁹: dādo opaz
rei illicite: miciuſ tamē agendū eſt cū
iſto q̄z cū illo q̄ dolo fecit.

99 **S**ed quid ſi recipit pecunia vt inique
iudicet. Rndz q̄ tūc teneſ reſtituere:
nō tū ei qui turpiter dedit: ſi ei i cui⁹
iniuria accepit. i. q. i. iubem⁹. 7 ar. i. 7
.q. 4. ſi quis in atrio. ff. de calū. l. ge
neraliter. ſ. aliud. Idēz Alex. de ales
qui de hoc tractat in tertio in edatu
iudicialiū preceptorum.

100 **S**ed quid ſi accepit pecunia vt bene
iudicaret aut ſimpliciter vt iudicaret.
Rendet (Donal. vbi ſ. q̄ cū ex officio
ſuo teneat iudicare bene 7 ḡtis tur
piter accepit: 7 crimen cauſſionis cō
mittit. Crimen enim cauſſionis eſt:
cū q̄s in officio aſtituit⁹ extorquet ali
quid per metū a ſoditis: aut q̄n non
vult facē ad q̄d teneſ niſi pecunia ſi
bi data: aut cū aliq̄s officialis aut mi
les vſ ſibi conſtituta ſtipendia extor
quet cōſi illud. Eſtote p̄tenti ſtipen
diis veſtris: 7 teneſ p̄dicti ad reſtitu
tionē. Idem Ihoſti. vbi ſupra.

101 **S**imiliter ſi accepit pecunia vt non
iudicaret: vel etia vt male iudicaret
.i. q. i. iubem⁹. ii. q. 3. l. 3. 14. q. 5. non
ſane. ex de ſymo. nemo. 7. c. dilectus

li. i. 7 teneſ reſtituere illi qui dedit ſi
bona intent: one dedit. ſ. vt ius 7 eq̄
tatē ſibi ſeruaret. vt. d. c. ſane. 7. c. di
lect⁹. Si dō dedit vt animū iudicis
ſibi mala intentione inclinaret: nō
teneſ illi ſi paupib⁹: vel illi in cui⁹ in
iuria data fuit talis pecunia reſtituē
da eſt: vt p̄dicto. c. non ſane.

Item teneſ iudex ad litis eſtimationē: 102
ei q̄ p̄ ei⁹ negligentia leſus eſt: quādo
nullo modo noluit ſuiaz ferre. 22. q.
2. dñs. 7. q. 5. adminiſtratores.

Item ſi iudex per imprudētia aſſeſſo 103
ris male iudicauit ignoranter: erit ex
cuſat⁹: 7 erit culpa aſſeſſoris: qui p̄p̄
ſciētia p̄cipue eligi d̄z ff. q̄ quisq̄ iur.
l. 2. Idem Ihoſti. ſi iſte aſſeſſor ab oi
bus iuſt⁹ 7 perit⁹ credebāt 7 ipſe tēſ
Itē teneſ officialis qui habet certos
reddit⁹ aſſignatos quicquid a litiga
torib⁹ extorquet. 86. di. non ſane. 22
q. i. militare. Sec⁹ tamen ſi nō h̄z ſti
pendiū ſibi aſſignatū. i. 4. q. 5. n̄ ſane

Quid ſi officialib⁹ iudicū qui incitāt 104
iudicē ad iuſte iudicādū ex certa ſcia
7 cōſcientia. Rndet Ihoſti. vbi ſ
q̄ tenentur ad reſtitutionem.

Quid de iudicibus 7 aliis ſecularib⁹ 105
adminiſtratorib⁹ q̄ negligūt facē iu
ſtitia 7 defendē oppreſſos eccleſiaſti
cos viduas 7 pupillos. Dic q̄ ipſo
iure ſunt excoicati poſt tertiā moniti
onem: nec poſſunt abſolui niſi prius
de dāno ſatiſſaciāt: vt dicit rex. iūcta
glo. in. c. adminiſtratores. 22. q. 5. vi
de. j. ſ. ceterū q̄dragſimū ſextū.

Quid de iudice q̄ omittit adēnatio 106
nē expenſaz. Rndz Jo. de pla. in. l.
obſeruare. E. de decurio. li. io. q̄ tēſ
de ſuo reſundē eas parti. l. p̄perādū

¶ Sin autē alterutra. *E. de iudiciis. 7*
in gl. 7 ih. d. l. observare. qd itellige
¶ fuerūt petite. aliter ius perit causa
negligentie. l. partis nō petētis 7 in
dicis nō dēnātis: melior est cā ue
niēti. l. si seruū. §. si seq̃t. in fi. ff. de h.
obli. ¶ Dōt tñ dēnare si vult: 7 nō sit
petitū: cū hoc emergat post litē pte
statā: 7 sic ad ei? officium expēdet. l.
ediles. §. sciēdū. ff. de edilicio edicto.
Quid d iudicib? faciētib? barataria
dic q? debent puniri. Liulia. repeten
darum. vt insti. de publicis iudiciis. §.
sūt pterea. vbi vide plene p dñz Jo.
de platea.

De restitutione aduocatoz.
 107 **Q**uid si aduocat? fuerit in
 culpa qā nō erat idoneus:
 puta erat de personis phi
 bitis aduocare. vt religiosus vel in
 sacris. Rndet Ihosti. in sum. ti. de pe
 nitē. §. absq; aliter quib?. v. qd de ad
 uocatis. qui in hoc casu non credit
 q? teneat ad restitutionē illi a quo ac
 cepit salariū si aliter diligēt officium
 suū exeq̃t: nec in culpa sit amissionis
 cause: s; alit est ei iniūgēdū vt illud ex
 pēdat in pias cās: 7 s; ueniat pecca
 tori orōnib? 7 suffragiis ecclesie: 7 il
 loz q? elymosinā recipiunt. ar. i. 4. q.
 5. nō sane. i. 7. q. 2. glā epi. 7. c. aux.
 108 **S**ed quid si recipit imoderatū ptiuz
 seu salariū. Rndz idē vbi s; q? illd pl?
 tenet restituere illi a quo pl? extorsit
 109 **Q**uid si p ignoratiā vel negligētiā
 cliētul? suus amisit lites. Rndet idē
 vbi s; q? tenet restituē salariū 7 dāniū
 q? ad hoc cliētulus suus incurrit. ar.
 ff. ad. l. acq. l. idem iuris. 7 de eta. 7
 qli. c. ad aures. Itē si p cauillationē

abstulit aduersario suo bonaz cāz vel
 ipsam gūauit vel i aliquo petēdo di
 lationē supflua: vel allegādo falsa cō
 sciā vel faciēdo positionē duplicē
 vel cauillosam: vel p instructionē fal
 si testis: vel qā induxit cliētulū suū ad
 vitatē negādā tenet in solidū quo
 ad vez interesse. Concor. Donal. in
 sum. in tractatu restitutionum.

Itē tenet aduocati de dānis ptingē iio
 tīb? eoz dolo 7 fraude: puta qñ vo
 lūt impedire admistrationē alicuius
 tutoris faciūt eū accusari de suspēdo
 scientes q? lite ptestata in cā suspitio
 nis imediate iudicis tutori administra
 tio a lege. vt. ff. de solu. l. q? si forte. 7
 insti. qb? mo. tute. l. si. §. desinūt. Itē
 tenet ad restitutionē parti aduerse.
 d omni dāno illi aduocati q? iūruūt
 cliēticulos suos negā vitatē: 7 fallū
 rñdere. de qb? vt dic glā. c. i. de ptes
 li. 6. 7. 50. di. sepe. que etiā dicit q? so
 lēt aduocati dicē cliētulo si hoc pti
 teris pdes cām: nec dicūt pdes aiam
 si negaueris. ex de symo. c. Natheus
 Itē q? petūt supfluas dilationes 7 ter
 minos: de qb? of p glo. i. c. statutū.
 §. si de re scripti. li. 6. vbi dī. fluuēt
 aduocati sua dolositate 7 ipitia nesci
 entes eliter partes iuuare dilationes
 iuris petere ad testes vlt marinos
 vel ex puiam pducendos. 2. q. 3.
 spatiū. An pōt iudex si de malicia p
 sumit. s. vt id fieret cā pteclādi nego
 tiū suū sacramentū exigere: s; si iura
 bas videbas dāda dilatio. Eōsiue
 rūt iudices 7 aliter puidē fm formā
 decretalis. de fideiussorib? pstitutis.
 s. ibi mittē receptionē testiū rcepta
 cautione ab illo q? vadat vel mittat
 ad videndū

ad videndū illos iurare. Super quo
vide quod ibi nō ē: hodie puto meli⁹
prouisum per hanc litteram. Si enī
dicit ps habeo testes vltimarinos ⁊
iudex rñdebit parat⁹ sū illos citare ⁊
expectare: deponē salariū p expēsis
testiū in eūdo veniēdo stando: qđ si
facere nolet cāz non differet iudex.
Quid de illis aduocatis qui sequūt
doctrinā sathane positā a Spe. in ti
de aduocato. §. sequēt. ⁊ §. sequit. ⁊
§. vtriusq. vbi describit cautelas qđ
debent habere aduocati: tam adōis
qđ rei: ⁊ qđ vtriusq. partis: lz in fine
dicat qđ hec doctrina salutē anime
nō informat: imo sicut dicit plalmus
qui malignāe exterminabūt. Alī
dicit Nūlo qđ ppareat in termino si
delit: ⁊ se iurib⁹ ⁊ nō fraudib⁹ tueat.
Enī pmo dat doctrinā dicens qđ ad
uocat⁹ adōis habeat astutiā serpētis
ne alteri⁹ insidiis supplāte. 6. q. 1. ex
merito. in fi. i. 6. q. 1. si cupis. imo po
tius habeat vulpinā simplicitatem.
Distēdat enim se simplice: ⁊ sic aduer
sarius ei⁹ eū min⁹ verebit: ⁊ cō eū
parū sibi pvidebit. Si enī eū astutiū
estimaret: sollicit⁹ esset ad vulpiculā
capiēdā. ēē de purga. cano. inter sol
licitudines in rubi. iux illud. Da oc
casionē sapiētī: ⁊ sapientior erit. 22. q.
3. vide in fine. Item sit caut⁹ tanq̃
inops specialīū: semp stet in genera
lib⁹: vt sic simplicitas p̃tendat: ne ei⁹
intētio cognoscat. ff. d. iure fisci. l. ita
Item vtat⁹ ⁊ ambiguīs ⁊ duplicib⁹
sermonib⁹: tanq̃ p̃p̃tor ignar⁹: vt
possit ad diuersos trahi sensus. 37.
di. relatū. Ille enim dicit. Regīnaz
interficere bonū ē timere nolite. Et

si omnes p̃nserint ego non p̃dico
Ihec enim verba possunt ad bonū ⁊
ad malū retorqueri intellectu: ⁊ tūc
accipētur vba pro eo: ⁊ eius stabitur
intentioni ⁊ interpretationi. ff. de iu
diciis. l. si qđ ābigua. ff. de v. ob. l. i. ē
stipulatē. §. i. Itē caueat ne alleget pu
blice legē pro eo expresse facientē: si
eā iudici cū necessitas fuerit ad aurē
dicat: ⁊ per eam ipsū informet: ne ad
uersari⁹ cō illā sese valeat rñsionib⁹
p̃munire: qđ nībil tā indubitātū ē:
qđ nō recipiat quādā sollicitā dubita
tionē i auct. de tabellio. §. si v. colla.
4. Itē caut⁹ sit ne aliquid corā iudi
ce reuocet in dubiū: ⁊ sup hoc faciat
iudicē pro eo interloquīne re⁹ eū po
stea valeat recusare. In causa crimi
nali caut⁹ p̃cedat. Debet enim ad
uocat⁹ accusatoris cōmedare p̃sonā:
in quam crimē dī esse cōmissū. ar. ff.
de re mi. l. omnes. §. i. ⁊ equalit: ⁊ qđ
ter potestates debet esse specul⁹ sic
cessorib⁹. C. de p̃uua. car. l. i. ⁊ qualr
facilitas venie in centiū tribuit deli
quendi. c. vt clericor. de vita ⁊ hone
cle. Quantū aut ad aduocatū rei dic
qđ in p̃mis officiū eius est cām exte
nuare: fugere: ⁊ differre in auct. de li
tigio. §. omnē col. 8. sic tñ fugiat: ne
cō eū ex nimia fuga iudex p̃sumat
. 2. q. 9. decernim⁹. Itē die termini
nō p̃peat manē: s̃ sinat aduersarium
p̃uenire: ⁊ tādū expectare: donec te
dio affect⁹ recedat: ⁊ tūc veniat: vel
saltē vltima hora diei iudice p̃ tribu
nali sedente: qđ tota dies ei cedit nisi
dictū sit vt hora certa diei p̃pareat.
insti. de v. ob. §. iudicē. Et si viderit
aduersariū abntē pōt tēpestine veni

et euz iudici accusare: et postquam venerit
recedere. Et si actore recedente: vel si
ultima parte diei venerit premissa
et mora qualitercumque excusatione omni
det se volutarie parare: et paratum in
causa procedere: et de dilatione volere
ut sic iudici placeat: et non puocet. Si
vero actor instet sedeat aduocat^{us} rei: et
taceat: et se dormire fingat: sic saga
ces sepe faciunt aduocati. Et cum iudex
dixerit ei rinde obiectis: tunc lente et pi
gre surgat quasi excitatus a sono: et sup
plicet iudici per audientiam benigna: de
inde inuicem commedet: et quantum poterit
bladietur ei. Item sit cautus: ut si sperz sen
tentiam contra se ferri: non adsit eo tempore
quo fertur. Ad quid autem teneant tales
falsi: et cavillosi aduocati: ex dictis in
precedenti. Si apprehendi poterit. Item sit cautus
ut a conspectu iudicis sine aduocato
actoris non discedat: ne ille aliquid in
eius absentia proponat quod iudicem
mouere possit.

iii **De restitutione testium.**
Quid de testibus corruptis.
Respondet Iohanni. ubi est quod si per
dictum ipsorum falsus aliquis pretium
amiserit cum sua tenetur ad restituti
onem faciendam ei quod dānificatus est. ar. i. 7.
q. 4. si quis in atrio. ff. de calū. l. ge
neraliter. §. illud. i. q. i. iubem^{us}. Si autem
recipit propter testimonium verum ferendum
teneat hoc pauperibus erogare: nam et ve
nalia testimonia: sicut et iudicia vena
lia prohibentur quibus testis expensas suas
moderatas recipere possit. Concor.
Donat. li. i. §. i. de restitutione. et i. de testif
dicens quod testis saluum dicens preter
penam falsi teneat in iudicio anime ad
omne interesse parti: quam suo testi

monio lesit. ar. ex de testi. sicut et Iheronimus.
in. 4. di. 15. dicit quod testi non licet ven
dere testimonium: quia quilibet interroga
tus loco et tempore teneat testimonium
vitati prohibere: aliter est symonia: si
recipit aliquid pro veritate dicenda. Sed
aduocat^{us} poterit vendere patrocinium suum et
iurisprudentiam suam: quando a iudice vel
a curia non recipiunt salariū suum pro quo
ad ista adhibenda teneant: nec poterit dici
quod isti vendant iusticiam et veritatem: sed laborē
suum: et sollicitudinē. Alex. vero dicit quod
solum est symonia facere testimonium pro
pecunia in causis ecclesiasticis: et a per
sonis ecclesiasticis: in aliis vero graue
peccatum.

Utrum testis possit recipere sumptus ne
cessarios. Respondet Alex. de ales in 2. iiz
tradatu iudicialium preceptorum quod aliud
est pro testificatione munus accipere: aliud
sumptus necessarios percipere. Idem enim
enim nephas est et peruariatio veritatis
Unde Gregorius. Si spes muneris subtra
hitur festina confessione iusticie recedunt
Item dicitur de iusto. Qui exauit manus
suas ab omni munere: ille in excelsis
habitat. Et idem de iudice. i. 4. q. 5. non
sane. Item Beda super Marcum. Abiit
Judas ad sumos sacerdotes: et consti
tuerunt illi pecuniam dantes: dicit cum pro
muneribus saluum contra quolibet testi
monium dicit: quia profecto veritate pro
pecunia negat: quasi dominus pro pecunia
vendant. Ipse enim dixit. Ego sum
veritas. Secundum vero licitum est. si sumptus
necessarios percipue in predicto casu cum
oportet ad locum remotum per testimonio
ferendo procedere. in nemo enim testis propter
sumptibus militare. Et ideo dicitur in de
cretis. 4. q. 3. c. veteris. 7. 2. q. 3. non
licet

licet. Per quos fuerint postulati si
prius petentes ministrerent: etiam si in pe
cuniaria causa sint testes ab altera pre
producedi sumptus dico i cudo stado
et reddendo. Et de testibus. l. qm. et not
glo. in c. statutum. §. si. de rescriptis. l.
.6. imo nedum superius: sed etiam mercedem
dierum quibus stetit occupatus pro testimo
nio reddendo: et amisit opas suas de
habere. ut notat Ja. butrigar. in l. si
qm. Et de testibus. ubi dicitur. si non opus
pro alienis modis suas invenire dif
ficultates.

ii. **S**ed cui reddet testis pecuniam quaz
accepit ut testimonium ferret. Respondet
Donal. h. quosdam non restitui ei qui
dedit: quia ut testis corrumpere voluisse.
ar. ff. de adi. ob turpem causam. l. 2. Et alij
dicunt contra. si non dedit eo animo ut
testis corrumperetur: sed ut sibi iustitia obser
vetur ar. l. 4. q. 5. non sane. ex. de symo
nia dilectus.

ii. **A**lterum testis qui noluit manifestare
veritatem propter quod pars omnium incurrit
teneat ad restitutionem. vide ubi §. 40
De extorquentibus elemosinas
per mendacium vel ipocrisim.

ii. **T**errium qui simulatione re
ligionis aliquid acquirit sic
facit ipocrita teneat ad resti
tutionem. Respondet Alex. de ales in. 4. in
tractatu restitutionum quod sic. et ratio huius
est quod ille qui dat aliquid ipocrite quez
estimat bonum et religiosum: non dat per se
loquendo ipocrite: sed interpretatur viro
religioso. Alii non transferunt dominium rei
vate ad ipocritam. Alii ipocrita non
est possessor iustus rei date: sed usurpatius
ut: et invito domino. Et rei aliene actor est
propter quod tenet ad restitutionem. non

obstat quod ille qui offert prebendam ab episcopo
qui credit esse bonum: et non sit: non teneat
ad restitutionem: quia respondet idem quod non est
similis: quia ille qui offert illi prebendam
credat illum esse castum: tamen ille qui offert
fraudem nullam committit: propter quam illi
offert: quia non simulat se castum tali inten
tione. Alii etiam ingrediens sit malus: ut
puta fornicator: licet est ingressus in
prebendam: unde non tenet restituere: sed accipiens
aliquid per ipocrisim tenet: quia ingrediens
est vinosus: et vitiosus ingressus: quia
fraude et dolo ingreditur: sed si ingrediens
propter fornicationem: sicut si episcopus ma
trē vel sororem clericum cognosceret: et ob
hoc ei daret: tenet clericus resignare co
gnita veritate. Alterum si dives metien
do se pauperem accipiat aliquid teneat
ad restitutionem. Respondet idem Alex. ubi
§. quod tenet ad restitutionem eius: quod
per simulationem acquisivit: sed non tenet
restituere ei a quo accepit: quia ille me
ritum habet apud deum qui dedit intuitu
pietatis: et paupertatis: sed tenet dare
pauperibus: quibus ille dedit si non errasset
si offerret illi qui sunt. non ob. de Jacob
qui subtulit primogenita Esau fraudu
lentus: quia respondet idem Alex. ubi §. quod non
fuit ista fraudulencia sonans in malum.
Licet enim Jacob surriperet primoge
nita Esau tanquam violenter possessoris:
quia dominus contulerat primogenita Jacob
quod intellexit Isaac confirmando be
nedictionem dicens: et eris benedictus.

Quid de medicamentis validis: qui fin
gunt se infirmos: et sicut dicit glo. in
l. i. de mendi. va. li. ii. possunt fingere
cum herbis et aliis medicamentis de
formitates membrorum et egritudines
corporum. Respondet dominus Jo. de platea quod

inspicienda est editio eorum: ut si eis fuerit corporum integritas: et animorum robustas: eorum inertia sine ulla miseratione puniat hoc modo. ut si fuerint serui subduntur dominio accusatoris: si vero liberi efficiuntur ei: coloni ascripticij: et hoc quoniam fingunt infirmitatem. Sed quoniam est validus: et nulla fingit infirmitatem: tunc si est forensis expellitur: et ad suas remittitur partes: si autem est de urbe decessit ad opera et artes: et exercitia publica operanda. ut. d. l. i. et in aut. de questore. §. si de iuris. colla. 6. Item ut dicit ibi glossa. cum sint robusti et sani: auferunt panem de debilibus et infirmis et per omnes tenent ad restitutionem. Esuriendi enim panis viriliter tollitur: ut eius inertia cohibeat. §. q. 5. non omnis: et ut dicit glossa. super Matthei. Iusti feceris si iniuste perentem correxeris: quod si ei quid dederis. Unde de additionibus elemosine est glossa. 86. d. i. n. l. i. s. et in. c. quiescamus. 42. d. i. similiter puniunt hospitalarii laicos. Jo. qui mittunt laycos et illiteratos per questus: et falsi questuarii. ut in. c. tuarum. et de pui. ubi dicitur textus. Alex quia privilegium mercedis amittit: qui promissa sibi ab utraque potestate fraternitati tue mandam: quatenus si quos clericos aut laycos a dictis fratribus per colligendis elemosinis cruce falsis signatos inueneris: his a quibus ipsos missos esse ostiterit per totam provinciam tuam exhortationis officium interdicas: si layci fuerint excoicationis mucrone percellas: si clerici ab officio beneficii quoque suspendas: nullo proxiimo privilegio beneficio vel apostolico remedio fualere. Et in clemen. de peni. et remis. dicitur

Abusionibus quas nonnulli elemosinarum questores in suis proponunt predicationibus: ut simplices decipiantur: et avarum vel fallaci potius ingenio extorqueant: ab eisdem avaris cedat periculum et scandalum plurimorum viaz put est possibile precludere cupientes iuxta statutum filij generalis duximus prohibendum districte: ne questores alij nisi apostolicas vel dyocesani episcopi litteras exhibuerint: quolibet admittantur: nec permittantur cum solus ipsis deputat indulgentias sibi excessas insinuare populo: et caritativa subsidia postulare simpliciter ab eodem populo nullatenus ipsi populo predicare: nec aliquid exponere: quod in litteris continetur: supradictas litteras quod apostolicas dyocesani episcopi: ne quod fraudulenter committi valeat per easdem antequam admittantur questores ipsos examinet diligenter. Ad hec cum aliqui ex huiusmodi questoribus sicut ad nostram audentiam est perlatum non solum multa temeritate audacia et deceptione multiplici avaris indulgentias populo motu suo proprio de facto cedant: super votis dispensantia piuriis et homicidiis et aliis peccatis sibi confidentes absoluant male ablata incerta: data sibi aliqua pecunie quantitate remittant: tertiam vel quartam partem aliis de penitentibus iniunctis relaxent: avaras tres vel plures parentum vel amicorum illorum qui elemosinas eis confecerunt de purgatorio: ut asserunt medicum et abstrahunt: et ad gaudia paradisi perducunt. benefactoribus locorum quorum questores existunt remissionem plenariam omnium peccatorum indulgeant: et aliqui ex ipsis eos a pena et culpa: ut eorum abbas utamur absoluant

absoluant. Nos abusus huiusmodi p
quos censura vilescit ecclesiastica: et
clauū ecclesie auctoritas deducit in
reptū: omnimode aboleri volentes
ea per quoscūq; questores fieri vel ar
teptari de cetero distrahim⁹ iubem⁹: oia
et singula pūilegia si qua super pūi
lis vel eoz aliquo sint aliquib⁹ locis
et ordinib⁹ vel personis questorum
huiusmodi quocūq; excessa: ne ipsorū
preceptū sit eis mā talia vltiori pūmē
di: auctoritate apostolica quantū ad
pmissa penit⁹ reuocātes. Questores
aut qui deinceps in premissis vel ali
quo premissorū deliquerint: vel alius
etiā quibuscūq; suis pūilegiis abusi
fuerint: sic per locorū epōs puniri vo
lum⁹: nullo pūius pūilegio i hac pte
suffragāte. Et in. c. cū ex eo. de sen.
exco. dicis. Qui aut ad querēdas ely
mosinas destinantur modesti sint et
discreti: nec in tabernis: aut aliis lo
cis incongruis hospitē: nec inutilis
faciant aut sūptuosas expēsas: canen
tes omnino ne false religionis habi
tum gerant.

Littera quam debet habere
hospitale sancti Iohannis.

Ibi expōit forma littera
rū quā debēt habere ab epīs
et talis. Quoniā vt ait apo
stol⁹ oēs stabim⁹ aū tribunal Chri
sti recepturi: put in corpore gessim⁹:
siue bonū fuerit: siue malum: oportet
nos diē mēsiōis extreme misericor
die opib⁹ pūniri: ac eternorū ituit⁹
seminare in terris: quo reddēte dño
cū multiplicato fructu recolligere de
bem⁹ in celis: firmā spēs fiduciaq; te
nentes: qm̄ q̄ parce seminat: parce et

metet: et q̄ seminat in benedictiōib⁹:
de benedictione b⁹ et metet vitā eternā
et igit⁹ ad iustitiationē fratrum et ege
norū ad tale pūuentiū hospitale pūrie
nō suppetāt facultates vniuersitatē
vestrā monem⁹ et exhortamur i dño
atq; in remissionē iūgim⁹ vobis pec
catorū q̄ten⁹ d bonū vobis a dō colla
tis pias elymosinas: et gta eis carita
tis sūidia erogetis: vt p sūuentiōē
vestrā ipsorū inopie sūlat⁹: et vos p
hec et alia bona: que dño ispirāte fece
ritis ad eterna possitis gaudia pueni⁹.

De restitutione facientū elymo
sinas de alieno.

Quid de datis per ipocrisis ii 7
et pmo an faciētes elymosi
nā de alieno amittāt furtū
Rendz Alex. de ales in tertio i edatu
nouī pcepti q̄ sic: et p̄hibet p illud p
ceptū. Aliū monac⁹ vel alius religi
osus possit facē elymosinam. Rendet
Ihosti. in sum. in ti. de peni. s. quib⁹
et qd de faciētib⁹. videt q̄ nō: quia
nō volūtate: nec pūuū habet. iz. q. i.
nolo. et. c. nō dicatis. et hoc vez est d
puro claustrali nullā administratio
nē vel nullū officiū hāte: nisi hoc face
ret de licētia abbatis de reb⁹ cōibus
iō. q. i. placuit. c. monaci. de postu. c.
ex parte. de sic. vi. s. nō opz. vel nisi
videat hominē ad mortē clurientē:
tūc enim hoc pōt facē de licētia sū
mi abbatis. i. de ci. 88. vi. pasce. et. c. nō
sūtis. q̄a in tali casu omnia sūt cōia.
4. 7. vi. sicut hi. nō obstāte etiā p̄di
ctiōne abbatis inferioris. ii. q. z. q̄ re
sistit. 8. vi. que cōi mores. Si xō ad
ministratiōē habz: tūc nō solū pōt:
sed debz quidq̄ supcrest pauperib⁹

erogare. ff. q. i. q. tua. in fi. 7. c. aux.
86. vi. nō satis. 47. vi. sicut hi. i6. q.
i. qm̄ quicqd. Sed quid si religiosus
accadat in schol vel aliter in peregrina-
tionē vadit de licētia abbatis: nū
quid pōt facē elymosinā. Rndet idez
vbi s̄ dicas q̄ sit: q̄a eo ipso q̄ abbas
licētiauit ipsū: videt̄ excessisse q̄ faciat
7 omnia bona que honesti scholares
pegrini facē s̄sueuerūt. ar. ff. de pecu.
.l. ad rē mobilē. 7. l. ad legatū. de of.
dele. p̄terea. ff. de iuriu. l. z. ff. d̄ iudi.
l. si lōgi. ita tñ q̄ moderate s̄ faciat
ii8. Quid d̄ vxore: nūqd̄ si ne licētia viri
pōt elymosinā facē. Rndet ihostiē.
vbi s̄ q̄ si habz res parafrinales 7 p-
prias p̄ter dotē pōt inde facere ely-
mosinā etiā viro iuito. E. de pac. cō-
uen. l. hac. lege. Sed 7 de q̄busdam
reb⁹ viri. l. de pane 7 vino 7 similib⁹
que bono 7 approbato more s̄sueue-
runt ad dispelationē vxoris pertinē:
pōt tēpate dare p̄ deo formans sibi
s̄ciētā: q̄ marit⁹ debeat hoc ḡtum
habē: licet forte hoc p̄hibuerit aliqui
marit⁹. Solēt enim mariti p̄hibere
talīa ad terrore: 7 sic vt si nō in toto
tñ tempet se a tanto. potest etiā sibi
formare s̄ciētā ex qualitate paup̄is
de quo credit q̄ si marit⁹ eū videret
ei porrigeret. ar. insti. de obli. que ex
deli. nal. s̄. placuit. s̄ 7 de licētia viri
hoc pōt 7 debz facere indistinde. Si
aut̄ modis omnib⁹ credit q̄ marito
displicēt si daret: nec pōt suā s̄ciētā
formare: tūc doleat: q̄a dare nō pōt.
Nullaten⁹ tñ det cū scādalo mariti.
Sic intellige. zz. q. 5. q̄ deo. Et hoc
est vcz nisi viderit paup̄ez fame mo-
rientē. tunc enim posset elymosinaz

facē de licētia sūmi sponi: sicut dixi
s̄ de monaco. Et nō q̄ sicut de reb⁹
mariti nō possūt vxores dare elymo-
sinam: sic nec de reb⁹ dotalib⁹: qua-
rum domin⁹ ē marit⁹. E. de rei ven.
.l. dote. 7. E. de iu. do. l. in reb⁹. Itē
caueant vxores a mendacio. s̄. ne cū
dederint mentiant̄ dicentes se non
dedisse forte p̄pter metū viroz: ne i-
tpalē eterna quā meruerāt retributio
omuref. sicut legif̄ d̄ obstitricib⁹. zz.
.q. z. si qualibet.

¶ Quid d̄ filiofamilias. Rndet idē vbi ii9
s̄ q̄ de castrensi: 7 quasi castrensi pe-
culio potest facere elymosinā. Inam
quantū ad illud paterfamilias cēset
.ff. ad mace. l. i. s̄. fi. 7. l. z. E. de ino.
testa. l. si. De aduēticio aut̄ 7 p̄feci-
tio q̄uis primū suū sit quo ad p̄prie-
tatē: km̄ hō quo ad spem successoris
7 sic intellige q̄ quodamō domin⁹
repx paternaz etiā viuente patre in-
telligif̄. insti. de repx quali. 7 differē-
tia. s̄. s̄ 7 sui non pōt nec debz facere
elymosinā: nisi sicut s̄ dixi de vxore
7 monaco 7 aliis casib⁹: in quib⁹ pōt
aliter donare quos nōui de dona. s̄.
quis possit. h̄. qd̄ dixi. Qui casus sūt
quatuor. s̄. si iusta rōne mor⁹ cā mor-
tis donet: si habet peculū castrense: vī
quasi: si habet liberā admīstrationē
peculij p̄feciij: 7 hoc ipsū spāliter ei
cessum sit. Itē vbi est f. li⁹ comitis:
vel marchionis: vel senatoris: aliter
nō: quātūcūq̄ magn⁹ sit 7 discretus
.ff. de dona. l. filius fa. in p̄n. 7. s̄. i. 7.
zz. Inā etiā si vouit elymosina dare
de p̄feciio peculio pōt dare s̄side-
rata patris voluntate: 7 elymosine
q̄titate: vt nōt idem ihosti. in ti. de
voto. s̄.

voto. §. quis vouere. v. quid §. si vo
uerit. & oncor. Ric. in. 4. di. 15. ar. 2.
q. 6. dicens q. ordo naturalis erigit
ut inferiora a superioribus regulentur: & id
illi qui sunt sub aliena potestate constitu
ti de his in quibus aliis subiunguntur ordi
nare non debet aliter: quam eis fuerit a su
perioribus commissa: & quia nullus homo est
alij subditus: quantum ad interiores intelle
ctus & voluntatis actus: nisi soli deo:
ideo de illis bonis orando: & corde
remittendo iniuriam omnibus elemosinam
facere debet: quia monachus proprium non habet:
ideo de bonis exterioribus non potest
facere elemosinam sine licentia abbatis
expressa vel probabiliter presumpta: nisi
dispensatio aliquorum bonorum monaste
rij sibi sit ab abbate commissa. tunc enim
de illis potest facere moderatas & rationa
biles secundum proportionem bonorum que sibi
commissa sunt ad dispensandum: quia etiam
vir est administrator bonorum tanquam mu
lieris caput: ideo non debet dare mu
lier elemosinas sine assensu viri expresso
vel presumpto: exceptis omnibus elemosinis
& paruis per comparationem ad possessiones
eorum: nisi preter votum que ordinantur ad su
stentanda matrimonij onera: habeat
aliquas res: vel ex proprio lucro: vel per
aliu licitum modum: tunc enim de illis in
requisito assensu mariti potest facere ely
mosinas moderatas. Filij autem fami
lias proprias possessiones non habent
nec etiam serui: imo serui sunt possessi
dominorum: ideo facere elemosinas non
debent: nisi forte aliquas modicas de
quibus possunt presumere quod patri
vel domino placeat: nisi aliquorum bonorum
esset eis a patribus vel dominis dispensatio
commissa. Omnes tamen predia licite de

bent & possunt in casu necessitatis
extreme indigentibus. Venerunt & assen
su superiorum non habito expresso vel presunto.

Utrum fur faciendo elemosinam de re
fortuna liberetur a restitutione. Rndet
Alex. in. 4. in tractatu restitu. q. non:
imo plures peccat quam si apud se reueruatur
Non licet ei ea dare: ne se reddat
ipotentem ad restituendum. Ecclesiastici
34. Qui offert sacrificium de substantia
pauperis: quasi qui victimat filium in con
spectu patris. & peccat mortaliter da
do rem alienam vel fortunam: quia ipotentem
se reddit ad restituendum. Non per ipsum
non stat: quin pauper cui abstulit rem suam
morietur fame: & ob hoc parat homi
cide. Non sequitur. panis egentium vita
pauperis est. & qui defraudat illum: homo
sanguinis est. Non peccat fur vel latro
si dat rem fortunam. Peccat etiam mor
taliter accipiens eam gratis: nisi valde
sit ei necessaria: ut puta in ultima ne
cessitate: quia dat occasionem peccati
mortalis ipsi furi. Et ideo tenetur eam
restituere domino cum scientia furis. & tunc
utrumque liberatur.

Utrum liceat furari causa pietatis rem
usurarii vel avari: ut inde fiat elymo
sina. vide §. §. 2.

De restitutione acquisitorum per ma
los artifices.

Quero an acquisita per ma
los artifices debeant restitu
tioni. & primo querit hosti.
in sum. in ti. de peni. §. quibus. v. quid
ergo. dicens. Quid ergo faciat sacerdos
de pellipariis: sutoribus pictoribus mer
catoribus & similibus: qui vix videntur ser
minutas aliquarum rerum: quando septies me
tiantur vel decierent: & multis aliis

modis isti peccat: nō de consuetudine:
s; de longissima corruptela. Rñ^o ad
hoc dicēdū: q; quotiens talis mēda
ciū scienter dixit: mortaliter peccauit
7 quotiens per mēdaciū primū suū
decipit: vel carius q; debet vendit:
ad restitutionē tenet. Si aut i grāter
mentit^r est: vel ex improviso: q; lin
gua labilis est: vel etiam scienter hoc
intendit: 7 scit illud sibi prodesse: vt
sic seruet se indemne: 7 primo non
obesse: q; satis valet res pūi qd daf
7 sic nō est deceptio in valore nec in
re: q; non vendit vnā rē p alia: nec
aliquo alio modo: tunc pōt dici veni
ale: 7 sic pōt intelligi. 22. q. 2. p. mūm
fm Ray. Merūtū ex quo assidue 7
de consuetudine mentit^r: q; quid dicat
Ray. ex equitate 7 benignitate: tū d
xitate mortale dicit^r: sicut 7 ebrietas
si assidua sit mortale ē. 25. di. 5. alia.
Si nō iurat 7 deierat: mortalit^r pec
cat aliqui: 7 aliqui venialiter s; q; no
tati de iureiū. 5. qui pena. An lacer
dos d; tales in viā rectā dirigere: 7
inducere quātū pōt: vt recto fine labo
rent: 7 rectā intentionē habeāt: 7 sū
omni fraude officia sua exerceant bo
na fide 7 cōsulē talib⁹: q; de licētia sui
cpi scirent q; pōt vendere vel
lucrari in mēsurā bladi vini 7 similia
vel quantū pro libra possūt vltra q;
emerint vendere in recōpensationē
laboris 7 expēlar⁹: 7 si sic venderent
sine mendacio ipsos credere esse in
tuto quo ad peccatū negotiatōis. ar
d. 2. hē. emp. c. i. 7 d. voto. c. i. 7 c. ma
gne. 5. si. io. q. 1. regēda. 7 sic possum⁹
intelligi. 88. di. fornicarij. Ibi aut qui
hoc nō faciūt sine periculo vix euadūt

Et sic pōt intelligi qd dicit Leo. dif
ficile esse inter emētes 7 vendentes
mertiū nō interuenire peccatū. de
peni. di. 5. qualitas. 7. c. sequentib⁹.

De restitutione cōcoz 7 symōiacoz.

Quero quid de illo q; recipit iz
bñficiū symōiace scienter
Rendet (Donal. in sum. sua
in 8. symōiacus in ordine: q; qui re
cipit bñficiū symōiace scienter: lec⁹
si ignoranter: tenet renūtiare bñficio
7 restituere oēs fruct⁹ pceptos 7 qui
papi potuissent a possessione sufficē
ti diligētia. i. 4. q. 6. si res. c. de resti
spoli. grauis. Generaliter eniz possi
dens sine titulo tenet ad omnia dā
na 7 lucra percepta 7 papiēda. ff. de
re mil. l. si nauis. 5. generaliter. Et
vocat^r hic ti. iustum initium vel causa
possidēdi: vt emptio venditio dona
tio 7 similia. Similiter si habet talē
titulū qui p nō titulo est hñd⁹: vt qui
turpiter cont legū interdida merca
tus est: vt si quis dolo vel metu idu
cat aliquē ad vendendū vel dandū
sibi aliquid. C. de agri. 7 cens. 7 co
lonis. l. quēadmodū. 7. ff. qd metus
causa. l. si part⁹. qui fruct⁹ restitui de
bent deductis expēsis. Itē intellige
de fructib⁹ quos nō expēdit in vtili
tatē ecclesie: s; in alios vsus: nā 7 qui
depredādi animo. i. dānificandi vel
furandi: siue alio modo ad negotia
mea querēda accessit: habet cō me
actionē negotioz gestoz: nō in illō
quod sibi abest: q; improbe ad nego
tia mea accessit. S; in quo ego locu
pletior fact⁹ sum. ff. de nego. l. si pu
pili. 5. si 7 si quis. Similiter dicas d
illo quo scienter 7 cōtiente cōmissa
fuit

fuit symonia: vel statim cū sciuit nō
renūciavit. eē de symo. c. de symo. 7
c. sicut. circa fi. Alias si esset bone fi
dei possessor. i. quia ipso nesciente cō
missa est symonia: 7 diu possedit be
neficiū: s. post statim cū sciuit renūci
avit beneficiū: tenet tūc dñō rei non
de sumptis: s. de extatib⁹ tñ. Et de
rei ven. l. certū. Et hec est pena cleri
corū. Rayci hō debet excoicari. i. q. i.
reperiunt. 7. c. si quis episcopus.

Iz4 Quid d symoniaco i ordie 7 digni
tate. Rndet idem vbi s q suspensius
est: nec habet executionē: 7 ideo qd
quid facit gerendo officiū dignita
tis decipit animas subiedoz. eē de
ele. dudū. el. 2. 7 idem dicas in bene
ficio aiaz habere: quia de his duob⁹
idez iudiciū est habēdū: vt. d. c. dudū
7 ar. eē de filiis p̄sboz. c. fi.

Iz5 Quid fiendū de pecunia symoniace
accepta. Rndet idē vbi s q restituen
da est a symoniaco: 7 quicqd symo
niace accepit illi ecclesie in cuius ve
recūdia fuit accepta: maxime si pecu
nia illa de reb⁹ ecclesie fuit: nisi esset
monac⁹ symoniace recept⁹ in primo
monasterio: 7 ppter hoc tñsserat ad
aliud: qā tunc hō monasterio huius
modi pecunia dari debz quo ad vlu
fructū: vt sicut habet onus: ita habeat
emolumentū.

Iz6 Quid de recipiente simplex bñficiū
symoniace. Rndet Monal. vbi s q
tam dāns qz recipiens si est occultum
est suspensus ipso iure quo ad se: sicut
quilibet in peccato mortali cōstitutus
i. q. i. sacerdotes. si hō notoriū ē de
iure vel d factō: suspensus est quo ad
alios. eē de tempo. ordina. c. 5. inā

7 accusat⁹ de symonia phibet exēq
officiū suū accusatione pendēte: maxi
me si ē infamat⁹. eē eo. ti. c. accusatū.
alias secus. 6. q. i. s. vtrum. in pñ. 7
ar. 2. q. i. in primis.

Quid de prelati 7 aliis clericis te iz7
nētib⁹ administrationē ecclesiasticā
7 male administratib⁹: nunqd tenent
ecclesiaz reddē indemnē. Rndet Iho
sti. in ti. de peni. s. quib⁹. v. quo. q sic
in. c. q sicut. s. fi. de ele. 7 hoc intelli
gas siue prelat⁹ de reb⁹ ecclesie expē
dat in meliorationē p̄prij p̄monij:
vel etiam ppter nimia diligētia p̄pri
oz negotioz neglexit negotia eccle
sie procurare: 7 sic ecclesia ē passa dā
nū: s. 7 de culpa seu negligētia p̄cu
ratoris sui seu vicarij videt teneri de
officio. Archi. ea que de sta. mona. cū
ad mona. s. i. ff. de custodia 7 exhibi
tione rez. l. fi. Sed 7 si de suo aliqd
expēdit in negotiis ecclesie: illa p̄ot
recuperare: vel etiā heres suus: vt sic
fiat quedā cōpensatio hinc inde. 2. q.
7. latoz. iz. q. 4. ci. 7. 2. 7 d reb⁹ eccle
sie nō alie. c. ep̄s. I hoc autē intelligat
qñ grauis est lesio: vel etiam quo ad
alienationē vel diminutionē rerum
imobiliū: vel mācipioz ecclesie: vel
etiā redditū suoz. Inec enim phi
bet p̄latis quomin⁹ possint de fructi
bus 7 perceptis redditib⁹ quos suos
faciūt aliqua crogare.

Quid d his qui donāt sua ibonestis iz8
mulieribus vel mimis vel ioculato
rib⁹ ppter peccata que cōmittunt vel
propter carnalitātē vel fauorē seculi
Rndet idem Ihosti. vbi s q peccant
mortaliter. 86. di. donare. 7 tenent
restituere ecclesie: si p̄piū habēt. De

his autem qui talia receperunt: non est
dubium quod tenentur ad restitutionem. 24. q.
6. si res. Si vero causa elemosine: et suste-
nationis nature tribuat: non peccant:
nec tenentur ad restit. cum tamen absti-
neant alias a peccatis. 86. di. pasce.
12. q. 2. de iulo. 7. c. gloria epi. 47. di.
sicut hi. 7. hoc maxime causa hospitalita-
tis licet quando casu fortuito veniunt: nec
alias que comederent de facili iungerentur
ar. 42. di. de scam. 11. q. 3. quoniam multos.

¶ Sed cum sit restitutio ab iurione vel
meretrice qui non debuit hoc recipere
propter peccatum committendum: nunquid
restituatur illi qui dedit. Respondet idem ubi
est quod non: si successor suo vel superiori: quod
hoc in utilitate ecclesie expendat. ar.
17. q. 4. si quis in atrio. de offi. or.
1. c. cum vos. de de. iur. c. diuersis falla-
cis. in fi. Nec ob id de iur. in. c. tua no-
bis. si. i. 7. per textum. quia illud intelligitur
quod is qui tenetur ad restitutionem non acce-
perat a clerico illud quod tenetur restitui. 7.
sic non erat clericus particeps in delicto
sed ubi est particeps: non fit ei restitui. ut
punitur in eo in quo deliquit. ut in. c.
pastorali. de iure patro. 7. de tempo.
ordi. c. litteras. Monach. 7. in tracta-
tu restitui. sic dicit. Restituere tenentur pre-
lati ecclesiarum 7. alij clerici bona ecclesi-
astica pauperibus debita: que non sumunt
in usus illicitos dando ea meretrici-
bus 7. iurionibus: vel similibus turpibus
personis. Similiter dando ea sanguini-
neis potestibus: non propter nature suste-
nationem: vel aliam licitam causam 7. honestam
sed ut faciant eos diuites nobiliter vltra
statum conditionis generis eorum vel parente-
le: ut cum epi 7. alij clerici de humili
genere nati sanguineas suas maritant

baronibus: 7. similia. 7. hoc quia: tradant
re alienam inuito domino. Bona enim ec-
clesiastica pauperes sunt secundum iheronimum. 7.
Augustinus. 16. q. 1. quoniam aliquid. 23. q. 7. quod
autem. 7. q. 8. puenior. 7. 12. q. 1. c. vlti.

¶ Sed nunquid tenentur hanc restitutionem 120
facere de bonis patrimonialibus: si ea
habent: aut sufficit quod illa faciant de fru-
ctibus ecclesie: quos iam habent vel ha-
bituri sunt. Respondet idem ubi est quod cum aliquid
super eorum vltimis de potestibus ecclesiarum de-
beatur pauperibus ut dictum est: non sufficit
facere restitutionem de talibus fructibus ecclesiarum
cum habeant bona patrimonialia vel ali-
unde quod ecclesia acquisita nisi quate-
nus subtraxerint sibi de necessariis: vel
quicquid expenderet circa utilitatem eccle-
sie de bonis patrimonialibus: aut alium
de quod ecclesiarum acquisitis. Item mere-
trices. iuriones 7. alie turpes piones
peditur: que pascunt de bonis ecclesie: 7.
etiam sanguineas: quia ut dictum est vitatur
nobilitate vltra statum sue conditionis:
ad restitutionem eorum que habuerunt de
bonis ecclesie: nisi peditur persone receperit
causa elemosine quoniam in necessitate erat.
14. q. 3. si res aliena. 86. di. pasce. Di-
uites vero 7. potestates similes tenentur: quoniam per
fraudes vel minas vel inopinate
nimiam vel alias recipiunt sine iusta causa:
secus tamen si propter necessitatem vel hospitabi-
litate recipiunt. ar. 11. q. 2. quoniam multos.
7. 42. di. quiescam. Similiter si sunt
boni meriti honesti 7. spirituales viri
perserunt quia iam impederunt ecclesie
suum seruicium: vel defenderunt eam contra
peditores: vel persisterunt patrocinium
in causa vel dederunt de propriis bonis
7. similia. 7. alibi enim tenetur ecclesia repen-
dere vicem. 12. q. 2. quia cum. 7. c. scias
Item

Item nota qd hec resti. debet fieri ec-
clesie cui sic iniuriose ablatu e: vel et
am eiusde loci paupib: si hoc expedi-
re videbit penitentiario: si tñ super
talib: disponedis habeat potestatez
ar. 17. q. 4. si quis in atrio. Et hoc
veniens est qd paupib: det cum indi-
geant: et ecclesia abundet: alioquin si
ecclesia pauper est: meli: est qd in uti-
litate ecclesie conuertat.

121 Quid de platis ecclesiaz qui para-
tione vel seruitiū aliquod impendūt
legato vel aliis qui pl: sibi extorquet
seditis qd soluat. Rndet Donal. vbi
s: qd sic extorta restituere debet: et tan-
tūde paupib: erogat: et si superior cui
querela pponitur negligēs fuerit in
executione huiusmodi statuti debet
puniri. et de imu. eccle. qd pleriqz.

122 Quid de clerico cui epus offert bñfi-
ciū: qd cognoscat carnalit matrē vel
sorore ipsi: clerici. vide s: s: iij.

De restitutione suspensorum.

123 Quid an clericus suspensus
ab officio teneatur ad resti.
bñf qd et fructuum: quos tpe
suspensionis suscepit. Rndet Ihosti. i
ti. de suspensionib: s: si. qui incipit.
Quis sit effectus. qd sic. vt in c. de di-
uersis fallaciis. de cle. cōiū. et de cle.
pe. c. si. de supplē. negli. plato. c. lras.
Sed nūqd suspēsus ab officio intelli-
gat suspēsus a bñficio. Rndet Inno.
qd sic. c. si quis pbr. 7. q. i. 7. ii. q. 3. c. si
epo foret. si. di. eos. in c. pastoralis.
vbi hoc dicit de appel. glo. in de. ci-
pientes de penis in s. suspensi. Intel-
ligit hoc vez: qñ ex magno crimine
vel ex magna causa suspēditur: vl qñ
atēnit suspensionē: nā qñ suspēsus sit

ex leui causa: vt ppter infamiam vel
scādalu: et tunc nō sōtrahet ppter bñ
bñficiū qd ex magna cā sōtrahi dōz
.i. 6. q. i. inuentū. Idaru autē crimē
dicit qñ dubitatur an sit mortale: et
ibi vide multos casus suspensionis:
quos glo. enumerat. et multos casus
suspensionū papaliū. vide per Ihosti.
in ti. de suspētionib: s: si quis possit
dispēlare. s. sunt alij casus. Concor.
Eof. cū Jo. an. s. qd nō suspēdit a bñ-
ficio: qñ est suspēsus ab officio: nisi
sit ex magna causa ab officio suspēl:
Ihosti. etiā in sum. de cle. exco. mini-
strate in. s: i. s. puniat. dicit qd dormi-
entes in sentētia exco. et suspensionis
bñficia que acqrit tenere nō possūt:
nili cum eis misericorditer fuerit dispē-
latū. et est ratio quia bñficiū ratione
officij sōrē. si. di. c. si quis a mō. 7. c.
si quis sacer. 7. c. eos. ergo nō potest
eis dare bñf. ciū: qui nō possunt facē
officiū: quini mo nec fructus bñfici-
orum suoz antiquoz percipere debēt
quādiu in sentētia dormiunt: quia
nō sōcunt: nec percipere debz bñficiū:
qd nō facit huiū. et d. appel. c. pastor.
s: si. 22. di. c. pter hec.

124 Quero an ipediens aliquē a sōcuti
one alicuius bñficij teneat ad resti.
Rndet Sco. in. 4. di. 15. qd teneat re-
stituere bñficiū nō totū: quia multū
interest inter habere et ppe esse: s: ali-
quam portionē correspondētē alicui
parti valoris bñficij. Et hoc si dīrē
abstulit sibi bñficiū intentione dānifi-
cādi eū. si autem dīrēde. s. pcurādo
sibi ipsi: et cū bñ dānificādo aliū itēde-
bat puidē sibi. et sic pcurat sibi: et per
sōs alius pter intentionem istius

dānificet: ille ad nihil teneat illi. quia
 lz unicuique sibi puidē alio neglecto.
 ff. de nōuī ope. nunci. l. 2. vbi dicit
 qd si pscindendo venas etiam in fundo
 meo per quas decurabatur aqua ad
 puteū alterius nocēdi intētiōne tene
 or sibi ad resti. dāmini: s; si hoc facio
 sine fraude: et intēdēs vtilē utilitati
 proprię: vt qd mihi vtile ē facē muz:
 qui non pōt vniēf fundari sine p
 scissione illaz venaz nō dānifico illū
 quia ius habeo faciendi vtilitatem
 meam in fundo meo. vt. ff. de re u.
 l. nemo dānū facit: nisi is qui id fac
 quod facē ius nō hēt. iste autē hz ius
 sibi pcurādi bñficiū seruatis circūstā
 tiis iustis et honestis. Concor. Ric. i
 .4. d. i. 5. ar. 5. q. 4.

135 Qui violēter occupat bñficiū cū cura
 seu sciēt se intrudit in eo est ipso iur
 puat⁹ bñficiū: similiter qd cum cura ha
 bebat: et ideo occupātes p̄ria temeri
 tate psonat⁹ aut alia quēcūq; bñficia
 ecclesiastica ipso iure sūt fūati omni
 iure: si qd in ipsis habebāt: et ideo tēf
 tā ad bñficioz restitutionē: qd frudu
 um. tex. est in. c. eum q bñficiū. de p
 ben. li. 6. Si g habeat ecclesiāz cura
 tā: et postea violēter occupet simplex
 bñficiū: nō vacat p̄mum: s; p̄dit ius si
 quod habeat in fo. S; quid si habz
 curatā ecclesiā: et vi occupat p̄bendā
 vl simplex bñficiū: cui est ānexa eccle
 sia curata: nūqd vacat p̄ma. dicit q
 nō: s; p̄dit ius si quod habet in secun
 da. hec glo. in. d. c. eū qui.

136 Sed nunquid reconciliat⁹ fruct⁹ me
 dij t̄pis quo excoīcatus exiterat recu
 perabit. Rēndet idem Ihosti. vbi s; q
 n: sicut nec regressio iuris postlimini

restituūt stipēdia ei⁹ t̄pis quo apud
 hostes fuit. C. de re mili. l. stipendia.
 li. 12. Omnia f̄dicta ponit etiā Ihosti
 in ti. de sen. ex. s. quis sit effect⁹. et ad
 dit qd clerico excommunicato et suspēso
 fruct⁹ medij t̄pis quo excoīcatus vel
 suspēsus fuit: restitui possunt ex grā
 nec debz tñ de facili fieri. ne p̄tēnaf
 rigor canonice discipline. ar. 50. vi.
 .c. 1. de s̄lue. c. cū iter nos. et de p̄cessi
 p̄ben. c. qd diuersitatē. Si autē iusta
 appareat sentētia: tūc sūt ei restituēdi
 .7. q. 5. super cās.

137 Quid de his qui steterūt in sentētia
 lōgo t̄pe. Rēndz idē vbi s; qd si steterūt iz
 lōgo t̄pe: puta biēnio vel triēnio: vel
 etiā āno p̄nt oibus bñficiis la. p̄alcri
 ptis perpetuo spoliari. ad hoc de de.
 exco. minis. c. postulatistis. et c. de de
 viu. c. diuersis. c. de de. nō reli. c. ad
 hec. ii. q. 3. rursus. et c. quēcūq; d. p̄c.
 .c. si. et c. de here. c. excoīcam⁹. si. et
 .2. et c. credentes. et tales. nec eligere
 p̄nt nec eligi. de s̄lue. c. cū dilectus.
 .s. quia nobis. de elec. c. cū inter. de
 eta. et quali. c. cum bone. de p̄cessio.
 p̄ben. c. quia diuersitatē.

138 Quid de p̄ferētib⁹ talib⁹ bñficiis sciē
 ter. dic qd a collatione suspēdūt: do
 nec super hoc veniā mercāt: vt puni
 ant in quo deliquerūt. vt in. c. postu
 lastis. de de. exco. mi. Sed per quez
 merent veniā: et dispēlari possunt.
 dic p̄superiorē nisi forte hac de causa
 in cōsilio suspēsus esset. s. quia p̄tulissz
 bñficiis talib⁹: quia tunc a solo papa
 posset dispēlari ar. de elec. nihil de
 p̄ben. graue.

139 De restitutione religiosoz.
 q. Quid an monasteriū restituē
 teneat

teneat res quas expisse donauit igre
dies tpe sui ingressus: 13 postea egre
diat: dūmodo tpe donationis fuerit
bone fidei possessor. Rndet Monal.
in tractatu resti. in v. restitutio furti
facienda est. qd nō: nisi grā facē vellz
ar. 12. q. 2. nulli liceat. 7 ex. de condi.
apposi. c. vep. 7 in aut. de mona. §. si
ho. si huiusmodi res tacite: 7 nō ex
fisse donate ad monasteriū peruene
rūt: tūc sequit psonā: que si egredit
res huiusmodi secundo monasterio
dari debet: qd etiā dicēdū est de cleri
cis: qd ecclesiis aliqd donāt. ar. ex de
de. diu. c. quod a te. vbi de hoc in gl
16. q. 5. de lapsis.

140 Quid de religiosīs qui obligauerāt
aliquid in seculo restituere. Rndet
Monal. in sum. in tracta. resti. in v.
restituere tenet in casu. §. itē nunqd
qd tenent petere veniam de damno
dato per se vel per interpositā psonā.

141 Quero an regulāris possit restituer
per se 7 ppta auctoritate quod acce
pit pro carnali opere: vel de furto: vlt
rapina. vide §. 5. 52.

De restitutione dñoz tpaliū.

142 Quid an male acquisita p
dños tpales si iaceāt restitu
tioni. Et pmo quid d talis
quas iniuste exigūt vltra antiquum
statutū 7 ordinationē. Rndet h. osti.
in ti. de peni. §. quib. v. quid de que
stis. qd tenet ad restitutionē si violēt
exigunt. 14. q. 6. si res. ser. si seditus
sponte offerat: nō erat? tacite vel ex
presse sine fraude 7 dolo. ar. 18. di. d
eulogiis. 1. q. 2. placuit. licet etiam in
honeste exigere: honeste tñ recipiē
ff. de variis 7 exor. cog. 1. 2. §. ē qdē

res sanctissima. 7. c. dilect. ex de sy.
.c. 7 si questiones. §. si. Concor. Mo.
in sum. in tractatu restitutionum.

143 Sed quid si difficil sit restitutio: qd
forte tot exigit dñs vel pdecessores
sui: qd si videret qd habz nō sufficēt
ad restitutionē. Rndet idem vbi §. qd
scripsit Ray. qd pōt ei mederi. s. qd re
mittat hoib? i recōpensationē aliqz ser
uitutē ad quā tenet ei in ppetuū: vel
ad temp? ad aliquā certā imunitatē
seu liberalitatē: vel faciat inde aliqd
hospitale: vel aliā elymosinā cū oien
su 7 voluntate dāna passoz vel succes
soz eoz. Concor. Monal. vbi §.

144 Sed an possit domin? aliqd exigē
a iudicis. Rndet Monal. vbi §. qd sic
puta p defensione patrie cum iniuste
inuadit ab hostib?. Ad hoc enim te
nent omnes nō solū res suas iparti
ri: s. etiā corporaliter laborare muni
endo se in castro vel ciuitate: 7 vigi
lare: vt sic seipos 7 res suas saluent.
24. q. 2. fortitudo. ex de imuni. eccle
.c. peruenit. Simili er qñ dñs mari
tat filiā suā: aut filiū facit milite: aut
releuat feudū suū: vt auget nouū feu
dum parando: 7 cū talia videant
respicere modū seditoz p eo: qd cū
domin? maritat filiā acquirit sibi
amicos: 7 augēdo feudū fit dñtor: 7
inde meli? pōt post parē seditis: qd
ante: 7 cū facit filiū milite potērior ē
ad defendēdū terrā: dicūt quidā qd
nō sūt dānādi qd talia exigūt vbi psti
tutū ē vel sicutū: si tamen ad arbitri
um exigi p̄suevit cū moderamine exi
gatur. Item potest recipe dominus
a seruis suis: 7 petē auxiliū mederatū
cū vadit in exercitū seu bellū iustū. p

expensis ibi factis. Similiter quoniam in eodem exercitu capessit: similiter quoniam vadit ad principem: et procurat pacem subditorum servare: et per alios similibus causis potest petere ut dictum est moderatum auxilium sine violentia tantum. ar. io. q. 3. vñio. circa medium. et de censu. c. cum apostolus.

¶ 45 Sed nunquid domini auferentes res communem banum portatas tenent restituere illis a quibus ablatae sunt. Respondet Monachus. quod non. si statutum vel edictum factum fuit cum consilio regentium civitatis: et per communitatem: nam in talibus amittendi non appetit repetitio: et per dominum accipiens reddere non tenet quia melior est conditio possidentis tamen faceret melius quo ad eum si redderent ne ex avaritia videantur rapere.

¶ 46 Quero quid de dominis qui exigunt a subditis talias et questus. Respondet Monachus. ubi scilicet quod si exigunt a subditis talias vel questus que sibi et antecessoribus suis soluta sunt ab antiquo: si hoc sciunt et probabili creditur quod ex iusta causa imposita fuerunt et soluta licite exigere possunt: si tamen non sciunt nec creditur: quod ex iusta causa tunc non debent exigere: sed restituere debent si possunt: quod cum mala fide receperunt. i. 4. q. 6. si res. Sed quomodo sciri potest. Respondet idem quod potest sciri: si super hoc confectum est instrumentum: si etiam ita servatum est a tempore a quo non extat memoria: secundum quodam presumendum est: quod ex causa iusta fuerint imposita. ar. i. 2. di. illa. quod satis credendum est nisi violenta presumptio sit in contrarium: praesertim cum dicatur quod in longissimis praescriptis omnibus non oportet probare titulum: sed ex lapsu temporis presumitur titulus interuenisse qui allegatur.

¶ 47 Quid de dominis exigentibus pedagia

et tholonica antiqua. Respondet Monachus quod licite exigere possunt si sunt a principibus vel regibus imposita propter defensionem stratae vel maris: dummodo exigentes faciant illud propter quod fuerint imposita. aliter non: si vero nesciat a quibus fuerint imposita: creditur tamen quod ab illis qui potuerunt propter defensionem patrie vel pro alia simili causa fuerint instituta: vel si non constat de causa: extat tamen consuetudo cuius non extat memoria secunda hosti. recipi possunt. Similiter idem dictum est si iste non laborat modo. nec facit expensas: cum non sit necessarius paratus est tamen labores et expensas impendere tempore necessitatis: ita quod non solum quod tunc accipiet expenderet: sed etiam vltimo si erit necessitas: ut quasi si crederetur operatio annorum in quibus paratus vel nihil expenderet ad illos in quibus oportet eum malum expendere. Si hoc ita gesserit pura et bona fide secure recipere potest. Concor. hosti. in tit. de censibus. ex quibus. sed nunquid.

¶ Sed quid si dominus nova pedagia imponit. Respondet Monachus. ubi scilicet quod nullo modo potest occasione illorum ab aduenientibus et transiuntibus aliquid accipere sine peccato: nisi certum sit illud a principe vel rege fore statutum propter eminentem necessitatem aliquam de supradictis: et tunc procedat per omnia ut dictum est de antiquis. 2. 4. q. 3. si quis romipet. s. e. de treu. et pa. c. inouam. de censibus. praenotat. et c. cum apostolus. ff. de publicis. venditionibus. l. vendigalia. Item si contra formam praedictam aliquid est acceptum: restituendum est illi: a quo iniuriose est acceptum: si fieri potest sine autem cum consilio ecclesie pauperibus erogetur: quod non contra dominos qui vendunt vacuum

datum baratarie et similitum.

¶ 149 Quid de adhibitis leges iniquas. Rndet hosti. in ti. de penis. §. quib⁹. et. quid de adhibitis. q. si sunt contra ius naturale quod in lege 7 in euan gelio continet ipso iure non tenet. 8. di. que contra mores. 7. 22. q. 7. flagitia. Idem est si layci statuāt in iudiciū ecclesie de statu. que in ecclesia. 7. c. ecclesia. 7. obligat in solidū statutarij consiliarij scriptores: 7. iudicantes: 7. ea seruantes: vel exequentes. vt. c. noue rit. de sen. ex. 7. c. grauē. Idē si fiant contra ius positiuū ad paupes opprimē mēdos 7. iustitiā impediendā: 7. de ta lib⁹ potest intelligi quod legit⁹ Isaie. 10. Ne qui addunt leges iniquas 7. scribē tes iniustitiam. Scripserunt vt oppri merent in iudicio pauperes: 7. vim facerēt cause humiliū populi mei: vt essent inde in preda eorū: 7. pupillos diriperent: qd facietis in die visitati onis: 7. calamitatis. De longe veniē tes ad cuius fugietis auxiliū: vbi de relinquētis gloriā vestram ne in carumini sub vinculo: 7. cū interfecistis cadatis. Concor. Donal. vbi s. qui addit q. qui addunt leges de soluēdis viuris vel solutis non repetendis 7. si milia: si aliqui dānificati sunt occasi one talis legis vel statuti: tales leges ipso iure non valent: cū sint contra dñm. 8. di. que contra. 7. 22. q. 7. flagitia. si militer tenentur in solidū qui pncipez induxerunt ad addendū huiusmodi leges. Similit⁹ obseruātes mortaliter peccant: 7. tenent restituere que occa sione talij legū sunt lucrati.

¶ 150 Quid si dñs tpalis non facit id ppter quod ipositu est pedagiū. Rndz iho

vbi s. q. grauē peccat: si tñ tenet ad restitutionē eius qd accepit ex ta. i. pe dagio: dūmodo fecit ad qd tenebat nisi ostaret q. hac de causa fuisset cō cessum: q. quis teneat ad satisfactiōē plenaria qd plus ē si in defectū iusti tie inueniat. 22. q. 2. dñs. 7. 7. q. 5. administratores. 2. q. 7. q. sine peccato in auct. vt disse. iudi. §. i. in fi. col. 9. Et de appel. l. si appellatiōē. ff. de iudi. l. fili⁹. insti. d. ob. que ex quasi delict. na. l. i. Rndz si enim sententia Ray. vera esset vir aut nunq. aliquis peda gia recipientiū saluaretur.

¶ Quid de dñs tpalib⁹ qui negligūt isi facere iustitiam miserabilib⁹ psonis 7. defendere ab oppressiōibus. Dic q. sunt excoicati ipso iure post tertiā monitiōē: nec pnt absolui nisi satis faciāt de dāno qd incurrerūt ille pio ne miserabiles. vt dic. tex. iuncta gl. 22. q. 5. c. administratores. vbi dicit. Administratores plane secularium di gnitatū q. ad ecclesiarū tuitionē pupil loz 7. viduarū protectionē: rapaciūq. refrenationē cōstituti cē pculdubio debēt quotiēs ab epis 7. ecclesiasticis viris cōuenti fuerint eorū querimōias attēti⁹ audiāt: 7. fm q. necessitas ex petierit absq. negligētia examinent 7. diligenti studio corrigant. q. si oti timorem p oculis non habētes negli gere post 3am 7. tertiā monitiōem inuenti fuerint omni se nouerint cō munione vsq. ad dignā satisfactiōē puatos. Unde non cōn imponentes stipendiarios in ecclesiasticis domib⁹ vl hospitalib⁹ q. dissipāt bona paupū. Quid de dñs tpalib⁹ q. vtūt malis 152 officialib⁹ 7. negligūt eos corripere vel

officio puare. **D**ic q tenet de danis
eoz sic dixi i iudicib⁹ s. s. iio. 7. s. 209

153 **Q**uero an sol⁹ pnceps possit ipone
collectas 7 supradictas. i. accersimoniam
darioz p aliqua necessitate emerge
te ad tps. Rndet dñs Jo. in. l. i. E. d
superindicto. li. io. q sic. imo punitur
ali⁹ ipones sine iussu principis. vt. l.
placet. E. de execu. mu. li. io. Quod
est verum quando imponunt p oc
currenti necessitate fiscali: sed pro oc
currenti necessitate ciuitatis: vel pro
uincie vel alteri⁹ municipij: ipsa ciui
tas vel prouincia vel municipiū pōt
sibi imponē: imo cogit si pecunia nō
sit in omuni vt dicit glo. in. l. i. s. qd⁹
. ff. q cuiusq⁹ vni. no. 7. l. fi. 7. l. omniū
prouinciariū. E. de opere publi. 7. E.
de imu. ne. de. l. fi. 7. qd nōt Inno. i.
. c. graue. de sen. exco. vbi dicit q vni
uersitas p̄demnata p soluenda pena
imponit collectā per solidū 7 libram
vide de hac materia in. l. indictiones.
. E. de āno. 7 tribu. per dominū Jo.
7 hoc patet fm cum q ciuitas volēs
imponere collectaz vt dēt pncipi nō
potest de iure: cuz cessat causa occurr
ētis necessitatis: 7 cessat auctoritas
superioris: 7 nisi esset ciuitas libera:
que non recognoscat superiorē de q
in. l. nō dubito. ff. de capti. alias nul
lus pōt imponere sine auctoritate su
perioris vt dicta. l. i. 7. l. placet.

154 **Q**uid de dñis temporalib⁹ qui ven
dunt officia publica. **D**ic q tam vē
dentes q̄ ementes debent puniri. l.
iulia ambitus. l. vnica. E. eo. 7 insti. d
publicis iudiciis. s. sunt preterea. s. in
centum aureis. 7 est infamis. vt dca
l. vnica. vide. j. s. 268.

**De restitutione seditoz de male
ablatiis dominis facienda.**

Quero an sediti teneant ad
restitutionē male ablatoz a
dominis suis quib⁹ sblunt. 7 p^o
quid de pedagogis: an defraudantes
antiqua vel noua rōnabiliter ordina
ta teneant ad restitutionem. Rndet
Donal. q sic: dūmodo exigētes pe
dagia faciant illud ppter quod insti
tuta sunt: alioquin si nō possunt re
stituū illis quib⁹ debentur: debent pau
peribus erogari. Si autem nō faciāt
illud ppter quod instituta sunt: non
tenent: quia frangenti fidem fides
frāgatur eidem. ar. si. di. s. his oib⁹
ex de iureiur. peruenit. el. z. Jtē caue
ant mercatores semper mendacium
quia si illi vt diduz est faciant quod
suum est: 7 aliquid isti sbraberent ra
pina vel furtum esset: vnde pōt te
nerent eis ad restitutionē: 7 ac ere
n super penitentiā d furto 7 mēdacio
sicut de aliis peccatis ibi omissis: si
iniuste acciperet ille isti mercatores
furtiue sbraberent per mēdaciū pec
carēt ad min⁹ venialiter ppter men
daciū: ad restitutionē tamen non te
nent fm quosdā. Concor. i. hosti. in
ti. de cens. s. ex quib⁹. in fi. dicens q
tam exigēs iniustū pedagogū: q̄ non
iustū solēus tenet ad restitutionē.

Sed nūquid defraudantib⁹ datū est
inuēdum in foro penitentie: vt sol
uant penā quā incidunt. Rndet idē
vbi s. dicit quidam q nec in p̄dco
casu nec in simili tētur q̄ ad soluendū
emēdā penaz: nisi fuerit iud catum
con ipsum in foro caz. quia talia nō
debēt nisi tūc demū cū q̄s adēnat⁹
est p

est per sententiam in forma iudicii.
Unde si quis furtim asportauerit pe-
dagium: vel inciderit alienam siluam
vel amiserit furtum: aut sacrilegium
aut similia super quibus statuta est pe-
na corporalis vel pecuniaria per legem
vel per canonem. non est iniungendum
in foro penitentiali quod soluat huiusmodi
penas. nisi tunc demum cum fuerit
condemnatus ad illas soluendas: sed
sufficit quod soluat interesse: et satisfaciat
ad arbitrium boni viri si iniuriam intulit.
Idem dicit glo. iz. q. 2. fraternitas.

157 **Q**uid de christianis qui tempore treu-
ge vel guerre accedunt ad partes pa-
ganorum: et portant illuc merces phi-
bitas: et ipsi saraceni seu pagani tenent
eis fidem defendendo eos in territo-
rio suo: et in mari a latronibus: vel per
ratis. Respondet idem ubi supra quod tunc
debent ipsi christiani soluere eis peda-
gium fideliter secundum statutum vel
padum: alias tenentur eis ad restitu-
tionem si possunt: alias debent pau-
peribus erogare: quia si des etiam ho-
stibus seruanda est. 22. q. 4. innocens
et 22. q. 1. noli. Et intellige de illis sa-
racenis qui non sunt violenti posses-
sores terrarum: quas tenent. id est qui non
vi detinent terras consecratas Chri-
sti in habitatione.

158 **Q**uid si quis furetur christianos ca-
ptiuos a saracenis detentos. Respondet
Ibost. in ti. de peni. quibus vero.
et quid si quis. quod non tenetur. ar. 22.
q. 2. dominus. et q. 8. ut patet. et hoc
intelligas quando non est tempus treu-
ge. Sed quid si treuga sit. Dic
quod tunc tenetur restituere rem se traditam
et extraditionem hominis vel alterius rei

silate. et omnis damni dati. ar. 27.
q. 1. noli. quod intelligit Ray. nisi forte
saraceni compellerent captiuos idolo-
latrare: in quo casu eripe. et captiuus
in libertatem. ar. 54. di. nulla. et tunc
non tenetur surripere eum: ex quo
de peccato mortali vel subuersione si-
dei agitur magis sit deo: quam homini-
bus obediendum. ii. q. 2. iulianus. et
.c. qui resistit. Quid si christianus ca-
ptiuus furetur saraceno qui cum capti-
uum detinet. Respondet idem ubi supra
quod si fuit captus dum erat treuga: quam
frangebat: et sic inuenitur in culpa.
22. q. 1. noli. et non iminebat famis
necessitas: tunc tenetur ad restitutio-
nem: si autem alias tempore belli captus
fuit: vel necessitas famis iminebat cum
talem teneatur saracenus pascere: non
tenetur ad restitutionem secundum Ray.

Quid de seditis damnificationibus dominorum 159
Respondet Donal. ubi supra quod restituere
tenetur si datus: sicut fur qui subtrahit
de his que soluere debent domino
absque voluntate domini sui. Soluere
enim debet ea que inter ipsum et an-
tecessores suos plane bona fide sine
dolo et coactione conuenit sicut solus
fieri: cum mansus vel ville conceduntur
de nouo colonis: vel aliis personis:
de quo consuevit fieri instrumentum
in quo ponitur census et annuus et po-
nunt alie seruitutes et padiones hinc
inde: et ideo omnia talia dummodo non
sint turpia et contra dominum: peti
possunt: et soluenda sunt. Inam quilibet
in traditione rei sue potest ponere le-
gem: quam vult: dummodo honesta.
et de condi. apo. c. verum. 18. q. 2. Cleu-
therius. ubi tamen indiffinitum posuit

f2

est in instrumento aliquod tale verbum collecta talia quæstia: vel similia intelligendum est quod debet eam moderate petere: inspecto onere et facultatibus debitorem. ex de censu. cum apostolus. in fine. et io. q. 3. c. si. Si similiter cum in instrumento continetur quod tali dominus potest facere taliam ad iussum: vel ad placitum: aut quando est talis consuetudo sine scripto: tunc illud iussum aut placitum moderatum est ad arbitrium boni viri inspectis facultatibus debitorem. Concor. Iho. sti. in ti. de peni. q. quibus. v. quid d. quæstis et talus.

De restitutione debitore inter se de his que ad inuicem extorquet.

Quero an debitor teneatur ad restitutionem eorum que inde se iniuste extorquent. Et primo quid de ciuibus qui collectas dimiserunt super alios. Respondet Donaldus ubi supra quod si sceleratim aggrauant super alios aliquem ultra quam debent: inuidia vel odio tenentur ad restitutionem ei. Si autem se vel alios alleuiant: peccant mortaliter: sed non tenentur ad restitutionem communitati: quia non aggrauant eam in hoc: sed inimicos. Et hoc est quando quantitas summe est a communi determinata. Si vero collecta est antiqua et debita domino temporali: et aggrauant inimicum: tenentur ei in tantum: si autem se alleuiant: domino tenentur in tantum. Si vero amicum alleuiant: tenentur similiter domino: nisi amicus prius restituerit: Si autem est collecta a do-

mino nouo iniuste posita: puta ad propriam utilitatem posita non tenentur exactores domino restituere: nisi inimico: si grauauerunt eum. preterea domino non debent obedire contra conscientiam in collecta iniusta. Item nota quod collecta fit duobus modis in ciuitate. scilicet per alios et per se. per alios duobus modis. scilicet determinate et indeterminate. determinate. scilicet quando determinatur summa a communi illis quam aliis ad soluendum imponunt: et tunc si alleuiant se vel amicos: nec aggrauant commune: sed inimicum tantum: et ideo tenentur tantummodo illi. In determinate vero fit: quando summa non determinatur eis sed dicitur quod imponant ciuibus decem denarios pro libra. Et tunc si se vel amicos alleuiant: commune defraudant: sed in quosdam non tenentur ei ad restitutionem: quia dicunt hoc non esse de iure diuino institutum: sed publico vel civili. scilicet propter bonum patrie: peccant tamen mortaliter propter iuramentum promissorum infra tempus quantum ad exactionem: sed non quantum ad solutionem: quia hoc modo iurauerunt sed hoc mihi non placet. Item quando fit collecta per se: fit similiter duobus modis. Primo quando debet homo manifestare iuramento quicquid habet et tunc si habet mille: et iurat se tantum centum habere: est periurus: sed non tenetur restituere: quia hec ratio non est de iure diuino: ut dicunt. Similiter secundo modo fit: quando homo iurat se missurum decem denarios pro unaquaque libra: quæ habet in archa repositam alicui ad tempus infra tempus illud

Ici Quid discussoribus. i. estimatoribus patrimoniorum qui dolo odio vel inuidia plus ⁊ minus estimat: ⁊ pro ximum: ⁊ rempublicā damificant. Rndz Jo. de platea in vīda. l. i. §. d. discussoribus. libro. io. q. siue sit discussor ad inuestigandum ⁊ discutendum: qui sint publici debitores ⁊ alique inique declaret: vel describat esse publicum debitorem: qui non sit vel dicat esse debitore maioris quantitatē q̄ sit: tenetur ad restitutionē: ⁊ ipse remanet obligat⁹ fisco in illa quantitate in qua aliū descripsit inique siue sit discussor patrimoniorū causa ponēdi in estimō p̄ collecta: vel alio grauamine reali soluēdo secundum quantitatem patrimonij cuiusq; certe in id in quo perperam: ⁊ inique ⁊ l⁹ estimat facultates alicui⁹ q̄ va'eant ipse teneat per textum in vīda. l. i. Et aueant ergo estimatorēs bonorū patrimoniorū aliorū: quia tenentur ad illō quod male estimat: siue estimēt pro collectis publicis: siue ad priuatz modum: vt pro fideiussorib⁹ dādis a tutore secundum valorē patrimonij

Quid de malis electorib⁹. Rndz Jo. i6z
de platea in. l. obseruare. T. de curi.
li. io. Ex quo ad officij rectoris ciui
tatis pertinet conuocare consilium
7 facere e' igit officiales: 7 electis nun
tiare: vt possint si expedierit appella
re: 7 qui male nominauerit aliquem
sciens cum habere excusatione: 7 si c
um causa vexandi vel ex odio noiat
teneat ei ad omnes sumpt⁹ litis: quos
ille nominat⁹ faciet in causa appella
tionis se excusando: ne ei⁹ calumnia
7 temeritas transeat impunita: vt d.
.l. obseruare. 7. T. de sumptuiuz recu
peratiōe. l. vnica. 7. l. i. §. q̄ excusatiōe.

.ff. de vaca. munerum. 7. l. sciuerit.

.ff. excusa. tutorum.

163 **Q**uid de exactoribus tributorum qui plus debito exigunt. Rndet idem in .l. i. de exactoribus tributorum. .l. i. o. q. tenetur furti si plus debito exigunt sed terrore 7 preeminencia dignitatis vt dicta. l. etiam pro alimentis suis: 7 sue familie vel equorum. l. z. ff. de lucris aduocatoz. libro iz. 7 tenent in duplum ei a quo exegit. l. i. ff. de superexactionibus. l. i. o.

De restitutione contrahentium.

164 **Q**uero ad quid teneantur contrahentes. Rndz Jo. de pla. insti. quibus modis contrahitur obligatio. ff. i. quia si contractus celebratur gratia dantis tantum: vt in deposito: tunc recipiens tenetur solum de dolo 7 lata culpa. Si gratia recipientis tantum vt in comodato: tunc tenetur de dolo 7 omni culpa. s. lata leui 7 leuissima. Si gratia vtriusque vt in locatione: tunc tenetur de dolo lata culpa 7 leui vt. l. si vt certo. ff. de comodati. In mutuo autem quia transferuntur dominia: ideo recipiens mutuum tenetur de dolo 7 lata culpa leui 7 leuissima: 7 de casu fortuito. vt instituitur quibus modis re contrahitur obligatio. ff. i.

165 **Q**uid de comodatario. Dic q. quandoq. tenetur solum de dolo 7 lata culpa. quandoq. etiam de leui: quandoq. etiam de casu fortuito: vt notat glo. in dicto. ff. in d. exactissima m. insti. quibus modis re contrahitur obligatio. ff. i. de dolo solo tenetur: puta: si comodo

uxori mee vt compta. i. ornata veniat ad me. vt. ff. de comodati. l. si vt certo. ff. nunc videndum. 7. ff. interdum. quandoq. dolo 7 culpa eius leuis. vt si comodo tibi cephum: vt omnes amici inuitent ad cenam. vt. ff. de comodati. l. in rebus. ff. hec ita. quandoq. leuissima: 7 hoc generaliter vt hic. Interdum casus vt si culpa precedit dicta. l. in rebus. ff. alioquin hec gl. Item notatur secundum eundem dominum Jo. qui colligit ex textu in dicto. ff. in d. nec sufficit. q. licet re sua quis possit male vt cum in ea sit moderator 7 arbiter vt in. l. in re manifesta. ff. de mandati. tunc in deposito vel comodato est determinatum q. debet adhiberi exactissima custodia 7 diligentissima: que leuissimam culpam excludit. Et ideo si quis in superscriptis rebus erat diligentissimus pariter debet esse in comodatis: sed si in suis erat diligentior: certe in comodatis debet esse diligentissimus: 7 ideo tunc debet adhibere maiorem custodiam rebus comodatis: q. suis. Item tunc in suis culpa culpanda est: sed in alienis est punienda. vt dicto. ff. i. 7 dicta. l. si vt certo. 7. l. in rebus. in pn. ff. de comodati. Sed quid quando etiam in suis erat diligentissimus: 7 non potest nisi vnam rem saluare. Rndet idem dominus Jo. q. tunc locus est gratificationi: quia potest saluare quam vult: de quo gl. in dicta. l. si vt certo.

166 **S**ed quid si res vtitur comodato vbi i66 locum determinatum. Rndet idem vbi supra q. in culpa est: 7 ad eam spectat periculum. vt dicto. ff. i. alioquin 7 dicta. l. in rebus. imo tunc mittit furtum

furtum vñs. insti. de obli. et delicto
§. placuit.

¶ 167 Quero qui dicantur casus fortuiti.
Dic q illi qui enumerantur in dicto
§. i. et dicta. l. in rebus. et l. que fortui
ti. §. de pignor. actione. Nam casus
cui resisti non potest dicitur mors
seruorum et modorum que eius cul
pa non interuenit latronum hostiū
ue incursum quando res est comoda
ta ad peregrinandum propter pirataz
insidias: naufragium: incendium fu
gag seruorum qui custodiri non so
lent. Sed quero an furtum pputet
inter casus fortuitos. Rndet idēz vbi
supra q non. ideo non excusat omo
datarium. l. cum duobus. §. damna.
ff. comoda. et insti. quibus modis re
contrahitur obligatio. §. si. nisi fiat a
persona domestica: de qua non suspi
cabaris: vt notat Eynus in l. i. §. de
positi. et l. eum qui. §. idēz scripsit. ff.
de furtis. Sed an incendium compu
tetur comodatario inter casus fortui
tos. Rndet idēz vbi supra q non si
incipit in domo sua: quia sine culpa
inhabitantium non oritur incendiū
l. nam salutem. ff. de offici. prefeti.
vigi. sed si in domo aliena: et omo
datarius rem curare non potest: habz
regressuz cōtra eum qui est in culpa
incendij vt. l. si seruus seruam. §. si for
nicarius. ff. ad l. acquiliam. Et nōt
glo. in dicto. §. si. insti. quibus modis
re contrahitur obligatio.

¶ 168 Quid de depositario. Dic q tene
solūmodo d dolo et lata culpa: et ma
la electio depositarij est in culpa: tam
etiam quandoq tene depositarius
de casu fortuito. vt notat gl. institu.

quibus modis re contrahitur oblig.
§. si. Quinq enim sunt secundū Jo.
de platea que faciunt depositarium:
teneri de casu. l. conuentio. i. padum
dokus. culpa. mora. obligatio. vt no
tat. ff. de positi. l. i. §. sepe.

¶ Quid de bidello cui assignasti librū i69
uum: et eum tradidit alteri an tenea
atur. Rndz Jo. de platea. dic si tradi
dit tuo socio: vel famulo tuo cōiuncto
vel alteri portanti tuum signum cui
verisimiliter credere debuit: non tē
si autem non assignasti ei: sed simpli
citer posuisti in scholis: tūc tene ad
similitudinem locatoris secundū. l.
dominus orreorum. ff. loca.

¶ Quid de creditore pignoris. Rndet i70
idem vbi supra q tenetur de dolo et
lata culpa et leui: quia contractus ce
lebratur gratia vtriusq. vt dicit tex.
in. §. si. insti. quibus modis re contra
hitur obligatio. et ideo non tenetur
de leuissima culpa: nec de casu fortu
ito: nisi fuerit in culpa.

¶ Quero an inter emptorem et vendi i71
torē cadat restitutio. Rndeo q mul
tiplē. vt patet infra in xbo emptio.

¶ Quero de quo teneatur socius. Dic i72
q tenetur ad restitutionem damni
emergentis dolo et culpa sua lata et
leui: que levis culpa estimatur si non
adhibet tantam diligentiam in com
munibus rebus quantam adhibere
solebat in ppiis tempore societatis
vt insti. de locie. §. socius. et l. socius.
ff. p socio.

¶ De restitutione eius qui ob cām
accepit et causa nō est secuta.

R Estituere tene qui accepit i73
aliquid ob cāz: et causa non

est secuta. ut puta si dedi tibi pecuniā
ut pro me ires ad sanctum Jacobuz:
et nō iuisti. Sec⁹ si per te nō stetit. ut
.l. si pecuniam. ff. de condi. causa da
ta. ubi dicitur. Si pecuniam ideo ac
ceperis: ut capiam eam. deinde para
to tibi ad proficiscendum conditio tē
poris: vel valetudinis impedimento
fuerit quominus proficisceris. an cō
ditio possit: videndum est: et cum per
te nō steterit potest dici repetitione
cessare. Sed cum liceat penitere ei q̄
dedit p̄culdubio repetetur id quod
datū est: nisi forte tua interit non ac
cepisse te ob hanc causam pecuniam
nam si ita res se habz: ut licet nōdū
profecus sit: ita tamen rem compo
sueris: ut necesse habeas proficisci: vlt
sumpt⁹ qui necessarij sunt ad p̄fecti
onem iam fecisti. ut manifestum sit
te plus forte q̄ accepisti erogasse cō
ditio cessabit. Sed si min⁹ erogatus
sit: conditio locum habebit: ita tamē
ut indemnitas tibi prestetur eius qd̄
expendisti.

174 Quid si dedi pecuniā viro cui nup
tura erat mulier. deinde non sunt se
cute nuptie. Dic q̄ ad restitutione
tenetur. l. si mulier. ff. de condi. causa
data causa non secuta.

175 Quid si dedi tibi ut seruū manumit
tas et nō manumisisti vlt me penitet
anteq̄ manumitteres. Dic q̄ ad re
stitutione mibi teneris. l. i. ff. de
condi. ob causam.

**De restitutione gerētium nego
tia aliena et primo de tutore.**

176 R. Estinuere tēc tutor et tutor

omne damnū quod pupillo vlt adul
to processit eorum dolo: lata culpa:
vel leui negligentia. Non autem le
uissima ut. l. quicquid. ff. arbitrium.
tutele. ubi dicitur. Quidquid tutoris
dolo: vel lata culpa: vel leui: siue cura
toris minores amiserunt: vel cū pos
sunt non acquisierint in hoc iudicio
venit. ut in. l. i. de tutelis. et rationi.
distra. dicitur. in omnibus que fecit
tutor cum facere non deberet. Item
in his que non fecit cum facere debe
ret rationem reddere tenetur p̄stā
do dolum et culpam et quantā in re
bus suis diligentiam haberet. Idem
in prelato. ut in. c. cum in officiis. de
testa. Item secundum Jo. de platea
insti. de obli. que ex quasi contractu
nascunt. ff. tutoris. quando tutor fuit
negligens in erigendis nominibus
debitorum pupilli que facta sunt po
stea non idonea ad soluendum: cum
prius essent idonea tempore tutele
teneat. ut in. l. z. ff. arbitrium tutele.
Item tutori imputat: et ad interesse
teneat si causam pupilli desperatam
ducit. ff. de administra. tutorum. l.
bona. et l. si nō est. ignorum. et ff. de
administrati. rerum ad civitatem p
tinentium. l. quotiens. ff. sicut. igno
scendum est cum illi qui bonam fidē
agnovit. ut. ff. manda. l. quint⁹. hec
spec. in ti. de aduocato. ff. vtriusq̄. v.
item etiam caueat. Quid si quis vo
lebat legare vel donare pupillo et tu
tor impediuit dicens. lega vel dona
mibi. gl. ponit hanc questionem sab
batinam: et nō soluit in dicta. l. q̄cqd̄
sed dici potest q̄ tenetur pupillo ad
restitutionē. ar. cle. i. de pui. v. p̄cipiē
religiosis

religiosis: vt non impediunt testato
res quin legent proclialibus vel ma
trich⁹ ecclesiis. At dicit frater Alua
rus: q⁹ alias peccant mortaliter: 7 te
nent ad restitutionē. Inaz hoc est re
gula: q⁹ quotiēs quis aliquem impe
dit a cōsecutione alicui⁹ beneficij tēf
ad restitutionē. vbi s. s. 134.

De restitutione negotioz gestoz.

177 **R**estituere tenet negociorum
gestor omne damnum illi
cuius negocia gessit: quod
damnum processit dolo suo vel lata
culpa: vel leui: vel etiā leuissima: quā
ali⁹ diligentior erat gestur⁹. vt insti.
de obli. que ex quasi cotradu. in pñ.
an autem teneat de casu fortuito gl.
ibi enumerat sex casus: in quib⁹ tene
tur in xbo obligatum. 7 econtra te
net ad expensas quas fecit negocio
rum gestor illi cui⁹ negocia gesta sūt
fallit in plurib⁹ casib⁹ enumeratis
per dominū Jo. ibi. 7 in. l. nenseni⁹.
ff. de negl. gest. l. Idū⁹ quando p
cessit p testatio q⁹ nō gerat. vt dicta
l. nenseni⁹. Secund⁹ quando gessit
paterna affectione: vt si nutricia⁹ pre
stitit alimēta fūigno vel in cum eru
diendū expēdit. l. q⁹ paterno. C. eodez.
Tert⁹ quādo marit⁹ gessit maritali
affectione. puta fecit expēsas in curā
do vxorē egram. Inam socer non te
net eas satisfacere: nec pputant in re
stitutionē dotis. Inam marit⁹ tenet
facere curare vxorem suis expensis:
nisi quando nō habet dotē: vel esset
expēsa magna ultra dotem: 7 vxor
haberet patrem q⁹ tenet ad hoc: vel

ipsa hz aliū d. i. alia bona ex d⁹ poss⁹
curari. Non tenet tamen marit⁹ qū
ex culpa vxoris nō habet eam in suo
obsequio: secundum Jaco. d. are. sed
ad expensas funeris vxoris tenetille
cui remanet dos p ea parte pro qua
deuenit dos ad euz: vt. l. quia in vxo
re. C. d. negotiis gestis. Quart⁹ ppe
domesticam affectionem 7 pietatez
vt si mater expendat in faciēdo dari
tutorem pupillo. l. i. C. de nego. 7. l.
is qui. ff. eo. de hac materia vide. j.
s. 224.

De restitutione sorioz.

173 **Q**uid si duo sunt socij habentes rem cōmunem 7 alter
in ea facit expensas. Rndet
Jo. de platea insti. de obli. que ex q⁹
cotradu nascuntur. s. item si inter
aliquos. q⁹ alter tenetur contribuere
partem suam restituendo ei qui fecit
expensas de suo. vt. l. si inter fratres.
s. 2. ff. pro socio. 7. l. si vt pponis. C.
de here. pūat. Item nota secundū
cunde⁹ q⁹ vbi vnus ex sociis est rix
sus 7 deuus: vel non curat laborare
terram communem: vel locare do
mum communem: potest socius ac
cipere sibi partem suaz quo ad vñm
7 laborare: 7 sibi fructus recipere. gl.
est notabilis in. l. iubemus. in xbo
diuidere. C. de sacro san. eccle. 7 alia
g⁹ o. in. l. luci⁹. ff. fami. hercl.

De restitutione accipientis indebitum 7 cetera.

179 **Q**uid de soluēte indebitum
ignorant. Rndet q⁹ recipiēs

teneat ei ad restitutionem: proinde ac si mutuo accepisset ex quasi contractu ut insti. d. oblig. que ex quasi contractu nascunt. s. si. et insti. quibus modis re contrahitur obligatio. s. item si per errorem. secus si soluat scienter quia tunc donare videtur. ut l. campan. ff. de ope. libertorum.

De restitutione damnum ab animalibus datorum.

180 **Q**uid si quadrupes: puta equus vel asinus tuus naturali feritate mihi damnum intulit: puta fregit vasa mea: vel vegetem: et vinum effusum est. Rndet si e. in ti. de iniuriis. et damno dato. s. sequitur. et porro. q. mihi teneris vel reficere damnum: vel dare animal pro noxa. ut insti. si quadru. paup. feci. di. i. p. n.

181 **Q**uid si equus tuus calce me percussit: et crus fregit vel brachium: vel oculum effodit: vel aurem detribus scidit: vel me vulneravit: propter quam plagam oportuit me dare decem medicis et alia. io. impendi in curatione: an petere possum. zo. et opera quibus carui et cariturus sum. Dicit Specu. ubi supra q. sic vel q. des animal pro noxa. tex est. ff. eo. l. ex hac lege.

182 **Q**uid si tuum animal incitavit meum ita q. meum animal dedit alteri damnum: an teneris. Specu. ubi supra videtur sentire q. sic. idem dicit glosa insti. si quadru. pau. se. di. in prin. in verbo seruire. ne animal tuum moueas ad damnum dandum sui lasciuia: et facilitate: siue incentivo amore: et persecutione alterius animalis: ut si equus

tuus persequendo equam meam fragit hostium domus mee: vel mea blada imatura in terra conerit: vel aliter damnum mihi dat siue suo corpore: siue mediante alio instrumeto. ut si bos vel equus sine culpa conducentis plaustrum obtruit animal meum: vel aliud damnum dedit. ut. ff. eo. l. i. s. si autem.

Quid si bos tuus comedit herbam meam **183** vel canis tuus carnes meas: vel porcus farinam: vel murilegus lardum vel mustela corrodit panos: an mihi teneris ad emendam damnum vel dandum animal pro noxa. Rndet Specu. ubi supra q. sic. ut. l. quintus. s. i. ff. ad. l. acquilia. et l. qui seruando rum. s. si. de prescriptis. et. Et per Bar in l. h. amplius. s. de his. ff. de dono infecto.

Quid si oues vel alia animalia quis **184** mittit in predium meum: et frumentum et ordeum vel glandes depascuntur Rndet Specu. ubi s. q. mihi teneris.

Quid si per se pecora intrauerunt cum **185** pum: et depasta sunt frumentum. Rndz Specu. idem. s. q. mihi teneris. Idem Jo. de platea in s. i. insti. ad. l. acquilia. et hoc per. l. qui seruandorum. ff. de prescriptis. Sed quomodo estimabis damnum datum in frumento dum est in herba. Rndet idem ubi supra q. vel expectabis tempus messum ut sciatur quantum ex tanto vel simili frumento habebitur: vel considerabitur quantus fructus in anno preterito ex tanto et simili habitus est. ar. ff. ad. l. acquilia. l. acquilia si deletum. ff. de tabulis exhibendis. l. locum. s. condemnatio. ii. q. z. nolite.

Sed numquid dominus se liberat dando **186**
animal

animal pro noxa. Rndet idem vbi s
q non: si ipse illud imisit: vt insti. si
quadrupes pauperiem fecisse dicat.
secus si casualiter intrauit.

187 Quid si leo vltus aper: quem tenes
ligatum iuxta viam publicā damnu
dedit. Rndet Spe. in ti. de empel. 7
venditi. s. nūc dicendum. h. sed pone
ibi. quarto cōpetit q teneris per tex.
s. si. insti. si quadru. paupe. fecisse
dicat. Unde ibi dicit Jo. de platea
Caveant ergo sibi qui tenent canes
mordaces vltos vel simias: vel alia
animalia ferocia in locis publicis: q
si ledūt hominem liberum: condem
nat tenēs in expensis curationis: 7
operarū amissarū 7 amittendarum:
in quantū iudici equū videbit facta
estimatione quantū leuius viuere po
terat secūdu distinctionem etatū. vt
.l. hereditatū. ff. ad. l. falcī. 7 glo. dic
in. l. ex hac lege. ff. si quadrupes pau.
fecisse dicat. Et ideo non liberatur
dando feram bestiam damnu dātē
pro noxa. vt. c. si. de iniū. 7 dāno da.

188 Sed pone q inuenio pecudem tuā
in mea segete damnu dātē: nūqd
propria auctoritate illā capere possū:
7 tenere: donec de damno mihi sa
tisfeceris. Rndet Spec. in ti. de actl.
h. sed pone q inuenio q non possū
capere: vt teneam quasi loco pigno
ris: donec mihi satisfadum sit: possū
tamen capere 7 tenere donec sciatur
domin⁹ contra quem agere possū.

189 Quid de his qui cum iumento vel
igne malitiose appposito: vel als ledūt
agrum vel domum alteri⁹. Rndet
Donal. in sum. in tractata restitutio
num. in. c. de restitutione aduocato

rum. h. item tenent ad totum dam
num. q tales tenent ad restitutionē
totius dāni. Et si volūtarie apponit
ignem non adhibuit diligētiam de
bitam: tenet in quadruplū maxime
infra annū. c. de iniū. c. si egressus.
7 si leserit: vbi de hoc i. c. si quis. 7. ff.
de incē. l. i. Si autem animal pascat
in alieno nō damnicādo: domin⁹
nō tenet de pa. tenen. l. quoniam. s.
si. colla. io. nota tamen secūdu glo. 7
Anto. de butrio. in dicto. c. si leserit.
q dominus liberat dādo animal
pro noxa.

Quid si bos alicu⁹ corrupeta erat: 7 igo
domin⁹ eum nō custodiuit: nec dili
gentiam adhibuit egressum bouem
vicini occidit. Rndz Donal. q domi
nus bouis corrupeta tenet dare aliū
bouem viuum equivalentem: 7 mor
tuum accipere: vt dicit tex. in. c. si bos
et de iniū. 7 dam. da. exoi. Intelli
gendum tamen quando dominus
sciuit eum corrupetam qd pēsumit
infra tres dies scire: 7 ppter hoc tē
tex. q corrupeta erat ab heri 7 nud⁹
tertius: quando hō ignorauit: puta
quia contra naturam sui generis in
surrexit 7 contra naturam suā: puta
quia plueuit esse domesticus: tunc nō
tenetur ex edicto. l. acquiliē: sed ex di
cto. l. si quadrupes pauperiem fecisse
dicatur. secūdu Ihosti. 7 Scffredū
Item intellige secūdu glo. in dicto
.c. si bos. cum ille bos qui damnum
dedit aggressus est alium: 7 occidit:
sed econuerso non tenetur. i. quādo
bos mortuus incitauerat aggrediē
do bouem corrupetaz. ff. si quadru.
paupe. fecisse dicat. l. i. s. cūz arietes.

7. ff. ad. l. acqui. l. ita. Seu cū dubiūz
est: quia bos pmo aggr. effus. ff. ad. l.
acqui. l. l. scientiam. §. cum stramēta
Et ad intelligentiam dānorum da
torum ab animalib⁹ nota vt ex dēis
Ihostiensis comprehendī 7 colligi po
test: q̄ duplex est actio qua tenet do
min⁹ animalis damnum dantis. s.
lex acquilia. 7 hac tenet domin⁹ ani
malis damnum dantis: quādo cul
pa sua aut negligentia animal dam
num dedit: puta si te instigāte equū
ipse volente concitat⁹ recalcitrauit: vñ
damnū dedit. aut si quid drupes plus
iusto onerata damnum dedit: vel si
animal tuum in segetem meam mi
sisti teneris ad totius damni estima
tionem. Alia est actio que vocat⁹ de
pauperie qua mihi teneris: quando
non culpa tua quadrupes damnuz
dedit contra naturam: 7 consuetudi
nem sui generis. licet sua consuetudo
talis sit: puta si sit equus recalcitrauit
Istā maior pars non recalcitrauit:
vel bos corrupta: nam maior pars
non corruptat: 7 tunc liberaris dā
do animal damnicans pro noxa:
licet damnum excedat quadrupel
estimationem. Si autem sit fera be
stia: tūc dando illud animal pro no
xa: non liberaris: sed teneris ad toti⁹
damni estimationem: quia huiusmo
di animalia non debēt teneri in pu
blico: siue soluta siue ligata vbi publi
cum iter est: alias dominus tenetur
in duplum. vt insti. si quadrupes. §.
interdicim⁹. §. si. 7 nihilomin⁹ actio
de pauperie. i. pro damno dato locū
habet: 7 etiam tenetur ad impensas
i curatione factas: 7 ad operas amissas:

vel quas amissurus est propter
debilitatē. nam prohibet quis verrē
apum: canem: vel sum: leonem: pāthe
ram: 7 generaliter omne animal qđ
nocere possit: tenere secundū Ihosti.
in ti. de pauperie. §. quando. vñ. 7 no
tandum. Ihec colligunt ex tex. 7 gl.
7 didis doctoz. in. c. si. eē de iniur.
7 damno dato. 7 per Ihosti. in sum.
eodem ti. §. quādo. 7 in ti. de paupie
§. quādo. 7 §. q̄lis.

Quid si equus tuus insidiando mu
lam meam olphaciat: 7 mula mea
recalcitras crus meū frāgit. Rendet
Ihosti. in ti. de pauperie. §. quādo. vñ.
si vero: q̄ contra te agere possum de
pauperie. vt. ff. si quadrupes paupie
fecisse dicatur. l. agoso.

Quid de detinentibus columbaria. 192
Rendet Iste. in sum. li. 5. ti. 22. Dicūt
aliqui q̄ si non possunt teneri sine p
iudicio 7 damno alteri⁹: mortaliter
peccāt: qui tenent: quidam tamen te
nent q̄ columbe plus proficiāt terris
quas frequentant stercoz: 7
mala semina colligendo: q̄ noceant
vnde nō videt tutum super hoc aliō
affirmare.

Quid de venatorib⁹ qui concalcant
agros 7 vineas aliorum quorum ca
nes occidūt anseres 7 oves 7 agnos
pauperū. Rendet idem vbi supra. cre
do q̄ tenent restituere estimationē
damni vel peccant mortaliter: si nō
restituāt: nisi ita modicum damnum
esset: q̄ probabiliter nō curarent illi
quib⁹ fieret.

De restitutione excommunicatoz.

Utrum cleric⁹ excommunicat⁹ 194
possit

possit percipere fructus sui beneficij
durate excommunicatione. Rndet In
no. q. nō in. c. pastorals. de appella.
per illū tex. vbi dicit. Illi prouentus
ecc. merito sōtrahūtur: cui ecclesie co
munio denegat. Sec^o si appellaret
Nam tūc nō credim⁹ q. possit nūti
ari excommunicat⁹. ar. ex de sen. exco.
per tuas. nec etiam beneficia sibi sō
trahi debēt: imo cum ipse se nō debe
at gerere p. excommunicato: 7 ministri
p. bendari tāq. mercenarij possūt ei
cōmunicare. ii. q. 7. quoniam. de sen
exco. inter. Alij tamen aliter dicunt:
7 est certū q. post absolutionem fru
ctus medij temporis poterit repetere
2. q. 5. s. super causa. licz fuerit iniuste
excommunicat⁹. Sec^o autem si iuste.
ar. C. de re milita. l. cum allegatis.
Iher. Inno. Concordat Ihostie. vide
s. y. i. vel. i. 26.

195 *¶* Minus excommunicat⁹ tenet restitu
ere si vult absolui: quia hec est vna d
conditionib⁹ requisitis ad hoc: vt q. s
absolui possit s. m. doct.

196 *¶* Quid de his qui excommunicati tpe
excommunicationis acquirūt negotiā
do vel ex dono recipiēdo. Itē de his
q. aliter illicite acq. s. ierūt beneficia ec
clesiastica: vel castra: vel alia: 7 inde
multa perceperūt. Rndet Ihosti. vbi
s. q. tenet totū restituere si animas
suas saluare volūt. vt probat de eta.
7 quali. cū bone. de cle. exco. mini.
postulastis. de cle. c. per inquisitionē
7 de preben. c. dilec. in fi. de his. que
sūt a prela. tenebat. de iure patro.
cū dilect⁹. in fi. de symo. c. Nathe⁹.

*De restitutione inuentorum
a casu 7 fortuna.*

Quero an inuēta a casu 7 fo: 197
tuna sibiaceant i restitutioni.
Rndet Ric. in. 4. vi. is. ar.
. 5. q. 5. q. rez quedaz sunt cōmunes
omni iure naturali: vt volucres nō
domestice: 7 pisces maris: 7 etiam si
milia. insti. de rez di. s. 7 quedam. 7
s. fere bestie. Quedam sunt vniuer
sitatis vt illud: quod est ciuitatis in
cōmuni: vt theatra stadia 7 similia.
vt insti. de rez diui. s. vniuersitatis.
Quedam sunt p. p. singulor. vnde
si quis inueniat al. quā rem de p. mo
modo dictis restituere nō tenet: 7 d
talib⁹ reb⁹ dictis: aliter dicit i dicto
s. fere. Que in nulli⁹ bonis sūt natu
rali ratione occupati cōcedūt. Si q. s
autem res que sunt cōmunitatis al
quo casu inuenerit restituere cōmuni
tati tenet. Similiter rem que est ali
cui⁹ singularis persone: 7 sic intelli
tur qd dicit in. i. 4. q. 5. si quid inue
nisti. vbi dicit. Si qd inuenisti: 7 nō
restituisti: rapuisti: 7 ea. q. c. multi. di
cit. Discat hoc peccatum simile esse
rapine: si quis inuēta nō reddat: si sci
at cuius sūt: 7 si cui⁹ sūt ignoret: tamē
retinere nō potest: sed debet facere:
quod in se est: vt sciat cuius est: quia
vt dicit. ff. de fur. l. fallus. s. q. alienū
Si quis aliquid iacens in terra lucri
faciendi causa sustulit furti obstrigat
siue scit cui⁹ sit: siue ignorauerit. Et
hoc rationabile est: quia ex quo scit rē
suam non esse: presupponere debz eā
de iure ad alium pertinere. Si autē
nō potest inuenire cuius sit illi cui in
cūbit cura de republica restituat. Co
cordat Ihosti. in ti. de peni. s. quib⁹.
v. qd si q. s. inuenerit dicens. Quid si

quis inuenerit pecuniam vel aliam rem in via publica: vel alibi: dicat quod debet facere preconizari: et in ecclesiis loci illi ubi res inuenta est: et adiacentium denuntiari publice coram populo: quod talis res inuenta est. Et si reperiat dominum ei reddat: primo tamen dicat ei circumstantias propter quas certificet: utrumque vere sit dominus is qui petit: aliter forte multi non dominum peterent. ad hoc. ff. de furti. l. falsus. §. qui alienum. Et si non inuenit dominum: potest cum consilio ecclesie ipsam rem retinere: et orietur pro eo cuius res est. Et hoc intelligas quando est pauper qui inuenit: aliter pauperibus eroget. Alioquin si non restitueret iuxta posse: fur esset. Et sic intellige illud Hieronymo. et Gregorio. i. 4. q. 5. si quid inuenisti. et duobus. c. se. Concordat Secundo. in. 4. di. 15. qui addit quod interius debet tradi publice persone custodienda.

198 Quero an quis possit prohiberi piscari in fluminibus publicis: et periculis: sic padus et rhenus. Respondet Jo. de pla. in sti. de rebus diuini. in. §. flumina. quod non: si militer non potest prohiberi quis applicare naues ad portum: et ligare naues ad ripas siue ad arbores existentes super ripis. licet tamen ripe et arbores sint publice quo ad usum: siue sint in communi usu: tamen proprietas riparum: et arbores nate in eis sunt eorum: quorum sunt portus quibus adherent. Et ideo si occurrunt dominus agri volens incidere arborem existentem in ripa fluminis: et extraneus piscator vel nauta volens ligare nauem ad illam arborem: vel appendere retia siccanda preferat dominus: quia nemini debet ius suum detrahi. ut in sti. de his qui sunt sui vel alieni iuris. §. sed

et maior. Sed ubi occurrunt extranei: tunc si unus pretendit publicam utilitatem: et alius portum preferat pretendens publicam: sed si uterque pretendit publicam: et uterque portum uatam: preferat qui primo occupauit. ff. de acqui. re. do. Sed si uterque pariter occupauit: locus est gratificationi vel sortiti: sicut dicit glossa. ubi plaustris inuicem obuiantibus in arcta via dum querit quod plaustrum retrocedere debeat. l. i. §. si iter dictum. ff. ne quid in loco publico.

199 Quero quid de feris bestiis piscibus et volucribus. Respondet idem ubi §. singulorum: quod quia in nullis bonis sunt: ideo naturali ratione occupantur cedere ut dicto. §. singulorum. et ideo dicitur quod licitum est ingredi alienum fundum causa aucupandi et venandi: sed si dominus prouiderit antequam ingrediaris: potest te prohibere ingredi adeo quod si postea ingrediaris teneberis iniuriarum: si tamen non obstat prohibitione ingrediaris ad aucupandum vel ad venandum: quod capies tuum efficitur: nec potest tibi quod dominum auferri. ut tenet glossa. in. l. diuus. de serui. ru. pre. di. c. ff. de acqui. re. do. l. 2. in sti. de rebus diuini. §. aprium. licet glossa. in dicto. §. singulorum. teneat contrarium et male.

200 Quid si vulnerasti letaliter feram de zoostriam: ut aprium ceruum: et filia: et eam fugientem persequeris. Respondet idem ubi supra quod non propter hoc efficitur tua nisi postquam eam ceperis. Et ideo interim alius eam capiens etiam intra laqueum tuum. ut. l. in laqueum. ff. de acqui. re. do. eam acquirit. in sti. de rebus diuini. §. illud quod situm. et ff. de acqui. re. do. l. 2. §. illud. Et est ratio: ut dicitur in

ter. in. d. illud quesitum. quia multa accidere potuissent: ne ea cepisses. Nam inspicim? qd euenire pot: qñ res est ad aliud naturalitè destinata aliter sec? vt. l. i. ff. de in litè iuran. 7 in. l. si. idez cā codē. ff. de iuri. om. iu. tñ diē gl. in. d. illud. qd d. consuetudine venatorū aliter seruatur: 7 ideo standū est consuetudini. ar. l. qd si nolit. §. qd assi dua. ff. de edi. edi.

201 Quid si apes vel volucres sint super arborē tuā vel nidi earz. Rndz idem vbi s. qd sicut dicit ter. in. §. apiū. isti. d. rez di. apiū 7 volucrū natura fera est. Et ideo lz apes vel aues vel nidi earz consistāt sup arborē tuā: non tamē sunt tui: donec eas ceperis. Et ideo interim ali? occupare pōt: 7 apes 7 fauos mellis ibi fidos 7 aues nidifi cātes supra acērit: nec tenebū furti nec alia adiōe. vt. d. §. apiū. 7. l. nālē. §. apiū. ff. co. 7. l. si apes. ff. de furtis. sed bñ tenebū tibi iniuriar: si añqz intraret campū tuū: vel ascēderet arborē tuā: p. hibuiti. vt. d. §. apiū. 7. l. plane: qd si tamen capit post p. hibitionē: suū efficiē. vt s. didū ē. sec? autēz si apes a te possideat: quas tenes in alucarib? reclusas: que vadūt 7 redeunt: vel aues quas similiter possides que vadūt 7 redeūt: qā occupās eas omitteret furtū. ff. de acq. pos. l. 2. §. aues. 7. l. pomponi. in si. ff. fa. h. c. cū s. examē apiū velās ex alueo tuo durat tuū qz diu nō aufugit aspectū tuū: nec ei? p. leatio est difficilis. vt. d. §. apiū. in his tñ multū attēdit consuetudo. vt diē gl. in x. bo. examē. in. d. §. apiū. in si. de re. diui.

202 Quid d. aialib? naturalitè feris: si acci

dentaliter facis mansuetis: vt pāones: colūbe: apes: cerui: qui habēt cōsuetudinē eūdi 7 reuertēdi. Rndet id vbi s. in. §. pāonū. qd in istis habet locuz regula: que tā diu sunt occupātis 7 possidētis: qz diu detinēt animū 7 consuetudinē reuertēdi. Et postea fiunt occupātis. Et ideo cū consuetudo inducat ex duplici actū: vt nōt gl. in l. de quib? ff. de legl. 7. l. 2. §. de cpi scopali audi. videt qd si ista aialia nō reuertāt duab? vicib? horis vel diebus consuetis: qd deposuerūt aium 7 cōsuetudinē reuertēdi: 7 postea fiunt occupantis.

203 Quid de aialib? naturalitè māsuetis vt gallinis 7 anseribus domesticis. Rndet idē vbi s. §. gallinar. qd quantūqz effugiāt aspectū dñi possidēt. 7 alio se tñsserāt: tamen manēt eius 7 nō acquirūt apprehēdit: imo apprehēdens causā lucrādi ea: vel eā vl pēnas omittit furtum: 7 pōt acquiri furti: vt. d. §. gallinar. 7. ff. de acqui. re. do. l. naturalē. §. pāonū. 7. §. gallinar. vbi nōt gl. qd etiā in vno cūo omittit furtū: lz sit modici p. cū.

204 Quid de thesauro inuēto. Rndet id vbi s. §. thesauros. qd thesaur? inuē? ab aliquo in agro suo: vel in loco religioso vel sacro efficiē inueniētis: 7 sibi totū acquirē: si inuē? in agro alieno priuato vel publico: vel cesari. vel ciuitatis acquirē p. medietate inuentorū: 7 p. alia medietate dño agri vt diē ter. in. d. §. thesauros. 7 glo. in. §. 4. q. 5. si quid inuenisti. 7 gl. in. d. §. thesauros. declarat quis sit iste thesaur?: 7 rñdet qd est pecunia ab ignotis dñis vetustiori tēpore abscondita

cui⁹ pecunie depositionis memoria non extat. 7. ff. de acqui. re. domi. l. nunq. §. thesaurus. nam si de eo extaret memoria: vel quia aliquis abscondisset causa lucri: vel metus: vel custodie. improprie dicitur thesaur⁹: ideo nihil acquiritur inuentori: sed e⁹ eius qui abscondit: vel eius heredis: vt dicto §. thesaurus. ff. ad exhibendum. 7. l. item labeo. ff. familie her. 7. l. a tutore. ff. de rei vindicatione. 7 ideo mercenarius laborans in alieno: 7 casu thesaurum inueniens acquirat sibi medietatem: vt dicit glosa. in dicto §. thesauros. in verbo in suo. sec⁹ si non sit thesaurus: puta q⁹ mercenarius in domo alicui⁹ neuiter empta inueniet pecuniam in saculo inuolutam in fenestra: quia tunc cum non sit thesaurus non est emptoris nec inuentoris: sed est venditoris vt dca. l. a tutore. Et ita consultum fuit florentie per plures doctores. Et attende q⁹ in suo licitum est dare operam inuenire thesaurum: dummodo non arte magica: quia tunc esset fisci: sed in alieno non sufficit dare operam ad thesaurum inueniendum etiam de voluntate domini: sed debet esse inuentus casu fortuito: vt acquiratur inuentori dimidium: aliter si data opera inuenitur totum acquiritur domino. l. vnica. C. de thesauris. libro. io. Item nota q⁹ licet lapilli gemme 7 margarite: 7 alia preciosa inuenta in litore maris acquirantur inuentori. s. postq⁹ apprehendit: non antea: tamen hoc est intelligendum de lapillis: 7 gemmis natis: 7 productis in litore maris: secus si reperies gemmam

que cecidisset alicui illinc transeunti vt insti. de rerum diui. §. item lapilli. 7. §. finali.

Quid de insula nata in mari. Rndz 205 idem vt supra q⁹ in nullius bonis est 7 ideo occupanti conceditur: sed insula nata in medio flumine e⁹ communis habentium predia iuxta flumen ex utraq⁹ parte: sed si non in medio: sed est proximior alteri parti est comunis tantum habentium predia ex parte illa. Ager vero a flumine diuiso circa datus remanet eius cuius erat pmo 7 si flumen mutauit alueum: primus alueus efficitur eorum: qui circa euz predia possident: 7 secundus alueus est publicus: qui secundus alueus flumine redeunte ad antiquum alueum efficitur eorum qui circa eum predia possident. Item ager inundatus aq⁹ recedente ager remanet eius cuius primo erat. hoc dicit textus. insti. de re. diui. §. insula. Sed quomodo potest sciri: q⁹ insula nata in flumine sit in medio: vel ad quam partem magis pendeat. Rndet glo. in verbo media partem. q⁹ hoc sciri poterit accepto cordulo in puncto posito in medio inter utrunq⁹ agrum. Et facit ad questionem q⁹ si aliqua villa vel domus vel ecclesia sit inter territoria duarum ciuitatum: 7 sit contentio cui⁹ sit: q⁹ presumatur: 7 iudicetur esse illius ciuitatis cui sit proximior. sed si non appareret cui sit proximior: dicatur pertinere ad ambas: 7 sit communis. vt hic. 7. ff. eodem. l. deo §. insula. 7. l. titie. testores. ff. de legatis primo. secundum Dynum in dicto §. insula.

De restitutione

205 **De restōe acq̃sitorū in naufragio.**

Quid de acq̃sitis in naufragio. Rñdet Do. in sum. in tractatu restitutionū q̃ restitueduz est quicqd de ipso naufragio inuentū est: siue illud sit acceptuz de ipso naufragio: siue de mari: siue de litore. ff. de incē. rui. nau. l. si quis ex naufragio. Itē vltra restōez nō excusat a peccato mortali q̃cunq̃ surripit aliqd de naufragio: nisi ea intentiōe recipiat vt restituat ei cui? est: nec excusat aliqd aliqua consuetudine: vel statuto vel p̃cepto: cū hoc sit cōt̃ p̃ceptū dñi. et vltra hoc est excōicat? vt in. c. excōicatōi. extra de rapto. et hoc ipso facto lata sentētia s̃m Jo. an. 7 anto. de bu. s̃ expoliās nō naufragos nāuigātes est excōicādus. Unde ep̃s ṽl q̃libz p̃lat? q̃ tāti criminis essz p̃ticeps vel p̃fetiē d̃z poni. extra de accūsatiōe. c. cū dilecti. Laycus ṽo nisi admonitus satisfecerit d̃z anathematizari: et z. 4. q. 2. si q̃s de potētibz. et. c. illi. q̃a extra de treu. 7 pace. c. inonam? etiaz s̃m leges. 7. ānū in q̃druplū tñt post ānū in simplū. ff. de incē. rui. 7 nau. l. i. 7 hoc n̄ intelligas de naufragio piratico vel saracēico: vt institutiōe noua s̃federici ad deauris: l̃z nō sit i corpe decretaliū: 7 p̃dicte pene. l. de expoliātibz naufragos habēt locū s̃m doct. oēs: nō solū qñ q̃s patiēs naufragiū in mari expoliāf: s̃ qñ nauigat etiā p alia loca: 7 nō naufragat 7 expoliāf est excōicād? nō faciēdo d̃riaz: siue nauiget p mare: siue p alia loca.

De restōe dāni qđ culpa ope impietia: seu negligētia alijs datum est.

Restituere etiā tenet ille cui? 207 culpa ope impietia seu negligētia dānū datū ē: vel iniuriā irrogatā: nec ignorātia excusat si scire debuit ex facto suo iniuriā ṽl similiter posse p̃tingē vel iacturā: vt in. c. si. ex de iniurijs 7 dāno dato. Ihec culpa qñq̃ p̃cedit casū: vt i eo q̃ cisternā fodit: 7 ipsā aptā dimisit: 7 bos in eā cecidit: vt in. c. z. de iniurijs 7 dā. da. ṽl in mulione q̃ male posuit lapides in plastro vel i rustico q̃ ignē apposuit in stipulā in die ṽtoso. Et ideo talis tenet: quia q̃ cām dāni dat 7 cetera. Nō ṽo si omnē diligētiā adhibuit ita q̃ nihil omisit de cōtingētibz nō tñt. ff. ad. l. acq̃l. lege q̃ occidit. s̃ in hac. 7 l. q̃ foucas. 7. l. idē iuri. s̃ ad mulionē 7. l. si seru? s̃ ex plastro. 7 extra de iniurijs. c. si. Quādoq̃ culpa sequitur factū vt in medico qui bñ sciuit vlc? 7 postea circa curā negligēs fuit. qñz in facto vt si medic? impite secant. ff. ad. l. acq̃leā. lege q̃ actōne. s̃ si. 7. l. idē iuris. Et p̃bat̃ hec tria de eta. 7 q̃li. c. ad aures. 7 d̃ homi. c. tua nos. Culpā ṽo semp intelligas: sicut vt etiā dol? nomine culpe intelligat̃: sicut aperte inuenit̃. ff. ad. l. acq̃leā. l. 5. s̃ iniuria. s̃ nō auertit̃ q̃ vbi est culpa sit dolus. Quādoq̃ tñ de culpa nō agit̃: quia culpa vni? cū culpa alteri? cōpensat̃. At ṽo qñ ex vna pte dol? cōmittitur 7 ex altera culpa dephēdit̃ de l? culpe p̃pōderat̃: vñ iputat̃ illi qui se cōderi patit̃ in loco piculoso: vbi cōsuetudie cū pillā ludebat̃: vñ nō tñt̃ confor: et forte nec p̃cussor: nisi data opa illuz q̃ radebat̃ p̃cussit̃: sic intellige. ff. ad. l. acq̃leā. l. item si obstetrix. s̃ si. 7. l. item

nulla. 7. l. si ex plagis. §. si. Similiter
 nō tñt q̄ putat arborē sup eū locuz p
 quē nō est iter publicū vel p̄uatū: nisi
 data opa in trāseūtē ramū iecerit: s̄ si
 iter erat 7 pelamauit n̄ tenet: vt isti.
 ad. l. acq̄l. §. itez si putator. 7. d. 3 ita tē-
 pestiue clamare q̄ trāsiēs potest sibi p̄
 cauere 7 euitare piculū f. 3 Jo. de pla.
 d. §. itē si putator: idēq̄ distinguē in
 eo q̄ facit foueā cā ceruoz capiedozū
 ff. ad. l. acq̄leā. si putator. 7. l. q̄ foueas
 50. di. hi qui arborē. Ihec ihosti. in ti.
 de. dāno dato. §. quādo. h̄. hic autez
 culpa 7 cetera.

208 Quero quō pōt exēplificari dānum
 culpa cōtigisse. dic ut in reg. iur. nō ē
 sine culpa. li. 6. vbi dicit. si nō est sine
 culpa q̄ rei que ad eū nō p̄tinet se imi-
 scet. Cōcor. l. culpa. ff. de re. iur. 7 glo
 ponit exēplū in clerico iaciēte lapidez
 7 ceco sagittate q̄ tñt ex dāno dato.
 50. di. clerico etiā. is. q. i. §. vt itaq̄. 7 i
 monacho cirurgico. s̄ de homi. c. tua.
 i. Rnsō. Scire eiz d. 3 q̄ suuz nō est ad
 alios p̄tinē. C. vñ vi. l. cū querebatur.
 Est etiā in culpa ductor animal cui?
 ductoris infirmitate vel impitiā dānū
 datū est ab aiali: quia tñt. l. acq̄leā vt
 dicit tex. in. §. ipetu. insti. ad. l. acq̄leā.
 Est q̄ in culpa fm Jo. de pla. q̄ ascē-
 dit equū quē nō valet retinē p̄t ipo-
 tētiā vel impitiā: 7 ideo tñt si aliq̄ue-
 ledat. Currēs q̄ sup equū q̄ ei? repēti
 no cursu puellaz trāseūtē pemit est in
 culpa: maxime si currebat p̄ locū p̄bi-
 bitū: vt p̄ plateā vel in strata publica
 gētib? plena: 7 ideo puniē: secus si in
 culpa n̄ fuit: puta vt cū equ? nō bñ pe-
 ret habenis: s̄ p̄ter seffozis arbitrium
 saltib? lasciuiret: 7 ipe vt ei? refrenar?

impetū freno vim intulit: equūq̄ cal-
 caribus stimulauit: cūq̄ fracto freno
 equus p̄prio relia? arbitrio curreret
 festināter mulier ex obliquo infatūlū
 baiulās obuauit in quā equus iniās
 p̄cul abiecto seffore puez oppressit: cū
 cim nec adu nec volūtate homicidiū
 ppetrauit: nec opā rei darz illicitē nō
 puniet etiā quominus possit diuina
 officia celebrare. dicit tex. in. c. dilect?
 fili? d̄ homi. 7. c. significasti. eo. ti. vbi
 dicit q̄ si seffor sciebat equi vitum et
 equū ore duz: 7 sic se nō sufficere sciz
 ad ei? retētiōē q̄ tūc est in culpa per
 tex. in dicto. §. ipetu. Et ideo Jo. de
 platea inducit hoc ad. q. q̄ si biruarij
 q̄ vadūt ad capiēdū hominē debitorē
 7 post capturā p̄pter eoz ibecillitatē
 7 infirmitatē eū nō valet retinē quez
 alij sani retinuiſſent tenet ex culpa q̄a
 infirmitas sua alij nō d. 3 esse nociua:
 vt dicit tex. in. d. l. iuris. §. i. similiter si
 iudex omisit alicui custodiā alicui? ca-
 ptiui q̄ aufugit eo inuito tñt iudex: q̄a
 mala electō fuerit in culpa vt insti. q̄.
 mo. re. strahit obli. §. p̄terea. et insti.
 man. §. si. f. nūqd liberat iudex exhibē-
 do ipz familiarē delinquētē. f. q̄ capti-
 uū dimisit aufugere. vide Bar. in. l. i.
 §. si. ff. de publicanis.

209 Quid de eo q̄ aperuit cisternaz loco
 publico 7 nō coopuit eam et animal
 alicui? in eā cecidit 7 mortuū ē. Rndz
 Non. in sūma i tractatu restitutiōnū
 q̄ tñt ad restōē vni? aialis viui vel
 ad p̄ciū mortui et mortui qd cecidit
 in foueā suū erit vt dicit tex. in. c. z. et
 ext de iniurijs 7 dāno dato. q̄a q̄ cāz
 dāni dat dānū dedisse videt. ff. ad. l.
 cor. d̄ sicca. l. nihil iterest. ff. ad. l. acq̄l.

.l. qui

.l. qui occidit. §. penl. .7. l. ita vulnēat⁹
 i pñ. lec⁹ si fodit in loco puato: vt dic
 glo. i. d. c. z. .7. l. q̄ foucas. ff. ad. l. acq̄l.
zi Sed pōe q̄ inimic⁹ tu⁹ cui forte occi-
 disti patrē incēdit domū tuā mee vi-
 cinā: ex quo etiā mea obusta est: quēo
 vtz tu tenearis mihi. IRñdet Spec. i
 ti. de iniur. .7. dāno dato. §. seq̄t. .7. l. si
 pone. Quidā dicūt q̄ sic cū incēdiūz
 culpa tua factū sit q̄ guerras hēs p̄ ē
 homicidiū qd̄ omisiisti: ext̄ de iniurijs
 si. ff. solu. matri. l. in his. i. Rñso. et. ff.
 locati .7. cōducti. l. si merces. §. culpe. iō
 videris cām dāni dedisse. Alber. dicūt
 q̄ in nullo teneris. IRñc obstat q̄ oc-
 casionē dāni .7. cetera. Quia illud vñ
 est nisi aliud mediū interueniat: sicut
 hic in p̄posito interuenit. vt. ff. loca. .7.
 con. l. q̄ domū. Absit enim vt ea que
 p̄ter volūtate nostrā accidūt. .7. cetera
 zz. q. 5. de occidēdis. IRñta q̄ ignorā-
 tia ascribit̄ culpe: vt insti. de obli. que
 ex quasi ma. na. in pñ. tā in iudice. vt
 s. §. 97. i. medico. vt. s. §. 94. in nōrio
 vt. s. §. 89. q̄ in quocūq̄ artifice vt. s.
 §. q̄i.
zi Quid si heres vēdit rē depositaz vel
 cōmodatā defūcto quā tñ ignorabat
 cōmodatā vel depositā. IRñdet glo. i
 .c. uz q̄s. de reg. iur. li. 6. q̄ excusatur:
 ibi enūz dicat. Cū q̄s in ius succedit al-
 teri⁹ iustā ignorācie cāz cēset habere
 .7. ideo nō tñt ad restōez rei: s̄ ad esti-
 mationē rei: vt. ff. depositi. l. i. in fine.
 .7. l. z.
zi Quid de officiali q̄ negligēs ē in cer-
 tiōrādo se: an sui officiales bñ vñ male
 gerāt officiū. IRñdz Jo. de pla. q̄ tñt
 p̄ delūdo familie sue cōmissio p̄textu
 officiū in quo suos preponit officiales

textus ē in. l. i. ff. ad. l. iulīā repetēda^z
 .7. in. l. obfuare. §. p̄ficiēci. ff. de officio
 p̄cō. et lega. col. tñ exhibēdo liberaē. l.
 si p⁹ depositū. C. de affesso. Et rō q̄a
 v3 esse solicit⁹ .7. velle certiorari an sui
 officiales bene vel male gerāt officiū
 .7. si male gerūt puidere aliter de ne-
 gligētia puniē: vt in aut. vt iudi. sine
 quocūq̄ naufragio. §. volum⁹. .7. l. scē
 tib⁹. col. z .7. ceta.

Quid de officiali q̄ negligit pūire cri-
 minolos. IRñdet Jo. de pla. in. l. p̄ci-
 pit. C. canone largitionaliū titulorūz
 li. io. q̄ debet puniri eadē pena q̄ cri-
 minolos: nā iudex q̄ reptū n̄ iudicat
 facin⁹ tegere vt cōsci⁹ criminosa festi-
 nat. l. z in fi. C. de comer. .7. mer. .7. l. i
 de pua. car. nā est qdā tacit⁹ cōfessus
 l. placet. de excu. mu. li. io.

Quid si q̄s cōpabili negligētia dānū
 dedit: puta si ignē nō cohibuit ne ad
 domū aliāz vagaret. IRñdet Jnno
 in. c. sicut dignū. extra d̄ homi. q̄ tñt
 l. acq̄lea. vt. ff. ad. l. acq̄l. l. si seru⁹ fuuz
 .7. si arbutū: s̄ tñ in foro pñiali nō vñ
 q̄ teneat̄ ad emēdā dāni: s̄ tñ pñia ē
 ei iponēda de negligētia: nō d̄ dāno
 satisfaciēdo. ar. is. q. z. c. inebriauerūt.
 Lex autē ciuilis que intēdit circa cō-
 seruationē patrimonioz cōstituit q̄
 etiā ad restōez dāni teneret: bñ tñ fa-
 temur q̄ si aliquo modo p̄ ignē intē-
 deret dare dānū q̄ etiam tūc in foro
 pñiali cōdēnaret: .7. idē dico etiā si nō
 intēderet: s̄ lata culpa esset: vt si ignez
 p̄iceret in domū plenā stipulaz.

Quid de his q̄ sūt in mora tradendi
 res quas dare tenēt. Dic q̄ si peunt
 tenēt ad restōz: vt in regula iur. li. 6
 vbi dicit. Mora sua cuiuslibz est nociua

*¶ Hec qd falsitas differt a mendaci
 qd falsitas / ē / negare verum / mendacius
 ē / figere qd verum / nō / ē / — Hec
 Bartholomeus*

Ecceor. ff de regulis iuris. l. in adena
 tōe. §. vnicuiq. 7 glo. i. d. c. mora pōit
 exēplū puta in eo qd ē in mora soluēdi
 decimas: qd pōit piclo suo: etiā si cāu
 fortuito peat. i. §. q. i. c. decime. Idē in
 cōmodatario vel depositario qd fuit i
 mora reddēdi rē sibi cōmodatam vel
 depositā: vt in. c. vnicō de comodato
 7 in. c. bona fides. de deposito. Idē i
 fure qui semp est in mora. c. de furtis
 l. subracto. Circa hāc tñ regulā nō. f. 3
 glo. i. d. c. mora. qd ad hoc vt qd dicat
 morosus requirit qd sciat se debē: vel
 scire debeat: ut qd interpellat? fuit a
 die vel ab homie: 7 qd habuerit possi
 bilitatē dādi. hoc habes. ff de re. cre.
 l. qd te: 7 tūc tñ morosus de casu for
 tuito. etiā si eodē mō fuisset res apud
 dñm pītura fm accursiū: l. 3 Martin?
 cōtra: vt notat in d. l. qd te. 7 pbat. ff
 d. lega. in. l. cū res. §. vlti. fortassis eiz
 dñs rei vēdidisset 7 apud aliū pñset:
 7 hoc t3 ber. §. de comoda. c. vnicō. 7
 d. c. bōa fides. Itē nota qd dicit mora
 sua: nā in duobus reis debēdi altero
 interpellato: alter liberat interitu spēi
 si interpellat? tñf. ff de vñ. l. mora. in
 fi. Itē mora fideiussoris sibi nocet nō
 reo quomō libere interitu spēi: sec?
 ecōtrio. ff de vbo. obli. l. cū filius. 7. l.
 mora: 7 hoc qd fideiussor h3 cāz a reo
 nō re? a fideiussore. Itē notat qd si de
 bitor fuit in mora pmo soluēdi: 7 po
 stea creditor i mora recipiēdi: vñ econ
 qd vltima mora nocet vt. ff de vsuris
 l. debitor. 7 vide qd notat d. decimis
 c. cū hoies d. mora aut et m. triplici ei?
 effectū plene notat. ff d. vñs. l. mora.

De restōe fame.

216 **Q**uero an infamans aliquē

teneat ad restōez. Irūdz hosti. in ti.
 de peni. §. qd? vñ. qd de accusatorib?
 qd obligat ad restōez sc3 vbi p se vel p
 aliū dicit cātēnā vel libellū famosuz
 legit. Et in alijs locis qd? sentit aliū
 dicto vñ facto suo ifamatū publice re
 cognoscat erroē suū: 7 dicat qd ē mē
 tit? p os suū ar. de purgatōe canoica
 c. inter sollicitudines. §. pcpias. qd itelli
 gas si nō ex tali recognitōne publica
 magis ifamat infamat? qd nō dicat
 ego de tali facto ifamauerā talē spe
 cificādo crimē: s. sic dicat in gñe ego
 taloz ifamauerā de eo de quo ē inter
 vos ifamat? bñ scitis qd est illd sciati.
 qd ego hoc tāq maliciōsus 7 maluo
 lus inueni: 7 mēdaciū ē qd qd dixi: nō
 dicat falsū: s. mēdaciū: qd cōtra mētē
 dicebat primū infamādo. 7 tñ hum
 pōt esse qd dicebat: s. qd si de diuers
 ifamat? ē 7 a diuersis: nā ibi necesse
 qd specificet. Ibi dicere qd ad arbitriū
 ifamati: vel si grauitar arbitrarē ad
 arbitriū iudicis debz se purgare. ar. d.
 iu. iur. c. veniēs. 7. c. qntauallis. de ar.
 c. z. f. 7 ab infamato tñf veniā postu
 lare ad hoc. i. 4 q. 6. si res. 7. 5. q. i. qdā
 7. 6. q. i. defiores. 7. 37. di. legāt. Irūc
 ho in. 4. di. is. ar. 5. q. 3. dicit qd restō
 ē ad? iusticie cōmutatiue: ad obfuādū
 aut iustitiā oēs tenemur. Quilibet qd
 tñf ad restōz rei ablate iniuste si resti
 tuti pōt: 7 si nō pōt restitui d3 fieri re
 stitutio in equalēti si possibile est ex.
 ne lite pēdēte. c. ecclesia sancte marie.
 si aut nō pōt reddi equalēs tñf ille qd
 dāuū intulit restitue qd pōt ad arbi
 triū boni viri: 7 qsto fama est res no
 bilior qd possessiōes: tāto magis teneat
 ad restōez ille qd aliū dānificat iniuste
 in fama

in fama q̄ ille q̄ dānificat aliū i bōis
exteriorib⁹ ceteris parib⁹. Jtē Alex. d
de ales in. z. in tractatu de vicio de-
ctōis. s. dices cōn: ad impossibile nemo
tenet: an p̄tate autē detrahētis nō est
mutare opionē hominū malā quam
ex detractōe acceperūt. Rñdz idē q̄ tñf
dicē bonū de eo sicut dixit malū illis
q̄b⁹ dixit malū: et ostēdat se deliquisse:
ex quo forte mutabit opiniō: sicut eiz
exhibuit mēbra iusticie suire iniq̄tati
ad iniq̄tate: ita tñf exhibē mēbra sua
seruire iusticie i sādificatiōez ⁊ ceta: s.
itez dices: q̄s eiz pōt scire apud quos
sit fama denigrata. Rñdz idē q̄ apd
oēs apud quos detraxit: ⁊ alteri⁹ opi-
nionē lesit q̄tū in ipso ē: tñf famā re-
stituere vel resarcire.

¶ 2i⁹ Quero quot modis q̄s dānificz aliū
in sua fama. Rñdet idē vt. s. q̄ tripl'r
vno mō xū crimē iponēdo nō fuato
ordine ⁊ modis debitis: ⁊ talis n̄ tñf
restituē famaz dicēdo se falsū dixisse.
Tenet tñ alleuiare ifamiā: dicēdo se
nō bono mō p̄cessisse: q̄a hoc est xuz
q̄b⁹ dixit: ⁊ tenet ei ad aliquā recōpē-
sationē ad arbitriū boni viri. Alio mō
dānificat aliquis aliū in fama iniuste
falsū crimē iponēdo: et tal' tñf fidelit
facere posse suū d reddēdo famā leso
⁊ tñf dicere se falsū dixisse: etiā si ex h
reddat infamis: q̄a q̄uis magis te-
neat q̄s fuare famaz suā q̄ alienā ce-
teris parib⁹: tñ magis tenet restituē
alteri famā iuste q̄ fuare p̄pria famā
iniuste: q̄a tñf bonū anime sue p̄ponē
bono sue fame. Tertio mō dānificat
q̄s aliū iniuste in fama idirecte falsū
crimē sibi iponēdo cū scz negat xūm
crimē sibi ipositū ab alio: ⁊ talis q̄uis

peccet q̄a mētē: tñ postea nō tenetur
tentione necessaria ad salutē alij resti-
tuere famaz recognoscēdo crimē sibi
ipositū xū esse. Alit dicit q̄dā et p̄ba-
biliter q̄a cū ali⁹ nō seruauerit iusticiā
in accusādo vl' denūtiādo: ⁊ p̄posuit
q̄ corā iudice p̄ponēdū nō erat: ⁊ q̄b
p̄bare nō poterat videt esse p̄maria
cā ⁊ p̄ncipalis infamatiōis sue. alij tñ
dicūt q̄ tñf q̄ satis durū videt quia
qñ crimē sibi impositū ē tale q̄ suspē-
deret: ⁊ filij sui exheredarēt si istd co-
gnosceret publice ⁊ ceta. Tertuz ē tñ
q̄ tenet penitē de peccato q̄b iurrit
mētēdo. Jdē Scho. in 4. di. 15. q. 4.
dicit q̄ in gñe pōt q̄s tripliciter alium
ifamare. Ano mō falsū crimē impo-
nēdo. Scdo mō xū crimē tñ occultū
nō seruato ordine iuris scz in publico
p̄ponēdo. Tertio mō xū crimen: sed
occultū in publico tamē sibi impositū
negādo: q̄a in hoc negāl notat impo-
nētē de calūnia. In p̄mo dico q̄ opz
restituere famā retractando xū suū
vl' q̄b sibi imposuit. Et ita in publico
sicut i publico sibi imposuit: q̄a aliter
nō seruat iusticiā in reddēdo p̄ximo
q̄b suū est. Ino obstat q̄ magis debet
zelare famā suā q̄ p̄ximi: s. rectādo
se infamaret: q̄a illud est xuz ordiate
⁊ sine detrimēto fame p̄ximi quem
ifamauit iniuste accusando. In scdo
dico q̄ nō tenet retractare xū suū
q̄b p̄posuit in publico q̄a hoc faciēdo
mētiret: cū sciat hoc q̄b imposuit esse
xū: ⁊ nō tenet mentiri p̄pter q̄d cū q̄
bonū reddēdū alteri: s. tenet alio mō
licito reddere sibi famā: vt pote p̄ hec
x̄ba. Ino credatū eū talē eē: male dixi
fatue dixi: ⁊ lz hec x̄ba sint: tñ fatue

dicitur quia non seruato iuris ordine: propositum
 enim in publico quod non est verum publicum
 non reputetur istud esse malum: bonus est
 quia quilibet presumitur est bonus: donec
 probetur contrarium: extra de scruti. in or-
 dine facto. c. unico. In tertio membro
 dico similiter quod non tenetur retractare
 negationem suam qua negauit in publico
 verum crimen sibi impositum: quia si tunc quicquid
 statim in iudicio confiteri se reum non statim
 couidetur tunc: tamen per quodam verba sobria put-
 dictum est in primo articulo restituere
 famam illi accusati quem idcirco non uult
 de calumnia dicendo: non habetis eum per ca-
 lumniatore: quia credo quod habuit bonam inte-
 tionem proponendo forte se credidit posse
 probare intentionem suam et deceptus fuit. *Aliter*
 vero de ales dicit quod sunt differentie
 retractationis quare quod tunc restituere famam.
 Prima cum negatur bonum quod scimus ab
 aliquo factum: sicut illi dicebant. Jo. c. 9.
 de miraculo ceci nati. Da gloriam deo
 quia nos scimus: quia hic homo peccator est: et
 sic negabant factum a christo. Secundo cum
 tempore quo laudatur est aliquis tacemus
 sicut habetur in. Mat. de militibus qui no-
 uerunt rationes surrectionis christi: et accepta pe-
 cunia tacerent. Tertia est cum bonum quod
 non potest negari perit dicendo mala
 intentione esse factum sicut habetur. io. Ecce.
 Bona et mala couertentes insidias: et in
 electis ponit maculam. Quarta cum oc-
 cultum reuelatur eo in quo non debet ecc.
 .z7. Qui denudat archana amici sui
 perdet fidem. Quinta est mali augmentatio
 ecc. ii. Ab una scintilla augetur ignis: et
 a doloso augetur sanguis. Sexta est
 mali adinuentione ecc. ii. Attende tibi a
 pestifero fabricat enim malum et re.

218 *Aliter* aliquis possit reuelare malum alio?

occultum sine peccato. Respondetur idem ubi. 5
 quod reuelare malum proximi ex fine et circum-
 stantiis est distinguendum. Si enim dicatur
 ei qui potest et uult prodesse et ordine quo
 oportet: et quo fine oportet et aliis circumstantiis
 ad alterum correctionem et cautelam nocui-
 menti: tunc bonum est: si vero desint conditiones
 debite per quas trahitur ad bonum: tunc reue-
 lare malum proximi malum est: maxime inte-
 tione detrahendi: vel cum tunc celare sicut
 est in eo quod fuit detectum per confessionem
 sacramentali: vel quod est detectum per secreti
 obligationem: nisi forte vinculum superue-
 niat. In omnibus autem his cautela ma-
 xima est adhibenda ne reueletur malum:
 cui non est reuelandum: vel quo ordine vel
 quo modo non est reuelandum: et ita de aliis
 potest enim error vel libido de facili
 admisceri. Et per hec potest patere quod ex
 unaquaque parte obiectum est. Reuelare. n.
 malum alteri ratione detrahendi: vel ex le-
 uitate siue impetu cum est occultandum
 malum est. Et secundum hoc intelligitur illud ecc.
 i7. denudare amici miseria est despa-
 tio anime infelicis. Item puer. Qui
 ambulat fraudulenter reuelat archana: qui
 autem fidelis est celat amici commissa. Re-
 uelare tamen est in casu bonum sicut cum ser-
 uatur ordo correctionis caritative de qua
 mat. i8. si peccauerit in te frater tuus
 et cetera. Aliter cum interuenit preceptum su-
 perius in his que pertinent ad suum officium
 cum autem sit denudatio ei cui debet fieri
 ad cautelam nocumendi quod potest accidere
 ut si quis machinetur mortem alicuius vel
 agis deflorationem: unde dicitur in decretis.
 Qui potest deturbare pueros: et non facit
 nihil aliud est quam fauere impietati eorum.
 Nec caret scrupulo societatis occulte:
 qui manifesto facinori desinit obuiare.

Et Aug.

Quero quot modis fiat detractatio. Irideret dñt. in sū. li. z. ti. is. q. multi-
pliciter: qā qñqz sit vbiis planis qñqz
vbiis artificiosis. i. artificiose excogita-
tis: siue cātilenis: qñqz nutib⁹ ⁊ signis
qñqz etiā in scriptis q̄ dicūt libelli fa-
mosi: vt cū q̄s scribit cartā in iniuriā:
⁊ infamiā alteri⁹: et piccit occulte in
ecclesia vel in platea vel domo vt in-
uēta ⁊ lecta ali⁹ ifamec⁹: ⁊ talis mortu-
liter peccat. Et cōtra cōfēctores taliū
libelloz: necnō ⁊ cōē iueniētes cos ⁊
nō statiz destruētes: s̄ dolose manife-
stātes pene gravissime sunt institute
tā secūdū leges q̄z s̄m canones vt fla-
gellatio et excoicatio s̄m canones. s.
q. s. Qui in alteri⁹. ⁊. c. hi. q. ⁊ si oster-
q̄s fecerit pōt aculari ⁊ deponi cū sit
gūe peccatū ⁊ accusatōe dignissimuz:
⁊ cōdēnatōe. z. s. di. si q̄s famosū. In
foro aut p̄nie tñē ad restōz dāni dati
si tñ aliē sine h⁹ ifamatōe n̄ iaurisset
illud dānū tñē etiā ad restōz fāme: s̄
forte ali⁹ est ppter hoc infamat⁹: qd
fiet hoc mō. l. vbi publice dixit verbis
vel p cātilenā vel p se vel p aliū: v̄ ē
vbi piccit libellū famosū: necnō et in
alijs locis vbi itelligit illū p̄ quē acta
sunt infamatū: hoc est occasiōe sui di-
cti vel facti vel signi publice ⁊ simp̄r
recognoscat errorē suū: ⁊ culpā p se si
audet: vel p aliū si nō audz ⁊ p posse
remoueat: vel saltē alleuet infamiāz.
Tenet etiā secū cōponere de iniuriā:
⁊ humiliter veniā postulare in p̄pria

Esz qd si de diuersis infamat ⁊ a di-
uersis: tūc ē necesse qd specificet. nūq
hostie. qd faciat hoc ad arbitriū infa-
mati. si si grauiū arbitrat ad arbitriū
iudicis debet se purgare. ar. extra d
iur iurā. c. veniēs. ⁊. c. q̄ntaualis. ⁊. ar.
c. ⁊. ibet hostie. in dō q̄ sanū p̄liū p̄o
cōfessorib⁹: vt qñ aliq̄s infamauit pu-
blice aliq̄e p̄uadeat ei vt tacito no-
mine ei⁹ si infamat⁹ ignorat euz velie
qd cōfessor vadat ad infamatū ⁊ arbi-
trio eius fiat restitucio et cesa.

Magl. A.7.29

cauere iuxta illud pau. pme cor. 8. Si
primū scādalizare n̄ māducabo car-
nes in eternū. Et iō mlti sūt tales pu-
illi leues ad credēdū malū: iō piculo-
sū ē corā eis talia audita ex relatu eis
referre: ⁊ hoc si fiat aio ledēdi illū de
quo est s̄mo nō est facile excusare q̄
n̄ sit p̄tra caritatē. Et p̄ n̄s mortale
peccatū. Si aut̄ faciat corā talibus ex
icōsideratōe vuz ē q̄ exeat gen⁹ pe-
cati venialis: q̄a līn̄gua in lubrico po-
sita est. Et q̄ nō offēdit d̄bo: hic pse-
d̄ est vir s̄m̄ Jacobū. Tōcor. Land.
i. 4. di. 15. qui dicit q̄ q̄ dicit se aliqd
audiuisse d̄ tali nō tñt̄ restitue: nisi sic
dicēdo ille notā infamie incurrit: q̄a
tūc tñt̄ se dicē falsū audiuisse: ⁊ se mi-
nus caute locutū fuisse. Tōcor. Astē. i.
li. 5. ti. 20.

Quero an accusat⁹ negās d̄u crimē
q̄d nō pōt i publico pbari peccet mor-
taliter. Rñdet Scho. in. 4. di. 15. q. 4.
vī q̄ sic q̄a mētē mendacio pñicio
reipublice que ipedit ab ei⁹ ipunitiōe
iusta ⁊ nocet accusatī q̄ incurrit notā
d̄ calūnia. Rñdeo iuste q̄d iustū ē exe-
queris: vt dicit̄ deuter. t. 16. Non ḡ
d̄z respublica oīa mala punire: s̄ que
cū hoc q̄ sūt puniēda pōt illa p̄as iu-
ste punire. Alia at̄ sūt que corā iudice
reipublice nō pñt sufficiēter pbari: et
ideo nō ledit̄ respublica: si diuinū iu-
diciū excedat iudiciū ei⁹: vt illa refue-
iudiciū diuinū sup̄ que nō pōt eē iustū
iudiciū reipublice: q̄a hō videt ea que
patēt: d̄ns aut̄ intuef cor̄ peccatoz p̄o
cōunt̄. i. 2. Et in hoc p̄z solutio ar. d̄
p̄iudicio reipublice. Et cū dicit̄ q̄ est
pñiciosū cōtra caritatē p̄ximi: qui cū
accusauit dico q̄ nō: s̄ ipse est sibi pñi-

ciosus: q̄a nō eo m̄ p̄pōit quo debet⁹
p̄ponē: imo deberet non p̄ponē: ⁊ iō
imputer sibi si qua infamia seq̄t̄ quia
ipse ē cā: nō aut̄ ille negās: q̄a defēdit
inocētiā in publico: vbi sc̄z in publico
n̄ ē nocēs: nec hñd⁹ ē p̄ nocēte: donec
fuerit cōuid⁹: s̄ remanz difficultas si
peccat mētēdo p̄ se. Vuz videt̄ q̄
q̄libz accusat⁹ i publico ab vno statiz
teneat̄ de necessitate salutis in publico
cōfiteri. Et sic statim exponit̄ se piclo
⁊ in iudicio sanguinis: s̄ etiā habēdo
oculū nō tm̄ ad penā: s̄ ad honestatē
⁊ inhonestū nō apparz q̄ ille honeste
⁊ s̄m̄ rectā rōnē debeat cōfiteri corāz
tali iudicio q̄a ipse plusq̄ q̄cūq̄ alius
singlaris accusās aufert sibi ipsi famā
q̄a cōfiteri cōtra se in iudicio creditur
Quid ḡ. dāda ē rñsio iuristaz: nego
narrata put̄ narrat̄: ⁊ p̄posita prout
p̄ponit̄: ⁊ q̄dē sine mēdacio pñt dici
in p̄posito: q̄a p̄ponit̄ in publico: et
vt publica ⁊ publice p̄bada sic ea ne-
gare pōt q̄s: si sc̄t ea nō posse pbari i
publico q̄ si iudex vrgeat eū: vt confi-
teat̄ p̄positū: vel vt publice neget: re-
spōdere pōt q̄ ipse rñdit sufficiēter ad
accusatōez: ⁊ sic est mod⁹ iurispitis re-
spōdē: nec ab illa rñsiōe vult declināf
faciet iudex ex accusatē: q̄d iuris est.
Tōcor. Land. in. 4. di. 15. Sed nūqd
si neget intēdēs tñ negare vt p̄positū
est. s̄. vt publicū sicut facit sacerdes d̄
sibi cōfesso dicēs nihil mali scio istum
fecisse: q̄a loq̄t̄ vt in publico audiuit:
audiuit aut̄ eū in priuato. Inūqd iste
tenef qui sic negauit de ista negatōe
penitere. Rñdet Scho. vbi. 3. q. 4. q̄
bonaz mētū est etiā ibi culpā cōḡscē
vbi culpa nō est di. 5. ad ei⁹ ⁊ ititulaf

De.

De. multo g magis ubi dubitat an sit culpa: et qualis culpa bone metis e culpa agnosce. Et io in tali casu tutu est post tale negatione penite idistin de tanq de tali qle est: vtputa sb tali distinctoe si mortale est taq de mortali: si veniale taq de veniali.

223 **A**ltz satisfaciendu sit detractorib? qb? mo is hie pot: cu dicat De. q vocadi sut detractores et trahle admonedi eisq satisfacc omnib? mo is debem? scientes q de iudeis vitas dicit. Ne forte scadalizem? eos. Rndz Alex. de ales in scdo in tractatu de vitio detrao. q satisfactio accipit duob? mo is. Uno mo e in remediū pprii peccati. Alio mo est in cautela alieni. Qn est in remediū pprii peccati no opz iustu satisfacc peccatori q detrah. Qn ho e in cautela peccati alieni oz satisfacc et excide cam scadali fm q scadaluz est dictu vel factu min? redū pbēs occasionē ruine: si ho non oio pot strahi occasio in ipsis detrahētib? faciendū ē hz o filiū euāgelij. dixit. n. dñs dicenti sibi: scis q audito hoc vbo scadalizati sut iudei. Sinite illos cecū sut et duces cecoz et ceca.

De restoe qua vn? p alio tñt.

224 **Q**uero an pat teneat ex de. tu filij factu cu ex tneo: si est vlu in vtilitate patris. Rndz Jo. de pla. insti. q cu eo. s. In re at q sic qtu est vlu i vtilitate patris: vn si totu est vlu i vtilitate patris i solidū tñt pat. Si p pre tñt. et io qn ouertit i re necessariā pñ pñ tñt: puta si rāpit pecuniā mutuo p soluendo creditori patno ho vel putatio vt. l. z. s. in re ff. de in re vso. vel vt re patris vl dñi

ruete reparet: sec? si domū exornauit expēsis volūtariis: qā n dicit vlu nisi ex mādato dñi fecerit: s. pater tñt di mittere auferri: si sine lesioe dom? auferri possit: vt. d. l. z. s. si si mutua. Itē teneat pater si recipit frumētuz ad alimonia familie patris vel vestimenta opuit p familia patris: vel p se hz cōsuetudinē patris. s. fm modū quo p cōsuevit eū iduē: vt. d. si re aut. etiā si illud frumētū ēptū et repōitū i horreū patris corruptū sit: qā sufficit q vtilit emit. vt. d. l. z. s. idē labeo. vel si filius mutua pecuniā accepit p dotāda filia sua vel sorore qtin? auus p filia vl nepte datur? sit: et creditor hoc aio mutuauit: vt patris negociū gereret: vt. ff. de in re vso. l. et aio. s. si. cū. l. se. de hac mā vide p eūdē insti. de actio. s. in psonā. Quid si fili? vel fu? decepit creditore: asserēdo se velle vtere i vtilitate patris vel dñi nec conuertit. Rndet idē Jo. q nō tñt pater vl dñs ēt si seru? vel fili? sic accipiens fuerit cōsuet? cōuertē: vt. ff. de i re vso. alias q cū eo. l. q si seruus. s. si si sic accepit nec caliditas et malitia filij vel fui nocere patri vel dño dz. Quid si mutuauit frumētū patri vel marito: ex quo nutriuit filios vl vxore: an vxor et filij i vlu teneat qli i eoz vtilitate vlu sit. Rndz idē vbi. s. q n. si bar. t. z. vtrū i. l. cū is p illū tex. ff. de vdi. ide. Quid si mutuauit. io. filios famul? re patris cōuertēdā et ipse lusit: deinde reuic: et in re patris ouertit: an idē m teneat p de i re vso. Rndz idē vbi. s. q nō per glo. i. l. minor. z. s. anis filios famul. ff. d. mio. qli ex noua acqsitoe n ex mutuo dicae lada vlu: p quo facit lex. qd g

ff. de dona. inter viz 7 vxorē. hoc hū
 dicit Bar. in. d. l. minor. si i alio ludo
 ex iuallo vicit: sec^o si icōtinēti i eodez
 ludo. ar. l. pleriq. ff. de ritu nup. quēo
 an pat teneat p filio cōdēnato i iudi
 cio ex delicto soluē cōdēnatoz de sua
 legitima. Rndz Jo. insti. de obli. que
 ex qsi dēta. s. fili^o. q nō: vt est casus i
 l. si condēnam^o. ff. de noralib^o actio.
 vide etiā p eūdē insti. p q s psonas no
 bis acqrit. s. fili^o. S3 qd si pat dēt i
 decurionatū filij: vic q tñt p eo i soli
 dū de idēnitare reipublice: 7 ēt ipsius
 patris heredes: facta tñ p^o excusatiōe
 de ipso filio pncipali debitorē. l. i. d.
 decuriōib^o. l. i. io. Et dicūt decuriōes
 fm Jo. i. cōsiliarij q hnt deliberare cū
 porib^o cuiuscūqz ciuitatib^o. l. i. ff. d. de
 cretis ab ordie faciēdis. Quid si filius
 n^o trit in vtilitatē patris: s. h3 peculū
 ipse filius: nūqd pater tñt de peculio
 Rndz idē isti. qd cū eo. s. pterea. q sic
 deducto tñ p^o qd patri debet. l. sed si
 dāni. s. peculū. ff. de peculi. Et hoc i
 telligūt de pfectio. Similit tñt pat
 ex maleficio filij d peculio qñ peculū
 est locupletatū p ipiū maleficiū: puta
 p furtū factū a filio. l. 3. s. ex cā furtia
 ff. de vdi. fur.

225 Quid de mercatorib^o 7 alijs artifici
 b^o q pponūt institores suis apothecis
 an ex eoz dētib^o teneat. Rndz idez
 vbi. s. s. institoria. q sic si dētib^o noie dñi
 facti sūt: 7 maxie qñ i eoz vtilitatē est
 hū. vt. l. dētib^o. s. i. 7. 2. ff. de instito. 7
 l. 2. eo. ti. vñ si scribat in li. q apō mē
 sū sui dñi Titi^o h3 cētū i depōito tñt
 dñs.

226 Quero an dñs 7 pat teneat ex con
 tractu gesto p seruū et filiū eoz iussu

Rndz idē vbi. s. s. i. 7 fi. q sic. vt. l. i. ff.
 q iussu: nā pater 7 dñs vidēt dēhere
 cū p aliū dēbūt: vt i reglā iuri. q p aliū
 facit: 7 dēbētes similit vidēt dēbē cū
 pponēte qñ cōbūt cū pposito: vt. l. si
 istitorē. ff. si cer. pet. Idē in exercitore
 nauis. l. i. i. pñ. ff. d. exercitoria. Idē qñ
 hū est in vtilitatē aliquoz istoz. l. i. i.
 pñ. ff. de in rem hō.

227 Quid de fideiussore: an pncipalis te
 neat ei ad restōez ei^o qd p eo soluit.
 Rndz Jo. de platea q sic insti. de fi
 deiusso. s. si q s at p illū ter. S3 nūqd
 fideiussor pōt soluē spōre 7 n^o expectat
 q fiat sibi mādātū. Rndz idē vbi. s. q
 sic: put dicit glo. i. d. s. si q s autē. Inā
 tenet aglscē bonaz fidē. l. idēq. s. fide
 iussores. ff. mādātū. S3 qd si iudex per
 iniuriā aliqūē dēnauit an possit agē
 mādātū. Rndz idē q nō: si n^o appella
 uit. l. si p ea i fine. E. mādātū. Quero
 an fideiussor possit repetē vñ a debi
 tore q s p eo soluit. Rndz Jo. an. i. q
 mercuriali i reglā dānū: qd quis sua
 culpa sentit libro. 6. p cui^o itelligētia
 dñs Lau. pōt plures clusiōes extra
 ctas ex Jo. an. i. Prima clusio n^o repe
 tit a debitore fideiussor: vñ q s soluit
 creditori: nec aliud idebite solutum si
 obligatiōē fideiussoris debitor igno
 rauit. l. si q s. ff. de negl. gl. Secūda n^o
 repetit fideiussor a dbitore sciēte 7 cō
 tradicēte vñ suo solutas creditori:
 nec etiā sortē vel qd aliud vtilit ipē
 sū est. ff. mādātū. l. si p te. 7. l. si remune
 rādi. s. si passus. E. de negl. gl. l. si. pl^o
 est eiz dēdicē qñ n^o cōfētre: vt i. c. sicut
 tuus: de symo. 7 i. c. petr^o. de homi. fa
 tuus eiz fuit in gerēdo negociā debi
 toris eo inuito. Tercia conclusio non
 repetit

repetit a debitore sciēte 7 patiēte: si nō
mādāte obligatōz fideiussor v̄has: v̄l
in debitū solutas vel solutū creditori
q̄a sibi imputet i hoc: q̄a se obtulit ad
soluēdū indebitū. ar. c. bona fides: de
deposito. 7 ff. eo. l. i. Repetēt tū forte
7 debitū qd soluit. E. mādāt. l. fidei-
ussor. 7 ff. mādā. l. si remunerādi. §. si
passus. Quarta cōclusio nō repetit a
debitore sciēte 7 patiēte: et mādāte
ip̄z obligari cātū p̄ forte fideiussor sol-
uēs v̄has: tū q̄a fines mādātis excessit:
vt. ff. mādāt. l. diligētē: tū q̄a ad illas
obligatō nō erat vt. ff. de fideiussori. l.
fideiussor. 7. E. e. l. 7 fideiussor. Quinta
cōclusio nō repetit fideiussor vsuras a
debitore sciēte 7 mādāte ipsuz in oēz
cām vel simplr obligari: siue fideiubē
gñaliē: q̄a i gñali mādātō nō includit q̄
se obliget ad indebitū scz ad vsuras de
quo ē i spāli dissimilit nō mādāsz. ff.
de codi. ide. l. si p̄cure. 7 c. fi. d. officio
vica. l. 6. 7 c. i. gñali: de re. iu. li. sexto.
Sexta cōclusio nō repetit a debitore
sciēte 7 mādāte p̄ v̄his fideiuberi ip̄e
fideiussor soluēs v̄has si nō iurauit cre-
ditori vel interfuisse debitoris p̄pter
pignora data v̄l aliā cāz: 7 hoc i foro
iudiciali: si i foro sciētie sz theologos
tūc debitor fideiussorē fuare indēnē
Septima cōclusio q̄ repetit fideiussor
v̄has a debitore sciēte et mādāte ip̄m
p̄ v̄his s̄b noie sortis inclusis: vt ē mo-
ris obligari siue fideiubē qñ iuste cre-
dere potuit illas esse de sorte: puta q̄a
mutuabat creditor de re ducatos: et
dixit i instrumēto de zo. p̄ q̄b fideiuf-
sor se obligauit qñ iuste credē potuit
illos esse de sorte. et de p̄sūp. c. quia
dissimilit. ff. de p̄ba. l. cū debito. et sic

intelligit Jo. an. decretalē secūda de
fideiussoribz. Octaua cōclusio q̄ fidei-
ussor repetit v̄has solutas a debitore
sciēte 7 mādāte nominatiz pro vsuris
fideiuberi si iurauit illas soluē. Et hec
est cōis opio: q̄a rōe iuramētī nō pōt
fideiussor recipere cōtra creditorez v̄has
petētē: vt i. c. debitores. de iure iurā. l. 3
q̄dā dicāt hoc v̄l si nō potuit petere
absolutionē a iuramēto p̄ decretalē. i.
d. iure iurā. Et ita sentit ihosti. in sū.
de fideiussor. §. ad qd fideiussor. 7 spe.
in ti. de fideiuss. §. i. v. §. qd de fideiuf-
sore. Alij dixerūt q̄ neutro casu a de-
bitore repetit: l. 3 tñ a creditore cui sol-
uit: si p̄mā approbat Jo. an. respōdēs
ad secūda q̄ l. 3 fideiussor teneat ex-
p̄re: nō tñ ē iure exp̄ssū q̄ teneat agē
Itē fideiussor pōt omittē exceptōnez
inhonestā ex p̄sona sua. ff. mādāt. l.
idē. §. gñali: et bñ facit: vt. ff. c. l. q̄nt?
muti. al's incipit s̄b v̄his. Abi dicit q̄
bñ facit fideiussor p̄cēs pudori suo sol-
uēdo vsuras q̄s p̄misit: l. 3 i stipulatōe
non venerit 7 illas repetit. Si q̄ pōt
omittē exceptōez multo maḡ actōez
si talis exceptio grauaret opionē suā:
posz enīz a vulgaribz de fidei fractōe
notari de iure iurā. c. tua. q̄ sibi nō ex-
pedit: vt al's cū ipse idiguerit iueniāt
creditores. i. habet q̄ fideiussor opionē
soluēdi vel absolutōez petendi a iura-
mēto. Ad tertiā opionē. Rndz s̄st
q̄ hēt opionē licite repetēdi a debi-
tore ex quo licite soluit forte enim ex-
cras litē cū creditore qd ē cōmēdabile
de v̄bo. signi. c. z. li. 6 ff. de alie. iudi.
l. itē si. Et sic bñ concordat Jo. an. l.
q̄nt? mutius: que videbatur ob stare
Iuxta nihil p̄cipuū hēret fideiussor

q̄ sine culpa soluit ad illū q̄ fuit i cōpa
 i nona cōclusio repetit a debitorē sciē
 te ⁊ mādātē nominatiz p vñs fidei
 iuberi ipse fideiussor vñs creditori so
 lutas: ē si non iurauit creditori illas
 solue: si ipse fideiussor debitor indēni
 tatē iurauit: vel etiā si dictā idēnitatē
 nō iurauit: dūmō al's ppter pignora
 data vel aliā cāz debitori fuerit expe
 diēs vsuras solui: vt. ff. mādati. l. si q̄s
 p eo. ⁊ sic legit i hosti. decretalē pue
 nit de fideiussorib'. Decima cōclusio
 q̄ omni calū quo pōt a debitorē fidei
 ussor vsuras repetē d̄z itelligi si non
 interuenit fraus psonē ad psonā. l. p
 sone se cōstituētis fideiussorē: vt facit
 qñq̄ vn' vñari' vt alē lucres: vt nō.
 de pui. c. quanto. ⁊ i. c. significāte. de
 pig. p. Jo. an. Undecima cōclusio q̄
 omni calū quo fideiussor a debitorē
 vñas repetē neq̄t illas repetet a credi
 tore cui soluit. ff. mādati. l. si fideiussor
 s̄. in omnib' fm Jo. an.

228 Quid de illo q̄ eximit: vel corporaliter
 s̄bēbit vel arripit vel alio m̄ fugē facit
 debitorē detētū tā p debito fisci q̄ p
 uari. Rñdet Jo. de pla. in. l. quotiēs
 de exac. tributo. l. i. io. q̄ tñē illō' totū
 qd̄ ille debebat fisco vel puato vt dic
 tor. in dicta. l. quotiēs.

229 Quid de occultante officialē tēpore
 sindicatus vel eius officialis. Rñdet
 idem vbi. s̄. q̄ tenet in quadruplū f̄z
 Bal. l. z. ⁊ Bar. E. de assesso.

230 Quero utrū vxor teneat si maritus
 male administret officiū publicū. dic
 q̄ nō. tex. ē in. l. vxorez. E. de decurio
 li. io. naz regula est q̄ vxor nō teneat
 p marito. l. ob maritorūz. E. ne vxor
 pro marito: ⁊ ecōuerso maritus non

tenet pro vxore nisi quādo nutrit se
 cūdo nup̄sit nō reddita rōe: nec pui
 so pupillo de tutore. l. z. E. in quibus
 causis pign' ta. contrahit.

231 Quid de vxore que fecit furtū ante
 matrimoniū: vel etiā post per se:
 vel cum viro. Et quid si vir solus fu
 ratus est aliquid ⁊ vxor p̄cipauit cō
 sentiēdo vel comedēdo volūtariē vel
 inuite: nūquid licebit vxori de rebus
 cōbul sibi ⁊ viro satisfaccere eo inuito
 dānificato. Rñdet Donal. in lum. in
 c̄datu restitutionū in vbo restitutio
 furti faciēda est: q̄ vbi de cōsuetudie
 regionis vir et vxor cōmunicant sibi
 debita ⁊ credita ex contractu vel ma
 leficio: si res furtiua quam mulier s̄
 ripuit ante matrimoniū vel post ma
 trimoniū sola vel cum viro: vel quia
 vir solus s̄ripuit ante matrimoniū
 vel post: ⁊ stat adhuc in eoz ptāte dī
 cēdū q̄ potest illaz rem restituere vō
 dñō eius cōtradicēte marito. Si autē
 cōsumpta est: vel si vir solus furatus
 est: ⁊ si mulier p̄cipauit cōsentiēdo
 vel comedēdo spōtanea vel iuita pōt
 vxor si vir nō cōtradicat negociū ma
 riti gerēdo ⁊ se ipsaz liberādo estima
 tionē rei cōsūpte restituere vō dñō
 latenter de cōmunib' bonis: si aliter
 nō potest: nec erit furtū: quia non est
 fraudulenta cōtractio nec animo lu
 crificiēdi: phibēte autem viro nō est
 faciēda h' mōi restitutio f̄z quosdaz
 cum ipsa nō habeat rerū administra
 tionem de rebus cōmunib' s̄ marit'
 si tamen in hoc casu faceret restōnez
 de reb' cōmunib' bona fide latenter
 non est dicendum q̄ esset ei penitētia
 iniungēda quasi pro mortali aut q̄
 peccaret

peccaret mortaliter. i. 4. q. 6. c. si.
Quero an notarij officij instrumenta
 usuraria teneant ad restitutionem. Rndz
 Alex. de alexa. q. cartarij q. solu stant
 pro illis qui volut recipere mutuū ab
 vfario nō tenent: qui vfo pro arte et
 lucro vfarij tenent. si tñ sic sūt coopati
 ad hoc q. absq. eorum coopatiōe illa
 usuraria pstatio nō esset facta: inter p
 cipuos autē coopatores censendi sūt
 pncipes q. in fauore vfariorū cogūt
 reddi vfas: aut ex quorū indebito fa
 uore potenti vfaras exercēt. Notarij
 vfo qui scienter faciūt cartas de debi
 to vfaraz: ac si sit debitū legitimū et
 absq. vfa tenent reddere vfarā acce
 ptam quia eorū instrumentū ē efficacit
 coopatiū ad hoc vt vfarario soluat
 vfa. Si vfo in nota vl' in instrumēto
 factū est expressa mēto de vfarā: tūc
 nō tenent: q. tunc nō coopat: nisi vbi
 esset cōsuetudo per talia instrumenta
 cogere debitores ad soluēdas vfaras
 vfaris. Ecor. giral. obdonēsis. vide
 Archi. in. c. si q. obligat. i. 4. q. 4. et
 i. c. sicut n. suo. 46. di. Et Jo. de lig.
 in. c. super eo. de vfaris.

Quid si filia doteē in fraudem credi
 torum. Rspōdet Jo. de pla. insti. de
 actio. s. rurius. q. talis dos reuocat a
 creditorib: et gener tenet eis ad resti
 tutionē. ff. que in frau. credi. l. si. s. i.
 E. eo. l. 2.

Quid de viro qui accepit filiā rapto
 ris vel vfararij in vxorē. vide. s. s. 65.

Quid de sepeliētib' vfararios. vide i
 vbo exco. 2. et s. iz.

Quid de ministris vfariorū. Rndz
 Girar. obdonēsis. q. si absq. omni
 induciōe tradūt eorū pecuniā ad vfa

nec postmodū coactiue exigunt eam
 nō tenent fm quoidā restituere: nisi
 solū illa que sibi de vfaris retinuiſſet.
 Illi vfo q. p iudicia et litigia coactiua
 eas exigunt tenent: quia isti efficaciter
 coopant: et pmi sunt soluz quasi vasa
 intermedia ita q. absq. ipsis ille vfare
 fieret et daret. Quidā tñ distinguūt
 de ministris: q. qdaz sūt ad vtilitatē
 officij vfararij destinati: ita q. apud
 eos residet quasi pncipalis auctoritas
 dñi sui: et istos dicūt teneri. Quidam
 vfo sunt ad solum actualē et manualē
 tributōem mancipatiuita q. ipsi non
 taxant ptiū vfararij: nec cum eis con
 trahit padum de vfarā: quis ipsis p
 sentibus et pecuniā tradētib' fiat. Et
 tales nō tenent restituere ppter causaz
 predictam licz mortaliter peccēt. vide
 in vbo vfarā.

Quid d. pcuratore tutore et curatore?
 Rspōdet Ihostiē. in sū. in ti. de vfaris.
 s. si. in fine. et Hoff. e. ti. s. item qd si
 q. s. et Archi. in. c. sicut nō suo. et An. d.
 but. in. c. michael. extra de vfaris. et ita
 dicit Lau. de pinu. in practica seruari
 Et dicunt omnes pñditi doctores q.
 solum tenent in subsidium ad restōnem
 vfaraz quas extorsērūt. i. qñ pncipal'
 nō est soluēdo: al's nō. Inno. vfo i. d.
 c. michael. vñtinde tenet q. tenentur
 Monal. vfo dicit q. tenent qñ pncipal'
 nō est soluendo: vel nō vult soluere.
 vide. i. vfarā.

Que restitutiōe edificatiūz in solo
 suo cū dāno vicini.

Quid de his qui edificant in
 solo suo cū dāno vicini puta
 q. pñdit venas putei vicini
 que tranſiunt per domum edificatiōis

vel alteri⁹ tollit edificiū: vel obfuscat
luminib⁹ vicini domū. Rūdet glo. i
regula iuris li. 6. locupletari nō debz
aliq^s cum alteri⁹ iniuria vel iactura:
dici solz cū facio aliqd in meo ex quo
ali^j noceo aut imitto: puta trabez in
alienū parietem: 7 tūc nō licet: vt. ff. si
serui vendice. l. si testatrix. 7. l. alti⁹. Et
de futu. vbi dicit^r. In pariete v^o tuo
si fenestram vi vel clam fecisse cōuin-
cat^r q^s sūptib⁹ suis: op⁹ tollere 7 inte-
grū parietem restituere compelli^r: et
loq^r de eo q^d fenestram facit in piete
vicini: vt. l. in patres. Et. d. serui. rusti.
p^odio. dicit^r q^d p^omittit^r q^s aquaz ducē
de flumine publico: ita demuz si sine
alteri⁹ iniuria illud fiat. 7. ff. de serui.
ur. p^odio. l. si fistulā: aut nō imitto nec
op⁹ facio in alienū: sed in meo 7 tunc
aut id dolo facio vt noceam alteri: et
tūc phibeor. ff. de aqua. plu. ar. l. i. aut
nō facio dolo: sed solum eo pposito:
vt mihi pfit: l. 3. per illud alteri noceā
7 tūc nō phibeor. vt. ff. de aq. plu. ar.
l. i. si idēq^s. vbi d^r deniq^s marcell⁹ ait
cū eo q^d in fūdo suo fodiēs vicini fōtē
auertit nihil posse agi: si non animo
nocendi vicino: sed suū agrū meliorē
faciēdi id facit. Nam q^s pōt eleuare
edificiū suū vsq^s ad celū. Unde in. d.
l. alti⁹ dicit^r. Alti⁹ q^ddem tollere edifi-
cia: si dom⁹ fuitatē nō debeat dom⁹
ei⁹ minime phibet. Et cor. etia^z glo.
in. c. cū ecclesia vulturana. de electiōe.
in v^obo iniuriar. 7 in. c. nisi spālis. de
auctoritate 7 vsu palij que dicit q^d q^s
potest vti iure suo: etiam si alteri no-
ceat: dūmō nō faciat animo nocēdi:
sⁱ qⁿ aliq^s sibi nō pdest: 7 alteri nocz
nō debz q^s audiri. l. in fūdo. ff. de re.

vēdica. vide. s. s. 4.

**De restitutione edificantiū in
alieno solo de sua mafia 7 alijs
multis casib⁹.**

Quid si aliq^s edificat i aliēo 239
solo de sua materia an dñs
terre teneat ad restōem edi-
ficij: vel edificat i suo de aliēa materia
an teneat ad restōem materie. Rūdz
idem Jo. de pla. insti. de rez diui. s.
cū i suo. p. ter. 7 glo. ibi. q^d aut q^s edi-
ficat in suo solo de aliena materia: et
habet locū q^d dicit^r in dicto. s. cū i
suo: q^d efficit dñs edificij: cū edificij
cedat solo: nō autem efficit dñs ma-
terie. s. tignoz 7 lapidū: imo remanz
dñs qui pmo erat: sed licz remaneat
dñs nō tamē pōt vendicare materiā
puta tignū. i. suam trabem positā in
edificio. etiam si edificās vellet tignū
eximere 7 sibi restituere: 7 hec ē ratio
s. ne edificij deforme^r ruina: vt. d. s.
cū in suo. 7. l. z. Et. de edi. pua. 7. l. p^osel
p^ouincie inscriptis i^ospēdis. ff. de offi.
p^osidis. sed edificās tenet ei ad estima-
tionem tigni: vt. ff. de tigno iniūdo.
l. i. sed si fecit sciēter 7 mala fide tūc
furti: nō tamē tenet eximere sed esti-
mationem prestare q^dntum dñs tigni
iurauit: vel si velit domin⁹ expectare
donec edificium ruat: poterit postea
suam materiā vendicare: si cius esti-
matōem nō fuerit consecutus. Et su-
mi^r hic tignuz pro omni materia ex
qua sit edificij: vt cōprehēdit trabes
domus 7 vinee ex q^b sunt p^ogulata
7 tegule domus. l. i. ff. de tigno iniū-
do. At quis edificat in alieno solo de
sua materia 7 habz locū. s. ex diuerso
insti. de rez diui. quia domus etiam
edificiū

edificiū efficiē eius cuius est solū sicut
in precedenti casu: sed dñiuz materie
p̄dit edificans: 7 ideo d̄rrupto edifi-
cio nō potest materiam vendicare: s̄
si edificans est in possēsiōe edificij: et
dñs soli petit solū 7 edificiū: si edificā
fuit cōtinue male fidei nullam habet
exceptionē nec remediū ad aliq̄d
sibi retinēdū: quia est in culpa sciet̄
edificādo in solo alieno ideo donare
videt̄. Si autem fuit continue bone
fidei sibi cōsultur opere retētiōis per
exceptiōem doli: vt nō teneat restituē
edificiū: nisi dñs soluat sibi p̄tium
materie 7 mercedem magistror̄. Si
autem fuit a p̄ncipio bone fidei 7 tpe
edificij male fidei: tūc eligit quedam
mediā via: vt dicit glo. in. d. 7. ex vi-
uerso sc̄z q̄ possit tollere edificiū sine
dispendio dñi soli: vt. l. iulian⁹ scribit
si in alienā. ff. de rei v̄. Aut q̄s edifi-
cat de aliena materia in alieno solo:
7 habet locum. l. z. de rei v̄. 7 similiē
dñs soli efficiē dñs edificij: sed nō ma-
terie: ideo d̄rrupto edificio mā eius
revertit̄ ad p̄orem dñm siue bōa fide
siue mala edificiū fuerit cōstructū: vt
d. l. z. Sed interim potest agē cōtra
dñz soli ad instar tigni iniūdi: 7 etiā
cōtra edificantem. i. materiā alienaz
s̄bipiētem mala fide: et vno soluente
alter liberat̄ sicut in tigno dicit̄. insti
de re. diui. 7. cū in suo.

¶ 240 Quid si q̄s plantet plantā in alieno
solo. Respōdet idem vbi. 3. 7. si ticius
q̄ siue q̄s plantet alienam plātā in
suo: siue suam in alieno: plātā efficiē
dñi postq̄ egit radices nō ante: et iō
nō tenetur ad restōem arboris. Item
arbor mea que est in campo meo vel

in cōfinio campi mei si agit radicem
in fundo tuo efficiē tua. Et si cōiter i
tuo 7 meo efficiē cōis: q̄a arbor intel-
ligit̄ esse illius in cuius fundo egit ra-
dices. Et sic mutatiōe radicū de vno
fundo in alterum mutat̄ 7 dñiuz ar-
boris: vt. d. 7. si ticius. 7. ff. e. l. adeo. 7.
si. Et hoc si arbor viuūt 7 alaf ex radi-
cibus nouiter p̄cedit̄ in campo tuo
Si autēz viuūt 7 alaf pro maiori pte
ex p̄mis radicibus mei campi: tūc re-
manet mea cūz a meo campo traxit̄
originē: l̄z postea aliquas radices ege-
rit in campo tuo. l. si plures. 7. si. ff. ar-
bor̄ furtiz celaz: 7 in glo. in. d. 7. si ti-
cius. an. p̄pria auctoritate possum inci-
dere radices: quas tua arbor egit in
campo meo: vel incidere p̄pria aucto-
ritate arborem tuam que pendet sup
domum meaz. Dic q̄ cū auctoritate
iudicis possum: al̄s nō vt. d. l. si plēs.
7. penultimo. nisi p̄mo tibi denūtiēz
vt tollas: 7 est consiliūz vt de hac de
nūtiatiōe fiat publicum instrumētūz:
7 te negligente remouere possum: et
p̄pria auctoritate incidere: non solūz
q̄ super excurrit domū meaz: s̄ etiā
a stirpe 7 meū ligna portare nemie
p̄hibente. l. i. 7. si arbor. ff. de arborib⁹
cedēdis. Et similiē edificatū in aliēo
q̄ pendet. 3. meū nullo iure fuituri.
nō possum tollere p̄pria auctoritate. l.
quēadmodū. 7. si p̄cedū. ff. ad. l. acq̄l.
7. l. cōclauē. ff. de dāno ifecto. nisi p̄ce-
dēte dicta denūtiatiōe vt. d. 7. si arbor
Quid autem si sunt vel due arbores
vnite in eodem stipite: an appellabit̄
vna arbor vel plures. R̄ndet idē vbi
3. Dic si iunctura 7 cōiunctio apparz
super terram censet̄ vna: al̄s censet̄

plures. l. si gemina. ff. arborum furtim
cesap: 7 ideo tunc puniat de damno
dato in duplici arboze extra formā. l.
vel statuti.

1241 Quid si seminaui in agro tuo frumē
tū meū. Respondet idem insti. de re.
diui. §. qua rōne. q. siue bōa fide: siue
mala efficiat tuā: nāz semen cedit solo
post q. coluit: sed si seminaui bōa fide
ope retētōis: si sum in possēsside possū
mibi cōsulere: vt nō pmittā te tollere
nisi soluas p̄tium 7 impēlas: vt dicto
§. qua rōne. 7 nō solum lata p̄ alium
cedunt solo sed etiam semina 7 plāte
que ex se nascūt: diuina tamē natura
coopāte cedūt solo: vt notat glo. ff. e.
l. qua rōne. §. si. Quid autem si quis
seminat alienū semen in alieno solo:
vel plātat alienam plantaz in alieno
solo: qbus casib⁹ etiam semē et plāta
cedūt solo cōtra quem agam an cōtra
plātātem 7 semināte: an cōtra dñm
soli. Dicit glo. in dicto. §. qua ratōne
q. cōt dñm soli. vnde vsus. Quicqd
plātat scribē educatur. Omne solo ce
dit radices si tamē egit.

1242 Quid si scripsi i aliena carta: vñ pinxi
in aliena tabula. Respōdet idē insti.
de re. diui. §. littē. q. qualitas semper
cedit s̄stātīe cū sine ea esse nō possit:
vnde scriptura semp cedit carte 7 pi
ctura tabule: 7 sic liq̄dum cedit arido
ta: in pictura q̄ in carta. ff. de rei vē.
l. in rez. §. sed 7 id qui. vel i scriptura:
7 eaz p̄ficat picture 7 dicto. §. littere
ver. sed necesse. 7 ver. in oibus. ifallit
autem in vno casu. scz quādo q̄litas
est p̄ciosior q̄ ipsa s̄stātīa: q̄a tūc per
p̄ualētiā qualitas trahit ad se s̄stā
tiā: quia tunc plus est in man⁹ ope

q̄ materia. l. mulieris. §. pe. ff. de vbo
signi. 7 ideo vbiq̄ scriptura est p̄
ciosior q̄ carta: tūc carta cedit scrip̄e
et ideo cum hodie scriptura cōter sit
p̄ciosior carta debet cedere scripture:
vt tenuit glo. ff. e. l. qua rōne. §. littere
l. 3 tenuit oppositū insti. de re. diui. §.
littere. Similiter vbiq̄ pictura ē p̄
ciosior tabula trahit ad se tabulā p̄p̄
p̄ualētiā: secus si nō est p̄ciosior: q̄a
si sit quedā pictura rudis 7 informis
ideo notāt tex. in dicto. §. littere. facit
m̄tionē de nobilissima pictura: 7 de
vili tabula: sed remota hac p̄ualētia
quia scriptura vel pictura sit paril vel
minoris pretij cū carta 7 tabula: tūc
semper cedit carte 7 tabule veluti siue
s̄stātīe: 7 qd dixi de p̄ualētia itellige
de p̄ualētia cōi nō singulari: q̄a talez
singularitatē nō cōsiderauit legislator
puta q. quis faciat sibi scribere litteris
aureis qd cōi nō fit: vnde l. 3 tūc scri
ptura p̄ualeat 7 sit p̄ciosior carta: tū
q̄a est singularis: nihilominus cedit
carte: vt dicto. §. littere. i p̄ncipio. Itē
attēde q. aliud est in pictura rei imo
bilis: puta muri quia tūc pictura licet
sit p̄ciosior semp cedit muro: vt tenet
glo. in dicto. §. littere. Ille ergo q. scri
psit in carta aliena. sciēt 7 mala fide:
nullo iure potest sibi cōsulere p̄ esti
matōe 7 solutōe scripture: nec p̄ adēz
si nō possidet: nec p̄ exceptōez si possi
det: cum donasse videat. insti. de re.
diui. §. certe. v. sciētī. sed qui scripsit i
carta aliena ignorāter 7 bōa fide pu
tans cartam esse suaz: si possidz cartā
scriptam potest se tueri exceptōe cōtra
dñm carte eam petentē denegando
ei restituere: donec sibi soluat pretiū
scripture

scripture: si si scriptor nō possidz cartā
scriptam: sed dñs carte potest agere
extra dñm carte adione facta vt dicit
glo. in vbo bona fides. Et siccludit
q si ille q scripsit bona fide in aliena
carta credēs esse suam: siue possideat:
siue nō possideat tenet dñs certe ei sa
tisfacere pro scriptura. Sed qd si bōa
fide scripsisti vel pinxisti multū infor
miter et vitupose i mea carta pulchra
vel tabula: et ego nolo scripturaz vel
picturam turpissimā: sed estimationē
cartaz vel tabule an tenearis soluere
glo. in. l. non solum. ff. de rei vendi.
dicit q nō si fuit bone fidei possessor:
per. l. si quid possessor. ff. sicut autē. ff.
de petitōe hereditatis: vbi dicit q qd
nō debet culpā de administratione
rei quam tenet vt suam bona fide. et
sic nō debet teneri: nisi in qtuor est lo
cupletior: sicut possessor hereditatis et
cōuēt? additōe idebiti. l. in sūma. ff. de
cōditione indebiti.

243 Quid si qd ex aliena materia vel sua
et ex aliena fecit materiatum: puta ex
alienis assidib? fecit capsam. Rñdet
idem insti. de re. diui. ff. cum ex aliena.
q materia cedit materiato: qdō tale
materiatū nō est reducibile ad p̄maz
materiam: et sic faciens materiatum
efficiē dñs materie nec tenet ad resti
tutionem eius: sed si est reducibile tūc
materiatum cedit materie: qā mātia
tūc nō dicit quodāmo assumē nouā
formam sue spēs: ex quo de facili est
reducibilis ad p̄mam materiam. Ad
hoc tamen vt materia cedat spēi sue
materiatio: vt sic faciens materiatum
efficiat dñs mātie. tria sūt necessaria
que ponūt in glo. in dicto. ff. cum in

aliena. scz q facies spēs ex aliena mā
faciat bona fide et suo nomine et q nō
sit reducibilis ad p̄mam materiā: qñ
autem sunt duo facientes materiātū
vnus bona fide: aliū mala: vel si in
diuersis materijs: vel in vna p̄tim est
est habita bona fides: p̄tim mala. dic
q in ea re et p ea pte in qua cōcurrūt
predicta tria efficiē faciētis materiātū
in alia re et in alia pte efficiē dñi mātē
Item non solum post factaz spēm et
materiatum specificās efficiē dñs. s
etiam efficiē si spēs est in fieri. dñmō
rudis materie nomen exierit. vt dicit
glo. in. d. ff. cum ex aliena. et ff. e. l. adeo
ff. cum quis. Item nota ex dicto. ff. cū
ex aliena. ibi fructuz ad spicas reduci.
iuncta glo. in vbo spicas. q frumētū
cedit specificanti. et sic trituras bladū
alienum bona fide putans suū efficiē
dñs granī. et sic fm glo. corrigē. ff. e.
l. adeo. ff. cum qd. in fi. vbi dicitur q
excutiens frumētū de spicis nō adiciat
nouam spēm seu formā sed que erat
latens detegit. Item nota q l3 facies
materiatur de aliena materia efficiē
dñs materie. tamē qā nō est equum
aliquem locupletari cum aliena mā
tenet ad estimatōez materie. vt dicit
glo. in. d. ff. cum ex aliena. in vbo spi
cas. Item nota q appellatōe mātē nō
cōtinet materiatum qd ad sui mām
nō potest reduci. vt hic. et l. l. questum
ff. illud fortasse. ff. de le. 3. et sic videt
q si statutū phibet portare frumētū
extra distridum sū certa pena. q por
tans farinam nō icidit in penam. cū
farina nō sit reducibilis ad p̄mā māz
sed contrariū determinat Bart. in. d.
ff. illud fortasse. qā appellatōe frumentū

cōtineat farina: donec sit deducta ad effectū finalem ad quem est inuenta. id est donec fiat panis. ar. l. sicut lana. ff. de leg. 2. contrarium tamen tenet gaudin⁹ in. c. de rebus vetitis. 7 albi de rosate. secūda pte statutoz. c. 5.

244 Quid si q̄s bona fide intexit: 7 luit vestimēto suo manicā: vel gyronem de aliena purpura. Rñdet idēz insti. de re. diui. §. si tamē alienaz. q̄ efficit dñs illius purpure: liz teneat ad estimationē: vt. §. primo. q̄a accessoriū sequit nām sui p̄ncipalis: vt in. c. accessoriū. de reglis iuris li. 6. nec curat an accessoriū sit maioris valoris q̄ p̄ncipale. naz sepe amittit p̄ncipale p̄ p̄ciositate accessoriū. l. 7 in emptiōe. ff. de cōtrahēda emp. Et hoc q̄ nobili⁹ accedat viliori: 7 est dñz quādo pōit loco accessoriū. Si autem vili⁹ appone ret loco accessoriū nobilioris: vt vestimentū grossuz cā cōseruādi purpurā tunc vestimētuz accedit purpure. Si autem neutriū apponit gratia alteri⁹ tūc neutz alteri accedit: vt dicit glo. in dicto. §. si tamen alienaz. Itē nota q̄ liz dñs purpure intexte alieno vestimēto amiserit dñum: tamen si dolose 7 furtiue fuit sibi strādā vel ablata potest agere de cōditiōe furtiua contra surripientēz. vt. d. §. si tñ alienā. maxime si talis surripientē erat sartor qui fecit vestimētuz: vt dicit glo. que allegat coniuncta textui: q̄ qñ totus pānus nō est posu⁹ in vestimēto p̄sumit strādā a sartore. qd notat p̄tra sartores: q̄a est p̄sūptiō cōtra eos.

245 Quid si q̄s cōfundat vnam materiā p̄p̄iā cum mā alterius. Rñdet idēz insti. de re. diui. §. si duoz. q̄ cōfusiōe

querit dñum 7 cōmixtione: 7 ideo si volūtate tua cōfundero 7 cōmiscuō meum vinum cum tuo vel cōflauero meū argentum cum tuo: vel meū mel cum tuo vino: vt fiat mulsum: 7 sic est spēs tertia per se: vel meum argentū cum tuo auro vt fiat electrū: vel etiāz si p̄dicta sint confusa et conflata casu fortuito: siue volūtate dñoz in oibus casibus istis confusa 7 cōflata efficiūt cōia: 7 si cōfusa 7 cōflata siue sint eiusdē materie siue diuerse: 7 siue cōfundant volūtate dñoz siue casualiter efficiūt cōia: nisi separi possint: vt dicit glo. Secus autem si alter dñoz vel extraneus siue volūtate alterius dñi cōfundat: vel conflet rem suā cū aliena bōa fide faciēdo tertiā spēm: q̄a tūc nō est cōis: sed efficit p̄p̄ia specificantis: vt dicit glo.

De restōne fructuū.

9 Quid de fructibus perceptis **246**
Rñdet idēz insti. de re. di. §. si quis autem a nō dñō. q̄ bone fidei possessor facit fruct⁹ idustriales suos: ideo eos cōsumptos restituere nō tenet. Sec⁹ in male fidei possessore: 7 ideo cōclūde vna cū glo. in. l. ex diuerso. ff. de rei vēdi. q̄ null⁹ possessor facit fruct⁹ nāles suos. l. fructus. ff. de vñ. ideo eos extantes dñs vendicat a quocūq̄: sed de cōsumptis non tenet possessor bone fidei: nisi in q̄tum est factus locupletior: q̄a tunc tenet ex equitate legis: si 7 me 7 ticiū. ff. si certū petat: sed fruct⁹ idustriales qui exigunt industriā 7 ministerium hominis. vt segetes lac 7 lana 7 filia bone fidei possessor cū tñ. 7 sine titulo facit suos 7 eos lucrat p̄pter idustriā 7 culturā

et culturam: ut non possit ab eo aduo-
 cari. scz postq sunt consumpti: nec ad
 eoz pretiū tenet: ut dicto. § si q̄s aut
 a nō dñō. 7. l. bōe fidei. ff. e. 7. l. certū.
 .E. de rei vendi. si si nō sunt consumpti
 7 extant tenetur restituere ut insti. de
 officio iudicis. § illorū. sed male fidei
 possessor: si nō habet titulū tenetur: 7
 de consumptis 7 de extatib. l. pe. E.
 de condi. et. l. 7 de p̄cipiēdis: ut dicto
 § illorū. sed si habet titulū similē tñf
 de cōlūptis 7 extatib. sed excusatur a
 p̄cipiēdis ppter titulū: nisi in quatuor
 casibus notatis in glo. in dicto. § Si
 q̄s autem a nō dñō: in q̄bus tenetur
 de p̄cipiēdis: etiam si habet titulū:
 puta si q̄s cōpulit aliquem per metuz
 sibi vendere. Itē si quis emit in frau-
 dem creditoz. Itē in eo qui sciēter
 emit contra p̄hibitionē legis vel sta-
 tuti. Item 7 quarto in eo qui sciēter
 emit a fisco nō solēniter. l. i. E. d. fide
 instrumētōz. l. i. io. ff. de rei vēdi. l. si 7
 ptus. 7. E. eo. l. si fūdū. Concor. No.
 in sū. in xbo fructū dīcēs. Ifructūz
 alij industriales: ut frumentū vinum
 oleum 7 similia. Alij nāles ut poma
 ficus 7 similia. Ifructū nāles nō facit
 suos possessor: etiam bone fidei. An
 tenet reddere vniuersos postq̄ ince-
 pit habere cōsciētiam rei aliene. ff. de
 v̄fis. l. v̄lus. Item fructū dīcūtur qui
 sup̄sūt deductis expensis que sūt grā
 fructū querēdoz colligēdoz 7 con-
 seruādoz: 7 habet locum taz in bone
 fidei q̄ in male fidei possessoribus: et
 etiam p̄donibus. ff. de petitōe heredi-
 tatis. l. si aliqd. § fructū. 7. l. plā. i. fine.
 7. E. de fructu. 7 li. expē. l. i. in fine. nā
 null? casus iteruenire potest qui hoc

gen? deductiōis impediāt. ff. familie
 heris. l. fund. ff. solu. ma. l. fructū. Itē
 fructū intelligūt deductis necessarijs
 impensis. ff. de opi. fuoz. l. i. fructū. et
 ar. i. z. q. z. nobil. cū hac distinctōe. tñf
 bone fidei possessor. Necnō 7 omnis
 violentus tenet reddere omnes qui
 p̄bant ad eum puenisse. E. de rei vē-
 di. l. si fund. Si hō fuerit violentus
 possessor tunc tenet restituē p̄ceptos
 7 eos qui p̄cipi potuissent p̄ hos pos-
 sessores. extra d. resti. spo. § uis. 7. c. cō-
 querente. 7 de officio delegati. c. cum
 cā. i. z. q. z. nō liceat.

Quid de asportatib? fructū de cāpo 247
 alterius animo lucrandi. Rñdet idē
 Jo. de pla. insti. de obli. que ex delict.
 nal. § furtoz. q̄ potest accusari de
 furto per illum tex. 7 hoc qñ fructus
 sunt maturi. Si autem sunt imaturi
 tunc tenet de dāno dato actōe legis
 acq̄lee. l. si seruus seruū. § si oliuam. ff.
 ad. l. acq̄l. 7. l. nauta. § in quēcūq̄. ff.
 nauta cau. l. si fur descripserit. ff. de
 v̄lufruc. in dānū distinguit a furto
 q̄a furtum est amotio rei. Sed dānū
 est rei destructio secūdū Bal. in. d. §
 si oliuam.

Quid de inuasore rei alteri? immobilis 248
 vacat. rñdz Jo. de pla. isti. ni bonoz
 raptoz. § q̄a tñf. q̄ tenet eā restituē
 cū fructib. l. si. E. vnde vi. 7 hoc si do-
 lose occupauit: si autēz sine dolo tñf
 eam restituere sine fructib. l. inuasor.
 .E. vnde ui.

Que restitutōe alienatōis i fraudē
 creditoz facit.

Quid si fiat alienatio in frau 249
 dem creditoz: puta debitor
 donat ut creditores p̄uētur

sibi debito. Rñdz Jo. de pla. insti. de
acti. s. rursus. q. talis dōatio reuocat
et p. dñs accipiens tenet ad restōnem
.l. si autē. s. simili modo. et. l. ait p. tor
secundo Rñso. ff. que in frau. credi.

**De restitutione alienationis facte
per metum.**

250 **Q**uid de illo qui metu opulit
aliquem ad alienādū. Rñdz
idem insti. de actōe. s. Item
actio de eo qui met. cā. q. tenetur ad
restōem rei cū omni cōmoditate pce-
pta: vt. l. metū. s. h. et. qd met. causa.
et. l. met. ff. ex qb. cau. maio. Et req-
rit q. fuerit met. q. possit cadere in cō-
stantem virū scz timor mortis et cru-
ciat. corporis: vel simul q. totū residz
in iudiciis arbitrio: vt. l. z. in si. cū qnqz
legib. sequētibz. ff. qd met. cā. et est
glo. magistra. et ordinaria in. c. cū di-
lect. extra qd met. cā. Nōne ergo nō
est sufficiens met. nisi trib. cūcurrētibz
scz q. psona sit potens ad minas ere-
quēdū. Item q. minas cōlueuerit ere-
qui. Item q. mine cōtineat atrocitatē
facti de hoc est glo. i. 4. q. 4. c. i. Sed
qd de metu reuerentiali: puta si vxor
aliquem obligationē vel alienatōem
cōtrabat de mādato viri vel clericus
de mādato epi. Idē respōdet q. insti-
tuit q. gestum est tali metu reueren-
tiali officio iudicis: vt glo. notabilis.
in. l. i. s. que honorāde. ff. quaz reruz
actio nō dat: et idē si sbdit. nō als
alienatur. alienet rogatu dñi. Nam
rogamen supioris pceptū est: vt dicit
glo. in vbo exortamur. i. cle. i. de testi-
et notat Jnno. in. c. petitio. de iure iu-
rando.

De restōe faciēda ei q. vtiliter gessit

negociū meū.

Quid si sine mādato meo sol 251
uisti creditori meo et me libe-
rasti soluendo nomie meo.

Rēspōdet idē insti. de actōne. s.
actōnem: q. cogor habere ratum: et
obligor tibi actōne negociōz gestoz
ad restitutiōē pecunie quam p me
soluisti: secus si nō vtiliter soluisti: vt
q. mea intererat vt nō solueres. l. cū
pecuniā. ff. de nego. ges.

Quid si tutor more ciuitatis mittat 252
exētia nomie pupilli magistro et suis
coniundis. Rēspōdet idē vbi. s.
q. pupill. tenet tutori actōne nego-
ciōz gestoz. l. cum plures. s. tutor. ff.
de administratōe tu. naz talia exētia
ex quo sūt cōsuetā dicit quasi debita
vt dicit glo. in. l. i. s. sed nō nullos. ff.
de tutelis et rōi. vstra.

Quid si tui cōtēplatōe sine mādato 253
tuo redimo ab hostibz vel latronibz
filium tuū: vel aliam rem tuā necessa-
riam quaz redimere tenebaris. Rñdz
idez vbi. s. q. mihi teneris actōne ne-
gociōz gestoz: imo in hoc casu pnt
viri expendere dotem p redimendis
psonis necessarijs vxoris. l. si si ideo. ff.
solu. ma. nam si pater filiū captiū vl-
ecōuerso: vel alius successur. redimē
negligat pua successiōe: vt in audē.
si captiui. et. de epis et clericis. de hac
materia scz negociōz gestoz. vide. s.
s. i. 76. et. i. 77.

**De restitutione expensarū in
iudicio factaz.**

Quid de his qui temere et p 254
terue litigant. Dic q. tenet
ad vāna et interesse: taz litis
q. viatici. i. pperandum. s. sin autem
alterutra

expensis insti. de actio. §. si minus. nā
tenet reficere expēlas pcuratorum ⁊
aduocatoꝝ quas fecit reus: quas nō
fecit si nō petiit plus debito. Quito
rōne renūtiatiōis litis: vt si renūtiat
liti: vt. l. postq̃. C. de pactis. ⁊. l. desti-
tisse. ff. de iudicijs. quia cōsciētia male
lit. mote credit renūtiare: vt in. c. per
tuas. in fi. de symonia. Sexto ratōne
vidērie. Nam hec est regula q̃ vidē
victori cōdēnat in expensis: vt. d. l.
p̃perādū. ⁊. l. omnes in fi. C. de ep̃is
⁊ clericis. in autētica de iudicijs. §. oꝝ
colla. 6. ⁊ in. c. calūniā. de penis. nisi
ex iusta cā ignorātie: puta q̃ successit
in ius alteri. l. q̃ in alteri. ff. de reg.
iū. vel ex iusta cā litigādū. l. q̃ solidū. §.
etiam. ff. de l. z. et ideo qui obtinuit
sentētia in cā p̃ncipali habet iustā cām
p̃sequēdi in cā appellatōis: ⁊ ideo liz
succūbat in ea: nō cōdēnat in expēsis
vt notat glo. in. l. g̃nāliter. §. sin autē
nō rite. C. de reb⁹ creditis. Et adde
q̃ iudex tenet cōdēnare p̃tē ad dictas
expēlas si sunt petite nisi iusta cā s̃sit
al̃s tenet resarcire de suo: vt dicto. §.
si autem alterutram. Si autem non
sunt petite potest cōdēnare si vult: s̃z
nō coartat.

**De restitutione recipiētiū a p̃sonis
alienare nō valētib⁹.**

255 **Q**uid de his qui recipiunt ab
p̃sonis qui alienare nō possūt: ⁊
q̃bus est interdīcta bonoꝝ
suoꝝ administratō. ṽputa a pupillo
sine auctoritate tutoris. Rūdet idem
q̃ tenet ad restitutōnem: vt insti. qui
alie. l. z. vel nō. §. nūc admonēdi. Con-
cordat Sco. in. 4. di. 15. dicēs q̃ dñs
alicuius rei nō prohibitus a lege: vel

supiore a cui⁹ voluntate dependet in
dando potest dare rem suā alteri vo-
lenti recipere. Ihoc p̃bat quia ex quo
per actum volūtatis fuit dñs per vo-
luntatez potest cessare esse dñs: ⁊ nō
p̃hibet aliqua cā supior istum desinē
⁊ istum incipere esse dñm: igit p̃ do-
nationem istam fit vere ⁊ iuste dñs.
Ex hoc patet quid requirit ad iustam
donatiōem: q̃a liberalis translatōis
donatio ex pte donātis volūtas reci-
piendi ex pte eius cui fit donatio ⁊ li-
bertas ex pte amboꝝ hui⁹ dādū ⁊ h⁹
recipiendi ⁊ q̃ nulla supiore lege p̃hi-
beāt iste vel ille: nec p̃ actū alterius a
quo depēdeat in ista trāslatōe: ⁊ p̃p̃
defectū p̃mi nō potest quis dare pe-
cuniam fratri minori: q̃a ipse nō vult
esse dñs p̃pter defectūz secūdi nō pōt
monach⁹ sine licētia abbat̃is: nec fili⁹
familias sine volūtate patris: nec etiā
clericus ⁊ in aliquo casu sine volūtate
saltem contra volūtatez dñi pape: vt
habet extra de cēsi. c. roman. ad cui⁹
.c. obseruationē penaz posuit Diego.
non⁹. q̃d. c. est in. 6. s̃z q̃ visitantes a
visitatis nō recipiant manuscula: ⁊ si
recipiūt tenet duplū restituere: al̃s n̄
absoluāt a maledictōe quaz incurrūt
ipso facto: vt dicit iulian⁹ quartus in
suis cōstitutōibus. Ihui⁹ correspondz in
trāslatōe vsus liberalis accōmodatio
⁊ habet similes leges ad hoc q̃ sit iu-
sta: quia requirit in cōmodate liberā
volūtatez in recipiente q̃ velit recipere
comodatā ad vsū: ⁊ q̃ nō sit aliqua
volūtas legis vel p̃ncipis obstitēs illi
accōmodatiōi.

**De restōne vtentiū re aliena cōi
voluntatem domini.**

restituere

256 **R**estituere tenet q̄s quando
omisit furtū in vsu rei aliene
l̄z nō in ipsa ad estimatiōē
illius vsus: aliter nō esset purgatum
furtum. i.4. q. 6. si res. et. 50. di. qui
sacū. ff. de furtis. l. qui umentā. 7 iō
furtū cōmittit creditor q̄ pignore sibi
obligato utit̄: vel alteri cōmodat: vt
insti. de obli. que ex quasi deli. nas. §.
pena. 7. l. q̄ vias §. si ego. ff. de furtis.
Similiter cōmodatari⁹ vtens re ad
aliū vsum q̄ fuerit sibi cōmodata: vlt̄
vltra vsum ad quem fuit cōmodata
vt dicto §. pena. 7. §. placuit: vel si cō-
modet rem alteri sine consensu dñi:
7 idem de fulone 7 sarcinator: vt. l.
fulo. 7 sarcinator. ff. de fur. Et gñaliē
vbicūq̄ est facta cōditiō rei aliene: vlt̄
vsus contra volūtatem dñi cōmittit̄
furtū: vt. ff. de fur. l. si. et tñē ad resti.
vlt̄ 7 it̄ esse. et iō si accōmodauit tibi
equū vlt̄ mātūā: 7 iuisti mediolanū
ppter qd̄ interim nō potui expedire
mibi necessaria: et ex hoc dānū icurri
teneris ad restōem eiusdem dñi. et
hoc intellige nisi putauerit dñm per-
missuz qd̄ nō psumit̄. Et ergo cōsu-
lendū in foro cōsciētie: vt notificet cō-
modātū sibi rez: 7 si qdem ratificet: et
attēte cōtētes q̄ aliter vsus fuerit bñ
qdem nō tenet ad restōez. Si hō nō
ratificat restituat. Ibec (Donal. in sū. i.
hō. furtū omittit̄: 7 Jo. de pla. in. d.
§. pena. 7 §. placuit.

257 **Q**ue restōe faciētiū fraudē legi.
Quando fraus fit legi vel ca-
noni necessaria est restitutio
q̄ quatuor modis cōtingit
fm Mo. Primo de psona ad psonā
vt si vxor velit donare marito 7 ecō-

uerso cum nō possit constāte matri-
monio. extra de dona. inter virum 7
vrozem. c. vl. vbi glo. 7 si ponit aliaz
psonam cui donat nō valet donatio
ppter fraudem. ff. de dona. inter viz
7 vrozem. l. hac ratōe §. nō tātū. Se-
cūdo fit fraus de re ad rem: vt cum
phibitum sit ne filiofamilias pecūia
mutuet̄: 7 ipse aliam rez recipit fraus
fit: puta si dedisti sibi frumētū vlt̄ silia
que vēderet̄: 7 pecuniam haberet. ff.
ad mace. l. iussu. §. mutui. 7. l. 3. §. i. et
similiter in vsura: vt si do aliquaz rez
vt vendas: 7 pecuniā mutuo habeas
i.4. q. 3. pleriq̄. Item fit de cōtractu
ad cōtractū: vt si vxor que nō potest
donare viro: vt dictū est vendit ei:
vt sō simulato ractu donet nō valz
ff. de dona. inter viz 7 vroze. l. si spō-
sus. §. circa. Item quarto fit de cōditiōe
ad cōtractū: puta si mulier que p alio
fideiubere nō potest pncipalem se fa-
ciat debitrice qd̄ nō valet: quia fit in
fraudem. ff. ad vellea. l. q̄uis. §. si cū
essem. Et sic patz q̄ qui facit aliquid
in fraudem legis contra ipsam lege
facere videtur. ff. de legibus. l. contra
legem. 7. l. se.

Que restōe dānificātis aliū in suo
vel debitore vel animali.

258 **Q**uero quid de occidēte alie
num seruū vel quadrupedē:
Dic q̄ tenet ad emēdatōez
dāni: vt insti. ad. l. acq̄leā. in pñci. qd̄
hūm intelligit Jo. de pla. nisi canis
fuiſſet mordens: q̄a l̄z trāseūti se deſe-
dere a cane: q̄nimo tenet domin⁹ de
dāno si canem ligatum non retinet.
l. i. §. l̄z canis. 7. l. 2. ff. si quadru. pau.
feci. dica. 7. l. qua vulgo. ff. d̄ edi. edic.

Item nota fm eūdez q occidēs aial
alterius nō solū tenet ad dānum rei
pēpte: sed ad omne aliud qd eius oc-
casione secutū est: tam in pdendo qm
in nō acqrdō: vt insti. ad legē acqlea
§. illud. nō ex hīs. Omnis enim vti-
litas que ppter rem pemptam pēpie-
bat 7 in alijs rebus: 7 sic alie res ppe
morte illius deteriorate sunt habet
rō. l. inde neracius. §. in sū. 7. l. p. inde.
§. i. ff. ad lege acqleā: 7 ideo si vn⁹
ex bobus qui bene ibat ad aratrū est
occisus rōe dāni 7 interesse eo q ali⁹
non ibat eque bene ad aratrū cū illo
nouiter empro. vt. d. l. p. inde. §. i.

¶ 259 Quid si quis cōpellit animal alteri⁹
precipitari. Dic q tenet: l3 suis ma-
nibus nō pēpitet: quia qui cāz dāni
dat dānū dedisse videt: et de hoc est
casus insti. ad legem acqleam. §. si. ibi
pēpitareretur.

¶ 260 Quid si ex misericordia dissolui ser-
uum vel debitorem alterius ligatuz
qui aufugit. Rndet q tenet dānum
emēdare: vt dicit textus insti. ad legē
acqleam. §. si. in fine: quia nō l3 facere
elemosinā de alieno: sed poti⁹ ē spēs
furti de alieno largiri. l. si pignora. ff.
de fur. Sed dissoluens ligatū dolose
vt fugiat 7 nō soluat tenet furti quia
facit animo lucrandi alteri debitori:
qd sufficit: vt insti. de obli. ex delict. §.
interduz. Unde notat in fi. ter. dicti
§. si. q l3 dñō seruū suū icarcerare au-
toritate ppra 7 ligatum tenere: si su-
spet⁹ est de fuga: vt. l. i. §. de emēda
seruoz: nō autem l3 sine cā cōtra euz
nimis sentire: vt isti. de hīs qui sūt sui
vel alieni iuris. §. si hoc tempore. Et
similiter potest pater filiū deuiū car-

cerare mancipare vt. l. 2. §. de patria
potestate. hoc idem.

¶ De restōe imiscētis turpitudinē i
vino alieno.

Quid de illo qui iposuit tur- 261
pitudinem vel herbā aliquā
vel fel: vel acetū: vel aliquid
aliud imiscuit in vino vel oleo meo:
ppter qd ei⁹ naturalis bonitas imu-
tat. Dic q tñē ad emēdationē dāni
vt dicit ter. insti. ad. l. acqle. §. secundum
caput. §. deniqz.

De restitutione dānificantis ali-
quē piciendo: vl effundēdo aliqd
de domo.

Quid si ex domo tua in qua 262
habitas pēctum vel effusuz
est aliquid qd destruxit vesti-
mēta mea. Rndz Spe. in ti. de iniū.
§. seq. §. Quid si de domo q mihi
teneris. Item si tenebas appensum
aliquid extra domū vnde iter fit: qd
nocuit teneris ad dānū. insti. de obli-
que ex quasi malefi. nascit. §. Item is
ex cuius cenaculo. 7. l. ex maleficijs. §.
is quoqz ex cuius. ff. de actio. 7 obli. 7
hoc siue deiectū siue effusuz dānifica-
uerit in psona vel rebus vel vestibus.
nō tamē fm Jo. de platea tenet dñs
domus qui eam locauit: vt. l. i. §. hoc
i factū. ff. de hīs q deiecerint vel effu-
sed tenet ille qui ibi habitat cum sua
familia: siue sit domus sua ppra: siue
cōducta: siue gratis concessa: dicto. §.
is 7 nō soluz ipse tenet: si ipse deiciat
vel effundat: sed etiam tenet de deie-
cto vl effuso a sua familia: vl ab vxore
liberis 7 seruis: vt dicto. §. item is. §.
quia plerūqz 7 insti. per quas psonas
nobis acquiris in pncipio: vbi plene

tractat

tradat de hac matia: dicit qd si dānū datum est in psona trāseuntis appen dens vel effundēs tenet ad expēsas i curatiōe factas 7 ad salaria medicoz 7 ad opas quibus lesus caruit: 7 cari tur⁹ est facta estimatiōe q̄tuz viūere potuit.

De restitutōe dāni dati ab arbore vel a flumine.

262 Quid si arbor mea pēdet sup domū tuā: vel cum radicib⁹ dānificat. Rñdet Spec. vbi s. h. si dō. qd teneor eam incidere: an autem possis eam incidere p̄p̄ia au dōitate. vide. s. s. 238.

264 Quid si per aluuiōē fluminis terra mei agri adiciat agro tuo: an tenea ris mihi ad restitutōez. Rñdet Jo. de pla. qd nō: sec⁹ si apparēter adiciat terra 7 arbores: quia remanerēt mea: nisi postq̄ terra sit vnita: et arbores radicibus apprehēse: vt insti. de rez diui. s. p̄terea qd per aluuiōez. Illud ergo terre mee inundatio et p turbatio fluminis latenter applicuit agro tuo per aluuiōē. i. p̄ incrementū adeo latens: vt discerni nō possit effi cū tuū: sed si nō latenter: sed apparē inundatio fluminis asportauit partē agri mei 7 arbori. 7 adiecit agro tuo nō acquiris tibi: sed remanet mihi vt p̄mo erat: 7 illam possum vendicare: 7 tu teneris mihi restituere: dū tamē tibi caueaz de dāno p̄terito 7 futuro 7 omnia adiecta tollā: ita qd nō tollā vtilia 7 iutilia dimittā: vt. l. hoc āpli⁹ s. alphin⁹. ff. de dāno infecto: et hoc teneris mihi restituere: donec terra nō sit vnita cum tua: et arbores radices nō egerit: de quo stat iudicio rusticoz

tanq̄ p̄icoz in arte sua: vt dicit glo. i d. s. p̄terea. in vbo longiora.

De restitutōe dānificatiū rem publicā in pecunia vel ānona.

Quid s̄ exactorib⁹ tributoz **265** 7 collectaz qui aliqd retinēt de eo qd exigunt. Dic qd te nēt ad duplū tex. est in. l. missi opina tores. C. de excto. tri. li. io. 7 ibi per Jo. de pla.

Quid de eo qui pecuniam sibi datā **266** p aliqua administratiōe publica ceter cenda: vlt aliquo ope publico faciēdo nō expendit in dicta administratiōe: vel opere: sed totum vel ptem sibi re tinet. Rñdz Jo. si pla. insti. de publi. iudi. s. si. qd tenet ad restitutōez: 7 pu niē vltra restitutōem in tertia parte plus per dictā. l. iulīa. de residuis. vt dicto. s. si. 7. l. z. 7 quarta. s. sed 7 qui. ff. ad legē iulīā pecular⁹. 7. l. sacrilegij capite. s. eni quoq̄. e. ti. Item in illo qd recipit pecuniam sibi datam vt cōdu ceret vel emeret aliquā rem pro repu blica. Item in illo qui recipit pecuniā publicam suo piculo trahiciendā quā in suos vsus cōuertit. l. sacrilegij. s. is autem. ff. eodem.

Quid de his qui quouis mō faciunt **267** vt annona carior vendat: puta impe diendo vel impediri faciēdo: vel de tinēdo naues vel nautas ānonā con ducentes. Dic qd tenet ad restitutōz vt ponāt eam in bono foro: ac si ille naues venissent 7 grauiter puniunt. scz pena. zo. aureoz. l. z. in fine. ff. ad. l. iulīa de ānona: 7 corporaliter etiam extra ordinem. l. ānonam. ff. de extra oz. cri. Item in illo qui fecit cāpionez 7 munitionem bladozuz: vt emendo

omnem quantitatem bladoz que inueniri possit: et consuando temporibus min⁹ fructuosius cari⁹ possit vendi. l. anona. et in glo. ff. de extra or. cri. Rusticis autem blada ad ciuitate conducit⁹ bene lz emere in grosso: no ad huc suem: sed ne ipsi stantes diu ad vededu ad minutuz sducatur ab opibus rusticilib⁹. l. z. ff. de nudinis. Et no solu est phibita couentio inter aliquos facta d emedo omne granu vt postea sequentib⁹ teporib⁹ charius vedat vt dicta. l. z. in principio ad lege iulia de anona: sed etiam phibita est conuentio facietiu monopolii. i. conuentione de qbuscuq⁹ specieb⁹ vl materiab⁹ ptinentib⁹ ad vidu vel qucuq⁹ vsu per ipsos solos vendedis i danu et caristiaz reipublice: casus est in lege vnica. C. de monopolis. Et contra facietes debet omnib⁹ denudati bois in ppetuu mitti in exiluz vt ibi. Qui ergo dedit aras in emptione omniu aromatu ciuitatis: vt ipse sol⁹ postea cari⁹ vedat: cu presciuerit naues educetes fore sberlas dicit facere monopolii in ciuitate: et incidit in dicta penaz: vt dicta. l. vnica: et potest compelli a prefeto vel ab alio officiali ad que spectat. l. i. s. cura cari⁹. ff. de offi⁹ pfedi vrbis: vel etia ab episcopo illius loci. l. si. s. item episcopi. ff. de mune. et hono. cogi vendere. vt. d. s. cura cari⁹ et ibi glo. iusto prio statuendo fm varietatem tempoz: et sterilitate reruz. l. si. ad. l. iulia. de anona. et l. pta rez. ff. d. l. falsidia. Et si est temp⁹ necessitatis et caristie cogit quis etia minus iusto pretio vendere. l. z. s. cu in cade v. et omniu. ff. ad. l. rodia. de iactu. et

ibi notat. Item postqua exposuit frumentum vel aliam rem venalem in foro potest compelli: vt aliam aplius domum reportare no possit quousq⁹ vedat. l. nemo. la secunda. C. de iud. et dicto. s. item episcopi. Item p fertilitate in comuni habeda et caristia ciuitanda potest statui q⁹ quilibet mercator teneat ire vel mittere ad alias ptes ad emendum granum: et in coi vendendum: et quilibet potest copelli ad hoc mutuare pecunia. l. vnica. C. vt ne li. an emp. spe. se. excu. li. io. et ibi glo. Item potest statui ne quis vltra indigentiam suaz emat: ne alijs res cariores vel icomoditates hndi reddat. l. i. C. de episcopali audictia. hec Jo. de pla. insti. de publicis iudicijs. s. snt pretere.

Q De restitutoe abducetiu filios aut vxorem alterius.

Quid de his qui strahunt filios patrib⁹. Rndet Jo. de pla. isti. de obli. que ex delictis. s. iterdu. q⁹ furti tenet: vt ibi dicitur. et pat⁹ potest eu vedicare ad similitudinem rei in qua habet onium vnu quia pater in filio habet quasi oniu. l. i. s. per hanc. ff. de rei ven. et pot⁹ vedicare: et per coseques ille tenet restituere operas quibus pater caruit isto tempore: vt tenz glo. ff. de furtis. l. cu qui. s. si filius: nam filius tenet opari patri: vel ei in cui⁹ potestate e vt dicit glo. in dicto. s. si fili⁹: sicut vxor tenet opari viro. l. sicut de ope. libe. Patri autem non tenet filius opari: qa no habz cum in potestate: et ideo mater no agit furti fm glo. in dicto. s. in eda et ff. de furtis. l. matri. Sed qd si fili⁹

nescit

nescit aliquid operari. *Respōdet* idēz q̄ tenet ad seruicia cōia que quilibet sciret fm estimationē iudicis. ar. l. si quis a liberis. ff. de liberis agnoscēdis imo habz locū pena que est capitalis cum q̄s abducit filium alterius causa p̄uandi patrem: vt. ff. ad. l. flauiaz. de plagiarijs. l. i. 7 insti. de publi. iudi. s̄ est inter publica 7 dicē plagiarij fm dñm Jo. in dicto. s̄ est inter publica. quādo quis orbat patrem scienter et dolose filio: 7 cum adducit ad remotas partes: vt. E. eo. l. si. quasi inferēs magnā plagam 7 dolose patri sic orbato p̄prio filio.

269 Quid de abducētib⁹ vxorem alteri⁹
R̄ndet idem insti. de publicis iudi. s̄ est inter publica: q̄ debet puniri. l. flauia de plagiarijs: vt dicto. s̄ est inter publica: 7 cōuerso quādo vir mulierē abducit: 7 vir potest petere opas vxoris: si erat lucrosa: vel si non erat alia cōia. vt supra. s̄ proximo dictūz est in filio.

De restitutōe raptorū & ginū viduarum 7 sandimonialiū.

270 Quid de raptorib⁹ & ginum
Dic q̄ non possunt absolui nisi eas parētib⁹ restituant. 26. q. i. c. pe. 7 vltra hoc puniri debēt fm leges capitis amputatiōe: et hoc siue sit & go: siue vidua: siue monialis vt insti. de publicis iudi. s̄. si autē per vim rapit⁹. 7 in. l. vnica. E. de raptu. & ginū. q̄nimo in moniali: nedū p̄uē rapit⁹: sed est etiam attētatō. l. si quis nō dicam rapere. E. de epis. 7 de. sec⁹ si fuerit meretrice: vt dicit glo. in. d. l. vnica. iñā raptus meretricis non puniē hac pena. vt. l. vñm. ff. de furtis.

quia coitus cum meretrice remanet ipunit⁹. l. si vxor. s̄. in ea. ff. de adul. nisi sit nupta: vt. l. vñz que adulteriū. E. de adulterijs: vel dimittit a viro animo meretriciadi. l. si mulier. E. de adulterijs. 7 hec pena nō habet locū in rapiente vxorem suam: cum detur ei interdictum de vxore exhibēda. l. si E. de libe. exi. nisi ate carnalē copulā religionē intrauerit qd potest: vt in. c. ex publico de cōuersi. cōiuga. q̄uis nō possit post carnalē copulā viro inuito vt in. c. cum causa. de raptō. tamē hz locum hec pena in rapiente sponsam suaz de iure ciuili: vt dicta. l. vnica. &. cōnumerauim⁹: hz de iure canonico: secus in sponsa volente: quia si dicē raptor qui habuit mulieris assensum vt dicto. c. cum cā. in pñ. secus si non habuit: quia rapt⁹ est illicit⁹ coitus a corrupēdo dictus. Unde qui rapta potē stupro frui: vt dicit tex. 27. q. 2. c. rapt⁹. nec potest mulier rapta de iure ciuili nubē raptori suo: als p̄uas bonis raptoris sibi a lege applici. vt in. c. cū serui. de here. li. 6. et in audē. de mulieribus rapti. colla. nona: nec possunt parentes eius cōsentire: alias incurrūt penam deportatiōis si cōsentunt: vt dicta. l. vnica. et in audētica de rap. muli. s̄ illo. *De iure autē canonico qd p̄ualet i hoc casu rapta bñ potest nubere raptori suo: vt dicto. c. cum cā: 7. c. accedēs: de raptō. 7 compelliē eam dotare 26. q. 2. c. tria. iñec Jo. de platea insti. de publicis iudi. s̄. si autem. Quid autem si quis p̄ violē tiam capit & ginem: quā p̄sternit in terram: 7 quam carnaliter cognoscat an puniē de raptu. Respōdet idem*

vbi. s. q. non: sed de stupro: q̄a rapē
est cum mulier per vim rapitur: 7 de
loco ad locum dicit: vt dicta. l. vnica
de raptorib⁹. Alex. vñ de ales in scdo
i tractatu hui⁹ vitij dicit fm qd dicit
in canone. 26. q. 2. c. si autem ex con-
traditione raptus: non est psona ra-
ptoris conueniens vnq̄ huiusmodi
copulari rapte anteq̄ vitium rapine
aboleat: sed cum illa patrie potestati
fuerit instituta 7 raptor sue rapine pe-
nitentiam egerit: 7 volūtas parentū
in vnum conuenerit non p̄hibet ad
innicem copulari.

**De multiplici restitutione fienda
reipublice.**

271 **Q**uid de furatibus 7 in vsus
ppios cōuertētib⁹ pecuniaz
Rñdet idem vbi. s. q. vltra
restitutionem debent puniri pena capi-
tali: vt insti. de pu. iudi. §. l. iulīa pecu-
latus. Item qui miscet ferrū vel silēz
rem auro vel argento publico. l. i. in
fi. ff. ad. l. iulīa peculat⁹: vel cōmētari⁹
publicus qui partem monete publice
signat p se: 7 sibi retinz: vt. l. sacrilegij
§. qui cum. ff. eodez. Officiales ergo
publici tenētes signū florenoz: 7 imi-
scētes sigillo florenos nō bonos: et
sic ledētes rempublicā incidūt in pe-
culatū. ar. d. l. i. ff. ad. l. iulīa pecu. Item
qui dānificat rempublicā delēdo vel
aliter maculādo librum vel scripturā
publicā cōtinentē mensurā agrozum
vel viarum publicaz: vt. l. qui tabulā
ff. ad. l. iulīa peculatus. facit. l. si quis
ad quid. ff. de iurisdic. om. iudi. Item
qui dānificat simulando se creditore
fisci: 7 recipiendo pecuniam q̄tūcūq̄
puatam a debitore fisci. l. sacrilegij §.

eo. ff. ad. l. iulīa peculat⁹.

**De restitutione venditū officia
7 dignitates.**

Quid de venditib⁹ officia pu
blica et dignitates. Dic q
tenet ad restitutōz pecuniaz:
l3 nō illis qui dederūt: sed paupib⁹ et
taliter ementes debent grauiter pu-
niri edito legis iulie de abitu: vel. l. i.
ff. ad. l. iuliam ambitus 7 insti. de pu.
iudi. §. sūt p̄teca. fm dñz Jo. ibi. vide
§. §. 154.

De restitutōe iniuriar.

Quid de inferēte alteri inu-
riam. Dic fm Asten. li. 2. ti.
15. q. tenet ei ciuilit̄. i. pecu-
nialiter satisfacere arbitrio iudicis: et
etiā potest criminaliter puniri: vt insti.
de iniurijs. §. in sū. Et ideo dicit Sco.
7 Lan. q. si quis infert iniuriā mu-
tilando aliquē pro desolatōe p̄petua
tenet ei tēporaliter satisfacere: vt. §. §.
iz. 7 Ric. dicit q. si q̄s abstraxit psonā
vtilē religioni tenetur religioni ad
arbitriū bōi viri. Similiter de faciēte
libellū famosū fm Ray. addit Non
in sū. in verbo iniuriar adio. q. licet
cordis rancorez quilibet remittere te-
neat: tamen iniuriā ppriam sine sa-
tisfactōe remittere nō tenet de peni.
di. 5. c. si. ext. de cle. male. c. i. vbi dicit
hic glo. Item fm eūdem quādoq̄ q̄s
patit iniuriā in se ipso. quādoq̄ in
filio quem habet in potestate: vt insti
de iniurijs. §. patit. Similiter epūs in
clericis: abbas in monacis: dñs i suo
vnde isti tales iniuriā sibi factāz re-
mittere nō possūt: q̄tū ad pecuniariā
estimatōz fm eoz lupiores. ff. de pac.
l. psonam. 7 ff. de iniurijs. l. i. §. vltz.

7 ar.

et ar. et de se. exco. c. tua nos. et ibi glo
insti. de iniurijs. s. seruus autem. Item
patitur quis iniuriam in vxore que si
sit filia familias in tribus psonis com
petit actio iniuriar. l. mulieri iniuria
passe patri et viro nec actio vna p alia
sumit. Sed si iniuria fiat viro actio
non datur vxori: quia vxores a viris
defendi debent: non viri ab vxoribus. ff.
de iniurijs. l. i. s. z. Item iniuriarum
actio datur sponso: si iniuria fiat sponse.
ff. de iniurijs. Item apud labeonez. s.
sponsu. Item datur actio heredi ppter
iniuriam cadaveri defuncti irrogata
cui heres extitit: vel si famam defuncti
fuerit lacerata. ff. de iniurijs. l. i. s. per
semetipsum: et non solum datur actio com
facientem: sed contra eum qui procurauit:
vt alius faceret insti. de iniurijs. s. non
solum. et ff. eodem. l. non solum. s. si mandata.
De coicatore fratris facienda post
mortem patris.

274 **Q**uid de eo quod donat filio i
vita patris: an teneat coicare
fratribus post mortem patris
Respondet Jo. de pla. insti. per quas
psonas nobis acquiri in p. n. q. si donat
filio beneficio: vel occasione: vel com
platone patris tanquam ex causa proxima
et immediata: tunc censet peculium profe
diciu: et tunc hoc tantum coicare fratribus
post mortem patris: sedus si pater causa
remota et mediata: vt si habui noticiam
cum vno filio contemplatione tantum patris
mei quod dicitur: quia sibi seruui diligit me
plusquam patrem meum: ideo mihi do
nauit: certe hoc erit peculium aduentitium
hanc distinctionem facit tex. in l. socius
quod in eo. in fi. ff. pro socio. Quid si de
aliquid vni fratrum ppter negociationem

com cum alijs fratribus. Respondet
debet illud diuidere cum eis. Si vero
debet ei ppter aliquod seruitium spale quo
sibi meruit aliquid dari non diuidet cum
alijs insti. per quas psonas non acquiritur. s.
z. et s. pterea. hoc habet i summa. Insti.
li. z. ti. iz. ar. s. Quid de abasiationibus
an sibi donata teneat restituere coitati
que eos misit in ambasiariam. Respondet
Bar. in dicta. l. sociu que in eo quod non.
Quid de donatone facta sponse a con
sanguineis viri: an censet facta com
platione viri: vt soluto matri restitui
debeat heredibus viri. Respondet idem
Jo. de platea vbi supra quod sic: sedus in
facta a consanguineis vxoris. Et dicitur
Bal. in l. sed si plures. s. in arrogato
ff. de vulg. et pup. s. insti. Quid de dote
quam lucrat filius ex forma statutoz
an dicatur de peculio aduentitio: vt sic
non veniat fratribus conferendum. Respondet
idem Jo. quod sic. Quid de lucro quod
acquirat filius mercando cum pecu
nia patris: An pars que attribuitur
pstone dicatur aduentitium: vt non teneat
post mortem patris communicare cum
fratribus. Respondet idem vbi. s. quod
dicatur aduentitium: et ideo medietas lucri
cum vnus ponit rem alter industria
lucrum debet esse commune. l. i. et p socio
et l. si non fuerit. ff. eodem. Si filius ex
centum habitis a patre lucratus fuit
alia centum: debet primo de centum
lucratis habere quinquaginta: et de alijs
quinquaginta: et de centum pro sorte
debet diuidere equaliter cum fratre:
quando equaliter sunt heredes patris
et sic illa quinquaginta: que lucrat est
cum industria pstone sunt sua ppa
nec tantum diuidere cum fratre.

De restitutione heredum.
Restituere tenet quilibet heres
sive sit filius: sive extraneus: sive
sit heres raptoris: sive alterius?
Item iura canonica omnia debita de-
fundis: sive fuerint ex contractu: ut est
emptio venditio locatio conductio mu-
tuum et similia: vel quasi ex contractu: ut
tutela negotiorum gestio. similiter siue
fuerit ex maleficio: ut furtum rapina
et similia: vel quasi. sed cum iudex per
impetram iudicat: vel cum de domo
alicuius aliquid est eiecitum vel effusum quod
nocuit transeunti per viam: siue pue-
nerit res illa pro qua debitum fuit con-
tractum ad heredes: siue non: siue lis fue-
rit contestata cum defuncto siue non. l. 6. q.
6. si episcopus. extra de pig. c. ex presentibus
et de solutio. c. i. et de vobis. c. tua nos.
de rap. c. in litteris. et de sepul. c. vlti.
de sententia. exco. c. a nobis. in fi. ar. ff. de
codic. fur. l. si pro fure. §. si codicilio. et
hoc item Lan. eodem tit. et Jo. et alios
quod plures. Item quando hereditas non
sufficit ad debita persolvenda videtur quod si
heres non fecit inventarium nihilominus
tenet ad omnia: si vero fecit: non tenet
nisi quantum hereditas sufficit. C. de iure
deli. l. sancimus. Sed tamen in iudicio
anime non tenet heres item quosdam:
nisi quantum hereditas sufficit. Distin-
ctio tamen est inter debita et legata:
siue relicta: quia debita tenet persolvere
absque detractioe legitime. De legatis
autem potest detrabere suam legitimam
si tot sunt quod illis solutis legitima non
remaneret sibi: nam in legitima pater
non potest gravare filium suum per legata
vel fidei commissum: quia legitima debet
ei iure nature: gravatur tamen et excluditur

a toto comodo hereditatis si non suffi-
cit hereditas ad debita persolvenda.
similiter in legatis ad pias causas non
deducitur falidia. C. ad l. falci. similiter
et in auctoritate de ecclesia. titu. §. si autem
et extra de testa. c. cum esses. in glo. hec
Donal. in su. in verbo restituere tenet
quilibet heres. Quero quid sit inventarium
Respondet idem ubi supra quod est scriptura
quam debet heres secundum leges inchoare.
infra 30. dies a morte testatoris: vel
postquam scit se esse heredem institutum
et debet ibi scribere omnes res defuncti
sub testibus: et debet illam scripturam
perficere. §. 40. dies: vel §. annum si res sunt
remote: et tunc non tenebitur creditoribus
ultra id quod inventum fuerit in hereditate
alio si non fecerit inventarium tenebitur
insolidum.

De ordine restituendi.
Quid si creditores et legata 276
omnes simul veniant. Respondet idem
ubi. §. quod primo est creditoribus
satisfaciendum: sed si venerint separatim
liberabitur heres solvendo per ordinem
cuiuslibet venienti: siue creditoribus: siue le-
gatariorum: dum tamen nihil faciat in dolo
vel fraude. Creditores. n. sunt quibus
testator aliquid dare tenebatur ex quocumque
contractu vel maleficio. Legatarij vero
sunt quibus ex mora liberalitate aliquid
relinquitur in testamento. Autem si legatarij
perveniant creditores: et accipiant vel po-
steriores creditores: vel si priores et po-
steriores vel potiores in iure perveniunt
creditoribus: postmodum venientes non
debent inquietare heredes: nec illos qui
copaverunt res ab eo quarum pretia in
legata vel fidei commissum: vel alios cre-
ditores precesserunt: nisi remanserint heredes
de hereditate

de hereditate. Unde possz eis adhuc
satisfacere: sed habent tanq̃ potiores
in iure ius saluū contra legatarios: q̃
p̃mo acceperunt. similiē ⁊ anteriores
creditores hñt ius saluū p̃tra posteri
ores qui p̃mo acceperunt. ar. *de iure
deli. l. sancim⁹.*

277 Sed quid de expensis factis ab hñde
Respondet idem ubi. s. q̃ licet obligatio
testatoris transeat ad heredez: potest
tamen heres ante omnia deducere
omnes expensas necessarias q̃s fecit
in funere siue in inuentario vel testa
menti confectōe vel simili: ⁊ breuiter
sicut quādo debita totā hereditatem
eraulerunt debet esse imunis a lucro
ita a grauamine. *de iure delibe. l.
sancimus. §. ⁊ si presedum.*

¶ Pro quota pte heres teneat.

278 Quid si sunt plures heredes
Respondet idem ubi supra.
q̃ quilibet tenet pro pte he
reditatis. *de here. ac. l. 1. ⁊. z. Exci
piūt tamen quinq̃ casus.* Primo si
aliq̃ idiuuiū ē in obligatiōe: tūc. n.
quibet tenet in solidū: vt si testator
pmisit se aliq̃ opus facturū: vl̃ pmi
sit p se ⁊ heredē suū nō fieri quomun⁹
p fundum suū: cui ire agere liceat hic
quibz heredū erit in solidū obligat⁹
ar. ff. *de rbo. obli. l. in executoribus. §.
z.* Secūdo si res que debet restitui in
solidum ab vno possideat. *de here
adio. l. z. ⁊ ff. mo. l. sed mihi. §. heres*
Tertio alimētis legatis que p volū
tate defuncti vel iudicis ab vno in so
lidū vel a plurib⁹ p p̃tib⁹ designati.
petunt. ff. *de alimentis legatis. l. z.*
Quarto si testator ab vno heredē le

gauerit creditori hereditario compē
sandi animo: tunc etiā heres ille vltz
ad q̃ntitatem legati onus illi⁹ debiti
sustinebit. ff. *de lega. l. secūda. cum ab
vno.* Quinto i expēsis funeris vxoris
que nō tātū astringit heredē p here
ditarijs portiōibus: sed etiam p por
tione que ad eum virum puenit pro
dote sue vxoris: puta ad eū puenerūt
centum: tamē ⁊ in hereditate sūt du
centa: ⁊ ipse vir tenet p tertia: et he
redes pro duabus p̃tib⁹. ff. *de reli. l.
quoties. ⁊. l. veluti.*

¶ Quero pōe q̃ aliquis pater familias 279
decedat qui habet tres marchas auri
quaz vna est furtiua: ⁊ dimittit eas
tribus filiis: cuilibet vnā nō deter
minans que sit furtiua: sed gñaliter
dicens vnā illarum esse furtiuam:
an q̃libz eoz teneat restituē marchā:
an omnes simul ita q̃ nullus per se:
⁊ videt q̃ vltimo modo: quia nullus
obligat ad soluēdum totum debitū
patris: sed ad ptem tñf tātū: q̃a tātū
in pte hereditatis succedit. Respondet
Alex. *de ales. in. 4. in tractatu restitu
tionū.* q̃ quilibz eoz tñf tātū restituē
tertiāz ptem. et nō valet hoc ar. q̃libz
p se dubitat: an hēat marchā furtiuā
ergo quilibz cōmittit se discriminī si
nō restituit totam marchā: quia liz
q̃libz dubitat an hēat marchā furtiuā
nō tamē mittit se discriminī si totā
nō restituit: quia restitutio debz fieri
ab omnibus trib⁹: vñ quilibz illorū
peccat nisi portiōē suā restituat: nisi
aliquis illoz totam restituat.

¶ Quero pone q̃ vni stat q̃ duo no 280
lunt restituē aliqd ex marcha illa tñf
ne tertius totam illaz restituē. Respondz

idem ubi supra sine p̄iudicio q̄ non
nō enim tenebat quilibet illorū ad
restitutionē in solidum: sed vnusq̄sq̄
ad portionē suam sicut receperunt por-
tionem in bonis patris. Si enim oīa
bona patris essent ad vnū deuoluta
estimo q̄ teneret.

Restitutio tertio scilicet cui debz
fieri restitutio.

Quero cui debz fieri restitutō
Ric. 3. Seco. i. 4. di. 15. q̄ dā-
nificato: si tamē sit possibile:
possibile inq̄ vt si nouit eum: et si hēt
euz presentē vel habere potest: vt sibi
mittatur sine maiori incōmodo q̄ sit
illud q̄ mittendū est esset vtile ei: et
intelligo de illo: vel de ipso vel de ali
quibus eius propinqs si mortuus est
vel si absens est: quia presumitur lege
nature: quia iste magis vellet restōez
fieri propinqs suis. Et ideo in duob⁹
casib⁹: nec illi nec suis debz fieri restō
vtpote si nescit cui vel eo mortuo nē-
sciunt p̄pinqui. Secundo si maiores
sumpt⁹ fierent in mittendo q̄ valeat
res restituēda: et in istis casibus debz
paupib⁹ erogari vice illius: q̄a cui nō
potest tēporaliter s̄bueniri: alīs reddi
debz spiritualiter: q̄d maxime fit red-
dendo paupib⁹ pro illo: si ergo agat
in remotis: et maior fieret sumptus in
mittēdo q̄ sit illud q̄ restituēdū est:
nō est maior sūptus ponēd⁹ i missiōe
q̄ valeat illud q̄ mittit: si expēdāda
est presentia p̄sone si quādoq̄ credat
haberi: nec nūtiū interueniat v̄ tra-
dēdū est parētib⁹: qui si nō adsint tra-
dēdū est paupibus: vniuersaliter enīz
dando elemosinaz pauperi p̄ aliquo

dat illi bonū spūale: et in hoc fit illi re-
stitutō possibilis quādo nō potest sibi
reddi bonum temporale. Concordat
Ric. in. 4. di. 15. ar. 5. q. 4. Si nō
fieret maior sumpt⁹ debet mitti expē-
sis v̄sarij vel raptoris. ar. ff. de op. lib.
. l. ope. n. fm. Donal. Donaldus in
sūma dicit q̄ restitutio semper est re-
gulariter fienda spoliatis: vel eorum
heredib⁹ si possūt inueniri. z. q. i. fere
p̄ totū: et hoc quādo spoliat⁹ fecit te-
stamētū: si aut mādauit in testamēto
distribui per executores quicquid ad
ipsum spectabat de mobilibus et de
bitis tūc fienda est executoribus eius
restitutio pro rata: et liberis eius pro
rata: et vxori p̄ rata: si ipsa et liberi de-
beant habere aliquam partē in reb⁹
testatoris: aut de iure: aut ex dispo-
sitione testatoris. Si autē contempsit
facere testamentum: tunc debet fieri
restitutio heredi ab intestato.

Quid de illo q̄ plurib⁹ tenet: et vult
ptem soluere: cū totū nō possit: nūqd
potest gratificari vni soluēdo ei in so-
lidū: an tenet singulis soluere p̄ rata
et si tūc ex cōtractu et maleficio: nūqd
prius soluēdū in hac cā q̄ in illa. Itē
nūqd anteriorib⁹ creditorib⁹ pri⁹ est
soluēdū q̄ posteriorib⁹: et habentib⁹
pignora vel ypotechas p̄usq̄ hētib⁹
p̄sonales actiōes. Item inter ypote-
carios debitores quis cui p̄ferend⁹ sit
Respōdet idēz Donal. q̄ si creditor
vigilauit exigendo debitū in iudicio:
vel extra: potest ei debitor soluē debi-
tūz anteq̄ bona debitoris auctoritate
iudicis incipiāt possideri: quia postea
mea paria facta sūt omniū creditorū
qui nō habēt pignora vel ypotechas

vel non

vel nō sūt pūilegiatē persone. Item si debitor vult vni creditori g̃tificare debet illud omnibus cōmunicare: et ab eis licentiam obtinere. Similiter si vn⁹ creditor denūtiauerit alijs: ne accipiat a debitore in fraudem videtur ille h̃sari si accipiat: vbi autēz nō vigi lauit creditor exigendo debitum: nō videt q̃ debitor teneat ei gratificare iure tamen poli: ⁊ si nō iure fori exu sare: vt dicūt quidam debitor si pie tate motus gratificaret plurimū indi gēti creditor: nō est dicendū q̃ aliq̃d pūilegiū plus habeat illi q̃b⁹ teneat ex maleficio: vel quasi q̃ illi q̃b⁹ tenetur ex contractu vel quasi.

3 Quero qui sunt potiores inter credi tores. Respondet idē vbi. s. q̃ ceteris parib⁹ inter creditores potiores sunt illi qui acceperunt pignora his q̃ h̃nt psonales adiones tātū: potiores inq̃ vt soluat eis q̃tū valet pign⁹. Inter ypothecarios autēz et creditores qui prior est in tempore potior est in iure nisi in q̃busdam casib⁹ specialib⁹ qui solēt notari. Et qui potior in pignore habeat. Inter eos autem qui habent adiones psonales tātū estimāt pūile giati: non ex tempore: sed ex cā: ex cā videlicet q̃a fiscus ⁊ mulier in dote p ferendi sunt ceteris pūilegiuz nō ha bentibus: similiter ex cā: quia actio tu tele ⁊ actio depositi et similia pūilegi ate sunt ne prius soluat q̃d debet q̃ q̃d debet ex alijs adionib⁹ nō pūile giatis: vbi autem sunt paria pūilegia aut psonarū aut adionū equaliter cō currunt in satisfactiōe faciendā: nisi de aliquo illoz p̃betur q̃ sit alteri o ferendū fm legem: que autēz dicta sūt

notari solent. Et de bonis aduozitate iudicis possi. Item cum restitutio est pluribus facienda. primo debet fieri mulieri: quia mulier p̃feret omnib⁹ creditoribus personales habentibus adiones vel tacitas ypothecas: nam fiscus habet pūilegiū cum muliere: vt habet. Et de pūilegijs fiscali: q̃ius fisci nō p̃ferat creditorib⁹ exp̃sas h̃ntib⁹ ypothecas. ff. qui potio. in pigno. ha. l. si pign⁹. ⁊ hoc habeas extra de pig. c. et litteris in glo.

4 Quero cui sit facienda restitutio rei furtiue. Respondet Donal. in sū. q̃ facienda est ei cui res s̃brepta est: si cā habeat ex causa hōesta: vt in pignore cōmodato vel simile. ff. de furtis. l. is cui⁹. Si hō ille cui res s̃brepta est fur erat: nō ei: si hō dñō est restituēda: tñ si cuiūq̃ illoz restituat liberatus est quādo hō dñō restituit eaz mediāte penitentiario vl alia persona religiosa caute fiat suppresso nomine furis: ita q̃ nesciat.

Restitutio quarto q̃do debz fieri restitutio.

Restitutio quarto. scz quādo debeat fieri. Quero quādo debeat fieri restitutio. Rndz Seco. in. 4. di. 15. q̃ nō: licz aliquo tpe tenē alienū dñō inuito. i. nolente. et fm rēdz rōnē nolle vel velle debēte ⁊ p cōsequēs statim regulariter restitu tiō faciēda est. sicut statim cessādūz est ab actu cuiuslibet peccati mortalis nō tātum interius sed exterius vel nō exterius sed interius. Sed in casibus quādoq̃ licz differre restitutionē exte riorē posita iam tamē interiori. scz

voluntate restituendi cum occurrerint
circūstantie opportune. Illi autē casus
vniuersaliter cōtinēt sibi hac maxima
.s. Non licet detinere rem alienā qū
ille debz velle rōnabiliter eā detineri
sed in quibūdā casibz debet q̄s velle
rem suāz ab alio detineri de facto po
sita iam voluntate restituēdi eaz adue
niētibz circūstātijs opportunis. dēret
enim q̄libet velle sibi restitutōem nō
fieri tūc qū est in p̄iudiciū cōitatis:
vel eius cui debz fieri restitutio: quia
debet diligere bonū suū et bonū cōe:
et ita dilatoem illius restitutōis boni
utilis vt saluet maius bonū: et similiē
quādo esset infamia restituētis statiz
quia debet potius velle famā p̄imi
q̄ illud modicū cōmodū de accelera
tione restitutōis: cōsimiliter v̄z magz
velle vt viret mai⁹ incōmodū p̄imi
restituētis: q̄ modicum incōmodum
suū vel nullū in illa breui dilatōe resti
tutōis. Ex his sequit q̄ qū restitutio
esset dānosa reipublice: vel ei cui faci
enda est: vel diffamatoria restituētis
vel notabiliter dānosa nō tenetur ad
statim restituēduz: sed sufficit q̄ statiz
ex affectu restituat cessantibz inconue
nientibz hinc inde. Et si obiciat resti
tuere est actus precepti negatiui. .s. de
non tenēdo alienū. Ad obseruationē
autē precepti negatiui: an tñē q̄libet
semper et p̄ semper. Rñdeo q̄ tenere
alienū iniuste. .i. inuito dñō est semp
p̄hibitū: et ideo semper et pro semper
oportz nō tenere isto modo. Sed qū
aliq̄s habet voluntatem restituendi p
tempore opportuno: ex tūc tenz dñō
volente: et si nō actu licito: tamē actu
debito: quia dñs debet velle q̄ ille q̄

habet suū teneat illud quousq̄ possit
reddere opportune: q̄ si dicas dñs ē
inuitus q̄a nō vult p̄ quātūcūq̄ tēp⁹
teneri suū. Rñdeo dñō male et inor
dinate volente statim habere suū: et p̄
cōsequēs inordinate nolēte p̄imum
tenere: illud tenēs nō tenz iniuste: q̄a
etiam depositū de cuius restitutione
est lex strictissima potest licite teneri
dñō inuito volēte inordinata. Et ad
istam p̄ticulam quādo scz debeat fieri
restitutio p̄nt reduci multi alij casus a
p̄dictis. Unus sp̄alis quādo enim
ablatio fuit occulta nō tenet ablator
p̄dere se: nec per consequēs p̄ se ipsū
restituere: sed p̄ aliam p̄sonāz secretāz
et fidelem: et expedit q̄ p̄ cōfessorem:
q̄a sibi est crimē detectū in confessōe
et de cuius fidelitate q̄ restituat fidei
sue cōmissū satis debet credi. Potest
igitur hec differri redditio: quousq̄
voluntas talis p̄sone et opportunitas
hēat. Alius casus quādo q̄s ē ipotēs
ad reddēdu: talis enim pro tunc non
tñē: tñē. n. postea cū veniet ad pin
guiorē fortunāz. sicut p̄bat extra de
solu. c. oldradus. Et ibi glo. que dicit
q̄ illa actio non aspirat p̄ inopiaz de
bitoris s̄ sopit. Unde illud inanis ē
actio quā excludit inopia debitoris s̄
ius agendi manet: sicut obligatio in
debitore s̄ sit sopita. Concor. Adul
in. 4. di. 15. q̄ enumerat q̄nq̄ casus i
q̄bus q̄s nō tñē statiz restituē. Prim⁹
quādo est i p̄iudiciū cōitati. Secundus
qū est i p̄iudiciū recipiēti. puta si dāz
gladiū furioso quo vellet se interficere
Tert⁹ qū est infamia restituētis: puta
qū est fur occult⁹. nā v̄z captare tēp⁹
quo sine infamia restituat. Quare est
inopia

inopia in restituente: quia inanis est actio
quam excludit inopia debitoris: si tamen
non extinguit sed sopit: quia tamen si pue-
nerit ad pinguiorem fortunam. Quintus
quando quis est in extrema necessitate
nam non tamen quia tunc omnia sunt communia: cum
distinctio tamen posita. i. restitutio. 8.
§. 4. Alex. 80 de alicuius in. 4. i. tractatu
restitutionum. Querit utrum aliquo casu
restitutio recipiat dispensationem dilationis
temporis. Et Respondet quod sic: utpote quando non
solvendo est: vel quando non inveniuntur omnes rei
furtive vel heredes eius. Nam tunc per consilium
platini potest fur vel raptor restituere res
furtivas penes se: donec inveniatur omnis
summa: et si non potest inveniiri omnis redditus
ecclesie et ecclesia siue platinus potest furi
vel raptorum si valde indigens est dare:
quia in hoc casu efficitur res illa ecclesie:
et tunc ecclesia potest dare cui voluerit
et hoc probatur per litteras. que habent numeri. 50.
vir siue mulier cum fecerint ex omnibus
peccatis que solent hominibus accidere
et per negligentiam transgressi fuerint man-
datum domini atque deliquerint peccatum
suum confitebuntur: et reddent ipsum caput
quantumque partem delicti ei in quem pecca-
verunt: si autem non fuerit qui recipiat:
dabunt domino: eruntque sacerdoti. si vero in-
veniuntur domini non licet raptorum differre re-
stitutionem: et sine licentia domini impetrata
sine fraude. Multi enim impetrant cum
fraude dicentes se non posse reddere cum
possint: et si non possint impetrare tenentur
statim restituere ex integro. Iohannes. 80
in summa tituli de penitentibus. §. quibus. 8. si.
sed que forma. Querit quid si fur vel ra-
ptor non potest statim restituere. Et re-
spondet quod potest cum voluntate illi cui
debet satisfieri paulatim singulis mensibus

vel annis vel alijs temporibus emendare
quod poterit: vel componat: vel conue-
niat amicabilem cum ipso leso siue spo-
liato eidem de suis redditibus mode-
rate: ita quod sibi vita remaneat: quousque
plenarie satisfactum fuerit.

Quid si imineat tale periculum: ut is qui
tamen restituere non potest induci ad resti-
tutionem statim faciendam: nec is cui
debet fieri restitutio ad dilationem aliquam
concedendam. Respondet idem ubi supra
puto quod discretus sacerdos potest suam
consuetudinem formare ex eo quod intendat
gerere utiliter negotium creditoris: nam
si videt quod aliter non potest recuperare in-
debitum: vel non ita cito: vel non ita com-
mode potest sacerdos recepto iura-
mento et alia sufficienti cautione si habere
potest dilationem concedere: et sub hac con-
ditione: si hec adimpleverit infra diem
statutum absolute peccatorem: ut si cre-
ditor quod ei debet recuperet: et peccator
non recedat a presbytero despat.

Restitutio quinto quantum ad modum.

Restitutio quinto quantum ad
modum restituendi: ut debi-
tor apud deum et homines
satisfaciat. Quero utrum sufficiat usu-
rario vel raptorum in foro conscientie re-
missio sibi facta in foro conscientie ab
his quibus debet sine reali et actuali
restitutione. Respondet Ladul. quod triplex
fuit circa hoc opinio: una aliquorum
theologorum dicentium quod non sufficit
remissio facta in foro conscientie: nisi
res actualiter offeratur a debitore cre-
ditorum: et tunc si retradatur et donetur a
creditorum debitor sit liberatus. Et hoc

vt appareat liberalis remissio ex pte
creditoris ⁊ liberalis satisfactio ex pte
debitoris. Secunda opinio tenet me-
diam viam: ⁊ est Jo. an. super glo. in
dicta regula peccatuz. qui dicit qd aut
gerit in mentem usurarius restituere
si ille a quo extorsit vfas nolit remit-
tere: ⁊ tunc si remittit liberat⁹ est: aut
non gerit hec in mente: ⁊ tunc licz re-
mittat nō est liberat⁹. Adde que scri-
psit in additōnibus a Specu. in ti. de
vfuris ad fi. Adde dicit Doñ. in su.
Sūt aliqui usurarij qui nitūt decipe
deum qui numerata vsura ⁊ accepta
tunc exponunt eam danti credentes
qd nō recipiat: quia si crederēt qd reti-
neret nō presentarent: at ille decūdia
vel timore dūd⁹ nīhil vl' parū recipit
residūū donans eis: ⁊ isti tales dicūt
se satisfecisse: qd non est hum. Item
de his qui cōcordant recipiēdo vfas
oportet ergo vt postmodū de nouo
satisfaciāt ostēdēdo liberam volūtātē
Itē Alex. de ales vbi. s. restitutō. s.
Tertia opinio fuit glo. in regula iurl.
peccatum. li. 6. que dicit: hum est qd
nō remittitur peccatuz: nisi restituat
ablatum: nisi liberaliter remittatur a
creditore debitori: quia sufficit quali-
tercūq; satisfaciāt: vt. ff. quib⁹ modis
pig. vel ypothe. solua. l. item liberaf.
Adde Ifedericus in opere suo. c. 18.
⁊. 22. vbi hūc passū disputauit: firmat
indistincte opinionem dicē glofe. sic
dicēs qd si is cui debet restitui pecūia
vsuraria vel male ablata nō coactus
nō deceptus vel circūuentus ⁊ omni
dolo caliditate uī ⁊ metu cessantibus
etiam precibus vel scrutoz exhibītē
inductus pecuniam sibi debitam nō

oblatam: nec restitutione paratā usu-
rario dimittat liberatus est usurari⁹:
non tamē a peccato qd incurrit exer-
cēdo vsuras: nisi de illo peccato peni-
tentiam agat: ⁊ concludit finaliter: qd
si usurario perseueranti in crimine: ⁊
nō disposito ad aliquam restitutōem
⁊ is qui debet vsuras recipere remittat
illas motu pprio: vel ad preces vfarij
liberatus est ipse usurarius a restōe
rei: nō dico a peccato qd contraxit fa-
ciendo vsuras. Adā in re mala ablata
obligatur quis pene eterne p peccatū
mortale qd contraxit auferendo rem
a proximo illicite: ⁊ obligatur eidem
secūdū restitutōem ipsius rei: sicut. n.
duos offendit scilicet deuz ⁊ proximū:
sic duobus satisfacere tenetur. vt exē
de vsuris. c. 1. ⁊ de homi. c. sicut
dignum. ⁊. s. eos. Ihanc opinionem
videtur etiam formare Ihostiēsis in
summa de vsuris. s. que pena. vbi. qd
si fenerator. ⁊. vbi. dicendum est ergo
ad hoc. ff. de pigno. ac. l. si rem. s. oēs
Idem Archi. de vsuris. c. 2. li. 6. vbi
super verbo satisfactū. dicit. satisfactū
accipimus quomodocūq; voluntati
creditori. satisfaciāt. Item Alapuz in
.c. in ciuitate. eo. ti. Et probat hanc
opinionem. Ite. primo in maioribus
criminibus: sicut in furto: vel rapina
re furtiua: vel rapta remanēte apud
furem vel raptorem de volūtate oñi
purgat vitium furti: seu rapine: sine
aliqua restitutione. l. si fur. ff. de vlucā.
.ff. de peccā. l. certe. Iulianus. ergo ⁊
in vsura que est minus: qd sit minus
probat ex genere pen. Item de male
ablatiis: sufficit dignam facere satisfac-
tionem. c. 2. de raptō. ⁊ de vris. qd to

7. c. 2.

et. c. 2. eo. ti. li. 6. de sepul. c. si. sed satis
factū intelligitur quomodoq; desi
derium creditoris adimpleatur: etia;
si pecunia nō soluat: vt. ff. qui satis. co.
. l. i. de pigno. adione. l. si rem. §. satis
factum autem accipimus: si enim cre
ditor remittit adionē sibi competētē
ex quo hoc sponte fecit sibi satisfactū
intelligitur. Item quia potest donare
post restitutionē creditor qđ est plus
vt notatur de rescrip. c. statutū. li. 6.
Ergo multo magis ante restitutōez
remittere. Item quidam sunt spāles
casus in quibus obligatis ad restōez
nō suffiat remissio: vt in. c. statutū. de
rescriptis. li. 6. et in. c. exigit. de censu.
eo. li. ergo in alijs sufficit remissio: vt
patet de de. nō re. c. i. 7. c. peccatū. de
regulis iuris. Sed dices dato qđ pri
mo satisfecit per remissionem sibi
factā; quomodo potest deo satisfacē
si corde indurato in mente gerit non
satisfacere proximo: nisi sibi remittat
Sed per exemplū videbis hui⁹ argu
menti solutionem. ¶ Done qđ creditor
male gratib⁹ tuis te inuitū 7 renitētē
compulit ad usurarum restitutionē;
auctoritate iudicis: deinde hō usuras
illas tibi donat: nōne poterit satisfacē
deo absq; alia restitutōe: illasq; tenē
vt tuas. Certe sic. 7 tamen qđ fuit
i te nō restituiti: cur ego nō idem: si
est tibi facta remissio qui nō eras resti
tuere paratus: et ideo proinde est: ac
si fuisset satisfactum: ex quo sponte re
misit taciti quide; et expressi equa est
cōditio: nec refert qđ ex equipollētib⁹
fiat: ex quo enim ad duo tenebaris. s.
in satisfaciendo deo per contritionē;
7 ad restitutōem proximo: 7 vltima

per remissionē sit sibi sblata remanet
sola penitentia: scilicet penitentia de
peccato: quia usuras fecit: 7 quia non
intēdebat restituē nisi fuisset sibi facta
remissio. ¶ Donaldus in sūma in hō
restitutio furti facienda est: tenet hāc
opinionē dicēs.

¶ Done qđ aliquis quondam usurari⁹
offert libere totam pecuniā; creditori
ostendens plenariam volūtatē; cu;
nō habeat: quia si crederet qđ aliquid
acciperet nō offerret: creditor autem
nihil penitus vult accipere: sed libera
liter dimittit totū; iste plenarie satis
fecit proximo: sed nō deo: 7 ideo post
modū sufficit sola contritio 7 satisfaciat
deo. ¶ Inde cōsulēdū est nō contritis
vt ad minus hanc libera; satisfactōez
proximo faciant. ¶ Concordat Aste. in d.
secūdū hōsti. intelligit esse satisfactū
creditori: ex quo remisit ei ex corde qđ
tercūq; fuerit dictum: dūmodo fuerit
talis qđ remittere possit. Asten. hō in
sūma li. tertio. ti. ii. Querit quid si fe
nerator partem pecunie fenebris ei a
quo habuit vel heredi eius restituat.
7 de eius voluntate partem retineat.
¶ Respondet dicunt quidam cum nō
esse liberatū; nisi offerat totū. secūdū
hō Hoff. 7 hōsti. si hoc ex pacto fiat
liberatus non est. ar. extra de symōia
. c. veniēs. Si vero partem liberaliter
7 si sine pacto offerat 7 soluat. 7 de re
siduo misericordiam petat. 7 creditor
liberaliter remittat liberat⁹ ē debitor
sed vltra ex certis coniecturis animi
sui motum formabit. Si. n. debitor
sit pauper 7 usurarius diues 7 potēs
nō est presumēdū qđ creditor ex corde
remittat. sed hoc facit vt saltem illud

modicum habeat: et non totum perdat
 Si autem sit dives et potes qui solet
 tantum de suo tradere: presumi potest
 quod hoc faciat ex corde. Ad hoc enim quod
 restituens secundum quosdam restituat
 ad salutem: duo debet ostendere ei cui
 tenet. scilicet velle et posse: et ad minus
 velle si non habet posse: et ita siue totum
 siue parum: siue nihil recipiat creditor
 absolutus est debitor. Nam aliquis est
 qui habet posse et non velle: qui dicit
 creditori si volueris concordari mecum
 ego concordabor tecum: hoc est tibi
 satisfaciam: si volueris ad voluntatem
 meam non ad tuam: quia credit quod si
 totum vellet recipere nihil daret: unde
 creditor vult potius habere aliquid quam
 nihil. Talis enim satisfactio non est sa-
 lutifera: quia non satisfaciatur alteri: sed
 sibi. Item alius ostendit velle et non
 posse: dicens libenter tibi restituerem
 omnia: sed non habeo: unde nec ista est
 salutifera si potest restituere: quia credi-
 tor audiens impotentiam vellet vel no-
 lit oportet quod absoluat eum: quia ina-
 nis est actio quae excludit inopiam de-
 bitoris.

3 Quero utrum remissio: ex quo semel
 facta est per creditorem possit per pe-
 nitentiam eius reuocari: si cum peni-
 tet remisit. Respondet hostiensis
 quod non.

4 Quero quot sunt modi satisfaciendi
 Respondet hostiensis. ubi supra quod sunt aliqui
 quorum primum cum pecunia libere offert
 sine malitia et fitione: et hic est perfectus
 Secundus cum non habet pecuniam
 sed offert pignora sufficientia. Tertius
 cum non habet pecuniam: nec pignora
 sufficientia facit tamen instrumentum:

ut postea tam ipse quam ipsius heredes
 possint ad solutionem compelli quando
 venerit ad pinguiorem fortunam.

Quartus est cum mediante sacerdote
 vel religiosa persona fit libera et volun-
 taria concordia. Ista tamen media
 persona semper debet ostendere credi-
 tori liberum velle et posse debitoris:
 ita quod nulla sit coactio creditoris vi-
 dea vel indirecta. Quintus est cum de
 omni modo consensu et voluntate cre-
 ditoris ponit aliquam possessionem in
 manu alicuius viri honesti ex cuius fru-
 ctibus processu temporis omnia de-
 bita persolvantur et postea possessio redeat
 ad heredes: vel ita remaneat in perpe-
 tuum si debitor voluerit pro male abla-
 tis incertis. Et sciendum quod licet secundum
 quosdam hoc fiat de licentia episcopi:
 vel sacerdotis discreti: si tamen fiat absque
 libera voluntate creditoris non sufficit
 ad salutem quando sciunt certe per-
 sone quibus restitutio facienda est.
 Concordat Donaldus in summa. in verbo
 restitutio facienda est ei.

Restitutio sexto quod sit restituendum

Restitutio sexto. quero quid
 restituendum sit. Respondet Scotus
 in 4. di. 15. quod non solum tunc
 quis ad restituendum rem ablataz ad
 usum rei: sed etiam interesse et fructum
 preceptum de re: si sit res ex re fructifera
 non autem fructum qui provenit ex
 industria utentis illa re: ex hoc sequitur
 quod lucrum acquisitum ex pecunia fe-
 neba non tenetur fenerator reddere.
 alioquin ille qui percipet posset iuste
 esse usurarius: quia recipere de sua propria
 pecunia

pecunia fructū proueniētem ex indu-
stria alterius est facere usuraz: et forte
ē qđ magis inducit homines ad vřā
quia de viura lucrantes: non autem
tenētur restituere lucrū: immo suum
est qđ per eius industriam est acq̃sitū
alienum autem restituendū est. Ricar.
l. quarto. di. 15. ar. 5. q. 6. dicit ad istā
questionem. Dicunt aliqui qđ tales
nō tenent restituere lucrum p̃diduz:
lucrū tamē de re furtiua: vel rapta re-
stituere tenētur quia usurari⁹ dñs est
rei quam lucratus est per usuraz: fur
autē non est dominus rei furate: nec
raptor rapine. Sed contra. quicunq;
est dominus alicuius rei: est domin⁹
eius aliquo iure nō iniuria: sed rei acq̃-
site per usuram: usurari⁹ non est dñs
aliquo iure: quia nec iure emptionis:
nec iure liberalis donatōis: nec iure
locatōis. Tertū est enim qđ in locatōe
transfert dominū rei locate: nec iure
p̃mutatōis: et sic de alijs nec iure mu-
tui: quia accipere plus pro mutuo nō
est ius: sed iniuria: usurari⁹ ergo nec
iure diuino: nec iure canonico ē dñs
rei quam acquisiuit per usurā. Ideo
dicunt alij qđ usurarius: non solū tñs
ad restituendū usurā: sed etiā qđcūq;
lucratus est iusta mercatione de re p̃
usurā prius acq̃sita: prius tñ deduc-
tis laborib⁹ et expēsis. Ifur autē vel ra-
ptor de lucro iusta mercatiōe acq̃sito
nō debet inde deducere: nec labores:
nec expēsas: quia mit⁹ agendū est cū
usurario qđ cum fure vel raptoze. Sz
cōtra hec est ratio: qđ pro sterili null⁹
debz exigere fructū: sed pecunia de se
est res sterilis: nullū enī potest parē
fructū nisi per laborez et sollicitudinez

vtentis. Ergo lucrū de pecunia quis
exigere nō debet videť mibi. ergo di-
cendū ad questionem qđ regulariter
quedam sunt que habent usufructū
cuiusmodi sunt res quaz vřus nō est
earū consumptio seu destructio. Et si
quis talem rem extorserit per usuraz
non solum tenet ad restituendū ipsaz
sed etiam fruct⁹ perceptos deductis
laborib⁹ et expēsis: quia tales fruct⁹
sunt fruct⁹ rerū quarū alijs domin⁹
est. Quedam autem sunt res que nō
habent usufructū p̃ncipalit cuiusmōi
est pecunia: lucrū enim de pecunia p̃-
ueniens nō est fruct⁹ eius: sed hūane
industrie et laboris: et ideo qđ homo
domin⁹ est sui laboris et industrie lu-
crū qđ iusta mercatiōe acq̃sinit de pe-
cunia extorta per usuram restituē nō
tenet: qđ tamen pecuniā alteri⁹ p̃ter
ei⁹ absolutam volūtatem detinuit: si
ille cui facienda est restitutio: ex hoc
aliqđ dānū incurrit: alijs sibi tenet
cū restitutione vřure ad restitutōem
damni. Donal. do in sūma in xbo
restituend⁹ est spolia. dicit qđ in xbo
restitutionis non tantū res ablata ve-
niūt: sed etiā damna et fruct⁹ p̃cepti
a violento possessore: et qui percipi po-
tuissent si rem possedisset. Similiter
restitui debet omnis commoditas et
utilitas quam habitur⁹ fuisse ei⁹
a die ei⁹dōis sue. ff. de vi et vi arma.
§. ex oīe. et §. non solū. de xbo. signi.
l. pretor cū. 2. q. 1. per totū. extra de re-
stitutiōe spolia. grauis. vbi de hoc in
glo. expensas quas fecit repetere non
potest: vt insti. de rerū diuisione. §. ex
diuerso.

Quātrū debeat inungi in foro sciētie z

¶ quis soluat penam: puta si qs de-
fraudaui pedagiū super quo statuta
est pena corporalis v[el] pecuniaria per
legem vel canonez. ¶ Respōd[et] Doñ.
in summa in verbo restituendus. q[ui]
non: quia huiusmodi pena etiā bāna
non sunt ex iure diuino: sed humano
¶ Inde tunc demum quis tenetur ad
ea: cum persona per sententiam fuit
condēnata: quia non ligant cōsciētiā
sed bursam. ¶ Concordat glo. 12. q. 2. c.
fraternitas. ¶ Vide supra restitutio. 2.
§ 156.

¶ Quero quid tenetur restituere fur.
¶ Respondet idem q[ui] licet res furtiua
pereat casu fortuito: tenetur tamen
ad restitutionem fur cum sit in mora
restituendi: nec libera[re] rem deteriorē
restituend[um]: sed debet eam restituere
cum omnibus fructibus perceptis 7
percipiendis: nec potest deducere ex-
pensas etiam si meliorauit rem pascē-
do forte equū 7 furtiuū porcu[m] vel si-
mile. Secus autem si domum agrū
7 similia rapuisset: 7 per artificiu[m] expē-
sas fecisset: quoniam illas deducere
posset. S; s; leges alia omnia dāna
7 lucra percepta 7 percipienda resti-
tuere tenetur fur vel raptor: 7 secūdu[m]
illud tempus debet res estimari 7 re-
stitui in quo plurimi valoris fuit. ex
de restitutōe spolia. grauis. ff. de odi.
fur. l. in re furtiua. 7. ff. de rei vendi. l.
navis. §. generaliter. ¶ Item si fur ob-
tulit rem domino tempore congruo
7 loco: non tenetur tunc ex casu for-
tuito: quia iam purgauit moram: vt
d. l. in re furtiua.

¶ Quid de emente eam. ¶ Respōd[et] idēz
q[ui] qui cmit ignoranter 7 bona fide 7

publice poterit petere pretiū a vendi-
tore. 12. q. 2. vulterrane: 7 talis potest
retinere expensas quas fecit existens
bone fidei possessor: circa huiusmodi
rem conseruandam 7 meliorandam
7 non tenet de fructibus perceptis 7
consumptis durante bona fide. Si
autem extarent adhuc tene[re] ad re-
stitutionem eorum: ex quo incepit ha-
bere malam fidem. extra de resti. in
integrum. c. requisit. 7 de rebus ec.
nō alie. c. ad nostram. ff. de acq. rerū
do. l. bōe fidei emptor. 7. E. de rei v[en]d.
l. certum. ¶ Item si durante bona fide
emptoris res perit: vel eam alienauit
in vtroq[ue] casu excusat ppter bonam
fidem. ar. ff. de fur. l. per quas. §. vl. et
ar. a contrario sensu. extra de alie. iur.
mu. cā facta. c. i. 7. 2. ¶ Item male fidei
possessor tenet ad verū pretiū cū circū-
stantijs supradictis in re perditā: vel
alienatā q̄tūcūq[ue] publice emat in pu-
blico foro: nec pretiū a vero domino
petere potest: postq[ui] dephēderit rem
esse ipsius. E. de furtis. l. in ciuilem:
nec poterit se defendere ratione ali-
cuius statuti super hoc editi: cum sit
tale statutū cōtra deū. 8. di. que cōtra
zz. q. 7. flagitia: s; bone fidei possessor
tenet restituere rez sibi si habet: si autē
non habet de lucro tenet in tātūz in
q̄tum factus est locupletior. ff. de pe-
here. l. si possessor. §. restituere. 7. l. si re
7. l. vtrum.

¶ Restitutio septimo vbi facienda sit
restitutio.

Restitutio septimo. quēo vbi
facienda sit restitutio. ¶ Vide
supra

supra restitutio tertio. §. i. et in vba. 12.
Et adde secundū Donal. in vbo resti-
tuendus: q̄ restituenda sūt omnia in
eodem loco. Unde sunt reuocata si
ad alia loca fuerunt translata. z. q. i.
reintegrāda: et hoc sup̄ribus raptoris
vel violenti. ff. de rei ven. l. si res.

Restitutio octauo qñ debitor non
est soluendo.

Restitutio octauo qñ debitor
nō est soluendo. Quid si de-
bitor: nō est soluēdo. vide. §.
restitutio. 4.

Quero an quando debitor non pōt
soluere teneat petere veniam vel di-
lationem a creditore. Respōdēz Mo.
in sūma. in vbo restituere tenetur in
casu. §. Itēz nūquid teneat q̄ qñ quis
dānificat? ē ab aliquo indebitē: et scit
qui dānificatus est: teneat dānificans
veniam petere per se ipsum si potest:
vel per alium si non potest: aut si nō
audet p se. Debet tamē talis media
persona sūticere nomē et circūstāti-
as psonē pro qua intercedit: si p exp̄ssioz
piculū vel dānum timeat. Qui enīz
offendit aliquem: cum eo ipso offēso
habeat aliq̄ aduersus eum: debz of-
fensus ire et reconciliari fratri suo: sūm
qđ habet in euangelio debet inq̄ ire
per se: vel per alium vt dictūz est. Si
autem qui dānificatus est nescit hoc
credēdū q̄ licet tuti? sit petere veniā:
vt dictū est quando nō pōt satisfacere:
tamen non teneat: quia nō est in
mora in hoc casu quo ad iudiciūz di-
uinum cum dānificatus nescit et dā-
nificans sit impotens. Si autem sa-

tisfacē potest semper est in mora: do-
nec satisfecerit: aut dilationem impe-
trauerit. Ihoc etiam obseruandū est
vbi aliquis debitor est alicuius et cō-
tractu vel quasi contractu. Ihoc etia
obseruandum est in regularibus qui
recolunt se esse debitores alicui ex eo
q̄ fecerunt in hoc seculo.

Quid si imminet tale periculum q̄
is qui tenet restituere: non potest in-
duci statim ad restitutionem faciēdā
nec is cui debz fieri restitutio ad dila-
tionem aliquam concedendā. Vide
§. restitutio. 4. §. vltimo.

Quid si fur vel raptor sit in extrema
necessitate: ita q̄ nō habz vnde viuat
ipse vel eius familia. Respōdet Alex.
de ales in quarto. in tractatu restitu-
tionum. q̄ si fur sit in extrema necessi-
tate et vxor et liberi: ipse potest de re:
quam tunc tenetur restituere retinē:
q̄tum sufficiat vni refectiōi: et residuū
totum teneat restituere. Si enīz facit
qđ debet: non derelinquet eum dñs:
sed prouidebit ei. Unde psalmus. 36.
Non vidi iustum derelictū: nec semē
eius querens panem. Et Math. 6.
Respiciite volatilia celi que non serūt
neq̄ metūt: neq̄ congregāt in theca:
et pater vester celestis pascit ea: non
ne vos magis pluris estis illis. Et
q̄ ita sit: responderi potest per illud
Math. 19. Mende omnia que habes
et da paupibus. Si ergo licitum est
oīa sua alienare a se. ita q̄ postmodū
remaneat alienas pauper et nihil hñs
multo fortius iustum est omnem rez
furtiuam abijcere a te restituendo: ita
q̄ restituēs remaneat pauper: et nihil
habens. Non obstat de iurero. 23. vbi

dicatur. Ingressus vinearum proximi tui
comede vvas quantum placuerit tibi: so-
ras autem non afferas tecum: quia
Respondet idem Alex. quod vvas quas come-
debat sue erant: scilicet comedetis non
domini: quia dominus celestis qui est
dominus dominorum transulerat dominium in
comedere: vel soluit quod non est simile
de restitutione: et de illa lege: quia illa
lex iudicialis fuit: et modo non manet
restitutio homo pure moralis est: et semper
manet. Item non obstat Isa. 58. omnes
debitorum vestros repetitis: ubi dicit
Hieronymus. qui repetit non habentes domino
facit violentiam: quia Respondet idem Alex.
quod talis raptor vel fur non est iudicandus
ex toto non habens: cum multa habeat:
que reddere possit salua vita sua. Non
vero in tractatu restitutionum. in homine
restituere tenetur: indistincte dicit. Item
si huiusmodi persone restituentes rem
vel estimationem rei: adeo pauperes
remanent forte cum filiis et familia:
quod non habent aliquid unde viuant: si
potest sciri persona cuius fuerit res est
dant propositum restituendi et etiam ne-
cessitatem suam: et possunt petere dila-
tionem: vel etiam remissionem: siue
quietationem: parati tamen sine simu-
latione et fraude restituere: si creditor
non vult sibi remittere: et aliter non
possunt consulere anime sue: tunc si
spoliatus notificata tamen sibi prius
quantitate restitutionis intuitu dei et
elemosine remittat eis totum vel partem
liberant: alioquin debent facere posse
suum. i. 4. q. 6. Si res. Debet ei restituere
etiam usque ad venditionem heredita-
tis et omnium bonorum etiam si oporteat
ipsum et familiam suam mendicare.

Sco. vero in. 4. di. 15. querit. Quid si
restitutio est danosa reipublice: puta
quia fienda in Petro est danosa paulo
restituenti: qui in Paulus est magis ne-
cessarius quam in Petrus. Et Respondet quod si
illud iniuste detentum est a Paulo:
non est ei necessarium simpliciter: sed tantum
ad conservandum statum suum solennem.
Dico quod non licet alteri statum suum
solennem tenere de bonis alienis: nec
tantum valet reipublice status istius
sollemnis: quicquid tenet non restituendo quantum
valeret fidelitas eius et iusticia consensu.
Aut detinetur in extrema necessitate
et ille cuius est res non: sed habet aliquam ex-
tremam necessitatem: et tunc dico quod
ista res fit ipsius detinentis iure poli-
quo in extreme necessitatis articulo
ad providendum sustentatorem nature: Alia
omnibus in extrema necessitate posset.
concessa est. extra de homine. signi. in. c. ei. i. 6.
Si autem uterque est in extrema
necessitate: si ad illam prius peruenit
dominus quam retinetur: debet sibi reddi duplici
iure. Tum quia prius erat dominus
Tum etiam quia in illa necessitate iam
facta est sua. Si autem puenit ad istam
necessitatem detinetur iam facta est sua:
et ideo domino postea devenienti ad
istam necessitatem non debet reddi quia
cessavit dominus eius in re ista: et facta est
alterius iure poli. Si autem simul ab eo
deveniant debet reddi domino: quia
ille nunquam decidit a dominio. Et si ar-
guas quod quilibet debet se plus diligere
quam proximum: et per consequens magis
vitam suam corporalem quam proximi:
et ideo potest istud simpliciter sibi ne-
cessarium magis retinere sibi quam pro-
ximo dare. Respondet magis de diligere
vitam

vitam suam ordinate: ut est diligibilis ad vitam eternam: et ita magis conservationem iustam vite sue: quam conservationem vite proximi. Sic enim latro magis debet sustinere suspensum quam occidere suspendentem ut evadat: et est ratio quia dilectio vite corporalis iniuste custodire non est dilectio ordinata quia non est ad dilectionem dei nec anime. Iustus autem detinentis in casu ultio custoditio vite de re aliena est iniusta: et cum hoc etiam est homicida: quia iniuste occidit alium: quia subtrahit sibi necessarium quod sibi debetur. Sed nunquam si deveniat detentor in primo et secundo casu post extremam necessitatem ad pinguiorem fortunam tenetur restituere. Respondet idem ubi supra quod res talis simpliciter necessaria non potest esse: nisi aliquid pertinet ad viduum: et tunc consumeretur et iuste: quia ille consumens fit dominus: tamen tamen postea deveniens ad pinguiorem fortunam reddere equalis: quia obligatio ad equalis videtur habuisse ortum ab illa prima occupatione rei alienae que fuit iniusta ante extremam necessitatem: et illa obligatio per extremam necessitatem non fuit extincta sed sopita. Sed si nunquam ante extremam necessitatem occupasset: tunc simpliciter iuste accepisset rem suam: et illam nunquam teneretur restituere. Ceterum. Ric. in. 4. di. 15. ar. 5. q. 5. vide. i. iura.

SQuero quot sunt modi restituendi: quibus consuli potest debitor: ut non habeat causam labendi in desperatorem. vide supra restitutio. 5.

Quamquam quando debitor non est solvendo sacerdos possit dare dilationem resti-

tuendi: vel quietare aliquid absque consensu spoliatorum. Respondet. Non quod non.

Quid de illis qui si vellet dimittere superfluas expensas possent rapta restituere. Item quid de illis qui resignant omnia bona sua in manu penitentiarii promittentes: quod cum damnificatis tantum faciet quod habebunt se pro pagatis et satisfacti. putat enim quod pro modica quantitate quietabunt eos cum damnificati putent se totum amisisse. Quid etiam de illis qui non resignaret in manu penitentiarii nisi crederetur quod penitentiarii eis restitueret totum vel partem quando nescitur cui facienda est restitutio: nunquid tales sunt in statu salvandorum. Respondet. Non. in summa. ubi. 5. q. non. Oportet enim quod bona fide sine fraude faciat raptor: quicquid potest: ita quod aut damnificati. satisfaciatur si novit eos aut pauperibus eroget si non novit: alioquin non est absolvendus si constitit penitentiario de eius impenitentia vel prava intentione. Non est tamen necesse quod fiat hec resignatio in manu penitentiarii: dum tamen alias sit paratus ad arbitrium eius satisfacere vel alteri boni viri.

Quid agere debet penitens quando non est solvendo. Respondet idem quod agere debet penitens cum dolore et propter restituere quam cito poterit bono modo. i. 4. q. 6. si res. C. de cessi. bo. l. i. Si autem potest si non valet absque magno detrimento et periculo familie sue: et suo: tunc studeat penitens rectificare voluntatem eius ad restituendum. et dicat ei quod petat dilationem a spoliatis vel de consensu eorum assignet eis amabiliter certam partem de redditibus suis de qua sibi satisfaciatur successive et de hoc

bonam eis faciet cautionē. Si vero omnes sibi denegent dilationē et postulēt quod ipse cedat bonis: tunc credendum est quod ipse tenet ab aliquo dilationē satisfaciē vel cedē bonis: quia fur et raptor semper sunt in mora: et ideo semper augēt peccatum: vt. ff. de condic. fur. l. in re fur. tina. et ar. et de symo. c. in ecclesie.

Quid si discrepāt inter se spoliati in vanda dilationē: quia alij volunt dare antiquenalem: alij vero nolūt: sed petūt cessiōes. Rñdet idem vbi. s. quod maiori prei standum est: et intellige maiorem prei vbi maius et forti⁹ est debitum. Unde si vni creditori teneat in plus quam reliquis omnibus qui forte sunt .io. v. plures stabit voluntati illi⁹ soli⁹ de dilationē antiquenali vanda vel cessiōe petenda. Si vero par sit debitū hinc inde standus est maiori numero creditorum: Sed si omnia sint paria eligenda est clementior sentētia scilicet que dat dilationē secundū distinctiōes legis si. c. quib⁹ cessiō. pol. hoc autē intellige nisi petētes cessiōes: vel sibi satisfieri statim nō possunt induci ad vandam dilationem: tunc enī satisfaciendum est eis in foro penitentie pro parte substantie que eos continet: postsertim si egent ita quod nō possint cōcedere ab aliquo piculo suo et familie sue. s. di. c. baptizasti. Similiter tñ debitor restituē creditori: quātū restituē potest habita rōne ne egeat: quā non est fraudād⁹ alimētis quotidianis. ff. de sol. l. quib⁹. et extra de solu. c. pe. vbi dicit⁹ hoc in glosa.

Restitutio nono quātū ad ordinē.

Restitutio nono. s. quātū ad ordinē cui prius fiēda sit. quero

quando plures concurrūt debitores quibus debet fieri pri⁹ restitutio vide. s. restitutio. 2. §. 276. et restitutio. 3. §. 2 et in vbo vsura. iz.

Restitutio. io. quib⁹ debet fieri restitutio incertoz.

Restitutio. io. s. incertoz. quod cui debet fieri restitutio incertoz. Rñdet Mon. in sū. quod quādo sciri possūt persone spoliatoz faciēda est eis restitutio. 3. q. i. reintegranda: sed vbi nō possūt sciri debet penitēs simpliciter et ab aliquo pacto et additiōe: et absque fraude et simulatiōe totū quod hz reassignare in manu epī: vel penitentiarij discreti. Et nō est faciēda huiusmodi reassignatio de necessitate: quā sufficit quod ad viliū epī vel penitentiarij discreti disponat de reb⁹ illis: et tūc epūs vel pñari⁹: si viderit eū paupē et egenū debet sibi pte vel et totū si fuerit necesse potēt ei dare dilatiōes si viderit expe dire: ne alis ipse cū vxore: et filijs fame peat. in quo cāu. s. extreme necessitati. lz idign⁹ sit: tñ pponēd⁹ ē factis et iustis personis si eque egētibus: alis si equis indigeāt debēt pponi meliores vbi meli⁹ possit geri negociū spoliatoz quo ad vtilitatē aie cui pñt ista incerta paupib⁹ erogata: et postea si quid residuus fuerit vlt⁹ ptez remissiōis factā isti paupib⁹ alijs distribuat: et iste faciat quicquid boni poterit orādo: et alia bona faciēdo pro his quoz res fuit: et si veniēt ad piguiore fortunā erogat i vsus paupuz quod poterit pro aiab⁹ illoz. ar. iz. q. 2. glia epī. et c. an p hz. q. vbi nō voluerit satisfaciē iuxta formaz pñdā nō ē absol uendus. ibec Monaldus.

Finis.

vsura

Usura. Quid est
p^{mo}. s. in cōtra^{du}
mutui. Quēo qd
sit. Rñdz Monal
dus in sū. in vbo
usura: q^d est lucruz
ex mutuo pacto debitū uel exactum
nō enīz usura cōmittit ubi gratis re
cipit uel offert. ar. i.4. q. 3. usura. et
i8. di. de eulogis. In nulla. n. oblatio
suscipiēti culpe maculaz ingerit que
nō ex abiēntis petitiōe pcessit. i. q. 3.
sicut. Itē usura est quicqd sorti acce
dit ex intentōe corrupta a pte credi
toris qui nō mutuasit pncipaliter
nisi ppter spez lucri. i.4. q. 3. Pleriq^z
7. c. itē cā. Sola. n. spe ul expectatōe
cōmittit usura qñ mutuat pncipalit^r
pp^r lucrū: in quo cāu tenet creditor
totū restituere quacūq^z intētiōe de
derit ei debitor siue ex dilectōe exor
ta ppter mutuūz siue pp^r aliud. exē
de usuris. c. cōsuluit. ubi de hoc i glo.
Quod intelligis hūz esse qñ causa
mutuādi pncipalit^r ponit in spe uel
expectatione lucri siue emolumenti
alioqñ si ob caritatē 7 dilectiōnē pñ
cipalit^r mutuat: secūdario tñ aliquid
expectat retributōis nō uidet^r usura
esse. 77. di. c. In singulis 7. 59. di. si
officia secularia. 7. 61. di. quid pdeit
quia cū qñ liberalit^r mutuat: scire o^z
debitore sibi esse nāliter ad atidota
obligatū. ff. d. pe. here. l. si 7 si. c. con
suluit. 7 exē de testa. c. cū in officiis: 7
ideo de retributōe sperare pōt. i. q. 3.
qñ pio. exē de symoia. c. tua. Quādo
vero sola spe cōmittit usura ut qdaz
dicunt nō est op^r restituere fm gōf.
s. suffiat sola pñia sicut in symonia

mērali. extra de symoia. c. mādato.
Ubi autē debitor ex sola dilectiōne
dat creditori nō pōt repetere illud:
similiter si non sit corrupta intentio
creditoris si debitoris tātū qui ppter
mutuū dat aliqd ultra sortē: nō tñē
creditor restituere fm quosdā qñdū
probabiliter credit q^d ex sola dilectiōe
gratis seruiatur ei. Sed si credit uel
probabiliter dubitat q^d ppter mutuūz
receptū uel ulterius retinēdū seruaf^r
ei a debitore restituere illud tñē: qñ
uoluntas acqñedi aliqd ex vi mutuū
prop^r sortē: usurā inducit fm illud.
Date mutuū nihil inde. sperantes.
Itz aut sola spes faciat usuram: et
utrū usurarius intētionari^r teneat^r
ad restitutionē uide in. 5. 5. 7. 5. 19. 7
5. 12.

Quero in qbus reb^z cōmittit usura
Rñdz idē ubi. s. q^d pprie in cōtra^{du}
mutui. Mutuū aut contrahit in his
rebus que cōsistunt in numero pon
dere uel mēsurā. i. in his que nume
rāt: ut moneta que pprie numerat^r.
Pōdere ut ere argento 7 auro que
pōderāt. Mēsurā ut frumētū uinū
oleū 7 similia. Insti. quibus modis
contrahit ob. circa pñ. i.4. q. 3. usura
i. q. 4. nullus.

Quero an sit mutuūz si qñ dederit
decē ulnas pñi p alijs decē reddē
dis ad certū tēpus cū talia uideant^r
consistere i mēsurā. Rñdz Monal.
in sūma. q^d poti^r est cōtra^{du} pmuta
tionis qñ mutuū. Et nomē mēsure
hic restringit^r ad modios 7 lagenas
7 alia uasorū gñā qbus mēsurari so
lent liquida 7 grana. Pōtest tamē
huiusmodi cōtra^{du} in fraudē fieri

usurarium.

4 Quædo an usura excuset ex pacto cō-
uentiōali priū cū tractat ex uetōne
legē accipiāt: nā q̄s licite accipit qd̄
uolūtariē sibi dat. i8. di. de culogijis
i. q. 2. placuit. de symonia. c. dilect⁹.
s̄ in usura nedū uolūtariē imo etiā
qñq̄ rogat⁹ a dāte accipit usurari⁹.
Rūdeo dīc quedā sūt que de sui nā
sunt illicita: 7 in his p̄dicta pcedūt:
7 sunt quedā que de sui nā nō sunt
illicita rōne pacti uel tractus: ut in
usuris. vñ cōhētes nō possūt facere
licite qd̄ de sui natura est illicitū ar.
de foro. ope. si diligētī. de sen. exco.
Cōtingit uide infra. §. 8.

5 Atq̄ sola spes faciat usurariū. IRe-
spōdz Alex. de ales in. 2. i. expositōe
euāgelicōz p̄ceptoz in expositione
illius Math. 5. A solēti a te mutuare
da illi: 7 luce. 6. Mutuūz date nihil
inde sperātes: q̄ cūz diuersē sint scie
diuersas hñt quēstīōes ul cōsiderati-
ōnes: 7 a diuersis sciētib⁹ rō diuersi
mode cōsiderat. Ihic ē q̄ s̄z hūanas
leges uolūtas sola nō facit v̄arios
quā lex humana manū cōhibet nō
animū: s̄m dō legē diuinā que aiūz
cōhibet sola uolūtas facit usurariūz
Idest tamē mutuās sperare illud
ad qd̄ tenet accipiens q̄a in cōsimili
casu necessitatis tenet sibi dare mu-
tuū 7 tenet similē etiā si nō dediss̄
p̄us. Unde pōt illud mutuās spare
ab accipiēte nō tamē ex ui mutuī s̄
ex caritate accipiētis mutuū. mutua
enīz bñficia accedūt caritatē: 7 quia
etiā ex p̄cepto dēi d̄z idigētī mutuū
dare. Unde dcedēdū est q̄ mutuās
potest ab eo qui recipit in simili cau

sare mutuūz q̄a ad hoc tenet aliū
Tamē si hac itētiōe dedit sibi mutuū
nō est meritoriū quia nō ponit deū
finē. Unde dicit Luce. 6. Mutuūz
date nihil in spantes supple ab hoīe
s̄ a deo. Nota v̄bū. i. nihil. siue sit pe-
cunia siue sit aliud. Unde Iheron.
sup Ezechī. c. 6. Et hēc i glo. super
exo. c. 18. Mutat qdā v̄suras tātū eē
i pecūia qd̄ puidēs diuina scriptura
ois rei aufert supabūdātiāz ut n̄ pl⁹
accipias q̄s dediti. Quidā. n. solent
pro pecunia fenerata munuscula di-
uersi gñis accipere: 7 nō intelligūt scri-
pturā: usurā supabūdātiā appellare
quicquid illud est: si absq̄ eo qd̄ de-
derint pl⁹ accepint. Itēz Ambrosi⁹
Iheri⁹z refugiētes p̄cepta legis cū
dederint pecuniā negotiatorib⁹ nō
in pecūia usuras exigūt: s̄ de merca-
bus eoz aliqua usuraz emolumēta
percipiūt. Ideo audiāt qd̄ lex dicit.
Ineq̄ in q̄t elcayz usurā accipies: neq̄
omniū rez. Et capiet ex illo textu d̄
utero. 22. Nō fruges nec aliquā aliā
rem. Itē s̄bdit rō. Elca usura est: et
vestis usura est: et qd̄cūq̄ sorti acce-
dit usura est: qd̄ uelis nomē iponas
uide. §. 12. 7 24. Atq̄ at sit licitū
mutuare ut des aliqd̄ paupib⁹ uide
infra. §. 23. 7 24.

6 Atq̄ usurari⁹ intentionari⁹ teneat
ad restitutionē uide infra. §. 19. Sic.
usura. 10.

7 Quero quare usura sit peccatū. IRe-
spōdet Alex. de ales q̄ sic quia facit
cōtra nām rei 7 sinē inuētiōis. IDe-
cunie: pecunia ciz ut dicit. i. pol. In-
uēta est ut fiat cōmutatio iter uēdētē
et emētē p̄pē necessaria uite 7 nō ut

pecunia

pecunia augeat pecuniam sicut facit
usurari⁹. Item quia facit cōtra nām
atract⁹ mutui qā o3 eē gratuit⁹. Itē
qā possidet sine titulo: nā eius dñū
nō trāsfert. Itā dñū trib⁹ vñs trans-
fert. Aut p nām: vt in successiōibus
qñ. s. res deuoluit a patre i filios qd
nō est in usura: Aut dono mere libe-
ralitatis vt in donatiōe qd nō ē i vñs
qñ intētiō pcedit vl pactū iterponit
vel exadio sbscqt. Aut sit translatio
eqtate iuris sicut i ueditiōib⁹: 7 p mu-
tationib⁹ qd nō est in usura. Itē qā
res mutuata statū sit illi⁹ cui mutuat⁹
7 eius stat pūlo. Et ideo ualde ini-
quū ē qd ex re aliena que alteri⁹ pūlo
stat velit lucz. Alide. j. s. pūlo. et
j. usura. 2. si.

8 Quero quā recipere aliqd ultra sortē
in mutuo sit usura: recipere aut pro re
locata nō. Rñdet Ric. in. 4. di. is. ar
5. q. 5. qd rō est qā mutuū est de illis
rebus quaz pncipalis vñs non pōt
concedi sine re ipsa eo qd ille vñs est
eaz cōsumptio: ut p3 i elibilib⁹ 7 potabi-
libus: vel distradio: vt p3 in pecunia
que ad hoc inuēta est pncipalit⁹ vt ex
pēdas in ēptōe aliaz rez. Et ppter
hoc cū tales res alijs cōcedāt tñssert
in illos dñū. Itā mutuari ē de meo
tuū facere. Cū g cōcedere pncipalem
vñm taliū rez sit cōcedere ipsas res
ille q ultra recōpēsationem rei exigit
aliqd p usura exigit p eadē re recō-
pēsatiōz bis: aut recōpēsatiōz p eo qd
nō est: qd est cōtra eqtate iuris nālis
Locatio autē est de reb⁹ quaz vñs
cōcedi pōt sine re qā eaz vñs nō est
eaz cōsumptio. Itā pōt dñū dom⁹
uendi retento usu 7 cōcedi vñs retē

to dñū. Et iō ille cui restituit dom⁹
locata si ultra hoc exigit ptiū p vñs nō
recipit p eadē re recōpēsationez bis:
neq recōpēsatiōz p eo qd nō est. S3
dices usurari⁹ nō dicit cōtrēdare rez
alienā inuito dñō. Dñs. n. vult bene
vt usurari⁹ hēat leuissimā usuram: 7
multū gaudz qñ inuenit qd ei dat ad
leuissimā usurā: g videt qd accipe vñs
nō sit furtū nec peccatū. Rñdz Alex
de ales vbi. s. q duplex est volūtas.
s. volūtas absoluta: 7 volūtas cōparata
De volūte absoluta nō vult dñs
huūmōi pecūie qd vñs⁹ hēat eā ex
quo. s. usurari⁹ nō vult mutuū dare
gratis: g cōtrēdat rē alienam inuito
dñō: 7 hoc dñō inuito vñz p volun-
tatē absolutā nō cōparatā vide. s. 4.

9 Querit Alex. de ales quare cū vñs⁹
sit fur: iudex secularis patit vñarios
viuē: 7 nō patit alios fures 7 raptō-
res viuē. Cū. n. vñsarij publici ma-
nifeste sint mali: videt iudex facē cōē
pceptū. Maleficos nō patieris viuē
Rñdet ipse Alex. de ales vbi. s. q in
det secularis rēpub. gerit qñtū ad tē-
poralia. Itā qñs vñsari⁹ sit fur: tñ
qā fur est domestic⁹ 7 nō p violētiā
furat qā etiā ex furto illi⁹ pūit aliq
vñlitas rēpublice qñtū ad tēporalia: ppter
hoc pmittit viuē vñsarios cum tñ
alios fures puniat.

10 Querit etiā quare iudex ecclesiastic⁹
pl⁹ itromittit se de pena vñsariōrū
qñ alioz fuz. Rñdet idē ubi. s. q iu-
dex ecclesiastic⁹ q sbrilius inspicit qñ
secularis pūet vñsarios ppter dñū
spūale qd ex vñs accedit. et qā vñsarij
de inhonore 7 cōtēptu det: hoc est de
peccato suo fecerunt sibi officiū et

modū viuendi.

ii Sed nūqd pmissus erat iudcis dare ad vsuraz alienigenis de vtero. 22. **Nō** fenerabis fratri tuo sed alieno. **Rñdet** Alex. de ales in. 3. in expositione. 6. Mandati decalogi: q̄ dare ad vřam fm se: 7 in se malū est 7 p̄hibitū. **P**ermissus autē fuit illis sicut dare libellū repudiū ad duritiā cordis sui. **P**eccabāt tñ mortaliē fenerādo alieno: s̄ p̄mittebat eis duplici de cā. s̄. ne facerēt peius. s̄. ne fenerarēt fratribus suis. Et q̄a duri erant: 7 paulatim trahēdi ad p̄fectionē. Ex quo trahit argumētū q̄ si nō possumus obtinere ab vsurarijs ut totū reddāt debem⁹ facere vt p̄tē saltē reddāt.

12 **A**ltz mutuās possit nālē obligatōz qua ei debitor tñt ad ātidota deducere in ciuile. i. in pactū. **Rñdz** Ihost. q̄ nō: 7 hoc tenet gl. i. 4. q. 3. c. i. i. gl. 2. 7 per **Goff.** in sūma. eo. ti. 5. fi. vbi. qd si tibi. 7 **Ray.** in sūma. eo. ti. 7 gl. in de. vnica. eo. ti. 7 ibi **Stroph.** Et ē rō fm **gof.** q̄a deducere i pactū sapit spem lucri. **I**tem archi. assignat aliā rōnez quare ante pactū nō ē debitū spāliter. Et ideo cū deducit in pactū nascit obligatio et ita pl⁹ p̄mittit q̄ sit mutuātū 7 sic est vsura. **N**on ob. c. significatū. de p̄bē. vbi dīr q̄ data fuit p̄benda vni sacerdoti p̄ canonicos cuz hoc pacto vt singula die debeat celebrare missam de beata vrgine. et dicit ibi q̄ non est symonia. **Rñdet** archi. q̄ illud onus erat ex nā rei. et ideo cuz deducit in pactū nō est nisi declarare illud qd prius inerat rei. **C**oncor. **Donal.** in sūma. Et iō fm eos non potest deduci in pactum q̄

debitor teneat fmutuā creditori in casu necessitatis. **N**ec de hoc spez p̄ncipalem h̄re alias est vsura. **A**lide. j.

s. primo.

13 **A**ltz mutuās possit recipere vlē sortē seruitiū facti vel vbi: puta q̄ mihi remutuet vl⁹ pro me patrocinet vel intercedat roget uel instruat vt aliqd mihi scribat. glo. rñdet q̄ nō. i. 4. q. 3. c. i. **I**tem archi. **Goff.** in sūma. eo. ti. 5. qd si tibi. Et **Ray.** in sūma. eo. ti. Et **Ihost.** in sūma. eo. ti. 5. fi. in versu. Quid si tibi. et **Jo.** cal. c. fi. extra de vsuris. vbi sic p̄bat. Quotiēscūq̄ aliquid p̄cipit plusq̄ dat ē vsura: q̄cqd illud sit. i. 4. q. 3. c. i. **I**bi vel quolibet aliud: 7. c. 2. **A**bi dicitur. Omnis rei supabūdātiā: 7. c. 3. **I**bi q̄cquid sorti accedit. **I**tem sicut in symonia p̄hibitio muneris includit nō solū mun⁹ a manu s̄ a lingua 7 obsequio. i. q. i. **S**unt vō nōnulli. in de. 7 h̄ q̄ones. extra d̄ symonia. ita 7 in vsura. **A**lide s̄. 5. 5. **S**3 nota: q̄ due sunt gl. in iur̄ ciuili que vident sibi cōtrarie in hac mā. **A**na est. ff. si certū petat. l. roga sti. 5. si tibi. que sentit q̄ vsura omittat: 7 ideo non potest agi ex tali p̄cō **A**lia que sentit oppositū est in. l. si et si quis 5. fi. ff. Si q̄s te. Sed **Bar.** in. l. rogasti. reducit eas ad cōcordiam dicens Quotiēscūq̄ iuxta contractū mutui appōit p̄missio facti pro quo aliqd adest creditori est vsura: 7 proccedit glo. in. l. rogasti. puta mutuo ticio centū cum pacto vt vadat p̄ me **R**omā vel scribat pro me libā. Sed quotiens aliqd factūz pro quo nihil adest mutuanti sed est sibi cautūz vt q̄a p̄ q̄ritate mutuata p̄misit venir

ad

ad iudiciū ⁊ suscipe pceptū iudicis s̄
certa pena: non est vsura: et ita loq̄
alia glo. Et sic intelligit̄ notata in
l. cū allegas. C. de vsur.

14 **A**ltz mutuās pecuniā rustico vt la
boret possessionem eius: sit cēsendus
vsurarius. Ir̄idet Lau. fm maḡm
De. de arimino: q̄ non. Si nihilo
minus de fructu illarum possessionū
dicto rustico satisfiat vel al's aliūde in
stūm p̄tium tribuit opaz suaz. s. ipsi
rustico. Non obstat q̄ dñs intendit
sibi operas p̄stari per colonos ratōe
mutui: ⁊ coloni eadē rōne ipsas exhi
bent al's nō exhibitori: ⁊ sic p̄p̄ mu
tuū dñs lucroz p̄cipit ⁊ colon⁹ p̄dit:
quia hoc nō est hūm: nā licz sic mu
tuatibus exhibeāt ope a colonis: ille
tñ opere nō cedat lucro dñi cū illas
iusto p̄tio emat. Sed si qd de iusto
p̄tio opaz dñs detraheret p̄p̄ mu
tuū: aut si p̄ter opas iusto p̄tio ēptas
al's a rustico exigeret: tunc essz vsura
Et pbat idem maḡ De. per vnuz
simile. p̄pone q̄ dñs cōducit colonū
ad certuz temp⁹ p̄ certo p̄tio ⁊ p̄tiuz
tradat ateq̄ colonus incipiat opari:
postmodū vō nolente colono opari
nisi dñs mutuet ei certā sūmā pecu
niaz: ⁊ dñs mutuatur vt opet ⁊ al's n̄
mutuaret: nā talis dñs nō ē v̄fari⁹:
⁊ tamē mutuatur colono vt opet: al's
nō mutuaturus ⁊ opat colon⁹ acce
pto mutuo aliter non opatur⁹ q̄uis
etiā sine hoc ad opandū esset obliga
tus: nā suū dñtarat dñs recipit: hoc
est operas sibi debitas: ⁊ nihil ex tali
mutuo lucrat: ⁊ sic nec vsurarius est
cēsendus nec aliter peccat: q̄nimo si
peccatū in aliqua pte omittere ex hoc

peccat colonus q̄ debitas opas dñō
r̄trahit ⁊ illū improbe grauat vt mu
tuet. Et cōfirmat etiā hoc alia rōe: q̄a
si dñs diceret in hoc omittere v̄fari⁹.
Ergo cum ad restōnē teneret colo
nus reciperet duplū iusti p̄tij ⁊ dñs i
duplo q̄ sit iustu p̄tiuz emeret opas
eius. Ideterea sequeretur ⁊ aliud q̄ n̄
liceret alicui iniuste detinenti suam
possessionē mutuare aliquā q̄titatez
pecunie ⁊ illam possessionē in p̄ign⁹
recipe nō p̄putādo fructus in sortez:
qd tamen falsum est: vt. c. i. de vsur.
Ideterea pone q̄ occupasti rē meaz
vel p̄ potentiā tuam uim m̄di facis
in rebus meis: vel nō restituīs rē tibi
mutuatā vel comodatā vel locatam
nec uis restituē nisi mutue tibi mille
Quo facto restituīs: nūqd dicar vsu
rarius: vel nūqd peccē. Absit. Ir̄idet
n. lucroz s̄ p̄do. s. lucz qd cū ill' mille
fecisset. Ir̄edimo. n. vexatiōez meam
et meū recupo qd licet vt in c. oileā.
i. de symonia. Sed nūqd peccat in
casu p̄misso dñs cū mutuatur colono
vt opas p̄ cum mutuo debitas et p̄
q̄bus a dñō p̄tium recepat si habeat
intentionē recipere illas opas in recom
pensationē mutui. Ir̄idet idem maḡ
q̄ si p̄dictā intentionē h̄ret: praua forz
Debet q̄ mutuare cū intentionē reco
pensationis iusti p̄tij: qd p̄us soluerat
rustico nō h̄ndo respectū ad mutuū.
Sed cōtra hoc facit q̄a licet redimerē
vexationē suā quā iniuste rustic⁹ fac
Itē fatēdo dictū maḡm opz vt dicā
mus hoc hūm q̄ peccat: q̄n hac intē
tione p̄marie duct⁹ pecuniaz rustico
mutuat: sec⁹ si secundario.

Sed cōtra hoc arguit̄: nā licet tātuz **15**

intendat recipere dñs opas a colono
dūtaret in recōpēsatiōez iusti pñj qđ
pro illis dederat rustico: nihilomin⁹
pure aliqd recipit p mutuo: qđ ppter
mutuū colonus ei p iusto pñio suas
opas vendit quas ei nullaten⁹ ven-
didisset. Rñdet dñs Lau. qđ ex isto
contradū vēditōis fm se nullum est
lucrū ipsi dño: qđ nulla pecunia vel
pñio estimari pōt qđ sit aliud a pñio
ipsius rei vendite: alioqn sequeret⁹
vbi nullū intercederet mutuū vēdēs
posset exigere a rustico pñiū pro vēdi-
tione: 7 aliud pñiū pro opib⁹ vendi-
tis: 7 sic venderet vēditōez vno pñio
rem venditam alio pñio: 7 pari rōne
posset exigere pñiū de vēditōe ven-
ditionis 7 sic infinituz qđ null⁹ sane
mentis diceret.

i6 Quid si cū vellem emere vsqz ad cer-
tum tēpus terrā valentem singulis
ānis .x. libras in redditu: 7 fecisti me
cessare a tali ēptione: 7 tibi mutuare
illā pecuniā qua volebā emere illam
terrā: 7 ego dico tibi qđ contēto: mu-
tuare tūz hoc pacto qđ tenearis mihi
dare singulo āno tātū qđtū esset fru-
ctus illi⁹ possessiōis si emissem an sit
usura. Rñdet Donal. qđ non dūmō
prior cōtractus ēptiōis fuisset licit⁹ si
fecissem: al⁹ secus.

i7 Quero pone habebā pecuniā et vo-
lebam ire ad nundinal: 7 ibi sicerces
emere vñ ad aliū locū deferre vel ser-
uare certo tēpore vt lucrarer: tu indi-
ges illa pecuniā: recipis illam mutuo
offerens te patū illā restituere cū lu-
cro sperato in termino 7 loco: an sit
usura. Dicit Inno. in. c. si. ex. d. vñs
qđ putat hūc cōtādū usurariū: nec scit

qualis possit excusari. Rñdet in sum. in
ti. de vsuris. 8. Itē aliquis in fine. et
Ihosti. in. c. salubrit. de vsuris. 7 in sū
de peni. 8. qđ. 8. Quid si parat⁹: dicit
qđ talis est mihi obligatus quo ad in-
teresse lucrī qđ factur⁹ eram visiml⁹
ex pecuniā: dūmodo nil fiat in fraudē
usuraz: 7 dūmodo nō cōsueuerim pe-
cuniā dare ad vsurā Jo. an. in. d. c. si
approbat dictū Inno. dicens qđ illud
qđ dicit de interesse hēt locum post
morā debitoris: 7 qđ ex hoc cōtādū
pararet via ad fenus: nā staret usu-
rarius parat⁹ cū capello 7 calcaribus
dicens se ad nūdinas velle ire. Con-
cor. Jo. cal. in. d. c. si. Jo. de ligna. tēt
cum Ihosti. dūmō nō fiat in fraudez
Donal. in sum. tenet qđ nō sit usura
si recipio tūz lucro spato: qđ illud re-
cipis rōne interesse. Vide pe. de āca.
in. c. i. de vsuris. li. 6.

i8 Quid si charissimū est frumētum: et
data nūc certa pecuniā sit pactuz qđ
certo tēpore reddat ei tātū frumētū
qđtū poterit hēre tūc pro illa pecuniā.
Rñdet Archi. post Agolinuz. i. 4. q.
4. Si qđ. qđ nō est usura qđuis pl⁹ in
qđtitate sit frumētū Et est rō: qđ iste
intelligit ei vendere frumētū nūc: 7
mutuare ei pecuniā gratis quaz sibi
vult reddi in frumēto tpe solōnis. fa-
cet tñ qđ posset interuenire pactū hz
prauā intētiōne mutuātis: et sic fm
Lau. vt qđ modū nē valz. 5. solidos
postea valebit duos: et hoc sine dā
vt plus accipiat.

i9 Quid si mutuo tibi frumētū ātiquū
ad renouādū. i. vt tu nouū mihi resti-
tuas. Rñdet gof i sū. e. ti. ad fi. 8. si
qđ. qđ si ideo facit vt melius recipiat

usura

usura committit. Si autē ideo ut suuz
nō peat vlt forte grāz recipiēti faciat.
Secus idem IRay. 7 Ihosti. in su. de
vluris. §. Sed an aliquo h. Quid si
q̄s: alij tenēt cōtrariū q̄ etiam pmo
cāu nō mittit vfa fm Jo. de ligna
in. c. in ciuitate. extra de vluris. dñfi
nō essent circūstātie dñsiles: vt si esset
putrefactū nil valens: quo casu sic cō
trahēs obligaret restōi. Vide archi.
i4. q. 4. iNull. Idem Monal. i sum.
q̄ addit hoc dñm: dñmō nō auferat
p̄cio libertatē soluēdi veterē ānonā:
sicut mutuo accepit si interiz vult se
liberare.

20 Quid si q̄s accepit pecuniā ad vfas
7 postea eādez mutuauit amico suo
vt restituat sortē 7 dictā vsurā: exide
currētē vsurario. IRūdet monald. in
sum. q̄ tñc ad restōnē eidem amico
suo: q̄a ipse p̄ncipalis fuit in hac vfa
Si autē esset tantū mediator 7 fide
iussor ita q̄ obligatio esset de amico
ad vfarū facta: tunc non teneretur.
archi. i4. q. 3. c. vlura. tenet cōtrariū.
i. q̄ nō teneat ad restōez: nā ex tali
mutuo nihil p̄cipit creditor. ergo nō
pōt dici vfarū. i4. q. 3. c. pleriq̄. Itē
si soluisset pro vtilitate socij iā posset
ab illo repetere sortē et vsuras. exē d
fideiuss. c. puenit. 7. c. Confi. ḡ mltō
forti poterit retinē: 7 se p̄ exceptōz
tueri. Preterea effectiue p̄inde est ac
si illius nomine: 7 pro illo s̄b vsuris a
tali creditore mutuū recepisset: 7 ipse
cui mō eo pacto pecuniā tradidit ra
tū habuisset. Jo. cal. post op̄niones
doctoz recitatas dicit: q̄ si tunc oio
intēdebat satisfacere vsurario de illa
pecuniā quā socio mutuauit: 7 n̄ est

usura nec peccat: q̄a hic non fit stipu
latio vfarū: s̄ ut dānū euiter: 7 aliqd
noui sibi accrescat: ad hec. i4. q. 4. si
quis oblitus timorē ibi aliqua incre
mēta: 7. c. qm̄ ibi questū. 7 q̄ ibi no
tat. Nec. n. cu3 dāno suo tenebatur
socio s̄buenir. i2. q. 5. Si nō. licet solū
eniz dānu3 euitat q̄d erat euitatur.
vñ nihil sibi germinat talis pecuniā
7 in eo deficiūt rōnes diffinitōis vbe
p̄ hoc fac q̄d notat Jno. i. c. i. d̄ vhis
vbi dicit. q̄ si teneris mihi ad cētuz
ad diem 7 q̄a nō soluisti recepi ab a
lio s̄b vsuris: restituere teneris. Adie
cit etiā q̄d notat Euil. de eo qui mu
tuauit cōtati cum pacto q̄ durante
debito non teneret ad collectas: naz
talis non est vsurari: q̄a lucz nō ca
pit: licet dānū euiter: vt notat in spe
de vluris. vlu. Sed pone vbu3: imo
plus videt teneri in illo casu: q̄a ibi
euitat dānū a quo alr nō poterat se
tueri 7 volebat: hic poterat 7 nolebat
7 fecit: si nō mutuassz socio. Si igit
ille non tenet q̄ maiorē videt hēre
vtilitatē: mltō min⁹ ille de quo q̄rit
in questōe q̄ penit⁹ nullā h3. Credit
tamē Jo. cal. q̄ si collecte iponēde es
sent: certe is d̄ quo loq̄t Euil. nō ex
cularet. Sed si dubitat an durante
debito sit aliqua collecta iponenda
h3 locū dictū Specu. et hoc tāgit Jo
an. in. c. cōsuluir. Albi h̄o nō intēde
bat satisfacere vsurario cessant p̄dē
rōnes. Et ideo si tunc a socio cui mu
tuat vsuras p̄cipit: tenet ad restōez
Idē tenz Jpe. de anca. in. c. i. de vhis
vide. i. §. 49.

21 Altz inimicis q̄b⁹ pōt iustū bellum
inferri liceat dare ad vsuraz. IRūdet

Alex. de ales vbi. s. q. qdam dicunt
q. in nullo casu usura esse exigenda.
Et qd dicit Ambrosius. ab illo exige
vham cui nocere iuste desideras itel-
ligis non de usura pprie s. de minia
pensione et tributo ab infidelib. exi-
gendo: vt tali onere pgrauati ouertat.
Alij do illud dictu intelligunt ad lraz:
q. ex quo iustu bellu mouet ex edeo
pncipis ab hostib. licite usura exigis
du tñ nō fiat vitio cupiditatis s. zelo
caritatis: vt scz maceret vsuris q. nō
possunt domari armis. Itaz cū eos
possumus occidere: et oia eorū bona
possumus nostra facere iure belli. Et
hec videt esse intentio Ambro. An
statim seqt. ab eo vham exige cui iur
inferunt arma. Ihuc legitime iseruit
vsure: quem bello vincere nō potes.
Ab hoc vham exige quē nō sit crimē
occidere. Tamen pprie loquendo in
hoc sensu nomē vsure trahit a ppria
significatōe: qā non est vsurpatio rei
aliene. Cōcor. Ihosti. in sum. de vsis.
s. an aliquo s. 8. Vide de hoc infra
s. 43.

22. Quid de his qui volunt dare dila-
tionē debitori veniente tpe solutōis
nisi pro pecūia cui debitor sit astrictus
iuramento soluere in tali termino.
Rūdet Donal. in sum. q. usura est.
et tenet ad restōnem. extra de vsuris
c. Cōsuluit. vide. j. usura. io. s. 23.

23. Aliter licitum sit mutuare cuius hoc vt
des aliqd paupib. vel patri meo idi-
genti. Rūdet Alex. de ales. vbi s. q.
nō: qā sicut nō licet mihi ex vi mutui
trāsferre dñum rei aliene in me ita
nec in aliu. Addit Ihosti. in lū. in ti.
de vsuris. s. an aliquo. in pn. q. etiaz

pro redimēda aia captiui nō pōt esse
ceri usura. extra de vsuris. c. quia. 7. c.
quonia. 7. c. super eo. Non. n. p. textu
pictatis est impietas omittere. i. q. i.
non est puranda. de cōuer. infide. c.
i. 23. q. 5. Si dicat. i. 4. q. 5. c. 2. 7. c. ne
quis. vide. s. s. 5.

Quero pone q. quis mutat ticio pe-
cuniam vt vadat ad molēdinuz: vel
furnū suū: vel ut intret scholas suas.
als n. mutuatur: an est usura. Rūdet
Jo. cal. in. c. nauigati. q. si ex hoc rece-
pit modū v. utilitatē que pnt pecu-
nia estimari est vhari? et tñ ad resti-
tutionē: et non intelligo de mercede
quā accipit pro labor quā etiā accipz
alter: s. de utilitate quaz bz: als puta
quā ex hoc molēdinū v. furnū vel
schole sue hēbūt maiorē cōkursū pfo-
naz: et efficiē doctor maioris fame.
Ista. n. bñ possunt pecunia estimari:
viz tātu qstū reputat v. reputare v.
illud cōmodū vel honorez ppter hoc
q. ticius iuit ad molēdinū vel furnū
suū: vel intrauit scholas suas que nō
fecisset si pecuniā n. mutuasset. Non.
dicit q. si debitores ppter hoc nō sūt
dānificati nō tenet creditores ad re-
stituēdū eis aliqd nisi quatenus esti-
mari dēt libertas molēdinū. vbi vole-
bant pensatis etiā circūstātijs de ma-
iori et minori rōne molēdinū et fa-
cultate molēdinū et q. litate.

25. Sed quero cui sit restō in p. dicto cāu
Illi. n. q. huiusmōi facit fuitiū nō qā
sibi nihil adest: et nihil pstitit domio
molēdinū: nisi mercedē quā alteri p-
stitisset etiam sine mutuo. Credo q. i
hoc casu q. restō sit paupib. faciēda
q. semp succedūt qñ nō cōstat cui sit
restituendū

restituendū. extra de usuris. c. Cum tu
7 qd notatur extra de symonia. De
hoc satis concor. Jo. an. in reglā pec
cati nō dimittit. de re. iuris. li. 6.

26 Sed qd si molēdinari⁹ donat mihi
pecuniā vt uadam poti⁹ ad molēdi
nū suū q̄ vicinorū: 7 tñ si alio iuissē
tātum laborē hūissē: 7 tātū de pen
sione soluissem. nūqd cōmitto usurā
Dicit Jo. an. q̄ nō in mercur. super
reglā peccatū: cū v̄sa maīali⁹ gñetur
de ipso mutuo: hic autem nullū mu
tuum interuenit.

27 Altrū in aliqb⁹ casib⁹ liceat recipere
vltra sortē uel exigere usuras. Rñd3
Alex. de alexā. in suo cōtatu de v̄sis:
q̄ cū vlura sit de se malū: q̄a ē quedā
excreſcētia accedēs sorti in mutuo ui
tiosa: 7 cōn legem dei: 7 cōtra legem
gratuū. ideo tali excreſcētia nūquā
potest exigī ipsa remanēte s̄b ratōne
illiciti et mali: quia ipsa remanēte s̄b
rōne mali: nō cadit in ea dispensatio
sicut pbat extra de usuris. c. sup eo.
vbi dī q̄ cū v̄sa phibeat vtriusq̄
testamētū pagia: nō cadit in ea dispē
satio: sicut nec in mēdatō: sed tñ aliq̄
circūstantia posset tollere rōnez uitij
ab ista excreſcētia: ita q̄ excreſcētia li
cite possz fieri mutuātū: tunc licet exi
gere tales excreſcētiās vltra sortem:
sicut autē est in q̄busdā casib⁹.

28 Prim⁹ est quando ecclesia accipit in
pignore a vasallo suo feudū qd tenz
ab eadē. Tūc. n. ecclesia nō tñt cōpu
tare in sortem fructus. extra de v̄sis
.c. cōquest⁹. Alibi dī q̄ monasterium
detinēs terrā ti. pignoris v3 pputār
fruct⁹ i sortē 7 recepta sorte v3 reddi
terra debitori: et hoc nisi terra sit de

feudo mōasterij. Tūc. n. sicut glo. di
cit fruct⁹ nō pputār in sortē. Interiz
tamen nō v3 recipe seruitiū a vasallo
Nec tunc est ibi vlura. Quasi dicat
glo. ideo iste casus est licit⁹ q̄a tollit
vitium vlure: quia ecclesia rōe feudi
nō dicit accipe alienū. Acciperet autē
si interim vasall⁹ teneret ad seruitiū
Ratio q̄ feudi tollit rōnem uitij. Et
ideo ponit excreſcētiā s̄b rōne licitū.
Ihoc idē hēt. extra de seu. c. i. vbi de
terminat q̄ in tali casu fructus non
cōputār in sortem: ita tñ q̄ vasallus
nō tenet interim ad seruitiū. Cōcor.
Donal. Sed vtz hoc solū hēat locū
in feudo ecclesie. Rñdet Ihosti. h3 q̄
dicit idem Alex. q̄ nō inuenit i alio
seu. exp̄sum videt tñ q̄ possz pbari
q̄ hēat locū in alijs: q̄a aut est licituz
aut illicitū. Si licitū. q̄ in layco quia
vbi est eadem rō 7 idem ius. Si autē
illicitū multo min⁹ v3 cōcedi clerico
q̄ layco: q̄a licet v̄sa respectu laycorū
sit mala: respectu tñ clericorū est exe
cranda. Idez glo. 7 An. de bu. 7 Jo.
de ligna. Rō autē quare abolet hoc
vitiū in hoc casu est: quia vasall⁹ nō
est oīs: q̄uis hēat vtilē actionē: v̄l h3
alios nō est magis oīs. Presumit
etiam velle dare fruct⁹: quia ad anti
dota ē nāliter obligat⁹. Cōcor. Ric.
in. 4. di. 15. ar. vl. q. 5. Concor. Don.
7 Ihosti. Itēz qd de ēphiteota vsufru
ctuario 7 colono an idem sit qd i va
sallo. Rñdet idem Ihosti. in sum. de
usuris. San aliquo: q̄ nō.

29 Secundus casus est ubi possessio eccle
sie est assignata clerico in bñficiū.
Tūc. n. pot clericus fructus bñficij
percipe vltra sortem. extra de usuris

.c.i.vbi mādāt q̄ fructus computē
i sortez q̄n possessio est obligata loco
pignoris nisi forte bñficiū ecclesie fu-
erit qd̄ redimendū est hoc modo de
manu layci qui tenet eam iniuste et
violenter. Concor. Alex. de alef i tra-
datu euāgelicoz p̄ceptoz in tertio.
7 Donal. Ric. vbi. s. dicit gñali
q̄ cum q̄s mutuāt illis q̄ violēter v̄l
fraudulēter rē suā detinent mutuās
restituere nō tñt illud qd̄ accepit vlē
mutuū: quia sic nō accipit alienū: sed
ad se trahit qd̄ suū est per. d. c. i. i. tex.
7 in glo.

30 Tertius cāus est extra de v̄bis. Sa-
lubrit vbi dicit. Sane genex ad fru-
ctus possessionū que sibi a socero pro
numerata dote pignori obligataruz
cōputādos in sortē: nec credim⁹ com-
pellēduz. Assignat aut cām: quia fre-
quenter dotis fructus non sufficiunt
ad onera m̄rimoniū supportāda. Est
ḡ itelligēdū hoc esse licitū q̄n marit⁹
portat onera m̄rimoniū: alr n̄. Concor
Ric. vbi. s. Aliāz cām assignat hosti.
vt. f. dos salua remaneat mulieri: alr
enim contingeret eam cōsumi et le-
dere respublica.

31 Sed an heredes mariti habeāt hoc
p̄uilegiū q̄ diu relitā alere tenētur:
nec tenēt dotē restituere vsq̄ ad annū
post mortē mariti: vt. c. de rei vxorie
adi. l. i. Ric. 7 Jo. an. 7 Jo. de ligna
q̄ nō. Inā est diuersa. Ratio in mari-
to 7 h̄oib⁹: quia h̄des statiz possūt
reddere pign⁹ obligatū p̄ dote: sec⁹
in marito in. c. tua. el. secūdo. de iure
iuran. Et quia soluto m̄rimoniō de
finit esse dos. De restōe dotis. f. q̄liē
7 quando fieri debet. vide restitutio

.2. s. 8.

32 Querit an si gener possessionez sibi
obligatā cū iure qd̄ ibi hēt cōcedit al-
teri recepta ab eo sūma pecunie que
promissa fuerat ei p̄ dote. nūqd̄ ille
alius recipiēs talem possessionē pote-
rit lucrī facere fruct⁹ p̄ceptos vsq̄ dū
soluta fuerit pecunia p̄dicta sicut po-
terat gener. Ad hoc rñdz Rodol. q̄
si gener aio donādi transfert ius to-
tum qd̄ habet in pignore in talē: nō
p̄pter cōtractū pecunie quaz accepit
ab eo: sed p̄pter amicitia 7 affinitatē
vel quia alr sibi cōiūct⁹ est: et ille nu-
merat sibi pecunia p̄pter grām 7 di-
lectionē: 7 nō p̄pter fruct⁹ lucrī faciē-
dos: tē nō est vsura: q̄a nō est ibi h̄a
ratio mutui. Abolēt h̄o vitiūz vsure
q̄a gener cōcessit sibi ius qd̄ habet in
possessioe: 7 per h̄s donat sibi fruct⁹
quos ipse pōt p̄cipere. Sed si tamen
deductū sit in pactū q̄ gener teneat
numerati reddere pecuniaz si ille vo-
luerit recipere: tūc est v̄ba si numerat
pecunia vellet lucrī facere fructus: et
p̄pter hoc mutuanit. Concor. Bald.
E. de vsuris. sup Rubrica. 7 Donal
frater minor in sum.

33 Sed pone calū. f. vt ponam⁹ solutū
m̄rimoniū 7 h̄des mariti obligent
mulieri aliquā possessioz p̄ dote sua
q̄a nō h̄nt vnde soluat: nūqd̄ fruct⁹
cōputabūt in sortem. dico fm hosti.
q̄ sic: nō enim est eadē rō in p̄mo q̄
in secūdo: 7 ideo nō idē ius. Concor
hosti. in sum. de vsuris. f. an aliquo
h. 6. 7 Inno. 7 Jo. an. in. c. salubriter
extra de vsuris.

34 Sed pone q̄ gener nō r̄cepit pign⁹
ē cautionez de numerata dote certo
termino

termio 7 interiz recepit ex pacto cer-
tos denarios pro libra: nūqd ē vfa:
videt q non: qā qua rōne non debz
computare fructus pignoris in sorte
vt. d. c. salubriter. eadē rōne nec illos
nūmos. Contrariū tenz Jo. an. 7 ad
vidū. c. salubriter. Rūdet q loqē de
fructu pignoris qui supponit diuino
iudicio: 7 ad rōnem tex. dicit rūderi
per. c. per vfas. de dona. inter vir. et
vxo. Et ibi glo. Concor. ibi Jo. de li-
gna. nā possēdōes sunt apte nate p-
ducere fructū nō pecuniā: licet Pau.
de hīza. dēriū tenuerit.

35 **Q**uartus casus est rōne interesse. et
hoc plurib⁹ modis. Primo vt cum
fideiussor pro defectu debitoris com-
pulsus est creditori soluere capitale et
vsum. Tunc. n. fideiussor pōt recipē
vtrūq: quia seruari d3 indēnis extra
de fideiussor. c. cōstitut⁹. Concor. Ric.
Donal. 7 Alex. de ales. Vide. iz. pul-
chras cōclusiōes dñi Laurentij supra
restō. z. s. z. quādo mutuās incurrit
dānū ex hoc q ille q accepit mutuū
nō reddit in termino assignato. ex
de fideiussor. c. puenit. Debet. n. mu-
tuans seruari indēnis. Abolēt autē
hic vitium vsure: quia vsura ideo est vi-
tium: qā rōne mutui sperat lucrū. ibi
aut nō accipit exrescētia nisi ratōne
dāni vitādi: 7 non lucrū habēdi. Cō-
cor. Ric.

36 **Q**uintus casus est quādo sine omni
pacto dat aliqd vltra sortem gratis
rōne libertatis donatōis. Cauet at
sibi recipēs de praua intētiōe: quia
si quis ppter hoc pncipalit mutuat:
alr nō mutuatur⁹ iducēd⁹ est in foro
pñiali ad restōnez. extra de vsuris. c.

Consuluit. 7. c. in ciuitate. Abolēt at
hic vitium vsure: qā vsura ideo vitium
est: qā corūpit libertatē 7 gratuituz:
qd debet esse in mutuo. Gratuitū at
nō destruit gratuitū: s; magis auget
vbi. s. Inde dicit idem Alex. in. z. c.
istius tradatus: q si nullo pacto intē-
ueniēte ab initio: nec exatōe ex pmo
facto habita: debitor aliqd gratis of-
ferat: creditor illud sine aliquo pecca-
to potest recipere: dūmodo mala in-
tentione ab initio caruerit. nullaz eiz
maculā oblatio suscipienti ingerit: q
nō ex abientis pactiōe pcessit. i. q. z.
sicut epm. Si tamen creditor intētiōe
recipiēdi inductus pncipalit aliquid
mutuauit: alr nō mutuatur⁹. I3 i foro
iudiciali nō possit censeri vsurari⁹ vi-
cto. c. in ciuitate. tamē in foro pñiali
inducēdus est vt restituat. Ricar. No
tenet q licet peccet tñ restituere non
tenetur. extra. c. cōsuluit. Vide supra
si. 7. s.

37 **S**extus casus est rōne more vt si de-
bes mihi centū ad certū terminū et
noluisti persoluere in termino: et ideo
oportuit me recipere pecuniā s; vhis:
teneris mihi soluere illas vsuras si p
solui: 7 si nō solui liberare me ab obli-
gatione: s; ille casus nō d3 numerari
cōtra quartū: quia hic est interesse sic
dicebat ibi: nec hic petis aliqd sicut
vsura: sed sicut interesse nec cā lucrū s;
cā dāni vitādi. Concor. Alex. de ales
vbi. s. Concor. Donal. s. qñ ppter mo-
ram creditor incurrit dānū: nō autē
si lucrū nō acqsiuit vt in cōditiōe bōe
fidei. s. l. sociū. ff. pro socio. ff. de actio.
empti. l. Si sterilis. s. cū p veditorez.
i7. q. 4. si quis.

38 **S**eptim^{us} casus est cū petis usura canonica. i. pena a canone iposita: que potest exigi vltra sortē. 20. q. 2. in legibus. Sz qd si pena est cōuētiōnalis in cōdū mutui apposita: vt debitor metu pene peat. Iñ dñz Ric. vbi. s. q. exigens talem penā nō tñf ad restōz si nō fuit apposita in fraudē vsurariū: sed intentōe artādi accipiētē ad obfuationēz fidelitatis pmissē: qā vt dī ff. de re. iu. l. qd a quodā pene noie exactū est eidem restituere nemo cogit. Qd dñū intelligit. Donal. dññ semp sit intētiō redā. s. vt creditor n̄ ea intentiōe mutuet q. credat: vñ spe ret q. talis recipiēs mutuū incidet in penā. ar. 22. di. q. q. extra de arbi. c. dilecti. Si autē ille q. talē penā apposuit cōsueuit esse vsurari^{us} psumit q. i fraudez vsuraz apposuit. ff. de actio. epti. l. putas. §. i. Vbi autē sine fraude apposita est pena pōt exigi pena illa tota: qā publice vtilitatis interest pāda seruari: 7 creditores debitorib^{us} n̄ fraudari. Item p̄sūptio est q. sit vñ si p. singlos mēses vel ānos paciscat penā cōmitti: 7 ē contra quosdā mercatores qui apponūt paduz de pena soluenda ad singlas nūdinas sibi succedentes. C. de vsuris. aut. Adhuc in foro autez cōscientie standum est sue p̄fessionī.

39 **P**rimus casus ponit extra de vñs. c. conquestus. in glo. vt cūz vendo tibi p̄dium: 7 trado 7 p̄cipis fructus: nec soluis mihi p̄tium ad f̄minū: potero vsuras petē lapso termino: cū fruct^{us} rei vēdite facis tuos: 7 nihil mihi soluiſti. Iñ dñz autē hic casus ad q̄rtū fm glo. quia est de interesse: quia nō

accipit aliqd sicut usura: sed sicut interesse. Et quādo dicit q. est qcquid accipit: vel accedit sorti: hoc intelligē dum est in mutuo: vel etiā qñ aliqd excogitat in fraudē vsurariū: vel qñ ex pacto aliqd exigit: vñ qñ sit causa lucri: nō cā vitandī dānū. Si autem p̄cise fiat p̄pter vitādū dānū non est usura. Concor. Iñ hosti. in sū. ti. de vñs. §. an aliquo. vñ. 7. dicens. Dic isto casu competere actiōne ex contractu vel officiū iudicis nō ad vsuras: s. ad interesse: qd vñus est vt. ff. de dolo. l. elegant. §. non solum. 7 C. de actio. empti. libro. i.

Item casus est quem ponit eadez glo. in. d. c. conquest^{us}. vt si vēdo tibi rem tali pacto vt qñcūq. soluero tibi p̄tium q. mihi das res ad me reuertē. In casu isto emens lucrat fruct^{us} si iustum sit p̄tium: vel alit si modicū est p̄tium p̄sumit in fraudē vsurariū. Abolēt autem in isto casu vitū vñe p̄pter venditiōne redūtā ad eq̄tatē iuris nālis: siue p̄pter eq̄tatē seruātā inter ementē 7 vēdētē: que nō suat qñ modicū est p̄tium respectu rei vēdite. Idem Iñ hosti. in ti. de vsuris. vñ. §. an aliquo. Idēz Donal. in sū. q. dicit q. si p̄dium vendidi tali venditiōe vt qñcūq. ego vel heres meus p̄tium soluam rehabeā p̄dium ego vel heres meus: vel qñcūq. a septēniō vsq. ad nouēniū q. n̄ est usura: et emptor facit fructus suos: licet venditor iuxta venditiōnis formā recuperet p̄dium. Et intelligo nisi in fraudē vsuraz sit talis venditio facta. Qd p̄sumit ex his cōiecturis. s. ex eo q. modicū est p̄tium respectu valoris rei. Itēz ex eo q. aliqd

psoluit ultra sumā receptā: puta fuit
venditū p̄diū pro cētū: 7 in pacto est
q̄ cum vult r̄habere reddat centū
viginti. Item q̄n ēptor cōsuevit exer
cere vsuras. extra de ēpti. 7 vendi. c.
ad nostram. 7 de pigno. c. illo vos.
vide. j. vsura 3. s. 2.

41. ¶ Decimus casus est rōne dubij. extra
de vsuris. c. nauiganti. sicut enim ibi
dicit. Si quis dat. io. solidos vt alio
tempore: puta in autūno totidez sibi
granū vini olei uel alioz mēsure red
dant: que licet tunc plus valeant: tū
q̄a vtz plus uel minus solutōis tpe
ualiture fuerit. i. v̄similit̄ dubitatur:
nō debet ex hoc vsurarius reputari.
Dicit autē v̄similit̄ dubitat: quia si
certum esset q̄ solutōis tēpore pl⁹ va
lerent vsurarius esset censendus. Si
quis enī daret. io. solidos in autūno
q̄n pui pretij erat bladū vinū 7 oleū
ut in pascate totidē sibi bladi uini et
olei mēsure reddat: q̄n huiusmodi
merces fm cōem cursum cōsueuerūt
esse chariores: vsura esset: q̄a nō v̄si
militer dubitat imo p̄babilr̄ credit̄
q̄ plus ualebūt mēsure tēpore solu
tionis q̄ ualeant tēpore contractus.
Concor. Alex. de ales ubi. s. Abolct̄
autem in hoc casu uitiū usure p̄pter
dubiū. rōne enim dubij excusare pōt
7 facē eq̄tatē iusticie: licz pl⁹ accipiat
q̄ def eo q̄ rō h⁹ dubij ponit estima
tionē in rebus ex ipsa nā rez que in
tali sp̄e possunt pl⁹ uel minus ualere
¶ In cā tēporis aliqd plus n̄ accipit̄
s̄ p̄pter nām rei que plus ualet uno
tempore q̄ alio: 7 aliq̄n minus. Cō
cor. Donal. Sicut etiā videt̄ excusar̄
rō piculū: que rez p̄sare pōt supabū

dantiā. ¶ Res. n. extra piculū existēs
plus ualet q̄ res eiusdē speciei existēs
in piclo: 7 sic hec recōp̄latio reducīt
ad nām rei: que p̄pter piculū estiat
plus vel minus valere: 7 sic piculū et
dubiū vitiū tollit vsure. ¶ Ibi autē pi
culū nō tollit hoc vitiū de sui natura
nō excusat v̄sam sicut in piclo qd̄ est
in mutuis: de quo extra de v̄sif. c. na
uiganti. vbi dicit: q̄ si q̄s alicui nau
iganti pecuniā cōmiserit p̄pter spem
alicuius lucri nō excusat a vicio v̄sē:
7 si p̄pter hoc piculū p̄p̄ie sortis acce
perit sup se. Si ēt aliq̄s mutuauerit
alicui centū libras ad. io. ānos. ita q̄
si. j. io. ānos mortu⁹ fuerit: alter ipoz
q̄ debitū accepit liberat⁹ sit a mutuo
7 debito. Si v̄o supuixerint ābo da
bit q̄ mutuū accepit ducentas libras
ei qui mutuū dedit tale piculū nō ex
cusat: q̄a nō reducīt contractū ad eq̄
tatem iusticie. ¶ Periculū etiā nō ex
cusat: vbi cā tēporis plus accipit̄: s̄
vbi nō est cā tēporis supabūdātia ac
cipit̄: tunc rō dubij vel piculū excusare
potest quādo. s. incidit dubiū ex nā
rei. Excusat autem hoc dubiū i duo
bus casibus. ¶ In⁹ est p̄ anticipatiōez
temporis. s. q̄n quis minus dat q̄ va
leant res tempore cōtract⁹. Tamen
dubitāt vtz plus vel minus valeāt
tempore solōis: de quo iam dictū est
s̄. Secundus casus est p̄pter dilatōz
tpis. ¶ Rōne. n. h⁹ dubij excusat q̄ per
ānū granū vinū oleū: vel alias mer
ces vendit vt amplius q̄ tunc valeāt
iu certo termino pro eisdē p̄cipiat. Si
tamen eo tempore contract⁹ nō fue
rat venditurus: al̄s nō excusat: q̄a si
tunc fuerat venditur⁹ pro mīori p̄cio

ex certa scientia pl^o recipit in alio ter-
mino usura est. De hoc habes extra
de usuris. c. nauiganti. in tex. 7 i glo.
Hoc etiā modo intelligatis qd dēm
est extra de usuris. c. in ciuitate tua.
vide. j. §. 47

42 Undecim^o casus est qñ datur pecu-
nia ad pōpā. s. sigillata in saculo vt
ostendat se diuitem. Abole^t aut hoc
vitiū usure: quia ibi nō est mutuū sed
locatio. In locatōe autē licet aliquid
accipere pro re locata. Unde licet qā
talis pecunia locat^r: 7 eodez numero
reddi debet a cōductore locatⁱ. ff. cō-
moda. l. contra. et nota glo. i. 4. q. 3.
7 in. c. 2. questus. de usuris. Et hosti.
in sum. de usuris. §. an aliquo. xl. io.

43 Duodecim^o casus hēē. i. 4. q. 4. vbi
dicit^r per Ambro. Ab illo exige vsaz
cui nocere merito desideras. Cui iur
inferū^t arma: huic legitime inferū^t
vsure. Quem bello vincere nō potes
ab hoc vsuraz exige: que nescit crimē
occidere. Si aut in tali casu aboletur
vitiū vsure: hoc ideo est: qā solus deus
est xus dñs omniū rez: 7 bona dāt
hōibus ad colēdū vnū deū. Abi gñ
est cult^r dei sicut inimicis dei 7 fidei
legitime possūt vsē exigī: qā hoc nō
fit in spe lucri: s. zelo fidei 7 caritatis
vt inimici fidei debilitent^r: 7 etiā qā
bona nō sūt eoz qā ipugnāt fidem s. 3
iure debēt alijs. Ex hoc decreto di-
xerūt aliq^d qd ab hostib^{us} licite possum^{us}
accipere vsural: nā 7 omnia eoz possu-
mus licite accipere 7 auferre vt habet^r
22. q. 7. c. i. 7. 2. Et qbuscūqz insidij^s
possum^{us} nocē eis. 22. q. 2. c. dñs. Ex
hoc dixerūt aliq^d qd christian^{us} pōt ac-
cipere a iudeis 7 saracenis vsuras sicut

a ceteris hostibus xpiane fidei. Alij
intelligunt decretū nō de omnib^{us} infi-
delibus: sed solū de inimicis reipub.
qbus licitum est 7 aperte nocere 7 p
insidias. A ceteris autē q sunt parati
seruire nō licet accipere. Unde. 24. q. 8. c.
dispar dicit^r. Dispar est cā iudeoz 7
saracenoz. In illos etenim iuste pu-
gnat^r qd christianos psequūt^r: 7 de vr-
bib^{us} expellūt: hi aut vbiqz seruire pati
sunt. Quedā aut glo. sup dicto decre-
to dicit qd vbi Ambro. dēt intelligi
negatiue. s. ab illo exigere vsā cui no-
cere merito desideras. qñ dicat nulli
debes desiderare nocē. Ergo a nul-
lo debes exigere vsas. Et hūc in-
tellectū a nullo licz exigē: siue pagāo
siue iudeo. vide. §. 5. zi.

44 Quid si mutuaui tibi. io. corbes fru-
mentū vsqz ad pascha quādo valet cor-
bes. 20. solidos: et postea in pascha
quādo est temp^{us} solōnis valz. 40. so-
lidos: an est usura. Si. io. corbes fru-
menti recipiā. Rūdet Jo. cal. in. c. na-
uiganti. qd Agoli. notat. 24 q. 2. Si
qz cleric^{us}. qñ: 7 Archi. 7 Jo. d ligna
.c. in ciuitate. p^{ro} quo bene facit lex
que dicit qd restitui debet res eiusdez
bonitatis in q^{ui}litate. s. intrinseca. ff. si
certū petat^r. l. cū qd. sed nō est necesse
q sit eiusdē estimatōis. imo si adūm
fuerit quo tēpore redderet illi^{us} t^{em}p^{us}
habebit ratio quo ad estimatōez: al^{ius}
habebit ratio temporis quo fuit pe-
tita. ff. si cer. petat^r. l. vinū. Si igit^r mu-
tuans tene^t recipere viliorē: si facta ē
vilior quo ad estimationē. gñ nō pec-
cabit recipiēdo p^{re}ciosiorē si facta est p^{re}-
ciosior. Dicit autem Agoli. qd iterō
istius posz esse praua: 7 tunc peccar^{et}

Quidā autē dīstīguūt: aut ē hīsimīle
q̄ ipsa res mutuata n̄ erit p̄ciosior tē
pore solōnis: aut de hoc p̄babilī dū
bitat: 7 tūc nullū est vitiū: vt. d. c. na
uiganti: aut est hīsimīle q̄ erit p̄cio
sior: 7 tūc aut creditor nō erat serua
tur? rem mutuata: s̄ interim cōsum
ptur? 7 tūc ē v̄sa: aut erat seruatur?
7 tunc aut creditor aufert debitori li
bertatē se liberādi: 7 tūc essz etiā v̄sa
In hīs. n. casibz se exonerat voluit: 7
debitorē onerare. Aut talē libertatez
nō aufert debitor: 7 tūc nō est vsura
imo posset mereri si bona intentōne
req̄rerz debitorē ate t̄minū vt soluat
ne oneret. Sed si habet corruptaz
intētiōnez: q̄a dīcit sibi q̄ potest vsqz
ad terminū retinere: vt se a dāno nō
releuet: licet nō auferat facultatez se
liberādi: 7 tūc si nō sit v̄sa peccat tñ.
Ihec dīstīndio est valde equa in iudi
cio anime. Concor. Id. de āca. in. c. i
de v̄sis. li. 6.

45 **Q**uero de hoc cāu Cōe Janue p va
rios casus cōtīngētes indiget frēq̄t
pecunia: et q̄a nō est mos h̄ cōitatis
imponē talias: s̄ mutua: statuit q̄ su
per homies Januēses ipōat mutuū
certe quātītatis vsqz ad modū: 7 q̄ti
tatem eius pro quo in cōi expediunt
7 sic ipōsito hoc mutuō q̄libz secūdu
modū sui dīspēdij cogit ad mutuādi
sue ad soluēdū. Cōitas aut volēs re
leuare ciues suos dat ex itroītibz cōis
cuilibet mutuāti ad rōnem de. 6. vel
8. v. l. io. pro cētenario. vtz talis excre
scētia vltra mutuū datū possit accipi
sine vicio v̄se. R̄ndet Alex. de ales in
suo tractatu q̄ nō: q̄a rōne mutuū nō
licet accipe ex crecētīā aliquā. Luc. 6

c. Mutuū date 7 cetera. Itēz q̄a v̄sa
est quicqd solōi mutuate rei accedit
ipsius rei vsus gratia. Ad vsura est
quicqd sorti accedit in mutuo. Rōne
q̄ mutui nō licet recipere lucrū. Non
obstat vt q̄dam dīcūt q̄ tale mutuū
nō sit volūtariū: sed violētū ideo acci
piens excuset: q̄a R̄ndz Alex. de ales
q̄ lz i t̄li mutuo n̄ sit volūtariū abso
lutū: tñ ē volūtariū mixtū. volūtariū
āt mixtū ē volūtariū: p̄p̄ea lz fuerit
a p̄ncipio violētū: tñ in pl̄ibus ciuibz
ex spe lucri a cōitate p̄missi supra p
uentibz ciuitatis fuit volūtariū: p̄p̄te
rea licz cogāt mutuate: tñ nō cogūt
accipere lucz rōe rei mutuate. Mutuū
aut vsure nō est ex hoc q̄ q̄s mutat
s̄ ex hoc q̄ quis accipit vltra sortem
Item non obstat q̄ cōitas pōt ciues
suos releuat in hoc q̄ grauat eos dū
cogit mutuate: quia R̄ndet Alex. de
ales quia releuatio potest fieri dupli
citer. Vno modo per modū gratie
puta quia cōitas aliqd donat gratis
mutuāti qd̄ lz. Alio mō q̄a cōitas ex
post facto vel ate factū obligat se ad
dādū tātu mutuāti: 7 hoc nō lz. Et
spālīter q̄a ex tali obligatiōe mutuū
incipit fieri volūtariū 7 fieri in spe lu
cri. nec itēz obstat si dīcas q̄ hoc pōt
accipe rōe interesse: q̄a mutuās fuissz
lucratus de pecunia mutuata: q̄a re
spōdz Alex. de ales q̄ tale interesse ē
ab enētū: quia sicut potuit lucrari ita
7 p̄der: 7 ideo rōne talis interesse nil
potest accipere. Item nō obstat q̄ ex
talibz mutuis gubernat ciuitas 7 cō
seqd̄ inde magnā vtilitatē rōne cuius
gratificare pōt ciues suos dādo eis
aliquā ex crecētīā sup̄ r̄ddīt cōitatis

q̄a Rndz Alex. per. c. sup eo. extra de
 vsuris. vbi dicitur. q̄ non est faciēda
 vsa pro redimēda vita captiui q̄a p̄
 textu bōi nō d̄z fieri malum. Alura
 est malū qd̄ phibet vtroq̄ testam̄to
 Jude sicut non licet mentiri p̄ vita
 alterius ita nō licz vsurā facere. vide
 s. s. 22. De. de āca. in. c. vsuraz vora
 ginem de vsuris. li. 6. post mlt̄a que
 loquūt ibi de mā vsuraz dicit: 7 pre
 dicta faciunt ad questionē que pl̄ies
 Aenetis occurrit in dubiū. ibi. n. cū
 guerre 7 alia onera occurrerit in cōi
 cogūt ciues mutuare in cōi: et cuius
 mutuati Rndet cōe tātū p̄ cētenariū
 Sorte. No receptā nūq̄ restituit. Et
 ista in vulgari ibi appellat̄ imp̄stita.
 Istū ergo ānuū redditū multi emūt
 7 sepe ruocat in dubiū an istud emē
 sit vsura. Ex p̄dictis p̄z q̄ nō: 7 sic te
 nuī in. d. c. in ciuitate. Tū q̄a nō plus
 p̄cipit q̄ de emptōe vni? possessiōis
 similis estimatōis: tū q̄a pretiū p̄ eis
 crescit 7 decrescit: nā q̄nq̄ valēt. 20
 vl. 50. nūc aut. 60. ducatos cētenariū
 Subiacent etiāz piculo: q̄a posset cōe
 eis in totum tollere: 7 sepe eis onera
 imponit sicut possessiōib? ita q̄ fere i
 omnib? conueniūt cum rebus imobi
 libus: inter quas de iure cōputat̄. vt
 in de. exiui de p̄dyso. s. cūq̄. de vbo
 signi. Reperio tū inter cōsilia Ifede
 ricī cōsilio ducetesimo nonagesimo
 secūdo quēdā theologū disputasse la
 tissime istā q̄onez: 7 cōclusiue tenuisse
 q̄ quo ad ipsos ciues coacte mutua
 tes cōi nō sit vsa censenda: si qd̄ pro
 illa sorte coacte mutuata aliquid reci
 pit mutuās. Ab ipsis aut̄ emere talē
 redditū ānuū est vsa: cui? rationes 7

motiua nō refero: q̄a de iure iudicio
 meo efficacit̄ nō cōcludūt: nec tollūt
 rōnes contrarias. An. de bu. in. d. c. i
 ciuitate. de vsuris. tenet cum q̄ De. de
 āca. rōnib? supradictis. Quidā ḡnal
 ordis heremitaz mltis rōnib? pbat
 q̄ nō sit vsura in istis cōcētib?: tū n̄
 sint licit̄: 7 spālter homib? diuitib?.
 In. c. ḡnali frat̄z minoz Janue cele
 brato serē defmīatū q̄ coadi soluere
 licite p̄cipe poterāt. Il. ā. de Iflorentia
 q̄ fecit latū tractatū format. 5. dubia.
 Priō vtz recta p̄ciētia cōitas possit
 talia guamina indicere: 7 ad eoz so
 lutiōē cōpellere cū p̄dicto icremēto
 7 ccludit q̄ sic: nā cōitas potest idu
 cere collectā pro necessitate sibi icum
 bente. l. oēs. 2. ff. de opib? publicis. l.
 .i. s. qd̄ si nemo. ff. qd̄ cuiusq̄ vniuer.
 no. ff. de piguo. ac. l. si. si. imo p̄pel
 lere potest ciues ad eoz possessiones
 vōdēdas pretio viliori: 7 ad deputā
 eoz nemoza 7 molēdia vsui publico
 accepta tamē competenti mercede. l.
 venditor. s. si constat. ff. cōia p̄dioruz
 Ifacit de rei vendica. l. Item si h̄be
 ratuz. l. rescripto. s. si de mu. 7 hono.
 Item faciunt ea que scripsit Inno. 3
 sen. exco. c. graue. 7 Spec. de sentē. s.
 seqtur. v. qd̄ si vniuersas. et Bar. i. l.
 4. s. actor. de re iudi. Secūdo vtrum
 soluēt talia onera licite possint aliq̄
 recipere incrementa. Rndetq̄ magr
 Diego. ordis heremitaz q̄ nō. imo
 ad restōez tenētur. Idē tenuit Il ap?
 de cast. in repetitione. d. c. i ciuitate.
 et plures aliq̄ magrī. Magister autēz
 Ifrā. de neapoli tenuit contrariuz in
 suo tractatu mōtis. s. q̄ possūt aliqd̄
 recipere tales coacte mutuantes tali

cōitati rōne sui interesse vltra sortez.
 Idē tenuit magr Anglie ordiis p̄di
 cator: et p̄les iuris p̄fessores hoc cū
 sigillo cōsulerūt postq̄ scitauit istos:
 vidus **¶** a. ponit suas opiones dicens
 Credo t̄les mutuātes nedū si coacte
 s̄ si volūtarie mutuāt: dūmodo ex ca
 ritate nō ex spe lucri p̄maria: s̄ bene
 secūdarīa imunes eē a peccato ⁊ vlu
 rapz vitio ⁊ nulli fore restōi obnoxios
 Tercio vtz per donatōez seu libera
 tionē v̄l remissiōem quā facit ciuitas
 de tali lucro istis sic mutantib⁹ per
 statutū super hoc factū liberent a re
 stitutōe ⁊ a peccato: ⁊ ecludit q̄ sic.
 Quarto an tales mutuātes licite vē
 dāt ius qd hnt in dicto mōte vigore
 talis crediti ⁊ recitat dictū magīstrū
 Greg. tenētem q̄ si tātū q̄tū mutua
 uerūt p̄ceperūt cōputādo illud lucrū
 illicitū nō possūt: q̄a iaz est exinanita
 fors. Sed si nō p̄ceperūt adhuc sortem
 tūc possūt v̄dere q̄tū supeſt: vel si ni
 hil p̄ceperūt: vel si aliqd nō p̄p̄ mu
 tuū: sed al̄s licite: tūc totum vendere
 possūt. Idem dicit **¶** ap⁹. Sed **¶** an
 dicit idem se sentire: s̄ dīam esse dīc
 qd intelligat licite p̄ceptuz: naz licite
 dicit istos p̄ iuris habere in ip̄o mō
 te q̄ isti sentiāt: nā multa isti dicunt
 illicita que ipse licita sentit eē. Quito
 vtz licite alij ab ipsis emant. Ir̄ndet
 magr Gre. q̄ nō. Sed **¶** ap⁹ ⁊ dicit⁹
¶ a. tenēt q̄ sic: eo casu quo licz ipsis
 mutuātib⁹ recipere a cōitate: ⁊ alteri
 v̄dere eodē casu licet emprozi emē.
 Sexto vtz tales emprozes licite p̄ci
 piant illa icremēta que isti mutuātes
 p̄cipiebāt. Ir̄ndet **¶** aur. q̄ omni cāu
 quo p̄mo loco mutuās aliqd a cōita

te licite recipit: illud idem licite v̄dit
 ⁊ illud licite emē: ⁊ licite p̄cipitur ab
 emēte: siue sit fors: siue sit accessio: siue
 lucrū: ⁊ quocūq̄ nomie nunciet⁹: ⁊
 hoc sane intelligo circūscripta fraudē
 ⁊ mēte deprauata. Et egregi⁹ vtri⁹
 q̄ iuris doctor pe. de āca. disputauit
 hāc questionē in p̄stīto venetiariuz: ⁊
 tenuit ques soluētes coacte licite reci
 pere illa quinque pro centenariis: ⁊ si
 milit̄ ep̄tores talis crediti hec ille.

¶ Quero pone q̄ est cōsuetudo q̄ recto 46
 res v̄dūt de pecunia ciuitatis alicui
 pro se ⁊ suis h̄dib⁹ dādo. s. florenol
 vel. io. ānuatim pro p̄uētū siue lucro
 quā pecuniā ouertit ciuitas i vtilita
 tem suā: est ne vsura. Jo. de ligna. i. c.
 si. de v̄fis. dicit q̄ cū pecunia sit mē
 sura aliaz rez. ff. de fide. l. si ita. talis
 cōtract⁹ nō erit licitus: peccatq̄ recto
 res nō tamē singulares nisi cōsequat
 bursale cōmodū. Ir̄posset tamē fm cū
 defendi talis cōtract⁹ vbi ciuitas cōsti
 tueret cēsum. s. vel. io. florenoz q̄ cō
 cerneret bōa ciuitatis n̄ q̄tūtat̄is nisi
 fieret in fraudē.

¶ Quid si q̄s mutuāt nauigātū v̄l eūti 47
 ad nūdinas certā pecunie q̄tūtatē
 receptur⁹ aliqd vltra sortez pro eo q̄
 suscepit i se piculū pecunie v̄l mercū
 .i. si pecuniā vel merces saluas porta
 uerit. Ir̄ndz Donal. in sum. q̄ v̄sa ē
 vt in. c. nauigātū. Et ē ratō q̄a de nā
 mutui est q̄ sit gratuitū. vñ susceptō
 piculi nō facit q̄ nō possit esse gratui
 tum: ⁊ sic mutuet naturā suā s̄z glo.
 Unde licet fors p̄mae: tamē nō pōt
 aliquid recipere. Ir̄nō obstat q̄ i alijs
 cōtractib⁹. puta locatione aliqd recipiē
 q̄a locator pōt recipere mercedez: quia

piculū rei locatē remanē apud eū: q̄a
 fm̄ Doff. aliud est in locatōe in qua
 nō trāffert dñum rei locatē in edu-
 ctorem: et aliud est in mutuo: in quo
 trāffert dñum in debitorez. Ubi q̄
 pecunia nauigāti sic dat̄ dñi nauti
 cum fenus. Et sic intitulat̄ Rica i. c.
 7. ff. nautico fenore. Concor. Ihosti. et
 Alex. de alexan. vide. s. s. 4i.

48 Quero q̄d de illo q̄ mutuauit pecu-
 niam receptur⁹ ad terminū alterius
 gñis monetā vel aux. vel argentum
 Ad hoc Rndet Ihosti. sequēs Doffr.
 fm̄ qd̄ dicit Alex. q̄ si hoc ideo facit
 vt in estimatōe lucret⁹ vsurari⁹ ē. vel
 dicendū: q̄ ille q̄ mutuauit pecuniaz
 receptur⁹ pecuniā alteri⁹ gñis ad cer-
 tū tēminū peccat si rōne termini dati
 vult habere pecuniā quā p̄babiliter
 credit pl⁹ valituraz in termino q̄ sit
 pecunia quā dedit. Spat. n. excrecē-
 tiam p̄pter temporis dilationē. Idē
 Donal. in sum. dicens q̄ si quis mu-
 tuauit i ācona mille libras: vt venetijs
 reddāt sibi cētum aurei: et scit vl cre-
 dit cētū aureos ibi pl⁹ valeat: recipit
 tamen in se piculū: q̄ v̄sa est: si i frau-
 dem hoc facit.

49 Donec q̄ debitor vsurarij mutuauit
 socio pecuniam eo pacto vt restituat
 v̄sario sortē et v̄sas deinde currētes:
 an talis mutuās sit v̄sari⁹. Rndz Jo
 cal. in. c. nauigāti. c̄tra d̄ vsuris. q̄ si
 mutuās tūc oīo itēdebat satisfacc̄ vsu-
 rario de illa pecūia quā socio mutua-
 uit nō est v̄sari⁹: q̄a querit dñū eni-
 tare nō captare lucrū. iz. q. 4. Si q̄s
 oblit⁹. ibi aliqua icremēta. et c. qm̄ ibi
 ad qōnem. Nec. n. cū suo dāno tene-
 bat socio sbuenire. zz. q. 5. Si nō licz

.ff. de p̄scrip. v. l. q̄ seruāday. Soluz
 q̄ dñū euitat: vnde pecūia nihil sibi
 germinat: et ideo in eo deficiūt rōes
 phibitōis v̄se. Item cū v̄sari⁹ cui t̄lis
 soluit v̄sas teneat̄ istituē: satis videt̄
 iconueniēs q̄ iste etiam teneat̄ q̄ fec̄
 solū vt p̄desset: vbi v̄o non itēdebat:
 tūc satisfacc̄ v̄sario: cessant tē p̄dide-
 rōnes: vnde tūc peccat. Et si a socio
 v̄sas recepit ad illā restōz tñf. Vide
 s. s. 30.

Quid de illo q̄ mutuauit pecuniam 50
 cōitati hoc pacto q̄ durate debito n̄
 teneat̄ ad collectas. Rndz Spe. i. ti
 de v̄sis. v. Sed pone q̄ talis non est
 v̄sari⁹: q̄a lucrū non capit si dñūm
 euitat Jo. v̄o cal. dicit q̄ si collecte i-
 ponēde essent ex certo q̄ illd̄ de quo
 loq̄t Spe. nō excusatz: si v̄o dubitat̄
 an durate debito aliqua sit iponēda
 vel non. tunc verum est dictum eius
 p. c. nauigāti. q̄a rōne dubij excusaf.
 vide. s. s. 30.

Quero pone q̄ iniurias intuli petro 51
 q̄obre m̄ inimicat̄: p̄pter qd̄ me opz
 sbire expensas florenoz. io. i. mense i
 famulis quos mecū tenē oportet ar-
 matos. vnde ipsi petro egēti mutuo
 centum cum pacto vt m̄ remittat in-
 iuriā: vl etiam sine pacto: sed hac spe
 ductus p̄marie c⁹ gra vel bñuolētia
 vl venia ab eo accepta cessant expēse
 p̄cedē: non autem ex aliqua caritate
 quaz habeā ad illū: nūqd̄ sum v̄sari⁹
 vel saltem peccator. Rndet Laur. de
 Rodulfis videt̄ q̄ non: q̄a licitū est
 cuilibz suam verationē redimē. c̄tra
 de symonia. c. v̄ilec̄. Non obstat si
 dicas q̄ dedit cām delicto: q̄ nō pōt
 redimē verationē ar. de cta. et q̄li. c. i.

quia. Et si peccauerit ille iniuriando
et iste peccat in vendicando. Preterea
hic nihil lucri percipit siue pacificus vel
spatur: solum dānū quod me sibi facis
propter timorem vindicte evitat ar. eoz
que notat glo. i. 4. q. 4. quoniam multi.
qui dicunt quod usure possunt peti ut dānū
euitent.

52 Quid si mihi debes. id est. que non possunt
recupare: et mutuo tibi alia. id est. tibi pro
ut optime satisfacis quod. certum tempus
soluas mihi. 20. an sit usura. Respondet
hosti. quod non: quia nihil mihi ac-
crestat.

Quia secundo circa aialia.
Quero quare locado equū
licet accipe et non mutuando
pecuniā. Respondet Alex. de ales in tertio
in tractatu preceptorum decalogi in expo-
sitione. 6. preceptum quod eo modo quo licet co-
cedere equū pro lucro: si sic possit cedere
pecuniā non esset usura: si concedens aliquid
reciperet propter sortem. In locatōe vero
non transfert dānū eius quod locat. Pre-
terea pecunia non deterioratur per usum
et quātum est de se nullā parit utilitatē
venti sicut facit domus et equus que
sunt locata proprie. In mutuo vero pecu-
nie transfert dānū. unde mutuū dicitur
quali de meo tuū: et ideo piculum rei
mutuate pertinet ad eum qui mutuatur
Contra ius naturale est: quod aliquis percipiat
emolumētū de usu rei que non est sua:
ideo igitur usura est peccatū: et intelligitur
prohibitu hoc preceptum. scilicet. non furtū facies
Item nota sunt triplex differentia
inter mutuū et locatū. Prima quia in
mutuo est piculum in accipiente in locato
in eo qui dat. Secunda est quia mutuū
proprie non deterioratur per usum: ut puta

pecunia: sicut locatū sicut domus vel equus
Tertia differentia est: quia mutuū quātum
est de se nullā parit utilitatē venti:
locatū vero parit ut ager equus vel do-
mus. Sed an liceat aliquid recipere per
usum rei que non deterioratur. Respondet
Ric. quod sic: puta per usum cyphi argentei.

Quero quādo committunt aialia nu-
trienda: puta oves et boves et porci: an
possit intervenire fraus usaria. Respondet
Alex. de ales in suo tractatu quod sic: du-
obus modis. Uno modo quoniam habet motum
lucrum quod pervenit ex tali promissione siue
commissione ortū habet ex mutuo: ut si
quis dānū mutuet alicui pauperi centū
libras: ut ex eis emat boves vel oves
vel porcos nutriendos: ad lucrum illius
qui mutuatur: et illius qui mutuatur tale
lucrum est vitiosum: quia ortum habet ex
mutuo. Alio modo potest esse vitium
ex tali occasione quoniam excludit piculum
principalis commissi a committente: siue quoniam
committens taxat sibi lucrum in tanta pro-
portionē quod non recoparet labor et soli-
tudo nutriendi secundum rectam estimatōem
Si quis enim committit centū oves nutri-
endas ad lucrum: ita tamen quod centū
oves sint semper salve: quicquid contingat:
vitium vbi committere potest ex non equa
recopensatione laboris et solitudinis
illi qui committit. Tunc ergo potest fieri
tales commisiones quādo mutuū et co-
missū non promiscue in talibus: sed dānū
retinet cum periculo quod cetera accideret
potest sine culpa illi qui committitur:
vel et quādo dānū rei commissi coicatur
ei qui suscipit aialia nutrienda ad lucrum
vel etiam quādo piculum coicatur utriusque: et
quoniam secundum rectam estimatōem sic taxatur
lucrum quod recopari potest solitudine

et labor et super illi? cui committunt talia animalia.

3 Quid de illis qui committunt boues vel oves a pauperibus quos forte non habent. Rendet Donal. in sum. quod ubi emit quis a paupere vel a diuite habet animalia que scit vel credit ipsum non habere: et quasi iam tradidisset eos locat eidem pro certa annua pensione usura est: vel ad minus presumendum est in fraudem usurarum fieri. Idem dicendum est de illis qui sciunt committunt fructum terrarum ab illis qui non habent eas terras: si autem sine fraude et bona fide fiat emptio non est dicendum emptorem peccare quod diu durat bona fides

4 Quero pone quod do alicui pecora cum pacto quod percipias omnes fructus pecorum quousque consequar totum meum capitale et postea sint pecora communia. Jo. de ligna in c. si. de usuris. tenet quod iste tradit non sit licitus: cum primo velis capitale certum et lucrum quod est contra naturam tradere. Item quia saltem prima intentio est de c. consuluist. de usuris. Contrarium tamen spe. in ti. de loca. si iam dicendum. i. si. Et ibi Jo. an. i. additioibus. dicit quod iste contractus preedit et eo. ti. et si. z. h. Sed ecce locavi tibi predium. Item quia pecora remanent in domino meo: et meo tamen periculo perit: ergo non est saluum capitale. Nec mix si maius emolumentum percipio quia maius periculum habeo: et ideo ratio dubij videor excusari per c. i. ciuitate. de vrbis. Non obstat quod quando in pecunia mutuata capitale est saluum quod est verum: quia pecunia non deterioratur sicut pecora. Item quia pecora senescunt non pecunia: nam has rationes ponit in simili hosti. in sum. eo. ti. si. an aliquo. h. sed nunquam pro tradenda. Idem tenet dominus Laur. qui dicit

bene tamen fateor quod contractus iste esset illicitus. Si in omni casu quicunque paret pecora lucro hito vel non hito vellem capitale saluum. Bal. in l. i. et. pro socio dicit: hoc facit ad questionem quotidianam socide ouium quod ferunt lana lac et humus modi sunt communia: et non oues in societate date. Est tamen verum quod licet capita principalia sint mortua durat societas in fructibus ut notat in l. si id quod. ff. eo. et ff. de pigno. l. grege. i. per. Et quod dico quod oues in societate date non sunt communes: intellige hoc modo. vic quod capitale meum non est commune: melioramentum et deterioramentum est commune: ubi gratia dedi agnos in socidam: nam quod tunc valebant agni tanquam capitale meum: ante omnia detrahebant illud quod accrescit: ut puta agni quos dedi facti sunt castrones vel porcelli porci: quod si eadem temporis casu est deteriorata estimatio facta inter nos pro medietate veteri orationis periculum pertinet ad me: et pro alia ad te: nam hec est vera societas naturalis que nam tanquam intrinsecam quodammodo omnibus contractibus inest: quia nihil est aliud lex nisi quedam dispositio quam lex neque consuetudo statuit super contractum ut ff. de padis. l. si vnus. si padis. h. quod etiam in spe. Donal. in su. dicit. Illud valde iniquum est cum quis certa capita ouium tradit estimata certo pretio: et si eo pacto contrahit societatem quod totam sortem recipiat de puentibus antequam alius aliquid de puentibus percipiat: vel si paciscat quod de fructibus reparat capita cum mortua ante quam alius de puentibus aliquid percipiat: hoc. n. est quasi tradere oues imortales et generaliter verum est: quod ubi probabiliter dubitatur verum istius vel illius

vel illius deterior sit conditio et forma conditiōis siue pacti adhibiti i cōtrahenda societate nō est peccatum. **A**bi autē ad arbitriū boni viri quālibet conditio alteri⁹ peccatū est ex pte grauantis: si scienter hoc faciat: et teneat ad restōz. **N**ō potest tam dari gñalr doctrina sup h⁹ modi traditiōib⁹ ouiu⁹ ppter varietatez traditionū et uolos qui sub talib⁹ aditiōib⁹ cogitantur a dñis: et enormit⁹: quib⁹ nō ultra medietatē iusti pti in quo casu nō soluz ecclesia s⁹ etiā p⁹uat⁹ tñt ad restōnem et si nō iure fori saltez iure poli: et maxime si simpliciter decipit. ext⁹ de empti et vendi. c. cum dilecti. Si tamen vel nollz restituere aliqd taliter decepto nō esset ei ppter hoc absolutio deneganda cū iura ciuilia sustineāt q⁹ se iuicem cōtrahētes decipiāt: ouz tamē sine dolo vel fraude fiat illud. **I**tem fiat estimatio deceptiōis h⁹ non fm tēp⁹ p⁹esens in quo forte res multū meliorata est p⁹sertim si p industriaz ēptoris est meliorata: s⁹ fm tēp⁹ in quo vēditio facta fuit: extra de ēpti. et vendi. c. cū causa. Similr nō teneat fruct⁹ quos p⁹cipit medio tēpore pputare in pretio: q⁹ excusat ppter bonā fidem et iustū titulū et laborē. et filia. extra de re. ecclie n⁹ alie. ad n⁹az. et. c. requirit. de resti. in integrū.

S Quid de illis q⁹ tradūt boues ad mediationē pro certis sextarijs bladi eo pacto q⁹ si moriant⁹ vel deteriorētur adu⁹tor sbeat medietatē piculi: si autē meliorenē habeat medietatē cōmodi **R**ndet **D**onal. in sum. q⁹ reuera locare boues vel equos: vel ad diez vel ad terminū: dū tamen adu⁹tor non

grauet imoderate de mercede licitū est pactū: aut de cōicādo dāno et cōmodo rei locate iniquū ē ex pte locatoris vbi p⁹babilr dubitet⁹: vtz locatoris vel cōdu⁹toris meliorenē aditio v⁹ vbi credat⁹ q⁹ cōdu⁹toris sit deterior. **I**n pposito tamē in supradco cōtractū videt⁹ cōdu⁹toris deterior conditio: q⁹ a vir aut nūq⁹ potest h⁹re tātū cōmodū de melioratōe bouū q⁹ tū h⁹re pōt dānū de morte si cōtigat. **S**i tñ locator timens ne cōdu⁹tor g⁹uaret boues: et sic timēs de piculo mortis ex tali imoderato grauamie s⁹scēptez appoit h⁹ mōi pactū firmiter pponēs q⁹ si boues sine culpa adu⁹toris p⁹irēt nihil exigerz ab eodem: sed facerz vt rustic⁹ timens ne imoderate g⁹uaret boues: nō est dicendū q⁹ peccarz nisi ppter scandalū eoz q⁹ ignorarēt eius i⁹etōem. **I**llud tamen v⁹m est q⁹ cōdu⁹tor rei potest i se suscipe piculum rei cōdu⁹te et casus fortuit⁹ q⁹ tū est de natura contract⁹. **S**ed in pposito casu non tñ est locatio et cōdu⁹ctio sed societas i piculo et melioratōe et deterioratōe bouū. **I**tem de predictis circūstantijs i iudicio anime stat⁹ confessioni ei⁹ i p⁹ia i q⁹ diligēt examinet⁹ vt dictū est. **A**lde. j. s. 8.

Sed qd de ouib⁹ et aialib⁹ que edūf ad incrementū. **R**ndet fm eūdem q⁹ i hac traditiōe potest iteruenire cōn⁹ societatis tātū vel locatōis vel cōdu⁹ctiōis tñ: possunt etiam cōcurrē cōtract⁹ mutui et societatis. p⁹mo cōn⁹ societatis tñ: vt quādo quis h⁹et. 20. capita ouiu⁹ et facit societate cūz alio h⁹nte totidem: et cōicāt adinuicē ipas oues et picl⁹ et emolumentū et expēsas

circa custodiā et pastū eaz: i quo cāu
si conueniāt inter se q̄ de fetibus re
parēt capita mortua vel de vellerib⁹
et pellib⁹ emanē alia ad augendum
gregē: aut si faciūt aliud pactū licitū
et honestū nō peccant: dū tamē fue
equalitas inter eos ita q̄ h⁹ mōi p̄co
nō videat esse deterior vel melior cō
ditio vni⁹ q̄ alteri⁹. Item pōt esse lo
catio et p̄ductio vt si q̄s habeat 20. ca
pita et tradat ea alicui custodienda et
pascenda s̄ certa mercede pecūie: vel
p̄cipatōe p̄cētū gregis: in quo casu
si dñs retinet p̄culū sibi illorū capitū
nec alias in pactis et cōuētōib⁹ ḡuet
conductōrē licit⁹ est contrāct⁹. Item
possunt cōcurrere cōiūct⁹ mutui et so
cietatis: vt cū q̄s habens 20. capita
tradat estimata alicui: puta p 20. so
lidis: ita q̄ teneat ei reddere medie
tatē sortis. s. 10. solidos: q̄cqd cōtigat
postmodū de ouib⁹: et tunc p̄inde est
ac si creditor dedisset ei mutuo. 10. so
lidos et q̄bus cōpatis. 10. capitib⁹ cō
traxisset societate cum credito: et hāte
alia. 10. capita ita q̄ sint cōia et ipi so
cio sint in p̄culo et p̄cētib⁹: i quo cāu
si cōtēplātōe mutui ḡuaret creditor
debitōrē in cōtractu societatis v̄sa ē.
Et in hoc casu p̄cedēduz est sicut di
ctum est in p̄mo casu de cōtracta so
cietate.

¶ Quero pone q̄ dedi asinā meam in
societate in q̄nquēniū et ē d̄ consuetudie
q̄ in fine q̄nquēniū diuidat asina et
fetus vel pecudes et fruct⁹ eaz: interi
asinā parit nāliter: nūqd rustic⁹ mihi
tūbiē ad aliqd. dicit bal. in. d. l. i. §.
pro socio. q̄ nō: quia essz eodē modo
paritura penes me etiam si sit estiata

tradita: q̄a in p̄tractib⁹ nō ordinatis
ad dñū trāfferendū estimatio n̄ fac
empti. vt. ff. eo. l. cū duob⁹. §. dāna. ff.
loca. l. 2. Et hoc p̄ reglām traditā. ff.
de contrahen. ēpti. l. cū manifesta. §.
nemo. Sed qd si p̄it cāu fortuito cui
resisti nō potuit. Text⁹ dicit in. d. §.
dāna. q̄ p̄culuz est cōe: vnde si asina
erat estimata. 10. rustic⁹ tenebit mihi
reficere. §. naz si uihil reficeret totum
meū dānū foret qd est contra illum
textū q̄ dicit q̄ dānū ē cōe. Et sic alr
iudicam⁹ de casu fortuito: et aliter d̄
cāu nālī. Sed si interuenit culpa ru
stici tenet emēdare totam q̄tatem
q̄a ante temp⁹ societatis diuidende
tota asina mea est: l. estimata fuerit
tradita vt p̄dixi. Et fac. §. de pactis
l. si pascenda. Si vō postq̄ asinam
debiuit eq̄liter parti interuenit c̄lpa
rustici tunc nō tenet mihi nisi ad di
midia p̄tez p̄ctij: quia non dānifica
uit me in plus.

¶ Quero pone q̄ dedi boues cuidam 8
cum pacto q̄ dare debeat. 20. staria
bladi i āno. R̄ndet Jo. de ligna. in. c.
fi. ex de vsuris. aut locat opa bouū:
et licitus est cōtract⁹: q̄a boues dete
riorant. Sed si volo boues recupare
p̄ctio quo facio estimari cum trado
nec volo p̄culū deterioratōis subire:
q̄uis bene velim s̄bire iudiciū diuiz.
s. mortem nālem: et tunc p̄ctus esset
illicitus. Alide. §. §. 5. et 7. §. primo.
Item fm. Donal. in sum. i bob⁹ hoc
modo posset licite contrahi societas
Talis cessit tali rustico ad laborādū
ad quartā p̄tez lucri et dāni duos bo
ues p̄tio. 20. libraz suscipiens i se di
ctus rusticus tres p̄tes p̄culi: dñs vō

quarta 3

quartaz prem quocūq; casu fortuito
 vidi boues pierint etiā vino iudicio
 Et pro quarta pte laborerij videtur
 bouuz; pmisit rusticus deferre ad do-
 mū suaz. iō. corbes frumēti: 7 pmisit
 dñs se esse cōtentū de dicta q̄titate:
 etiam si plus posset habere: 7 si rige-
 rit q̄ dictus rusticus nō posset dare di-
 ctam q̄rtā ptem p eo q̄ rustico non
 remanerēt tres corbes frumenti pro
 tribus p̄tib⁹ laborerij bouū illius anni
 deductis laborib⁹ 7 expensis circa bo-
 ues 7 opas p̄dicti laborerij ppter ste-
 rilitatē vel infirmitatē rustici v̄l bouis
 vel alio casu fortuito nō teneat v̄d⁹
 rusticus: s̄ tam teneat p rata: 7 si nihil
 lucret in nihilū teneat: s̄ teneat v̄l
 sibi reddere estimationē opum 7 la-
 boris rustici p̄dicti 7 laborerij p q̄rtā
 pte si rusticus p̄didisset opas suas 7 p̄
 dicta teneat p̄bare v̄d⁹ rusticus per
 duos bonos 7 legales vicinos suos
 q̄ iurēt de credulitate 7 ipse id rusticus
 iuret q̄ ita sit rei veritas.

U Sura tertio in ēptōib⁹. vtz
 liceat emere redditus p̄dia-
 les ad vitam sine vitio v̄be.
 respondet Alexander de ales in suo
 tractatu q̄ talis cōtractus est licit⁹: 7
 fieri potest: v̄n tamen seruēt eq̄litas
 inter v̄dētē 7 emētē. Oportz enī q̄
 inter eos hūc equalitas iuris n̄alis:
 ita q̄ p̄tū datum ab emente p̄porti-
 enet rei vendite. Alī si corrupet eq̄li-
 tas illa esset cōtractus illicit⁹: 7 iō q̄n
 ibi est excessus corrupēs istā p̄portioz
 siue ex pte emētis: siue v̄dētis cōtractus
 rescindi potest sicut illicit⁹: puta si p̄tū
 notabiliter excedit rem: vel res excedit

p̄tū: dico autē notabiliter: q̄a excess⁹
 p̄uus p̄tēij vltra rem: vel res vltra p̄-
 tū nō vitiat cōtractū: sed excessus
 clarus 7 notabilis: 7 ideo statuerunt
 iura q̄ si q̄s decept⁹ ē v̄l medietatē
 iusti p̄tēij pōt recedere a cōtractu vel
 agere ad sup̄plementū p̄tēij. ex de ēpti.
 et vendi. c. cū cāz. sup qd dicit glo. q̄
 dimidia ps iusti p̄tēij debet sic itelligi
 Ecce res valet. iō. tu vendidisti eam
 pro. 4. p̄z q̄ tu es decept⁹ in. 6. f. 6.
 sūt pl⁹ dimidia que est q̄nq; et sic es
 deceptus vltra dimidiā iusti p̄tēij. pōt
 etiā esse deceptio ex pte emptoris ita
 q̄ ipse est decept⁹. p̄pone. n. q̄ res va-
 leat iō. 7 emptor soluit. 16. deceptus
 est in. 6. que sunt pl⁹ dimidia que est
 .5. 7 ideo pōt agere ad p̄tū restituēd⁹
 qd plus dederat: vel in toto recedere
 a cōtractu: q̄a decept⁹ est vltra dimi-
 diam iusti p̄tēij. Non sic autē si esset
 decept⁹ in. 5. q̄a sunt dimidiū: 7 non
 vltra dimidiū: lz aut iura taxauerint
 istū excessuz q̄n est vltra dimidiā pte
 iusti p̄tēij: ut alī n̄ possit agere ad sup-
 plementū vel recedere a cōtractu: tñ
 in foro cōscientie vitiat cōtractus: etiā
 si ē deceptio. 7. dimidiā iusti p̄tēij: q̄a i
 dimidia potest esse notabilis excessus
 7 clar⁹ corrupens eq̄tatē iuris n̄alis.
 Sic q̄ inter v̄dētē 7 emētē pōt esse
 licitus cōtractus si seruāt equalitas.
 Talis autē equalitas pōt seruari q̄n
 redditus emētis ad vitam. hoc autē
 est quādo p̄tū est tante q̄tītatis q̄
 p̄lati etate emētis 7 sanitate eiusdē
 7 p̄culis cit. a fruct⁹ possessionū 7 la-
 borib⁹ 7 solitudinib⁹ nō apparz q̄s
 habeat meliorē ptem notabiliter vtruz
 emens vel vendens. Si autē talis

equalitas corrupat: certum est qd talis
tractus non potest fieri: nec est licit?
Preterea certum est qd cu qd est dñs
alicuius rei dñs est et vñs eiusdē rei.
Itē dñs xñs alic⁹ rei pōt eā simplr
transferre. Idē est etiā trāsserre vñs
fructū retenta sibi ppietate rei: vt pz
in locatis. Adēf etiā posse pbari
ex xño dñio: quia sicut dñs rei pōt eā
trāsserre simpliciter dādo: vel vñdēdo
vel retinēdo ppietate rei et trāsserē-
do vñm ita potest dare vel vendere
quo ad determinatū tēpus: et sic pñt
vendi reddit⁹ ad vitam. Preterea sic
habet extra de vsuris. c. nauiganti.
rōne dubij excusat huiusmōi tract⁹
Si qd pñū vinū oleū: vel alias mer-
ces vendit vt āpius qd valeāt i certo
termino recipiat pro eisdem: si tamē
tempore cōtract⁹ nō fuerat eas vñdi-
curus. Rōne. n. dubij ille qd plus acci-
pit qd dedit excusat in tali contractu
vt dictum est. s. Sed in emptōne et
vñditiōne redditus ad vitā. dubium
est vtz vendens plus det qd accipiat
quia emens potest cito mori: etiā nō
pcepta forte: et vtz emēs pl⁹ accipiat
vl⁹ det: qd pōt mltū supuiere et cito
mori: sed ratiōe dubij vidēf excusari.
Adēf qd ppter iustā excusationē
et ppter piculū ānexū ipsi tractui ex
natura eius ex pte vtriūsq. i. vñdētis
et emētis: et etiā ppter rōnes xñi dñij
et liberā volūtate cōtractētū qd pñt
de natura sit licitus. Dico autem de
nā sui: qd ex pte cōtractētū potest esse
vitiū in contractu ppter corruptā itē-
tionē eius: puta si aliqds diues sibi ad
sufficiētiā non ppter vite necessitate
s. ppter auaritiā vt dñio: fiat tales

redditus emit: hoc. n. est turpe lucrū
ex pte cōtractētis. Tōcor. Ray. Idē
tenet ihosti. i. qd iste tract⁹ sit licitus
in ti. de vsuris. §. an aliquo. Idē Jo.
an. in additōib⁹ ad Spe. sup rubi. de
vñs. et archi. i. c. hñq. i. 4. q. 4. et cy.
in. l. si pñ. C. de inoffi. testa. et Inno.
et Vincen. in. c. in ciuitate. et Ricar.
vide. s. ēptio. §. ad argumēta i cōtrū
vide pulchras Rñsiōes.

¶ Quo autem iure vendēs aliquid ad 2
vitam: puta possessionē potest illud
retinere quando emens post vendi-
tionem paz supuixit. vide eisdē.

¶ Sed qd de his qd emunt aliquos red- 3
ditus ad vitā vñditoris seruatis de-
bitis circūstantijs ex etate et sanitate
ēptoris. Rñdet Monal. qd secure fieri
pōt: qd nō cadit ibi desiderij mortis
alic⁹: si vbi emēf ad vitam emptoris
nō est tutū ne vñditor desideret mor-
tem emptoris.

¶ An liceat emere redditus pñdiales 4
hereditarie. Rñdet Alex. de ales. vbi
s. fm aliquos qd talis contract⁹ pōt
fieri licitus si seruet ēqtas iuris nālis
qd qdem sit quādo tanta equalitas
seruat in tractu qd nō liqdo apparz
qd cōtractētū habeat meliōre pte
Si autem liqdo appareat qd pñū est
nimis puū respectu rei empte tūc est
corruptō ēqtatis ex pte emētis et tñf
emēs ad supplemētū iusti pñij. Et si
esset pñium ita puū qd esset min⁹ me-
diate iusti pñij posset vendēs i foro
iudiciali recedere a contractu. Si autē
terra que vñdēf est ita puī valoris et
pñiuz ita magnū qd notabilr excedit
rem emptā vl⁹ venditāz tūc corruptē
ēqtas ex pte vendētis et tñf vñdēs

in foro

in foro sciencie restituere qd accepit vlt
iustu pium. Et si excessus esset vltra
dimidia iusti pti posset emes recede
a contractu. Concor. Ric. Ino obstat
illud L. an. 25. qn vedis qd piam cini
tuo: vel emis ab eo ne cōtristes frēm
tuū: sed iuxta numez ānoz iubilei e-
mas ab eo: et iuxta supportatōes fru-
gum vendet tibi qto pl' āni reman-
serint post iubilēū crescet tps: et qto
min' tēporis numeraueris: tāto mi'
emptio cōstabit: qā Rndet idez q' ibi
fuit aliqd litterale et aliqd morale: q'
autēz ibi fuit lrale n obligat sicut nec
iubilcus: l3. n. moralia legis obligent
nō tñ obligāt iudicialia nec cerimo-
nialia: qntuz autēz q' fuit spūale i illa
lege apparet ex glo. q' magis phibet
auaritia diuitiū q' forma contractus.
Unde glo. dicit q' necessitatib' pri-
moz est sbueniēdū: nec ē negotiādū
de necessitatib' paupum: imo magis
diuites debēt indigētib' sbuenire cō-
modādo et comodata paulatiz d fru-
ctib' recipere. vbi p3 q' veditō a paupe
facta fit ppter defedū: et emptio tenz
locū mutuatōis: et ideo est min' iusta
ppter necessitatē veditōis et malitiam
ementis: et ideo illud qd pl' accipit
nō habet iustu titulū possessiōis. Alibi
ē aduertēdū q' qn qd emit possessiōē
ad temp': vel simplr cā lucri qd expe-
tit tñ ex natura tēporis: et nō ex nā
rei possesse vitiū est in cōtractu: et tale
lucz dicit turpe i iure. Si hō h' mōi
possessio ematur cā lucri: et talis ēptio
fuerit minus iusta ppter necessitatez
vendētis cui ex caritate sbuenire de-
buit in tali contractu est vitiū vsure:
non p se sed p eqpollētiā: quia lucrū

qd puenit ex tali contractu militat cōn
caritatē. Si hō possessionē emat nō
cā lucri: pmo et p se: s' ad necessitatez
et vtilitatē vite: dū modo saluetur in
emptōe eqtas si plus accrescat pcessu
temporis q' def illud sit ementis: qā
illud accipit tanq' suū ppter nām cō-
tractus: et nō rōe tempous: nisi valde
per accidēs. Itēz nō obstat q' i ēptōe
hēditaria fructuū temp sit iequalitas
iusticie et notabilis excess' supra fortē
qā Rndet idem q' nec ius nāle: nec
ius positiuū dicit q' ille q' emit rem
hereditarie teneat tātum dare p ea
q'itate: pabile est q' ipse debeat p-
cipere p totam vitā suā et filij et nepo-
tes et tota posteritas sua: qā fm hoc
res que emit hereditarie nō possz ca-
dere s' iusta estiatōe: s' quādo taxat
iustuz ptiū suffiat q' habeat respect'
ad illum qui emit et posteritatē vsqz
ad certum gradū: puta forte vsqz ad
filium vel nepotem: nō autē oportet
q' habeatur respectus ad omnes qui
possunt succedere vsqz ad omne tps
quia sic non posset estimari res que
vendit.

In qd possunt vēdi reddit' papiēdi
vel ius papiēdoz reddituū ptiō mi
noxi eo q' statim emēs soluit q' esset
ptium si solutio singlis ānis differet
puta an liceat emere reddit' molēdi
noz vsqz ad .io. ānos dando minis
ptiuz: qā statim soluit q' daret si so-
lutio singulis annis expectet. Rndz
Alex. vbi. 3. q' casus est licit'. Idem
n. est supponēdū q' futuri fruct' emi
possunt: siue iura papiēdoz fructuz
sicut iura molēdinoz vel pedagogoz
Secundo supponit q' iustum ptiū

S

debuisset esse proportionatū rei vendite. Iusticia autē pretij attendi dēt a tēpore contractū: vt tantū dēt q̄tū valz res tpe contractū: nō tātū q̄tū valitura ē toto tempore sequenti: q̄a res nō dēt estimari nisi fm q̄ valet tpe conctū. Unde Ihost. li. 5. ti. de usuris: quādo agit de casib⁹ qui videntē esse usurarij et non sunt: dicit in. iz. casu. Quādo vendo fruct⁹ ad temp⁹ nō tñt mihi emptor resarcire si pl⁹ p̄cipit de fructibus q̄ sit fors: et hoc rōe incertitudinis fm ergo cū taxare dēt p̄tūz habēdo respectū ad valorē rei tēpore cōtract⁹. Tertio pōt ex hoc cōcludi esse licitū: q̄a l⁹ plus p̄cipiat emens tēpore sequenti q̄ dederit: tamē illud qd p̄cipit est de forte ppter xam veditōnē factam iure p̄cipiēdoz fructū: cū iusticia p̄tū attēdat tempore tract⁹ quo tpe nō magis valz q̄ vendit. Attētiūz .n. et usura est q̄n dāt minus p̄tūm q̄ valeat res tēpore contractū a quo tēpore iustū p̄tūm iudicādūz est. Inō autem vitū est si dāt min⁹ p̄tūm q̄ daret in futuro Inō obstat q̄ sicut se hz venditor ad ēptorem: ita ecōuerso emptor ad veditōrē si pl⁹ accipiat rōe plōgate solōnis v̄hari⁹ est censend⁹. Sed sic est in pposito q̄a minus dāt q̄a anticipat p̄tū: q̄a rñdz q̄ argumētum nō cogit: q̄a licet maioritas p̄tū in vendente ppter dilatiōēz et minoritas in emente ppter anticipatiōēz faciat v̄hariū: tamen nō sic in pposito. Primo q̄a nō debet iudicare minus p̄tū qd est proportionatū et iustū rei que vendit: l⁹ forte sit min⁹ respēu futuri. Secūdo q̄a illud de anticipatiōe tpis locum habet quādo res que vendit n

statim tradit: s̄ p̄tūm statim datur et p̄tūm expectat. In pposito autēz statim dāt res que vendit: l⁹ vsus expectat. Unde in emptōne et veditōne interueniret duplex expectatio vt . 7.

¶ primo.

Et gratia expectatiōis rei vendite liceat plus accipere a venditore v̄l min⁹ dare ab emptore. Rñdet Alex. vbi. s̄ q̄ in emptōne et veditōne interuenire potest duplex expectatio. Primo vt expectet res vedita: et q̄a expectat iō minus dāt: vt si q̄s dat .io. pro mina frumenti que valz .iz. receptur⁹ min⁹ in alio tempore: talis expectatio si est ex pacto usura est. v̄id. 7. 6. 16. Alia ē expectatio nō rei sed vsus eiusdē: puta q̄a res est talis nāc q̄ emens nō pōt statim ea vti. Potest .n. cōtingere q̄ res que vendit statim tradit: s̄ tam ipsa res nō habz statim vsum suum. Et ideo si emens minus dat: q̄a nō potest statim vti re sua ppter expectatiōēz vsus nō peccat: q̄a res statim tradit et tñ vendit quātum valz tpe contractū: l⁹ dēt min⁹ p̄tūm pro ea ppter vsū successiūū eiusdē: sicut i redditi⁹ molendioz: v̄l i pceptio redditiūū est successiua: vel q̄a expectat vs⁹ eiusdē: vt si q̄s pro pelle varia que statim dāt min⁹ dat circa pentecosten q̄ circa festū sancti Michaelis: q̄a vs⁹ eius expectat circa p̄tecosten: et nō in festo sancti Michaelis: q̄z .n. res dāt vtroq̄ tpe: tñ licz vno tpe dare minus p̄tū q̄ alio tpe: nō ppter rem expectatā: s̄ ppter vsum.

¶ Quid de his q̄ i agro semiato emūt fruct⁹ p̄cipiēdos illo āno: an est vsa Rñdz. Donal. in sum. q̄ n̄ ex forma tract⁹

tractat. Potest tamen fieri in fraude
 usurar: ut si tantus est ager et talis quod
 similis sit quod inde fructus colligendi va-
 leant in autumno plusquam septem dederit
 ubi gratia dedit. id est. solidos et similis est
 quod valebat. 20. et maxime si persona est
 que tales conditiones consuevit exercere.
 Unde restitutio in foro pene iungenda
 est ei. Si autem probabiliter dubites utrum
 fructus illi plus vel minus debeant valere
 quam debitor dedit non est verum. Eodem
 modo iudicandum est de creditore qui
 possessionem alienam recepit pro certa pe-
 cunie quantitate ita quod usque ad certos
 annos: puta quadriennium vel quinquennium
 faciat fructus suos iure proprietatis: et enim
 talis contractus non sit verum potest tamen
 fieri in fraude usurar et recurrendum est
 in foro iudiciali ad supradictas presu-
 ptiones. In foro autem penali stabit eius
 confessio: tamen presumendum est contra
 talem debitorem: et iudicanda est restitutio in con-
 fessione. Si fructus illius terre dissimiliter
 credebantur plus longe valere quam ille de-
 derit si aliquis iustus emptor inueniret.
 Bal. 20 in leica. C. de usuris. dicitur
 his qui emunt frumentum in herba: aut
 pens numeratio est causa damni ipsius ven-
 ditoris: et tunc est verum: aut sola conventio
 est causa damni quia de presenti non soluitur pro-
 prium et contractus est licitus: aut neutrum
 est causa damni quia frumentum quod est in herba
 non plus valet tempore contractus et si
 contractus non est verum. ut ff. de con-
 tractibus empti. l. fistulas. §. frumenta. et l. debi-
 tor. §. simile. de verbo obli. l. in stipula-
 tem. §. sacramenta.

8 **Q**uid si quis tibi debeat soluere centum
 ducatos post tres annos ita quod antea non
 tenebat: et ad presentem soluit cum pacto

quod retineat sibi. id est. ducatos propter iter-
 currens tempus trium annorum quorum
 terminum pervenit: an vendendo istud tem-
 pus sit usura. Rndeo secundum Gerardum
 obdone. quod non: et quod potest sibi retinere
 istos. id est. ducatos quia pervenit tempus solu-
 tionis. Item istud tempus est sui iuris
 propter quod potest vendere valore illi.
 Facit ad hoc. l. si constante. §. quotiens.
 ff. solu. matri. quod non est intelligendum de
 mutuo gratis dato. Si enim tempus
 illud nihil valeret non amplius esset tenendum
 ad mori solvendum quam teneri ad solvendum
 usque ad post tres annos et non ante.
 Si autem obijcias quod qua ratione pecunia
 mutuata nihil ultra se valoris vendi-
 bilis habet eadem ratione nec pecunia
 ad tres annos solvenda: et ideo vendendum
 tempus eius. id est. florenis. videatur usura
 Dicendum quod hic non venditur pecunia:
 sed solus ipsius tempus quod utique est ven-
 ditoris: et re converso. Tempus pecunie
 mutuate non est pretoris pecunie sed rece-
 ptoris. id est. usque ad terminum sibi proprium
 propterea sibi vendi non potest sine vitio
 usure. Si vero is qui tibi post tres annos
 tenetur soluere mutuarum tibi. 80. ducato-
 rum: tunc idubitate usura foret eo quod
 venderet tibi tempus pecunie mutuate
 Quamvis. n. pecunia ex se non valeat pro
 se ipsa tamen ex ventis industria et fa-
 cultate aliquem valorem accipit: seu
 accipere potest. Propterea ille usus
 seu facultas vendi potest ab eo cuius
 ille usus est legitime vendi. Si iterum
 secundo obijtes quod cum huiusmodi centum flo-
 renos facultatem habeat vendi eis vel
 possidendi eos: non solum pro tribus annis
 sed etiam pro toto tempore futuro. bene
 eque poterit vendere facultatem hanc

futuri tps mutuado sicut pstat debitor facit qd non tenet eos soluere nisi tres annos. Ad hoc dicendum quod hic et ibi non est eadem ratio: nam huiusmodi pecunia non potest ea in quantum ratione pretij habetur seu numerum mutatis uti nisi mutuado vel pro re altera commutatio: utrobique autem currit tempus futurum non pro eo quod pecunia deditur: sed pro eo cui mutuat vel in emendo commutatur seu appropriatur vel simpliciter vim pretij sui: si debitor prefatus nihil mutuat: unde soluit. 85. ducatos: sed potius debitum suum soluit: et de hoc quod ante tempus debitum soluit vel aliquod pretium recipit quod quidem mutui pretium dici non potest: cum nihil mutuet: sed solum dici potest pretium anterioratōis ipsius solōis: quia anterioratio hoc pretio estimabilis est: ideo licite potest vendi. infra. de maro. in. 4. di. dicit. Quero pone quod aliquis dabit alicui pro annu aliquid et rogat quod soluat sibi statim et dicitur: sit liber pro dimidio debiti. Respondet quod est usura: quia mora temporis facit hoc negotium illicitum: unde vel debet sibi totum soluere vel nihil diminuire pueniendo tempus: et hec erit gratia: vel expectare tempus: et tunc erit iusticia: aliter si diminuit et puenit tempus solōis tenet de residuo restituere.

Quid si emi ab huiusmodi possessiones censu io. corbiu frumeti pro pretio quo huiusmodi possessiones ex quibus haberet similiter videtur. io. corbes adiecto quod omnibus bonis suis indifferenter soluere teneatur. Dubium facit quia non emio fructus certi predij: et sic potius ubi obligatio personalis iuxta notata per Innocentium. c. i. ciuitate: de usuris. Item hic non emio certum ius reale. Respondet Jo. de ligna. in. c. si. de usuris. quod si census constituit in bonis

et ad bona fiat relatio: non est censendum contra? ubi? cum hec merces hoc pretium et alia iura realia licite sit emer. ff. de herc. vel ac. v. et maxie procedit cum legitimum est pretium et ad obiectum census relatum. Caveat tamen debitor ab itentioe deprauiata cuius solus deus est cognitor. extra de usuris. c. cum tu. i. si. Sed dicit dominus Laur. inescit videre quomodo in casu proposito census ille constituitur in bonis: et dato quod omnia sua bona obliget: non tamen negat quod possit constitucere in bonis suis: et illud vendere: nec ullam facio differentiam siue constituat in pecunia: siue in rebus: puta grano vino. ar. i. 4. q. 3. plerique. et quod notat Innocentius. in. c. in ciuitate. et ita credo Jo. de ligna. sensisse. Ad predicta facit questio illi? quod vendit fructus domus pro centum annis. de qua Bar. in. l. 2. substitutio. ff. de le. 2. q. dicit. quod aut vendit fructus constitucendo ius in re ipsi ementi: et tunc est alienatio rei. l. si. e. de re. ecc. e. non alie. Aut non constitucendo sed obligando se ad de psonali ad dandos fructus: et tunc non est alienatio. l. si. de trahen. empti. et l. liberto. i. p. ff. de adi. lega. et quod licet procedat. An constituat ius in re vel non. notat. ff. de usufructu. l. si ita.

Quid de his qui emunt ab ecclesiis vel monasteriis certas possessiones tenendas toto tempore vite sue ita ut post eorum mortem ad ecclesias redeant. Respondeo hosti. in sum. eo. ti. 5. Sed an aliquo. v. quod de his qui Ray. et Geoff. iudicauerunt hunc contractum usurarium eo quod homines sperant vivere et sic sperant se amplius percepturos de puenibus possessionibus quam sit pecunia quam

dedecrui

dederūt et sola spe contrahit vsura.
 Si tamē q̄s vnam possēsiōē dat et
 recipiat aliam equalēte licit⁹ ē cōtā?
 certe salua pace eorū: nam ita hoies
 spare possunt lucz in hoc vltio p̄dū
 sicut in p̄mo: et adeo licit⁹ est cōtā?
 p̄m⁹. l. ēptōis 7 vēditiōis sic 7 vltimi
 .l. p̄carij nisi in fraudē fiat: nā vterq;
 approbat a iure. Ip̄sūmet etiā scripse
 runt q̄ nō habet locū vsura nisi i mu
 tuo 7 ego addidi regulari vt apposi
 tionē multoz casuū cuitarē: deo dic
 q̄ iste cōtā? sicut 7 ille de quo di
 cit. s. Quid de his q̄ oues rōe incer
 titudis excusant. C. eo. l. z. 7 de pac.
 .l. i. 7 l. i. ff. de cōdic. 7 demō. Si tamē
 ponas pro cōtāti q̄ malā intētiōē
 hēant 7 q̄ eos remordeat cōscientia
 nō excuso: purgēt cū sciaz. s. de p̄
 scrip. c. fi. extra de vsuris. c. in ciuitate
 Sed ego de illis nō sum. hec hosti.
 ii **Q**uidēam⁹ circa v̄faz fraudes. Idōe
 q̄ q̄s petit a me mutuū offerēs p se
 curitate mutui ipotēcā suoz bonozū
 ego autē illi dico: nolo mutuare: sed
 parat⁹ sum emere pro eodē pretio: et
 vsq; ad certū temp⁹ reddere p eodē
 v̄fari⁹ p̄sumoz maxie si modicū p̄tiū
 interuenit fm̄ hosti. in. c. ad nostraz
 de empti. 7 ven. p̄ illum tex. 7 l. q̄uīl
 .s. si cum essz. ff. ad vel. Et hoc videt
 sēire hosti. q̄ ex solo pacto de reuē
 dēdo cōtā? p̄sumat v̄fari⁹. hugo.
 vt refert Archi. i. 4. q. 3. pleriq; sentit
 cōtrariū in eo q̄ dicit q̄ talis si facit
 talem cōtā? i fraudē v̄faz peccat
 mortalit⁹: nec a peccato vlure defēdit
 lz nō posset ab ecclīa cōdēnari. Si at
 nō facit in fraudē nō peccat: q̄a talis
 cōtā? est licit⁹: 7 talis emptio 7 ven

ditio licita. C. de pac. inter emp. 7 vē
 l. si fūdū. 7 d i diē adiec. l. quoties. hec
 ille. Si ergo nō pōt ex solo pacto ab ec
 clesia cōdēnari: q̄ nō insurgit ex solo
 pacto p̄sūptio q̄ sit cōtā? v̄fari⁹:
 q̄a tunc possz ab ecclīa cōdēnari vt. d.
 c. ad nr̄az. 7. c. illo vos. de pigno. hoc
 etiam videt ibi sentire Archi. q̄ post
 v̄ba hugo. dicit q̄ si iterueniat p̄di
 ctū pactū de retrahēdo 7 defēd⁹ sit i
 p̄tio iusto fm̄. c. ad nostrā. tūc iudica
 bit vsurari⁹. Idem expresse ibi dicit
 Inno. Idem hosti. in sum. in ti. de
 emp. et ven. s. fi. v. illud aut notatur.
 Albi dicit q̄ q̄nq; trāsīt de p̄dū ad
 cōtā? in fraudē legis: vt q̄n accedo
 ad vsurariū et volēs recipe mutuū
 ipse nō cōsentit: q̄a timet de v̄fis: sed
 dicit q̄ emet si voluero. Si hoc dicūt
 testes q̄ fuerūt meū q̄ talia v̄ba ha
 buim⁹ et venditio sit longe circa iu
 stū p̄tiū: vel p̄pe iustū p̄tiū: et cōstat
 q̄ empto: v̄fari⁹ est: et q̄ ego si facē
 possem nullaten⁹ eram rē vēditurus
 nō valet cōtā?: vt in. c. ad nr̄am. de
 cōtrahē. emp. Jo. an. in. d. c. ad nr̄am
 dicebat. Expiencia docuit q̄ vsurarij
 dimissis cōtātib⁹ mutuū ichoauerunt
 facere cōtā? ēptiōnū cōditiōaliū. s.
 cum pacto de reddēdo rez postea nē
 forma cōtā? ex vi illi⁹ pacti iudicaz
 illum v̄fari⁹: cepūt bina instra facē
 p̄mū pure ēptōis. secūdū p̄missiōis d
 reuēdēdo: hodie p̄o opz debitorē in
 digentē pecunia cōfidere v̄fario sicut
 sacriste faciendo sibi puz instrū vē
 ditionis: vnde videt sentire q̄ soluz
 hoc pactū sufficiat: sed eo. c. sup glo. sē
 tit contrariū: et idem in. c. illo vos. s.
 q̄ tria concurrere debeant. s. ēptoz:

usurariū nō interuenisse iustū p̄tū: et
pactū de reuēdēdo: 7 idē dñs Laur.
de pinu. dicit ita seruari in p̄dica. s.
q̄ illa tria req̄rūt. vid. s. v̄sa p̄mo. s.
40. 7. j. s. 25.

12 **S**ed qd si fiat pactum de reuēdēdo
.j. 10. ānos: ita tamē q. j. ānquēniūz
istīz reuēditōis nequa q̄ facē teneat
Rūdz ihosti. 7 Jo. an. in o. c. ad no-
stram. in nouella. q̄ eo ipso fraus de
tegitur.

13 **Q**ued qd si q̄s vedit ius p̄cipēdonū
reddituū qd tempore contractū valz
centū: 7 q̄a expectat solōnē fiēdā cer-
tis terminis vult habere cētū: et. 20.
nōqd est casus licit⁹. Rūder idē alex.
vbi. s. videf dicēdū q̄ nō: q̄a cū stati-
tradat res que vendit⁹: 7 ēptoris stet
p̄culo 7 statiz alteri vendē potest eā
7 q̄a expectas solōnē fieri uis habere
plus p̄pter dilationē tēporis: videf
indirecte cōmitti v̄sa: 7 quasi q̄s indi-
recte mutuet p̄tū iustū rei vendite
.s. libras centū vt ex illis habeat. 20.
libras vltra fortez: hec v̄sura idirecte
videf cōmitti 7 esse i omni re vedita
ad temp⁹. Si. n. res in p̄senti valz. 10.
7 q̄s vendat eaz. 12. p̄pter expectādā
solutōez videf indirecte mutuari. 10.
vt recipiat vltra fortem libras duas:
hunc tamē casuz dicit. extra de v̄bis.
c. in ciuitate tua. ex forma sua nō esse
v̄sariū: nihilomin⁹ tñ veditores pec-
catū nō incurrūt nisi dubiū sit merces
ipsas plus vel min⁹ valere tpe solōis
forte autem dixit ex forma sua nō ēē
v̄sariū: q̄a est v̄sura indirecta: vt cū
dictū est. s. indirecta v̄sura incidit p̄
cōtractū mutui. vide. j. s. p̄ximo: et
s. 16.

14 **Q**uero an aliquo casu liceat v̄dere
ad credētiā. Rūdz Alex. d. alexā. vbi
s. q̄ vendere ad credētiā pōt fieri tri-
pliciter. Vno mō credētiā pretij sol-
uendi in tempore futuro pōt incidē
in contractu p̄ gratiā 7 liberalitatez
venditoris. s. quādo res vendit⁹ fm
iustam estimatōez p̄ tempore ēptōis
7 mutatoris ipsius rei: 7 ipse veditoz
expectat solōnē libere p̄pter gratiam
quā hz ad ēptōez: talis credētiā nul-
lum habet vitii v̄sure: q̄a nulla excre-
scētia est. p̄pter credētiā: cū res vedit⁹
q̄ntum valet fm iustā estimatōez: que
estimatio sit p̄ tempore cōtract⁹. Se-
cūdo modo pōt incidē ex credētiā: n̄
p̄pter grām veditōis: sed ex nā cōd⁹
q̄a res nō estimat⁹ fm valorē quo v̄-
quem ualet quādo tradit⁹: s. quo va-
litura est uel sperat valere tempore
solōis: vbi gratia. Si aliqua res v̄-
dat in aliquo tpe in quo nō hz tāta
vtilitatē et necessitatez humana vita
q̄ntā habitura est in futuro tēpore: et
vendens nō eam veditur⁹ est eo tpe
quo minus valet: sed alio tēpore quo
sperat maioris valoris. Hoc casu po-
sito vendere ad credētiā licitū est ex
nā tractus vt pbat p. o. c. nauigati
vbi dicit q̄ iste excusat q̄ merces vedit
plus q̄ tunc valeat in certo termino
pceptur⁹ solōnē: et hoc si al⁹ n̄ fuerat
vendidur⁹. Vide. j. s. 19. Tercio mō
potest fieri credētiā in contractu per
accidens. s. ex nā temporis qñ q̄s. s. 3.
plus vendit q̄ valeant res tpe vendi-
tionis vel q̄ ualiture sint p̄babiliter
tēpore solōis: alr eas venditur⁹. Et
hoc m̄ cōtract⁹ est vitiosus. Dixerūt
tamen qdam q̄ l3 tract⁹ sit vitiosus

de se

de se tamen excusari pōt ex pte vēdi-
 toris. Si. n. venditor rem suā nō intē-
 dit vendere charius ppter tēpus: sed
 ppter dānū qd videt sibi imminere ex
 dilatione recuperāde solōnis seu ppe
 verationē suam redimēdā quā pba-
 biliter timet futurā sibi in repetitōne
 debiti sui: vlt ppter malitiā creditoris
 et ipotetiā debitoris: tunc excusat cō-
 tract⁹ a vitio: qā equitas estimatiōis
 in huiusmōi contractib⁹ ppter recōpe-
 latiōez dāni: qd pbabiliter timef suaf
 et reditudo h⁹ intētiōis: tunc apparet
 quādo venditor potius optaret non
 vēdere talib⁹ qd vendere ad credētiā
 et quādo libētius daret alijs p miori
 pretio qd istis ad credētiā pzo maiori
 Sic ergo excusat cōtract⁹ fm istos.
 Et si excusatio vera est excusat ppter
 interese: qā nō fit pncipaliē ppter lucz
 sed ppter dānū vitādū. lz autē sic ex-
 cuset videt mibi casus esse dubius.
 Ano enim mō vēdēt sic nō pōt excu-
 sari: qn. i. ppter credētiā plus vendit
 qd valeat res simplr: vlt qd valitura sit
 dissimiliē tempore solōnis: vel etiaz si
 dissimiliē tātuz sit valitura tpe solōis
 quādo vendit: tamen vendēs alias
 res suas nō venderet nisi plus recipz
 ppter credētiā et expectatiōez. vide. s.
 §. p. i. m. o. Quid autē iuris quando
 anticipat solutō ptiū vel expectat vltus
 rei vendite. vide. s. §. 5. et 6.
 is. **I**tem licet emē reddit⁹ pecuniarios
 hereditarie vel ad vitam. Rndz Alex
 de alexan. vbi. s. q. lz fuerit opio ma-
 gistroz qd non: tamen pōt dici ptiū
 qd sit licitū. Cōtractus. n. vitiat mltis
 modis. Ano modo ex pte rei que vē-
 dit vel emit: puta qā res nō ē vēdit il-

vt homo liber non potest vendi. itez
 spūalia. Item res aliena. Et hoc mō
 fm opionez eoz vitiat iste cōtractus
 qā pecunia nō est vendibilis: et in tñ
 vitiat qd declinat a cōtractu ēptionis
 et sortit cōtractū mutui: ex quo nō lz
 spare lucz. Sed tamē rñderi potest
 ad hoc qd in rebus nostris tria hēm⁹
 bona scilicet mobilia et immobilia
 et ius in vtrifq. Et sicut distinguit
 mobile et immobile et ius in vtrifq.
 ita ipsum ius vendi potest: nō ergo
 vendit ipsa pecunia: sed ius picipiēdi
 redditus pecuniales: qñ aut pecunia
 nō uendat: tamen trāsit cum iure vē-
 dito. Ad idem. n. qd aliqd qd vendi
 nō potest vel emit: et tñ trāsit cū ali-
 quo alio qd emit vel uendit de iure
 sicut ius patronat⁹ vendi vel emit nō
 potest: qā est ānerū spūali: et tñ trāsit
 cuz venditōe ville vel fundi que vēdi
 possunt de iure: ita in pposito vēdit
 ius quo vendito trāsit pecunia. Jus
 eim picipiēdi talē qñtate pecunie sup
 bonis suis venditis quolibz āno: siue
 hereditarie: siue ad uitā emētis non
 est pecunia. Sed distinguit vnuz ab
 alio. Itē est qā alia rōne nō potest
 vendi pecunia ius patroat⁹. Idēcūa
 eim nō potest vēdi qā est mediū i vē-
 ditione. Jus autem patronat⁹: quia
 ānerū est spūali. Secūdo modo pōt
 esse vitium in cōtractu ex pte pretij: et tñ
 vitium excludit ab isto cōtractu qñ p-
 portioat ptiū iuri qd vendit. Irre-
 gulare. n. est qd cōtract⁹ emptōnis et
 vēditōis illicit⁹ est cuz in eo nō suaf
 eqtas iuris nālis. Cum aut talis eq-
 tas seruaf ita qd nō est notabilis ex-
 cessus ptiū sup re uendita: nec ecōtra

conatus est licitus: nō ergo negat qn
talis conatus possit vitari ex pte pñi
sed tamen sicut pōt vitari ita pōt re
tificari. Tercio modo pōt incurrere
vitiū in cōntu ex pte pacti appoliti.
Ihoc autē est qñ appolitiō pacti repu
gnat rei sup qua transigit ita q ipsa
res nō patit appōi paduz. Et hoc nū
vitiū est in symonia. Alio modo qñ
padum repugnat cōtractui: puta qñ
contractus est gratuitus. Et tale vitiū
facit vsurā. Alura est enim ex hoc q
aliqd exigit ex pacto nomie rei mu
tuate. Tale aut vitiū non est i cōntu
pdiato cum ibi sit xā venditio et non
mutuū. Quarto mō potest esse vitiū
in cōtractu ex pte cōtrahētis sicut cū
qs fingit se emere qd i pign⁹ recipit
et tunc non excusat a vicio vsure nisi
computet fruct⁹ in sortez. argumēto
extra de pigno. c. illo vos. Et hoc m
posset aliqd dicere q hic est vitiū: qā
tātūde est sic trahere sicut mutuare
centū pro. io. quolibet anno: ita q sic
contrahens mutuatur indirecte et fin
gens emptionē facit mutuū. Potest
dici q argumētū nō cogit: qā in tali
cōtractu nō est mutuū directū nec in
directū. Alibi. n. est mutuūz mutuatur⁹
obligat mutuātū in pñio. In tali aut
cōtractu pñiuz trāsit et ius pñiēdoz
reddituū stat piculo et lucro ēptoz.
Dossz tamen in cōtractu incidē vitiū
ex pte cōtrahētis ppter cupiditatē et
auaritiā cōtrahētis. Sed hoc accidit
cōtractui. Inno. Ihosti. et Jo. an. tenēt
q sit licitū emere redditus pecūia
rios in. c. iu ciuitate. de vsuris. Alij et
fm q refert idem Alex. pbant hunc
cōtractū esse licitū: qā licite possz quis

emere prediū pro centū libris: et pñiuz
ēptuz possz hereditarie dare alicui p
se et suis hēdib⁹: hoc pacto q recipies
pñiū obligaret p se et suis hēdibus
dare quolibet āno solidos cētū danti
pñiū: et sic in ēptōe et veditōe predi
talis habet pro cētum libris solidos
cētuz quolibet āno. Nihil aut differt
in hoc cōtractu: cōtractus ergo videt
licitus. Ifateor tamē q nō est ita ho
nest⁹ et decēs sicut cōtract⁹ quo emūf
reddit⁹ pdiales.

Querit de hoc casu pōe q cōitas Ja 16
nuēlis olim quosdam reddit⁹ quos
recipiebat de sale et de pane q fiebat
uenalis uēdiderūt certis psonis usqz
ad certum temp⁹ pro certi pñi solōne
ita q. illud temp⁹ tenebat cōitas p
tium salis augmentare: et nihilomi
q sal esset ad sufficiētā venale dede
runt pdiati emptores minus pñi qz
si cōitas solōez siēdā expectassz certis
termis. Post hoc autē per ānum uel
amplius magrat⁹ pdiade cōitatis: et
uenditores uoluerūt pdiados reddit⁹
recupare. Cōdicētib⁹ aut pmo ēpto
ribus tādezi ipsi cōcesserūt et diffinitū
est q pdiati redditus dīmitterēt cōi
tati: et de pdiatis redditibus pdiati
ēptores hēret ānuatiz certe pecūie qz
titatez: ita tñ q cōital possz eos redu
cere quādo uellet ad statum pñiū p
cipiēdoz redditū: querit utz cōit⁹
sit licitus. Rendet idem Alex. q cōit⁹
continet duos casus. Primus ē uen
ditio pñioz redditū salis vel panis
venalis. Secundus cōtinet recuperatōz
eorūdem redditū pro certa pecunie
qzitate. Primus q cōit⁹ videt esse
licitus si concurrat eqtas iuris nālis

puta qđ p̄tium sit equatū rei vendite
Rō autē quare nō peccat cōtrad? ex
pte rei tradite est: qđ res est vēdibilis
Alit. n. ostensū est. s. ius p̄cipiendorum
fructuū potest vēdi: reddit? etiā futuri
sive fruct? vendi p̄nt sicut hereditas
que obuenire debet 7 iactus retis et
similia. Nec peccat ex pte pretij: qđ p̄-
supponit qđ p̄tium sit p̄portioatū rei
que tradit? vt seruet? eq̄tas inf? emētē
7 vēdētē: nec potest infici cōtrad? ex
hoc qđ minus p̄tū daf qđ dare? si so-
lutio fieret certis terminis: qđ vt ostensū
est p̄tū debet dari pro re: ita tamen
qđ estimet? res q̄tū valet tpe cōtrā?
Nec peccat cōtrā? ex hoc qđ cōtingit
aliqđ accipe vltra sortē: qđ fors in vē-
ditōe locū nō hēt. Alenditor enī de
nullo p̄tio tene? emptori: l3 teneatur
sibi de obiectōe: 7 ideo nō potest dici
qđ emptor recipiat aliqđ vltra sortē:
imo iste qđ sic emit nō est cert? de aliq̄
sorte: cum fors trāseat. Possēt autē
breuī? pro hac clusioe formari talis
rō. si nullū vitij possēt esse in hoc con-
tractu nisi vitij vlure: sed in hoc con-
tractu non est vlura ergo. Minor p3
qđ vlura nō accidit nisi in mutuo di-
recto vel indirecto. i4. q. 3. si fenera-
ueris aliq. i. si mutū devertis: 7 est di-
ctum Aug. sup psal. 37. Alibi Aug. p
eodē accipit fenerari: 7 mutū dare
p̄ excrecētia vlē capitale mutū. Vi-
dit? autē mutū directū vt cū mutuo
tibi cētū vt in capite ani recipiā cētū
zo. Mutū autē indirectū est cū aliquis
merces suas chari? vēdit: qđ solōnez
p̄ aliqđ certū temp? expectat. Si eim
aliqđ merces que valet. 5. dat pro. 6
qđ expectat solōnez p̄ quatuor menses

indirecte vsq; ad quatuor mēses mu-
tuat. 5. pro. 6. 7 indirecte accipit lucz
zo. soldoz qđ accedit sorti. Eodem
modo est in anticipatōe temporis: qđ
si quis dat statim soldos. 8. p̄ mina
grani dāda vsq; ad tres mēses: quo
temporē credit? p̄babilis qđ valebit. i2
Iste indirecte mutuatur. 8. p. 4. vsque
ad tres mēses. In calu autē p̄posito
nō est mutū directū nec indirectū: qđ
vbicūq; interuenit mutū: mutuatur
tene? mutuati in p̄tio: qđ pretiū non
trāsit. Ibi autē est vera venditio: nec
vēditor tene? emptori d̄ aliquo p̄tio
imo si sal nō vēdat? 7 panis nō esset
venalis cōitas in nullo tene? p̄pto-
rib?: qđ res empta stat p̄cō ēptoris:
nō ḡ hic ē v̄ba. Secūda etiā ps videt?
licite posse fieri: qđ illud nō est mutū
7 l3 ibi nō sit veditio 7 emptio: tamē
est ibi iusta pmutatio: qđ isti pmutāt
ius p̄cipiendorū redditū centū pro. 8.
recipiēdis annuatim pro loco salis: et
talis pmutatio videt? iusta. Non ob-
stat qđ cōitas potest eos reducere ad
statū p̄stinū 7 p̄ n̄is eoz iura sūt ire-
gra: 7 sic alqđ accipiūt sit v̄ba: qđ re-
spōdet idē Alex. qđ si cōtrā? iste fuisset
p̄ talem modū qđ ēptores redditū
sic emcrāt spōtaneē: ita spōtaneē cōi-
tati redderēt vl? reuēderēt in ppetuū
7 cōitas se obligaret in ppetuū dare
8. pro centū. Nō videt? qđ sit peccatū
in cōtractu: dūmodo seruet? equitas
iuris n̄alis in tali emptōe 7 veditōe
7 hoc qđ hic nō hēt locū fors vel mu-
tuū directe vel indirecte: 7 seruat? equi-
tas iuris: dū emēs 7 vēdēs veniūt
de p̄tio cōpetenti. Alio modo potest
fieri cōtrad? ita qđ incidat in v̄dū

pmutatōis q̄ dicit̄ contract̄ inoiat̄
Et hoc q̄a emptores cōcesserūt q̄ di-
cta cōitas fecit p̄ditos reddit̄: et hoc
q̄ntum est ex pte eoz est ppetuū eo q̄
nō habet aliq̄d ius repetēdi. ¶ Predica
aut̄ cōitas dat p̄ditis ēptozib⁹ p quo
libet loco salis distinctis locis tali m̄
q̄ centū libe faciūt vnū locū octo li-
braz. Et talis tract̄ videt̄ licit̄ nō
obstāte. ar. q̄a talis tract̄ pmutatōis
perpetu⁹ est ex parte ipsorū emptorū
qui non possunt redditus p̄ditos
repetere.

17 **S**ed nūq̄d si fieret p̄ talem modū. s.
q̄ dicti emptores tali mō cōuenirent
cū cōitate. s. q̄ p̄cipere. 8. p̄ quolibet
octauo loco salis vsq̄ ad certū tēpus
interiz autē nō p̄cipere dicti ēptores
dictos reddit̄: nūq̄d est licit̄ tract̄
R̄ndet idem q̄ talis casus est dubi⁹:
q̄a videt̄ p̄cipi illud lucz. s. 8. p̄ cetuz
ppter dilatōez temporis. s. q̄a ēptores
differūt p̄cipe iura sua vsq̄ ad certū
tempus p̄cepturi illa finito hoc tpe.

18 **Q**uid si ēptores emissent certo p̄rio:
puta pro centū supra loca salis certū
ius p̄cipiēdi d̄caz q̄ntitatē pecunie: puta
8. pro centū in ppetuū q̄ntū est ex pte
ipsorū ēptoz: sed tamē in p̄tate ē cōi-
tatis reddere ēptozib⁹ p̄tū: et recu-
pare rem suā: nūq̄d hoc pōt licite fieri
Et videt̄ aliq̄bus q̄ non: q̄a fors hic
videt̄ habere locū vt sit in p̄tate ven-
ditoris reddere sortem. Si aut̄ i casu
p̄posito sit mentio de sorte omne lu-
crū q̄d accedit sorti est vsura. ¶ Prefea
videt̄ esse indirec̄te mutuū: vt q̄s mu-
tuat centū pro. 8. ānuatim maxie cūz
fors reddi possit: et lucz sit certū: nec
possit saluari rōne icertitudinis: sicut

saluat̄ contract̄: q̄n̄ emūt reddit̄ pe-
dagioz vel molēdinorū rōne icertitu-
dinis: ex hoc q̄ p̄les v̄l pauciores p̄nt
ire ad molēdinū: vel p̄les vel paucio-
res transeūt q̄ soluūt pedagia: et quo
etiam modo saluat̄ cōfētus supradic-
tus: q̄n̄. s. emit̄ redditus salis fm̄ q̄
p̄les vel pauciores veniūt ad emēdū
sal. Sustinēdo tamē casum. Ad p̄mū
argumētū p̄z R̄nsio: q̄ l̄z nō sit tract̄
licitus ex pte venditoris: tamē est p-
petu⁹ ex pte emptoris: et quo ad eūz
nulla sit mētio de sorte: sed sorte trā-
seunte ius p̄cipiendi reddit̄ est suūz:
et ideo lucz q̄d accidit totū ē d̄ sorte
¶ Nec tenet̄ emens tale lucz p̄putare
in sortem: tenet̄ tamen si ibi est rāō
mutui. Confirmat̄ hoc p̄mo p̄ illud
q̄d dictum est. s. de fundo qui vendi
potest tali cōditōe q̄ vsq̄ ad certū tē-
pus vendēs potest recuperare fundūz
dato p̄rio: l̄z ēptor nō possit recuperare
p̄tū in quo casu dictū est q̄ nō est
v̄sa: l̄z hoc possit fieri in fraudē vsu-
raz vt dictum est. Ad secūdū potest
dici q̄ l̄z nō sit icertitudo ex pte p̄cipi-
endi fructus quasi emptor possit p̄l⁹
et minus p̄cipere: tamē icertitudo est ex
hoc q̄ si dicti reddit̄ sup̄ q̄b⁹ accipit̄
certa q̄ntitas pecunie p̄rent deficerēt
emptori: nec ampli⁹ sibi cōitas tenet̄
quia quo ad emptorē p̄tū trāsit et
res empti stat p̄iculo suo: l̄z aut̄ con-
tract̄ possit sic excusari: fateor tamen
q̄ non est ita honest⁹ sicut q̄n̄ est icer-
titudo p̄mo modo. s. ex hoc q̄ potest
p̄l⁹ et minus p̄cipi.

19 **Q**uid si rem: puta frumētū nō cram-
vēditur: et rogasti me vt tibi vēderē
an possuz petere illud q̄d valet ut tpe

quo intēdebā vendere. Rndet Ricar
vbi. s. q. sic: q. rōne vñlīs dubij cō-
dus huiusmōi excusat. extra de vñs
.c. nauigati. Ille. n. rōne h. dubij ex-
culat qui merces suas vendit vt i cer-
to termino ampli. recipiat pro eis de
q. valebāt tempore cōfict. si tam eas
tempore contract. nō fuerat vēditu-
rus. eo. c. s. vltio. Si aut alijs rem tpe
cōtractus fuerat vēditur. p. minori
ptio ex certa scia plus recipiat alio t-
mino vñari. est cōfict. Et sic potest
intelligi fm. cu. illud qd dicit. extra
de vñs. c. an ciuitate. Sed quid si d
cetero hoc pponat vñari vt faciāt
fraudē legi. Itē qd si dēt. io. soldos
tēpore messu. p. io. sextarijs i pascate
soluēdis: nūqd p. babilē dubitari pōt
q. minus valet bladū in pascate q. in
messib. ideo meli. et tuti. facient si a
talibus cōtractib. desistāt: vt in. c. in
ciuitate. Dubitari potest enim vtrū
plus vel minus valeat: q. de futuris
vñgētib. nō dat determinata vñtas
vt dicit philoso. primo pīermentias.
Porro nō pōt dubitari p. babilr. s. h. z
solum cursū regiōis q. cōsiderād. est
.l. cu. de lamonis. s. alinā. ff. de fun.
instrudo. 7. l. i. de flu. hec ihosti. i. lū.
in ti. de vñs. s. an aliquo. v. qd g.
Alide. s. s. i. 4.

20 Quid si vendit p. ptio quo in istati
currit: sed si plus valet vsq. ad pasca:
vult q. illud plus sibi det: si vñ min.
valet nō vult q. ptium minuat. Re-
spondet ihosti. vbi. s. q. proculdubio
ipz vñariū iudico cu. in pacto clau-
dicet. ar. E. de solu. l. pe. ff. de dā. i. fec.
.l. q. bona. s. si q. s. 7. ff. p. socio. l. si nō
fuerit. s. aristo.

21 Quid si hñs merces volebat eas por-
tare ad aliū locū vbi vñlīter erant
chariores: et inuenit i loco vbi erat q.
sibi dat tantū q. tum habere potuiss.
in loco ad quem illas itēdebat i. ferre
nūqd ē vñ. Dicit Inno. q. nō: vñm
cōputatis piculo et labore nō accipit
vltra illud qd in loco vbi erat vendi-
tur. fuisse acceptur. q. quo iure pōt
chari. vendere ppter dubiū tps co-
dez iure potest vendere ppter dubiū
loci. Idem Ray. Sed ihosti. dicit q.
hoc nō est bonū simile: cu. q. nō est
vñ simile q. aliq. talē ēptionē faceret
nisi multū egeret: et sic p. hanc opioez
daret via figmentis co. c. tuas. extra
de vñs. Tu q. laboris et expēlay est
hñda rō. s. de voto. c. magne. Jo. cal
in. v. c. nauigati. cōcordat has opioes
dicēs. q. si emptor statim soluat ptū
est vñ opinio Inno. q. tūc n. psumit
hoc pmittere vl. emere necessitate coa-
ctus: secus si differat solō. Et sic pce-
dit opio hosti. Sed in foro cōsuetū i
quo credit cōficti non est necessaria
istas psumere fraudes: q. a cōfictēte
exarēda negotij vñtas Ray. tenet cū
Inno. in sum. de vñs. s. itēz si aliq.
vide pe. de āca. c. i. de vñs. in. 6.

22 Quero pone vendit q. fruct. p. predij
ad tēpus: puta. io. ānoz. p. mille: cu.
fruct. illi. p. di. cōter valeāt ānuatiz
centū q. n. ginta: est ne licit. talis cō-
tract. ex pte emptoris: refert Jo. an.
in additōib. ad specu. super Ricca. de
vñs. hanc q. stionē fuisse formatā in
quodā mōasterio: et p. emptore facit
q. illa mille s. mittit fortuito casui.

23 Quero pone q. petr. h. tētus libras
in bācho alicuius recipiēdas vsq. ad

quatuor menses: vtrū alicui liceat emē
 eas pro .80. dicunt multi q̄ sic. Sed
 Alex. de alexan. vbi. s. dicit q̄ nō: q̄a
 emēs pl⁹ ⁊ minus dat secūdu q̄ pl⁹
 ⁊ minus expectat pecunia exolūda
 ⁊ fm q̄ plus ⁊ min⁹ retinet pretium
 vēdēs: ita q̄ lucz illud videt pūēre
 ppter dilationē temporis ⁊ maiori-
 tas p̄tj ppter āticipationē solōis q̄
 nō licet. Cauēdus est ḡ iste cōtractus
 ex eo q̄ videt fieri in fraudē vsurariū
 ⁊ videt esse idirēctū mutuū vt quasi
 q̄s mutuet i p̄nti. 80. p. 20. recipiēdis
 ultra sortē vsq; ad quatuor menses.
 Qd si res vel pecunia que dēt habēi
 esset in piculo: vel in manu alicuius a
 quo nō possz extorqueri sine magnis
 sumptib⁹ ⁊ laborib⁹: tūc habet locū
 q̄ liceret minus dare ⁊ plus accipere
 q̄a res in piculo ceteris parib⁹ minus
 valet q̄ illa que est extra piculū. Inō
 obstat q̄ licz emere ius exigēdi rez p
 minori p̄tio que expectat. Sz in ppo
 sito nō sic est: q̄a pecunia que est i bā
 cho nō ē i p̄babili piculo cui⁹ signuz
 est: quia homies qui vēdūt suas mer-
 ces recipiūt solōnes fiēdas in bācho
 certo t̄mio quaz solōez nō recipent si
 essz p̄babile piculū.

24. Quero de tali casu aliq̄s portauit sal
 Janue: ⁊ vēdidit ip̄z cōitātū p̄ pretio
 certo p̄cipiēdo: quādo ali⁹ q̄ ante por-
 tauerūt sal q̄ ipse ⁊ cidē cōitātū vēdi-
 derūt fūit salisfastū. Talis autē ven-
 dens nolēs tanto tempore expectare
 solōnem fiēdā vēdidit iura sua q̄ hēt
 sup cōitātē minori p̄tio q̄z debeat reci-
 pere. Rndet Alex. vbi s. q̄ aliq̄ dicūt
 q̄ licet: ali⁹ dicunt casū istū nō differre
 a p̄ozi in forma: ⁊ ideo sicut non licz

accipere plus in p̄mo: ita nec in isto: et
 maxime si rōne tēporis maioris vel
 minoris plus vl⁹ min⁹ dat: siue emit
 maiori vel minori p̄tio: secus essz si pe-
 cunia esset in piculo vel si nō sine ma-
 gnis dispendijs et sumptibus posset
 recuperari.

25. Quero pone q̄ quis emit terram ab
 aliquo multo minori p̄tio q̄z valeat
 restituri eam p̄ eodē p̄tio infra certū
 tempus: siue quādocūq; voluerit vē-
 ditōr. Rndet Alex. de alexan. q̄ pōt
 fieri in fraudem vsaz: ⁊ maxie q̄do
 p̄tium vix accedit ad dimidiū iustū p̄
 t̄j. Idrobāt hec extra de empti. ⁊ vē.
 c. ad nram. vbi casus ponit. ⁊ habet
 de hoc in textu ⁊ glo. Iste etiā casus
 ponit extra de vsis. c. cōquest. i glo
 magna. vbi ponit casus q̄bus potest
 accipi ex crescentia vltra sortem inter
 quos ponit hic. Si vendo tibi fūdū
 iustū p̄tio ea. l. vt q̄ncūq; soluam tibi
 p̄tium q̄d mihi das fund⁹ ad me re-
 uertat. In isto casu lucrat oēs fruct⁹
 alr si modicū esset p̄tium p̄sumit cō-
 tractus fact⁹ i fraudē vsaz: ⁊ maxie
 si emptor consuevit exercere vsuras.
 Concedit ḡ glo. q̄ contract⁹ poterit
 esse licit⁹: q̄n. s. iustū est p̄tū: et potest
 fieri in fraudem vsuraz: quādo. s. pre-
 tium nō est p̄portōatū: ⁊ q̄n emptor
 consuevit exercere vsas. extra de pig.
 c. illo vos. Idonūc ergo tres casus q̄
 bus p̄sumit talis contractus fieri in
 fraudē vsuraz. Idim⁹ ex eo q̄ modi-
 cum est p̄tū respectu valoris rei. Se-
 cūd⁹ ex eo q̄ aliqd p̄soluit vl⁹. s. mām
 receptā: puta fuit res vēdita p̄tj certū
 ⁊ in pacto q̄ cū rescindit vēditio sol-
 uant centū ⁊ viginti. Tercio quādo

emptor consuevit exercere vsus. p. pro
banē hec p. dictū. c. ad nostrā. 7. c. alio
vos. vide. s. vii.

25 Quero de hoc casu Petrus existens
Janue emit a Martino turonēse re
cipiendos in ifranciā in talib⁹ nūdi
nis. Rēspōdet idē Alex. q. si emens
plus vel min⁹ dat ppter dilatoz tps
vel q. a pl⁹ vel minus dimittit vedēti
vel pmittēti dare turonēses i frāciā
vbi gratia. Si vsq. ad nūdinas sunt
tres menses minus dabit emens p
libra turonē: q. si essent tm̄ duo men
ses contra⁹ nō videt licit⁹: 7. ma
xime si pecunia recipiēda in termino
probabilē credit⁹ plus valitura: vel si
sic emens cōter lucrat. hoc enīz po
sito videt esse indirectū mutuū: vt q. si
det min⁹ pbabilē receptur⁹ plus in
termino: secus si esset dubiū. Rōne. n
dubij pbabil⁹ vl⁹ cōter accidētis forte
posz excusari.

27 Quid si vendo tibi bladū vel rē meā
vt tradas mihi tantū qntuz valebit i
tempore quo chari⁹ erit hoc āno: an
sit vsura. Rndz Mo. in sum. q. sic: q. a
sperat aliqd futuri temporis vl⁹ for
tem. Et hoc expmūt forma cōtra⁹:
quia regula est magralis. Vbiq. q.
vedēs de sorte intēdit accipe plus q.
sit fors: 7. hoc expmūt forma cōctus
vsa ē ibi. Et si dicat ibi nō ē mutuū
q. nec vsa. Rndet q. ē vsa indirecte.

28 Quid si qs vendat alteri bladum p
zo. soluēdis in messe: qd est tm̄. is. in
p̄firo termino fm̄ boni viri estiatōez
valituz: 7. postea vēiat charistia: 7. di
ctus emptor illud bladū vēdat p. 25
nūqd p̄mus venditor aliqd emptori
restituē tene. Rndet q. nō: q. a p̄tor

in nullo ē dānificat⁹ imo lucrat⁹. In
cōtrariū facit q. a ille cōtra⁹ fuit vsu
rari⁹ q. tenet aliqd restituere. Rndet
Ihosti. in sum. li. 3. ti. 40. q. venditor
ille teneat restituere p̄tor illud qd su
puendit vltra estimatōz boni viri: q. a
licz emptor dānificat⁹ nō sit: hoc fuit
ppter euctum rei qui non excusat ab
vsura: dānificat⁹ tamē fuit q. a mlti
plus emit q. in termino valebat fm̄
estimationē boni viri.

29 Quid si tēpore quo mēsurādū ē gñū
p quo tibi nūc cētum dedi: puta do
tibi p̄tiū tēpore messū 7. mēsure debē
tur in pasca quādo granū pl⁹ valebit
Rndet Ihosti. in sum. de vsis. s. An
aliquo. v. 4. Et ponit Jo. an. 7. alij i
t. fi. j. eo. 7. sentit ibidem apte glo. q.
vsari⁹ erit: q. a fm̄ cōcz 7. solitū cursū
fere omniū regionū q. cōsiderād⁹ est.
l. i. de flu. solet esse chari⁹ tpe pasce q.
tempore messū. Et si dicat q. q. q.
contingit cōtrariū. Rndet Ihosti. q. d
his que raro cōtingūt nō est facta lex
ff. de le. l. nā ad ea.

V Sursum quarto in cōtra⁹ so
cietatis. Quero de hoc cāu
Aliqs ciuis Januēsis omittit
pecuniā bone fidei alteri⁹ vt inde
lucret⁹ 7. iuste: 7. habet inde prem i lu
cro: vtz liceat. Rndet Alex. de alexā.
in suo tractatu: q. omīssio pecūie pōt
fieri duob⁹ modis. Vno mō quia sit
translatio pecunie siue rei omīssio in
toto vel i pte in dñū illi⁹ cui omittit⁹
7. pro pecunia sic omīssa nō licz aliqd
sperare sicut nō licet spare p re ali⁹.
Sed licz spare alicui lucz ex re sua.
Secūdo modo sit cōmissio pecūie vt

alterius rei ita qd nō transfert dñiuz
sed remanet tota res cōmissa i dñio
cōmittētis. Et hoc mō cōmittēs pōt
sperare lucrū sicut de re sua: qā tūc ē
cōmissa pecunia vel res alia: sicut cūz
ōmittit aliqd seruo vel ministro qui
negociat de rebus dñi ad vtilitatez
eiusdē: 7 p dñs qd excreseat sorti sicut
rei pprie iusto titulo possidet. Nec ē
simile de mutuo et cōmodato: qā in
mutuo pecunia stat in piculo illius q
accipit: nō sic in pecūia cōmodata que
stat in periculo cōmodātis: et ideo li
cite potest spari lucrū ex pecūia. Opz
autē qd pecunia tota sit cōmodata: qā
si ptiz esset cōmodata 7 ptiz mutuata
posset ibi esse vitiiū vsure. Si. n. aliqz
ōmittit alicui centū ita qd medietatē
ei mutuet: 7 aliam medietatē suo re
tineat dñio. Ita qd ille cui cōmittitur
debeat de illis negociari ad lucz: vi
co qd huiusmōi lucz habet vitiiū vfe:
qā spāt nō solū ex re cōmissa: sed etiaz
mutuata: 7 ideo ex mutui adiectione
gñat vitiiū in toto cōtractu.

2 Quēdo quō i cōmissiōe tal' pecūie cōmit
tat vsura. Rñdet Ric. in. 4. di. 15. ar
5. q. 5. qd hoc cōtingit quadrupliciter
Primo mō quādo capitale 7 lucruz
ponit sū certitudie. Secūdo quando
capitale ponit sū certitudie et lucruz
sū fortūa. Tercio quādo lucz ponit
sū certitudine 7 capitale sū fortūa.
Quarto quādo utrūqz ponit sū du
bio. Primis tribus modis accipiens
vltra sortē tenet ad restōnez: qā cōē
ctus sūt vfariz: siue directe: siue indire
cte: siue iplicite: siue explicite. Et quia
de tertio modo nō est ita clarū sicut
de pmo 7 secūdo: ideo pbo qd dēm

est p auctoritatē. extra de vhis. c. na
uiganti. nauigati vlt' eūti ad nūdinas
certā mutuās pecūie qntitatē p eo qd
suscipit in se piclū receptur' aliquid
vltra sortem vfariz est censend': quia
nisi fuerit culpa vel negligētia illi' q
accipit raro accidit qd pecunia quam
mutuo accipit pereat. Unde ille qui
in casu isto dat mutuo pecuniā habz
i fauorē suū illud qd accidit sepe. nec
habet cōtra se nisi illud qd accidit ra
ro. Nec obstat illud qd dicit. C. de
nau. feno. l. i. f. talem cōtractū ab obh
uatiōe cōiuz vfariz libez esse: qā 7 si nō
sit cōis vsura: tamen vsura est. Ad
glo. sup illud vbi. Cōiuz vfariz dicit.
Sed nō cētesimarū. Quarto modo
accipies vltra sortē aliqd restitue nō
tenet: qā rōne vtilitatis dubij cōtractus
huiusmōi excusat. extra de vhis. c. na
uigati. Ille quoqz.

3 Quero quot modis variat cōctus
societatis. Rñdet idem Alex. qd triplr
Aliqñ. n. vnus ponit tm pecuniā et
alter opam corpale. Aliqñ vn' ponit
pecuniā 7 opam: 7 ali' pecuniā vlt'
opam tm. Aliqñ aut ambo ponūt in
societate pecuniā 7 opam vel pecuniā
tm: 7 in omnib' seruāda ē eqtas: ne
aliqd fiat in fraudē vfariz.

4 Quero pone qd aliqz ponit i societa
te opam tātum: alius pōit libras. 20.
ad tertiā ptem lucrī 7 dāni hoc ē ad
lucz 7 dāni. io. libraz. 20. remanēti
bus semp saluis: hoc casu posito nisi
ille qui opaz ponit mercedē recipiat
p labore quem sustinet p cōmercio
io. libraz quaz lucz et dāni spectat
ad illum qui pecuniā dedit vsurari'
est qui pecuniā dedit. nam. 20. libras

mutuauit mercatori p cōmercio. io. libraz tñ: p̄tinetiū ad lucz et ad dā-
nū illi? q pecuniā dedit cū sit receptu-
rus. io. libras que nō stant piculo suo
7 cōmerciū circa. io. libras. Deberēt
eim. 20. li. stare piculo suo: sicut 7 illi?
q opam gerit. Et etiam debēt stare
lucro illi? q opam ponit: q̄a qui hēt
on? ueniēs est vt hēat emolumētū.
Et ideo si ille q opam gerit nihil hz
pro mercede laboris exhibiti in lucro
qđ accidit illi q pecuniā dedit vsura
cōmittit: q̄a hoc casu posito ille q pe-
cuniā dedit nihil dz habere p. 20. li-
bris ad similitudinē mutuātis q rōe mu-
tui nil potest hēre vltra sortē. Qñ. n.
cōtrahit societas ita q vn? ponit pe-
cuniā: 7 alius opam licit? est cōtrad?
dū tñ fuit equitas socialis. Ihoc autē
nō est in pposito: q̄a si mercator reci-
piēs pecuniā 7 ponēs opam postq̄
emit merces pdat eas p̄dit. 20. libras
7 opam corpale. Collator autē pecūie
ñ p̄dit nisi. io. libras: 7 nō opā corpale
Salus q̄ n est licit? ē in fraudē vfaz
factus.

S Quid de his q mutuāt pecuniā ad
negociandū hoc pacto q capitale sit
saluū. i. si perit pereat mercatori: et si
qđ lucz interueniat illud diuidatur.
Rñdet bal. in. l. i. c. p. socio. q iste cō-
trad? sapit vsurariā prauitate: 7 ideo
qđqd capiāt de lucro minuit sortē 7
tenet ad restōez. Inon. n. est ista socie-
tas neq ex forma cōtrad?: neq ex nā
Ex forma nō: quia ē cōtrad? mutui.
Ex nā nō: q̄a ē cōtra nām societatis
i. q vnus hēat caput saluū: 7 ali? fra-
trum: vt. ff. e. l. mutui. Et ideo illud
qđ legit notat extra d dona. iter ui.

7 vxo. c. p. vestras. debet intelligi qñ
pecunia dat ad pare lucz 7 dānum
q̄a tunc cōtrad? est licit?.

Quero quādo vnus ponit pecuniā 6
tñ: 7 alter opaz ex qbus p̄tib? isti in-
telligāt sociē: taz in lucro q̄ in dāno
Rñdet Bal. in. d. l. i. c. pro socio. q
ex partibus equalibus nisi aliud sit
actū. Et est rō q̄a societas habz instar
fraternitatis: vnde sicut inter fratres
debet seruari equalitas sic iter socios
ff. p. socio. l. si nō fuerit.

Quero pone q in diuisione societatis 7
post longa tēpora 7 multos labores
7 sudores p̄cedētes nō iuenit nisi so-
lum capitale saluū: an totū ipm capi-
tale debeat habere ille q ipm posuit:
an hō debeat equaliter diuidi, dicit
glo. q debz equaliter diuidi nisi aliđ
actum sit. Et mouet tali rōne. Inam
tale capitale videt a p̄ncipio cōcatū:
sic dicim? i societate omniū bonoz
q vn? qsqz videt cōcasse alteri quod
erat p̄pū: 7 sic de p̄prio trāsiuit i cōe
vt. ff. eo. l. z. p̄terea ille qui posuit
opam intelligit posuisse p̄tium ope:
qđ pretiū lex assimilāt 7 coequat pe-
cunie posite ex altera pte: vnde p̄ide
est si vnus ponit. io. alter opam: ac si
vterqz poneret. io. 7 qlibz ferret. 5. q̄
ita in pposito. p̄terea si ille q pōit
opam p̄dit opam: q̄ 7 ille q ponit pe-
cuniā: alis sequerēt absurdū q vn?
pecuniā totaz pderet alter nihil. Ali-
de casus. l. nostre. in ver. cōferēte. nā
ferre p̄prie est ideo qđ cōicare: vt. j.
de colla. l. illam. 7. l. illud. et hāc p̄ez
tenet glo. de iure. De vsuetudie autē
dicit: q capitale debeat esse saluū: 7 si
ita est cōsuetū intelligit etiā hoc tacite

adum: q̄a cōsuetudo tacitū pactū in-
ducere videt̄. Et loca. l. licet. Quid ȝ
dicem⁹ n̄ videt̄ valere ista cōsuetudo
nec pactū: q̄a per tale pactū traheret̄
cōtrad⁹ ad nām fenoris: nā sicut ibi
est piclūm debitoris: q̄a nihilominus
creditor accipit v̄sas: ita hic esset rece-
ptoris piclūm. Dico p̄ditōis opaz: et
nihilomin⁹ si ope aliqd fructificasset
luc⁹ esset cōe. S̄z R̄ndeo q̄ nō ē hūz
q̄ trahat̄ ad nām fenoris: vt dicā in
sequenti questioe: 7 nota. ff. p̄ socio.
l. cū duob⁹. S̄item ex facto. Tu dic h̄z
Ja. de are. q̄ nō solū de cōsuetudine:
s̄ etiā de iure est q̄ capitale sit saluū.
Quare. n. soci⁹ me⁹ deberet habē pe-
cuniā meā. Et si tu dicas quia ponit
opam. R̄ndeo q̄ p̄tū ope intelligit̄
corespōdere iterulurio pecūie nō ipsi
forti. R̄nde si vn⁹ ponit cōmoditatem
ope: certē 7 alter ponit cōmoditatem
pecunie nō autē p̄prietatē. In fine. n.
q̄ vn⁹ pōit in societate. io. millia: alē
opaz tm̄: certe hic nulla pōt esse p̄por-
tio. Nisi de cōmodo ope ad cōmodū
pecunie nō ad ipsam totalez sortem.
Preterea illud est exp̄ssū q̄n in socie-
tate ponit̄ ex vna pte puta pōit̄ pec⁹
ex alia opa pastoris: q̄a sola cōmoda
7 dāna in obuētōib⁹ sūt cōia: nō autē
ipsum pecul⁹: vt. d. s̄. Si coeūda. vt di-
camus q̄ in dubio intelligit̄ potius
posuit̄ v̄sus rei q̄ res Bal. vbi. s̄.

8 **Q**uero pone q̄ ipm capitale est p̄di-
tum vel diminitū aduersa fortuna:
nūqd ille qui ponit opam teneat̄ ali-
quid conferre ei qui posuit pecuniaz
exēplū i diminitōe. Nonam⁹ q̄ ego
posui in societate. zo. 7 sint p̄dita. io.
vtz debebis mihi reficere. s̄. 7 videt̄

q̄ sic: q̄a dānū debet esse cōe. vt dicit̄
.l. si nō fuerit: vnde si totū dānū esset
meū essz cōit naz societatis. Cōtrariuz
determinat glo. l. q̄ ille q̄ ponit opā
solū nūq̄ videt̄ se obligasse ad dānū
sortis. Suffic. n. dānū amissaz opaz
Et hoc pbat̄ q̄a correlatiuoz ē eadē
nā. R̄nde sicut de capitali nihil lucē
ponēs opam ita de capitali nihil dā-
nificabit̄. Si autem lucraretur ita et
dānificari deberet̄: q̄a de contrarijs
cedez vānt̄ regule. vt. C. de furtis. l.
manifestissimi. s̄. S̄z cū in v̄sa in ter
ibi. R̄bi est piculū ibi et lucruz. Sed
Petr⁹ dicit aut pecuniā est statim p̄-
dita: 7 tūc sit dānū cōe: aut post opal
p̄stitas: 7 tūc sufficit dānū opaz. hac
opinionē dicit Ty. esse eq̄oz. Ja. de
are. dicit indistincte q̄ dānū est cōe.
vt. ff. e. l. cū duob⁹. s̄. q̄dam sagariam
7. l. id q̄d. s̄. idem cellus. Tu dic q̄ q̄
ten⁹ est cōe lucruz: eatenus est cōe dā-
num: 7 nō alr vt p̄diti: 7 ideo p̄maz
opionē tene. Si est cōtrada societas
ad p̄tem dāni 7 lucri: tūc tene tertiā
opionē. Nec potest cōqueri q̄ p̄didit
opam manualē: nā 7 altis p̄didit in
teruluriū pecūie sue. Sed si n̄ apparz
qualiter sit cōtrada societas itelligit̄
cōtrada fm̄ cōsuetudinē regiōis illi⁹:
7 inter mercatores fm̄ cōsuetudinē
mercatoz vt in an. de fideiuss. s̄. fi. 7
de edilitio edicto. l. q̄ si velit. s̄. q̄ assi-
dua. et. j. de fideiuss. s̄. fi. hec bal.

Quero pone q̄ in societate vterque
ponit mixtū pecuniā et opaz: s̄ vn⁹
maiorē pecuniā q̄ alter: nūqd partes
lucri erunt equales eq̄litate p̄portōis
.i. q̄titatis. vbi ḡtia. R̄n⁹ pōit duas
p̄tes: alter tertiā: nā in lucro et dāno

q̄libet

quilibet debet habere partem correspondentem
ei quod posuit in societate: si de hoc nihil
aliud est expressum quasi de hoc tacite
eos actum esse intelligat: ut qui plus
oneris et periculi sustinet plus emolu-
menti spectet ut ff. de regulis iuris. l.
secundum naturam. Et ita intelligitur d. l. Si
non fuerit in principio. Quod est notabile
et non nisi opera et industria unus valde
excederet operam et industriam alterius
puta si solus naviget: si solus peregrinet
si pericula per se habeat solus: si solus stat
fuit ad appotecam et similia. ut d. l. si non
fuerit. §. i. Unde ad arbitrium iudicis
recurritur: ac si hoc esset expresse actum:
ut ff. p. socio. l. si societatem meam.

i Quero exempla de danis. Respondeo
quoddam est danum intrinsecum ut quia
merces in societate posita perit: vel
pecunia a latrone est ablata: et de istis
dictum est. §. Quedam sunt dana extrinse-
ca: ut quia socii commiserunt multa debita:
adeo quod de corpore societatis non possent
solui. Et tunc indistincte dico quod danum
talius est: ut si unus totum soluit reu-
perat ab alio pro rata. Et si unus est in
carcere et facit ibi sumptus de comuni debet
solui. ut d. §. quidam sagaria.

ii Quero an dans pecuniam mercatori
ut de lucro partem habeat committit usum
Respondet Jo. cal. in c. naviganti. extra de
usibus. Jo. glo. notat. 22. q. 4. plerique
quod si periculum spectet ad accipientem non est li-
citur: sed si committit societatem ut periculum
spectet ad utrumque bene est licitum: nam unus
ponit pecuniam: alter supplet laborem. ff.
p. socio. l. §. i. hoc intelligitur cum merca-
tio est licita: aliter secus: ad hoc. §. de dona-
tione inter viros. c. per nostras. p. quam
decretale. ibi. in sum. h. titulus. §. an

aliquo. §. quid si periculum. ubi plene tra-
ctat de hoc: voluit defendere quod si est
danum solidum suscipit in se recipiens talis
societas est licita. Insti. pro socio. §. i.
illa. et sequenti. Et quia in alijs conditionibus
valet pactum appositum preter naturam
contractus: ut danum spectat ad suscipientem
ut in comodato et similibus. Unde dicitur
quodammodo quod talis societas preeditur ei cui pa-
ctum: quia contractus ex ratione legis accipiunt
in regula iuris contractus. l. i. §. 6. 230. et
Acursi tenet contrarium in l. si non fuerit
ff. p. socio. quia non est contra talis societas
cum sit contra eius naturam. Societas
enim est quedam fraternitas. ff. p. socio.
l. 1. §. i. Rursus quare sequitur quod tale pactum
non sit preter naturam contractus: sed contra
eius naturam. unde non valet extra de
precario. c. ultimo. ff. c. l. cum precario. An
finaliter dicat ibi hosti. quod si pecunia periret
casu fortuito in foro conscientie consulendum
est ei qui dedit quod remittat: nam bene
potest trahi societas quod ad unum per-
tineat due partes lucris: et ad alium tertia
si is qui plus debet habere plus contulit
societati vel pecunie vel operis ut. d. l.
si non fuerit. et in d. §. De illa. aliter secus
ratione predicta. Quod autem dicitur insti. p.
socio. §. adeo. quod potest conveniri quod quis
lucris partem ferat: et de dono non tenetur
non est intelligendum de capitalibus: de dono
non in lucro mercimonij: quia proprie lu-
crum dicitur omni dono deducto et dona-
tum omni lucro deducto: et ideo potest
coiri societas ut ei lucris quod reliquum
in societate sit omni dono deducto:
altera pars que superest ferat. l. ab utroque
parte et eius danum quod similiter relinquitur
pars capiat. l. ab utroque parte. ff. p. socio.
l. quantum mutius. Et ideo si solus de

dāno fuit exp̄ssū q̄ esset cōe hoc itelli
git̄ repetitūz 7 in lucro 7 ecōtra. isti.
pro socio. § illud. Et ergo sit ha so-
cietas dicebat Hoff. q̄ dāna 7 lucra
debent esse cōia p̄ decretalē. p̄ vestral
nec pbat̄ cōtrariū.

12 Quero pone q̄ pactū est inter duos
q̄ vn⁹ ponit mille: alter opam: et de
his mille paz̄ restat casu fortuito: vn⁹
oparius nō vult ponere opam vel rē
suam que magna est cuz re socij que
pua est. q̄d iuris. Rñdet Bald. in. o. l. i.
E. p̄ socio. q̄ talis fouet eq̄tatē. vt. ff.
de administratiōib⁹. tu. l. ita autez in
p̄ncipio.

13 Quero pone q̄ duo sūt socij omniuz
bonoz: puta fili⁹ legitim⁹ 7 spurius
modo pater instituit h̄rē filiū legiti-
mū. qucr̄it vtz aliqd̄ acq̄rat spurio.
Rñdz Bald. vbi. §. q̄ sic. nō rōe reliq̄ti
sūt societatis. T̄ert⁹ est notabilis ff. de
liber. lega. l. si is q̄ duos. Et ista ē cau-
tela quando pater vult aliqd̄ de suis
bonis ad spurium puenire q̄ faciat eos
inuicem sociari.

14 Quero pone q̄ p̄ces sūt socij omniū
bonoz vnus istoz ex v̄saria prauita-
te quesiuit multa 7 cōicauit socio seu
fratri: nūqd̄ ep̄s poterit p̄cellere istū
fratrem eūdeq̄ socium ad restitutōz
vsuraz̄ dic̄ q̄ sic. vt. ff. e. l. q̄ eniz hec
Baldus.

15 Quero pone q̄ ego 7 tu cōtraxim⁹
societate duraturā q̄nquēnio hoc pa-
cto q̄ ego ponā mille 7 tu opam: vl⁹
q̄ ego ponā merces valētes mille: et
tu opam: deinde casu fortuito añ q̄n-
quēniū pierūt: nūqd̄ ego cogar̄ itato
ponere. glo. in. o. l. i. E. p̄ socio. dic̄it
q̄ nō: q̄a est finita societas. Itē quia

videt̄ actum solū de ponēdo semel n̄
pl̄ies: vt. ff. e. l. socius p̄ filia. §. nec si
possessor.

16 Quero nūqd̄ ille qui debz ponē opā
puta nauigādo vel circūcirca negoci-
ando debeat ponere istaz opam suis
suptib⁹ 7 exp̄sis: an nō exp̄sis socie-
tatis. Et videt̄ q̄ suis: sicut dicimus
i colono. l. q̄ semē 7 oia tenet̄ ponē
de suo: vt extra de decimis. c. tua. et
tamē colon⁹ partiari⁹ soci⁹ est. vt. ff.
locati. l. si merces. §. vis maior. l. 3. i ter
sit ibi diuio q̄si: vnde nō est oio soci⁹
Rñdet Bald. v̄ic q̄ quādo p̄ficiscit̄
cā societatis: debet habere expensas
de corpore societatis. Qd̄ intelligas
exceptis his quas fecissz domi ar. ff.
de peti. heredita. l. sed 7 si lege. §. qd̄
autem. Item quare nō dic̄it̄ lucrum
nisi deductis exp̄sis: vt. §. de colla. l.
illud. 7. ff. p̄ socio. l. muti⁹. 7 ita tenet̄
Ja. de are. 7 Ty.

17 Quero an aliquo casu possit q̄s pecu-
niam suā dare 7 inde licite recipere lu-
crū. Rñdet Donald. in sum. q̄ sic in
trib⁹ casib⁹. Primo quādo datur pe-
cunia per modū societatis. Secundo
quādo dat̄ alicui pro aliqua arte: vt
in ciuitate honeste negociet̄. Tercio
quādo dat̄ vt in aliqua certa arte q̄s
laboret intra ciuitatez cum denarijs
sibi datis. Si vis q̄ vsurā vitare dā-
do tuos d̄carios potes ita dare: vbi
grā. Dñs An. annūmerauit 7 t̄didit
dño Bar. centū libras nomic societa-
tis inter eos contracto tali pacto: q̄
dñs Bar. ponat opam suā laborādo
7 negociādo 7 lucrādo in tali arte in
ciuitate Bononie cū dicta pecunia si
deliter 7 sollicitē 7 diligenter vsq̄ ad
vnuz

vnū ānū 7 in fine āni. j. septem dies
dñs Bar. deducat de societate expē
sas 7 sūptus 7 extimatiōes operum
que in ea bona fide fecerit 7 similiter
dicto An. restituit capitale suū. s. c. li
bras: deīn illud qđ superit lucri me
diciatē vī tertiā ptem ei dabit: 7 aliā
ptem sibi retineat. Si autē fuerit ibi
dānū sine omni negligētia vel cōpa
vel dolo p̄dicti Bar. tūc vterq; susti
neat de dāno. s. dñs An. p tāta pecu
nia quam posuit in ciuitate seu socie
tate. 7 dñs bar. p rata sūptuū 7 opa
rum ab eo p̄stīta. Si hō dānū cōti
gerit dolo 7 cōpa seu negligētia ipi?
Bar. teneat dīd? Bar. restitue dō
An. dīdas cētū libras integre cū omni
dāno 7 interesse suo: 7 teneat dīdus
bar. reddere rōnez negociatōis sue: 7
p̄bare dānū si qđ fuerit secūdu iudi
ciū 7 allegatiōē triū legaliū virozū
q̄ sint noti 7 amici vtriusq; p̄tis 7 ex
pti 7 p̄iti in tali negociatiōe sine arte
que omnia p̄mittit dīd? bar. dīdo
dñō An. attēdere 7 obseruare s̄ p̄ca
dupli dīde q̄ntitatis pecūie 7 obliga
tōe bonoz suoz que cōstituit se eius
nomie possidere qua pena soluta: vel
nō 7 cetera. Item dñs An. fecit cōsti
tuit 7 ordinauit dñm. c. p̄ntē: 7 man
datū suscipiētē suū p̄curatōrē spālem
ad negocia sua gerēda 7 admīstran
da in quadā q̄ntitate pecūie. videlicet
cētum libraz bononiēsiū quas eidez
dñō Bar. corā testib? israscriptis nu
merauit 7 tradidit vt debūdis dena
rijs in ciuitate bononiēsi: 7 in tli arte
honeste negociet 7 lucret fideliter 7
solicite: et fideliter hinc ad vnū ānū
Et cōpleto āno statim. j. .8. dies de

ductis expensis et estimatiōe oparū
suaz quas bona fide fecerit occasiōe
p̄dictaz: sūptuū hō totū qđ habuēit
vel ad cū puenerit ex dicta pecunia 7
negociatiōe restituat dicto An. retēta
tamen sibi p remunerationē suscepti
officij tertia pte lucri qđ sibi sūptuēit
vltra expensas et opas suas et vltra
capitale ipsi An. 7 debeat reddē rōez
gestiōis et p̄curatōis et p̄bare dānū
si qđ ibi fuisse dixerit secūdu iudiciū
et approbatiōē triū legaliū virozū
amicoz vtriusq; q̄ sint expti et p̄iti in
tali negociatiōe que omnia et singla
supradicta. B. suscepit et p̄misit p̄ sti
pulationē ipsi An. exequi et attēdere
et obseruare et in nullo cōuenire s̄
pena dupli dīde q̄ntitatis: et s̄ obli
gatōe suoz bonoz que constituit se
illius nomine possidere et pena solu
ta vel nō. Item dñs J̄pe. cōmisit nu
merauit et tradidit Jo. c. libras bo
noni. ad laborādū in tali arte in ciui
tate Bononi. hinc ad septē mēses: vī
q̄ntum pl? cas tenuerit de cōi cōcordia
ad q̄rtā ptē lucri qđ Jo. promisit dñō
pe. laborare cū dīdis denarijs et lu
crari bona fide et omnē diligētiā et i
solicitudinē et custodiā adhibere: et i
fine termini restituere ei dīdā pecūie
q̄ntitatē cū quarta pte lucri saluo qđ
nō teneat de casu fortuito: dū tamē
illud p̄bauerit. j. septē dies postq; ac
ciderit et nulla eius culpa vel dolo:
aut i curia casus p̄cessit. Et si dixerit
p̄ditam esse factā in dīdis denarijs
teneat ostendere p bonos et legales
viros huius artis qui nō habeāt ptē
ibi.

U Sura quinto. s. in cōtractu locatiōis. Quero quō omittat in hoc cōtractu vba. Re spōdet Alex. de alexā. Si locator est imat valorē rei locate et si pdat quali terūq; tūc locator vult rem suā recu pare: hoc fit i fraudē vba: qā estiata intercedit loco pecūie: nec est vā loca tio: qā locator edit rez suā suo piculo p qua merces ei cōstituit. Dicit aut locator qui re sua pmittit aliquez vti mercede conuenta. Unde si pmitto te vti domo mea mercede ructa ego dīcor locator 7 tu cōduc. extra de loca. 7 cōduc. c. i. et. c. pp. Aliqñ tam locatio dicit firma. c. de loca. et cōduc. c. vestra nobis.

2 Nota q locatio fit in ppetuum et ad tempus: 7 si moriatur cōduc. j. cer tum tempus succedit ei heres: sec? si in vsufructu qui psonalis est 7 morit? cum psona.

3 Est ali? cōtract? medi? inter locatōz 7 veditiōē. s. ēphiteotic?. de quo ext de loca. et cōduc. c. potuit ēphiteota. vbi dicit glo. Emphiteosis est medi? inter locationē et veditiōē. In hoc aut accedit ad veditiōē: qā quando talis cōtract? celebrat: aliqd dat sicut in veditiōe dat ptium. Sed tñ differunt qā p veditiōē transferē dñuz secus in ēphiteosi: et iō magis videē accedere ad nām locatōis: qā sicut lo cator retinet sibi dñū et singlis ānis aliqd recipit: ita et hic: qā ēphiteosis in singulis ānis canōē confirmat. Emphiteosis est nomē grecū mag? q latinū: et est idē qd melioratio i la tino. Et hoc qā antiq? sterilia tātuz per hunc cōtractū concedebant: sed

postea pmisū est fieri de fertilibus et fructuosis.

Quid de nautico fenore. Unde gōf. 4 et Donal. in sum.

Quero an conductor teneat de casu 5 fortuito. Respondet Ihosti. in sum. in ti. d. loca. q nō. ff. locati. l. si merces. s. vis maior. et. l. videam?. s. si hec. et. l. si q fundū. in pn. s. i. et. l. marc?. s. domū. et. l. vltima. Sed bñ tenet de dolo 7 lata culpa: et leui. vt insti. de loca. s. si qnimo dicit Ihosti. fm d. 30. q si qd mercedē accipiat p custodia tenet et de leuissima culpa. insti. de cōhē. ep. s. q si fugerit. et extra de deposito. i. c. bona fides. s. de culpa. Culpa aut cōduc. s. leuissime anumerat vt si ma gister scholari oculū effoderit seueri? cū calce pcutiēdo: qā lenis castigatio tātū ei pmilla est: vt. ff. loca. l. itē qriē. s. item iul. ff. ad. l. acq. l. si et si quecūq; s. vltimo. et extra de homi. c. ad au diētiā. Item iputat ei si paliū meū dederit alteri p erroze: qā nō tollēat error in facto pprio. Itē si vestimenta polliēda acceperit et mures roserint de culpa tenet. vt. d. l. item querit. s. si fullo. et. s. item si paliū. et ad vellea. l. queq;. Item si vitulos pascendos vel aliqd fartiēdū vel polliēdū vel gē mā sculpēdā vel icludēdā cōduxit te net excepto si vitio materie frāgatur nā tūc nō tenet nisi p spāle pactū. ff. loca. l. si qd fundū. Et. l. si qd vitulos et. l. item querit. s. si gēma. Itē si car rucarie siue aurige nimīū dēdēdo dū ceteros trāsire nō pmittit currū euer tit 7 seruū vel bouē occiderit tenetur et locato. Debit. n. tēperare cursuz 7 volūtātē suam. ff. loca. l. itē querit.

pmo

Primo rñdeo. Item si cū posset resi-
stere exercitui vñ dñō nūtiare neutrū
fecit nec aufugit tenetur de dāno ab
exercitu dato dicta. l. item querit. §.
exercitu. Item si me inuito ponat rez
meā in alia nauī qñ in ea quā deduxe
ram. d. l. item querit. §. i. Itē tenetur
cōductor rē restituē iplero tēpore con-
ductōis: al's tñē ad interesse. ff. loca. l.
videam. §. q. vinum

6 **Q**uero an locator teneat remittere
mercedē rei locate cōductorī. Rñdet
Ihosti. vbi §. q. sic. pmo ppter sterili-
tatē cōtingētē nisi possit cū vbertate
pcedētis ani vel sblequētis recopēlari
vt extra de loca. c. ppter sterilitatē. et
E. e. ti. l. licet. 7. ff. e. ti. l. ex cōducto. §.
si vis. Dicit aut sterilitas quādo nō
colligit semē cōductor. vt dicto. §. Si
vis. vel dic sterilitatē hz vulgi opioez
vt si dicāt homies cōter esse bonum
tēpus vel malū. ar ff. de fun. instruc. l.
cū delamonis. §. asinā. 7. ex de spōsa
. c. ex litteris. Secundo fit remissio si
fund⁹ terremotu vel calmate ita pñt
vt nulqñ sit. Tercio vt si p incurfū ho-
stiu fruct⁹ amissus est: secus si exerat⁹
trāsies p lasciuia aliqd abstulit qd re-
ferat ad modicū dānū. ff. loca. l. ex cō-
ducto. §. i. 7. penul. Quarto qñ ppter
calum fortuitū cōductor ipedit frui.
vt. d. l. ex cōducto. §. item cū qdā. 7. l.
q. isulā. §. edilis. Al' ppter necessariā
refectionē dom⁹. Dixit tamen dzo.
q. si casu fortuito contingat vbertas
augmētāt pēlio sicut diminuit qñdo
sterilitas cōtingit: secus si diligentia
coloni ut. E. d. fū. rei pua. l. z. 7. E. de
omni agro. d. ser. l. vl. li. ii. 7. de allu-
uio. 7. palu. l. vl.

7 **Q**uero in quot casib⁹ inqñl⁹ pōt ex-
pelli de domo p ipm cōducta. Rñdet
Ihosti. vbi §. q. potest expelli. Primo
si dñs pbet domū sibi necessariā: vt
si necessitas imineat que nō iminebat
tēpore cōtract⁹. Et hoc casu est remit-
tenda pēlio pro rata tēporis. extra de
loca. c. ppter sterilitatē. §. hum. 7. E.
e. l. 4. Secūdo expelli pōt quādo do-
mus indiget refectōe que nō iminebat
tēpore cōtract⁹ quo etiā casu fit mer-
cedis remissio. Tercio quādo iqñl⁹
ibi male vlat: quia tenet porcos i so-
lario vel si opa rustica suo tēpore nō
exerceret ne itēpestina cultura fūduz
deteriorē reddat. Itē si ppter inimici-
tias elpa coloni ortas dānū deē tñē
vt. ff. solu. ma. l. in his. pmo rñso. Itē
si teneat in domo cōducta publicas
meretrices vel alios publicos pecca-
tores ar. in auc. de leno. §. sanximus.
coll. z. 7. de sta. mo. c. si. §. i. 7. 45. di. §.
sed illud. 7. l. nō aliter. d. vsu. 7. habi. 7.
7. ibi p glo. Quarto potest expelli cū
cōduxit ad. §. anol fundū 7. stetit per
biēniū q. nō soluit mercedē.

V **S**ura sexto quātuz ad con-
tractū pignozis. Al'tz tenēs
aliquā rem pignozataz tñē
eam restituē cū fructib⁹ si sibi soluit
capitale pro quo res fuit pignozata.
Rñdet IRic. in quarto. di. 15 ar. §. q. §.
q. sic. Si autem de fructib⁹ sortē reci-
pit tñē pign⁹ restituere sine solōne
alia excepto hoc qd sibi debet pro la-
borib⁹ 7. expēlis extra de vñf. c. i. 7. se.
cōcordat. Donal.

Quero pone q. qñs pignozat equū p
mutuo: 7. soluit cibaria eius 7. ille cui

pignorat^r ē vti^r equo 7 eq̄tat ad ne
gocia sua: vel dat ad veduraz: an est
vsura. Rndz (Donal. i sum. q. sic. Itē
de veste 7 sibi^r vti^r q̄s ad vtilitatez
suā 7 alteri^r dānū.

Sed qd li q̄s habet equū ociosū quē
locare nō velit 7 pignorat euz alicui
a quo mutuū accepit hac cōditiōe vt
pascat equū 7 eq̄tet: tñ sine ḡuamine
7 pīculo equi an sit vsa. Rndet idez
(Donal. q. nō: l3 aliqd accipiat vltra
fortez: q̄a nō ḡuat p̄ximū: imo iuuat
eū pascēdo. Unde in huiusmōi cāib^r
cōsiderādū est vtz p̄ter mutuū pes
sint vtilitates hinc inde. Et si pares
inueniant^r circūscripto mutuo nō est
vsura: vt in p̄dicto casu. Idem de eo
qui pignorat domū mutuātū que iu-
tilis est sibi: q̄a nō vult eam locare et
mutuās domuz custodit a ruina: ne
destruat.

Sura septimo in contractu
p̄mutatōis siue i arte nūmu-
larioz. Altruz ars cāpsoria
sit licita. Rndet Alex. de ales in suo
tractatu de vsuris. hec ars necessaria
est ad vtilitatē pegrinātū 7 alioz q̄
circueūt diuersas regiōes: 7 ad cōmu-
tationes rez sine q̄b^r nō est vita hu-
mana. Rndet eiz cōmutatio necessaria
est que cōmode nō potest fieri sine nū-
mismate. Non enim in diuersa loca 7
remota portari possunt res cōmode
ad p̄mutationē faciēdā 7 ideo neces-
sariū fuit nūmisma 7 ars cāpsoria
p̄p̄ diuersitatē nūmismatū. Ibet autē
cōmutatio artis cāpsorie nō h3 rōnē
mutui: q̄a nō sperat lucz p̄pter dila-
tionē tēporis: nec itez cāpsori reddit^r
fors eadē specie vel numero: q̄a dat

monetā vnius ḡūs 7 recipit alteri^r:
puta dat turonēses 7 recipit bonoios
7 ecōuerso. Inec potest dici emptō v^r
venditio p̄p̄: q̄a emptio et veditio
p̄p̄ie consistit in reb^r app̄ciabilibus
quaz p̄etia mēsurat^r 7 determinat^r
nūmismate. Ibet autem genus fit in
sola cōmutatōe nūmismatū diuersoz
genez: 7 ideo nō est emptō 7 veditō
sed simpliciter potest dici p̄mutatio.
Ibet p̄mutatō cim dicit^r vno m̄ ḡnāl^r
quādo aliqd dat loco alteri^r: 7 sic cō-
p̄bēdit omnē cōmutatōez. Secūdo m̄
dicit^r quādo res determinata ad vtili-
tatem vite dat pro alia re dēmiata.
Et hoc modo determinat^r de p̄muta-
tiōe in iure canonico: vt qñ p̄mutat^r
p̄benda cū p̄bēda: vel aliqd simile.
Tertio mō dicit^r p̄mutatio magis
determinat^r vt nūmismatū p̄mutatō
Et hoc modo ars cāpsoria dicit^r p̄-
mutatio. Inō obstat q̄ iste idebit^r v^r
sit pecunie: q̄a h3 qd ait philoso. p̄mo
poli. nūmisma inuētū est cā trāsmu-
tatōis: vtputa pro nūmismate hēant^r
res necessarie ad vitaz. In cābio autē
fit vt pecunia pro pecunia habeat^r: q̄a
Rndet Alex. q. oio: q̄a cōmutatō taliū
rez cōmode haberi nō potest p̄p̄ di-
uersitatē nūmismatū: ideo hec p̄mu-
tatio cōcedit^r. Item in arte cāpsoria
nō p̄p̄ie cōmutat^r nūmisma pro nū-
mismate: sed p̄mutat^r vsus p̄ri^r nū-
mismatis pro utroq; ḡnē. Tēcordat^r
Ifran. de maronis in. 4. dicens q̄ sic
ars mercationū facta legitime ē nāl^r:
7 sicut mercatores sunt valde vtilēs:
q̄a aliqua habent in vna regiōe que
non in alia: ita pecunie cōmutatores
sui cāpsores: q̄a vna moneta currit i

vna

vna regiōe ⁊ nō in alia: vnde p suo labore aliqd lucrari possūt licite.

2 Quero quare cāpfor pōt recipe lucz pmutādo: vbi gratia. Sterlingus in Anglia valet. 4. turonēses ⁊ nō pl^o. Idone q cāpfor p cōmutatōe sterlingoz: vel econuerso ad turonēses aliqd accipiat: ⁊ econuerso an liceat cū nō laborat plus q̄ v̄arius. Rñdet idez Alex. q nūmīma habz duplicē recōpēsatiōē. Alia ex nā rei siue pōdere ⁊ mā: ⁊ aliā ex dēterminatōe legis positue: ex quo accidit q frequēt aliqd nūmīsmatis gen^o in aliquo loco nō tm̄ valet qntū valorē dedit illis positio legis. Et ideo qñ cāpfor aliquod gen^o nūmīsmatis accipit: nō fm̄ dēfinationē ⁊ positioē legis: sed fm̄ estimatiōē pōderis ⁊ materie: ⁊ aliqd genus dat fm̄ estimatiōē ⁊ positōz legis: ⁊ fit iam recōpēsatio ⁊ eq̄litas inter datū ⁊ receptū cōpando valorē nūmīsmatis dati qd valet fm̄ estimatiōē legis ad valorē nūmīsmatis accepti: qd valet tātū hz nām rei ad pōdus seruaf ibi iusticiā silis illi que est i cēptionib^o ⁊ veditōib^o: qā recōpēsatiō fit hic p maiorē ⁊ ampliorē vtilitatez dati apud accipietē a cāpfore q̄ recepti ab eo.

3 Quero pone casū q q̄s dat marchā argēti p alia marchā argēti soluēda ⁊ recipiēda certo termino: vtruz iste cōmittat v̄sam. Rñdet Alex. vbi. s. pōt dici q aut v̄silit̄er scit q marchā sit pl^o valitura tēpore solōis: aut v̄silit̄er dubitat. Si cim v̄silit̄er est q sit plus valitura tēpore solutiōis: v̄puta si quis dat marchā argēti p alia marchā recipiēda tali tpe quādo

magis req̄rit illa pecunia: et p n̄s ē maioris valoris: multū p̄sumit cōtra sic mutuātē q querat lucz rōne t̄pis. Distinguit tñ qdā q si creditor nō erat seruatur^o cā vsqz ad illud tēpus sed interim erat illam cōsūptur^o v̄sa est. qā pro minori p̄tio recipit maius rōne tēpous et lucrāf de eo i termino certo qd nō erat seruatur^o vsqz ad illū terminū. Si autem erat seruatur^o: vt sic seruādo vsqz ad p̄dictū terminum lucraref: distingue qā si aufert creditor ēptori vel debitori libertatez liberandi se a debito p̄sumit cōtra creditorem de v̄sura: q̄ ideo crediderit pecuniā vt debitorē oneraret piculo et se exoneraret. Si aut nō aufert libertatē a debitorē: sed cedit ei q soluat qñcūqz voluerit. j. terminū nō peccat talis creditor: qā nō videt spare lucz ppter terminū: sed magis videt hoc fecisse ad relatiādū inopiā debitoris. Si autē v̄silit̄er dubitat vtz pl^o vel min^o valeat tpe solōis tūc possz excusari contrād^o rōne dubij. Idem aut iudiciū est quādo species p specie puta granū p grano. vinū pro vino oleum pro oleo ad certā mēsurā dat Concor. Donal. in sum.

4 Quero pone q aliq̄s habēs pecuniā spālex quā timet tēpore futuro mino randā suo p̄tio fm̄ statuta legis positue vel dñi terre: ⁊ ideo ppter h^o mēi timorē nō vult dare pecuniā mutuo nisi reddat sibi in equali p̄tio in quo est tēpore mutui. vbi gratia. Aliquis habet sterlingos q nūc valent. 4. turonēses ⁊ timet ne p auctoritatē dñi in futuro tēpore minuāf in pretio: et sint tātuz valituri tres parisiēses ppter

quā cām factō mutuo ⁊ diminuto p
tio cōsequēti tempore nō vult recipe
tot sterligos numero quot dedit tpe
mutui: s̄ fm p̄tū turonēsiū cui⁹ erāt
tempore mutui. Querit ergo vtrum
hoc liceat. R̄ndet idē Alex. q̄ videt
m̄tus q̄ nō: alijs autem q̄ sic: q̄a aliō
est in mutuo sperare lucrū: aliud ē ui
tare dānū. Prīmū n̄ potest fieri sine
iniuria dei: q̄a hoc phibuit nec sine i
iuria pximi cui ḡtis debuit fieri mu
tuū. Qui aut vitat dānū deo iniuriā
nō facit: cū hoc nulla lege phibeatur
nec pximo fit iniuria: q̄a nō ledit p
ximū q̄ia vitat dānū s̄uū in p̄posito
autem mutuās magis querit vitare
dānum suū q̄ habere lucrum. De
bitor autē minus nihil accipit tēpore
mutuatōis q̄ reddere tencatur. Nec
erat x̄limile pecuniaz esse min⁹ vali
turā q̄ valebat tempore mutui: quia
vilificatio h⁹ pecūie nō accidit ratiōe
dilatois tēporis: sed ex volūtate legi
latoris.

5 **Q**uero pone q̄ deposui pecūiā ap̄
cāpsorē sine aliquo pacto q̄ cāpsor cū
dicta pecunia multū fuit lucratus: et
soluit mihi pecuniā: ponam⁹. io. pro
cētenario: mō querit vtz ista sit vsa.
Dicūt q̄dā q̄ aut deposui s̄ spe ipi⁹
remuneratōis: ⁊ tunc est vsa: secus si
simpliciter. Et in hoc stat dicto meo
quia est questio de cōsciētia. Tu dic
q̄ aut deposui in spe: ⁊ tunc quia ip̄e
illicite vsus est pecūia deposita omne
luc⁹ inde pueniēs dēt mihi restituē
q̄a locupletior ex re mea fact⁹ est. ar.
ff. de nego. ge. l. qui sine vsuris. Aut
vsus ē licite q̄a deposuerā ad numez
⁊ tūc si animo liberali et sciens se nō

tenēi soluit potero retinere id cū bōa
cōsciētia quia est mera donatio. aut
soluit credēs se teneri ex q̄daz eq̄tate
q̄ sepe mouet creditores mercatores
ad remunerāb: et idē q̄d. s̄. ē. aut cre
debat se tenēi ex iur necessitatis cū n̄
teneret: ⁊ tūc dico q̄ licite recipio si
nō habui a p̄ncipio animū fenerandi
als secus. Inā obligatio antidotaris
iustam parit retētiōē p̄ errorē soluti
vt. ff. de fideiuss. l. si testator. s̄. i. Nisi
esset error facti: vt q̄a putabat p̄ suoz
pcuratore esse pmissū cū nō esset: tūc
enim nec de iure iudiciali nec de con
sciētiali retinē possū. Nec Bal. in. l. i.
E. p. socio.

6 **Q**uero pone recipit q̄s pecuniaz vlē
mare vehedā ⁊ ibi reddedā certo p̄tio
cōstituto an sit vsa. R̄ndz dñs Lau.
.q. 25. fm Inno. i. c. fi. de vsis q̄ nō:
siue in se recipiat piculuz siue nō. Est
eniz locatio opaz siue custodie. vt. ff.
loca. l. in naue samphelli. Idē ihosti.
tenet q̄ allegat. ff. nau. cau. sta. l. ⁊ ita
fatef tamē Inno. q̄ vbi non accipet
p̄tium tātū vt portet: sed negotiatori
mutuo dat vt in illa negociet tunc ē
vsura: q̄a pecunie nullus est vsus vel
vtilitas si retineat in archa nec dete
riorat vtēdo. 88. di. ejciēs. vide ibidē
p̄ Jo. an. ⁊ p̄ ihosti. in sum. de vsuris
s̄an aliquo. s̄. s̄. nūqd. ⁊ in glo. i. d.
c. fi.

7 **Q**uero cāpsor cābiēdo vl⁹ pmutādo
recipit vnū denariū pro floreno: ⁊ in
distāti loco facit pecuniā numerari:
⁊ ego hic do an sit vsura. R̄ndz dñs
Lau. videt q̄ sic: q̄a querit fructū de
pecunia que nō parit. In c̄trariū fac
q̄a nō est mutuū: sed mutuatum ad
instar

instar veditōis. Item qui in loco distanti pecuniā numerari facit suscipit i se piclū. Ihanc questioez format Jo. de ligna. in. c. si. de vsuris. et ibi post multa dicit qd nō videt bñ excusabil: nisi attēto interesse: qd attēto sbiecto pecuniā est inēdibilis: qd nūlla rerum estimatō. ff. de fideius. l. si ita. nisi ppē cursū monete. Et cludit finalit qd vbi pl' recipit nō est bñ tut' in cōscientia. Ihic aduertēdū si hūm foret h' modi cābia nō esse licita mlti dānarēt. Et ideo ego puto licita esse: dum tamen debito mō celebrētur. Et dico qd hic nō interuenit mutuū. vnde vsura nō potest dici nec interuenit aliquid qd cōtra cōsciētā edificet: vnde dico qd i pmo cāu si tibi cābio florenū 7 dādo tibi florenū aureū recipis monetā: vlt ecōtra: 7 in vtroq; casu volo vnū de nariū 7i valoris: iam nō illud volo: qd tibi vēdam pecuniā que est inēdibilis. Et firmavit Archi. i. 4. q. i. Nec ad pecuniā respectū habeo: sed ad interesse meū rōne laboris opaz pēsonuz fidōz que sū eo h' mōi artē exer cēdo iam nō teneor icastruz laborare i vtilitatē alioz. Inā laboris itineris 7 expēlaz hūda est rō. extra de voto. c. magne. Bñ faciūt notata p Jo. an. post ihosti. in. c. cōquest'. vt p cū i sū. de vbi. s. an aliquo. 7. iz. Et ista vī etiā fuisse itētio ipsius Jo. de ligna. l. 3. satis puse loquat.

8 Quid de capsoze qd accipit aliqd: vt pecuniā quā sibi sic soluo faciat eam alibi in loco distanti numerari. Rndz idez vbi. s. dicebat Jo. de ligna. hoc casu cursu monete opat excessus in valore fm locoz diuersitatē. 3pl'. n.

valet floren' florentie qd alibi: 7 plus ducat' roman' Rome qd alibi: 7 sic de singlis. Est eteniz alia rō. s. piculū. Inō ergo vedit' pecuniā que est inēdibilis: sed tātū hic soluit qntū ibi numerat'. Inā tātū valet vn' floren' cū vno denario hic qntū ibi sū denario ihoc etiā opat monetarū diuersitas quocūq;. Tātū. eiz valēt venetijs cētū ducati qntū florentie centū. 6. floreni aliquādo plus aliqu' min'. Inō qd pl' soluit sed tātū dē. Item si aliqd plus valeat illud pl' cōputabit rōe piculi: 7 vt sbueniat salarijs ministroz 7 pē sionū 7 vt nō frustra opas ponat et sudorem in aliorum vtilitatem.

¶ Quid sit restituēdū. .c. 8.

Qura octauo qntum ad re stitutionē. s. qd restituēdum sit. Itz qd teneat ad restōz vsuraz. Rndet Alex. de alexā. in suo tātū aduertēdū qd eoz que acqruē cū peccato quedam sūt in quib' non transfert' dñū: 7 quedam sunt i qb' trāssert'. In pmo casu uecessaria ē restitutio: quia peccatū nō remittit' nisi restituat' ablatū. i. 4. q. 5. Et est sbuz beati Augustini ad macedo. Si res aliena ppter quam est peccatū reddi possit 7 nō reddi: pñia nō agit s' si mulat'. Si autem vāciter agit nō re mittit' peccatū nisi restituat' ablatuz. Talia sunt que acqruē p furtū. extra de furtis. c. si qd. 7. c. litteris. 7 qd acqruē per vsuraz. extra de vsuris. c. tua nos. 7. c. cōsuluir. Et que acqruē per rapinam. extra de rapro. c. i. 7. c. i. lris Et que acqruē per symoniā. extra d

lymo. c. veniēs ad vos. In secūdo at
casu. s. quādo trāssert dñū nō est ne
cessaria restitutio omniū. Inducendi
sunt tam homies q̄ sic accipiūt vt ide
faciāt bonas 7 largas elias. Et talia
sūt que acq̄rūt p̄ illicitas negociatōes
quādo negociatio est illicita ex pte p
sone: puta cū cleric⁹ vel monach⁹ ne
gociat qui negociari nō debet: vñ qñ
est illicita ex pte modi vt cū q̄s nego
ciat cūz piurib⁹ 7 mēdacijs: sēc⁹ si ne
gociatio esset illicita ex pte trad⁹: vt
puta q̄ vēditio fit in fraudē vñaz: q̄a
tunc est indirectū mutuū 7 tenet q̄s
ad restōnem.

¶ Atq̄ q̄s teneat restituē rē eādēz nu
mero. Rñdet idē Alex. vbi. s. q̄ alr i
in furto 7 in rapina q̄z in vñā. Nam
aliquo mō est volūtariū in vñā: l3 sit
volūtariū mixtū. In rapina autem 7
furto est simplicit̄ inuolūtariū p̄t qd
equ⁹ furat⁹ iure poli. sēp ē restituēd⁹
idem numero in cuiuscūq̄ man⁹ trā
sierit: nō sic aut est de equo accepto p
vñam: l3 sufficit q̄ fiat restitutio p̄tj.
Duplex autem est ratio. Prima q̄a
illud qd accipit vñā fortez in vñā n̄
est simplicit̄ violētū nec p vim factaz
dñō rei: nec est oio inuolūtariū. Qd at
accipit in rapia 7 furto accipit p vio
lentiā 7 cōtra volūtātē dñi. Secūda
rō est q̄a vsura est in cōtractu mutuū.
In mutuo at nō est necesse q̄ q̄ acci
pit mutuo reddat mutuātī idem nu
mero: sed sufficit q̄ reddat equale in
p̄tio. Et eodē mō videt̄ esse dicendū
in excrecētia que accidit rōne mutuū
quia nō est necesse q̄ restituēs lucrūz
restituāt idem numero: sed sufficit q̄
reddat equales in p̄tio. Tōcor. I. hosti

in sum. li. 2. ti. 4.

Atq̄ sufficit q̄ q̄s restituat nō pl⁹ q̄
accepit cū dicat̄ Exo. 22. Si q̄s fura
tus fuerit bouē aut ouez aut occidit
aut vēdiderit pro vno. 5. vel. 4. oues
p vna. Item Luc. 19. dixit zachēus.
Si quē fraudauī reddo quadruplūz.
Rñdet idē Alex. vbi. s. q̄ sufficit q̄
q̄s restituat tātū q̄tū accepit: q̄a sic re
stituēdo reducitur qd iniuste actū ē ad
equalitatē. Reges aut p̄dicte nō obli
gāt post xpi aduētū: q̄a ceremonialia
7 iudicialia nō obligāt post xpi aduē
tūz: licz possit statū a iudice p bono
cōi. Et ideo dicit q̄ alr est in vñā q̄z i
furto 7 rapina. Vsura enim nō dicit
adionē violētā nec qd factū est in
iniuriā pximi. Et ideo solūz videtur
dicere quādā icq̄litate ex pte rei acce
pte que nō potest accipi rōne mutuū:
cū debeat esse gratuitū ppter qd ad
equalitatē faciendā sufficit q̄ fiat restō
reita q̄ tātū restituat quātū accepit
Rapina autē 7 furtū magis dicūt vio
lentiā que rep̄mēda est p penā: 7 ideo
si a iudice cōdēnat raptor vel fur tñē
pl⁹ restituē q̄z accepit. Nō sic est añq̄
sit cōdēnat⁹. Illud q̄ plus ad qd iste
tenet est qd p modū pene infligēde
raptorī vel furi: 7 nō q̄a q̄s illud red
dere teneat quia raptor vñ fur tenet
qd falsum est.

¶ Atq̄ homo teneat restituē ea que le
gitima mercatōe lucratur est de bonis
que ipse 7 eius pater lacq̄sierāt p vñā
Rñdz Alex. vbi. s. post duas opioes
pus recitatas quas nō tenet ēt Ric.
Alij distinguūt taz in rapina q̄z i fur
to: dicētes q̄ repz quedā sunt quarū
vñus eaz nō est cōsumptio sicut res que
habēt

4

habet usufructu d se sicut ager vinea
 vel domus: et in talibus restituende sunt
 nedum res sed etiam puenus. In hoc tñ
 differt usurarius a raptore fm quosdā
 qd usurarius potest deducere expensas:
 et forte opas suas moderatas: nō sic
 autem fur vel latro vt mitius agatur
 in hoc cū usurario qd cū fure et raptore
 qd fur et latro nō deducūt expēsas nec
 opas suas: l3 alij hoc itelligāt in foro
 iudiciali. In foro autē cōsciētie dñt et
 furē et latronē posse deducere: qd ini-
 quū est aliquē locupletari cum dāno
 alteri: postq3 ei plene de dāno est sa-
 tisfactū. Quedaz autem sunt alie res
 que nō habet usufructu sicut pecunia
 et in talibus nō tenet qd restituere p
 uentū pueniētez ex tali re: cui rō est
 qd talis res ex natura sua non habet
 puentū: sed puenus est ex industria
 vel solertia humana ppter qd lucrū
 pueniēs ex tali industria fit illi qui
 lucrat et hoc si iuste negociat vltiuste
 emat aliqd: vnde si aliquis ex pecunia
 usuraria negociat est et lucrat et ide
 emit pdium et fructū pcepit nec lucrū
 nec huiusmōi fructū tenet restituere:
 et hoc quia totū lucz est ex industria
 opantis: et idem dicēduz de lucro qd
 habetur ex pecunia furtiua vel rapta
 p negociationē: aut p ēptionē pdij et
 fructu ei. secus autē est in re que habz
 usufructu: vnde si qd usurarius p usuraz
 extorsisset agz vel vineā nō solū tñt
 restituere rem s etiam fructū pceptos ex
 talibus reb: et mltomagis ad hoc tñt
 fur vel raptor: et hoc qd sūt fructū rez
 quaz ali est dñs. Ifructū autē pecunie
 non est ex nā rei. sed ex industria et la-
 bore: l3 autē usurarius nō sit vñs dñs pe-

cunie quaz accepit p vñam: tamē est
 dñs laboris. Non obstat ext de vñis
 .c. cū tu manifestos. in fine. vbi dicit
 qd possessiōes empte de vñis vñdi dñt
 et ipsaz pñia his a qb sūt extorte vñe
 restitui: q eadē rōne qdqd de vñaria
 pecunia emit restitui debet: qd Rñdet
 Alex. notabiliter: qd decretalis dicit qd
 possessiōes vñdāt et nō dicit restituāe
 quasi dicat qd bona vñarij omnia sūt
 obligata illis a qb vñe sūt extorte: et
 ideo si vñarius est nō soluēdo opz tñs
 possessiōes vñdi vt fiat restō: nō autē
 oportet ipsas possessiōes restitui: quia
 forte valēt pl3 qd requireret restitutio.
 Cōcor. Ric. in. 4. di. 15. arti. vlti. q. 6.
 et Tho. et Rodonēsis. et Alstēsis. li. 7.
 ti. 40. Cōcor. etiam ihosti. dicens qd
 vñarius tenet ad restituēdu vñas et in-
 teresse debitoris in quo qdem dānū
 et lucz suū est cōputādū p tex. ff. d eo.
 qd cer. lo. l. 3. penul. in fi. et nō placz
 ei intēptatio quā Ray. p vñario facit
 cōsulēs qd vñarius postq3 satisfecerit d
 vñuris petat a debitore veniā ad cau-
 telā: quia forte tenet ei āpli aliquid
 restituere p interesse aliquo et dāno
 inō vult enīz ihosti. qd debitor vltra
 suū interse possit lucz petere: qd hoc
 esset suū repetere cū vñis. Idē etiā di-
 cendū fm Rodo. de lucro habito de
 re furtiua vel rapta p negociationē
 vel cōpationē redditū vel pdij factaz
 de re h mōi furtiua vel rapta.

¶ Sed quid fiat si tales possessiōes deue-
 niant ad alterius man. Rñdz alex.
 vna cū glo. i. d. c. cū tu. ext de vñuris.
 qd si pdiēte possessiōes pueniūt ad ma-
 nus alterius ex cā lucrativa et vñura-
 rius non est soluendo vendi debent

5

et restitui earū p̄tia et hoc ad quēcūq;
deueniāt res de pecūia vsuraria ēpta
secus si emisset rem vel ex alia causa
onerosa adeptus esset ab vsario bona
fide nō credēs forte cū vsurarium vel
credēs rem illā nō esse emptā de pe-
cūia vsuraria: vñ credēs ip̄z vsurariū
aliter habere vnde possit reddē vsas

6 **¶** Itz vsurari⁹ teneat ad dānū qđ i-
currit ille a quo vsuras extorsit. Rñdiz
Ric. indistincte qđ sic. vbi. s. Alex. vero
de alel dicit qđ qđ dānificat⁹ duobus
modis. Alio mō cū sibi auferat id qđ
actu hz et tale dānū sēp est restituendū
vt si qđ dānificaret aliquēz diruens
domū ei⁹ teneat restituere tātū q̄ntū
valet dom⁹ ei⁹. Secūdo mō qđ dāni-
ficat aliquē nō qđ auferat sibi qđ hz s;
qđ ipedit cū ne habeat qđ erat in via
habēdi. Et talis sic dānificas nō tñt
ad restōez ex equo: qđ min⁹ est habē
ipotētiā et esse in via ad hñdū qđ hēre
in actu. Dānificas aut in minori nō
teneat restituere pl⁹ qđ sic restitutū nō
est simplū s; multiplicatū: et ideo quia
dānificat hominē in agro seminato
puta effodiēdo semina nō tñt restituē
totū p̄tiū seu valorē messis future: qđ
nōdū fuit habita nisi i potētia. Eodē
modo si qđ detinz pecuniā creditoris
vltra terminū p̄fixū nō tñt restituere
totū lucrū qđ posset fieri de illa pecu-
nia: qđ tale lucrūz causale est qđ forte
mercator inde p̄det. Alio mō dicunt
sic aliq. qđ in restōne faciēda duo sunt
attēdēda. s. valor rei que ablata est vñ
equalēs. Secūdo cōsiderādū est dānū
qđ illatum est iniuriam passo. Et de
hoc notādū est qđ hoc dānū aliqñdo
illatū est. p̄mo et p se et directe et tunc

inferēs dānū teneat restituē. Vbi grā
si aliq; passus dānū p pecūia sibi ab-
lata in hoc qđ volebat emere sibi ne-
cessaria ad vitam: siue soluere empta
vel debita: et ideo in expoliatiōe talis
pecūie incurrit dānū: puta quia cum
oportuit vēdere possēssiōes sibi viles
vel recipere pecūiaz mutuo et forte ad
vsuraz: in tali casu teneat quis restituē
dānū. Alio modo iserat dānū tantū
p accidēs: vtputa qđ qđ nō cōsecutus
est lucz quod intēdebat ex pecūia: et
tale dānū nō teneat restituere: qđ pe-
cunia de nā sua nō habet p̄tiū. Sec⁹
tamē est secūdu istos in reb⁹ que ex
sui nā et secūdu moraz tēporis augē
possūt et decrescē secūdu qđ sūt aialia:
qđ talia de se habēt p̄tiū: et ideo spolia-
tor teneat restituere p̄tiū ipsaz rerum
quod valiture erāt tempore quo re-
stitutio fit. Ihoc tamē est dubiū vtrū
spoliator ad hoc teneat qđ res nōdū
habita erat sed habēda. Secūdu hoc
ergo supposito casu qđ fur furat⁹ est
pullū equū vel vitulū quez xus dñs
cōseruatur⁹ erat vsq; ad ānos p̄fēdi
valoris: fur statim vēdidit et libēauit
se a furto: fur aut nō solū ad valorēz
pulli vel vituli sed etiam ad valorē
ei⁹ quod valitur⁹ erat tēpore restōis
teneret. Ihoc tamen dubiū est: tum
quia talis valor est in potētia: tuz qđ
aialia interim mori possūt. Concor.
Astenis in su. li. 3. ti. 4.

¶ Sura nono q̄ntū ad restōez
s. cui sit faciēda. Quero cui
fieri debet restitutio. Rñdet
Alex. qđ regularit⁹ illi a quo accepta ē
vsura. Ifallit in aliquib⁹ casib⁹. p̄prio
si res

si res que restituitur non est ad utilitatem eius cui restituitur sed potius ad nocumētum: et ideo non est reddendum gladius depositus furioso: sed magis est tenendum usque ad congruum tempus quo posset reddi. Secundo si ille cui reddi debet est mortuus: quia tunc debet restitui heredi vel in casu executoribus. Tercio si ille cui debet est ignotus: tunc enim debet homo restituere secundum quod potest sciendo etiam pauperibus pro salute illius. Quando enim ignoratur expoliatus vel non inuenitur: tunc cum consilio et auctoritate ecclesie distribuatur in pias causas: puta in alimoniam pauperum vel redemptionem captiuorum et hoc in villa vel dyocesi ubi rapina facta est si commodum fieri potest. Quod si non potest: puta quia villa est nimis remota vel ex alia causa sufficit quod fiat alibi: addit host. quod ubi ignoratur cui debet fieri restitutio est pauperibus erogandus: vel et illi qui tenet restituere pro elia si egeat relinquendum. hoc dicit in summa in titulum de penitentia. §. quibus et sic que forma seruanda est. Quarto si ille cui debet fieri restitutio est nimis distans. Tunc enim si non potest fieri nisi maioribus expensis quam sit res que debet restitui potest dare in pias causas vel si non potest fieri commodum res debet transmitti illi cui est vel ad minimum reseruari in aliquo tuto loco: donec domino assignetur. Quinto propter turpitudinem dantis: ubi primo notandum est quod aliquis dupliciter dat illicite. Primo modo quia ipsa datio est illicita sicut patet in symonia. Et tunc causa posita quod dedit amiserit quod dedit: et ideo non debet sibi fieri restitutio. Accipiens autem turpiter accipit: et ideo non potest sibi retinere datum sed magis oportet conuerti in pios usus. Alio modo dat illicite

non quia datio sit illicita: sed quia dat propter rem illicitam: sicut cum quis dat meretrici propter fornicationem: tunc enim mulier potest retinere: sed omnes repetere non potest. Potest et aliter distinguere in causa proposita: quia pecunia aliquando male accipitur: et sine culpa illius a quo accipitur: sicut patet in rapina furto et vasa: et tunc debet restitui illi cui fuit quia non amisit dominium suum. 14. q. 5. non sane in fine ubi dicitur. Qui vero contra ius societatis humane furtis rapinis calumniis et oppressione inuasiōibus aliqua abstulerit reddenda potius quam donanda censem zachari publicani exemplo quod dicit. Si aliquem de fraudauit reddo quadruplum. Aliquando tamen aliquid accipitur sine culpa accipientis: non tamen sine culpa dantis: ut puta quia mala intentione dat et tamen accipiens bona fide accipit: et tunc si illud quod datum fuit in prete dantis fuit retinere potest. Si autem non retinere non potest: ut puta quia dedit alienum et debet reddere illi cui est. De hoc. 14. q. 5. et est verbum Augustini de verbis domini qui dicit. Nolite facere elias de fenore et vasis. Item idem Augustinus in quadam omelia. Qui potest dicere. Multi sunt christiani diuites auari cupidi: non habent peccatum si eis abstulero suum: et pauperibus dedero. Aliquando est peccatum ex parte vtriusque ut in symonia: et tunc obseruandum quod dictum est. Abstentis dicit quod si sciatur a quo ei tortum est restituenda est ei si sit presens: extra. eo. c. cum tu super his. Si vero sit absens restituatur eius heredi: vel paratori si sit. Si vero nec ipse nec heres eius nec parator sit presens et vtriusque nouit ubi ille habitat debet ei mittere aliquo modo si potest fieri fideliter

et secure. Hoc enim semper faciendum est quando
comode fieri potest. Et secundum Bernardum. mitti
de sumptibus ipsius debitoris absentis ar.
ff. de op. li. l. ope. Si tamen expense ni-
mis excederent summam illius vnde tunc de
pauperibus erogari. z. q. 6. anterior. ext.
de iudeis cum sit. extra. e. cum tu. i. glo.
Hosti. Non distinguit quod si vbiarius est
male fidei possessor alio se transfudit quod
ubi usuras exercuit tunc propriis sumptibus
mittere tenetur. Si vero is a quo usuras
extorsit vel heres eius alio se transfudit
tunc locum habet quod alij dicunt. Et probatur
hec. ff. de rei ven. l. si res. 7. l. si vero. 7.
in omnibus secundum Rodolphum. prelati sunt cir-
cunstantie. scilicet quantitas rei debite remotione
loci expense que fierent in mittendo: et
paupertas et diuitie eius cui restitui fieri
debet: quia tam parua esse possunt summa rei
restituenda: et tam diues cui fienda est
restitui quod nullo modo debet pro re tam mo-
dica proximum suum gravare. unde non oportet
quod tunc mittat et in talibus recurrendum est
ad arbitrium boni viri. hoc Rodolphus. Te-
tez si de eius aduentu proximo spes tunc
pecunia deponetur et consignabitur. Et de
usufructu. l. accepta. secundum Hostium. Item si res
esset magni valoris et non possit comode
mitti ei cui est debet in aliquo tuto
loco deponi et assignari secundum Thome. Si
vero vbiarius nesciret nec speraret quod de fa-
cili scire possit ubi ille habitaret non tamen
vagari ut inueniat cum. ar. ff. de op.
li. l. quod nisi. §. i. extra. e. cum tu. in glo.
vel si sciret: tamen eam comode mitti non possit
debet eam pauperibus erogare. z. q. 6. ante-
rior. et melius. extra. e. cum tu. §. Ray
Et bar. ibidem. et idem intelligendum si scire
non posset a quo eam accepit. Et quod
dictum est de eo a quo extoritur sunt vnde.

idem intelligendum est per omnia de eius herede
si ille non sit superstes. Donal. dicit quod
quando nescit persona cui restitui fienda est:
vel si sciret: tamen est absens in remotis
partibus nec sperat quod de facili possit scire
de pauperibus erogari cum auctoritate ec-
clesie. Si autem scire mittat ei si aliquo
modo potest fideliter fieri et secure:
alioquin cum auctoritate ecclesie pauperibus
debet. ar. extra. de vbiis. e. cum tu. ubi d.
hoc. 7. z. q. 6. anterior. Sed quando scitur
persona vel sciri potest semper faciendum est
ei restitutio cum comode fieri potest. Pre-
salande sunt tamen circumstantie. scilicet quantitas
rei debite et remotio loci et expense que
fierent pro mittendo. Et si est diues ille
cui fienda est restitui ita quod nullo modo
deberet pro re tam modica proximus
gravari: et tunc non oportet quod mittat et in
talibus recurrendum est ad arbitrium
boni viri.

¶ Quod poe casu quod prelati ecclesie iniuste
subtraxit aliquid: queritur quod cui debeat re-
stituere. Respondet idem Alex. videtur quod
ecclesie: quia ab ea subtraxit. In oppositum
facit: quia cum prelati sit conservator
rerum ecclesie deueniet id quod restituit
ad restituendis manus. Dicendum est bene
quod prelati duobus modis potest aliquid ab
ecclesia surripere. Alio modo si surripit
rem alteri et non sibi deputata: ut puta
quia subtraxit rem capituli. et tunc res resti-
tuenda est ei cuius est. Secundo modo
quia rem sue ecclesie deputata transfert
in dominium alteri: puta consanguinei vel
amici. Et tunc talis res debet restitui
ecclesie: ut couertat in utilitate eius
vel custodiat usque ad successoris ad-
uentum.

¶ Quod pone quod christianus recepit vasa a
iudeo

iudeo cui restituet. Rñdz Alstēis vbi
.s. liberabit eadem restituēdo. Et oue-
niētius est tamen fm Ray. et Ihoſi.
q ipse nomie illius iudei cuz auctori-
tate ecclesie illis xpianis satisfaciāt a
qbus ille iudeus vhas exegerat vl' qb'
als obligat' erat. ff. de negl. gel. l. sol-
uendo. et l. cuz pecunia. vel apud edez
sacramēta vel aliū locū tutū tñ aucto-
ritate ecclesie nomie illi' iudei pecūiaz
depōat vt cū ille iudeus restituerit eidē
restituāt. Et idē itelligēdū est secūdū
Ray. quādo restō debet fieri vharuz
receptaz a xpiano vharo. Qd autez
didūm est. l. q ipse nomie illi' et cetera
fm Rodo. est hū qñ factū ē occultuz
et nō gñaret scādalu3 taliter soluētis
vel piel3: als sufficit q restituāt illi a
quo sunt accepte. Eozoz. Donal.

4 Done calum q culpa est ex pte acci-
piētis et dantis: sed tamē est sine iniū-
ria alicui: vt cum iudex dicit iudiciū
iustū et testis hū3 testimoniū et aliqd
dat qd nō debet dari: qā sicut Aug.
ad macedoniū nō ideo iudex d3 ven-
dere iustū iudiciū aut testis hū3 testio-
niū: qā vēdit aduocat' iustū patrociniū:
et iurispit' hū3 consiliū. Illi cim
inter vtrāq ptem ad examē adhibēt
Isti ex vna pte consistūt. hoc casu pōito
potest ne accipiēs retinere pecūiaz.
Et videt q non. quia rōe sui delicti
videt amisisse ius acqredī dñiuz: nec
etiā restituēda est danti q quātū in se
fuit abdicauit eam a se. p̄ro hac snia
videt Aug. qui dicit de dante q ille
solet male sibi ablata pecūniā reperē
q iustū iudiciū emit qd venale esse nō
debuīt. Et ibidē dicit q tales facili'
ea que hoc modo acq̄sierūt tāq̄ sua

paupib' largiūt q̄ eis a qbus accepta
sunt tanq̄ aliena restituāt. Sic ergo
fm hoc q pecūniā accepit vt iudicaz
bene: aut non iudicaret cuz ex officio
suo teneat gratis et bene iudicare pe-
cūniā retinere nō potest: qā turpiē
accepit et crimen cōcussionis cōmisit.
Est autem crimen cōcussionis: cū q
in officio constitut' aliqd p merū extor-
quet a sūditis: aut quādo nō vult fa-
cere id ad qd teneat nisi pecūniā data
Aut est aliq̄s officialis: aut miles qui
vltra cōstituta sibi stipendia extorq̄t
contra illud. Estote cōtenti stipēdijs
vestris. Al el crimen cōcussionis est i
accusatore q delistit ppter pecūniā
ab accusatōe. p̄deset etiam dici i hoc
casu q sic dāns pecūniā: aut dat bōa
itēdōe vt. l. sibi ius et eq̄ratez seruet: et
tunc posset sibi reddi. Aut eo aio dat
vt animū iudicis sibi iclinet vel corū
pat: et tunc dari debet paupib' vel illi
in cuius iniuriā data est si est iniuste
iudicatū. hec Alex. de alerā.

5 Sed qd si pecūniā data sit symōiace
in iniuriā ecclesie: nā videt q sit dāda
ecclesie in cuius iniuriā data est. extra
de symo. c. Ad hec. aut vbi mandaf
restituī pecūniā accepta symoniace.
I hoc etiam pbat. extra de symonia
e. c. audiūm'. In contrariū facit. c.
veniens. extra de symo. vbi mandaf
q talis pecūniā restituāt illi q dedit
Distinguit autē qdam dicentes q si
totū capl'm aliqd dedit non debet ei
restituī. Si autem vnus duo vl' tres
vel extraneus deliq̄t tanda est ecclesie
qā nō debet delictū p̄sone in dānum
ecclesie reducere. Et in p̄mo casu lo-
q̄tur. c. veniens. Alio autē cāu alia. c.

Alit dicendū est meli⁹ q. c. veniens.
loq̃t de pecunia data p̃gressu mo-
nasterij que mandat reddi dāti si dz
ingredi i aliud mōasteriū ne sit one-
rosus mōasterio. Si tamē talis vellz
in seculo remanere nō essz sibi reddē
da. hec Alex. de alexan.

U Sura decimo. l. q̃s teneat
ad restōez. Quero an tabel-
lionel q̃ sciēter p̃ficiūt infra
sup ṽbis teneat ad restōem. Ihost. in
sum. in ti. de vsuris. §. an aliquo. h. fi.
qd de notarijs: nihil dicit de restōne
s̃ dicit q̃ piuri sūt: q̃a q̃i creat iurāt
q̃ hec nō faciunt: ergo de cetero nec
testificari poterūt nec publica p̃ficere
instrumēta. Deriur⁹. n. testificari nō
potest q̃ncūqz p̃niam egerit. extra de
testi. c. ex pte. 7. c. si. Et hoc etiaz sunt
infames q̃bus sūt ad⁹ legitimi inter-
dicti. extra de testi. c. licet ex quadam
p̃mo r̃slo ad fi. hec host. vide. s̃. restō
q̃nto.

Quid de platis sigillatib⁹ 7 s̃scribē
tib⁹ se in instris ṽbarijs. Ihost. in sū.
de ṽbis. §. an aliquo. h. fi. 7 Hof. i. sū.
e. ti. in fi. dicūt q̃ p̃ticipes sūt criminis
ṽbarz 7 si nō cōmodi: nā s̃scriptio in
multis iuris articulis cōfessū 7 appro-
bationē inducit. extra de re iudi. c. cū
inter vos. E. si cer. peta. l. mutuo. E.
de admini. tute. l. si nō s̃scripsisti. S̃z
fateo: si quis instrō nō licito se s̃scri-
bat 7 eius tenorem ignoret nō appro-
bat nec cōsentit. E. pl⁹ valē qd agit
l. vltima. Sigilla etiā platoz faciūt
instrumēta audētica. ext de fide instru-
c. scripta. Ider hoc igiē layci credētes
cōtrad⁹ h⁹ mōi p̃ ecclesiam approbari

securius peccāt: et ideo de talib⁹ dici
potest laque⁹ iuuenū omnes vos. vt
.z. q. 5. paul⁹. idem (Donal.

Quid de his q̃ tēpore messū et vin-
demiaz emūt vilius frumēta 7 vina
vt vēdāt chari⁹. Iñdet Hoff. vbi. s̃.
q̃ nō tenēt ad restōem: sed est turpe
lucz. Iñec tenēt aliqb⁹ ad restōem:
sed i iudicio anime tāq̃ male acq̃sita
que ex hoc acq̃sierūt debent paupib⁹
erogare. Ad qd nō puto illuz teneri
qui nō hac intētōe emit: s̃ vt domui
sue p̃uideat: 7 tādez ex aliqua cā p̃tē
vēdidit 7 chari⁹. nā q̃cqd agāt hoies
intentio iudicat omnes. Item dicit
(Donal. in sum scz q̃ tēpore messis
vel vindimie emūt ānonā ex cupidi-
tate vel vinum vili⁹: vt postea chari⁹
vēdāt peccāt mortali⁹: siue sint clerici
siue layci. Et est turpe lucz. Sec⁹ tñ
si aliq̃s p̃pter necessitatē: vt. l. de illa
ānona vel vino viuat: 7 postea non
idiget sicut credebatur. Iñic potest licite
vēdere: put vēdit cōiter in foro cōi:
l3 vendatur chari⁹ q̃ emerit. iz. q. 4.
qdūqz. 7. c. canonū. Idē dicēdū est de
illo q̃ emit ānonā vel vinū cā nego-
ciādū: ouz tamē nō ex cupiditate hoc
faciat: sed vt ex lucro moderato sibi
p̃uideat maxime cū nesciat aliā artē
nec al̃s habet vnde sustētē. Similit̃
potest emere q̃s ānonā si timet cha-
ristia in ciuitate: q̃ia videt vidualia
extrahi de terra: dūmodo n̄ emat vt
chari⁹ vēdat: sed ne egēs fame peat:
exēplo Joseph. gen. 41. Qui frumēta
cōgregauit nō vt chari⁹ vēderet sed
vt pplz a fame liberarz: qui tñ postea
vēdidit fm cōe foz: 7 tales si sic eme-
rent mererēt. al̃i aut emētes p̃ter q̃
in p̃didiis

in p'dictis casib' cōtine' tenet tāquā
turpe lux' paupib' erogare nō tñ de
necessitate.

4 **S**imiliter nefandi sūt mercatores q'
ea itētiōe emūt aureos vel alias mo-
netas vel res venales: 7 p'cipue vidu
alia vt de talib' charistia inducāt.

5 **Q**uero pone q' v'fari' emat equū vl'
p'diū de pecunia v'faria: et donat rez
illam alteri: 7 postea efficit nō soluēdo
vtz ille qui soluit v'fas possit cū effe-
ctu petere rem c'ptaz de v'fis ab ipso
possessore cui donata est: 7 vtz ille in
foro penitētie restituē teneat. IRñdet
(Donal. in sum. q' l'z p'rium ex re fur-
tua redactū nō sit furtū. ff. de furtis.
l. qui vas. §. vl. 7 vitia p'sonalia non
trāscāt in successores. c't de fili. p'sbi.
.c. ex trāsmitta. tamē iste potest petē
7 iste restituere tenet. extra de v'fis. c.
cuz in tua. sicut. n. credit hic res loco
p'tij: sic ecōuerso p'rium loco rei succe-
dit. ff. de peti. here. l. si rem 7 p'rium.
Tene' ergo ille ad quem puenit res
empta de pecunia v'faria restituere: si
habuit rez illā emptā ex cā lucratiua.
Sec' tamē si emisit vel ex alia causa
nō lucratiua adeptus esset bona fide
ab v'fario nō credēs euz forte v'fariū
aut credēs rem illā nō esse c'ptam de
pecunia v'faria: aut ipm v'surariū h're
alias vnde posset reddere v'fas. Con-
cor. gof. 7 hosti. in sū. de v'fis. §. fi. Cō-
cordat etiam Spe. in ti. de v'suris. v.
pone v'surari'.

6 **Q**uid si talis possessio perueniat ad
illum qui v'surā soluerat ex cā lucra-
tiua: nūqd extinguit eius adio quam
p'us habebat cōtra illū tertiū possesso-
rem. IRñdet Ihosti. in sum. §. si. q' sic.

tamē fm Doff. v'surari' vel h'eres
minime liberat. ff. de v'bo. obli. l. iter
stipulantem. §. si rem. et. ff. de solu. l.
quotiens.

7 **Q**uid de heredibus v'surarij. IRñdet
Ihosti. in ti. de v'suris. §. que pena. v'fi
hac pena. q' nō tenet restituere: nisi
quaten' vires h'editatis patiūtur. de
appella. c. qua fronte. 7 de raptō. c. in
litteris.

8 **Q**uid si alter heredū factus est nō sol-
uendo: nūqd ali' tenet in solidū. IRñ-
spōdet idem vbi. §. q' in solidū tenet
in q'tū ad ipm de hereditate puenit:
nā 7 res h'editaria obligata videt de
v'fis. c. cum tu. §. si.

9 **Q**uid de illis dñis qui m'la recipiūt
a iudeis cū sciāt eos nihil habere nisi
de v'suris: et q' bona que possidēt ad
restōez nō sufficerēt. IRñdet ideo vbi
.§. fm IRodo. q' tenet ad restōez p'ce-
ptoz: si ex cā lucratiua p'pūt: possūt
tñ ab eis accipere qd sibi debet sicut et
alii creditores.

10 **Q**uid de genere raptoris vel v'farij
nūqd potest accipere dotem de bonis
eius cū q'quid habet nō sufficiat ad
reddēdū qd habet de v'sura. IRñdet
Astensis in sum. l. i. z. ti. 4. fm IRodo
l'z dos nō pueniat ex causa lucratiua
sed accipiat ppter onera matrimonij
supportāda: si tamē talis v'itatē sciēs
aut crassa ignorātia dūc' cōtraxit cū
filia: talis nō debuit dotem recipere de
reb' h'mōi de equitate canonica: l'z
de s'bitilitate iuris ciuil': al' forte possz
dici. Si aut fuit dūc' ignorātia p'ba-
bili: puta q'a credebatur foceruz nō esse
v'surariū vel alias soluēdo esse: potest
recipere dotem: l'z postea intelligat

uitatē. Eōcor. Donal. Alex. d. alexā.
contrariū tenet. Vide. s. restitutio. z
§. 63.

ii **Q**uid de creditore: nūq̄d pōt recipere
q̄d sibi debet a tali v̄fario vel raptorē
cui. s. oia bōa que habet nō sufficerēt
ad restituēdū sua male ablata. Rēndz
Asthēlis vbi. s. fm IRodo. distinguēdū
quia si creditor credidit talē pecuniā
vt ex ea cōmodū suūz faceret: 7 ex ea
lucrando forte se liberaret: tūc potest
recipere debitū suū de reb⁹ talis v̄farij.
Nec est simile de genero q̄tū ad do-
tem: quia focer dādo dotem genero
paupior efficit: nisi quaten⁹ ab onere
filie releuat: sed debitor n̄ sit paupior
recipiēdo rem vel rei vēdite p̄tū. Si
autem tradiderit mala fide pecuniaz
puta ludēdi ad aleas vel daturō me-
retrici vel hīstrioni vel alr bona dila-
pidanti nō debet h⁹mōi p̄tūz recipere
de bonis p̄didit. Similiter nec ille q̄
ex eā lucratiua agit. Omnes autē alij
q̄bus debet ex contractu vel quasi ex
maleficio vel quasi recipere possunt ex
h⁹modi reb⁹ q̄d sibi debet: dū tamē
nō rem furtiua vel raptā vel v̄fariāz
in ipā specie recipiāt: maxime sz illos
qui dicūt q̄ in vsura dñūz n̄ trāsserēt
sz etiā fm eos qui dicūt q̄ transfertur
credo q̄ ipsa res vsuraria in specie in
solidū recipi nō debet q̄a debitor qui
dedit eam p vsura cōdicere nō pōt
si extat. Nec eo inuito creditor aliā p
ea ei soluere posset. Eōcor. Donal.
in sūma.

iz **Q**uid de scruiētib⁹ vsurarioz q̄ ser-
uiūt eis defenerādi officio scz pro eis
pecuniā ad vsurā numerādo 7 vsurā
accipiēdo eoz mandato: 7 tam nihil

ad eos puenit. Rēndet Asthēlis in sū.
vbi. s. secūdū IRodo. nō tenēt p̄sertiz
iūdem vsurarij p se vel p alios mistros
h⁹mōi exerceret vsuras: sz nō p istos
Eōcor. Alex. Aliq̄ vō vt Donal. di-
stinguūt si dat pecuniā dñi sui ad v̄fā
de gñali mādato dñi sui dicentis q̄
mutuet pecuniā cui vult ad vsurā sū
nomie ipsius dñi: 7 tūc scruiēs tenet
ad restōnem si dñs nō restituat: q̄a ē
in hoc sicut p̄ncipalis 7 in optiōe eius
ē mutuae 7 nō mutuae. aut hoc fac
de speciali mādato dñi sic mandātis
sibi. Mutua de pecuniā ad vsurāz. io.
libras nomie meo: 7 tūc sz peccet hoc
faciēdo ad restōnez tñ nō tenet. vide
in v̄. restitutio. §. z.

Quid de eo q̄ cum vellem mutuare
pecuniā gratis induxit me q̄ non
darem eam nisi sū vsuris. Rēspōdet
Asthēlis vbi. s. q̄ tenet ad restōez: q̄a
ipeditur idebite vtilitatez p̄ximi p̄ci-
rādo ne mutuū q̄tis sibi daret.

Quid de eo q̄ soluit alicui vt feneēt
pecuniā q̄tis vt fenecef.

Quid de eo q̄ dat aico vl' s̄laguineo
ad feneē exercēdū.

Quid etiā de eo q̄ mutuat vsurario
pecuniā ad p̄cipationē lucri vsurāz
Rēndet Asthē. vbi. s. q̄ tales q̄ inducūt
aliquos ad fenerādū tenēt in solidū
si alr nō erant feneraturi. Si autē alr
erant feneraturi nō tenēt nisi iq̄ntū
ad eos puenit. Secūdū vō IRodo. in
neutrō casu tenēt nisi quātūz ad eos
puenit: 7 est melior cōditio talium in
hoc casu q̄ in furto vel rapina vbi p̄-
stant auctoritate ad restōnē. Tenet
etiā si nihil ad eos puenit. Et hoc
ideo

ideo q̄a rapina ⁊ furtū cōt volūtatez
dñi sunt qui patit̄ dānū: sed v̄sa de
volūtate dñi puenit ad creditorē: nec
inuenit̄ q̄ iura dēt adionē debitori
contra h̄mōi inductores ad repetēd
vsuras ab eis quas debitorē soluat
taliter inductis p̄ alios vel si ad indu
centes nihil puenit inde. Concor dat
Donaldus.

is Quid de eo qui pecuniā depōit ap̄
vsarios. R̄ndet idēz vbi. s̄. q̄ si quis
cōmitteret pecuniā suā vsario si h̄nti
vnde alias vsas exercez hac intēōe
vt inde copios̄ p̄ vsuram acq̄reret ei
mām peccādi daret: vnde ⁊ ipse cl̄pe
pticeps esset. Si v̄o vsuario alr̄ h̄nti
vnde vsuras exerceat aliq̄s pecuniāz
suā cōmittat vt tuti⁹ seruet nō peccat
si v̄tē ad bonum homine peccatore.
Itec Tho.

iq Altz vsurari⁹ intēōari⁹ qui habuit
intēōnē aliq̄d habēdi ⁊ p̄ncipaliter
p̄pter hoc mutuauit: alr̄ nō mutuatu
rus nō tamē deduxit in pactū teneat̄
ad restōnem. R̄ndet Alstensis. vbi. s̄
q̄ nō est op⁹ restitutōe ad purgatōez
delicti: sed sola p̄nia sufficit sibi sicut i
symonia mētalī. extra de symo. c. fi.
fm Goff. ⁊ Ric. in. 4. Sed cōtrariuz
sentit Ihosti. ⁊ Rodo. p. c. cōsuluit. ex
e. ⁊ Luce. 6. Mutuū date nihil inde
spantes: ideo secūdū eos tenet̄ ad re
stitutionē i foro p̄nie de omni eo q̄d
accepit vltra fortē quacūq̄ intēōne
debitor ei dederit: siue p̄pter dilatiōz
exortā p̄pter mutuū ei datuz vel p̄p̄
illud recipiēdū ad p̄lixiorē terminuz.
Quādo tñ creditor dat creditori p̄p̄
solā dilectionē nō potest repetere nec
retētionē sibi cōsulere si forte p̄ncel se

habeat aliquid de bonis creditoris.
Concor. Donald. in sum. I hoc etiā
tenet I Petr⁹ de āchano. in. c. vsuraz
voraginē de vsuris. li. 6. ⁊ dñs Lau.
de rodulfis in suo tractatu de vsuris
Et hoc vicit tuti⁹ imo d̄ssimū scdm
Inno. ⁊ Ihosti. q̄ semp tenet̄ ex quo
illa intēōe p̄ncipalit̄ dūct⁹ est: ⁊ etiāz
placuit Ray. in sum. h̄. ti. v. si nū q̄d
⁊ archi. in. c. i. 4. q. 2. Et hoc quo ad
iudiciū anime. Et ita etiāz cōfirmat
Jo. an. in. c. cōsuluit. de vsuris. Si ipe
Jo. an. in mercur. sup regula peccatū
nō remittit̄ refert q̄ quidā theolog⁹
hanc q̄onem disputās distinguebat
quādo corrupta intēō mutuat̄is i
notuit debitori q̄a videt̄ tūc quoddā
pactū implicatū q̄d habet vim explicatū.
Est eim secūdū eum duplex vsura.
Alia mētalīs nō obligās ad restōez
ex eo q̄d fit sine omni exactōe v̄l p̄cō
implicito vel explicito. Alia v̄o ē obli
gās ad restōez ex eo q̄d fit cū exactōe
ex pacto implicito vel explicito. Si ḡ
fiat cum implicito est vsura mētalīs:
si cū explicito est vocalis. Ex quo in
ferē q̄ in casu in quo nō inotuit de
bitori corrupta itēō mutuat̄is dato
q̄ ea intēōe p̄ncipaliter dūct⁹ sit nō
obligat̄ ad restōez secūdū dictū theo
logi q̄ adducebat tales rōnes. I p̄rio
q̄a cūz formale sit exactio in vsura ex
pacto obligate vel aliq̄d aliud eq̄pol
lens: ḡ se q̄d q̄ vbi nō est talis exactō
nec aliud eq̄pollēs ibi nō est vsura ad
restōem obligās: q̄zuis bene sit vsura
mētalīs ad p̄niam peccati obligans.
Et hoc cōfirmat q̄a alr̄ dicēdo non
saluaret̄ descriptio vsure qua dicitur
q̄ vsura est lucrum ex mutuo pacto

debitū vel eradū. Secūdo quia sicut in furto dicim⁹ qd si aliq⁹ gratis ⁊ liberalit in donio recipit: recipit qd furari intēdebat quāuis sit fur mēte nō tamē opere: ita qd ad restōnē teneat: sic ⁊ in pposito vsurari⁹ censetur fur cōuētionalis. Si ergo itēdit furari vñ accipiēdo: ⁊ tamē nō puenit ad opus padiciōis vel exadiciōis: sed liberalit accipit dicit vsura mētalis nō obligās ad restōnē. Tertio facit. c. si. de symo vbi dicit. Symoniac⁹ mētalis qd habuit animū pncipaliter ad aliqd accipiendū nō tenet ad restōnez eius qd gratis accepit: sed sufficit sola pñia d peccato. Sed Jo. an. rñdet ad pmoz distinguēdo de pmaria vl secūdaria intentōe mutuātis. s. vt pmaria equi polleat padio: nam est padū iplicituz Luce. 6. Mutuū date ⁊ cetera nō secūdaria. Ad secūdaz rñdet Jo. an. qd inter casum illū furti ⁊ casū nostrum est maxima dissimilitudo: quoniā liz donatari⁹ in casu furti habuerit intētionē corruptā ad furādū: nō tamen donatio causat ab eius furto: nec est āneca illi intētiōi corrupte cui⁹ pñius est in mutuo: qd cū ex bono caritatis deberet fieri gratis fiebat pncipaliter spe lucri cuius spei vitiose seq⁹ effect⁹ cōsequēdo lucz. Ad tertiā rñdet do. anto. de butrio qd rō diuersitatis qre vñari⁹ mētalis obligat ad restōnem in foro pñiali: ⁊ symoniac⁹ mentalis est fm doc. qd vñ vtroq⁹ testamēto est phibita: nec dispēlationē pape recipit de vsuris. c. sup eo. Symōia vñ est phibita a iure positiuo ⁊ in eo est symoniacū: qd phibitū sicut est acqre bñficiū symōiace vbi papa pōt dispē-

sare. Unde dicit doc. qd in phibitis qd symoniaca. Idez dicēdū qd i vñ mentali. s. vt symoniac⁹ mētalis tēat ad restōnem quia phibita. Ideo dicit Host. in sum. c. ti. in pn. qd quedā illicite tenent fm ius diuinū ⁊ hāamuz: ⁊ in his si nō cōstat obligat ad restitutionē in foro pñiali. Si vñ constar obligat in foro ecclesiastico. Et sic loquit de detinētib⁹ vñam: qd ibi tñt alienū qd est omni iure phibitum. Quedā sunt que tenet iuste fm ius diuinū ⁊ iniuste fm ius humanū. et tūc cōsiderād⁹ est mod⁹ phibēdi iuris qd si ius prohibeat mentem constito d mēte illa punit sicut ē i symōia phibita a iure positiuo: qd actualis veditio est phibita nō solū mētalis: qd hoc agere est vititū: liz restituere non cōpellat obligat ad satisfactiōnē peccati. Et hoc est qd vult dicere tex. in d. c. si. Et si dicat vltm⁹ quare vsura plus phibet iure diuino qd symonia in bñficio: dicēdū quia in vñ alienū rapit: in symonia alienū emitt. Et p hoc patet quare magis emēs punit in vsura qd in symonia: quia vñ phibitio habuit ortum a iure diuino symonie aut a iure hūano. Unde alias rōes alioz doc. ibi p dñz An. Non. dicit quia in symonia est turpitudine ex pte dantis ⁊ accipientis. Sed in vsura nō est turpitudine ex pte dantis vsuras: ⁊ ideo ex iure diuino et nālī equitate faciēda est ei restitutio. Nec posset in hoc casu papa dispēlare: sed ex solo iure humano pecunia symoniace accepta vel recepta restituenda est nō illi qui dedit turpiter liz ecclesie vñ nec beliseus pcepit Diezi restituē

qd

qđ accepit Anaamā: 7 papa qđ vult
potest in hoc casu statuere. *¶* Doff. 7
dispensare qđ nō solū in mētalī symo-
nia: sed etiam in illa que pacto essz ex
pressa qđ retineri posset: qđ essz symo-
niace acceptum.

20 *¶* Quero an mutuās secūdario sō spe
aliqd habendi peccet 7 an teneat ad
restōnem: dicit qđ nō. ar. 6i. vi. qđ p-
dēit. 58. vi. si officia. i. q. i. quapropter
imo naturaliter est obligat⁹ ad anti-
dota: vt in. c. cū in officijs. de testa. et
hoc tenet glo. in. c. cōsuluit. de vñs.
Doff. 7 ibostī. in sum. h⁹ ti. post pñ.
de quo p. Jo. an. in. c. cōsuluit. Et in
merai. sup. secūda regula. 7 Donal.
in sum.

21 *¶* Atz creditor cui ex caritate mutuā-
ti debitor aliquid vltra sortez cōtulit
nō volūtarie sed coacte: puta dubitā-
ne indiscret⁹ repute⁹ in tāti qđ aliuz
vñ hūc de cetero nō iueniat mutuātē
vel alia simili cā teneat ad restōnem.
Rñdz dñs Lau. qđ l3 sit tuti⁹ rñstituē
tamen puto qđ si recipit pure credēs
donatū liberaliter 7 nō vt vñam vel
vt coacte donatū nō tenet ad restōz
l3 postea sciat nō liberaliter datū esse.
Ex quo eim tēpore donatōis habuit
bonam fidem recipit licite: l3 donās
tali coactōe dūc⁹ dederit 7 creditor
nō habuit itētiōez tacitā vel expñsam.
Nam semp mihi placuit opio glo. in
.c. vigilāti. 7 c. si. extra de pñcip. scz qđ
mala fides supueniēs pñcipitōi cōple-
te nō facit quem obnoxii rñstitutōi.
Qđ eim dicit qđ possessor male fidei
nullo tempore nō pñscribit: hoc dñz
est: dum est in cursu pñscribēdi: qđ tūc
regrit bōa fides: secus quādo iā pñcri-

pñcri: nam lex potest de meo facē tuū
iuxta notata p. Inno. i. c. cōquestas. 7
glo. i. d. c. vigilāti. quā opioez circa p-
scriptōez sequit⁹ Jo. Doff. 7 Incē. et
ibostī. qui ibostī. dicit qđ si tātiuz sua
cōsciētia remanet lesa debet satisfacē
cōsciētiē: l3 sit poti⁹ scrupulosa qđ theo-
loga: ex quo timet vbi nō est timēdū
de symōia. c. 7 si quotiēs. de quo i. sū-
cius. in. c. de pñcip. rez i. mobi. q. que
exigūt. Ihūc passū plene examiat Jo.
an. i. mercur. posita sup. reglā. *¶* Doff. 7
for male fidei in vltimo articulo: nisi
talis credulitas essz crassa vel supina
qđ bonus vir habet arbitrari. Cōtra
tamē pñdictā determinatōez tenet ma-
gister Greg. de arimino. Item nota
qđ si creditor atēqz debitor donasset
sciūisset ei⁹ itētiōez quia coacte dedissz
nō posset recipere sana cōsciētia: puta
si sciret qđ debitor donaret creditori
timore ne repetat capitale de pñfeti
nō sine magno forsan icōmodo debi-
toris iuxta ea que notat⁹. ff. de dñtōe
idebiti. l. si nō sortē. q. si quis falso. in
glo. Et facit qđ notat⁹ i. c. debitorē.
extra de regulis iuris. *¶* Mel si soluat
ne repute⁹ indiscret⁹: 7 alia vice nō repe-
riat mutuātēz i. suis necessitatib⁹. ar.
coz que notat⁹. io. q. 2. hoc ius i. glo.
7 Jo. an. sup. regula. *¶* Dñum i. 3. ar.
pñme pñs 7 i. solutōe. q. i. 4. membro.
i. 8. Et dico cum Doff. nō tam dēt
creditor leniter iudicare debitorē coa-
cte donare ne i. pñitiē ruat. l. penult. i.
pñ. ad tercul. de vboz signi. l. 3. i. fi.
Nec debem⁹ eum iudicare cōpulluz
tāqz nolētem reputari indiscretum.
Donal. dicit qđ si debitor creditorēz
volētem recipere pecuniā suā puenit

munerib⁹ gratis rogās vt det dila-
tionē ppter dilectionē vel ppter deū
7 creditor recipiēs munera gratis re
spectu pteriti tēporis nō futuri quīs
postea det indigēti beniuolā dilatoz
quā alias nō daret vt si vidisset eum
ingratū dat: dico principaliter ppter
amicitiā vel ppter deum. Secundario
vō ppter gratitudinē debitoris: et hoc
facit rōne pteriti temporis nō futuri
nō est vsura: dūmodo gratis recipiat
7 offerat fm quosdā.

22 Quid si nō sit corrupta intētio credi-
toris debitor tamē ppter mutuū acce-
ptum vl' vltē⁹ retinēdū dat ei aliqd
nūqd creditor tenet restituere illud.
IRūdet Alstē. in sum. vbi. s. q. nō: qā
fide cōsuptis: nec ēt de extātib⁹ q̄diu
p̄babiliter creditur q̄ ex dilectōe sola
ei dederit. Si autem credat vel p̄ba-
biliter dubitet q̄ ppter illam cām ei
seruierit restituere tenet. Quādo autē
debitor nō gratis dat: vel gratis cre-
ditor nō mutuatur debitor si alias hēat
de bonis creditoris 7 p̄ retentionē sibi
cōsulat de vsura quam dedit nō ē co-
gēdus ad restōem in foro p̄niali. Cō-
cor. Donal. in sum.

23 Quid de illis qui adueniēte solutōis
tempore siue termino nolūt dare dila-
tionē debitori qui iuramēto astrictus
est soluere nisi data ei pecunia vl' alio
eq̄pollēti. IRūdz Alstē. vbi. s. q. tenet
ad restōez. extra. e. c. cōsulūt. f. 3 Ray.
Si tñ debitor creditorem volentem
recipere vel exigere pecuniā suam pre-
ueniat munerib⁹ gratis rogās eum
vt det sibi dilationē ppter amicitiaz
vel ppter deum 7 gratis recipiat cre-
ditor illa munera rōne pteriti tēporis

nō futuri: 7 postea det indigēti vt be-
niuolo 7 dilecto: q̄ als nō varz si cū
ingratū videret. Det dico p̄ncipalit⁹
ppter amicitia vel ppter deū: scōario
vō ppter gratitudinē debitoris: 7 hoc
facit rōne pteriti tēporis nō futuri
nō est vsura. Unde ille nō tenet ad re-
stitutionē eorum que sic accipit fm
quosdā. vide. s. vsura. i. f. 22.

24 Nūqd clerici vsas quas habēt vl' ha-
buerūt de rebus ecclesie restituē pnt.
IRūdet Alstē. in sum. vbi. s. q. nō: qā
res ille sūt paupum nisi quatenus de
pecunia vsaria: vel qualibet alia sua
expenderit in vtilitatē ecclesie: sed re-
stituere debēt de rebus suis patrimo-
nialib⁹. IRodo vō credit q̄ si hec nō
possūt de bonis suis facere de fructi-
bus ecclesie quos p̄cipiūt licite pnt se
liberare.

25 Quid de hoc casu qdam cōsuluit ali-
cui q̄ feneraret: 7 dedit alicui pecuniā
gratis vt feneraret: nūqd isti tenet i
solidū ad restōez. IRūdz Alex. de alex
in suo tractatu potest dici f. 3 quosdaz
q̄ qui iducūt aliquos ad fenerandū
q̄ als nō essent feneraturi tenet in so-
liduz. Si autem als essent feneraturi
nō tenet nisi in quātū ad eos puenit.
Alij autem dicūt rōabili⁹ moti: q̄ in
neutro casu tenet: nisi in quātū ad
eos puenit: nec in alijs duob⁹ casib⁹.
scz cuz q̄s cōtrahit societate cū aliquo
ad fen⁹ exercēdū: vel cū q̄s dat pecu-
niam vsario ad p̄icipationē lucri.
Mouēt autez isti ad hoc dicēdū ppter
differētiam que est inter rapinam et
furtū ēt vna pte: 7 vsaz ex alia: penes
volūtariū 7 nō volūtariū: ex qua diffe-
rentia orit⁹ q̄ in his casib⁹ melior est

conditio

conditio usurarij q̄ latronis furis v̄l
raptoris. Inā in rapina 7 furto tenet
restituere q̄ prestat auctoritatē etia3 si
nihil ad eum puenit. Et hoc quia
furtū 7 rapina est cōtra volūtātē dñi
nō sic autem est in usura vbi est volū
tariū mixtū. Inde in rapina 7 furto
iura dāt adōne spoliatis cōtra illos
quoz ope vel consilio vel ministerio
furta 7 rapine sūt: lz ad eos nihil p
uenit: nō autē sic est in usura q̄a nō
dāt adō cōt tales iductores: cum ad
eos nihil puenit.

26 **A**ltz vxor teneat ad restōez p viro
defūcto qui fuit v̄hari. Rñdz idem
Alex. q̄ vxor tenet ad restōez p viro
defūcto inquātū ad eam puenit q̄ de
bonis eiusdē: vel inquantū vsa est de
bonis eiusdē: q̄ si nihil ad eā de tlib⁹
bōis deuoluit: vel si in domo mariti
habet fruct⁹ sufficētes p suis necessi
tatib⁹: 7 p omnib⁹ que expedit: tūc in
nullo tenet.

27 **A**ltz viro viuēte ipso ignorāte vxor
possit restituere. Rñdz idem Alex. q̄
vxor cū nō sit dñā rez nō debet se i
tromittē de restōne ignorāte viro v̄l
cōtradictēte. Dixerūt tamē q̄dam q̄
lz vxor nō sit dñā rez: tamē quia est
data in adiutoriū viro cui salutē pec
rare tenet: 7 ideo sicut de bōis p̄p̄is
virī tanq̄ de bonis p̄p̄is pōt facere
etias ignorāte viro 7 nō p̄hibēte: q̄a
sicut agit cāz virī eodē modo potest
facere restōez: 7 si sciētē 7 nō p̄dicēte
hoc faciat securi⁹ est. Secus autē ē si
sciat 7 cōtradicat: tūc enī mulier tñf
obedire in omittēdo tale bonum ad
q̄d nō tenet de necessitate. Concor.
Asten. in sum. li. 3. ti. 4. Et s̄m cum

mulier nō tñf restituere p furto viri
nisi quātū ad eam puenit de bōis ei⁹
vel inquantū bonis eius vsa fuit. Si
v̄o ad eam nihil de talib⁹ bonis pue
nit vel etia3 in domo ei⁹ de dote sua
vel etiam aliūde expēlas sufficiēt ha
buit in nullo tenet: q̄a nihil inde ha
buit q̄d nō recōpēsaueit.

Altz vxor 7 familia teneant ad re- **28**
stitutionē eoz que cedūt in vsuz vite
eoz. Rñdz idem Alex. q̄ p̄cipi aliq̄d
de bonis v̄hari v̄l raptoris est duob⁹
modis. Aut. n. p̄cipit ignorāter aut
scīenter. Si ignorāt excusat. Si scīet
excusari potest ppter recōpēlationem
vt dictū est. Excusari etiā potest pro
necessitate corporali quādo. s. aliud re
mediū cōmode inueniri nō pōt sicut
accidit paupib⁹ medicātib⁹. Per hoc
excusari possunt filij et filie in domo
p̄p̄tū qui necessitate cogēte alr̄ viuē
nō possūt 7 eodē modo vxor. Aliqñ
fit excusatio ppter recōpēlationē fiēdā
vt si quis accipit necessitate cogente
sperās se recōpēsatuz in futuruz. Et
hoc excusari potest vxor 7 familia dñi
.s. pponūt se recōpēsaturos: q̄a spant
habere facultates ad hoc: 7 hic ē vn⁹
modus dicēdi. Cōsuevit tamen dici
cōiter q̄ si vxor et familia nō spāt de
corredōe v̄hari: 7 videāt eum nō sol
uēdo si sūt ibi aliqua bona de iusto. i.
iuste acq̄sita: de illis si sepata sūt debēt
expēdere. Et idem est si sūt ibi aliqua
de iusto: sed ita mixta q̄ discerni nō
possūt. Et hoc itelligēdo quādo vir ē
in soluēdo. Si autem nihil est ibi de
iusto vel vir nō est in soluēdo: q̄a oīa
bona illi⁹ nō sufficiūt ad prestōem vel
satisfactiōē: tunc nihil accipiant de

bonis illius: sed magis querat sibi vi-
dum aliunde. Addit *Alte. in sum. li. z.*
ti. 4. q. v. r. v. r. i. cuius dos e d v. f. a
7 vir nihil habz qz de v. f. u. r. a: succurrit
vt viuet possit de his que sut i domo
viri: si ipsa laborat in domo: siue ven-
dendo: siue ruendo: siue etiā bona ne pe-
reāt custodiendo: qā in hoc agit credi-
toz utilitatē Si v. o vir habeat plura
incerta tunc auctoritate epi qui debet
paupibus puidere licite potest de eis
vinē. ar. vi. 7z. s. g. n. aliter. 7. c. e. p. s. ca-
uere tñ aliter tenet.

29 Quid de recipientib⁹ ab eis munera
clias 7 oblatōes *IRidet idē Ale. q.*
recipientes elias ab v. f. a. r. i. s: aut sciunt
q. sut v. f. a. r. i. s: aut nō. Si nō sciūt n̄ pec-
cāt recipiēdo nec tenēt ad restōnem
Si v. o hoc sciūt 7 faciunt necessitate
cōpellēte nō peccāt: necessitate v. o cel-
sante peccat q. accipiēdo ab v. f. u. r. a. r. i. s
notoriz ppter scādālū. Et qā ipō m̄
sūt excōicati: ideo acceptū ē restituēdū
Si v. o v. f. a. r. i. s nō sūt notoriz pōt aliqd
accipi ab eis: si credat q. aliqd hñt pē
v. f. a. s. Secus est si nihil hñt. tūc enim
acceptū debet restitui. Sed cui resti-
tuet cleric⁹ oblationē quā a tali rece-
pit. *IRidet i hosti. in sum. ti. de v. f. i. s.*
s. qua pena. v. sed cui. fm *Allanū. q.*
episcopo loci. Sed hz *Guil. restituat*
ei qui obtulit in obprobriuz sui. ar. de
homi. sicut dignū. s. eos. de v. f. i. s. c. cū
tu. s. sup his.

30 Quid de vxore v. f. a. r. i. s qui qdā habz
ē de v. f. a: 7 hoc vidat ei cōsuetia. vide
s. p. p. l. e. x. i. t. a. s. s. i. 7. s. i. s.

31 Quid de tutore 7 curatore qui dant
pecuniā pupilli vel adulti ad v. f. u. r. a. m
IRidet Dona. in sum. q. tenētur ad

restitutionē p eo q. pōtāt auctoritatē
talib⁹ cōtradib⁹ et illi quoz tutelam
vel curam gerunt per se nō essēt talia
facturi.

32 Quid de fūiētib⁹ 7 mercenariis v. f. a.
r. i. o. z: 7 de emētib⁹ 7 v. d. ē. t. i. b⁹ ab eis
IRidet idē Alex. vbi. s. q. q. s. potest
fieri p. t. i. c. e. p. s. v. f. a. r. i. s recipiēdo aliquid
ab eo ppter aliquā recōpensationē fa-
ctam vel fiedā. Et ideo seruētē v. f. u.
r. a. r. i. o. z 7 mercenarij possunt recipere
mercedē suam si seruūt eis in licitis
7 honestis: nec tenēt ad restōnem: et
hoc quia utilitas quā cōsequunt ipsi
v. f. a. r. i. s ex ope h⁹ modi fūiētū cōpēsa-
tū mercede quā dāt seruētib⁹ illis
7 maxime quia propē mercedē datā
nō possūt dici paupiores cū loco mer-
cedis habeāt cōmodū opaz. Secus
autem si seruēt in illicitis 7 inhonestis
tūc eim nō possūt recipere mercedem.
Idem iudicādū ē de cultorib⁹ p. d. i. o. z
v. f. a. r. i. o. z 7 alijs mercenariis corūde
Cōcor. Alte. in sum. li. z. ti. ii. 7 Non
in sum. Idropter eādē recōpensationē
excusat creditor vel emptor vel v. d. i.
tor qui rāpit ab v. f. a. r. i. o qd sibi debet
quia ex hoc nō fit v. f. u. r. a. r. i. u. s paupior:
dū. i. f. d. ādo p. t. i. u. recipit rem. Et ideo
cōsuevit dici q. illi q. bus debet aliqd
ex cōtradu vel quasi: ex maleficio vel
quasi possūt recipere qd sibi debetur ex
h⁹ modi reb⁹: dū tamē rem furtiuaz
vel raptā vel v. f. u. r. a. r. i. ā in suā speciem
nō recipiāt. Ihoc aut v. m. est maxie
li dñū rei in v. f. a nō trāsserat: fm ē
illos qui dicūt cōtrariū: credēdū ē q.
nō debet recipi in solutionē res v. f. a.
r. i. ā in specie: quia potest eam debitor
qui dedit educere a creditore si extat.

33. v. t. z

33 **A**lerū fautores vel retinētes v̄arios
in terra sua teneat ad restōem. Rūdz
idem Alex. q̄ tales nihil tenent resti
tuere si nihil ad eos puenit de bonis
vsurarij: l3 alr peccet cōtra deū dādo
fauorē talib⁹: nec est simile de auctori
bus mali qui sunt cā p se mali eiusdē
Et de istis q̄ sūt magis cā p accidēs
mali: puta q̄ tale malū cōseruetur in
p̄ma vel libere fiat.

34 **Q**uid de illo q̄ mutuauit noie aliēo
ad vsuraz: vtz teneat restituē. Rūdz
idem Alex. q̄ sicut phibet q̄s accipe
vsuras nomie suo ita nomie alieno.
Inde. 46. di. sic dicit: 7 est verbum
Leonis pape. Sicut non suo ita nec
alieno nomie q̄s clericoz exercē fen⁹
attēptet. Indecēs eim est crimē suuz
cōmodis impēdere alienis. Et quia
null⁹ debet exercere vsuras nomine
alieno: ideo si tutor vel curator exer
ceret tales vsuras nomie alieno tenē
ad restōez: 7 spāliter si ille cui⁹ nomie
hoc fit nō est soluēdo: q̄a agētes 7 cō
sentiētes pari pena puniūt. Quidaz
tamē dicūt q̄ etiam ille cui⁹ nomine
fit est soluēdo q̄ tutor tenet. Alex. ē
q̄ si ille cui⁹ nomie sūt accepte vsure
soluerit liberaē qui accepit. Sz p̄mū
dictū est rōnabili⁹: l3 autē sic dicatur
d̄ tutore 7 curatore q̄ tenet q̄a p̄stāt
auctoritatē talib⁹ cōfētib⁹ 7 illi quoz
curam gerūt als nō esset hoc faciuri.
tamē hoc dici nō potest de illis q̄ ge
rūt ministeriū nudū sicut sūt scruiētes
vsurarioz qui numerāt pecuniā pro
dñis suis ad vsuram: 7 eam recipiūt
ad op⁹ 7 vsum eoz. Tales enim nō
vidēt teneri cū iudez vsurarij: als p se
ip̄os vel p alios ministros esset hoc

faciuri. vide. j.

Quid de tutore 7 curatore. vide infra 35
p̄ximo.

Quid de illo q̄ gerit negociū alienū 36
7 sine mādato eius fenerat ad opus
illi⁹ cui⁹ negociū gerit an teneat ad
restōem. Rūdet ideoz Alex. q̄ sic: q̄a
talīs fuit actor 7 minister contractus
vsurarij. Cōcoz. Alsten. in sum. in li. 3.
ti. 40.

Quid de illo q̄ bona intētiōe rogat 37
vsurariū ad instātiā paupis: vt illi
mutet: vtz peccet. Rūdet Ric. in. 4.
di. 15. ar. 5. q. 5. q̄ nō: q̄a q̄uis sciat q̄
vsurari⁹ accipiat vsuram: hoc tñ non
intēdit iste: q̄a pot⁹ vellet q̄ mutua
ret sine vsura.

Quid de ciuitatib⁹ vel collegijs dāti 38
bus pecuniā ad vsuras: nūq̄d omnes
7 singuli sūt vsurarij et tenēt ad resti
tutionē. Rūdet Alst. li. 3. ti. 40. fm
Ray. q̄ sic. l. omnes illi quoz auctori
tate 7 cōfēsu sit. argumento. extra de
vsuris. c. cōquest⁹. 7. q. i. sicut vir. 24.
q. 2. si heres. Et secūduz Ihosti. etiam
omnes illi q̄bus placet in mēte: 7 ra
tum habēt 7 cōsentiūt: 7 phibē p̄stā:
7 nō faciūt. extra de sen. exco. c. q̄nte.
Ihec hosti. in lū. de peni. §. si. v. q̄d de
ciuib⁹. Concoz. Jo. de lig. per. l. muni
cipēs. de cōdi. 7 demō. Sec⁹ i phibē
nō valētib⁹ p notata in. c. super eo. d̄
rap. nisi 7 ipsi p̄ciparēt cōmodum.
Idem archi. 42. di. c. 2. Et Jo. an. in
c. cōquest⁹. de vsuris.

Sed nunquid singuli de collegio 39
vel ciuitate tenentur restituere insoli
dum q̄d habuit collegium ex vsuris.
Rūdet idem vbi. s. secūduz Rodo. l3
illi quoz auctoritate 7 cōfēsu talia

fiunt sint usurarii: vt dicit Ray. n̄ tñ tenet ad restōem: nisi quātū ad eos puenit de usura: vel quātū releuati sūt ab expēsis quas de suo fecissent in sustinēdis onerib⁹ cōtatis: nisi forte pstituerint auctoritatē cōpellēdo: aut picipiēdo cōtati talit̄ fenerari que aliē hec factura nō esset: in quo casu isolidū tenet. *Cōcor. Nonal. in sum.*

40. **Q**uid de regib⁹ ⁊ alijs dñis q̄ cogūt debitores dare vsas. Rñdet idē vbi .s. q̄ tenet ad restōem: etiā si nihil ad eos puenit. *Secūdum Ro Alex. de alexā. dicit q̄ vsarijs fauēt: vel eos in terris suis retinet nihil restituē tenet si nihil ad eos de bonis eoz puenit lz alias peccēt vt. s. f. 33.*

U Sura vndecimo. I. quando debet fieri restō. Quero qñ debet fieri restitutio vsariū. Rñdet Alex. de alexā. in suo tractatu de vsuris. q̄ statim q̄a nō remittitur peccatū ⁊ cetera. Tenet autēz homo esse in tali statu: vt remittat sibi peccatum. Preterea illa ⁊ eadē iniuriā q̄ recipit q̄s alienū vel illud retinet: sed ad semp tenet alienū nō recipere ergo ad semp tenet illud nō retinē. Preterea liz pcepta affirmatiua nō obligēt ad semp: tamē ad hoc obligāt pcepta negatiua: lz autem pceptū de restōne faciēda h̄z formā videat affirmatiuū tamē secūdū ritatē implicat negatiuū pceptū quo phibet aliq̄s detinē aliēnum. Detinere enim alienū peccatū est. Et ideo sicut q̄s semp tenet de se rere peccatū: ita tenet semp reddere alienū. In aliq̄b⁹ tñ casib⁹ nō tñt q̄s statim restituere. Prim⁹ quādo resti

tuēdū esset cōtra bonū pami. Et tō nō tenet q̄s gladiū restituere furioso. Debet tamē habēs gladium habere animū vt sit parat⁹ ad restituēdum. De hoc vide in pilana piuriū. Alius casus est si hoc fiat de volūtate illius cui debet fieri restitutio. Tali enīz cōsentiēte nō tenet statim restituere q̄a pinde est: ac si accōmodaret. Hoc autē intelligēdū si libere ⁊ sine timore cōsētit. Ali⁹ casus ē quādo debēs restituē expectat oportunitatē restituēdi: cū maiori pace ⁊ honestate q̄ si statiz restitueret: lz de se sit statiz parat⁹ restituere puta si ille cui fienda ē restitutō ignorat debitū: ⁊ nō sine scādalo: aut aliqua de honestate possit fieri tal̄ restitutio. Ali⁹ casus est si possibilitas n̄ adesset: tūc enim nō tenet. i. q. 6. et est vbum augustini ad Macedoniū. Si res aliena ppter quam peccatur est possz reddi: ⁊ nō reddē penitētia nō agit sed simulat. Bene autē dicit possit reddi: q̄a si nō potest nō tenet extra de vsuris. c. cū tu manifestos. Ibi dicit q̄ vsurarij sūt cogendi ad restituēdū: dñ habeāt in facultatibus vnde possint restituere. Bene autem dicit in facultatib⁹ vt ibidē dicit glo. q̄a lz vsurari⁹ amiserit vsuras nihilo min⁹ nō tenet ppter moraz. Si autē nihil habet liberat⁹. Si autem habet semp est in mora: ⁊ maxime in furto vbi tenet res aliena inuito dño ⁊ de tinēdo sēp auget peccatū. Ideo dicit Aug⁹ ad macedoniū. Nolētes reddē qd nouim⁹ male abstulisse: ⁊ vñ redat habere cognouim⁹ increpamus obsecrem⁹ ⁊ detestemur quosdaz clā quosdā palā sicut diuersitas psonaz diuersam

diuersam videt posse accipere medici-
nam. q̄ statim etiā q̄ teneat restituē
satis habet. extra de symo. Matheus
vbi dicit quidam. Multū tibi cōsulis
si administrationē celeriter ac sponte
dimittas glo. celeriter i. incōtinēti: q̄a
quāto ampli⁹ strebat rem tāto ḡui⁹
peccat: sicut fur q̄ semp est in mora.
Inde extra de symo. cum in ecclesie
corpore: dicit q̄ tāto grauiora sūt cri-
mina: quāto diuti⁹ ifelicē animā de-
tinēt alligatā i oib⁹ supradictis. *Eōcor.*
dist. in lum. li. 2. ti. 40.

2 *Quero pone q̄ aliq̄s nō pōt restituē*
sine grādi dispēdio bonoz suoz for-
te q̄a nō inuenit q̄ velit bōa sua emere
vlt⁹ q̄a ille cui restitutio fiēda est nimis
distat ⁊ nō pōt ire ad euz sine grādi
dāno: nec habet qui velit pecūiaz ad
eū deferre. Rñdet idem Alex. i pmo
casu dicit potest tali q̄ petat licētiā de
ferēdi: ⁊ obtineat vt satisfaciāt illi cui
debet rōe interesse ⁊ dāni qd̄ icurrere
pōt ex dilātōne data: aut tācū donet
ei ex reb⁹ suis: quātū res vel pecūnia
ablata valet. In secūdo autē casu qñ
ille cui faciēda est restō est absens oici
potest q̄ si modicū ē illud qd̄ restitui
debet nec mitti potest illud modicū
sine magno dāno illi⁹ q̄ dēt restituē
⁊ modico emolumētō alteri⁹: potest
restituēs sibi formare psciētiā q̄ non
placere illi cui teneat q̄ sustineret ma-
gnū dispēdiū vbi ipse haberet modicū
emolumētū. Et ideo expectare
potest donec inueniat nūtiū q̄ deferat
restōem: vel q̄ ille veniat ad ptes p-
pinquas. Interim autem pōt depōi
depositū illud qd̄ debet restitui apud
locū religiosū. si tñ oporteat raptorē

vel furem pati aliquas expēsas: non
ppter hoc debet differre restitutōem
vñ extra de rpto. c. i. *Idicē de illis*
qui de loco ad locū eūtes rapinas fa-
ciūt q̄ excōicādi sūt a p̄latis illi⁹ loci:
vbi rapinam fecerūt ⁊ significāda est
eoz excōicatio ep̄o p̄prio qui ip̄os nō
recipiat ateq̄ illuc redeāt vbi rapinā
fecerūt: ⁊ oia plene emēdēt. *Eōcor.*
dist. i. lum. vbi. s.

3 *Quero pone q̄ ille q̄ debet restituē*
est multū indigēs: ⁊ quasi i extrema ne-
cessitate. Rñdet idem Alex. quia aut
ille cui teneat restituē equalit̄ indiget
sicut ⁊ ille qui debet restituere: aut nō
multū indiget. In pmo casu videt q̄
statim debet restituē q̄a null⁹ dz facē
p̄fectū suū de re aliena cū dāno illius
cui⁹ est ipso inuito. In secūdo autem
casu si ille qui debet restituē tācū indi-
get q̄ si sciret ille q̄ debet recipe indi-
gētā ei⁹ ⁊ necessitatē nō deberet fm
rōnem rectā et caritatē fraternā sibi
claudere viscera pietatis: sed eadez ca-
ritate sibi s̄buenire vel remittē i toto
vlt⁹ in pte. Et i tali casu potest differri
restitutio ita tñ q̄ parat⁹ sit ⁊ p̄opt⁹
restituē quādo mutabit̄ eius cōditio
Ihec autem dilatio fiat de cōsensu iudi-
cis eccl̄astici. Si autem ille q̄ restituē
debet nō tantū indiget q̄ si ille q̄ dz
recipe sciret indigētā ⁊ necessitatem
eius nō teneret ex fraterna dilectiōe
dare sibi dilātōez pro toto vel p pte
teneat statim restituē *Eōcor. dist. vbi.*
s. Ric. vñ in. 4. di. 15. ar. vltimo. q. 5
dicit q̄ si ille qui dānū intulit habet
aliquid vltra necessitatē sustentatōnis
nature: q̄uis sit sibi necessariū ad vi-
ctum fm decētā sue p̄sone restituere

tenet. **N**ō enim licitū est de alio viue
cū seculari honore. Si aut nō hēt nisi
necessaria ad sustentationē nature: tūc
distinguedū est: q̄a aut ille q̄ dānum
passus est nō indiget ad sustentationē
nature eo q̄ est ablatū: et tūc ille qui
abstulit restituere nō tenet: q̄a ex iur
nature licitū est unicuiq̄ vsus possessi
onis necessarie ad sustentatōez nature
Extrema. n. necessitas oia facit cōia.
ff. ad. l. rodia d. iactu. li. z. i. tex. 7 glo.
Aut indiget ad sustentationē nature
eo q̄ ablatū est. Et tūc s̄ distinguo q̄a
vt p̄us indiget illa re ad sustentationē
sue nature q̄ fuit necessaria ad susten
tationē nature illi? qui abstulit. Aut
eodem tēpore vterq̄ factū est idigēs
illa re ad sustentationē sue nāe: aut ille
q̄ abstulit p̄ius factū est indigēs illa
re ad sustentationē nature sue q̄ ille a
quo ablata est. **P**rimo 7 secūdo pōt
dici sine p̄iudicio q̄ ille q̄ abstulit rez
illaz tenet restituē illi a quo abstulit:
q̄a nūq̄ facta fuit res illi? q̄ eā abstu
lit: sed sēp remālit isti? de iure. postq̄
enim sum in statu in quo res mea ē
mibi necessaria ad sustentationē nāe
nō potest fieri alteri? me cōtradicēte
Si tertio modo: tūc ille q̄ abstulit nō
tenet restituere q̄a ab illo tēpore quo
facta est necessaria ad sustentatiōez nāe
cū tūc illi a quo ablata est nō esset ne
cessaria acq̄sitū fuit ius in illa re illi q̄
abstulit: 7 ideo q̄quis dānū passus po
stea venit ad statū i quo res que fuit
sibi ablata esset sibi necessaria ad suste
ntationē nature: nō p̄ hoc hēt min?
ius in illa re q̄ ille q̄ abstulit: nisi ille q̄
eam abstulit deuenisset ad statum in
quo āp̄i? nō esset sibi necessaria ad su

sustentationē nature.

Altz sustinet v̄sario q̄ debet restituē 4
in piculo mortis existēti cōdere testm̄
sup restōne male ablatoy. **R**ād̄z idē
Aler. q̄ nō: cui? rō est: q̄a testamētū ē
volūtatīs nostre iuxta sniaz de eo q̄d
post mortem suaz fieri voluit. Testā
enim vult hoc fieri post mortem vbi
nō est loc? penitētie sine qua nō absol
uit v̄sarius: 7 oportet q̄ in vita velit
hoc restituat: nō remittit peccatūz
Oreerea iusticia dei req̄rit vt ille sa
tisfaciat q̄ peccauit: 7 ideo sicut v̄sari?
peccauit ita ipse idem tenet satisfacē.
Nō aut hoc facit sed relinq̄t in testa
mētō q̄ per aliū fiat. Si q̄ vult satis
facere ita q̄ ei remittat peccatū: si h̄z
pecuniā vnde possit restitutio fieri p?
erponat eam p̄ fidele nūciū suū restōi
atq̄q̄ moriat: 7 faciat proclamari q̄
omnes veniāt recepturi plenā satisfā
ctionē a q̄bus habita est v̄sa. Seruet
autem in absolutōe taliū q̄d dicit exē
de v̄sis. c. q̄q̄. vbi dicit q̄ v̄sarijs se
pultura denegēt: donec plene satisfā
dum fuerit illis q̄b? faciēda est satisfā
ctio: si p̄esto sint ipsi aut aliq̄ q̄ possūt
acq̄rere vel eis absētib? loci ordiario
aut eius vicem gerēt: siue rectori pro
chie in qua testator habitat. extra de
v̄sis. c. q̄q̄. li. 5. **C**oncor. **A**ltē. in sū.
li. z. ti. ii. **Q**uero que sit forma testa
mēti v̄sarij. **A**ltē. vbi. s̄.

Quid si is q̄ v̄sas exercuit v̄l extorsit 5
ad inopiā deuenierit. **R**ād̄z **A**ltē. in
sum. li. z. t. 4. q̄ l̄z v̄sari? itelligat sēp
esse in mora. vt. **E**. de furtis. l. s̄btrahe
tamen si paupertas eum excuset 7 bōis
cedat est excusat? 7 absolued?. tūc tūc
satisfacere si ad pinguiorē fortunam
deuenierit

deuenerit. i. habita rōne ne egeat sup
quo p̄stabit idoneā cautionē. ex. c. c.
cum tu. §. penul. 7 de solu. c. iordan.
Et potest cedē ate litē in p̄sētia: vel
etiā in absentia p̄ nūtiū vel eplām. ff.
de cessi. bono. l. penul. 7 si. 7 hoc hūz
est in iudicio cōtētiōso.

Sed nūqd idē est in foro p̄iāli. gof.
dicit q̄ nō imo dices ei q̄ totū resti-
tuat: q̄a nō remittit peccatū nisi resti-
tuat ablatū. extra. c. c. cū tu. i. 4. q. 6.
si res. Ablatū dico siue p̄ furtū: siue p̄
rapinā: siue p̄ v̄am. i. 4. q. 5. si qd iue-
nisti. Et hoc videt velle Ber. in. c. cū
tu. in glo. Sed in contrariū arguens
ihost. dicit q̄ amittit p̄uilegiū ex ius-
ta cā sibi datū. Nā si tempore famis
l3 alienū sine peccato accipere multo
forti⁹ retinere. ibec ihost. Aliq̄ autez
volūt q̄ si nō potest talis satisfacere
petere tñē dilationē vel remissionem
sibi fieri cā elie ab illis q̄bus tñē resti-
tuere. Et sic erit in statu salutis aliter
nō. i. 4. q. 6. si res. Sed hoc nimis du-
rum videt. Unde credo q̄ ad salutē
ei sufficiat q̄ si ad pinguiorē fortunā
venerit restituē firmē i corde p̄pōat.

Quid si q̄s det v̄ario modūz bladi
p̄ v̄a qui modo valet. io. solidos. et
post anū idē modi⁹ valet. 20. solidos
nūqd v̄arius tenet restituē modūz
bladi illi q̄ dedit i valorez in quo nūc
est: v̄l in quo fuit quādo dedit. Rndz
Alst. i. sū. l. 3. ti. 4. q̄ hoc erit i optōe
recipiētis: quia cū v̄ari⁹ v̄sqz mō nō
restituit 7 mora reddēdi p̄iudicare
debeat sibi restitutio fm̄ optionez re-
cipiētis fieri debet.

Sura duodecimo. s. q̄tum
ad locū vbi o3 fici restitutio

Quero vbi debeat fici restitutō male
ablatoz. Rndz ihost. in ti. de peni. §.
q̄bus. v̄. sed que forma seruanda est:
q̄ si sunt male ablata incerta debent
erogari in pias causas et maxime in
alimoniā paupz 7 redēptionē capti-
uoz. ar. de pig. c. i. io. q. 2. hoc ius. Et
p̄apue in villa: v̄l si villa nescit i dyo-
cesi: vbi talia sunt cōmissa. Cōcordat
Donal. in sum. in tractatu restōnuz
dicens q̄ quādo ignorat spoliati di-
stribuat paupibus vel in pias causas
Et hoc in villa vbi facta est spoliatio
si cōmode fieri potest: al3 si multum
remota sit: vel ex alia iusta cā sufficit
q̄ hoc alibi fiat. Similit̄ si villa nescit
saltez fiat in illa dyocesi vbi rapia fa-
cta ē. Cōcor. Alex. de alexā. vt. s. v̄a.

Sura tertio decio quātum
ad ordinē restituēdi 7 modū
Atqz restō v̄arum debeat
fieri publice vel puate. Rndz Alex. d.
alexā. in suo t̄datu de v̄his: q̄ v̄ario
notorio de necessitate salutis op⁹ est
facere restōnem publice p̄pter ifamiā
7 scādālū qd est ide: vt sicut peccauit
in scādālū p̄rimoz 7 malū exēptum
ita satisfaciāt publice: al3 nō deberēt
sibi dari sacramēta ecclesie 7 ecclesia-
stica sepultura.

Atqz p̄ sit fici restō male ablatoz
q̄ solutio debitoz v̄l legatoz. Rndz
idem Alex. q̄ p̄s restituēda sūt male
ablata q̄ solueda legata: cui⁹ rō ē: q̄a
donatio legatoz est ex deuotōe lega-
tois: 7 ideo superogatiōis fuit in eo
reddere aut male ablata est fm̄ neces-
sitate iusticie: p̄us autem illa sunt red-
denda: que sunt h3 necessitate iusticie

q̄ illa dāda que sunt superogationis
Cōcor. Alstē. in sū. li. 3. ti. 4.

3 **A**ltz p̄us restituēda. sūt male ablata
q̄ debita soluēda. IR̄ndet idem Alex.
q̄ male ablata: 7 est rō quia eoz solō
collit iniuriā factam deo 7 p̄ximo: 7
maxime in furto 7 rapina. In solōe
autem debitorz nō collit iniuria: sed
saluat iusticia. Et ideo videt hoc p̄
faciēdū illo. Et si fiat cōtrariū i p̄lib?
videt hoc esse: q̄a debita sunt clara 7
manifesta: restituētes aut nō sic: s̄ i q̄
rende sūt. Ceteris aut parib? claz p̄
cedit incertū. Debita sūt determinata
puta q̄a debeo tibi. io. IR̄ndet sic autem
que debēt restitui. Concordat Alsten
in sum. vbi. s̄.

4 **A**ltz siēda est p̄us restō vni q̄ alteri
IR̄ndet idem Alex. q̄ sic in calu: puta
qn restō vni? est determinata 7 clara:
alteri? autē nō. Et sic videt q̄ ceteris
parib? p̄ius sit faciēda isti q̄ illi. Itē
si restō āboz sit eque clara: tñ vn? est
paup: 7 alter diues videtur q̄ cete is
parib? q̄ p̄us possit fieri paupi q̄ di-
uiti: tñ q̄a magis idiget: tñ q̄a c̄ ma-
iori iniuria tñ res paupis q̄ diuitis
Itē si vltz est equalis cōditōis i pau-
ptate 7 in diuitijs: tñ vni facta ē p̄i?
iuria q̄ alteri: videt q̄ illi p̄ siēda ē
restō cui p̄us facta est iniuria. Cōcor.
Alstē. in sum. vbi. s̄.

5 **Q**uid si hereditas nō sufficiat ad sa-
tisfaciēdum omnib?: nūqd satisfaciēt
p̄mo veniētib? IR̄ndet Alstē. vbi. s̄. h̄z
Buil. in. c. q̄q̄. extra. e. li. 6. q̄ n̄: imo
satisfaciāt eis 7 alijs p̄ rata. extra de
testa. c. relatū. 7 ff. de pac. l. si p̄les. Jo-
an. dicit q̄ satis videt in hoc cāu tps
cōsiderādū: vt q̄ p̄mo soluit qd suū est

integre recipiat: 7 sic de singlis. de re
glis. in. c. q̄ p̄or. S̄z p̄mū vidū magl
placz mihi Alstē.

V Sura decimoq̄rto. s̄. quātū
ad penā v̄sarioz. Quero d̄
pena v̄sarioz. IR̄ndet Alex.
de alexā. q̄ p̄ma pena vsurarioz est
q̄a cōpellūt ad restōnem a iure 7 a iu-
dice. A iure q̄dez q̄a manifesti v̄sarij
triplica pena cōhibēt de qua extra d̄
vsuris. c. quia in omnib?. dicit. Idia
est quia nō recipiūt ad cōmunionez
altaris. Secūda q̄a si in hoc peccato
decesserint debent carere ecclesiastica
sepultura. Tertia q̄a eoz oblationes
accipi non debēt: 7 q̄ recipit reddere
teneēt. Cui aut debeāt restitui reditat
glo. ibidē dual opi. Quidā. n. dixerūt
q̄ teneēt restituere ipsi ep̄o loci. Alij
meli? q̄ ille q̄ dedit 7 ipse postmodū
restituāt illi a quo accepit ar. extra de
vsuris. c. cū tu manifestos. 7 de homi-
. c. sicut dignū. Sic ḡ v̄sarij sūt excōi-
cati ipso iure quo ad hec tria. Contu-
maces autē 7 qui iuri non obediunt
potest iudex cōpellere ad restituendū
vsuras si necesse fuerit p̄ maiore excōi-
cationē. extra de v̄sis. c. qm̄. nō soluz
Itēz ext de vsuris. c. preterea. mādāt
interdictis vsuraz p̄cipiēdaz q̄ si cle-
rici hoc trēpserit ab officio et b̄nficio
suspēdi debēt. Si autem layci possūt
vsq̄ ad dignā satisfacionē vinclo ex-
cōicatiois alstringi p̄us inflicta illis p̄ea
illi? cōstōnis: q̄a fere in omnib?. Cō-
pellūt etia alio modo: q̄a si vsurari?
repetit ab illo vsuras: repellit p̄ exce-
ptioz: donec ipse restituat vsuras q̄s
ab illo accepit. extra de vsuris. c. quia
frustra

frustra. In foro autē pñali cōpellendi sunt vñari: q̄a absolui nō possūt: nec debēt nisi restituāt: aut dilatoz petāt ab illis q̄bus tenēt: aut si paup̄es: siue ipotētes sint pponāt ⁊ pmittāt suo cōfessōi restituere si venerint ad pñguiorē fortunā. vnde Aug⁹. Non remittit peccatū ⁊ cetera.

Z Quid si certum est ⁊ notoriū aliquez fenebrē pecuniā exigisse ⁊ stat q̄ debitorēs q̄ soluerūt nō remittūt: si repetere nō audēt p̄ potētiā cratoz. Rñdet Hoff. q̄ aliquo denūtiāte vñ etiaz nullo ecclesia ex officio suo pcedet ⁊ ad restōnē cōpellet. cū de vñis .c. cū in dyocesi.

In ⁊ quō liceat accipe ad vñā. c. 15. Sura decimoq̄nto. l. q̄tum ad recipiētē An licitū sit recipere ad vñam. Rñdet Ric. i. 4. di. 15. ar. 5. q. 5. q̄ sic in casu necessitatis nec peccat. ar. ad hoc. 12. q. i. q̄d culpa. Nec intelligo hic de extrema necessitate: sed qñ homo notabilr dānificaret vel notabilē penuriā patē si nō accipiat ad vñam. Itēz Donal. in sum. dicit q̄ liz sit peccatū p̄f necessitatē recipē ad vñam: tamē in necessitate licitū ē. Sed p̄ quāta necessitate licitū sit: ⁊ p̄ quāta nō: hoc non determinat ars vel sciētiā: sed vñdio caritatis que de omnib⁹ docet: ⁊ est certior omni arte. Idem dicit Bon. i. 3. di. 28. in expositōe illi⁹ p̄cepti. In dō furtū facies. dices q̄ si q̄s dat vel soluit vluras preter necessitatem nō est immunis a culpa: cūz ho ex necessitate soluit nō peccat: q̄a licitū est vñciūq̄ redimere iuril sui: al's veratōz. An sic ille qui dat vestes suas latroni atēq̄

pmittat se iterfici nō dicit currē: siue p̄cipare cū latrone: sic q̄ soluit vñaz in necessitate nō dicit currere cū fure. Quātam autē necessitatē quis debeat expectare: hoc nō est intētōis ⁊ rōnis determinate p̄ eo q̄ fm diuersas cōditōes psonaz diuerse necessitates debēt pensari. Idem Alex. de alef. in. 4. in tractatu restōnū: dicens q̄ peccat mortaliter qui accipit pecuniam ad vñam: cūz det occasionē peccati mortalis vñario nisi in necessitate. Tunc eim nō dat occasionē peccadi: s̄ redimut ius suū. Alurari⁹. n. tenet gratil modare pecuniā suā indigēti. Luce 6. Mutuū date nihil ide spātes. amē.

Incipiūt excoicātōes maiores. Excoicatio p̄mo cont̄ ecclesiasticas personas.

Quero q̄ sint casus maioris excoicatio nis contra psonas ecclesiasticas. Rñdeo p̄mo dē monarchā totī ecclesie. i. papā Quicūq̄ gerit se p̄ papā nō electus a duab⁹ p̄tib⁹ cardinaliū cū omnib⁹ sibi p̄fetiētib⁹. extra de elec. c. luez scōz Ric. in. 4. vide. j. excoicatio. 2. j. i.

E Discop⁹ grec⁹ nō obediēs epō latino per quē fuit deputatus. extra de off. or. c. qm̄. secūdu Alsten. in sum. li. 7. ti. 2. Notādū q̄ in dicto. c. qm̄. dicit q̄ si i vna ciuitate sint plures populi diuersaz linguaz q̄ ep⁹ potest constituer vnū pontificē catholicū sibi vicarium

q̄ eis h̄z ritū eoz diana celeb̄z officia
7 eccl̄astica m̄stret sacramēta iſtrūē-
do eos h̄bo pariter 7 exēplo: q̄ p̄ oia
debet obedire p̄ticipi eū ſtituēti ſuū
vicariū: aſ incidit in excoīcatōez. glo
exēplificat in grecis 7 latinis q̄ ſb̄ vna
fide h̄nt diuerſos rit⁹: nō tamē ſi ſint
fidei cōtrarij ritus. *Alide. j. excoīcatō
z. ſ. z.*

W Decani archidiaconi prepoſiti cāto-
res plebani 7 alij q̄cūq; clerici p̄ſoat⁹
ideſt dignitatē eccl̄aſtica h̄ntes: aut
etiam q̄cūq; p̄ſbyteri audiūt leges v̄l
phyſica niſi. j. duos mēſes deſtiterint
ext̄ ne de. vel mo. c. ſup̄ ſpecu. h̄z *IRic
vide. j. excoīcatio. z. ſ. z.*

4 Clerici q̄ manifeſtis v̄ſarijs alienige-
nis ad ſenus exercēdū domū locant
vel alio titulo cōcedūt. extra de v̄ſu. c.
v̄ſuraz voraginē. li. 6. Maiores vero
prelati q̄ eos cōducūt vel habitare p̄-
mittūt in terris ſuis v̄l domos locāt
ſūt ſuſpēſi. Si h̄o collegiū vel vniuer-
ſitas clericoz incurrūt interdīctum ſi
talem ſniam p̄ mēſem ſuſtinuerint.
Si h̄o ſūt layci debēt p̄ eccl̄eſiaſticaz
cēſurā cōpelli: nō autē intelligas hāc
cōſtitutionē ḡnāliter de vniuerſitate
vel collegio laycoz q̄ ſint interdīcti
7 q̄ ſi ſint ſingl̄ares p̄ſone laycoz q̄
ſint excoīcati p̄p̄ piculū interdīcti h̄z
*Jo. an. aſ tota italia eſſet interdīcta:
h̄z IRic. in. 4. di. 18. ar. ii. q. 5. ḡnāliter
intelligit de vtraq; vniuerſitate. ſ. taz
laycoz q̄ clericoz. vide. j. excoīcatio
z. ſ.*

5 Clerici 7 q̄cūq; alij q̄ in cīmiterijs ſe-
peliūt corpora deſūdoz tēpore inter-
dīcti in caſib⁹ nō cōceſſis a iure: vel q̄
excoīcatos publice aut nomiatim in-

terditos vel v̄ſarios manifeſtos ſciēt
ſepeliūt a qua excoīcatōe nō debent
abſolui: niſi p̄ ad arbitriū dyoceſani
ſatiſſecerint eis q̄bus promiſſa fuerit
iniuria irrogata: nō obſtāte aliquo p̄-
uilegio. ext̄ de ſepul. c. eos. in de. vide
j. excoīcatio. z. ſ. 5.

6 Clerici 7 religioſi 7 moniales i ſacris
ſcienter cōtrahētes matrimoniū ſunt
ipſo faēto excoīcati: vt in. c. eoſ. de cō-
ſan. 7 affini. in de. tamē in clerico in
ſacris 7 religioſo 7 monacha cōtrahē-
tibus nō poteſt cadere ignorātia ſm̄
glo. ſi intelligit in alijs caſibus. vide
j. excoīcatio. z. ſ. 6.

7 Clericus habens officiū vicecomitis
vel prepoſiti ſecularis: ſi admonit⁹ le-
gitime non reſpuerit. extra ne de. vel
mo. c. clericis. in ter. 7 i glo. 7 ſecūdū
*Aſten. li. 7. ti. z. h̄. 7. 3. Alide infra ex
coīcatio. z. ſ. 7.*

8 Clerici ſeculares 7 religioſi q̄ iducunt
ad vouēdū v̄l iurandū vel p̄mittēdū
vt ſepulturas apud eccl̄eſias ſuas eli-
gāt vel electā nō mutēt. vt in de. c. cu-
piētes. de penis. vide. j. de ipugnato-
rib⁹ ſepulture. h̄. 3. *Alide infra excoī-
catio. z. ſ. zi.*

9 Clerici qui hereticos credētes recepto-
res deſenſores vel fautores eoz ſciēt
traderēt eccl̄aſtica ſepulture. extra de
here. c. q̄cūq; li. 6. vide. j. excoīcatō. z.
ſ. 22. 7. 28. vide. j. ſ. 7. h̄. 4.

10 Sacerdotes abſoluētēs ab excoīcatōi-
bus p̄ p̄ceſſuz Eugenij quarti p̄mul-
gatis q̄ cōtinet. io. excoīcatōes. *Idio
excoīcat omnes hereticos quocūq;
nomine cenſeāt. Secūdo illos here-
ticos qui violēſiſte vocāt: et omnes
eis adherētes fautores ſui receptores*

vel

vel defensores eoz. Item oēs q̄ vane
 eis arma equos plūbū lignamina sal
 oleūz vinūz ⁊ oīa victualia: et omnia
 quecūq; ad vsū hominū p̄tinentia: aut
 alia quecūq; p̄sidia publice vel occul
 te p̄ se vel p̄ aliūz. Tertio falsarios bul
 laz apostolicaz vel supplicationum.
 Quarto illos q̄ equos arma ferrum
 lignamina ⁊ alia p̄hibita deferūt sa
 racenis. Quinto ipediētes ne vidua
 lia deferāt ad curiā romanā. Sexto
 inuadētes cunctes ⁊ redeūtes ad sedē
 apostolicā. Septimo oēs illos qui in
 terris suis noua pedagia imponunt.
 Octauo oēs qui offendunt in p̄sona
 aut bonis eos qui h̄nt aliquā cām in
 curia vel eoz p̄curatores. Nonno oēs
 ledētes romipetas cūtes vel redeūtes
 gratia deuotōis Romā. Decio oēs
 inuadētes hostiliter terras ecclesie vi
 detinētes p̄ se vel p̄ aliū. Et in fine
 dicit. De q̄b⁹ sentētijs null⁹ per aliū
 q̄ p̄ romanū p̄ticipem: nisi dūtaxat
 mortis articulo cōstitut⁹ possit absolui
 nec etiā tunc nisi de stādo s̄c̄te ecclesie
 mādatis satisfactōe vel sufficiēti cau
 tione p̄statis. Illos autē cuiuscūq; fue
 rint p̄eminētie dignitatis ordinis cō
 ditionis: aut stat⁹: ⁊ si pontificali aut
 alia quīs dignitate p̄ditos q̄ contra
 tenorē p̄titiū talib⁹ absolutōis b̄nficiū
 ip̄edere de facto p̄sumpserint excoīca
 tionis ⁊ anathematis s̄c̄ia inodam⁹
 eisq; p̄dicatōis lectiōis admistratōis
 sacramētoz: ⁊ audiēdi p̄fessōes offi
 cia interdicim⁹. Item dicit q̄ nullus
 potest ignorātiā p̄tēdere: vel excusa
 tiōē allegare: cū nō sit d̄simile quo
 ad ip̄os remanē icognitū v̄l occultū
 qd̄ tā patenē oib⁹ publicat.

Clerici q̄ p̄curāt vsurpare custodiaz
 vacatiū ecclesiāz in quib⁹ sūt instituti
 vt. j. s. 4. v. 5.

Contra religiosos

Primo religiosi q̄ exeūt clau
 strū suū ad audiēdū physicā
 vel leges: nisi. j. duos mēses
 redierit. ne de. v̄l mo. c. nō magnope
 ⁊ c. sup̄ specula. Itē religiosi religiōis
 approbate tacite vel exp̄sse p̄fessi: qui
 vadunt ad queuis studia sine licētia
 sui p̄lati data cūz p̄silio maioris p̄tis
 cūctus in. c. vt p̄culosa. extra ne de.
 vel mo. li. 6. vide. j. exco. 2. s. 8.

Itē religiosi p̄fessi qui temē vbiq; q̄
 habitū sue religiōis dimiserint i scho
 lis vel alibi. d. c. vt p̄culosa. Item do
 ctōres qui eos docēt. vide infra excoī
 catio. 2. s. 9.

Religiosi religionū medicatiū aboli
 taz deinceps aliquem ad suū ordinē
 recipientes: vel locum seu domū de
 nouo acq̄retes vel loca ceteraq; bōa
 acq̄sita absq; licentia pape alienātes
 i. c. religionū diuersitates. de reli. do.
 li. 6. s. 3. Ric. in. 4. ⁊ Astē. in sum. li. 6.
 ti. 2. v. 53. ab hoc at statuto excipiūf
 in. d. c. religionū quatuor ordines p̄di
 catōz minoz carmelitaz et heremi
 taz. vide. j. exco. 2. s. 10.

Religiosi medicatē religionū appro
 batay qui domos ad habitādū: vel
 loca de nouo reciperēt sine licētia se
 dis apostolice: vel recepta mutarent:
 seu alienarent in de. c. cupientes. de
 penis. vide. j. exco. 2. s. 11.

Religiosi qui dicunt aliqua v̄ba i p̄
 dicatōe: vel alibi vt retrahāt audiētes
 a solōne decimarū in. d. c. cupientes.
 vide exco. 2. s. 12.

6 **R**eligiosi q̄ cōfiteb̄ sibi nō faciūt cō
sciētiam de decimis soluēdis: 7 predi
catores qui nō p̄dicant: cū fuerint re
quisiti sunt suspēsi a prediatis officijs:
donec si cōmode possūt eis cōsciētiā
faciant. Et si interiz p̄dicant sunt ex
cōicati dicto. c. cupiētes. 7 spālī tenēt
p̄dicare in p̄ma dñica q̄dragesime: 7
quarta 7 vltima: 7 in festo ascēsiōis
dñi 7 pēterosten: 7 natiuitatis dñi: 7
beati Jo. baptiste: 7 assūptōis: 7 nati
uitatis beate Marie: cum fuerint req̄
siti. vide. j. exco. 2. §. 12.

7 **R**eligiosi qui decimas eccl̄is debitas
sibi app. op̄at̄ 7 vsurpāt: siue qui nō
pmittūt solui eccl̄is decimas de aiali
b⁹ familiāz 7 pastoz suoz vʹ alioz
imiscētū ipsa animalia gregib⁹ eoz
vel de aialib⁹ que in fraudib⁹ eccl̄iaz
emunt 7 empta tradūt vēditoribus:
vel alijs tenenda: seu q̄ nō pmittunt
vel phibent solui decimas eccl̄is d̄
terris quas tradūt alijs colēdas: nisi
req̄siti destiterint infra mēsem: aut si
de his que vsurpauerūt cōtra p̄missa
nō satisfecerint d̄anificatis eccl̄is. j.
duos menses: sunt suspēsi ab admini
stratōib⁹ 7 b̄nificijs suis: q̄ si non h̄nt
administrationē 7 b̄nificia ipso facto
excōicationē incurrūt i de. Religiosi
de decimis. c. reli. vide exco. 2. §. 14.

8 **I**tem inuētores nouaz religionū vel
capiētes habitū ipsaz sine spālī licētia
sedis apostolice in extrauagati. Jo. 21
que incipit sancta romana ecclesia.
vide. j. exco. 2. §. 16.

9 **R**eligiosi tam exempti q̄ nō exēpti:
qui viderint vel scīerint cathedralē
vel matricem. i. baptīmalē loci eccl̄iā
seruare iterdictū q̄cūq̄ positū aucto

ritate sedis apostolice vʹ ordinarioz
debent 7 ipsi seruare: alioq̄n n̄ fuātes
incurrūt excōicationē ipso facto. Idē
etiaz i iterdicto 7 cessatōib⁹ a diuinis
p̄statuta p̄uincialū cōcilioz vʹ ipoz
auctoritate factis. Idem in ḡnālibus
cessatōibus a diuinis ciuitatū terraz
vel alioz locoz quos aliqui ex cōsue
tudine vel alr canonica collegia: vel
cūctus seculariū eccl̄iarū aut regu
lariū sibi vēdicāt: 7 quādo vt p̄mittit
cathedralis vel matrix ecclesia obser
uat eas non obstātib⁹ q̄bulcūq̄ appel
lationib⁹ ad sedem apostolicā 7 alijs
obiectōib⁹ q̄bulcūq̄ i de. i. de se. exco.
vide. j. exco. 2. §. 15.

Fratres miores qui tēpore interdicti
recipiunt ad diuina fratres vel sorores
de tertio ordie: q̄ t̄nētes vocāt. ex
de sen. exco. c. cum ex eo. in de. et est
papalis: sed dat licētia ordinarijs vel
ēpis vt satisfactōe p̄missa eos aucto
ritate apostolica absoluat. vide infra
exco. 2. §. 16.

Monachi 7 canonici reglāres admi
nistratiōē aliquam nō h̄ntes ad cu
rias p̄ncipū sine spālī licētia suoz p̄
latoz ire nō debēt: 7 si vt suis p̄latis
aut monasterio d̄anū aliq̄d inferant
ad vidas curias se transferant sunt
excōicati: in de. ne in agro. de statu
mo. vide. j. exco. 2. §. 17.

Monachi iſra septa monasteriorum
suoz tenētes arma sine licētia suoz
abbatū. d. c. ne in agro. vide. j. exco.
2. §. 18.

Mulieres que begine vocant̄: et reli
giosi qui eas fouent in illo statu begi
ne erant que assumētes certum ha
bitum nulli pmittētes obedientiam

rec

nec renūtiātes p̄p̄is nec reglām habentes q̄busdāz religiōis adhibebāt ⁊ disputabāt de fide catholica de trinitate: de sacramētis ⁊ multas h̄ses habebant in. c. i. de reli. do. tamen vt dicit glo. nō loq̄t de illis de tertio ordine beati Iſrācīci: cū habeāt reglāz approbatā a Nicolao papa. z.

14 **R**eligiōsi q̄cūq̄ q̄ abſq̄ licentiā p̄p̄i sacerdotis solēnizārēt matrimonia. i solēniter b̄ndicerent: aut ministrārēt sacramēta eucharistie: v̄l extreme v̄nctiōis vt in cle. reli. de p̄uile. vide infra exco. z. §. iō.

15 **R**eligiōsi q̄ excoīcatis a canone absoluit p̄terq̄ a calib⁹ a iure expressis: vel p̄ p̄uilegia a sede apostolica eisdē cōcessis: vel q̄ absoluit a sentētijs per statuta p̄uincialia: aut synodalia p̄mulgatis: vel q̄ absoluerēt a pena et culpa: vt. d. c. religiōsi. Itēz q̄ absoluerent a p̄cessu Eugenij q̄rti. de quo dictum est. §. de clericis secularibus. vide exco. z. §. 20.

16 **R**eligiōsi inducētes aliquē ad vouēduz iurādū vel p̄mittēdū de eligēdo apud eos sepulturā vel iam electam v̄lteri⁹ nō mutēt in cle. cupientes. de penis. vide. §. exco. z. §. 21.

17 **R**eligiōsi q̄ tempore interdicti sepelirent corpora in cimiterijs: aut sepelirent publice excoīcatis v̄arios manifestos: aut nominatiz inēdictos: vt dictū est. §. de clericis secularibus. vide. §. exco. z. §. 25.

18 **R**eligiōsi cōtrahētes matrimoniū vt dictū est. §. de clericis secularibus: ⁊ itelligit h̄z glo. de p̄fessis p̄fessioe tacita: vel exp̄ssa in vna de regulis approbatis. extra de consan. 7 affini. c. eos. v̄l

de voto. c. i. li. 5. Vide. §. excoīcatio z. §. 6.

Religiōsi qui tradūt hereticos ecclesiastice sepulture: vt dictū est. §. de clericis secularibus.

Religiōsi mēdicātes p̄fessi q̄ trāseūt ad aliquem ordinē monachalē excepto cartuliesi ⁊ recipiētes tales scient sunt excoīcati: ⁊ nō possūt absolui cū sedem apostolicā excepto in articulo mortis. Similiter incurrūt si trāseunt ad ordinē canonicorū regulariū per cōstitutionē Martini q̄nti constātie factam.

Religiōsi qui pcurārēt vsurpari per aliquē patronatū custodiā seu titulū aduocatōis vel defensiōis alie⁹ vacātis ecclesie in q̄bus resident: vel mōasterij: vel p̄iorū locorū: vel bona ipsorū locorū vacātū vel collectā que fit rōe legis vel impatoris seu tributū regi debitū. extra de electōe. c. ḡnali. li. 6. vide. §. §. 4. ⁊ 5.

Abbas vol p̄ior etiam cā correctōnis monachū vel clericū h̄berari faciens p̄ laycum est excoīcat⁹ tam p̄cipiēl q̄ h̄berās: si alr sit corrigibilis. extra de sen. exco. vniuersitatis. ⁊ appellatōne layci cōphēdit cōuersus fm archi. et anto. de butrio. in. d. c. vniuersitatis 45. vi. in p̄n.

Cōtra ipugnatores fidei. §. 3.

Quicūq̄ incidit in heresiz iā dānata vel nouā adinuenit 24. q. i. c. i. 7. z. 7. z. Item q̄ cūq̄ de sacramētis ecclesie: vel articulis fidei. alr sentit vel docet q̄ sancta romana ecclesia predicat ⁊ obseruat. de hereticis. c. ad abolēdā. Itē q̄cūq̄ p̄ romanā ecclesiā vel p̄ ep̄os cum cō

filio clericorum: vel per ipsos clericos vacante sede cum consilio si oportuerit vicinorum episcoporum tanquam heretici sunt damnati et sunt excommunicati: ut notat dicto. c. ad abolendam. Et generaliter omnes heretici quocumque nomine censeantur de hereticis. c. excommunicamur. Item omnes credentes receptores defensores et fautores eorum ut in. d. excommunicamur. §. credentes. et c. noverit. de sen. exco. et est facta papalis per processum annuali curie et spirituali eugenii quarti. Item quicumque presumpserit predictos ecclesiastice sepulture tradere. vide. j. §. contra impugnatores sepulture: et exco. z. §. 22.

2 Quicumque rector secularis: vel quicumque officialis eius cognosceret de crimine heresis: cum ad seculares non pertineat: aut captos liberaret: vel episcoporum vel inquisitorum officium impediret. extra de here. c. ut inquisitionis. li. 6. vide exco. z. §. 22.

3 Inquisitores hereticorum qui odio gratia vel amore contra consuetudinem omiserint contra quempiam procedere: vel ipsam heresim alicui imponerent: quod impediat officium suum. ut in. c. multorum. in fi. de here. in cle. vide exco. z. §. 24.

4 Inquisitores hereticorum qui pretexto officii inquisitionis quovis modo illicito extorquerent pecuniam: vel scienter bona ecclesiarum ob delicta clericorum etiam si si seculo ecclesie applicarent: nec possunt absolvi nisi in mortis articulo: donec illi quibus extorserint plene satisfaciant de pecunia nullis privilegiis patris aut remissionibus super hoc valentibus. extra de here. c. nolentes. in cle. vide. j. exco. z. §. 25.

5 Qui per assassinos quicumque christianum interfecerit iusserit vel mactaverit interfici etiam si mors non fuerit secuta vel assassi

nos defenderit vel occultaverit. extra de homi. c. per humani. li. 6. Assassini fuerunt quidam infideles qui ex quibusdam erroribus de facili nitebantur christianos occidere. h. Ric. in. 4. vide exco. z. §. 26.

6 Omnes et singuli cuiuscumque status gradus preeminentie aut conditionis existant: etiam si pontificali regali: aut quis ecclesiastica vel mundana fulgeant dignitate qui predictis hereticis et violenter armatos equos plumbum lignamina sal oleum vinum victualia: et omnia quecumque ad usum hominum pertinet: aut quicquid alia publicae vel occulte ministrant: ac per se vel per subditos afferri faciunt: vel permittunt cum quibus ipsi violenter christiani fideles et catholicos quolibet impugnare seu offendere possent: necnon omnes et singulos eorumque hereticorum et violenter adherentes fautores defensores et receptores cuiuscumque status nobilitatis excellentie vel conditionis existant: etiam si pontificali regali regali: aut quis ecclesiastica vel seculari sint predicti dignitate ac consentientes et presentes eis in premissis quocumque vel qualitercumque auxilium consilium vel fauorem sunt excommunicati per processum Eugenii quarti.

7 Portantes ferrum arma lignamina necessaria ad impugnandum christianos. Item vendentes eis galeas vel nautes et qui in piraticis saracenorum navibus gubernatione exercet aut machinis: aut quibuslibet alijs impediunt consilium auxilium et fauorem in dispendium terre sancte nec possunt absolvi nisi totum lucrum ex tam dampnato mercimonio fecerint: et tantum de suo in subsidium terre sancte transfuderint vel alia pena puniantur: si fuerint non soluendo extra de iudeis. ita quorumdam. et c. ad liberandam

liberada: et est papalis per processum curie
et specialiter Eugenij quarti: qui addit
equos: et alia prohibita quibus christianos
impugnant: et per extragantem Nicolai
quarti que incipit. Olim qui statuit: et
inouauit quod nullus arma equos ferz
lignamina victualia: et alia quecumque
mercimonia in alexandria: vel alia loca
saracenorum terre Egypti deferre: vel
mittere audeat: seu de suis portubus
ut eis deferant extrahere: vel extrahi
permittit: aut eis consilium auxilium vel
fauorem prestare: aliter sunt excoicati ipso
facto: nec possunt absolui nisi tamen de bonis
propositis in terre sancte subsidium uertendum
exoluerint quantum ad partes predictas detu-
lerint vel miserint: aut deferri vel de
ipsorum portubus deferendum eis extrahi per
miserint: et similiter statuit de terris
soldano subiectis. Que extragantia l3
fuerit reuocata per phemium sexti: tamen
post sextum. 7. annum papa Bonifacius ino-
uauit in quadam extraganti que incipit
Extra illos. Post hec Clemens habuit
etiam inouauit: et pape absolutione: pre-
terquam in articulo mortis refuauit in extra-
uaganti que incipit. Multa. vide exco.
2. 7. 28.

8. **Q**uod ad ordines per scismaticos vel
accipientes ab eis ecclesiasticas digni-
tates vel beneficia. Item alienationes facite
ab eis vel mediatis laicis sunt inanes
et ad ecclesias sine onere reuerti debent
et contrafacientes sunt excoicati. extra de
scismaticis. c. i. et generaliter omnes scisma-
tici et spualiter sequentes donatum scisma-
tici Petri de luna: et successorum eius et fau-
torum sunt excoicati excoicatione papali per
processum annalem curie. Vide exco.
2. 7. 27.

Contra impugnatores ecclesie et
ministros eius. 7. 4.

Qui dicit romanam ecclesiam
non esse caput omnium ecclesiarum
nec ei tanquam capiti obediendum
in 9. di. c. nulli fas: et in glo. talis est he-
reticus et excoicatus excoicatione papali
per processum curie: ut. 7. 7. 2. h. i.

Qui incedit vel frangit ecclesiam vel
locum religiosum: vel que in eis sunt ante
denuntiationem ab episcopo post denuntiationem
a solo papa. extra de se. ex. c. 2. questi.
7. c. tua nos. Vide exco. 2. 7. 29.

Incendarii aliarum rerum quam ecclesiarum: si
excoicent vel denuntient excoicati a solo
papa absolui. d. c. tua nos. Vide. 7.
exco. 2. 7. 29.

Omnes qui fecerint statuta contra liber-
tatem ecclesie et consuetudines: et qui iam
facta fecerint obseruari: et qui ea de li-
bris non aboleuerint. Item scriptores
eorum potestates consules et rectores et co-
siliarii locorum: ubi huiusmodi statuta
edita fuerint. Item qui in ea iudicare
presumpserint vel in publica forma rede-
gerint publicata. extra de sen. ex. c. no-
uerit. 7. c. graue. vide exco. 2. 7. 30.

Quicumque de nouo usurpat custodiam
vacantium ecclesiarum vel monasteriorum
vel aliorum piorum locorum: puta hospitalium
et occupant bona ipsorum et clericorum et alie
personae eorundem locorum qui fieri hoc per-
runt. extra de elec. c. generalis. li. 6. vide
7. exco. 2. 7. 31.

Omnes mutilantes vulnerantes et in-
terficiendo seu detinendo et capientes
seu depredantes romipetas et peregrinos
Romam causa deuotionis et peregrinationis
accedentes: et in ea morantes et receden-
tes ab ipsa: et in his dantes auxilium

consiliū 7 fauorē eorūq; bona cōfiscamus: vt in p̄cessu ānuali curie 7 spāl'r Eugenij quarti: in quo nedū statuit de romipetis spāl'iter: sed gñaliter ēt. Inde dicit. Item excoīcam⁹ 7 anathematizam⁹ oēs illos qui ad sedem apostolicā veniētes et rēcedentes ab eadem: necnō illos q; iurisdīctōz ordīnariā vel delegatam aliquā n̄ hñtes ī eadē curia manētes temeritate p̄pā capiunt spoliāt 7 detinēt: aut ex p̄posito deliberato abberare mutilare vel interficere p̄sumūt: et q; talia fieri faciūt seu mandant.

7 Falsificātes litteras dñi pape v'l falsis litteris scienter vtētib⁹. extra de falsis .c. ad falsariōz. 7. c. dura. 7 est papal' p̄ p̄cessum curie ānualē: 7 spāl'it Eugenij quarti vbi dicit. Itē excoīcam⁹ 7 anathematizam⁹ oēs falsarios bullaz seu litteraz apostolicaz 7 supplīcationū gratiam seu iusticiā retinētū p̄ sūmū pōtificē vel vicecācellariū seu gerentes vices aut officiū vicecācellarij sancte romane ecclesie de mādato eiusdē sūmi pōtificis signataz: aut sū nomine eiusdē sūmi pōtificis: seu vicecancellarij: aut gerētes officiū p̄dictūz signātes supplicatōes easdē et nedūz falsificantes: sed apponētes manum ad corrigēdū etiā vnā litteram vel vnū pūctū ī litteris papalib⁹ exceptis his q;bus hoc cōmissū ē s; i; hosti. per sniam latam in curia. Inde .j. excoīratio. 2. §. 22.

8 Papa ante coronationē pōt exercere suū officiū: 7 q; hac occasiōe ipugnarz litteras eius excoīcat⁹ ē p̄ extuagātez Bñdicti. ii. que incipit. q̄a nōnulli.

9 Insecutores cardinaliūz 7 eorū p̄ci-

pes. extra de penis. c. feli. li. 6. vide .j. exco. 2. §. 23.

10 Rectores terraz 7 eorū officiales: qui nō fecerint obseruari ea que statuit dñe īsecutores cardinaliū: vt. d. c. feli. vñ .j. exco. 2. §. 24.

11 Insecutores epōz qui eos temē vel iniuriōse p̄cūsserint: aut ceperint: aut bñierint: vel hoc mādauerint fieri: aut factō ab illis rata hñerint v'l socij fuerint faciētis: aut filiū in his dēderint aut fauorem seu scienter īsecutores defensauerint in de. Si q; sua dēte. de penis. vide exco. 2. §. 25.

12 Rectores locorū iponētes clerical' aut ecclesijs exactōes aliquas vel gñamiam absq; licētia pape si admoniti nō destiterint sunt excoīcati vna cū fautori b⁹ suis: nec absolui possūt nisi admoniti satisfecerint: 7 durat excoīcatō ēt post tēpus regiminis etiā ī successorē officij: in tātu q; si heredes ipsorū seu successorē officij: nisi satisfecerint. .j. mēsem incurrūt p̄dictā excoīcationēz extra de imu. eccle. c. nō minus. c. aduersus. 7 in de. c. t. c. quonīaz. Inde exco. 2. §. 26.

13 Cōpellentes p̄latos seu capitula seu alias ecclesiasticas p̄sonas ad sūmittēdū laycis vel alienādū bōa imobilia seu iura ecclesiāz: 7 similiter layci qui vsurpāt sibi illīcīte huiusmōi nisi moniti destiterint. extra de rebus eccle. nō alie. hoc sūltissimo. li. 6. 7 in de. c. multoz. de penis. vide exco. 2. §. 27.

14 Quicūq; ab ecclesijs vel ecclesiasticis p̄sonis per se vel p̄ alium suo nomie vel alieno p̄ p̄sonis vel rebus qual n̄ cā negociatōis deferunt vel deferri faciunt vel trāsmittūt exigunt aliqđ

datium

datum vel guidatū. extra de cens. c.
quanz. li. 6. vide exco. 2. §. 38.

15 **O**mnē tēporales qui sūbdia interdicūt
ne p̄latis seu p̄lōis ecclesiasticis q̄cqd
vēdāt vel emāt ab eis vel ipsi bladiū
molant nec coquant panem vel alia
h̄mōi obsequia exhibere p̄sumāt eo
ipso sunt excoīcati. de imu. eccle. c. col
li. 6.

16 **I**niciēs man⁹ violētas in clericū vel
religiōsū v̄l cōuersū est excoīcatus ex
coīcatōe papali. i. 7. q. 4. si q̄s suadēte
et extra de sen. exco. nō dubiū: et hoc
si iniuria est enormis. Idem de p̄cul
sione nouiciōz. c. religiosus. e. ti. li. 6
Item quicūq; eū detinet in custodia
publica vel p̄uata etiā absq; alia cor
poris lesione: vel intrudit in vincula
de sen. exco. nup.

17 **I**mpediētē seu inuadētē vidualia seu
alia ad v̄suz romane curie necessaria
adducētēs: vel ne ad curiā ipsā addu
cant vel deferāt impediētēs seu per
turbātēs: et q̄ talia faciūt vel defēdūt
cuiuscūq; fuerint ordinis p̄minentie
et stat⁹ etiam si p̄tōficali regali regi
nali: vel alia quīs ecclesiastica vel mū
dana p̄fulgeāt dignitate p̄ p̄cessum
curie annualē: et sp̄aliter Eugenij q̄rti
sunt excoīcati.

18 **O**mnēs illi qui per se vel p̄ aliū: seu
alios directē vel indirectē s̄b quocūq;
título vel colore occupāt detinent v̄l
hostiliter discurrūt: seu inuadūt: aut
occupare detinere vel discurrere ho
stiliter p̄sumūt in totū vel in p̄tē: aut
q̄ occupabūt detinebūt et hostiliē di
scurrēt seu inuadēt: aut occupare deti
nere v̄l discurrere hostiliter p̄sumēt
almā vrbez. Regna scīlie Trīuarie

insulas Sardīnie Corsice terrā citra
farrū Patrimoniū beati petri i Tu
scia. Ducatū spoletanū comitatū ve
necunī sabinie marchie āchonitane
Nasse trebarie Romādiōle Campa
nie atq; maritime puīcias et terras
specialis cōmissiōis et Arnolfoz ciui
tatesq; nostras Iferariēsem Beneue
tanaz Bononiēse Perusinā Auinio
nensem arriminēsem ciuitatē castel
le Tuderinā: et alias ciuitates terras
et loca vel iura ad ipsam spectantia et
adherētes fautores et defensores eoz
seu in his vantes eisdem auxiliū cōsi
liū et fauorē nō obstātib⁹ q̄buscūq;
p̄uilegijs indulgentijs ac litteris apo
stolicis ḡnālīb⁹ vel specialīb⁹ eis vel
eoz alicui vel aliq̄b⁹ q̄buscūq; cūq;
ordinis p̄ditiōis dignitatis et p̄eminē
tie fuerint ecclesiastice vel tēporalis a
p̄dicta sede s̄b quīs forma vel tenore
cessis q̄ excoīcari v̄l anathematizari
nō possint p̄ litteras apostolicas non
facientes plenā et exp̄ssam: ac de v̄bo
ad v̄buz de indulto h̄modi ac ordi
nib⁹ locis nominib⁹ p̄p̄ijs cognomi
nibus ac dignitatib⁹ eoz mētiōnez:
necnō cōsuetudinib⁹ et obseruatijs scri
ptis et nō scriptis: ac alijs cōtrarijs q̄
buscūq; p̄ huiusmōi nostros p̄cessus
ac sētētias quomin⁹ includāt in eis
se iuuare valeant: et tueri: et que quo
ad hos p̄cessus tollim⁹ et oīo renoca
mus ex p̄cessu curie annuali et sp̄aliter
Eugenij quarti sunt excoīcati.

19 **O**mnēs illos q̄ p̄ se vel p̄ aliū: seu
alias quascūq; p̄sonas ecclesiasticas
vel seculares ad romanā curiā sup
eaz cāis et negocijs recurrētēs illaq;
i eadē curia p̄septes aut p̄curatores

negotioꝝ gestores aduocatos vñ p-
motores ipsoꝝ: vel etiam anditores:
seu iudices super dictis causis seu ne-
gocijs deputatos occasiõe causaz seu
negotioꝝ huiusmōi vberāt mutilāt
occidūt: aut bonis spoliāt cuiuscuq;
peminētie dignitatis seu stat⁹ fuerit
etiam si pōtificiali regali reginali: vel
quauis alia pfulgeāt dignitate p p-
cessum curie: et spāliter Engenij qrti
sunt excōicati.

20 **I**faciētes pactū vel pmissiōz vel reci-
pientes ex pacto vel pmissiõe occulta
vel manifesta aliqd etiam paruz pro
aliqua iusticia vñ gratia p se vel alio
in causis iudicijs: seu als p litteris ob-
tinēdis ab apostolica sede ⁊ ē papalis
excōicatio p extrauagātez Bonifacij
oḁtavi. Item q scienter vtūc talibus
gratijs vel litteris sic obtentis vbi. s.

21 **E**ntes ad terrā sanctā etiā cā deuoti-
onis seu voti sine licētia sedis aplice:
sunt excōicati vt in libro penitētiarie
sūmi penitētiarij possūt etiaꝝ absolui
a sūmo penitētiario.

22 **R**ecipientes i curia romana lras pape
ab alio q̄ a vicecācellario vel a papa:
vel a bullatoꝝ: extra de crimie falsi
.c. dura. Si sunt layci sūt excōicati: et
eoz nūij. Si clerici officiū ⁊ bñficiū su-
spēsiõe dānēt ⁊ est papalis: vt patet i
registro cācellarie.

23 **Q**uicūq; pro eo q̄ in reges pñcipes
barones nobiles balinos vel mistros
eoz aut quoscūq; alios excōicatōnis
suspēsiōis siue interdicti snia fuerit p
mulgata licentiā alicui dederint occi-
dēdi capiēdi seu als i psonis: seu bōis
suis vel suozū grauādi eos: qui tales
sentētijs ptulerūt: siue quorum sunt

ocasiõe plate: vel dederint licentiāz
grauādi tales sentētijs obseruantes
seu taliter excōicatis cōicare nolentes
nisi licentiā ipsam re integra reuoca-
uerint: vel si ad bonoz captiōē occa-
sione ipsi licētie sit pcessum: nisi ipsa
bona infra octo dieꝝ spatiū restituta
fuerint aut satisfactio p ipsis bonis
fiat eo ipso incurrūt excōicationē. Itē
q ausi fuerint vīda licētia vt. Qui at
i vīda sentētia pmāserint duoz mē-
sium spatio ex tunc nō possunt nisi p
sedē aplicā absolui .c. quicūq; de sen.
exco. li. 6.

24 **E**ccedētes repssalias cōtra ecclesiasti-
cas psonas gñaliter vel spāliter. extra
de iniuria ⁊ dāno da. c. ⁊ si pignora-
tores. li. 6. **I**nde. j. exco. 2. s. 30.

25 **Q**uicūq; impedit officiū delegati vel
cuiuscūq; iudicis ecclesiastici vñ ipetra-
toris litteraz dñi pape sup causis vel
questiōib⁹ que de iure vel de ariqua
cōsuetudine ad forz ecclesiasticū spectāt
cōpellūt desistere ab huiusmōi psecu-
tione vel de q̄stiōib⁹ huiusmōi i foro
seclari litigare capiēdo iudices ipetra-
tos vel impetrātes vel sū iudicib⁹ ipe-
tratis litigare volētes vel eozū ppin-
quos vel res eoz vel eccliaz vñ alijs
q̄buscūq; modis cōpellētes vel pcurā-
tes p se vel p alios quo min⁹ coram
iudicib⁹ delegatis vel ordinarijs pos-
sint vīdā cōquerētes libere de causis
pdiatis iusticiā obtinere vel q̄ i tñibus
dederint auxiliū cōsiliū vel fauorē ex-
cōicati sunt ipso facto a qua non pnt
absolui nisi tam iudici cui⁹ cognitio
fuerit ipedita vel iurisdicō vīsurpata
q̄ pti que pturbata fuerit in psecutōe
lui iuris de iniuria dānis expensis: ⁊
interesse

interesse prius integre satisfaciāt. ext
de imu. eccle. c. quoniā. li. 6. Vide. j.
exco. 2. §. 40.

20 **D**ñi tēporales cōpellētes clericos re
assignare sua bñficia eos capiēdo vel
detinēdo ne citati ad sedē apostolicā
accedant: aut ipsi clerici q̄ p̄curarent
detineri ne occasione habeāt p̄pendi
.c. multoz de penis. in de. vide infra
exco. 2. §. 41.

Et ipugnatores religionū. §. 5.

6 **D**osantes in scriptis decla
rationē Nicolai tertij super
reglām fratꝝ minorꝝ: alr q̄
iple determinauit. Insuper doctores
sive lectores dū docent in publico ex
certa scientia intellectā declarationis
p̄dicte deprauātes faciētesq̄ cōmētū
scripturas seu libellum: nisi quātum
grāmaticālē sensus ubi possit itelligi
ac ex certa scientia 7 deliberatiōe def
minātes in scholis seu p̄dicātes cōtē
reglām 7 statū fratꝝ minorū: vel in
eadem declaratiōe positoꝝ: seu cōtra
aliqua vel aliq̄d p̄dictoꝝ n̄ obstātib⁹
q̄buscūq̄ p̄uilegijs q̄ltercūq̄ cōcessis
7 q̄buscūq̄ sūt excōicati ipso facto 7 a
solo papa p̄nt absolui. c. exiit q̄ semiat
de h̄boꝝ signi. li. 6.

21 **I**ngrediētes mōasteria monialiū or
dinis p̄dicatoꝝ ext casus necessarios
qui declarāt in cōstitutōib⁹ earum vt
ad dandū sacramēta infirmis ad me
dēdū eis ad repādū edificia 7 h̄mōi
nō habita licētia a papa vel a maḡro
ordinis sunt excōicati 7 absolutō ref
uat pape vel maḡstro ordinis vl illi
cui ab aliquo p̄dictoꝝ fuerit cōmissuz
vt p̄z in bulla ordinis.

3 **I**ngrediētes monasteria monialiū

sancte dare sine licētia pape ext casus
cōcessos in cōstitutōib⁹ suis. Excipit
cā multū grauis ifirmitatis 7 flebo
tomatoꝝ cū necesse fuēit qui nō absq̄
duobus socijs de familia monasterij
introducāt nec ab inuicēz intra mōa
steriū sepeñt: necnō et alij quos occa
sione incendiij vel ruine vel alteri⁹ pi
culi vel dispendij seu p̄ tuēdis a violē
tia quorūlibet monasterio vl p̄sonis
aut p̄ quolibz ope exercēdo qd̄ omōe
extra monasteriū fieri nō pōt necessi
tas exigerit introire. Qui omēs suo
ministerio expedito vel iminenti ne
cessitati satisfacto per ipsos sine mora
exant. Nulli tamen p̄sone extranee
int̄ clausuraz mōasterij liceat comedē
vel dormire. Item dāc licētia ḡnālī
cardinali p̄cedoꝝ ordinis visitatoꝝ:
7 ep̄o gratia p̄secratiōis ecclesie vel al
taris. Et hec exco. facta est p̄ Grego
rium nonū: nō tñ sibi resuauit abso
lutionē: 7 ideo videt ep̄alis p̄ reglāz
c. nuper. de sen. ex. Sz est hodie facta
papalis p̄ Eugenū q̄rtū: 7 publicata
ē in. c. ḡnālī Janue celebrato. 1440.

Quicūq̄ iniecerit man⁹ violētas in
religiōsū religiōis approbate vel con
uerlum vel nouiciū. extra de sen. ex. c.
nō dubiū. 7. c. religiosus. li. 6. Itē mā
dās vel ratū hñs suo noie factū. vide
.j. exco. 2. §. 42.

Impediētes in officio suo visitatores
monialiū vel canonicos: si moniti n̄
desisterint de statu mo. c. attēdētes. i
de. vide. j. exco. 2. §. 43.

Doctores seu maḡstri q̄ sciēter illos
religiosos qui dimiserūt habituz do
cent leges vel physicā. extra ne de. vl
mo. c. vt piclōsa. vide. j. exco. 2. §. 44.

Contra impugnatores sacramē
torū 7 pmo baptisimi. §. 6.

Quicūq; baptizās baptizatu
a latino 7 lauās altare tāq;
maculatū in quo latin⁹ ce
lebrauit de baptismo. c. ultio. f. 3. *Alte*
in sum. li. 7. ti. 2.

Matrimonij.

Contrahentes matrimonia
scienter in gradib⁹ cōsāgui
nitatis vel affinitatis phibi
tis in cle. eos. de consan. 7 affi. *Alide*
j. exco. z. §. 45.

Penitentie.

Exorquētes p vim v^l metū
absolutionē ab excoicatione
vel reuocationē eius aut su
spēionis vel interdicti nō valz abso
lutio 7 nouā incurrit excoīcatōez. extē
de his q̄ ui mer⁹ ue cā sūt. c. absolōis
li. 6. vide. j. exco. z. §. 46.

Eucaristie.

Compellētes celebrari i loco
inrerdicto vel ad audiendū
aduocātes excoīcatos vel in
fēditos vel phibētes ne moniti creāt
in cle. c. grauis. de sen. exco. vide ifra
exco. z. §. 47.

Cōt ipugnatores sepulture. §. 7.

Quicūq; corpus alic⁹ defūdi
inciderit: vel decorerit pro
fossib⁹ trāsserēdis i exūagati
honifaci q̄ idp̄it. detestāda.

Quicūq; in cimiterijs sepeliūt corpa
tēpore iterdicti: aut publice excoīcatos
aut nominatim interdictos aut vfa
rios māifestos: vt §. i. h. 5. 7. §. z. h.
i. 7. vide. j. exco. z. §. 5.

Clerici 7 religiosi qui inducūt ad vo
uēdū 7 pmittēdū vel iurādū aliq̄ez

de eligēdo apud eos sepulturā: vt. §.
§. i. h. 8. 7. §. z. h. i. 6. vid. j. exco. z. §. zi.

Quicūq; hereticos credētes vel rece
ptores defensores vel fautores eorū
scienter tradiderit ecclesiastice sepul
ture. extra de here. q̄cūq; li. 6. vt. §. §.
i. h. 9. 7. §. z. h. i. 9. q̄ aut vīcāt credē
tes receptores defensores 7 fautores
vide exco. z. §. zz.

*Cōtra impugnatores electorū 7
malos electores. §. 8.*

Quicūq; p se vel p alios ele
ctores vel amicos eorū eo q̄
noluerit eligere illos p q̄b⁹
erant rogati vel inducī extra de elec
c. sciant cūcti. li. 6. *Alide. j. excoīcatō*
z. §. 49.

Quicūq; loq̄t secrete vel mittit scri
pturā vel nūtiū alicui cardinali q̄do
sunt reclusi occasiōe electōis pape. extē
de elec. c. vbi picl̄z. vid. j. exco. z. §. 50.

Quicūq; rectores et officiales q̄ iminēte
vīda electōne nō seruāt ipsam consti
tutionem vīdi. c. vbi periculum. vide
j. excoīcatō. z. §. 51.

Qui vocāt ad dirigēdas moniales i
electiōib⁹ n̄ abstineāt ab his p q̄ possz
i eas discordia oīri v^l nutriri d̄ elec.
idēnitatib⁹. li. 6. vide. j. exco. z. §. 52.

Eligentes vel nominātes impatorē
regem Archionē pncipem ducem
comitem vel baronē vel alteri⁹ pēmi
nētie dignitatis prātis vel excellētie:
vel q̄ elegerit fratrem vel filiū vel nepo
tem ipsoz in ppetuū vel ad tēpus in
senatore vel rectorē vrbis Rome quo
cūq; nomine vocet ipsa rectoria. Itē
eligētes quēuis aliū pter p̄dictos ad
ipsius ciuitatis regimē vltra annum
Item ipsi electi si consenserint. Item

cis

eis obediētes. Item dantes eisdem electis vel electorib' auxiliū consiliū vel fauorē ipso facto sunt excoīcati ex coīcatōe papali: nisi supradicta facta fuerint de spāli licētia ipso sedis apostolice licentia litteris expmenda: de elect. fundamenta. li. 6. *Alide infra excoīcatio. z. §. 53.*

Contra impugnatores gratie spūs sancti §. 9.

Omnis symoniac' siue p ordinibus: siue p bñficijs vel officijs aut p laturis ecclesiasticis: vel p ingressu religiōis v' p alijs spiritualib' est excoīcatus: et est papal' per extrauagantem Martini quinti quam Eugenius quart' confirmauit.

Inficientes padum vel pmissione p aliqua gratia vel litteris obtinendis ab apostolica sede: vt §. 4. v. 20.

Quidā casus spāles §. 10.

Magister v' scholaris tradās cum aliquo ciue Bon. de cōductione hospitij nō reqsitis in qñlinis: nisi tēpus cōductōis sit elapsus: extra de loca. c. ex rescripto. vide infra excoīcatio. z. §. 54.

Quando papa aliquē nominatiz excoīcauit solus papa absoluit: et et sol' absoluit omnes ei picipātes i crimie ppter qd excoīcat' est. de sen. ex. c. signi ficauit. Alij intelligunt dictum. c. qñ etiam scienter participat ei in diuinis *Alide infra excoīcatio. z. §. 55.*

Quādo q's picipat excoīcato nō solū a papa: sed etiam a quocūq; i crimie: ppter qd excoīcat' ē dādo ei auxiliū cōsiliū et fauorē. de se. ex. c. si cubiū. et c. nup. vide. j. excoīcatio. z. §. 56.

Qui parauit q' cōseruatores pūle-

giōz dati se intromittant: et cū effectu sequet' de his qui non licet eis: nā nisi de manifestis iniurijs se intromittē possunt: et non possunt absolui nisi ei quem fatigauerūt indebite primo de expensis integre satisfaciāt. de officio dele. c. si. et c. statuim'. li. 6. *Alide. j. excoīcatio. z. §. 57.*

Qui fingit aliquē casuz ppter q' alijs iudex vadat vel mittat ad aliq' mulierē p testionio. c. mulieres. de iudicijs li. 6. *Alide infra excoīcatio. z. §. 58.*

Quando qui absolut' fuit in mortis articulo vel alio impedimēto si adueniente sanitate v' alio impedimēto cessante se nō representat ei a quo absolued' erat si tale impedimētū nō fuisset: reicidit i eādē sniaz. de sen. ex. c. eos. li. 6. vide infra excoīcatio. z. §. 59.

Quando quis absoluit a sede aplice vel a legatis: et iniungit ei q' se representet ordinarijs vel alijs suscepturus pñiam et passis iniuriā: seu eis quibus obligatus est satisfaciāt: si hoc non facit cōmode cum possit reicidit in eādē. dicto. c. eos.

Rectores ciuitatuz et alijs officiales et cōsiliarij qui statuta faciunt et scribūt per que quis cōpellat soluere vsuras vel solutas nō repetere: et qui secūdū ea iudicāt: et qui habēt sup hoc pñatez nisi ipsa statuta deleuerint. j. spatiūz triū mensiū: aut si psumpserint dicta statuta obseruare: de vñs. c. ex graui in de. *Alide infra excoīcatio. z. §. 60.*

Dēs pirate et latrūculi marini et receptores eoz p pcessuz curie ānualem.

Dēs q' i terris suis noua pcedagia imponūt p pcessum curie ānualem.

Excoīcatus a legato pape post ānuz

a solo papa pōt absolui. de offi. dele.
c. querenti.

12 **Q**ui lata sūa contra ipm q̄ in curia
bñficiū ante p̄ triēniū n̄ possederat se-
questrationē fructū eius impedit in
de. vnica. de seque. possess. 7 fructū.
Declaratio excoicationū.
Excoicatō secūdo de eo qui gerit se
p̄ papa non electus a duabus p̄tib⁹
cardinalium. § i.

i **Q**uātū ad declaratōez
excoicationū suprapo-
sitaz in d. exco. p̄mo.
Circa hāc excoicatōez
p̄mā. §. de eo q̄ gerit se
p̄ papa nō elect⁹ a duab⁹ p̄tib⁹ cardī-
naliū. Quero qd si cardinales vnani-
miter dent p̄tatem nominādi papaz
duob⁹ vel trib⁹ 7 ipsi nominatuz ab
illis recipiunt. IR̄ndet Asten. in sū. li.
7. ti. 2. fm̄ Ihosti. q̄ electio valz: vnde
dic̄ anto. d̄ butrio. Nota q̄ due p̄tes
collegij sunt necessarie qd est xū nisi
maior concordia interuenierit: quia si
cardinales ordinaret inter se q̄ elect⁹
a maiori p̄te sit electus: tūc videbitur
elect⁹ ab omnib⁹: q̄ eligeret a maiori
p̄te sic elect⁹ p̄ cōpromissariū videbit⁹
elect⁹ a toto capitulo. extra de elec. c.
da p̄pter.

2 **Q**uid si cōsentiūt in illuz qui gessit se
p̄ papa: cum nō esset a duab⁹ p̄tibus
elect⁹. IR̄ndet idem vbi. s. fm̄ Ihosti.
q̄ non valet: q̄a nō possunt cōsentire i
excoicatū: imo omnes ei cōsentiētes:
vel adherentes sūt excoicati: nisi forte
eū penituisse: 7 absolut⁹ fuissz p̄ illos
cardinales qui ei nō adheferāt. Item
nota q̄ nō oportz papā eligi a duab⁹

p̄tibus omniū cardinaliū sed p̄sentū
tantuz: nisi aliq̄ cardinales absentes
essent in loco vicino: vnde cōmode
possent vocari. Sed videt⁹ q̄ i electōe
pape admittat⁹ Impator 7 eius nūtij
62. di. §. vez. IR̄ndet Anto de bu. q̄
illud p̄cedebat olim: hodie soli cardī-
nales admittūt⁹: 7 si de omnib⁹ cardī-
nalib⁹ nō essent nisi duo in loco: vbi
debet fieri electio: alijs legitimo tpe
expedatis: ipsi duo eligerēt. extra de
elec. c. i. 7 vnus potest eligere aliū: ita
q̄ si vnus illoz eligat alterz valet: et
alter elect⁹ tacere debet. Si vn⁹ tātū
superest adhuc ille sol⁹ eligerz de iur
patro. c. p̄ nostras: l3 aliq̄ dicāt q̄ ius
eligendi nō cadat in vno: omnib⁹ vō
deficiētib⁹ clerus romanus eligē dēt
22. di. c. 2. 7. 79. di. c. 1. 7. c. si q̄ pecūia
Alij dicant q̄ cōciliū gñale. 65. di. c.
2. 7. 2. 7 cōuocat⁹ p̄ clez 7 populū ro-
manū. 65. di. c. si forte. dicāt Ihosti. q̄
l3 hoc fm̄ videat⁹ iusti: p̄mū ē leuius
7 cōmodi⁹ p̄pter piculū more infra. c.
ne p̄ defectu

Quero an papa possit eligere sibi suc-
cessorē. IR̄ndet Anto. de butrio. q̄ n̄
vt notat⁹ §. his omnib⁹. 8. q. 1. facit. c.
nulla. de p̄ben.

Sed qd si duo vel vn⁹ volūt cōpro-
mittere an aliq̄ cogūt. IR̄ndet Anto.
d̄ butrio q̄ n̄. ar. l. salbin⁹. ff. cōi. diu.
imo vno cōtradicēte non potest fieri
cōpromissū: si bñ pōt statui q̄ vno vlt
duob⁹ cōtradicētib⁹ electus a maiori
p̄te sit electus.

Quero dicat⁹ hic q̄ elect⁹ a maiori p̄te
duarū si gerit se p̄ electo patiat⁹ has
penas: 7 vitat aliquas si respuerit.
Quero an vitet penaz excoicationis

IR̄ndet

Rñdet dñs Anto. qd nō: sed penam
dātā 7 abiron. i. penam eterne dā-
nationis secundum Inno.

6 **Q**uero an in numez duarū ptium
compute electus. Rñdet dñs anto.
quādo eligeť qđ ad ecclesiā in qua nō
habet vocem est planū qđ nō compu-
tabit̃ vor eius: aut eligit in illa i qua
habet vocem: 7 tunc si eligeret p for-
mā scrutini nō cōputat̃ vor: 7 si per
viam cōpromissi sic rō est qđ in scruti-
nio req̃rit̃ vor certo 7 determinato tpe:
7 elect⁹ cōsentit̃ demū p⁹ scrutinium
ideo eius vor nō auget. S3 si in for-
mā cōpromissi nō req̃rit̃ determinatō
temporis: ideo vor s̃sequēs auget.

Et s3 hoc vor electi deberet 7 putari
i numero cardinaliū qđ nō exigit̃ ad
augmētādū i certo 7 determinato tpe

7 **S**ed an cardinales possint tollē talez
cōstitutionē. Rñdz glo. qđ sic: 7 dicit̃
doctores qđ possunt cardinales inter
se ordiare qđ electio valeat: que est fa-
cta a maiori pte: cum cēseat ab oibus
elect⁹: vt in. c. ppter. quod intellige vt
nota. d. elec. si cui. li. 6. i glo. notabli.

8 **Q**uid si papa sit heretic⁹. Rñdz An.
de butrio qđ admittit̃ exceptio cōtra
suam electionē p glo. 40. di. si papa.
Et sufficiant duo testes si negat̃ esse
papa p heresim: in qua erat tempore
electōis. c. si qđ pecuniā. 79. di. Idēz
si ē mulier qđ nō est capax ordinis.

9 **Q**uid si sit symoniacus. Rñdet dñs
Anto. qđ nō repellet̃ ppter hoc dicto
c. si qđ pecuniā. pnt̃ tñ eligētes accu-
sari de symōia om̃ia i electiōe pape.

10 **Q**uid si sit bigam⁹. Rñdz dñs an. qđ
hec exceptio opponi ei nō potest.

ii **S**ed an vxor poterit repetē electum

in papam. glo. ponit in dicto. c. si qđ
pe. dñs An. dicit qđ si nō est dubium
de matrimonio potest repeti: nisi re-
ducat̃ vxor ad cōtinētiā: vnde erit tñc
papa: 7 habebit vxorem: nec hoc erit
contra s̃statiā papat⁹: qđ i Petr⁹ ha-
buit vxorez: vnde poterit reddere de-
bitum vxori: 7 etiā esse papa: vt dicit̃
glo. d. c. si quis pecuniam.

Quid de infante: dicit qđ nō pōt esse
nisi a spū sancto esset facta electio: qđ
non est capax ordinis.

Quid de layco. Rñdz dñs Anto. qđ
eligi pōt: vt p3 de beato Ambrosio.

Quid si papa nō sit canonice electus
Rñdet dñs Anto. qđ si est occultū: de
hoc nō indicat ecclesia de symonia. c.
sicut. Excusat tamē pbabilis ignorā-
tia: licet nō crassa. extra de sen. exco. c.
apostolice.

Quero de intronizato per seditionē
p̃sumptionem vel aliud ingenium.
Rñdet dñs anto. qđ est excoīcat⁹. 89
di. c. i. 7. z.

Que episcopo greco deputato
p ep̃m latinū. 5. z.

Que circa hanc excoīcationē. f. d.
ep̃o greco deputato p ep̃m
latinū. Innota qđ qñ ciuitas
habet populū diuerse lingue: nō p̃t
hoc habebit plures ep̃os: sed ep̃s ei⁹
p̃uidebit viros idoneos qđ officia cele-
brent: 7 sacramēta ministrent: possit
et statuere ep̃s illius loci aliū ep̃z sibi
vicariū qui illis p̃sistat tanq̃ vicari⁹ 7
ep̃alia oferat: qui p omnia d3 obediat
pontifici cum cōstituētī suū vicariūz:
a' s ipso facto incidit i excoīcatōz. glo.
super. c. quoniā. d. off. ordi. exēplificat
i episcopo latino: qui si hēbit seditos

grecos habebit vicariū ep̄m grecum
vt sic p̄uideat̄ circa pontificalia illis
tribenda.

2 **G**lo. sup. vbo p̄cussuz querit an sit ex
cōicatus ip̄so iure dicit q̄ sic: et sic est
canon late sentētie. i. 7. q. 4. si q̄s sua-
dēte. de elec. c. cū in cūdis: 7 sic notat
dñs Anto. q̄ per hec vba noueris te
excōicatu ē p̄m̄gata excōicatioñ snia

3 **I**tem nota rōne loci potest vn⁹ ep̄s
p̄esse alteri: l3 sit par in dignitate.

4 **Q**uero an de iure possit vn⁹ ep̄s aliū
sibi vicariū cōstituire. Rñdz glo. q̄ n̄
sed hic p̄mittit̄ disp̄satiue p̄pter ne-
cessitatē. 7. q. i. c. nō aut. de renū. c. ad
supplicationem.

5 **Q**uero an talis vicari⁹ habebit iuris-
dictionē ordinariā vel delegatā. dicit
glosa q̄ habebit ordinariā q̄a vicari⁹
habet ordinariam.

**De clericis p̄sonatū hñtib⁹ qui
audiūt physicā vel leges. §. 3.**

Quero an talis vicari⁹ habebit iuris-
dictionē ordinariā vel delegatā. dicit
glosa q̄ habebit ordinariā q̄a vicari⁹
habet ordinariam.

2 **S**ed quid de his qui habent bñficia:
q̄bus est cura animaz ān̄era: vtputa
habēt ecclesiā prochiales. Rñdz asse.

7 Inno. glo. c. statutū ne cle. vel mo.
li. 6. q̄ hec phibitio n̄ extēdit ad illos
rōe huiusmodi ecclesiāz: nisi sint ple-
banie s̄b se capellas hñtes in q̄b⁹ clīci
instituti nō possūt inde sine cā roāb̄i
āmoueri dicto. c. statutū. Si vō t̄les
sunt p̄sbyteri extendit̄ ad eos nō rōe
ecclesiē: s̄ rōne p̄sbyterat⁹: q̄a ibi dicit̄
nec nō 7 p̄sbyteros: 7 hoc vult glo. d.
c. statutū. in v. rōne. Idē esset dicēdū
si haberēt disp̄satiue: vel alio modo
p̄sonatum in illis ecclesijs: tunc enim
tenerēt rōne p̄sonatus. Sed quid si
plebania h3 vnica capellā. Rñdz glo.
q̄ incidit in excōicationem.

3 **Q**uero quō intelligit̄ istud nisi infra
duoz mēsiū spatiū. Item qd si legit
audit vel studet in domo. Item quid
si cā honorādi amicum audit. Vide
infra §. 8.

4 **S**ed quero cum leges vtilis sint cle-
ricis p̄pter regimen tēporaliū: 7 cum
ecclesia eis v̄tat̄ in defectu canonum
vt in c. i. de oper. no. nūcia. 7 io. di. c.
si in adiutorū. Vale enī sine legib⁹
canonista simplex iudicabit de q̄stioi-
bus sup cōtractibus testamētis 7 alijs
infinitis materijs de q̄bus in iure ca-
nonico modicū siue nihil hēt quom̄
faciēt predicti. Rñdz Petr⁹ de ācha
in dicto c. statutū. fm̄ Ihostiē. q̄ illas
leges sine q̄bus canones intelligere
nō potest poterit in camera studē v̄l
dicat q̄ poterit interrogare: et ab alijs
informari.

**De locatib⁹ domos suas v̄farijs
publicis alienigenis. §. 4.**

Quero an talis vicari⁹ habebit iuris-
dictionē ordinariā vel delegatā. dicit
glosa q̄ habebit ordinariā q̄a vicari⁹
habet ordinariam.

Inno.

Inno. 7. Item de ancha. q. hec cōstō
facta fuit ppter florētinos Senenses
Distorici. Lucanos 7 Alenses. qui
circūdant diuersas puincias ad exer
cēdū v̄sas imoderatas: 7 q. p. mltos
platos 7 pncipes recipiebāt: ideo hic
phibz 7 puidet.

2. Item nota q. ad hoc vt habeat locū
hec cōstitutio req̄rit q. nō sit inde ori
undus: 7 ideo sit alr ciuis vel incolā:
nō tamē oriūduſ incurrit hec pena: si
fiat cōtra hāc cōstōz fm glo. in vbo
alienigenas.

3. Quero q. dicant vsurarij manifesti.
R̄ndet glo. q. illi de q̄b⁹ est notoriū
de iure: vt q. confessi v̄l cōdēnati: v̄l
est notoriū de facto vt quia h̄nt op̄is
euidētiā que nulla pōt tergierlatiōe
celari: 7 quia tenet altare suū patū.

4. Quero q. dicat oriūduſ in ciuitate.
R̄ndz glo. q. ille qui nascit̄ i ciuitate
vel vico: puta in comitatu. ff. ad mu
nicipa. l. q. ex vico. vel etiam si pater
eius inde originē duxit. E. eo. l. assū
pto. §. fili⁹. 7. E. de mūcip. 7 originari
l. i. 7 l. filios. li. io. Que aut differētia
sit inter quem municipem aduenaz
7 incolam. nota. ff. ad municipa. l. i.
7 E. de incolis. l. ciues. li. io.

5. Quid si talis sit oriūduſ i vna ciuitate
7 tamē in alia ciuitate eiusdē domini
pmittit̄ habitare. R̄ndet Jo. an. i no
uella q. est locus huic penē. Itē nota
fm petz de ācha. in quātū text⁹ loq̄t̄
de v̄nitate 7 collegio: nā cl̄ic⁹ pisan⁹
intelligit̄ de v̄nitate ecclesiastica not̄
seculari Guil. 7 archi. intelligūt̄ d̄ v̄qz
vt sic ḡnāl̄it̄ dictūz ḡnāl̄iter intelligat̄
de p̄uile. quia circa Jo. an. in nouella
dicit q. ille itelled⁹ ē nimīū rigorosus

7 includeret totū orbē istud iter dictū
ideo prior: itelled⁹ sibi magis plz. pe.
dicit ego credo q. itelled⁹ Guil. et
archi. sit v̄io: 7 assignat p̄les rōes.

6. Quero quādo currat tēp⁹ triū mēsiū
R̄ndet glo. q. a tēpore publicatōis
regulariter ligat cōstitutio. de postu.
c. i. interdum augetur interdū dimi
nuīt: vt hic.

7. Sed quid si vn⁹ simpliciter denūtiat
dño. R̄ndet glo. q. ppter simplicem
vni⁹ denūtiatiōē nō debet domin⁹
terre eoz illū q. dicit̄ esse v̄sarius ex
pellere: sed tunc debet inquirere: 7 si
illum xum esse repperit expellere: p
uideat aut̄ i his d̄c̄is sue simile. s. de
here. c. vltimo.

8. Quid si locauit v̄sario: quem tamen
v̄sariū iqrabat: vel nō locauit ad exer
cēdum fenus. R̄ndet glo. q. p̄babil̄
ignorātia cum excusat. ff. loca. l. si q̄s
ignorās de sen. ex. c. si ho: 7. c. in aud̄
entia. In dubio tamē p̄sumit̄ ducē
v̄sas exercēdas si cōsueuit v̄sas exercē
ff. de accusato. l. si cui: q. a semel malus
semp p̄sumit̄ malus scz in codez ḡne
mali: et ex quo puenit sibi ad noticiā
tenet̄ cum expellere: extra de loca. c.
ppter: quia peruerse conuersat̄ in ea.
vt ibi.

9. Quero q. a hic dicit̄ q. nemo v̄sarijs
ad fenus exercēdū domos locet: vel
alio titulo concedat: quō intelligitur
R̄ndz glosa puta pignoris p̄modati
depositi precarij et huiusmodi: et idē
si sine titulo ibi illum sineret esse 45.
di. recedite: sed si vendat donat v̄l p
mittat nō videt̄ habere locum hec cō
stitutio p̄ v̄bum cōcedat q. solū vsus
eius cōcessiōē non dñij translatiōez

denotare videt. Sed Guil. dicit idē si manifeste apparet qd ad exercendū fenus vult accipere: quia psumit etiam in fraudē agi s de pigno. illa. de ēpti 7 vendi. ad nostrā: nā vbum cōcedo est gñale: 7 accipit fm nām cōtrad? cui addicit.

io Quero dicit hic qd si pmittētes habitare vñarios manifestos in terris suis vel locatēl domos sustinuerint penā excoīcatōis vel suspēsiōis p mēsez aio indurato qd q̄diu tales vñarij ibi morantē terre ipsorū ecclesiastico sibi acēt interdicto: nūqd ergo recedētib? vel expulsis vñarijs erūt interdicti. Rndz glo. qd nō: 7 sic nō erit necessaria relatio: qd illis recedētib? vel expulsis intelligit relaxatū.

De his q tpe interdicti sepeliūt corpora in cimiterijs. s. s.

i Circa hāc excoīcationez. s. de his q tpe interdicti sepeliunt corpora in cimiterijs. Nota qd intelligit generaliter de quocunqz qd hoc faceret siue mascul? siue femia: siue cleric? siue laycus siue religiosus cuiuscūqz p̄fessiōis fm glo.

z Itē nota qd hoc intelligit qñ sepeliūt in cimiterijs p ep̄m solēniter bñdīdis Si ergo sepelirēt in cāpis vel locis p̄uatis nō est locus huic pene: etiam si locus ille esset vicin? 7 cōtigu? ecclie vel cimiterio: qd ex quo ad vsum cimiterij p ep̄m nō est bñdīd? s. c. nemo de cōse. di. i. non erit locus huic pene nisi sepelirent in ecclesia vel claustro deputatis ad sepulturā. qd tūc nō ēssēt bñdīda p ep̄z essz loc? huic pene fm stephanū.

3 Quero quare corpora sepeliuntur in

cimiterijs. Glo. assignat tres rōnes. Prima quādo eoz p̄mi cuntes ad illa loca: et aspiciūt ea iuitāt ad orād p eis. iz. q. z. cum grauiā. Secūda qd spālīter adiuuāt patrocinijs 7 orōib? illoz sanctorū: in quoz honorē dedicata est ecclesia illa: vt ea. q. c. nō estimemus. Tertia rō qd ibi min? a spirib? imūdis verāt: vnde in cimiterijs dicit esse requies defunctorum. iz. q. z. aurum.

4 Sz pone qd religiosi āpliauerūt cimiteriū: 7 in illa āpliatōne sepelirūt: an sit locus pene. Rndet Q̄dul. qd nō si nō est p ep̄m solēniter bñdīd?.

5 Quid si sepeliāt corpora clericorū qui seruauerūt interdictum in cimiterijs. Rndz glo. qd nō incidūt in excoīcatōez qd eis cōcedit sepultura cū silentio: et absqz cāpanaz pullatōe. de pe. 7 re. c. qd in te. 7 hoc vult dicere text? i cāib? nō cōcessis a iure.

6 Sed nūqd tempore interdicti liceat sepelire in quatuor festiuitatib? s. natiuitatis dñi paschatis pētecostes: et assūptōis beate v̄ginis in qbus est licitū alta voce celebrare dina pulsatis cāpanis 7 aptis ianuīs 7 interdictis a missis admissis. Rndet glo. nō lz in istis festiuitatib? sepelire corpora in cimiterijs tpe interdicti. Cōcor. Paul? 7 zenzelin?.

7 Item nota qd istud qd dicit hic qd sepeliens excoīcatos publice incidit in hanc penā intelligit fm glo. de his q sepeliūt excoīcatos maior excoīcatōe siue a iure: siue ab homie: nō autēz de minor: lz p̄cipās cū mortuo excoīcato p̄cipatōe fauorabili. s. lauādo sepe liēdo icidit i maiorē excoīcatōz s. glo. de sepul.

de sepul. sacris. Concor. Ric. in. 4. di
18. ar. 7. q. 3. Idem dicit Paulus etiam
si non sit publice excommunicatus. Idem Ala.
Dhi. 7 Ber. in. c. ad hec. de puile. qd
excommunicatio durat etiam post mortem
de sen. exco. c. a nobis: nam l3 non sit
coio actualis ex pte mortui: est tamen
ex pte uiuentis: qd sufficit de cle. exco.
.c. no illud: qd als sequeret qd coicas
excoicato dormienti: vel furioso: vl no
respodenti no esset excoicat: 7 ita cessat
ro ihost. qui tenebat qd picipal mor
tuo no esset excoicat: minori excoica
tione: qd dicebat qd non est coio cum
mortuo. Ite nota fm zenzeli. l. adul.
7 pauli: 7 Jo. an. qd intelligit: siue sint
interdicti gñaliter vl spaliter: vel a ca
none: vel ab homine.

8 Ite nota fm l. adul. qd quando qs
tempore interdicti sepelit excoicatos vl
interdictos est necessaria cimiterij re
coiliatio: vt notat de coſecra. eccle.
coſuluit. de pu. c. ad hoc. 7 de sacra.
no itera. c. z.

9 Quero qs dicat publice excoicat vt
habeat locum hec pena. Rndet glo.
qd dicit publice excoicat ab homine
quando sit coraz tot qd nismiliis n pot
ptendi ignoratia: vel dicit publice ex
coicat a iure: quando casus est quo sit
eis imputadu si ignorabat qd publice
ſciebat: ſecus si no esset publice excoica
tus ita qd ſcire potuit: puta quia fuit
excoicat cora duob vel trib licz in
dice ſedete in bacho.

10 Ite nota qd si esset occulte excoicat:
ſepeliens ſaret no est locus huic pene:
l3 incideret in minore excoicatōez fm
glo. vt pdixi. Concor. Dathe. Ite
nota fm glo. qd p hac ſtōne n tollit

pena decretalis epoz. de priuile. li. 6
vbi dicitur qd si contraxerint inter
dicti ingressus ecclesie istis tales ſepe
ſcientibus.

Quero qs dicat vſari manifestus. ii
Rndet ihostie. qd vno modo dicitur
manifestus p euidētia facti: puta quia
tenet mensam patam ad vſas. Alio
modo si de hoc sit in iure coſessus vl
conuictus: ſed ſola fama no ſufficit vt
manifestus dicat. Addit Dathe. 73
qd refert Jo. de ligna. qd etiam dicit
manifesti quando ex libris eoz quinci
poſſūt. vt in cle. i. de vſuris. 7 facit. 45
vi. qd ſincera. ff. de eden. l. i. ſeditiois.
7 notat. 24. q. 2. c. ſane. Ite dicitur
manifestus: si coram sacerdote 7 testi
bus publice ſe fateat vſariū: 7 vſuras
reſtitui madet forte libros rationum
tradens fm Buil. hunc caſuz notat
glo. in. c. qd. de vſu. li. 6. Ite dicit
idem Dathe. qd ſacerdos qui habet
in prochia ſua vſurarios manifestos
debet ee caute: ne incidit in hac penā
vt ſeruet hanc formaz. Debet enim
vſurari ſatiffacere de vſuris pceptis
put patiūt facultates eius: si poteſt
illis a quibus extorſit. Si enim n pot
debet cauere idonee eis: si pntes ſūt
de ſatiffaciēdo integre. Si non ſunt
pntes debet cauere pſonis p quas
ipſiſ creditoib acqrat: vl si tales no
reperiūt debet cauere ordinario: vel
eius vicario: vel rectori prochie: i qua
habitat pntib aliqbus prochianis ſi
dedignis: vel debet cauē notario de
mādato ordinarij. Et no debz credē
dicenti de qſtitate certa: ſi diligēt oz
indagare. vt in. c. qd. de vſuris. li. 6
que decretalis no est conuicta p iſtā.

- 12 **Quero** qd si in vñario manifesto appareat signa tritōis: et iubet satisficere de usuris: et post mortē pstat cautio ab heredib⁹ de restituēdo: an poterit sepeliri. Rñdet glo. et Jo. de ligna. qd cautio valet et sepeliri possit: lz nō: vt rēoualescat testamētū: et hoc dico qñ apparēt signa tritōis: et iubet satisficere alis secus: qñ nō sufficeret cautio hñdū cum decesserit in peccato. Idē paul⁹.
- 13 **Quid** si sepeliēs ignorabat istū quez sepeliuit esse excoīcatū vel ubariuz vel inēdiatū. Rñdet glo. qd talis sepeliēs nō est excoīcat⁹: qñ hec cōstitutō requirit sciētia. Concor. de sen. exco. c. significauit: et c. cū desideres. et de here. c. z. li. 6. Et ideo dicit text⁹ scīenter. Jte dicit ppe temeritatis audacia. Inaz vbi est ignorātia temeritatis dīcī nō pōt fm zenzelinū.
- 14 **Quero** an portātes ad sepulcrū qd tñ nō sepeliūt sint excoīcati. Item quid de comitatib⁹ funus. Item quid de fabricatib⁹ et fodietib⁹ vel apientibus sepulcrz. Item quid de prelatīs clericis vel ministris ecclesiāz in quaz cimiterijs sepeliūt qui illud nō phibēt: lz patiūt. Jte quid de clericis vñ laicis qd portāt cereos cruces et similia. glo. arguit ad ptes et nō determinat. lap⁹ et stephan⁹ tenēt qd isti sūt excoīcati. Addit id Paul⁹ qd nedū actualit ponētes corp⁹ sū terra: s; etiam dicētes officiū supra fun⁹ forte icurrūt hāc penā imo forti⁹ icurrūt: qñ pl⁹ cōtēnunt. Addit etiā idem intelligo de sepeliētib⁹ de facto absentib⁹ clericis: idem de sepeliri faciētib⁹ vel mādātib⁹. de sen. ex. c. mulieres. Tam littera videt sepelientes in cimiterio punire: et sic

forte dicētes officia qd nō sūt sepeliētes nō incidunt: cū in penis sit mitior infptatio faciēda: vt. l. infptatōe. et l. pñs ff. de penis.

- 15 **Quero** qd dicat nominatiz interdicti Rñdet Landul. qd illi qd in sententia nominat spāliter vel expsse. vt notat Inno. de pben. illa. et sic talis expssa noiatio intelligit de illis quoz culpa vel dolo lata est snia interdicti: et etiā quoz auxilio cōsilio: et fauore de sen. exco. alma. li. 6. Jte intelligit id Paul⁹ de iterdictis a diuinis et sacramētoz pceptione. alias si essent interdicti ab aliquo tēporali dicit qd nō pcederet.

- 16 **Quid** si qd sepeliat publice excoīcatū et nominatiz interdictū et usurarium manifestuz tēpore interdicti. Rñdet id Paulus qd talis est ligat⁹ qdruplici excoīcatōe: ad hoc facit de sen. ex. c. cū p cā. et addit glo. qd de oib⁹ dz satisfaccere: et ab oib⁹ absolui.

- 17 **Quero** an sepulti debeāt exhumari. Rñdet glo. qd sic: si eoz corpora vel ossa discerni possūt. s. in trib⁹ vltimis casib⁹: extra de sepulturis. c. sacris. s. i pmo casu quādo corpora tēpore iterdicti nō exhumāt si fuēt pētes tpe iterdicti qui sepult⁹ est: et post interdictū s; durate interdicto dz exhumari. Et cor. Inno. hosti. Jo. de ligna. et Ric. i. 4. di. 18. ar. 7. q. 3.

- 18 **Quero** cui debet fieri hec satisfactio. Rñdet glo. quo ad excoīcatos et iterdictos debet fieri his quoz fauore sunt late sentētie: sed quo ad vñarios illis qbus debz fieri restituito: si qua enim violētia fuisset illata clericis vel ministris ecclesie illis etiam siceret satisfactio.

Quero

19 **Q**uero an hec pena excoicatis heat locum in sepeliendis eos in alijs caibz in qbus denegat sepultura q notat .s.co.ti.c.ex pte.7 de sta. mo.c.i.7.c. cu amouit. Rndet glo.q. n. Et cor. Stephanus.

20 **Q**uero an excoicatis minoi excoicatioe negada sit ecclesiastica sepultura. vide Ric.in.4. di.i8.ar.7.q.2.

De clericis in sacris 7 religiosis pñtibz matrimoniu. §.6.

Quero an excoicatio. s. de clericis in sacris 7 de religiosis contrahentibz matrimonium querit glo. qd si coacte contrahant an incidat in hanc pena. Rndet q si de absoluta coactione loquamur: puta qa actuali violentia cogit imponere anulū manu: 7 tunc est certū q tūc nō incurrit hanc pena. extra qd ui met. ve cā. c. sacris. Si autē loquamur de coactione cōditionaliter: puta qa tyrān. dicit clerico vel religioso: nisi contrahas matrimoniu cuz moniali facias tibi abscidi manū vel mori: 7 tūc si facit incidit i excoicationē: l3 sit met. q cadat in cōstatem viz. d. c. sacris. 7 hoc qñtū ad coactionē: s. p aliū respectū nō incidit qa ubi est metus deficit consensus: 7 sic nō est matrimoniu: 7 sic nō dicitur contraxisse matrimoniu: put requirit hec littera vt incidat in hanc penam. Itē deficit rō littere: qa fuit imposita hec pena: 7 facta hec cōstitutio ppter publice honestatis iusticiā: vñ hic nulla honestas insurgit cū coacte sit. facit de sen. ex. significauit.

21 **Q**uid si contrahat sed non consumit. Rndet glo. q incidit i excoicationē: qa hec cōstitutio punit contrahentē: et nō

coitū vel icesū. Idem paul.

Quero qd si contraxit solum spōsalia p vba de futuro. Rndet glo. 7 paul. q nō ligat nisi consumauerit p copulā: qa tūc transit in mñmoniu. vt in. c. veniens. de spon. 7 c. his q.

Quero qñtum ad religiosos an intelligat de religiosis pñssis tacite vel ex pñse vnam de religioibz approbatis. Rndet glo. q sic vt in c. i. de voto. li. 6. Sed an tacita pñssio obliget illi religioi. Rndet glo. q nō: s. religioni in gñe. extra de regula. c. nō solum. 7 c. sequenti. li. 6.

Quero quis dicat professus tacitus. Rndz glo. c. i. de voto. li. 6. cū maior i4. ānis spōte 7 sciēs recipiēs habitū pñssorū ubi est distinctio de reglaribz li. 6. c. i. 7 c. cōstōnez. vel cū habitū indistinctū ferret p ānuz eo. ti. c. ex parte. Addit Inno. c. cōsulti. extra de regu. dices q si quādo intrauit pñstatus est q vult mutare vitam 7 habitum 7 si de his cōstiterit hic habitus solēnis susceptus dirimit matrimoniu iam cōtractū. Ihec enim pñstatio siue itērio cū susceptione habitus pbatōis habet p tacita pñssioē. Et hic notandū q habitus pbatōis solēnizat ppositū Et dicit Landul. in cle. i. de cōsan. et assi. q isti q obligat religioni i gñe: si contrahūt matrimoniū sunt excoicati de regula. c. cōstōnez. li. 6. cū iā pñste matrimoniu spūale contraxerint 27. q. i. c. i. 7 2.

Quid si quis contraxit cuz moniali ignorans eā monialē. Rndz glo. q ipsa incurrit excoicationē: 7 nō pñssum ea.

Quid de his qui contrahūt extra istaz

phibitionē an poterūt absolui p ep̄z.
¶ Landul. tenet q̄ sic: nisi pendente ex
coīcatōe imiscuerit se diuinis q̄a tunc
a solo papa absolui p̄t: de re iudi. c.
cum eterni: vel nisi ad bigamiā tran
sierint. c. nup. de bigamis.

8 ¶ Atq̄ papa possit dispēlare: vt existēs
in sacris contrahat. IR̄ndet Landul
q̄ sic: q̄a continētia ānexa ordini ⁊ so
lēnitas voti pendet a cōstitutōe eccl̄ie:
ergo p̄ papā tolli potest. extra de ele.
c. significasti. ⁊ c. inotuit: l̄z aliq̄ nō cō
sentiāt de religiosis q̄ cum eis possit
papa dispēlare q̄bul l̄btātialiter inest
continētia sine qua nō sūt religiosi. d̄
sta. mo. cū ad monasteriū: f̄tra eos
facit. c. q̄ votū. vbi dicit solēnitatem
voti ex sola constitutione eccl̄ie in
uentā esse.

¶ De clerico q̄ h̄z officiū vicecomi
tis vel p̄positi secularis. §. 7.

¶ Irc̄a hanc excoīcatōez. s. de
clerico q̄ habet officiū viceco
mitis vel p̄positi secularis.

¶ Nota secundū Anto. de butrio. q̄ in
sacris cōstitut⁹ nō potest habē officiūz
aliq̄d temporale.

2 ¶ Quero de cōstitutis in minorib⁹: an
possint talia exercere. Dicit q̄ nō: f̄
maius iminet periculum existentibus
in sacris.

¶ Contra religiosos.

3 ¶ Sed nūq̄d possit officiū āne
rum dignitati sue habere se
culare. Dic q̄ sic: dūmodo
per se nō exerceat: sed alteri cōmittat.

4 ¶ Quero an sit canon late sentētie. IR̄e
spōd̄z glo. q̄ sic. Et addit An. de bu
q̄ vbi canon loq̄t p̄ vba futuri t̄pis:
⁊ non diriget sermonē ad iudicē: sed

ad p̄sonā delinquētē est late sentētie.

¶ De religiosis exeūtibus claustrz
vt audiāt leges: vel physica. §. 8.

¶ Irc̄a hanc excoīcatōē. s. de
religiosis q̄ exeūt claustrz vt
vadant ad audiendū leges
vel physicam.

¶ Quero quare sit facta hec prohibitio
cū sciētia canonica non possit bñ sciri
sine legali: ⁊ mādat oib⁹ in p̄hemio
vt sciant ⁊ addiscāt hanc sciētiā: nam
m̄lte sunt materie que vir aut nullo
modo sciri p̄t sū legib⁹: q̄ n̄ debuit
phiberi sciri leges. IR̄ndet Ihostiē. q̄
sine p̄ncipali studio ⁊ auditu leguz p
libros legales sufficiēs scientia potest
haberi de ipsis p̄ ea que i libris cano
nicis apponūt: ⁊ qui dubitat querat.
Nā hoc nō phibet sc̄z de dubijs cer
tiorari: dūmodo p̄ncipaliter ibi non
studeat. Ad hec. 27. di. §. fi. 28. di. c. fi.

¶ Quero an habeat locū pena h⁹ capli
si nō exeūt claustrz nec visitāt scholas
f̄ in claustro studeāt: vel audiant: vel
legāt audiētib⁹. Dicit Inno. q̄ ligāt
Idem An. de bu. in eo. c. nō magno
⁊ est h̄um fm̄ Ihostiē. quo ad verba:
secus quo ad mētē. Cōsulit tñ illum
in hoc dubio se putari ligatū. ar. eoꝝ
que notāt de de. exco. minis. illud.
Nā l̄z exitus claustris fuerit cā impul
sua cōstōis: cā tamē finalis fuit: q̄a
ille scientie religioni nō cōueniūt. Et
q̄s dicat p̄prie legere: ⁊ q̄d importet
hoc v̄bz. Vide Jo. an. in regu. iuris
cum ad. li. 6.

¶ Quid si vadit ad audiendū cā honorā
di amīcū suū in p̄ncipio studi. R̄ndet
Ihostiē. q̄ fm̄ v̄ba excoīcat⁹ est: puta
tamē q̄ papa R̄nderet talē nō ligari

ex mente

et mente. ff. ad exi. l. penultima. quia
vba cū affectu debent intelligi maxie
in penalib⁹. ff. q³ q³ iuris. l. i. §. hoc at
Ideo Jo. an. dicit q³ nō ē ita amara inf
ptatio faciēda. l. si. ff. ad exibē.

4 **Q**uid si doctor incepit habē paucos
scholares et religiosus vult eū otinue
honozare. Dicit glo. q³ nō admittit
talē honozē: imo etiā si tantū legeret
semel i ebdomada religiosus audiēs
esset ligat⁹ vt omnis fraus excludat⁹.

5 **Q**uero an psona ecclesiastica aliqbus
locis possit pūatim legere vel audire
leges in claustrō. Rñdet oīs An. q³
nō: et si facit nō euadet sentētiā excoi
catiōis: q³ nō vbi s³ rebus lex ipōit
de ele. cōmissa. l. i. §. nā lectōis audit⁹
et pncipaliter studiū phibēt de hoc i
re. iu. cum quid vna via phibetur de
reg. iu. l. i. §. Idem tenet ibi Jo. an. in
mercurialib⁹: l. 3. et rariū teneat Inno
ppter vbi exeuntes. et Ide. de ācha.
qui dicit q³ est licitum in camera stu
dere.

6 **Q**uero q³ dicit nisi. j. duos menses
destiterint: qñ incipit cursus duoz
mensuz. glo. dicit q³ a tēpore scientie
ostōis siue publicatōis. Alincē. dicit
numerād⁹ ab exitu monasterij. Ideo
Inno. Ide. et Abbas quo ad religio
sos: quo autem ad clericos seculares
currūt ab inceptiōe audit⁹. i. quando
incipiūt audire.

7 **Q**uid si post exitum mutato pposito
vadit ad theologiā. Rñdz An. q³ nō
pdest nisi p³us huic cōstōni satisfaciāt
redeūdo ad claustrū: nisi abbas signi
caret ei q³ iret ad theologiā: q³ tunc
reuerfus cēseē in claustrō: l. 3. vba hoc
nō sonent.

Quid si plebani et siles destiterint. j. 8
duos menses: postea iterato incepūt
Rñdet An. q³ ligāt⁹.

Quid si tantū tēpus fluxit de duob⁹ 9
mensib⁹ ita q³ nō possint infra duos
menses redire ad claustrū. Rñdet
An. q³ ppter hoc nō sunt excoicati
nisi post terminū ad hoc de elect. cō
missa. l. i. §.

Item nota q³ monachi nō possūt stu 10
dere in sciētia humana: nec obstat q³
lex humana sit ps diuine de eta. et qñ.
.c. penul. et q³ leges ab omnibus sciri
debēt et omnes astringāt. Et de legi.
lege leges: q³ istud loq³ de laycis de
ricos autem nō astringit de cōsti. c. q³
in ecclesiā. et c. ecclesiā: licz clerici eis
possunt vti: cum p eis faciūt di. io. c.
si in adiutorium.

Quero an hec pena habeat locum: ii
siue sit p³fessus tacite vel expresse: dicit
q³ sic.

Item nota q³ isti cōtrafaciētes sunt 12
pnati spe p³motōis ad dignitates nō
ad ordines fm glo. c. sup spec. cū q³
sol⁹ papa dispēsat.

Quero q³ religiosi phibēt ire ad q³ 13
uis studia sine licētia sui plati cū cō
sensu maioris ptis vūctus.

Quid si velit ire ad studiū sacre theo 14
logie: an habeat locum hec pena: vel
si studere velit in scientia canonica.

Rñdet J³etrus de an. q³ sic.

Quid si plat⁹ religioso studioso et do 15
cili nolit dare licētiā studēdi: arguit
Jo. an. in nouella: q³ ep³ dare potēit
nam cōtēptor scientie est membrum
diaboli. 38. di. c. vltimo. Et dicit q³
hoc placz archi. l. 3. aliq³ rōes vrgeāt
in cōtrariū de quib⁹ in nouella. J³ez

nota fm glo. q̄ obtenta licētia plati
intelligit cōcessa omnia sine quibus
cōmode studere non posset. Ex quo
infert si accipit pecuniā mutuo p̄ sua
necessitate obligat monasteriū qd̄ i-
telligit x̄m archi. nisi adū fuisset q̄
aliūde sibi quererz forte a cōsanguīneo
vel amico.

15 **Q**uero de quo plato itelligit. Rndz
Jo. an. in nouella. q̄ Archi. intelligit
de abbate.

16 **S**ed qd̄ si ipse abbas vult accedē ad
studia: nūqd̄ poterit sine licētia alic̄
abiq̄ metu excoīcatōnis hui⁹. Archi.
dicit fm qd̄ refert iDe. q̄ l3 male fa-
ciat ire sine cōuēt⁹ sui licētia: tamen si
vadit nō incurrit istam penam: s̄ a l3
puniri potest.

17 **Q**uid si vadit ad studēdū sine licētia
p̄lati: s̄ nō dimittit habitū: vel econ-
uerso. Rndz glo. q̄ ytroq̄ casu excoī-
catus est.

De religiosiis q̄ temē hitū sue
religiōis dimiserint. s̄. 9.

Quia hanc excoīcationē. i. de
religiōis q̄ temere vbiunq̄
habitū sue religiōis dimise-
rint. i. Nota fm glo. q̄ spāle est in re-
ligioso apostata: q̄a a l3 apostata nō
est excoīcatus: s̄ excoīcandus: fm qd̄
notat Jo. 7. Ber. 22. di. si q̄s ex clīcis
7 extra de vita. et hone. cleri. si q̄s ex
cleri. 7 de apo. c. 2.

i **Q**uid si portet habitū: s̄ absconsum-
puta q̄a coopit habitū religiōis hitū
clericorū seculariū. Rndz glo. in de.
c. quoniam. de vita et hone. de. q̄ est
apostata: et p̄ n̄s excoīcatus. Idem
Vandul. i. Nota quēlibet religiosum
obligatū ad hitū deferēdū extrinsec⁹

7 super omnes alias vestes deferēdū
si velit evitare penam capituli: vt pi-
culosa ne de. vel mo. li. 6. nisi cā rōa-
bilis s̄bit. Idem dicit iPaul⁹ in. d. c.
quoniā. in de. dicens. i. Nūqd̄ sufficit
portare habitum s̄b cappa vel tabaro
apparz q̄ nō: p̄ hunc textū: imo talis
est apostata 7 incidit in penam capli
vt piculosa ne de. vel mo. li. 6. Et ita
fuit determinatū Bononie. Idē tēt
iFrāsciscus de maronis q̄ portās ha-
bitū vellatū sit excoīcat⁹.

Quero hic dicit vt piculosa euagadi
materia s̄trahat⁹ dīstricti⁹ inhibem⁹
vt ne d̄ cetero aliq̄s quacūq̄ religiōz
tacite vel exp̄sse p̄fessus in scholis: vt
alibi temere habitū sue religionis di-
mittat. Querit glo. quā dicit temē
iRndz q̄a ex cā licz habitū t̄sformar⁹
vtputa timoris de vi. 7 ho. de. c. pe. 7
ideo text⁹ in de. c. quoniā. de vita et
ho. de. dicit. i. Religiosi q̄libz quos opz
p̄ decentiā habit⁹ extrinseci intrinsecā
moy honestatē ostēdere: si p̄ter q̄s ex
cā rōabili publice vestez ferāt h⁹ mōi
s̄bandi 7 gatā vel p̄tā p̄ ānū reddāt
inhabiles ad quodcūq̄ b̄nificiūz eccle-
siasticū obtinēdū. vbi dicit zēzelinus:
q̄ que sit rōabilis cā arbitrio bōi viri
iudicabit⁹. Item dicit q̄ nō dicit q̄s
assūpsisse qd̄ statim est dimissus⁹. vñ
si sacerdos vel religiosus has vestes
in momēto assumeret: statim eas di-
missurus nō diceret eas assūpsisse. ff.
de diuortijs. l. diuortij. Itē assumere
intelligit cum q̄s cū affectu assumit.
ff. de 7 boy signi. l. nomē filioz ergo
videt a cōtrario q̄ nō dicit quis di-
mittere habitū quem ex rōabili cā di-
misit statim reassūpturus. naz verba

sunt

intelligēda cum effectu: vnde dicitur
in dicto. c. quonia i de. q. q. c. c. c.
A gata vel pita veste vte: nisi roabil
cā sūc: si bñficiat⁹ extiterit p sex mē-
ses a picipatōe fructuū bñficiōz que
obtinēt sit ipso facto suspensus. vnde
dicit zenzelin⁹. Quid si deferat non
otnuc: nec cā vsus ppij: s. ob festum
socij q militat v⁹ doctoraf vel vrozaf
an incurrat hanc penam. Irūdet nō
qā tlia raro occurrūt: 7 iura coaptatē
his que sepe fiūt. ff. de legi. l. ex his cū
le. sc. 7. l. ea que raro. ff. de re. iu. Item
ea que cā festi 7 ioco fiunt obligatōz
nō inducūt. ff. de adi. 7 obli. l. obliga-
tionū. s. vboz. i. q. i. illud. de se. exco-
c. 1. 7 idē de his que fiunt cā honoris
momētanci: vt notat. s. ne de. v⁹ mo-
c. sup specu. vñ religios⁹ cā honoradi
amicū audiēs leges vel physcam in
pncipio studij nō est excoīcat⁹. Zlide
s. s. primo. Item q aliqd facit causa
vitatīs excusat a pena infamie quaz
al⁹ incidet. ff. de his qui notantur
infamia. l. i. z. s. si. nec talis peccare dī
vt notat Jnno. de ui. 7 ho. de. c. cum
decore: 7 facit iste textus vbi dicit: nisi
cā roabilis: 7 hec est arbitraria. Item
in simili dicit Jnno. d. c. cū decorem
q l3 theatrales ludos faciētes tanq3
infames nō sūt pmouēdi: tamē dicit
q si hoc facerēt ad solatōz alicuius
infirmi vel alia iusta causa nō pecca-
rent.

Sed nūquid in lectulo debet deferre
habitū. Irūdet i De. de an. q canō sē-
tit q sic. zo. q. i. c. si. dum dicit semper
Jo. an. dicit q nō putat de mente q
monachus in cella sua dimittēs hū
suū: vel ouz balncū intrat in occulto

vel iacens sine habitu liget hac ostōe
s. tunc quādo exhibet se spēctib⁹ ho-
minū sine habitu in habitu laycali: v⁹
secularis clerci sine iusta cā tūc ligat:
al⁹ pauci repirent nō ligat: pro hoc
facit phemiū siue ratio de qua i pnci-
pio h⁹ capituli: vt pculosa facultas
cuagadi sberabat: que ratio cessat in
casibus supradictis: 7 rō restringit dī-
ctum. l. cū pater. s. vultissimis. de leg.
2. nec vbum positū in canone est ita
amare sumēdū: vt nō fiat intermissio
nālis. de cōc. di. s. si tibi. 7. l. ātīqtas
E. de testa. 7. ff. d. l. l. matri. p doc.
ōns dominic⁹ de scto Beminiāno
dicto. c. vt pculosa: addit ad rationē
Jo. an. q dicit q hic cessat rō decreta-
lis que intēdit eoz vacatōib⁹ puidē
allegat de. z. de vita 7 ho. de. q ipōit
penā si publice vestem phibitā fcrāt
vt ibi p3 in. s. dignitatē: ergo occulta
mutatio: l3 nō sit licita: nō tamē tali
pena puniat.

De fratribus cassate religiōis
sio.

Quia hāc excoīcationē de fra-
trib⁹ cassate religiōis qui de
nouo aliquē recipiēt. Inota
q hoc. c. et c. si. s. eo. ti. cōiter ad hoc
allegat q cā religiōis nō licet cōgre-
gationē facere: 7 hic glo. dicit q non
l3 absq3 licentia pncipis nouū ordinē
vel collegiū cōstituere. E d colle. illi.
l. i 7 z. 7 anto. de bu. c. si. de excess. pla
dicit q ista est regula q omnia colle-
gia sūt rprobatā: nisi appareāt pmīssa
vt l. collegia. s. i sūma. ff. de colle. illi.
Et ideo omnes sedē vel collegatōes
sunt phibite in ciuitatib⁹ que nō sūt
sup his que habēt simul tētare: puta

societas sartoz textoz ⁊ similiū. Et ideo dicit Huil. fm q̄ recitat ꝑ De. in hoc. c. q̄ reprobatū sunt illi qui vulgo vocant apostoli: nec tamē volebant fm apostolū vidū manibus querere io. q. z. cauēdū: de c. c. cū apostolus. Item dicit hic Jo. an. q̄ papa Jo. reuocauit q̄tū de facto ꝑcellerat eos q̄ dicūt fratricelī vī fratres de paupere vita: siue pizocholi: siue begini in ext- uaganti que incipit sancta romana. Sed istud videt contra vidū Inno. in. d. c. fi. de excess. ꝑlatoz. vbi dicitur q̄ cā pietatis ⁊ religiōis licet uenire vt. l. i. ff. de colle. illi. hoc est facere col legiū. Sꝫ solutio ar. patet ex vbis ei⁹ qui sūdit: dū modo nihil mali faciant occasione collegiī: ⁊ hec collegia licet bonū nomē habeāt: tamē quia malē opant fit illicitum collegiū: et ideo destruēdū. Ad hoc facit. l. vltima. eo. ti. ⁊. l. greca ibi posita. q̄si dicat Inno q̄a nouitates regulariter sūt suspēde vt. c. cū cōsuetudinī. extra de cōsue. ⁊ ideo papa hic statuit q̄ non ꝑꝑia au dōitate fiant: sꝫ cū sola pape auctori- tate fieri possint.

De religiosīs medicantib⁹ q̄ recipiūt domos vī loca de nouo. §. ii.

Quero q̄a text⁹ de quo fit mētio in hac de. cupiētes. qui est positus in. c. vnico de excess. ꝑlatoz. li. 6. dicit sine licētia sedis apostolice. An ḡ sufficiat licētia legati de latere. Rñdet ꝑ De. de an. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenz q̄ nō: q̄a aliud est sedes apostolica: aliud legat⁹ ipsius. ad hoc de filiis ꝑby. c. fi. de sen. exco. ea noscīt. ⁊. c. q̄ de his de sen. exco. li. 6. c. eos. ⁊ in de. c. per litteras de ꝑben. Inō cū licz legato facere contra iura. Non enim quod facit legat⁹ dicit facere sedes aplica. de ꝑbē. hī q̄ li. 6. f. ea que notat spe. in titulo. de le. §. nunc trademus in ꝑncipio.

De religiosīs q̄ dicunt aliqua vba vt retrahāt audientes a solu- tione decimar. §. iz.

Quero q̄a text⁹ de quo fit mētio in hac de. cupiētes. qui est positus in. c. vnico de excess. ꝑlatoz. li. 6. dicit sine licētia sedis apostolice. An ḡ sufficiat licētia legati de latere. Rñdet ꝑ De. de an. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenz q̄ nō: q̄a aliud est sedes apostolica: aliud legat⁹ ipsius. ad hoc de filiis ꝑby. c. fi. de sen. exco. ea noscīt. ⁊. c. q̄ de his de sen. exco. li. 6. c. eos. ⁊ in de. c. per litteras de ꝑben. Inō cū licz legato facere contra iura. Non enim quod facit legat⁹ dicit facere sedes aplica. de ꝑbē. hī q̄ li. 6. f. ea que notat spe. in titulo. de le. §. nunc trademus in ꝑncipio.

De religiosīs q̄ dicunt aliqua vba vt retrahāt audientes a solu- tione decimar. §. iz.

Quero q̄a text⁹ de quo fit mētio in hac de. cupiētes. qui est positus in. c. vnico de excess. ꝑlatoz. li. 6. dicit sine licētia sedis apostolice. An ḡ sufficiat licētia legati de latere. Rñdet ꝑ De. de an. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenz q̄ nō: q̄a aliud est sedes apostolica: aliud legat⁹ ipsius. ad hoc de filiis ꝑby. c. fi. de sen. exco. ea noscīt. ⁊. c. q̄ de his de sen. exco. li. 6. c. eos. ⁊ in de. c. per litteras de ꝑben. Inō cū licz legato facere contra iura. Non enim quod facit legat⁹ dicit facere sedes aplica. de ꝑbē. hī q̄ li. 6. f. ea que notat spe. in titulo. de le. §. nunc trademus in ꝑncipio.

De religiosīs q̄ dicunt aliqua vba vt retrahāt audientes a solu- tione decimar. §. iz.

Quero q̄a text⁹ de quo fit mētio in hac de. cupiētes. qui est positus in. c. vnico de excess. ꝑlatoz. li. 6. dicit sine licētia sedis apostolice. An ḡ sufficiat licētia legati de latere. Rñdet ꝑ De. de an. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenz q̄ nō: q̄a aliud est sedes apostolica: aliud legat⁹ ipsius. ad hoc de filiis ꝑby. c. fi. de sen. exco. ea noscīt. ⁊. c. q̄ de his de sen. exco. li. 6. c. eos. ⁊ in de. c. per litteras de ꝑben. Inō cū licz legato facere contra iura. Non enim quod facit legat⁹ dicit facere sedes aplica. de ꝑbē. hī q̄ li. 6. f. ea que notat spe. in titulo. de le. §. nunc trademus in ꝑncipio.

Quero q̄a text⁹ de quo fit mētio in hac de. cupiētes. qui est positus in. c. vnico de excess. ꝑlatoz. li. 6. dicit sine licētia sedis apostolice. An ḡ sufficiat licētia legati de latere. Rñdet ꝑ De. de an. in. d. c. vnico. q̄ Jo. an. tenz q̄ nō: q̄a aliud est sedes apostolica: aliud legat⁹ ipsius. ad hoc de filiis ꝑby. c. fi. de sen. exco. ea noscīt. ⁊. c. q̄ de his de sen. exco. li. 6. c. eos. ⁊ in de. c. per litteras de ꝑben. Inō cū licz legato facere contra iura. Non enim quod facit legat⁹ dicit facere sedes aplica. de ꝑbē. hī q̄ li. 6. f. ea que notat spe. in titulo. de le. §. nunc trademus in ꝑncipio.

Item

Item nota dū dicit religiosos q̄ hec
pena n̄ h̄z locū i clericis secularib⁹ v̄l
laycis q̄ contrafacerēt.

De religiosis q̄ cōfiterib⁹ sibi nō fa-
ciūt cōfiteriā de decimis s̄iz.

Quia hanc excoicationē sc̄z d̄
religiosis q̄ cōfiterib⁹ sibi nō
faciunt cōfiteriā de decimis.

Querit Landul. an si inueniāt aliq̄
retentores decimarū sint absolucudi:
et rēdet q̄ nō: ex quo sunt continue
i peccato mortali ex retēōe decimarū
de dec. c. prohibem⁹. cum sciāt pec-
catum non esse remissibile: nisi restitu-
atur ablatum.

Item nota q̄ p̄dicatores q̄ nō faciūt
cōfiteriā de decimis sibi cōfiteribus
vel qui negligūt p̄dicare q̄ si fuerint
requisiti nō incurrūt excoicationē ipso
facto: s̄ suspēsiōē ab officio p̄dicatōis
et cōfiteriōis donec cōfiterib⁹ ipsi si hoc
ipsum sibi dicēdi cōmode facultatē ha-
buerint cōfiteriā fecerint: s̄ si i p̄dicta
suspēsiōe p̄sumpserint p̄dicare ipso
facto sn̄az excoicatōis incurrūt.

Quero quia dicit q̄ tenēt facere cō-
fiteriā quādo populo p̄dicabāt:
an ergo teneāt quādo clericis p̄di-
cant. Rēdet glo. et p̄ Pau. q̄ nō. de s̄e
exco. si sn̄ia. li. 6. Itē nota s̄m zēzeli.
q̄ hic nō fit mentio de festo natiuita-
tis dñi p̄p̄ celebrationē triū missarū
que celebrāt illa die: p̄pter qd nō est
forte cōmoditas p̄dicandi: sed soluz de
festō natiuitatis beate m̄ginis. Itē n̄
fit mētiō de festo pasce propter com-
munionem.

Quero quia hic dicit cum fuerint re-
quisiti: an teneāt si nō fuerint re-
quisiti. Rēdet glo. q̄ nō.

Sed qd si requirunt in alijs tēporibus
p̄ter q̄ in istis solēnitatib⁹. Adidetur
q̄ nō teneāt p̄dicare: quia hic solū
dicit textus quādo p̄dicant in istis
solēnitatibus.

Item nota textū. studeāt informare.
Itā s̄z zēzeli nō sufficit q̄ p̄dicādo
dicāt. Soluatis decimas: sed tenētur
informare qualiter ad eas soluēdas
ex debito astringāt.

Item nota qui sūt isti a quib⁹ possūt
requiri: qd tex. dicit. Ab ecclesiāz re-
ctoribus vicarijs: aut loca eorundem
tenētibus.

De religiosis q̄ decimas ecclesijs
debitas vsurpāt. s̄iz.

Quia hanc excoicationē. s̄. de
religiosis qui decimas eccle-
sijs debitas vsurpāt.

Nota s̄m glo. et d̄stē. in sum. 7. li. ti.
. 2. h̄. 88. q̄ in hoc q̄ dicit tex. Reli-
giosi. patet q̄ nō habēt locuz he pene
in secularib⁹ clericis vel laycis: q̄ de-
linquūt in istis.

Item in hoc q̄ dicit. Quicūq̄ cōpre-
hendit etiam feminas religiosas: et
etiam religiosum ad secularē ecclesiā
translatum.

Item in hoc q̄ dicit ecclesijs debitas
patet q̄ si decime deberēt nō ecclesijs
sed p̄uatis p̄sonis per p̄uilegiū vel
antiquū feudum: et religiosi phiberēt
solui: vel aliter faceret v̄tra istam cōsti-
tutionem nō inciderent i has penas.
Item dicit textus nō p̄mittunt facto
intelligit vel phibent v̄bo.

Querit glo. quia textus dicit q̄ t̄es
religiosi v̄trafaciētes sunt suspēsi ab
officijs: an intelligāt de diuinis offi-
cijs: an de alijs: Duta si erat sacrista

elemosinari? camerari? clauicularius
 7 similes. glo. arguit ad ptes: et non
 determinat. Idem dicit intellige de di
 uinis. Itē dicit Steph. 7 facit littera
 infra: ubi nō repetit: qbus officiis cu
 omnes religiosi nō teneant ad diuina
 officia: sed solum pfecti 7 clerici. i. q.
 .i. nemo. 7. c. se. 7. c. si monachus. vel
 potest intelligi de officiis tpalib? que
 habent aliquādo religiosi: vt sunt p
 curatōes 7 castaldionat. i. q. 2. salua
 tor. extra de solu. c. 2. 7 hec secūda ex
 positio est benignior. Intelligi etiam
 posset quādo in eadē psona cōcurrūt
 officia diuina 7 alia. als si diuina tm
 officia cōcurrūt: tūc illis sit suspēsus vt
 vitef maior pena. s. excoicātōis qua
 nulla est maior in ecclesia. 24. q. 1. c. n̄
 auferam. i. q. 4. corripianē.

De religiosi q nō hūat interdictū
 qm̄ matrix ecclesia hūat. s. is.

Quia hanc excoicātōne. s. de
 religiosi qui nō seruāt inē
 dictū qm̄ matrix ecclia hūat.

1 **A**duertedū fm̄ glo. q nō ligāt elici
 seculares hac cōstōe. s. vt incidāt i
 excoicātōne: si nō seruāt interdictū qm̄
 matrix ecclesia seruāt.

2 **Q**uero an intelligat de interdicto a
 iure: puta canō ponit interdictū ciui
 tati que i secuta fuerit ep̄m. vt in cle. i.
 .s. ciuitas. de penis.

3 **N**one q matrix ecclia vult istud inē
 dictū obfuarē: 7 obfuar: an religiosi
 nō obseruātes sint excoicati. Ir̄ndet
 glo. in x̄bo sedis aplice. q sic.

4 **Q**uēo q dicat matrix ecclesia. R̄ndz
 gl. i x̄bo matricē. i. maiorē vl baptis
 malem est: que dicit matrix: q̄a sicut
 mat gnat: sic illa gnat p baptismum

7 q̄a interdictū qm̄q loca nō habētia
 intra se ecclesiā cathedralē: habent tū
 matricem: ideo expmunt hoc: 7 dico
 hoc locū habere etiam cū illa matrix
 ecclesia religiosi nō obseruātib? s̄bet
 quātum ad p̄sentationē collationis:
 vel quia sit ipsorum vicaria: cum hic
 ḡnāliter loquat.

Quero quomodo intelligit matrix
 ecclesia obseruare interdictū. An itelli
 git quādo solus ep̄s vel plat? hūat
 an quādo solū caplm̄: an qm̄ vtrunq
 mixtū. Item quid si vacat ecclesia ca
 thedralis 7 ps caplū seruāt: 7 ps non
 seruāt: 7 forte ptes sunt equales idest
 tot sunt obseruātes quot sūt nō obser
 uātes. Ir̄ndet glo. q in omnibus his
 casibus ecclesia sumit p materialē ec
 clesia. s. p ipsius ecclesie pietib?: et q
 ex quo quotidie in ecclesia celebratur
 ianuis ap̄tis: siue p platū: siue p caplū
 totum vel ptem: siue p alios clericos
 ecclesie non sit locus huic pene. Con
 cordat Stephā.

Quero an quo ad interdictū puicē
 dicit ecclesia metropolitana matrix
 ita q illa seruāt interdictū religiosi
 totius puicē nō obseruātes ligati
 hac pena sint: de sciētib? loquor. Ir̄e
 spōdet glo. q nō p hanc litteraz que
 dicit cathedralem vel matricem loci
 Constat tamē q metropoli: puta ra
 uenas nō est iuris vel cathedralis ci
 uitatis Bononie: ligabunt ergo reli
 giosi rauenantis dyocesis tm̄.

Quero quid si sit interdicta villa vel
 castrum nō habens certaz ecclesiam
 cabedralē inclusam vel matricē qd
 esse posset: puta quia matrix ecclesia ē
 in alia non interdicta: vel q̄a ples sūt

ecclesie

ecclesie in villa vel in castro: 7 nulla ē
pncipalior: quia quelibz baptizat suos
proxiāos: 7 forte ex illis ecclesijs aliq
seruat interdīta aliq nō. Rñdet
glo. puto q tūc nō sit loc⁹ huic ostē.
Deficit enim mēs 7 verba sicut nec
locum haberet quādo in loco singl^r
interdicto nulla esset ecclesia: nisi illa
religiosoz nō seruatiū.

8 **Q**uero qualiter religiosi intelligant
scire matricē ecclesiā seruari interdīū
Rñdet glo. quādo viderint vel alio
corporis sensu pcepint: puta audierit
al^s pbabiliter ignorātes talē obfua
tiā nō ligant hac pena.

9 **Q**uero quid si interdīdū sit nulluz
ppter appellationē illoz contra quos
latum fuerit: 7 tamen matrix ecclesia
seruat. Rñdet glo. q nihilomin⁹
religiosi non obseruantes incurrunt
excoicationem.

10 **S**ed qd si matrix ecclesia nō fuit: vbi
ē sernādū: nūqd religiosi fuare tenēf
Rñdz i Dau. q sic. nam nō excusatur
lz matrix ecclesia nō seruet.

11 **S**ed qd si ep^s mādāt seruari interdī
tūm: 7 caplm mādāt p^rtrariū. Rñdz
zenzeli. q poti⁹ est obediēdū episcopo
vt i. c. i. de postu. pla. Itē dicit de inē
dicto qd mādāt seruari p epm: lz per
ecclesiā cathedralē nō seruaf: qā non
qd fit: si qd fieri debet attēdiē. d. elec.
c. cum cām.

12 **I**tem nota ēz Lādul. q religiosi nō
seruātes interdīdū sunt excoicati.
Elerici vō seculares 7 etiam religiosi
sunt suspēsi. vt in. c. tāta. de exco. pla.
Item est interdīd⁹ ingressus ecclesie
de p^ruile. c. epoz. li. 6. Item sūt excoi
cati sepeliētes interdīdos. in cle. eos

de sepul. Item est irregularis 7 ineli
gibilis ad iue 7 pass iue supra. eo. ti. is
qui. li. 6.

Que fratib⁹ minorib⁹ recipiētib⁹ ad
diuina frēs de tertio ordie. s. i. 6.

Que hanc excoicationē. s. de
fratib⁹ minorib⁹ recipiētib⁹
ad diuina fratres et sorores
de tertio ordine.

Querit glo. an si alij religiosi v^t cl^{ici}
seculares eos recipiāt incidāt i excoi
cationem. Rñdet q nō: nam spāliter
excoicanē fratres minores ēz Lādul
quia specialiter eis afficiebāt: v^t pote
sui ordinis.

Item nota q hec excoicatio hz locuz
nō obstatib⁹ quibuscūq⁹ p^ruilegijs: tā
iploz fratrum minorz q illorum de
tertio ordine.

Quēo an si fratres minores recipiāt
ad diuina in alijs ecclesijs: et nō suis
incidant in excoicationē. Rñdz glo.
q nō. Idosset tamen habere locū alia
pena cōis. c. i. eo. ti. quia non seruaret
interdictum quando matrix ecclesia
seruat: sed si matrix ecclesia non seruat
interdictū si ipsi fratres minores reci
perent eos ad diuina in alijs ecclesijs
nō incurrūt excoicationē fm Steph.
Ifatef tamē q si eos recipēt ad diuina
cōtra volūtātē redtoz assumēdo sibi
hanc auctoritatē q inciderēt.

Item nota fm i Dau. q isti de tertio
ordine gaudent p^ruilegio q tempore
interdicti possunt interesse diuinis:
quo ad alias ecclesias: vūmodo non
frat^r minorz: et sic dicit Lādul. et
zenzeli⁹ q gaudent p^ruilegio cl^{icali}
7 hoc dicit zeze. credo hū: 7 sic cōsului
in vna questione perusina.

De mōachis 7 cāonicis reglarib⁹
q̄ tñsferūt se ad curias p̄ncipū. §. i. 7.

Quēdo hanc excoicationē. s. de
mōachis 7 cāonicis regu-
laribus qui transferūt se ad
curias p̄ncipum.

i Nota hz glo. 7. Alit. in sum. q̄ text⁹
dicit nō habētes administrationē q̄
si hnt administrationē ire possunt cā
administrationis.

2 Item nota q̄ ad excoicationē hanc cō-
trahēdā duo sunt necessaria. s. q̄ itra-
uerint curiaz: 7 q̄ animo dānificādi
monasteriū vel platū: licētiā autēz
habere vel nō habere nō est pōderādū
q̄a etiā si intraret curiā de licētiā
plati aio dānificādi monasteriūz vel
platū essent ligati. Ex solo igit̄ exitu
claustrī ob hanc cām nō ligat̄: ex quo
nō intrauit curiaz. Vādul. tamē dicit
q̄ si intrat curiā: lz nō aio malo pec-
cat mortaliter faciendo cōtra p̄hibi-
tionē: lz nō sit excoicat⁹.

3 Quid si intrauit curiā ob hanc cāz. i.
animo dānificādi platū v̄l mōasteriū
tamē nō intulit dānū: siue q̄a nō po-
tuit: siue quia penituit. Rñdet glo. q̄
excoicatus est.

1 De monachis q̄ sine licētiā abbatū
infra mōasteria tenēt arma. §. i. 8.

Quēdo hanc excoicationē. s. de
mōachis qui sine licētiā ab-
batum. j. septa mōasteriorū
suoz tenēt arma.

i Nota q̄ hoc n̄ extēdit ad canonicos
regulares: q̄a hic de eis nō repetitur
fm glo.

2 Quēdo qd si teneāt arma extra septa
monasterij. Rspōdet glo. q̄ nō sunt
excoicati.

Quēdo qd intelligit̄ nomine armoz
Rñdet glo. q̄ intelligit̄ tā arma ad
defendēdū q̄ ad offendēdū vt tela 7
similia. insti. de interditiis. §. armoz
7 insti. de pu. iu. §. item lex cornelia. ff
de vboz signi. l. armoz. Eōcor. pau-
l. andul. 7 zezeli. qui addit: potest tñ
de his intelligi que cōi vsu loquendi
arma appellāt̄: vt stēc vsui loquendi
ff. de fun. instruc. l. cū vclamonij. §.
asnam. ff. de vboz signi. l. vt alfen⁹
7 l. aniculus.

Quid si tenēt arma nō ad offensaz: si
ad aliū vsum: vt lapides ad edificādū
cultellos ad vsum coquīne vel mēse.
Rñdz i Paul⁹ q̄ nō est loc⁹ huic pene
Si autem haberēt aceruū lapidū ad
fenestrā sup portā ad impugnādū
venietes: tūc accedit iste text⁹.

1 Nāq̄ clerici portātes peccāt morta-
liter. Rñdet Mathe⁹ q̄ sicalis n̄ pnt
excoicari. ii. q. z. nemo. 7 ibi notat̄.

De religiosis ministrātib⁹ sacra-
mēta eucharistie extreme vnāōis
absq̄ licētiā p̄prij sacerdotis. §. i. 9.

Quēdo hanc excoicationēz de reli-
giosis ministrātib⁹ sacramēta
eucharistie extreme vnāōis
absq̄ licētiā p̄prij sacerdotis.

Quēdo an credat religiosus prochia
no volētī recipe eucharistiā: si dicat se
habē licētiā a p̄prio sacerdote. Rñdz
glo. q̄ sic: q̄a plūmēd⁹ est esse memor
p̄prie salutis. i. q. 7. §. sanxim⁹. ext̄ de
homicidio. significasti. Eōcor. i Paul.
Vādul. 7 Stepha.

Quēdo qd de secularib⁹ mercenarijs
7 similibus. Rñdet glo. q̄ sufficit licē-
tia p̄sbyteroz i quoz prochijs hitāt

Quēdo an sufficiat licētiā prochialis q̄
nōdū

nōdū est presbyter. Irūdet glo. q̄ sic:
si est legitime etatis: vt. j. ānuz possit
ordinari sacerdos ⁊ ita faciat se ordi
nari. j. ānū a die quo est sibi cura cō
missa: alr ipso facto est puat' bñficio
vt in. c. licet. de elect. li. 6. nisi ecclesia
prochialis sit collegiata: q̄a i isto cāu
nō est puatus: s̄ nisi admonit' faciat
se. j. dictum terminū ordinari debet
puari. extra de elec. c. cum in cūdis. s̄.
cū inferiora. ⁊. c. institutuz. de elec. li. 6.
tamē episcopi ⁊ superiores possūt cum
aliqb' disp̄sare rōne studiij: vt nō te
neant se facere pmoueri ad sacerdo
tū: nisi post septēniū: ouz tamē infra
ānū faciāt se pmoueri ad s̄bdycōatū
⁊ post septimū ānū ceptum. j. ānum
recipiant dyaconatum et p̄sbyteratū
aliter sunt priuati ipso iure. de elec. c.
cum ex eo. li. 6.

4 Quero an sufficiat licētia vicarij q̄ ge
rit curam ordinariā illius ecclesie pro
chialis: ⁊ est cōstitut' ab ep̄o. Irūdet
glo. q̄ sic. Ex quo inferē q̄ si nō habz
curaz ordinariā sed est sibi cura eccle
ie paruo tempore recōmissa q̄ non pōt
dare hanc licētiā: nisi in sp̄ali hoc
sibi sit cōmissum.

5 Quero an sufficiat licētia dyocesiāni.
Irūdet glo. q̄ sic. de pe. ⁊ re. c. z. li. 6.
q̄a ep̄s est prochialis p̄sbyter omniū
s̄bdicōz sue dyocesi: et specialiter q̄n
vacat ecclesia prochialis: cōsulit tamē
glo. q̄ a prochiali p̄sbytero recipiat
licētiā: q̄a tutius est nō recedē a v̄bis
c. ad audiētiā: de decimis.

6 Quid si prochian' dicat do tibi līcē
tiā: vt recipias a quouis sacerdote
sue religioso. An requirā specialis spe
cificatio q̄ possis recipē a tali fratre

mmoꝝ vel p̄dicatoꝝ.

7 Item qd si prochian' dicat religioso
do t. bi licētiā vt des eucharistiā
⁊ extremā vñdionez meis s̄ dītis:
an requirā specialis specificatio pro
chianoꝝ q̄bus hec sunt p̄benda. Irē
spōdz glo. q̄ nō: ex quo de sacramēto
fit specificatio.

8 Quero an religiosi cōferentes sacra
mēta baptisimi incidant i excōicatōez
Irūdet glo. q̄ nō.

9 Itē s̄m Landul. q̄ sacerdos prochia
lis curatus q̄ntūq̄ simplex ex quo
cōmissa est sibi cura potest i adiutorū
ip̄ius cure sibi assumere sociū ad tps
quēcūq̄ religiosū v̄l aliū s̄n cuiuscūq̄
superioris licētiā: puta in q̄dragēsimā
q̄ ip̄m iuuēt in sacramētis cōferendis
v̄l in officio p̄dicandi: dūmodo cōstet
sibi de ip̄i' sufficiētiā: vt notat Inno
in. c. tua. extra de clerico pegrino. ⁊. c.
excōicam'. s̄. q̄a dō. extra de hereticis
nam ex quo tales sūt ordinati rite ita
possūt illa facere sicut curati: nec defi
cit eis nisi mafia. s̄. popul': si q̄ curat'
paret sibi materiā exercere poterit.
i6. q. i. ecce.

De religiosis q̄ absoluūt excōica
tos a canone. s̄. 20.

Q Irca hāc excōicatōez de reli
giosis q̄ absoluūt excōicatos
a canone.

1 Quero an si religiosi absoluūt a snia
lata ab homie incidant in excōicatōz
Irūdet glo. q̄ nō: ex quo nō expressit.
Idem Landul. ⁊ Dau. dicūt q̄ si ab
soluūt a snia lata ab homine: vel per
delegationē pape: v̄l p̄ litteras alioꝝ
inferioꝝ p̄latoꝝ nō incidūt i excōica
tionem: quia si de hoc intellexisset:

expisset. vt in .c. ad audiētiā. de deci.
Item q̄a hec cōstitutio est penalis: vt
in .c. statutū. de elec. li. 6.

2 **Q**uero q̄a text⁹ dicit p̄ter q̄a a casib⁹
in iure expressis: q̄ sint casus a iure ex
p̄ssi in q̄bus religiosi sine metu excōi-
cationis possunt absolvere. R̄ndeo
quādo regularis regularē p̄cutit: vel
monach⁹ monachū: q̄a tūc ad curiaz
mitti nō debet: sed cum potest absol-
uere p̄lat⁹: vt in .c. monachi. de sē. ex.
vlti articulo mortis quo cāu q̄libz sim-
plex sacerdos absoluit: et alij similes:
vt in .c. cum eoz. eo. ti.

3 **Q**uid si religiosi habent ex p̄uilegio
vt possint absolvere a casib⁹ excōicati-
onū in iure positaz. R̄ndet glosa q̄
tūc si absoluit nō icidūt i excōicatōez
et hoc est qd dicit text⁹: vel p̄uileghs
sedis aplice p̄cessis eis dē. s. fratrib⁹.

4 **Q**uero que sint iste sentētie a quibus
si religiosi absoluit icidūt in excōica-
tionē. R̄ndet glo. in d̄bo. a sentētijs.
q̄ intelligit ab omnib⁹ sentētijs: siue
sint sentētie excōicatōis: siue suspēsiōis
siue interdicti p̄ statuta synodalia vel
p̄uincialia p̄mulgate.

5 **S**ed nūq̄d p̄lati collegiatay eccliarū
cum capellis suis possint facē statuta
sine cōsensu episcopi vel capituli cathe-
draliū. R̄ndet Stepha. q̄ nō: vt in .c.
cum cōsuetudinis. extra de cōsue. et in .c.
nouit. de iudi. et extra de his que fiūt
a p̄latis sine cōsensu capituli. c. nouit.
Et notat Inno. de cōsti. c. omnes.
ep̄s autem cum cōsensu capituli pōt
de cōsti. c. vt animaz. li. 6. de maio. et
obe. c. z. et i. 8. di. in p̄n. de cōse. di. z. c. i.

6 **Q**uero qd si absoluat sociū vel religi-
osum a p̄dictis: puta ab excōicatione

canonis. R̄spondet glo. super d̄bo
quēq̄. q̄ tales absoluentel incidunt i
excōicationem.

7 **S**z an absoluti icidāt tāq̄ p̄cipātes
i crimie. glo. Jo. an. remittit se ad no-
tata. i. c. et i. git. de sen. exco.

8 **Q**uēo pone q̄ frater minor absoluit
p̄uissorem clerici vel interfectorē non
a snia excōicatōis: sed a peccato: nūq̄d
incurrat hanc penam. R̄ndz vlti adu-
l. Adet q̄ nō: q̄a aliud est absolvere a
peccato homicidij aliud ab excōicatōe
Nam aliquādo remanēs in mortali
p̄pter qd est excōicat⁹: absoluitur ab
excōicatione durāte peccato de testi-
bus. c. veniēs. Item excōicatus et irre-
gularis potest absolui ab excōicatōe
remanēte irregularitate. de sen. ex. cū
illoz. Item q̄a si text⁹ iste voluit di-
cisse: vt in .c. ad audiētiā. de decimis
Dicit ergo q̄ si talis scienter admit-
tit excōicatū āte absolutionē ad sacra-
mentū penitētie: tunc et si nō incurrat
hanc excōicationē directē: incidūt tū
i minore p̄cipando cū excōicato et
p̄ferēdo ecclesiastica sacramēta: et sic
p̄cipādo in diuinis. extra de sen. ex.
c. nup. secus si p̄babiliter ignorabat
factum: vel ius spāle vel cōstōez syno-
dalem vel p̄uinciale fulminātē excōi-
cationis sententiam: tunc enim foret
excusatus: vt in .c. ad apostolicē. d̄ de
exco. mini. et in .c. vt animaz. de cōsti.
li. 6. nisi ignorātia fuerit crassa vel su-
pina: et ibi dicit text⁹: puta si cōstitutio
fuit publice publicata i ciuitate. vt no-
tat in .c. cū in tua. q̄ matri. accu. p̄nt
et i. 28. di. in p̄n.

9 **A**ltz secularis p̄cutiens clericum: et
ingrediens religionem possit absolui

Adde

¶ Vide Ric. in. 4. di. 18.
10 *¶* Itz sacerdos absolvens aliquem ab
illis peccatis a quibus non potest peccet
mortaliter. *¶* Vide Ric. in 4. di. 28. ar.
2. q. 5.

¶ De clericis secularibus et religiosis
inductibus ad vouendum iurandum vel
permittendum de eligendo sepulturam
apud eos: vel iam electam non mu-
tando. §. 2i.

Quia hanc excoicationem de de-
ricis secularibus et religiosis
inductibus ad vouendum iura-
dum vel permittendum de eligendo apud
eos sepulturam: vel iam electam non mutanda
i *¶* Aduertendum quod sic dicitur i. c. i. de sepul.
li. 6. de quo. c. facit mentionem textus i. de.
c. cupientes. de penis. si confectum fuerit
talis electio erit irrita: et sic elegerit
non possunt sepeliri apud ecclesias sic
electas: nec possunt eligere alibi: si vero
sepeliendi sunt apud ecclesias apud quas
fuerint sepeliendi: si non elegerint sepul-
turam: alii religiosi et clerici qui predictos
in suis ecclesiis vel cimiteriis prebuerint
sepelire: tenentur ad restitutionem corporum si
petantur: et etiam tenentur ad restitutionem
omnium que occasione sepulture eorum
puenerint: quomodolibet ad eosdem
facienda integraliter. §. 10. dies. quam
nisi fecerint ecclesia apud quam sepulti
fuerint et cimiteria eius: ex tunc tam diu
remaneant interdicta: donec facta fue-
rit restitutio predictorum. d. c. i.

2 *¶* Quero quid si non inducat ad iurandum
vouendum vel permittendum: sed inducat ut
eligat. *¶* Respondetur per de an. §. m. Jo. an.
quod non ligat ista ostensione: nam simpliciter
eligens potest variare et penitere: quod non potest
iuras vouens vel permittens.

¶ Quero quid si inducat ad vouendum iurandum vel permittendum de eligendo apud non suam ecclesiam. §. inducetur. *¶* Respondetur idem §. Jo. an. quod non ligat hac ostensione *¶* Vide quod notat Ihosti. eo. ti. in summa. §. an licitum. §. quid si quis eligat: ubi loquitur de illo qui iurauit non mutare sepulturam an mutare possit.

¶ Quid si quis proprio motu iuraret vel voueret in tali loco eligere sepulturam *¶* Respondetur Ihosti. quod tunc tenetur seruare votum vel iuramentum: nisi causa noua superveniat pura quia factus est episcopus vel religiosus: vel locus est dissipatus. ex de reli. do. inter quatuor: 13 pe. de an. teneat extrarium. d. c. i. de testa.

¶ Item nota quod quod illicite sepeliunt tenentur ad restitutionem corporum: et hoc si petantur. *¶* Ad restitutionem autem aliorum que occasione sepulture preceperunt. §. 10. dies: etiam si non petantur: ut dicitur glo. i. §. ubi de ceterum. et ratio est §. m. *¶* Petrus de ancha. quia semper quod male accipit est in mora sicut fur. l. in re furtiva. ff. de rei. furti. *¶* Item §. 13 interpellari: si ultro se offerre ut libere a peccato.

¶ Quero quare ex delicto unius forte minimi de ecclesia propter iuramentum vel permissionem quam sibi fecit fieri tota ecclesia danti patiat ut sit interdicta cum cimiterio. *¶* Respondetur per de an. quia reliquum de ecclesia hanc penam interdicti incurrunt potius ex sequenti eorum delicto non restituendo male accepta quam ex facto alicuius de collegio hoc inducentis quasi totum collegium dicitur deliquisse si retinent rem inualaz ab uno de collegio. *¶* Facit quod notatur. c. 2. de ordi. cog. *¶* Presumitur enim ille talis eorum conscientia deliquisse postquam retinet

rem sic inuasam. ar. de resti. spo. cum
ad sedem: nam rōne cōiūctiōis alter
alterius facta psumit scire. ar. l. de tu
tela. 7 qd ibi notat. **E.** de in integrū
resti. minor.

7 **Q**uero dicitur in. d. c. i. de sepul. q si
qs fecerit sibi pmittere de eligēdo apd
illum sepulturā q tali pmissione nō
obstāte debz ille sepeliri apud ecclīaz
illam apud quam de iure sepeliri de-
buisse. Quid g si ipsa est illa cui? cle-
ricus sic delinquit faciendo sibi iurare
vouere vel promittere: puta est suus
prochianus vbi al's sepeliri debebat.
Rñdz Jo. an. in nouella q ista qstio
ē idubitata: qā ista cōstitutio emanat
in fauorē ecclēsie cui sepultura debet
ergo in ipsi? penā retorqueri nō dēt
de re. iu. c. q ob gratiā. l. 6. Itē licet
peccet auferēdo libertatem eligēdi se-
pulturā: tñ certat de debito retinēdo
nō est g hñda illa rō de tali que hēf
de illo q certat de lucro captādo. l. fi.
E. de codici. facit. **E.** si qs. ali. te. phi.
l. fi. 7 l. iulian. cū. l. seq. d acq. re. po.
Concor. **De.** de an.

8 **Q**uid si illa apd quaz debebat sepeli-
ri de iure etia erat interdicta ei? cimi-
terio. Rñdet archi. illum sepeliēdum
in ecclēsia cathedrali que etiam si essz
interdicta seruabitur ordo. iz. q. z. c.
vbi cūq.

9 **Q**uero si ista q debebāt restitui huic
ecclēsie in qua debebat sepeliri si in-
dicta nō fuisset postq nō ibi s i cathe-
drali vel alibi sepeliē. vtrū debebunt
ista huic ecclēsie ad quā fun? tñsserē
Eadem etiā essz questio de canonica
portione debita ecclēsie prochiali: an
ea pdat si dephēdit interdicta tēpore

sepulture. Idosset etiam dici in pmo
casu q postq cathedralis vel alia s-
rogat loco interdicte debet intelligi
sibrogata cum omnib? q̄litatib?: 7 cū
onere 7 honore. ff. si qs ex testa. liber
esse iussus fuerit. l. i. s. hec actio. **Q**nu-
eim comitat in tali casu emolumētū
l. alūne. s. scia. de alimēto legato. Itē
posset dici q si sine delicto esset ecclēia
interdicta: nō esset ecclēsia pūada cō-
modis cōsuetis. ar. l. administratōne
E. de lega. Itē sentio si non potuit
sepeliri apud ecclēsiā apud quā elegit
sepulturā ppter casum cōtingētez in
psona mortui: puta qā decessit i capis
nec repit vel est bānit: ppter ista eiz
ecclēsia nō est pūanda legatis sibi fa-
ctis gratia sepulture: vt notatur in. c.
in nostra. de sepul. li. 6. Si autem q
post electaz sepulturā et legatū ecclē-
siē factū mutasset animū eligendo alibi
sepulturam videt legatū adēptum 7
trāslatū ad illā in qua voluit vltimo
sepeliri ar. dicto. s. scia. hec **De.** d. an.

10 **Q**uerit idem **De.** post Jo. an. quid
d viatorib? decedētib?: vbi debeāt se-
peliri. Jo. an. i. c. i. de sepul. in nouella
dicit q in ecclēsia cathedrali: 7 recitat
opinionē archi. tenētis cōtrariū. s. q
sepeliat in ecclēsia in cuius parrochia
mortuus est. Idem **Algo.** 7 **Ray.** p.
c. ecclēcias. z. q. i. 7 i. 6. q. i. c. i. expo-
nētes ibi patz. i. xpianorum. z. ii. q. z. ad
mensam. **Boff.** in sum. co. ti. 6. qd si
pegrin? dicit q sepeliat i cathedrali:
vl in alia in cui? prochia est mortuus
p. d. c. ecclēcias. et fuit hec questio de
facto Senis in psona cuiusdā militis
magnifici forensis qui decessit i pro-
chia sancti xpofoi: 7 sepultus fuit in
ecclēsia

ecclesia cathedrali: cuius funera fuerunt
magnifica et sumptuosa valde: ibi tamen
non erat questio de omnibus funerabilibus:
sed de quarta prochiali quam petebat ec-
clesia sancti christofori.

ii Quero dicat hic quod ille qui iniuste se-
pelit tenet ad restitutionem omnium illi
ecclesie ubi debuit sepeliri: sed pone quod
ille in ecclesia non potest sepeliri: quia
ciuitas erat interdicta: et de facto sepul-
tus fuit apud fratres minores ipsis in-
uitis. Multa tamen pro oblationibus et pro
missis vicibus oblata sunt fratribus.
Querit an illa ecclesia debeat illa ha-
bere vel an prochialis debeat illa ha-
bere quartam: cum nec apud ipsam
potuisset etiam sepeliri. Iohannes de
Senis consuluit quod ista male ablata et
male accepta non veniant diuidenda.
ff. familie heredis. l. cetere. §. si qui.
Ad hoc facit quod notat Innocentius in d. c.
in nostra. ubi ad litteram sic dicit. Siue
quod is de quo agitur apud hospitalarios:
non de iure sed de facto sepultus est de-
relictis eiusdem nec totum nec partem reddet
ecclesie prochiali: sed corpus tantum et obla-
tionem omnes que occasione sepulture
facte fuisset. ut extra de sepulchro. c. ex parte
Nec obstat. c. in nostra. quia dicitur intelligi
quando prius alibi sepultus de facto
debebat apud suam ecclesiam sepeliri: sed
in casu nostro nulla sibi irrogatur iniu-
ria: cum non haberet ius tunc sepeliendi
propter interdictum de pe. et re. c. quod in te
et de priuilegiis. c. cum et placare. §. quod si templum
reij. Et infert istam rationem quod si ecclesia
prochialis est interdicta: non pro rationem
quod prochialis alibi sepultus ex electione
vel iuramento dicto casu ecclesia prochi-
alis non habebit quartam: et ita scripti

in dicto. c. in nostra. versus ultio querit
Et hoc dico quod si apud ecclesiam ubi
debut esse sepultus de iure potest de
iure defendi ut sua ecclesia interdicta
nihil recipiat. Sed si alibi est sepultus
de facto: tunc si sine interdicto sua ecclesia
comisit culpam tunc forte idem. Si vero
culpam non comisit quia forte propter
delictum domini fuit ciuitas interdicta:
tunc etiam non debet suo iure priuari
cum per eam non stare: sed per casum occur-
rentem. ar. d. l. ab administratore. Item si
in sua poterat sepeliri: tunc omnium debet
fieri restitutio per ecclesiam que illicite sepe-
luit. ar. h. c. 7. c. in nostra. que enim
occasione rei mee ad te venit debes
mihi reddere sicut ipsam rem: quod dicit sicut
plene notat Bar. in l. prior ait. §. quod
de fructibus. ff. de bonis auctoritate
iudicis possidendis.

**De quocumque qui incidit in heresim:
iam damnatam vel nouam adinuenit
et generaliter de quocumque heretico
§. 22.**

Quia hanc excommunicationem. s. de
quocumque qui incidit in heresim
iam damnatam: vel nouam ad-
inuenit: et generaliter de quocumque heretico.
Quod dicitur dicat hereticus. glo. ordina-
ria in c. illi qui pegrinos. 24. q. 2. enu-
merat plures modos dicens. Primo si
dicit hereticus quicunque est dubius in fide.
extra de here. c. dubius. Secundo omnis
schismaticus dicit hereticus. 2. q. 1. quod si quis
Tertio omnis prius ab ecclesia fuit
excommunicatus dicit hereticus. 4. q. 1. c.
1. Quarto modo dicit hereticus qui
male interpretatur sacram scripturam. 24.
q. 2. heresis. Quinto qui nouam opinionem
inuenit. 24. q. 2. hereticus. Sexto qui

vult auferre p̄uilegiūz romane ecclesie
que p̄est omnib⁹. 22. di. oēs. Septio
q̄ trāsgredit̄ p̄cepta sedis apostolice
p̄tinaciter. i. q̄. di. nulli fas. Itēz large
quādoq; dicit̄ heretic⁹ omnis q̄ non
tenet articulos fidei: et h̄m hoc iudei
et gentiles sunt heretici. 24. q. 3. quia
h̄o: et h̄m hoc nō omnis heretic⁹ est
excoīcat⁹. Strāde aut̄ sumit̄ heretic⁹
omnis q̄ remot⁹ est ab ecclesia: quia
errat in fide: et h̄z hoc omnis heretic⁹
est excoīcat⁹. extra de here. c. ad abo-
lēdam. Est et alia similis glo. in. c. fir-
missime. de hereticis: que dicit q̄ sex
modis dicit̄ q̄s hereticus. i. q̄ p̄uertit
sacramēta ecclesie: sicut est symōiacus
i. q. i. eos qui p̄ pecuniā. Itēz ille qui
se scindit ab unitate ecclesie. 7 q. i. de
niq̄. Itē q̄ errat in expositōe scrip̄e
24. q. 3. heresis. Itē omnis excoīca-
tus. 4. q. 5. q̄ autem. Itēz qui fingit
nouam sectam vel confictam sequit̄
24. q. 3. heretic⁹. Itē q̄ aliter sentit
de articulis fidei q̄ romana ecclesia.
24. q. i. hec est fides. Addit Anto. de
bu. in dicto. c. firmissime. q̄ p̄prie di-
cit̄ heretic⁹ q̄ non tenet quatuor cōci-
lia. E. de here. l. q̄cūq; 7. l. fi. E. de sū-
trini. 7 fide catholica. Itē q̄ decre-
talib⁹ epistolis cōtradicit: vel eas nō
recipit 20 di. de libellis. Itē q̄ cōionē
catholice ecclesie nō recipit in auct. de
p̄uilegiis dotiū. post p̄n. colla. 8. adde
q̄ hereticus esset qui diceret xpm nō
esse h̄um hominem: vt in c. cum xps
de hereticis. Itē qui diceret p̄tinacit̄
asserendo q̄ anima rōalis seu intelle-
ctiua nō sit forma corporis humani p̄
se: 7 essēcialiter tāq; heretic⁹ sit cēsēd⁹
vt in cle. i. de sum. trini. 7 fide catho-

lica. Itē octo articuli vt heretici dā-
nant et reprobant in cle. ad nostrā. de
hereticis. Idūo q̄ homo in vita p̄nti-
tātū et talem p̄fectionis gradū potest
acq̄rere q̄ reddet̄ penit⁹ impeccabilis
et amplius in gratia p̄ficere nō vale-
bit: nam dicunt q̄ si quis semp p̄ficē
posset: possz aliq̄s p̄fectior xpo inuēiri
glo. dicit q̄ si hoc intelligunt deī dei
potentia absoluta catholice dictū est
p̄ eam posse reddi quem impeccabilē
et hoc p̄uilegium beate h̄gini credat̄
datum esse diuinitus. Dicere autem
hominem hoc posse h̄m legem cōem
qua deus sanctis dona gratie sue di-
spensat hoc est hereticum: nā secūduz
cōem legem nullus potest ipeccabilis
fieri: nisi p̄ dei beatificā visionē: q̄liter
solum post hanc vitam dat̄ beatis. et
put dicit Tho. pte. i. q. 100. ar. 2. forte
mouebat̄ isti auctoritate Jo. in epla.
i. c. 2. ibi. Omnis qui nat⁹ est ex deo
nō peccat. Sed ibi cōonymus contra
Iouinianū plene huic auctoritati re-
spōdet de pe. di. 2. Si enim probans
multis auctoritatib⁹ hominem etiāz
p̄fectum in hac vita peccare posse exē-
plo Dauid Salomonis Josie petri.
Secūdo q̄ ieiunare nō oportz hoiez
nec orare postq; gradū p̄fectōis hui⁹
modi fuerit assecut⁹: q̄a tūc sēsualitas
est ita p̄fecte spiritui 7 rōni s̄biecta q̄
homo potest libere corpori cōcedere
q̄cūq; placet. Glo. pulchris demōstra-
tionib⁹ pbat hoc esse hereticū. Tertō
q̄ illi q̄ sunt in p̄dicto gradu p̄fectōis
et spiritu libertatis nō sūt humane s̄bi-
iecti obediētie: nec ad aliqua p̄cepta
ecclesie obligat̄: q̄a vt asserūt: vbi spūs
domini ibi libertas. Quāto q̄ homo
potest

potest ita supnaturalē beatitudinem
fm omnē gradū pfectōis in presenti
vita assequi: sicut in vita eam obtine
bit beata. Quinto q̄ quilibet intelle
ctualis natura ex se ipsa naturalit̄ est
beata: q̄ q̄ anima nō indiget lumie
glorie ipsam eleuāte ad deūz vidēdū
7 eo beate fruēdū. Sexto q̄ se exercē
in adib⁹ virtutū est hominis impfecti
7 pfecta anima licentiat a se virtutes.
Septimo q̄ mulieris osculū cum ad
hoc nō inclinēt nā est mortale peccatū
actus hō carnalis cum ad hoc inclinēz
natura peccatum nō est: maxime cuz
tētat̄ exercens. Octauo q̄ in eleuatiōe
corporis Jesu xpi homo nō d̄z assur
gere: nec eidem reuerētiā exhibere
asserētes q̄ esset ipse d̄s eisdem: si a
puritate 7 altitudine sue xp̄eplatiōis
tū descēderet: q̄ circa mysterium seu
circa sacramētū eucharistie: aut circa
passionē hūanitatē xpi aliqua cogi
tarēt. Unde papa p̄cipit q̄ nullus di
ctos errores teneat 7 defendat: 7 p̄ci
pit in q̄sitorib⁹ vt diligēt̄ inquirant
7 puniāt. Unde glosas pulchre expo
nētes 7 demonstrātes hos esse hereti
cos errores. Item sunt heretici q̄ ne
gare p̄sūperint spūz sandū eternalit̄
ex patre 7 filio pcedē. Itē q̄ assereret
spūm sandū procedere a patre 7 filio
tāq̄ a duob⁹ p̄ncipijs: 7 nō tanq̄ ab
vno p̄ncipio. de sum. tri. c. vnico. li. 6
Item essz hereticū qui tenerz libellū
Joachim abbatis contra p̄detz lom
bardū editū: in quo ipse abbas Joa
chim ponit pluralitatē personarū in
trinitate: pluralitatē dico collectiuaz
sicut dicimus plures homines efficē
populū: 7 sic diuidit p̄sonas substantia

7 nō p̄ p̄prietatē: 7 ideo reprobat̄. i. c.
dānam⁹. extra de sum. tri. et fide ca
tholica. Itē est hereticus q̄ p̄tinaciter
affirmat v̄sas non esse peccatū: vt in
cle. i. s. lane. de v̄sis: 7 ibi p̄cipit ordi
narijs 7 inq̄sitorib⁹: vt cōtra diffama
tos d̄ huiusmodi errore pcedē non
omittāt. Iudei tamen si hoc p̄tinacit̄
assererēt: nō possūt p̄ inq̄sitores puniri
vt heretici: fm i Paulum. tamē si hoc
dogmatizaret posset ecclesia eos pu
nire: facit ad hoc q̄ d̄ notat i hostiē. d̄
voro. c. q̄ sup his. sicut puniūt i alijs
casibus in q̄bus offēdūt fidem. de iu
deis. iudei. secūdo. s.

¶ Quero an heretici possint recōciliari
post mortem: si in morte apparuerint
signa trinitatis. IR̄ndet Anto. de bu.
in. c. a nobis. de sen. exco. q̄ possūt et
debēt. 26. q. 6. c. q̄ recedūt. 7. c. se. de
conse. di. 4. egrotātes. 7 ex de here.
excoicamus. i. s. lane.

¶ Quero q̄s dicat heretic⁹ p̄p̄t dubiū
fidei. IR̄ndet glo. in. d. c. dubi⁹. extra
de here. quando dub. tat in articulis
fidei: 7 hic est q̄ saluus esse nō potest:
q̄ cōtradicit alicui articulo posito in
symbolo. Credo in vnum deūz: q̄b⁹
per fidē solam exhibēda ē credulitas
q̄a fides est de re nō v̄sa. de pe. di. 4.
c. in dona. E. d̄ sum. tri. 7 fide catho.
. l. fi. Sed contra quia nullus est qui
qnq̄ ex carnis stimulo non reuocet i
dubium. IR̄ndet Anto. de butrio. q̄
quedam est dubietas que habz p̄tina
ciam animi 7 deliberationē 7 placen
tiam habz: 7 hec inducit heresiz circa
articulos fidei. Quedā est dubitatio
que pcedit non ex conscientia: 7 hec
est potius pena q̄ culpa et debilitas

pprie imaginatōis q̄ peccatū: nec h̄z
heresim cum frequēter contra volū-
tatē accidat: imo ille qui se bñ firmat
in fide ⁊ talib⁹ motib⁹ resistit meret̄
sicut ille q̄ resistit carnalī stimulis. 6. di.
ē p̄fandū ad hoc. 24. di. dunt.

4 **Q**uero an iudei sint excoīcati tāquā
heretici. R̄ndet Anto. de bu. in. c. ad
abolēdā. q̄ nō: q̄a quo ad canonicas
sanctōes nihil ad nos de his que fo-
ris sunt. 2. q. i. multi. extra de diuor.
gaudemus.

5 **Q**uero an heretici occulti sint excoīca-
ti. Respondet glosa q̄ sic. de here. in
cle. i.

6 **Q**uero q̄ dicūt credētes hereticorū.
R̄ndet Anto. de bu. q̄ q̄dam sūt cre-
dētes hereticos esse bonos: ⁊ istis nō
ponit̄ pena hereticorū. Quidāz sunt
credētes hereticorū erroribus ⁊ tales
sunt heretici. Idē. aut. de an. i. c. q̄cūq̄
d̄ here. li. 6. dicit q̄ credētes dicūt q̄ se
dicūt credere eorū errorib⁹. de pe. di. i.
potest. Itē qui in orōib⁹ sequūt̄ eorū
ritum ⁊ cōsolationē ⁊ cōionē ab here-
ticis recipiūt vel similia: que ad eorū
ritum p̄tinēt: et ideo tales dicūt cre-
dētes: q̄a p̄sumitur affect⁹ ad eos esse
quorū opa sequūt̄. l. doli. C. de dolo
et plus est factū q̄ h̄bo aliqd̄ facere.
de appella. c. dilecti. l. certum. ff. si cer-
tum petat. et intellige de factis que
p̄tinēt ad ritum erratiū. al̄s sec⁹ puta
si ducātū p̄beret heretico vel alimēta
vel similia que nō spectāt ad cultum
fidei. Tales enim nō credētes s̄ rece-
ptatores dicerēt infra eo. c. accusat⁹.
Sille quoz.

7 **S**z qd̄ de audiētib⁹ s̄mones ⁊ p̄dica-
tōes hereticorū. Dic q̄ hi nō possūt

dicī credētes: s̄ graui sūt suspēdit̄ ita
q̄ etiā purgatio indicēda ē d̄ here.
.c. excoīcam⁹. S. qui autem. Similiter
q̄ cōcant in ducatu cibis vt p̄dixi. se-
mel autē in talib⁹ actib⁹ p̄cipiādo n̄
pōt dicī q̄s credēs vel suspēd⁹. i. q. i.
stat. extra de p̄sumptio. c. ex studijs.

8 **Q**uēdo q̄ dicāt receptatores. R̄ndet
idē pe. vbi. s̄. q̄ illi q̄ sciēter hereticos
susciipiūt: vt in. c. felix. de pe. post p̄n
Ex autē illū receptatores vocat q̄ re-
ceptat ⁊ celat: vt celat⁹ iudicis man⁹
cuadat. l. i. ⁊. 2. ff. de recepta. et. ff. de
offi. p̄si. l. cōgruit: ⁊ qd̄ notat̄ i. l. q̄cūq̄
C. de ser. fu. ⁊ nota Ihosti. in sum. h⁹
ti. s̄. que pena.

9 **Q**uero qui dicant defēsores. R̄ndz
idē vbi s̄. q̄ q̄nq̄ quis defēdit errorē
q̄nq̄ errātes p̄mus dānabilior ē. 24.
q. 2. qui aliorū. Secundus qui defēdit
p̄sonam ⁊ punit. c. quicūq̄. de here. li.
6. ⁊ ista defēsiō p̄sonē potest mltipl̄
cōtingē: puta virib⁹ ⁊ potētia ne pue-
uiat ad man⁹ iudicis: ⁊ de ista defen-
sione loq̄t̄ zi. q. i. p̄ totuz. Itē dicunt̄
tales defēdē p̄ncipes et p̄lati q̄ tales
nō corrigūt: nā in eis negligē ē fauē.
2. q. 7. negligē. 83. di. error: ⁊. c. vt fa-
me. de sen. exco.

10 **Q**uero qui dicant fautores. R̄ndet
idē vbi supra: distinguēdum inter
p̄sonas publicas ⁊ p̄uatas: Illi enim
qui habent publicā p̄tatem ex sola cō-
missione possunt dicī fautores quādo
scz nō fugāt ab ecclesia dānatū: neq̄
puniūt 23. q. 2. qui potest. ⁊. c. quante
de sen. ex. vbi de hoc. IPRIVATE h̄o p̄-
sone nō capiēdo: vel detinēdo nō di-
cūt fautores q̄a hoc spectat ad h̄ntes
p̄tatem. Quātū autem ad verbalem
resistentiā

resistētia q̄libz tenet resistere blasphem
mātibus supra. c. i. .7. c. qui alios. vbi d
hoc.

ii **I**tem q̄s dicat fauē hereticis verbis.
Rūdet idem q̄ sic si nō p iocū: nec ex
lingue lubrico: s; in publico 7 in cōuē
tacula dicūt illos nō esse tales quales
dicūt: et gñalit quādo puocat v̄bis
plebem ad hereticorū amorē: 7 fidem
eneruat fauere dicūt 7 pbat. ii. q. 3.
timendo. 2. q. i. c. fi. Item defendens
colorate dicitur fauere. ii. q. 3. ita. sec⁹
si per lubricum lingue. ff. de adio. et
obli. l. obligationū s̄bitaria. Aduocati
etiā q̄ defendēdo eorū excessus excusāt
fauere dicuntur. Et de istis aduoca
tis: vide qd notat Jo. an. i. c. p̄posuit
ex de cle. exco. mini.

De v̄nis t̄palib⁹ qui cognoscūt de
officio inq̄sitōis. §. 22.

Quero circa hanc excoīcatōem scz d
v̄nis t̄palibus q̄ cognoscūt
de officio inq̄sitōis. Aduer
tēdū q̄ incurrūt hāc excoīcatōez: siue
p̄ncipaliter: siue incidēter cognoscāt.
p̄ncipaliter puta q̄a ista de cā p̄ncipi
facit capi hereticū. Incidēter puta q̄a
fecerat capi eum alia de cā: s; incidē
etiā de hoc inq̄siuit. Item nota q̄
v̄ates eis auxiliū cōsilū 7 fauorē sunt
excoīcati: si scienter hoc faciūt: secus si
ignorāter s̄m glo.

**De inq̄sitorib⁹ q̄ quouis m̄ omittūt
p̄cedē v̄ hereticos. §. 24.**

Quero circa hāc excoīcatōz de inq̄si
torib⁹ q̄ odio ḡtia v̄ amore
omittunt procedere contra
hereticos.

Quero quid si omittant timore: vel
p̄pter vitādū scādālū. Rūdz glo. q̄ n

est locus huic pene.

Quero quis dicat suspect⁹: 7 p̄ quaz
suspitiōē potest cō. ra quēpiā p̄cedi
vide anto. de but. in. c. excoīcam⁹. de
here. 7 Jo. de li. in cle. i. eo. ti.

Quero q̄a hic dicit q̄ nō pōt absolui
p̄ter q̄ p̄ romanū pōtificē: qd si vacat
sedes apostolica: an possit absolui a
collegio cardinaliū. Rūdet 2 ap⁹. q̄
nō. de elec. ne romani. s; solum papa
viuente: vel ab eo cui cōmiserit: nam
hic intelligit de p̄sona: nō de digni
tate: vt scribit Archi. d̄ Rptil. c. si gra
tiose. li. 6.

Quero q̄a hic dicit q̄ ep̄s cōfaciens
incurrit penaz suspēsiōis ab officio p̄
triēniū. An pene suspēsiōis 7 excoīca
tionis ligent occultos vt indigeant
dispēlatōe 7 absolutōe. Rūdz glo. q̄
sic que semp ad hoc allegat. Nota q̄
q̄ necessariū est cōfessorib⁹ scire suspē
siones vt possint eos mittere pro di
spensatione.

**De inq̄sitorib⁹ q̄ extorquet pecūiaz
rōne sui officij. §. 25.**

Quero circa hanc excoīcationem de
inquisitorib⁹ qui extorquent
pecunias rōe sui officij.

Quero quātū debēt satisfacere vt ab
solui possint. Rūdet glo. q̄ sufficit re
stituere quātū extorserūt. Item nota
q̄ ecclesia habet fiscū suū s̄m 2 an. vt
refert Jo. de ligna. q̄ vocat thesaura
ria seu bursa cui applicant bona alie
plati: sicut bona 7 res imperij dicunt
fiscus. Inō autem bona p̄pria impato
ris vel prelati. habet enim ecclesia lo
culos qui p̄cesserunt ex loculis quos
habuit d̄ns. iz. q. i. exēplū. 7. c. hēbat.
In hoc tamen fisco omnes res eccl̄ie

oblaciones fidelium appellate sunt eo quod a fidelibus collate sunt apertantes. id est. q. i. videntes. Et in tantum apertatus est fideus quod nulla persona ecclesiastica maxime communem vitam gerens potest egens vel pauper inueniri quod hum est si beneficii diuisio. Sed plati nostri temporis male diuidunt: sed totum sibi appropriant.

De his qui mandant christianos occidi per assassinos. §. 26.

Quia hanc excommunicationem scilicet de his qui mandant christianos occidi per assassinos. et cetera.

1 **Q**uero quid dicant assassini. Respondet Iohannes de an. quod assassini dicuntur qui proprio conducti delicta committunt: et isti atroci de consuetudine puniuntur quod si contra mandatum suscepto occiderent: ut notat Bar. i. l. non solum. §. si mandato. de iniuriis. et l. cicerone. de penis. Idem dicit Iohannes de an. in nouella scilicet quod assassini dicuntur qui pecunia homines occidunt: et dicuntur a scindendo scidis quia scindunt animam a corpore secundum archidiaconum.

2 **Q**uero quid si mandatur occidi iudeos vel paganos. Respondet Petrus secundum Iohannes de an. quod non est excommunicatus: et ideo dicit Iohannes de an. se defendisse quendam platum contra quem fuerat probatus quod fecerat occidi homines per assassinos: sed cum illi homines potuissent fuisse non christiani non erat sufficiens probatio.

3 **Q**uero quid si mandauit quis occidi christianum per assassinos et re integra ante quam mors fuerit secuta reuocauit. Respondet glossa quod nihilominus est excommunicatus ex solo mandato. Item nota quod tales nedum sunt excommunicati: sed depositi a dignitate ordine honore officio et beneficiis: ut in d. c. per humani.

De scismaticis et qui innituntur eorum ordinatibus et alienatibus. §. 27.

Quia hanc excommunicationem scilicet de scismaticis: et qui innituntur eorum ordinatibus vel alienationibus. Notandum quod irritae sunt ordinationes beneficiorum collationes et ecclesiasticarum rectorum alienationes a scismaticis factae et a dignitate et ordine suspendit qui iurat scisma tenere: ut in capitulo. i. de scismaticis.

Sed nunquid ordinatus a scismatico accipiat characterem. Respondet glossa in d. c. i. dices quod sic: dummodo in forma ecclesie fuerit ordinatus: tamen est suspensus et non habet executiones nisi dispensetur et dispensari potest cum recipiente a scismatico ignoranter: et debet expelli ab officio: nisi probetur per testes vel per litteras secum dispensatum fuisse: quod tamen non potest dispensari ab episcopo scismatico qui eum ordinauit etiam postquam ipse episcopus est reuersus ad fidem unitatem: ut in c. fraternitatem. in tex. et in glossa. extra de scismaticis.

2 **Q**uero an suspensio procedat in infinitum puta si suspensus ordinat unum et ille alium: et ille alterum an in infinitum omnes sint suspensi. Respondet Antonius de bu. in d. c. i. quod quidam tenent quod sic. Sed Innocentius habet hoc per absurdum: unde dicit quod non est unus quod potestas ordinandi rollatur in infinitum: quia non extenditur nisi ad ordinatos et nominatim prelatos: quasi diceret quod non transit hec pena ad tertiam personam sicut in excommunicato. Dic tamen quod lex contradicit: quia si per plures manus ambulauerint idem erit. ff. de minore. l. in cause. §. si. et l. l. et ubi. et quod dicit canon quod de radice ifecta bonum fructus

extire

exire nō poterit. i. q. i. f. f. i. h. o. s. t. i. d. i. c. i. t.
q. d. durate ignorātia sicut ordinato:ū
pferē opinio veritati: 7 omnia in xpi
fide purgāt. exē de coha. cleri. 7 mu.
c. vestra. **A**lteritate autē cōpta necessa
ria erit dispensatio. Et dato q. totus
mūdus sit inuolutus: 7 multitudo sit i
cā: p̄stabit saltem pape legitimā cām
dispensādi. extra de ordi. ab ep̄o. c. i. 7
2. 7 de de. exco. minis. c. latōres.

Quero q. d. dicat p̄prie scismaticus.
Rndz Anto. de bu. q. q. q. h. e. c. v. b. u.
sumit largissime: vt omnis i peccato
mortali cōstitutus. i. 4. q. 4. apostolice. i.
q. i. sacerdotes. 7 hi sunt a deo sepati
nō autē a sacramētis ecclesie. **L**arge
dicūt esse scismatici omnes excoīcati
ex q. bus aliq. peccant aliq. nō: sed sine
peccato non debet excoīcatō fieri. exē
de resti. spo. c. litteras. de sen. ex. c. in q.
sitioni. tū sunt ab omni actu fidelius
separati. Stride autē qui cōiurationes
faciunt contra ep̄m p̄prium: 7 in his
nō habet locū. c. i. de scisma. nō enim
sunt suspēsi: sed suspēdēdi. s. m. **I**h. o. s. t. i.
7 **I**nno. **A**dhuc magis stride possūt
dici scismatici qui contra ep̄m p̄prium
insurgūt 7 ep̄atum tenēt 7 suos cōsti
tuūt sacerdotes faciūt. 7. q. i. scire. 24.
q. 3. inter scisma. Quidā sunt scisma
tica stridissime: put in. c. i. de scisma
tis sumit: vt q. sunt diuisi ab vnitate
ecclesie: 7 qui conāt sibi ep̄os 7 p̄sby
teros 7 cōstitutiōes facere. septima. q.
i. nouatianus.

Sed nūqd tales sūt heretici 7 incurrūt
penas hereticorū. **A**lides q. sic: quasi
male sentiāt de illo articulo vnā sctā
ecclesiam. **A**lī tenēt cōtrariū q. p̄prie
nō sūt heretici: 7 hanc opinionē tenz

hosti. oūmodo recognoscāt romanā
ecclesiam: q. tunc nō sunt ab vnitate
diuisi: vnde duo l3 p̄cedāt se pōtīfices
romanos nō p̄pter hoc heretici sunt:
q. credūt vnā ecclesiam: l3 quilibz
credat se eius sponsū esse. **S**z si q. s.
se papam cōcederet: q. crederet eccle
siam duos habere pōtīfices: s. 7 here
ticus: quia crederet duas ecclesias: p̄
illud vnā sanctā ecclesiam catho
lica: 7 sic intellige Jo. 7. q. i. nō agt.

Alīz omnes scismatici sunt excoīcati
Rndet idem Anto. in dicto. c. i. q. illi
scismatici tātū sūt excoīcati q. se cōtra
romanā ecclesiā extollūt: et ab ipsa
se separent: quia tales sūt heretici: 7 per
cōsequēs excoīcati: vt in dicto. c. excoī
camus. de here. et ideo greci huiusq.
fuerūt excoīcati: q. fuerūt diuisi ab eo
q. d. ecclesia pro articulis fidei determi
nauit. **A**lī autem sunt excoīcandi. scz
scismatici large qui nō sūt p̄ articulos
fidei nec contra vniuersalē ecclesiam
ita q. sūt suspēsi non excoīcati: vt hic
in fine: s. p̄cessu curie omnes sunt
excoīcati.

Quero que differētia sit inter scisma
et heresim. glo. in. c. inter heresiz. 24.
.q. 3. dicit q. est differētia que ē inter
dispositionē 7 habitum. p̄mo enīz dī
scisma. **S**z postq. p̄tinaciter adheret
sue sede dicit heresis: vel aliter vt dī
cas q. omnis hereticus est scismaticus
s. nō vterit: et sic est illa dīa que est
inter genus 7 speciem.

De ferentibus ferrū arma ligna
mina ad impugnādū xpianos ne
cessaria. s. 28.

Quia hanc excoīcationē. s. de
ferētibz ferrū arma. 7 cetera.

1 **Q**uero quid si ferrū 7 alia huiusmōi
sint delata: nō intētiōe vt ipugnēt
xpiani. IRūdet Anto. de butrio. d. c.
ita quorūdā. q̄ sufficit q̄ portēt l3 nō
hac itētiōe vt ipugnēt xpiani s̄ sufficit
q̄ impugnari possūt.

2 **Q**uēo an sit alia pena vlē excōicatioz
IRūdet glo. q̄ sic: q̄a debēt capite pu
niri. l. z. E. que res exportari n̄ debēt
Item dicit in his qui docent naues
facē eos cū p̄us illi rei p̄itiā n̄ hēret.
E. de pe. l. fi.

3 **Q**uēo qd̄ t̄ineat appellatiōe armoz
IRūdz glosa q̄ fustes 7 lapides: puta
si deferrent lapides machinis impo
nēdos.

4 **Q**uero qd̄ de his qui exercēt guber
nationē i piraticis nauib⁹ saracenoꝝ
nō cōtra xpianos: s̄ cōtra alios ifide
les. IRūdz An. de bu. i. c. ad liberādū
fm aliquos q̄ sūt excōicati: q̄a docēt
eos in piratica arte qua poterūt po
stea xpianos impugare: l3 hoc non
placeat Inno.

De fractoribus seu incendiarijs
c. 29.

O Ircā hanc excōicationem de
fractorib⁹ sint incendiarijs.
Nota differētiā inter incen
diarios ecclesiāz 7 religiosoz locoꝝ
7 aliaz rez fm IRic. in. 4. et Alstē. in
sūma. li. 7. ti. 2. h. i8. quia incensores
ecclesiāz et religiosoz locoꝝ 7 cimi
terioꝝ q̄. j. spaciū p̄uilegiatū t̄inēnt
sūt excōicati ipso iure: s̄ āte denūcia
tiōem possūt absolui ab ep̄o post de
nūtiatōz h̄o a solo papa. Incendiarij
h̄o aliaz rez nō sūt excōicati ip̄o iure
sed excōicādi: 7 tūz fuerint excōicati a
solo papa absolui p̄nt.

Quero qui dicant incendiarij. IRūdet
Alstē. h3 Ray. qui incēdūt auctoritate
pp̄ia ciuitatē villam domū segetem
vel similem rem malo studio: siue p
vindicta seu odio. zz. q. vl. c. pessima.
IRō solum autem fm IRodo. dicitur
incēdiari⁹ qui icēdit: s̄ etiam qui facit
incēdi: vel ad hoc sciēter cōsiliū uel au
xilium impēdit auctoritate pp̄ia: vt
dictum est: 7 dicit malo studio: q̄a si
casu vel negligētia faciat n̄ ē icēdiari⁹
his. Cōcor Nonal. in sum.

Quid de illo qui habet ius indicēdi
bellū iustū. IRūdet IRay. q̄ icēdiari⁹
dici nō debet nec ipse: nec q̄ iussu eius
incēdit.

Quid de illo qui icēdit pp̄ia domuz
vel segetē. IRūdet Alstē. fm Woffr. q̄
talis l3 peccaret abutēdo re sua: nō tñ
icēderz i penā icēdiarij nisi dolo malo
hoc faceret: vt vicini bōa icēderet.

Quero quis dicat effractor ecclesie.
IRūdet Alstē. fm IRo. q̄ ille qui dolo
malo: aut per iniuriā violēter pietem
fodēt: aut vitreā fenestrā aut ferratā
ruperit: aut hostia: aut vedes: aut car
dies: dū tenēt hostia firmata dirupit
aut redij ecclesie.

Sed nūquid factor occult⁹ erit excōi
catus ipso iure. IRūdet IRodo. q̄ sic i
fauorem ecclesie. Ex p̄dictis patet q̄
si p̄dones cā frāgēdi ecclesiā vadāt n̄
tñ frāgāt: puta q̄a cam aptā 7 nullū
resistētē inueniūt: quia inde custodes
p̄pter eoz timorē aufugerēt n̄ icidūt
in excōicatiōez: l3 intrēt parati inferre
vim volētib⁹ eis resistere.

Quero qd̄ de sacrilegis vtrum sint
excōicati. IRūdet Alstē. fm IRic. in. 4.
di. i8. ar. iz. q. i. q̄ vt dicit. i7. q. 4. si

quis

quis. Sacrilegium committit auferendo
sacrum de sacro: vel sacrum de non sacro vel
non sacrum de sacro: quocumque autem istorum
modorum quis committat sacrilegium non in-
currit excommunicationem maiorem ipso iure:
nisi faciat hoc cum violatione ecclesie
sive incendio. extra de sen. ex. c. questus
in glo. Tales tamen sunt excommunicandi si
moniti satisfacere preperierint. ut. i. 7. q.
4. si quis domum dei. 7. iz. q. 2. indigne.
Unde tamen aliquibus probabiliter quod ipso
iure minore excommunicatione incurrant.
Dicitur etiam in c. si quis domum dei donec
in conventu legitime monitus satisfaciatur
sciat se communionem peritum esse: unde illud
c. ii. q. 2. canonica. in quo violatores
ecclesiarum excommunicantur. Unde de his qui
ecclesias violant cum effractione similiter
illud. i. 7. q. 4. omnes ecclesie. Ibi ex-
communicantur omnes raptores ecclesie et alie
nationes facultatum eius: loquens de rapto
ribus rebus ecclesie vim inferendo. s. eaz
frangendo. Ex predictis ergo patet quod illi qui
ecclesias offendunt vel bona ipsarum
diripiunt aliter quam ecclesias incendendo vel
violando etiam opere non sunt excommunicati ipso
iure: nisi tamen sunt excommunicandi: loquens de sa-
crilegio. extra de foro ppe. c. questus.
Datur etiam ex predictis quod deflorans
monalem benedictam: loquens de muliere sacra
non incurrit excommunicationem ipso iure:
nisi eam opprimat violenter. Si tamen
episcopus in secrando ferat sententiam excom-
municationis in omnes qui cum talibus se
imiscebunt carnaliter post hoc carnaliter
eam cognoscens excommunicationem incurrit
hec Ric.

8. Quid si aliquis committit in ecclesia aliquid
enorme: puta accipit corpus christi de al-

tari: vel dum communicat tenet in ore apertum
sortiarias. id est ad faciendum sortilegium vel
crisma: vel frangit altare: vel crucem
vel simile. Respondet Aristoteles. secundum Ray. quod
talis est excommunicatus. extra. e. c. questus.
i. 7. q. 4. omnes ecclesie. Sed Aristoteles.
dicit quod sicut ex predictis patet videtur quod
qui accipit talia sine fractione ecclesie
sive violacione non sit ipso iure excommunicatus
secundum Ric. di. i. 8. in. 4. Item nota quod nedum
effractor vel incendiarius ecclesie vel loci
religiosi vel cimiterij est excommunicatus: sed
etiam totus spatium privilegiatus qui sunt. 20.
passus in circuitu ecclesie. i. 7. q. 4. quod si
7. c. diffinit. nisi sint capelle que sunt. 7.
abitu muros quilibet in modum castri fabri-
cate. ut. d. c. quod si quis.

9. Quero dicitur hic quod effractor sive incen-
diarius excommunicatus si denuntiet a quo
debet denuntiari. Respondet Ric. quod a
quocumque vel etiam a simplici sacerdote
dum tamen habeat ex consuetudine excom-
municandi vel denuntiandi vel sunt denun-
tiationi ab homine vel auctoritate synodali.

10. Quero an aliqui incendiarii non ecclesiarum
qui apud aliquas provincias ex consuetu-
dine reputantur excommunicati: ut in theonica
an vigore talis consuetudinis sint excom-
municati. Iohannes hostiensis in summa de incendiariis tenet
quod sic. Idem Ray. Sed Rodolphus tenet
quod consuetudo sine sententia vel auctoritate ta-
cita vel expressa non potest facere aliquem
excommunicatum.

11. Quero an excusat metus vel coactio
quocumque aditionalis: puta cum precipit
alicui si non incendis hanc ecclesiam
occidam te: an iste metus excusat: ut
non inadat in excommunicationem. Respondet
Aristoteles. secundum Rodolphum. et Ber. quod non. Item
dicit ab illo incendiario aliarum rerum

q̄ vis ⁊ metus non extulant q̄n pos-
sit excoīcari. Sed bene isti excusantur
q̄ntū ad alleuiationē peccati a tāto: s; non a toto.

De statuētibus contra libertatē ecclesie. §. 20.

Quēdo an scriptores siliarij rectores ⁊ ceteri sint ipso iure excoīcati. Rndz idem q̄ sic: eo ipso q̄ interfuerint edi-
ctōi vel scripserint: s; illi q̄ nō iterfue-
rint incurrūt si sunt negligētes i ipīs
delēdis ⁊ abolēdis.

i **Q**uēdo an scriptores siliarij rectores ⁊ ceteri sint ipso iure excoīcati. Rndz idem q̄ sic: eo ipso q̄ interfuerint edi-
ctōi vel scripserint: s; illi q̄ nō iterfue-
rint incurrūt si sunt negligētes i ipīs
delēdis ⁊ abolēdis.

2 **Q**uēdo quādo dicat negligentes in
delendo: vel i non faciēdo obseruari.
Rndet Asten. f. 3. hosti. q̄ ex quo cer-
tificati sunt: cum obedire negligunt
ligant: q̄d referri potest ad arbitriū
boni viri. s. q̄n potuerūt scire ⁊ q̄n ipe
dire. s. ne seruareē.

3 **Q**uid si certificat de nocte vel in die
festo quādo cōsiliū gñale non potest
fieri: vel certificat: dum est infirmus
Rndz An. de bu. q̄ arbitrio bōi viri
relinquit.

4 **Q**uid si cōsiliarij dedit p̄trariū siliū
vt nō ederet statutū an sit excoīcat.
Rndet idem fm quosdam q̄ sic. q̄a
debent poti⁹ dimittere dignitatē vl
officiū: nisi destruāt statuta si habent
ptatem destruēdi. vt in. c. aduersus. d.
imu. ec. secus si nō haberēt: q̄a tūc nō
iōsi s; statuto p̄sentientes illaqueat ad
hoc de. ex grādī. de v̄bis: nō tñ statiz
sunt ligati statuta nō volentes: s; ar-

bitrio boni viri.

Quēdo an p̄pter statutū factum per
aliquos p̄ncipales de vniuersitate li-
geat vniuersitas pena excoīcationis.
Rndet idē in. c. grauem. q̄ sic. si tota
p̄sentit vel maior ps: vel si hoc factū
ratum habet: vel si monita non emē-
det vel faciat emendari. vt supra eo.
conuerit.

Quēdo quid intelligat fieri cōtra li-
bertatē ecclesie. Rndet Asten. secūdu
Rodo. q̄ nomine ecclesie n̄ p̄bēdūt
laici heremite ⁊ reclusi: nisi se s̄bicerit
alicui religiōi approbate.

Sed nūqd impatores ⁊ reges ligat
hac p̄tione si q̄d tale fecerint. Rndet
Aste. fm Rodo. q̄ sic: similē omnes
alii in quacūq̄ dignitate p̄stituti.

Quēdo qualiter debent idonee cauē
q̄ de cetero talia nō omitterant. Rndz
Asten. fm hosti. q̄ debēt cauere sub
certa pena vel dātis sufficientib⁹ fide
iussorib⁹. ar. ext. de p̄sump. c. litteras.
§. quo circa.

Quēdo quid si fiat contra p̄tulares
p̄suetudines aliquaz eccliarū vel p̄ti-
culares personas. Rndet Rodo. i. ti.
de raptorib⁹ q̄ nō credit hāc penam
habere locū.

Quēdo quō dicat fieri cōtra libertatē
ecclesie. Rndet Anto. de bu. dicto. c. no-
uerit. q̄ quādo detrahāt p̄uilegio ge-
nerali ecclesie cōcesso sup spūalib⁹: siue
a deo: siue a papa: siue ab impatore a
deo sicut illud. Qdēq; ligaueris sup
terram ⁊ ceta. Qd trahit etiam ad
interpretationē dubioz: vt dicat in. c. p̄
venerabilē. §. nominibus. extra q̄ filij
sunt legi. Item p̄uilegiū a deo cōcessū
de decimis ⁊ p̄mitijs ⁊ oblationibus

habēdis

habēdis. i. 6. q. i. reuertimini. de deci.
c. a nobis. 7. c. tua. Item q̄ ecclesia solas
res ecclesiasticas administrat. i. 6. di. si
impator. 7. q̄ ipsa sola de spūalib⁹ iu-
dicz. 26. di. idēq̄. 7. alia multa que tā
ex veteri q̄ ex nouo testamēto colligi
possunt q̄ manus nō mittat i psonā
ecclesiasticā. i. 7. q. 4. c. si q̄s suadente
diabolo. Item q̄ in relictis ad pias
causas sufficit testamētuz cū duobus
testibus. de testa. c. relatum. 7. c. oēs.
Ab impatore possunt etiam pūilegia
cōcedi: q̄a ipse cum vniuersis laycis 7
clericis pesse debet in tēporalib⁹: vñ
quo ad illa tēporalia potest pūilegia
cōcedere. q̄ 6. di. tūus. vnde quādoq̄
pcedit impator pūilegia loco quo ad
imunitatē: quādoq̄ ecclie vniuersali.
i. 2. gregatōi fidelū: q̄nq̄ rōne ecclie
q̄nq̄ psonis ecclesiasticis. E. de epis.
7. de l. nemo. E. de his q̄ ad ecclesias
confugiūt. l. in presenti. in autentica
vt ecclesia romana colla. 2. nō autēz
pcedit in pūilegiis aliq̄b⁹ specialibus
vel singl'aribus ecclesiis: vel collegiis:
vel psonis concessis: siue a papa: siue
ab impatorib⁹: siue ab alijs pncipib⁹ i
his que ad eos spectāt: vñ cōtueniēs
nō inaudit in canonē istum: nam qui
facit cōtra libertatē istī? vel illī? ecclie
nō p̄pterea dicūt facē cōtra libertatem
ecclesiasticā s̄m Inno.

ii Item notat Anco. de bu. in. d. c. guez
q̄ nō valet statutū factum per laycos
coartās clericos ad castra custodiēda
7 penam imponēs clericis nō custo-
diētibus. Item notat Alincē. 7. abbas
q̄ statutū factum p laycos q̄ vadens
de nocte puniat in tanta q̄ntitate pe-
unie nō ligat clericos: sed debēt per

ecclesiam puniri. extra de cōsti. c. eccle-
siasticam. i. 7. di. bñ q̄dem. De imu-
nitate ecclesie personarum et rerum
ecclesiasticaz. Vide in vbo imunitas
in pisan.

Item violatores nō tantū ecclesie: s̄
etiam imunitatis ecclie sint ipso iure
excoīcati. Ricet Alstē. li. 7. ti. 2. v. i. 8.
q̄ nō est idem violare eccliaz 7 imu-
nitatem ecclesie: q̄a eccliam violare ē
ipsam frangere vel incēdere: violare
vñ imunitatē ecclie est facere contra
libertatem ecclesie. Violans eccliam
actualiter est excoīcatus ipso iure. vio-
lans vñ imunitatē ecclie nō est excoī-
catus ipso iure: sed post monitionem
sufficiētē si emēdare p̄tēpserit est exco-
municat⁹. i. 7. q. 4. nullus. 7. c. si quis
deinceps. vnde extrahēs hominē de
ecclia ad quam pro refugio fugerat
nō est excoīcatus ipso iure cōi: in ali-
q̄bus vñ cāib⁹ violator ecclesiastice im-
munitatis est excoīcatus ipso iure: vt
imponēs indebitas excoīcōes clēcis
Textus autem in. c. nouerit. de sen.
ex. loquit⁹ de faciētib⁹ statuta contra
libertatem ecclie: pnta si q̄s statueret
q̄ fugiens ad eccliaz quocūq̄ modo
7 casu posset inde extrahi talis esset ex-
coīcatus: vel qui statuta: vel cōsuetudi-
nes seruari faceret. Item si q̄ statueret
q̄ clerici tenerēt soluere pedagia vel
guidagia a q̄bus sunt imunes sūt ex-
coīcati: vel qui facerēt cōtrariā cōsue-
tudinē obseruari. vt in. c. q̄q̄. de cen.
li. 6. Et gñaliter q̄cūq̄ facerēt statu-
tum contra generale pūilegiū cōcessū
gñaliter omni ecclesie vel psonis eccle-
siasticis vel cōsuetudines contrarias
facerent obseruari. E. dōcor. Ricet. in. 4.

vi.18.ar.12.q.2.vbi vide plene de hac
excoicatione.

13 Quero an clerici vel scholares ad sua
consilia possint in ecclesijs aggregari.
Rñdet iDe. de an.in.c. decet. de imu-
nitate. ec. li. 6. §. guil. dicit qd ecclesiastica
et spūalia negocia possunt ibi tractari
vnde possūt ibi clerici synodū facere:
et de libertate ecclesiay et statu clero
et reformatōe mox i clero et i poplo.
Item scholares possūt ibi magistrari
et similia facere: qd hoc ecclesiasticū ē:
et ab ecclesiastica psona magisterium
recipiūt. extra de magni. c. 1. Est eim
res sanctissima sciētia. ff. de varijs. et
extraor. cog. l. i. §. est quidem. Si autē
scholares vellēt ibi tēporalia tumultu-
uose tractare. d. c. decet. eis obstat ibi
quarūlibet vniuersitatū et societatum
facit de maio. et obe. c. solite. in fine.
Addit etiam Jo. an. in nouella. qd si
layci vellēt ibi spūalia tractare: puta
de faciēdo festū beate marie vginis:
vel aliquā cōfratnitatē in honore dei
vel alicuius sancti: vel de pace etiam
inter laycos faciēda hoc nō est inter-
dictum eis.

14 Quero an ordinarij possint dare licē-
tiam laycis contra imunitatez ecclesie:
puta qd fiant plamēta ptiōes vel cāz
coguitōes et similia. Rñdet iDe. de
ancha. et Guil. et cle. pisanū qd non: et
allegāt. ff. de trāsac. l. cum hi. §. si ptoz
et de off. procu. c. claris. l. i. et extra de
natis ex. li. v. c. vnico. vnde dicit ter.
in. d. c. decet. Ordinarij locorum hoc
faciant obseruari suadenda suadeāt
interdicta h^o canonis auctoritate cō-
pescant. Dicit tamen Guil. hoc hūz
esse nisi vrgēs et euidēs cā sūbset. hoc

potest intelligi: puta quando cursus
hostiū adesset.

15 Quero que sint vetita in ecclesijs fieri
ter. in dicto. c. decet. sic dicit. Nullus
in locis eisdem. i. ecclesijs in quib^{us} in
pace ac q̄ete vota conuenit celebrari
seditionez excitet et clamorū moueat
impetum ve omittat. Tēssent in illis
vniuersitatū et societātū quarūlibz cō-
silia contiones et publica plamenta.
Tēssent vana et multo forti^{us} feda et
p̄phana colloq̄a. Tēssēt cōfabulatiōes
quolibz sint. Postremo quecūqz alia
que diuinū possint turbare officium:
aut oculos diuine maiestatis offēdē
ab ipsis p̄sulis extranea: ne vbi pecca-
toz est venia postulāda ibi peccandi
deet occasio: aut dephēdat peccata cō-
mitti. Tēssent in ecclesijs et cāz cimi-
terijs negociatiōes: et p̄cipue nūdinaz
ac fori ciuiliūqz tumultus. Omnis in
eis seculariū iudicioz strepit^{us} et q̄escat
Nulla in ibi cā per laycos criminalis
maxime agitet. Sūt loca eadē a lay-
coz cognitōib^{us} aliena.

16 Quēdo an tractul facti in ecclesia te-
neant. Rñdet glo. in. d. c. decet. qd sic
lz nō debeāt fieri: et qui faciūt peccāt
secus in p̄cessib^{us} et sētētis iudicialib^{us}

17 Quid si fierz statutū qd nō possit eccle-
sijs donari vendi vel relinqui. Rñdet
Petrus de ancha. in. c. eos. de imu.
ecclesie. li. 6. qd statuētes sūt excoicati
ipso iure.

18 Quid si fiat statutū gñale qd veniat
includere clericos: puta Senis: qd si ci-
tatus coram officialib^{us} cōis declina-
uerit ipsoz iurisdictionē sit extra pte
dionem cōis: et ptās in ciuilib^{us} et cri-
minalibus non audiat ipsum: clerici
coram

coram talibus officialib⁹ citati nō au-
dent declinare quia postea in eorum
iniurijs et offensis ptās eos nō audir³
an si extra libertatē ecclesie. IRñd³ pe.
de an. q^o epūs potest: si ex hoc videt
clericos de facto dānificari: et timidi-
ores fieri cogere secularē ptātem. ad
declinādū q^o statutū illd^o sic generale
non intelligat de clericis volentibus
declinare: et ita dicit in. c. si diligēti. de
foro p^ope. et per Bal. post Jacobū bu.
in autentica statumus. Et de epis et
clericis.

**De his q^o vsurpāt sibi custodiā va-
cantiū eccliaz. §. zi.**

Quia hanc excoicationē. s. de
his q^o vsurpāt sibi custodiā
vacantiū eccliaz.

Querit glo. q^o text^o dicit vniuersos
an masculinū accipiat femininū: vt
intelligat etiam vniuersas. An mu-
lieres que sibi vsurparēt sint excoicate
IRñd³ glo. q^o sic: q^o semp masculinū
accipit femininū quando a canone p^o
fert: de quo hic vide plene p^o Detruz
de ancha.

Quero q^o text^o dicit vniuersos et sin-
glos q^o regalia custodiā siue guardiā
aduocatiōis seu defensionis titulum
in ecclijs monasterijs siue alijs q^ob^o.
libet p^ois locis de nouo vsurpare co-
nantes bona eccliaz monasteriorū
aut locorū ipsorū vacantiū occupare
p^osumūt que dicūt regalia. IRspōdet
glo. i. collecta que sit regis ratōne vt
impatoris vel tributū q^o debet regi
vel iura que ad impatores pertinere
p^osueuerūt: vt port^o vctigalia q^o erāt
ecclijs accessa per impatorem: vel ab
impatore vel rege: et aliquis de nouo

volebat sibi vsurpare vacante ecclesia
i. mortuo rectore. Alia vocabula que
sequūt custodiā et guardiā et cetera.
sunt nomia iuris patronat^o: quocūq^o
ergo nomine censeant vsurpātes de
nouo tale ius in ecclijs vel alijs p^ois
locis et bona ipsorū locorū vacantiū ex-
coicari sunt ipso iure.

Quero quare dicit de nouo vsurpar³
et quādo dicatur de nouo vsurpare.
IRñd³ glo. et p^ope. de an. q^o quando
vsurpans ostendit titulum: puta q^oa
tenet ista titulo patronat^o: et adhuc
p^oscriptio non est p^oleta. 40. añorum
Si autem ostenderet titulum: et esset
p^oleta p^oscriptio non diceret de nouo
vsurpare. Si v^o nullum hēt titulum
dicit de nouo vsurpare: nisi tenuisset
tanto tempore: cuius initij memoria
nō existit. Si v^o existeret memoria vi-
deret de nouo vsurpare.

Quero dicit hic q^o clerici eccliaz et
monachi mōasteriorū et p^osone aliorū
pioz locorū: puta hospitaliū q^o pcurāt
vt bona videt^o locorū vacantiū occu-
pēt sunt excoicati. Quero quomodo
dicant hoc pcurare. IRñd³ glo. forte
ocasiōe discorde inter ipsos suscitata
Et dñe pcurare ope p^osilio et p^osualioe
et coopatione. extra de homicidio. sic
dignum. Item nota fm glo. p^ope. q^o
clerici cū vident bona ecclie vsurpari
debent se opponere: q^od intellige cū
effectu q^ontū in eis erit inuocādo bra-
chiumulare: vel sibi nūtiādo. extra
de homi. postulasti. et c. dilecto. et de
sen. ex. vbi ad defensionē talem licitā
possunt laycos inuocare. ad hoc. l. 2.
§. cum igi^o. ff. de vi et vi armata. et si
in p^ositu alicuius mo^os interuenerit

nō imputabit sibi si aduersario. l. qm̄ multa. C. ad. l. iuliam. de iur. et notat Inno. de resti. spo. c. olim.

SItem nota qd p tempore quo clerici nō defendūt ecclesiā ab oppressiōe nō debent recipe puentus: vt hic i textu qui dicit. Illos hō clericos qui se vt deberent talia faciētib⁹ non opponūt de puētib⁹ ecclesiāz seu locorū ipoz p tempore quo pmissa sū debita cōtractiōe pmiserunt aliqd pape distri-ctius inhibem⁹. Sed an saltē possint recipe vidum ⁊ vestitū. archi. tenet qd nō. quia qui nō laborat nō manducet vt notat. ff. d. dam. infec. l. q̄uis. Itē nota sū glo. qd fundans ⁊ dotās ec-clesiā de opocessari cōsensu potest hoc statuere: vt fruct⁹ ipsi⁹ ecclesie cū vacabit possit suos facere. i. 8. q. 3. eleu-terius. de iure patrona. c. preterea. et c. nobis.

Quero quid de illo q iusto titulo vel antiqua consuetudine debet habere cu-stodiā vacantis ecclesie vel monasterij vel hospitalis vel alterius p̄i loci. An vacante ecclesia sibi lucrifaciat fruct⁹. Irūdz glo. qd nō: sed fruct⁹ cōseruare debet futuro successori. Qui. n. custo-diā habet custodire debet nō sūmē habebūt tñ qd diu custodie dāt opaz moderata cibaria.

De falsificatiōe litteras dñi pape. c. 22.

Quero circa hanc excoicationē. s. de falsificatiōe litteras domini pape vide qd dicit in pisan. in verbo excoicatio tertio: quia eadez ponuntur in sum. i. besten. l. 7. ti. 2. c. 24.

Quero qd si falsitas est ita latens qd

videri etiam nō possit etiam a perito Irūdet Asten. vbi. s. qd si diligētiam quā potuit p se vel p alios fecit n̄ tñt al's nō excusat.

Quero utz impetrās litteras a papa tacita vitate suggesta falsitate sit ex-coicatus ipso iure. Irūdet Asten. vbi supra. qd nō: siue hoc faciat impetrās sciēter vel ignorāter etiā si tñs vitas taceat: vel si talis falsitas suggerat qd ea vitate manifesta vel falsitate non suggesta papa litteras illas nō concessisset: vnde de rescrip. c. sup litteris habet qd littere sic impetratē p mali-tiam vel fraudem indistincte n̄ valēt non tamen dicitur ibi qd impetrans excoicatioz incurrat. vide ric. in. 4. di. i. 8. ar. 12. q. 3.

Quid de illo qui litteris vti⁹ aposto-lis sū alio nomie impetratis. Irūdz idem vbi. s. qd licet tam isti q̄ illi sint digni magna pena ⁊ cōfusione non oportuit tamen ius condere qd tales ipso iure excoicationē incurrat: quia talis fraus a pte aduersa vel a iudice extra vtentes facili⁹ ⁊ certitudinali⁹ pbari potest: puta si talis littera sit i-petrata sū nomine Petri clerici: vel cruce signati: et non sit ita facili⁹ ⁊ certitudinaliter excipi potest contra vtentē talibus litteris ostēdēdo qd nō est clericus vel cruce signat⁹. Irūdz eb. 25. q. 2. dicenti. vbi dicit. si falsari⁹ qui litteras impetrat falsa suggestiōe: vlt falsis p̄ibus: quia liz talis sit falsari⁹ lato sūpto vocabulo: nō tamē ē p̄prie falsarius litteraz pape: quia falsas lras impetrat licet falsa suggestiōe. vide Ric. vbi. s.

Quero qui sunt modi falsificadi lras papales

papales. Rñdet tex. in. c. licet. de cri.
fal. ponit plures modos et species fal-
sitatis. Primus siue prima species fal-
sitatis est: vt falsa bulla falsis litteris
apponatur. Secunda vt filuz de vera
bulla extrahatur ex toto: et aliud filuz
missum falsis litteris inseratur. Tertia
vt filuz ab ea pte in qua carta plicatur
incisum cum ha bulla falsis lris imit-
atur sibi eadem plicatura cum filo filis
canapis restauratum. Quarta cum a su-
piori pte bulle altera ps fili sibi plübo
rescinditur: et p idem filu litteris falsis
inserta reducit. et plübu. Quinta cum
litteris bullatis et redditus eis aliqd
p rasuraz tenuem imittatur. Sexta vt
cum scriptura litteraz quibus fuerat
apposita ha bulla cum aqua et vino
vniuersaliter abolita seu deleta eadē
carta cum calce vel alijs iuxta consuetu-
modu siue artificiu dealbata et nouo
rescribitur. Septima cum carte fuerat
apposita ha bulla totaliter abolite vel
abrase alia subtilissima carta eiusdē qn-
titatis scripta cum tenacissimo glutino
coniungitur. Deinde subdit tex. Eos etiā
a crimine falsitatis non reputamus imu-
nes qui contra cōstōne nostrā sciēter
litteras non de nostra vel bullatoris
nostrī manu recipiūt. Illos quoq; q
accedētes ad bullaz falsas lras caute
pñciunt: vt de ha bulla cum alijs si-
gillatur. Sed he due species falsitatis
non possunt facile cōphēdi nisi i mō-
dicāminis vel in forma scripture vel
qualitate carte falsitas cognoscatur.
In ceteris autem diligēs indagator
falsitatē poterit itueri vel in adiūctōe
filoz vel in collatōe bulle vel motiōe
vel obtusione presertim si bulla non sit

equalis: sed alicubi magis tumida: et
alibi magis depressa.

Quero utrum si inueniēs litteraz pape:
cuius efficacia iam expirauit: puta q
fuit data ad tempus qd iam transijt
ludo non intentōne vtendi litteram
aliquaz in ea male formatā reformet
vel punctum faciat: vel quolibet alio
modo aliqd imutet an sit excōicatus
ipso iure. Rñdet Alsten. vbi. s. Dicunt
aliqui q nō: quia illa excōicatio nō i-
telligitur nisi de litteris que pnt vtilēs
esse aliter: pñda autē littera quo ad
cōem hominē inutilis esset. Sed cōtra
illa littera non mutata sit inutilis:
tamen p rasuram sic imutari possz q
vtilis appareret: vt si ibi scriptura essz
post terminā: nam videtur vtilis que
erat ante inutilis. Cū q̄ quecūq; imu-
tatō siue pua siue magna circa litterā
pape que p mutationē possz apparere
vtilior q̄ erat: vel vtilis cum nō esset
sit phibita sibi pena excōicatiōis late
sententie: videtur q imutās aliqd circa
litterā de qua est questio sit excōicat?
ipso iure: qd cōcedēdu videtur: vt extra
de cri. fal. c. licet in glosa vbi dicitur.
Quicūq; addit vel imutat rescriptuz
pape est excōicat? vel falsari? idēst de
nō obstat de fide instru. c. ex litteris
vbi dicit de huiusmodi litteris q̄s pars
aduersa de falsitate arguebat eo q i
narratōe facti abrase erat: q̄a p illam
rasurā false iudicari non possunt: q̄a
sicut dicit i glo. dicto. c. licet. Rasura
illa facta fuit per eum qui litteras scri-
psit: et non per eum qui illis utebatur
De litteris autē que p nullā rasurā
possent apparē vtilēs: puta de littera
dicatoria aliter iudicandū esset: quia si

tota raderet et de nouo scriberet non posset apparere utilis. Concor. Ric. in 4. di. 18. ar. 12. q. 4. Nota fm Jo. an. circa secundam speciem falsitatis. l. de isto filo extracto et alio imisso: ista falsitas fit includendo bullam in loco calido ita quod non liquecat: tunc intenerascit ita quod filum potest trahi: un tractio est tunc aliqualis tumor per quem post filum imissum oportet bullam maleari: et hoc intendit finis. Tertia falsitate ita exemplificat hosti. quod incidat huius filum simpliciter vere littere: et extrahatur de littera: et imittat false littere ad modum littere vere plicate: et simplicatura false littere relascat filum et eius scilura cum filo similis canapis.

De insecutoribus cardinalium. §. 22.

Circa hanc excoicationem. l. de insecutoribus cardinalium.

Nota multiplices penas ut scias quod rectores ciuitatum qui non faciunt eas obseruari incurrunt excoicationem. Primo ergo dicit. Si quis deinceps in hoc sacrilegii genus irreplerit quod sancte romane ecclesie cardinalem hostiliter fuerit insecutus vel percusserit vel recepit: vel socius fuerit facientis: aut fieri mandauerit: aut factum ratum habuerit: aut consilium dederit vel fauorem: aut postea receptauerit: vel defensusauerit scientes eundem sicut reus criminis lese maiestatis perpetuo sit infamis hec est prima pena. Secunda quod sit diffidatus et banitus. Tertia quod sit instabilis actus et passus. id est non possit condere testamentum: nec alicuius bona possit habere ex testamento vel ab intestato. Quarta quod cuncta eius edificia dent in ruinam et nullo tempore possint

reparari. Quinta quod nullus ei soluat si est debitor ei: nec teneat in iudicio ei rendere. Sexta quod eius bona confiscentur. Septima quod si qua feuda locationes officium vel beneficium spirituale vel temporale ab aliquibus ecclesiis obtinet sit eis ipso iure priuatus: que sic libere ad ecclesias reuertantur quod ecclesiarum rectores ipsis per sua voluntate disponant. Octaua quod si habet filios vel nepotes beneficiatos per rectam lineam descendentes quouis beneficio etiam si pontificali adepti fuerint dignitatem sint eis ipso iure priuati spe promotionis omnino sublata. Nona quod dicti filii vel nepotes ex virili sexu descendentes non possint ascendere ad aliquam dignitatem ecclesiasticam vel mundanam nec ad alicuius loci regimen. Decima quod non possint esse aduocati notarii iudices: nec aliud ministerium seu officium publicum possint habere. Undecima quod non possunt esse testes in iudicio. Duodecima quod non possint ascendere ad ordines: nec ascendere ad officium vel beneficium ecclesiasticum. Tertiadecima quod sit priuatus omnibus actibus legitimis omni spe dispensationis adempta. Quartadecima quod sic ex insecutione predicta sicut ex iniectioe manu violenta ipso facto sententia excoicationis incurrat: tam insecutor: quam alij supradicti. Quindecima quod quando in sua contumacia perdurat singulis diebus festiuis et dominicis pulsatis campanis et candelis accensis per omnes ipsius loci ecclesias in quo tantum facinus fuerit attentatum: necnon ciuitatum et opoculorum vicinarum excoicati publice nuntientur: nec ab alio quam a romano pontifice absolute totius beneficium obtinere possint: nisi in

articulo

articulo mortis. Sextadecima cum fuerint absoluendi pmo et sufficienter et idonee caueant q inferende pene parebunt: et q penitencia pagent inuigenda. Decima septima q p omnes illi loca ecclesias principales vicinorumq locorum diebus dominicis et solenibus incedant nudi coram populo femoralia tantum habentes ac ferulas ferentes in manibus: cum qbus p easdem ecclesias publice fustigent. Decima octaua q postea debet ire ultra mare acturi penitentia per tres annos ad minus: nec debeant inde reuerti sine spali licentia sedis apostolice: sed postq sic fuerint absoluti possint exigere credita a suis debitoribus que postmodum acquiescerunt. Decima nona q si pape videbit poterit dicere penas extendere ad collaterales. id est ad fratres nepotes ex fratribus et p nepotes. Tamen si q in pmissis nudo consilio: vel simplici fauore fuerit culpabilis debet puniri p iudicem sibi quantitate culpe. Item nudum consilium vel simplex fauor intelligit illius qui ad maleficiu faciendum nihil adiicit: et in nouella ponit exemplum Jo. an. i. illo qui post insecutionem requisitus ab insequente grauauit maleficiu. Alide etiam et de. de. archa. Item si quis familiariter clericu: vel religiosu de familia pape: vel cardinali offenderit debet acriter puniri: ut pena proportionis delicto. Si q s. h. cardinalis occiderit vel eam dederit per se vel aliu ultra pmissa debet exaspari ita rigore vindicte q viuens desideret et inuocet mortem in auxilium.

z Querit glosa sup. h. de sacrilegiis: qd si quis pater cardinalis se defendendo

an habeat locum iste pene. Respondet q non. Item non q ille q solum insequens cardinalem est excusatus: et est spale nam insequens alium clericum non tantum pater excusatus non est secundum Jo. an. et Archi.

Q Item non sibi de. de. Anc. q multis moibus dicit qd hostilitas delinquit insequendo quadoq paitiendo: et hoc clarum: qd capiendo: et hoc intellige cum effectu sibi Archi. qui non putat q p insultum vel obfessionem factam ad domum sit locus huic pene si non obfides ibi ad custodia: sed ad recudiem p ea q non. Inno. in. c. nuper. de sen. ex. de alijs delictis di modis hic expressis.

Q Querit glo. et de. de. an. quid si receptor insequens cardinalis sit consanguineus receptati vel affinis. Respondet q non tenet istis penis: qd intelligit Jo. an. in nouella hum. l. q non puniuntur pari pena sicut extranei. ff. eo. l. z. dicit enim q non absoluitur: nec tam seuerum puniuntur sicut extranei.

Q Querit dicit textus si quis ratum habuerit insecutionem cardinalis incidit in has penas. Idoneum q talis insecutio non fuit facta ei nomine vel mandato s. nomine alterius: tamen postq fuit facta iste huiusmodi ratum: an sit excusatus. Respondet glo. q non. per regulam iuris que dicit. Ratum quis habere non potest qd eius nomine non est gestum.

Q Querit dicit hic qd si edificia debent dirui: qd si habet domum vel turrinam cum alio: et ps inferior erat sua et superior socij. Respondet Jo. an. et de. d. an. q qda dicunt q ille socius cogit redimere preem delinquentis: et istud precium erit filii. Alij dicunt q pars

superior destruetur et inferior assignabitur
sociis: sed illa esset mala diuisio: quia
remanebit pars inferior absque tecto: et sic
inutilis. Alii dicunt quod tota destruitur
.ff. de aqua plu. ar. l. si interdum 30.
an. in nouella dicit quod superior extra infe-
riorem regressum habebit. Idem de an.
dicit quod probabilior mihi videtur opinio
quod fiscus redimat partem socii: cum succe-
dat in bonis istius delinquentis. Nota quod
post publicationem bonorum delinquentis
debitorum non tenetur ei de debitis respondere
sive soluere: sed si fisco quod vice hereditum ob-
tinet. vt. l. 2. C. ad. l. iulius de ui. et hoc
est etiam quando bona sunt ipso iure pu-
blicata: quando vero per sententiam veniunt
publicanda: utique debitorum soluendo li-
beretur. vide hic Idem de an.

¶ Quero quia hic dicitur quod iudices car-
dinalium debent per ecclesias vicinorum ciui-
tatum diebus dominicis et festiuis publice
nuntiari excoicati: que dicuntur esse vicine
ciuitates. Respondet glossa in verbo beneficium
quod iudicis arbitrio est relinquendum: vel
possumus dicere vicina non distantia vel
duas dietas: vel non distantia vel vna
vel. i. puincia: et ideo arbitretur in hoc
bonus iudex.

¶ Quero dicitur hic quod quando isti absol-
uentur debent cauere idonee. Quod quomodo
intelligatur idonee. Respondet glossa. dando pi-
gnora: vel fideiussores: si si non possunt
sufficere cautionem dare debent dare iu-
ratoriā cautionem: et cauebit sub hypothe-
ca suarum rerum.

¶ Quod dicitur hic quod debent ire vel mar-
turi penitentiam per tres annos. Idem quod
christiani nihil possideant ultra mare ubi
iste possit viuere et habitare. Respondet glossa.
quod hec pena tunc est in aliam commutanda.

Quero etiam dicitur hic quod quicumque dederit
insecutori cardinalis auxilium et fauorem
incidit in has penas. quod intelligitur
quod dare auxilium et fauorem. Respondet
Idem de an. quod plures possunt esse culpabi-
les in delicto variis modis: nam quicumque
plures principaliter deliquerunt: quicumque
vno principaliter. alii accessorie: et hoc
accessorie multis modis: quicumque mandando
quicumque ratum habendo: quicumque consulendo: quicumque
suggerendo: sive animum inflammando:
quicumque assistendo et hoc multipliciter: nam
quicumque assistit ut adiuuet: quicumque non ut ad-
iuuet: sed ne offensus ledi possit: quicumque
custodiendo vestes spolia victualia pas-
sum transitum et similia. Singulis ergo
casibus qualiter puniatur non potest dari
certa regula: quia plus et minus peccat
in talibus: ideo imponitur pena exordi-
naria ut scilicet quod excessus exegerit vindi-
ctam predat ut in tertio.

¶ De rectoribus ciuitatum qui non puniunt
insecutores cardinalium. §. 34.

¶ Prea hac excoicationem. scilicet de
rectoribus ciuitatum qui non pu-
niant insecutores cardinalium scilicet
hanc constitutionem. Item quod hic non est papalis
quia papa sibi non refuat: ideo dyocesa-
nus potest absolvere. per. c. nuper. de
sen. et. Item nota quod princeps senator
consul potest: vel alii? omnes siue rector
incidit in excoicationem tam ipsi quam offi-
ciales eorum: si. 7. mensem postquam res ad
eorum noticiam puerint si non faciunt pu-
niri secundum hanc constitutionem tales insecutores.
Ciuitates vero propter urbem romanam
que talibus insecutoribus dederint au-
xilium consilium vel fauorem: vel si per
7. mensem non punierint tales insecuto-
res sunt privati dignitate pontificali vel
alia

alia. s. pōtīficālē. i. archiepālī vel alia:
Tetiā remanēt interdictē.

De īsecutorib⁹ epōz. §. 35.

Quēta hanc excoīcatōz. s. de īse
cutorib⁹ epōz.

1. **I**nō pmo penas q̄ īnūriose
vel temere p̄cūsserit: ceperit vel bānie
rit v̄l mādauerit fieri: v̄l facta ab alijs
rata habuerit: vel soci⁹ fuerit faciētis
aut cōsiliū dederit: aut fauorez: seu
sciēter defēsaauerit eūdem etiāz ī
illis casib⁹ ī q̄bus p̄cūtiēs clericū nō
esset excoīcat⁹: nīhilomin⁹ tales īse
cutores sunt excoīcati: et hec est p̄ma
pena. Secūda p̄ea ē q̄ cadit a feudis
locatōib⁹ officijs ⁊ spūalib⁹ beneficijs
siue tēporalib⁹ que obtinet ab ecclia
cui p̄est epūs sic offēsus cadit īpo iure
⁊ ad ipsam eccliam libere reuertunt.
Tertia q̄ filij p̄ masculinā lineam de
scēdētes vsq; ad ḡnatōem secundam
omni spe dispēlatōis adēpta reddāt
ipso facto īhabiles. s. ad ecclēsiastica
b̄nificia ī ciuitate dyocēsū quib⁹ idē
ep̄s p̄sīdz obtinēda. Quarta q̄ terra
talis īsequētis ep̄m: dū tamen vltra
vnā dyocēsīm nō cōtineat. Itē locus
aut loca alia ī q̄bus cap̄t⁹ est: q̄ diu
definē sit interdicta. Si vero terra
talis īsequētis ep̄m habz duas dyo
celes: tūc dyocēsīs domicilij p̄ncipalis
ipsius: ⁊ illa etiā qua fuerit delictū
cōmissū si suāsīt: ⁊ due alie que s̄b ipo
sunt eidem loco magis vicine idēdicto
s̄biaceāt supradicto. Quinta q̄ p̄ oēs
ecclēsiās illius loci ī quo cōmissū est
facin⁹: ⁊ p̄ ecclias vicinaz dyocēsīm
q̄buscūq; diebus dominicis ⁊ festiuis
pullatis cāpanis ⁊ cādelis accēsis ex
coīcatus publice nūtiē. Sexta q̄ cūz

absoluēdus erit vel fuerit sufficēter ⁊
idonee caueat q̄ īferēde p̄nie pebit
⁊ penitētiā p̄get īniū gēdā. Septia
q̄ ciuitas que p̄missa vel aliquid pre
missoz ī ep̄m suū cōmiserit sit inter
dicta donec satisficiat. Octaua q̄ po
testas cōsiliarij baiuli scabini aduocati
rectores consules et officiales ipsius
quocūq; nomine censēat ī p̄missis
culpabiles existentes excommunicati
excommunicatōne papali a qua nisi ī
mortis articulo absolui neq̄ūt. Nonā
q̄ tāto exacerbēt dīcte pene ī inter
dictōib⁹ epōz q̄to grauior est culpa
Decima q̄ si aliq̄s ī articulo mortis
absoluit nisi postq̄ p̄stine restitūt⁹ ē
sanitati q̄ cito cōmode poterit aspe
ctui romanī pōtīficis p̄sētare se cura
uerit eius mandatum humiliter rece
pturus ī eandem excoīcatōem ipso
facto reīncidat.

Querit glo. sup. v̄bo quēuis pōtīficē
an he pene aabeāt locūz ī p̄sequēte
ep̄m q̄ renūciauit ep̄atui. i. loco nō or
dini. R̄ndet glo. q̄ sic.

Item querit an habeat locū ī perse
quēte illos q̄ sūt electi ⁊ nōdū cōsecrati.
R̄ndz glo. q̄ nō.

Quero q̄d si p̄cutit ep̄m se defēdēdo
R̄ndet glo. q̄ nō ligabit⁹ his penis.
Inō fm glo. ī v̄bo bānierit q̄ decre
talis īfelicijs que loq̄t de īsecutorib⁹
cardinaliū habet minus q̄ ista ī eo
q̄ punit hostiliter p̄sequētē: ista soluz
p̄cutiētē capientē vel bānientē
h̄z tñ pl⁹ ista ī eo q̄ punit bānientē
q̄d illa nō facit.

Quero q̄d si quis mandauit istas p̄
secutōes fieri ī ep̄m ⁊ tamē non est
secutum maleficiū: an habeāt locum

he pñe. Rñdet glo. q. nō. Nec ob. z.
p. hūani de homi. li. 6. q. a. ibi spāle hz
Jo. de ligna.

6 Quero qd si ista maleficia n̄ sūt facta
eius nomine et is ratum habuit. An
locum habeāt he pene. Rñdet glo. q.
nō p. reglam iuris: q. q̄s ratū habere
nō potest qd ei⁹ nomine nō est gestū
Nota pulcrā glo. sup. vbo defēsaueit
que sic dicit q. ista littera si his q̄tuor
ēdat. s. de socio fauorē dāte p̄liario
et defēsaueit: ideo de singlis videam⁹
Circa p̄mum dic q. loci p̄prie dicūt
fm derivatōes p̄pter piclū vel op̄is
societate: vel dicūt socius a sequor se-
queris: vnde dicūt soci⁹ p̄prie in piclō
collega in officio: comes in itinere: cō-
sors in p̄mio: sodalis in mensa vel in
sede. Sed nos iuriste dicim⁹ sociū in
crimine. zz. q. 4. si ad peccatum. z. 6.
q. z. illud in fi. Item dicimus socium
in ecclesia de of. dele. cū Rñso. de sen
exco. ex tenore. Item dicim⁹ socium
in ordine. de cōse. c. i. in fi. Itē dicim⁹
sociū in via. de vo. c. z. Item dicimus
sociū in cōiugio. z. 7. q. z. cū societas.
Item dicim⁹ in lucro de spon. c. z. de
sepul. c. i. De socio criminis quē voca-
mus qñq. cōsortē de here. c. cum fm
li. 6. dicit canon quem posse in malo
aliquem tripliciter sociare omittēdo
fauēdo n̄ corrigēdo. zz. q. 4. ita plañ
Et ideo nō caret scrupulo societatis
occulte qui māifesto facinorū desinit
obuiare. 86. di. faciētis. z. q. 7. negli-
gere de homicidio. sicut dignuz. s. z.
Ibi tamē strīde puto socium sumi p̄
agente. i. qui aliqd opat ad adum p̄-
cussionis captōis vel bāni. Et licz in
delinq̄do sint: qñq. plures loci quoz

nullus est p̄ncipalior et tales includē
sō agētib⁹ de quib⁹ p̄misit. qñq. tam
vnus est p̄ncipalis alter coopās: et sic
sumit hic socius: qd patz q. a. de fauēte
premiserat: et sic est similis distinctio
circa vnionē notata in. c. i. ne sede va-
cante. Circa secūdū scz de p̄liario n̄
insisto: sed vide que notant de re. in.
null⁹ ex consilio. li. 6. ff. de vboz sig.
l. sepe. in fine. ff. mā. l. z. in fi. insti. de
obli. q. ex delict. nal. s. ope. Circa tertiu
de fauore et fauēte. Sciēdū q. est sim-
plex fauor qui nihil adicit ad peccatū
de quo i. c. felicitis. li. 6. de pe. et de tali
nō videt hic intelligēdū p̄ id qd dicit
in his vt statim dicam. Item sciēduz
q. canō dicit illuz impictati fauē qui
obuiare potest et non obuiat. zz. q. z.
q. p̄ot. 83. di. error. de sen. exco. c. q̄te
si de hoc dic vt ibi: et quia littera dicit
in his scz p̄uissioe captōis vel bāni: p̄z
q. fauēs huic delinquenti post delictū
p̄ter defensores de quo seq̄t n̄ iaurrit
hanc penam: si in mā hereticorū lati⁹
recipiūt fautores de q̄bus in. c. excōi-
cam⁹. s. credētes. de here. eo. ti. c. z. et
c. cōtra xpianos. li. 6. vt ligē etia p̄
delictū et post sentētiā hereticis fauē-
tes de quo p. Jo. et hostiē. in sum. de
hereticis. s. penul. et dicit in p̄dicto. s.
credētes. et fac de here. accula. s. penul.
li. 6. Circa quartū scz de defensore.
Aduertēdū q. littera nō repetit ea q̄
predixit in his trib⁹ casibus: per hoc
puto q. etiam defensorē post malefi-
ciū punire intēdit. Est ergo quidam
defensor. i. auctorizator delicti: et talis
grau⁹ punit q̄ agēs. ii. q. z. q. d̄ sentie
i. 4. q. z. qui alioz. et notat. z. q. i. notū
de of. dele. c. i. Est ali⁹ defensor qui

etiam

etiam post delictum defendit: puta i-
pediēdo ne delinquens ad man^o iu-
dicis veniat eraminād^o vel puniēd^o.
27. q. i. si custos. facit. zi. q. 5. p. totum
vel impediēdo ne fiat executio de of.
dele. c. ex litteris: 7 hūc intēdit icludē
vt pbat in. c. felix. post pñ. eo. ti. ibi
postea receptauerit vel defensauerit.
Tamen nō puto q^o is qui talē defen-
sauerit ne leda^t a puato vel a tertio:
vel ab offenso: puta ab epo vel ei^o cō-
sanguineis vindicare volētib^o inclu-
da^t hac pena: cum illa sit iniuria ad
quam etiam ppullandaz a socio q^os
tene^t de sen. exco. c. dilecto. cum suis
concoz. li. 6. De illo q^o defendit in iu-
dicio patrocinādo: vide q^o dixi post
Ihostien^o. de cle. ex. mi. c. pposuit sup
rbo fautozem. Item nota hic b^o Jo
de ligna. si quis eff^o socius insequētis
epūm sola p^osentia nihil faciendo nec
coopādo nō esset in culpa nec in pēa.
iz. q. cū deuotissimā.

¶ Quid si aduocat^o vult talē i^osecutores
defēdere in iudicio de iure: an icidat
in hanc penam. IR^osp^ondet idēz fm
I^oPa. q^o nōn.

8 **¶** Quēro dicit^o hic q^o filij descēdētes p
lineā masculinā sunt inhabiles ad be-
neficiā obtinēda in dyocesi in q^o epūs
offensus p^osidet: nūquid ergo in alia
dyocesi erunt habiles. IR^ospōdz glo.
q^o sic.

9 **¶** Sed nūqd p^ouat^o b^onificijs iā obtentis.
IR^ondz glo. q^o nō dicit tamē q^o credit
q^o iste nō posset permutare cum alio
b^onificio existente in illa dyocesi i qua
p^osidet epūs offensus.

10 **¶** Quēit glo. q^od faciēdū de istis cādelis
accēsis cum q^obus sunt isti excōicandi

IR^ondz q^o debēt extingui et pedib^o cō-
culcari: nā iste mod^o excōicādi posset^o

ii. q. 7. debent.

¶ Quēro dicit^o hic q^o quādo q^os absoluit^o ii
ab hac excōicātōe in articulo mortis:
q^o nisi adueniēte sanitate q^os cito com-
mode poterit se representet sed i apo-
stolice reīcidit i eādē excōicātōem.

Quēro quomō intelligit^o illō mōde
IR^ondet glo. i. q^os citius opportunitatē
habuerit q^od exponit Ihosti. i. cessante
ipeditimento 7 aliquo modico tēpore
indulto quo sibi de necessarijs valeat
puidere: vt. ff. ex qui. causis ma. l. ab
hostibus. §. si. Jo. de ligna. dicit fm
Lan. si q^os cito dicat cōsciētia: et sine
p^osone piculo potest ire 7 nō vadit pa-
tis suis sarcinulis statim i excōicātōz
incidit. §. q. i. q^odā maligni. cum ibi
notatis. i. q. 7. q^opropter. ff. de manu.
testa. l. libertas. 7 in hoc relinq^ot arbi-
trio istius.

¶ Sed nūquid credit^o in hoc absoluto. i2

IR^ondet glo. q^o nō debet. n. iudex hoc
arbitrari quando iste dicat cōmode
posse: als si sibi crederet deludē possz
constitutionē istaz friuolis excusatio-
nibus frigoris vel caloris 7 silibus.

Sed nōqd credetur ei in foro p^oniali.

¶ IR^ondet glo. q^o sic: nāz de re occulta 7 i3
aie piculo est ei credēdū de homi. c. si
gnificasti. 2 de sen. ex. c. si rō.

¶ Quēit hic Jo. de ligna. fm L^o adul. i4
nūqd capiēs equū per quē equitat vl^o
res quas supra se portat sit excōicat^o.
IR^ondet q^o aut est res talis quam licet
sua auctoritate de iure accipe: vt si lo-
cauit domū clerico 7 debeat p^osonē
quam nō soluit: 7 hoc casu nō icidit i
excōicātōem iplum expellendo cum

- nudum tamen tam in extra de reſtr. ſpo-
oliz: aut nō eſt talis: 7 tunc aut iduat
clericus ſup metuz ad tradēdū alicui
vt q̄a dicat clerico: niſi des equū tali
te occidā: 7 tūc nō incidit i excoīcatōz
inferēs metum & balem: q̄a vt icidat
in canonē illū req̄rit manuū iniectio
i 7. q. 4. ſi quis ſuadēte. Aut ſtrahit
manualiter rem clericū: et tūc aut res
adheret p̄ſe clerici vt equus 7 veſtis
7 tē icidit aut nō adherz ſēp 7 icidit cū
adherz ſi violēt arripiat: ſec⁹ ſi furtie.
- i5** **Q**uēdo dicat hic q̄ ſi eſt ciuitas ſbiacz
interdictio donec ſatiſfecerit: nūquid
q̄ facta ſatiſfactōe eſt abolitū itēdictuz
ſine aliqua relaxatiōe. Rñdet Jo. de
ligna. fm Landul. q̄ nō: imo eſt ne-
ceſſaria ſupioris ſentētia que relaxet.
2. q. 6. p̄ſbyter: ſecus ſi vſqz ad certuz
tempus vel modū fuit factū itēdictū
q̄a tūc lapſo tēpore vel modo ceſſare
ceſſat itēdictū extra de ſpon. nō eſt
Ratio diuerſitatis eſt q̄a p̄mo caſu
poſſet dubitari an plene fore ſatiſſa-
ctum: ſed in alijs ſecus de hoc de eta.
7 qualitate cum bene.
- i6** **Q**uēdo an ſoci⁹ excoīcatus teneatur
euitare ſocium excoīcatum. Rñde de
ſen. exco. ſi nos. 7 ibi notatur.
- i7** **Q**uēdo quia dicat hic q̄ dans cōſiliū
incurrit excoīcatōem: de quo cōſilio
loq̄t. Rñdz Jo. de ligna. f3 Pau. q̄
intelligit de cōſilio fraudulēto: nō de
nudo: q̄a nudū cōſiliū nihil addit ad
peccatū: vt notat de ſen. ex. c. nup. de
homi. c. ſicut dignū: 7 in reglā null⁹
ex cōſilio 7 ibi notat. Cōſiliuz autem
p̄ſtat ſuadēdo 7 vtilitatē ſecurā oſtē-
dēdo vt nō. Inno. d. homi. ad audiē-
tiā 7 pbat. ff de fur. l. furti. ſ. cōſiliuz

7 per Bar. in l. nō ſcluz. ſ. ſi mīdat o
ff. de fur. De nudo autem hic nō dī
ſicut in. c. feliciſ. eo. ti. li. 6 de quo re-
gulariter quis non tenetur. inſti. mā
dati. ſ. tua gratia.

Quēdo quō dicat ciuitas delinquere **i8**
in ep̄m vt ſbiaceat interdictio. Rñdet
Jo. de ligna. q̄ tūc dicat ciuitas delin-
quere cum homines puocato cōſilio
hoc faciūt 7 ſit vt corpus: ſecus ſi vt
ſinguli nullo cōſilio p̄habito vel occu-
pato. ff qd̄ ui aut clam. l. q̄ autem. ſ.
ſi in ſepulchro. 7 ff q̄ cuiuſqz nomine
l. nulli. 7 ibi notat de cōſti. cum oēs:
7 ibi notat: 7 p hoc cōſului ciuitatem
Bononie nō eſſe interdictā ppter re-
bellionem factā a q̄būſdā: vt ſinglīs:
ſuppoſito q̄ lex interdīcat ciuitate re-
bellionē facientē et defendi in curia i
p̄ſentia pape: et poſtea in p̄ntia cardi-
naliū hoc p̄cedē: ē ſi oēs de ciuitate
feciffent vt ſinguli: nō vt corpus.

Quēdo pōe q̄ ſtatuto ciuitatis cauē **i9**
q̄ ſi aliq̄s inſultū fecerit ad domum
alicui puniat in 20. libris: quidā iſul-
tauit aliq̄ ſb porticu: an dicat feciſſe
inſultum ad domū. Speculator tenz
q̄ ſic p c. ſi quis cōtumar. i 7 q. 4. 7 c.
ſi quis in atrio. extra de imu. ec. cum
ecclia: Iher ſpeculator notat de imu.
eccliarū. ſ. 2. 8. ſed pone.

Quēdo exigitib⁹ 7 extorquentib⁹ talias
a clericis vel collectas. ſ. 36.

Arcu hanc excoīcatōez ſc3 de
exigitib⁹ 7 extorquentib⁹ ta-
lias vel collectas a clericis.

Quēdo pone q̄ nō exigunt vel extor-
quent ab inuitis: ſed ipſi clerici ſpōte
ſoluūt: an incidant in excoīcationem
Rñdet glo. 7 Paulus in de. quoniā

de immu.

de immu. ecclesie. q. nō.

3 Nota q. ecclesiastice psonē nō debēt grauari angarijs: nec pangarijs: puta ad fossata faciēda v. l. huiuscemōi: vt i. dīcto. c. nō minus. vel ad collectas v. l. talias siue exatōes quascūq. vt in. c. aduersus. extra de imu. eccle. nec pro domib. p. dijs vel q. bulcūq. possessiōib. ab eisde ecclesijs vel psonis ecclesiasticis legitime acten. acq. sitis v. l. in postez acq. redit v. l. i. c. d. imu. ec. li. 6.

3 Quid dices de istis srib. tertij ordinis beati Ifrāscilci: et de illis quos vocat Bar. milites gaudētes: an dicēt immunes tanq. psonē ecclesiastice: ita vt imponēt eis collectas sint excoicati. Rndet i. De. de an. c. i. extra de imu. eccle. li. 6. q. nō sint psonē ecclesiastice. Prediati enīz nō renūtiāt pprio. Itē habēt vtōres et viuūt in p. ijs domib. sicut layci: l. z habeāt quēdā modū viuēdi: et habitū approbatū ab ecclesia: vt notat Jo. an. in cle. cum. ex. co. de sen. ex. et iō videt q. isti nō sint exēpti a datijs et collectis: q. l. z habeāt certū modū viuēdi et habitū: tamē nō sūt clerici nec exercēt ministeria clericor. vnde q. nō exercet artem l. z sit descript. in collegio: nō ppter hoc hz immunitatē. l. s. p. textu. E. de sac. sanc. eccl. Bar. tamē dicit se vidisse filia plurimor. docto. iuris canonici et ciuilib. q. isti a talib. exatōib. sint exempti: sunt enim deo deuoti. i. z. q. i. duo sūt g. n. a. pro quo dīcto facit text. in. d. c. i. de imu. ec. li. 6. dum dicit psonis ecclesiasticis: nam nō potest negari q. isti nō sint psonē ecclesiastice: l. z nō sint clerici: et hoc tenet Barto. ff. de iure imu. l. semp. s. q. bulcū. q. d. itelligit vū

nisi assumpsiēt illū habitū in fraudē onerū. l. aia. ff. de imu. et hono. vbi glosa facit mentionem de istis fratribus de penitētia.

4 Quid si occurrit necessitas reipublice puta insult. latronū vel exercitus volēs patriam delere vel cōburere q. b. oportet obuiare et resistere: nec tēpus cōsulēdi papam: an si graue ē ecclesia incurrat he pene. Rndet i. De. de an. in. c. i. de imu. ec. et fm Oldradū q. n. si mora esset piclū allatura: vt. ff. de dam. infec. l. 4. s. si cā. et ff. de op. no. nūtia. l. pupillo. s. si q. s. riuos. Nota q. quedam bona vlib. ecclesiaz dēdicant. quo ad fūdationē vel ortūz vel mansū vel dotem ecclesie: et hec exēpta sūt. Cetera cū suo onere tūscūt de cē. c. i. Itē nota q. fossata dicūt sordida munera ad que ecclesia nō tenet.

5 Quero que dicāt expeditōes. Rndz An. de bu. i. canalcas vel missiones nūtio. ad que clerici psonaliter cogi nō possūt q. sūt sordida. Item nota fm An. de bu. in dīcto c. non minus que debeāt occurrere: vt posset epūs facit laycoz imponere collectā. pmo cōsensus clerici. Secūdo euidēs vtilitas et necessitas. Tercio q. vtilitas sit cōis pro republica. Quarto q. facultates laycoz nō suppetāt: s. hodie etiaz his occurrētib. nō possūt sine licētia pape vt dīcto. c. aduersus.

6 Quēo ad que munēa seu collectas s. iaceat ecclesia: et papa potest dare soluēdi licentiam. Rndet An. de bur. dīcto. c. nō min. q. quedam sunt munera sordida: vt calcis coquēde arene fodiēde vel fossati psonaliter faciēdi: siue stabulū curandi vel mūdandi: et

ad talia nō potest cogi ecclesia. **E.** de sacrosancta eccle. l. placet. Quedā sūt munera extraordinaria: vt sūt hospitia et similia que dicūtē extraordinaria: qā nō sūt p aliquā legē vī statutū ordiata sed capitane? fm suā volūtātē iponit tempore fertilitatis: et ad talia nō tñt ecclesia. **E.** de sacrosanc. eccle. l. placet i6. q. i. romanor. et c. iuxta sādiones Quedā sūt munera extraordinaria que respiciūt publicā vtilitatē: vt defendē rempublicā: ire ad exercitū principis cōtē saracenos vel mittere vel firmare muros tempore noctis. Quedā sunt extraordinaria que respiciūt pietatē: vt refectio viarū et pōtiū. Itē facē plato caritatiū sēditiū vel paupibus: siue sūuenire dñō in necessitate: vt quādo emprōez fecit: vel capt? est: vel filiam maritauit: vel miles fact? est: vī quia ad pncipē iuit p suis negocijs: vel qā alias expēsas graues vī itolerabiles fecit rōabiliter: vel alia quacūq; causa depauper? est vel nimis obligat?: vī nō habet aliqd comedere de istis vic 2. q. vi. extra de sen. ex. c. puenit. et vī illa vic q nulla maior pietas qz defēdere patriā paupes et debiles ab hostib? 22. q. 3. fortitudo. et c. si qz. et c. nō inferēda. hō quo ad publicā vtilitatez Quedā sūt munera ordiaria āgariarū et perangariarū. Munera angaria idest personalia sūt: vt quādo qz tñt ire vel mittere in caualcatā dñi expēsis tñ ipsi? dñi. ff. de mune. et hono. l. munez. Item pangaria sunt mīrta idest pīm reale: et pīm psonale. i. qñ qz tenet ire vel mittere in caualcatā expēsis eūtis vel mittētis: vt d. l. munez. §. mīrta. et ab istis scz angarijs et

pangarijs ordinarijs sūt oēs clerici liberi. **E.** de epi. et de. l. z. et fm dōd. hō etiam hum quo ad res deputatas ali monijs eoz qui ecclesie deseruiūt et nō multum abūdāt. i. z. q. 2. eccle. iaz fuos **E.** de sacrosanc. eccle. l. placet. et l. pūilegiuz: secus tamē in rusticis et colonis possessionū eccle. iaz: q ab āgarijs et pangarijs: imo etiam a talib? fm aliquos in aduētū pncipis nō excusant **E.** de sacrosanc. eccle. l. neminē. Itē si eps vel abbas tenet magnū et mobile feudū a pncipe aliquo qd cōsuevit ei aliquo modo seruire: naz in hoc cāu qz nō teneat ire in caualcatā psonaliter ar. 22. q. 8. §. i. et §. his a qb? et extra de voto. ex multa §. vltimo: tñ debet mittere fm q solitū est: aliter nō teneat feudū: ex quo nō vult facere fuitiū. ar. s. de ele. cōiugat. qd a te. et hoc hum si sit iustū bellū: et si sit iniustum: tūc debet cognoscē impatorem celestē in supiorem. ii. q. 3. iulian? nec p hoc in tali casu si nō mittat potest puari feudo. ar. d. pscript. c. si. et d. sūe. c. si. Quedā sūt munera ordinaria q rez sunt sicut tributa et census certi: siue seruitia vel caualcate hospitia vel filia cēra et ānualia possessionib? ānera et ad ista tenet ecclesia: si res ad ipsaz deueniat. ii. q. i. si tributū. et c. magnū 22. q. 8. conuenior. et c. tributū: et talia possūt vocari supidita. i. tributa reb? posita a qbus null? excusant. **E.** de supidito. l. i. et z. li. decimo: et a predictis nō excusant ecclesia ex pacto vī cā: nō tāqz onera: sed tāqz tenēs rē oneratā cū quelibz res trāseat cū onere suo. ff. de contra. emp. l. ex litteris. §. si. et de deci. c. pastoralis. quia que sūt cesaris

debent

debet reddi Cesari: et que sunt dei deo
 de cle. xii. c. ex pte. et sic quantum ad de-
 cimas oblatiões et alia spūalia: et quo
 ad mansū siue dotē excusat ecclesia
 22. q. 1. fm canonistas: et s. de censu.
 c. 1. Item quia de decimis et oblatiōib⁹
 nō soluit tributū. Item qd si fundus
 redimeret etiam nō soluet tributum
 22. q. 6. cōpim⁹. An autēz debeat cle-
 ricus soluere decimā de p̄benda sua.
 Vide. s. de decimis. c. 1. et c. nouum
 genus. et c. 1. de censu. Quedā sūt mu-
 nera pueniētia ex lucratiuo titulo rei
 trāslate in ecclesiā a curiali que inscri-
 ptōes lucratiue appellāt: nā inscriptio
 erat quarta ipsi⁹ rei quā aliq⁹ dabat
 venerabili loco. Exemplū si curialis
 dabat ecclesie. i. ecclesia quartā pte⁹
 illoz. i. 6. debebat dare p̄ tributo: et
 vocabat inscriptio lucratiua: et ad ta-
 les inscriptiōes vlt muncra seu tributa
 nō tenet ecclesia. 22. q. 8. sanximus: p̄
 qd puto qd ad istas gabellas qd soluūt
 de cōtractibus illis donatōib⁹ lucra-
 tiuis nō teneat ecclesia. l. sanximus. C.
 de sacrosac. eccle.

¶ Quero quia dicit in dicto. c. qd impo-
 nētes collectas cūcas nō pnt absolui:
 nec successores nisi satisfecerit. Quēo
 de quo habet talis rector satisfacere
 anteq̄ absoluat. Rñdet An. de but.
 qd emēdatōe cuiuscūq; dāni ecclesie
 ppter hoc cōtingētis: si nullū cōsiliūz
 dedit de collecta imponēda. S3 si cō-
 siliū dedit tenet nedum ad interesse:
 s3 ad ipsi⁹ collecte restitutōem. Si hō
 cōsiliū nō dedisset: forte nō teneretur
 ad emēdatiōē collecte: s3 ad alterius
 interesse qd obuēnit ecclesie ob ipsius
 regimē et forte spūalem vel pecūariā

oportebit eū scire fm qd fo. sitā bon⁹
 iudex arbitrabit. Hec autē locū hnt
 quādo quis succedit in regimine ei⁹
 qui est excōicat⁹ ex p̄dictis causis vel
 aliter qualitercūq; ppter libertatē ec-
 clesie violatā. Secus si ex alia cā esset
 potestas excōicat⁹ vel consiliarij: vel
 vniuersitas seu ciuitas interdicta: tūc
 enim successor: nō esset excōmunicat⁹

fm Inno.

¶ Quero qd si nou⁹ successor operam 8
 dedit q̄tūcūq; potuit qd hoc dānum
 collecte emēdaret: sed vniuersitate re-
 sistente nō potuit obtinere qd inten-
 debat. Vide qd sit excōicat⁹. ar. 24.
 q. 3. si heres. Tu dic cōtrariū sc3 qd ex
 hoc tātū nō sit excōicat⁹ vbi relinquat
 regimen: nec stet ppter timorē salarij
 amissiōis qd nō renūtiat officio: quia
 si ista de cā renūtiat officio cū vniuer-
 sitas in culpa sit: nihilomin⁹ tenetur
 salariū reddē ei cū p̄ eū non stet quo-
 minus regat: et idē est dicēdū si cōtē-
 expsam inhibitionē antiq̄ rectoris ex-
 cessit vniuersitas in p̄dictis qd n̄ excu-
 sat nisi officio renūtiat.

De his qui compellunt platos seu
 capitula ad sūmittēdum laycis vel
 alienādū bona imobilia. §. 27.

¶ Ircā hanc excōicatōē sc3 de
 his qui p̄pellūt platos seu ca-
 pitula ad sūmittēdū laycis:
 vel alienādū bōa imobilia.

¶ Nota fm Jo. No. et Idet de an. qd
 p̄hibent hic qdam modū alienatōis
 vel dationis in rebus imobilib⁹. naz
 ante istam cōstōēz prelati oppressi
 contra opprimētē inuocabāt nobiles
 ad defensionē suā et potētes faciēdo
 eos aduocatos vel defensores locoꝝ

7 ppe hoc illi sibi vedicabāt quoddā
ius domini: vel aduocatōis in eccle-
sijs vel locis defensis: et refert Guil.
7 ifran. se vidisse multos p̄latos faci-
les ad talia: et qñq; nobiles sūmitte-
bant alios vt opprimerēt ad p̄dictum
finem a quo vt abstineāt vidētes p̄la-
tis sūmissiōes istos penit? interdīctas
p̄ istaz cōstitutionē est p̄uissū. Primo
q; clerici nō audeāt sūmittere. Deinde
q; layci nō faciant sibi eos sūmittere a
clericis p̄ hāc viā idirēctā vel dirēctā
sūmittēdo molestatores vt postea s̄b
colore defēsiōis 7 patrociniū illarum
rez sibi sūmissaz ecclesie defraudēt:
vēdicādo sibi ius dñi: nam isti sūmit-
tebāt molestatores 7 postea dicebāt
sacerdoti sūmitte mihi hanc rē: 7 iste
ñ audebit me molestare: vñ sacerdos
fatebat se habere ab illo talem rez et
postea facta sūmissiōe volebāt dum
ius habere: 7 dñum rei vendicare.

2 Nota s̄z glo. 7 p̄detz q; hec phibitō
solum locum habz in reb? imobilib?
7 iurib? ecclesiay: sec? ergo in rebus
mobilib?: in ipsis enīz nō potest dari
certa regula: q̄a s̄m donū qd est puū
vel magnū tenet vel nō tenet: et s̄m
qualitatez donatarij scz vtz sit bene
meritus nec ne. extra de dona. c. i.

3 Itez nota q; iura icorporalia in īmo-
bilia iudicantur 7 idem ius statuit in
eorz alienatōe qd in alienatōe reruz
imobiliuz: vnde ānuus reddit? inter
imobilia computat: vt in de. exiui de
paradiso. s. cūq; extra de d. signi. 7. l.
iubemus. C. de sacrosanc. eccle. Itez
nota q; l3 omnis alienatō rei ecclesia-
stice regulariter sit verita: nisi i casib?
a iure cōcessis tamen sūmissiō de qua

hic loq̄r spāliter phibet. nam secūdū
Guil. si bñ attēdat est qucdā aliena-
tio quasi ad illos confiteatur dñuz
ptinē dirēctū. ff. si ager vedigal. l. i. s.
fi. sicut cum me cōstituerē tuo nomine
possidē in te trāsit possessiō 7 abdicat
a me: q̄a is possidet cū? nomie possi-
det vt in. c. cum venisset. de resti. spo.
7 ff. de acq. poss. l. q; meo. vnde p̄ hoc
dicit Jo. an. 7 Guil. q; si verus dñs
cōstituat se alieno nomine rem suā
detinere: per hoc transfert dñum et
possessiōē. Item nota q; dñuz rez
ecclesiasticaz est penes ecclesiam hoc
modo s̄z Jo. an. in nouella. nā ecclia
idest cōgregatiō fidelīū cuius xps est
caput habet dñum sed paupez sunt
quo ad sustētatiōē 7 clericoruz quo
ad gubernatiōē seu administratōez
Itez nota s̄m glo. 7 i De. q; in ista sū-
missiōe de qua in textu requirit licē-
tia specialis pape non sufficeret ergo
generalis.

4 Item nota modos huius sūmissiōis
phibite hic in textu enarratos. p̄prio
dicit q; p̄lati nō possūt sūmittere seu
supponere layal ecclesias sibi cōmissas
bona imobilia seu iura ipsaz sine cō-
sensu capituli: 7 apostolice sedis licen-
tia spālī: seu cōcedendo ipsa bona vel
iura in emphiteosis: n̄ q; hic phibeat
emphiteosis 7 alie alienatōes 7 vñ?
a iure p̄missi forma 7 cāib?: sed phibz
sūmissiōes fieri vt defendant ab his
q;bus sūmittunt s̄m glo. Item alias
alienando in forma et cāibus a iure
p̄missis s̄baudi p̄ sūmissiōē. Itē cō-
stituendo eum dñm. Itē recognoscēdo
seu p̄fitēdo ab istis ea tāq; a supiorib?
se tenere. Itē aduocandō. i. tanquaz
ab aduocatis

i Nota bz Petz de an. varia uomia.

SQuēdo hic dicitur qd pſone eccliaſtice
 nō tenēt ſoluere de rebus quas non
 negociādi cā deferūt. Quēro qd di-
 caſ pprie negociator. dicit Jo. an. p.
 archi. qd ille qui rem emit: ⁊ ipſa inte-
 grā ⁊ imutata vēdēdo lucratur. Ille
 hō qui emit vel ſit ſibi materia aliqd
 inde opandū: ille nō eſt negociator vt
 dicit Chriſo. 88. di. c. enīdēs. Et p hoc
 cōſuluit Ifrederic⁹ de ſenīs in qſtiōe
 monaſterij ſancti Ealgaui dyocēſis
 vulturane: qd mōaſterij habz venā
 ferri in inſula helbe: ⁊ facit illaz fodi:
 ⁊ venam deferri p territorij ſenēſe
 vt faciat inde ferrū vt vendat poſtea
 ⁊ lucret. Exatores gabellaz ſenēſij
 petebāt pedagiū. Abbas dicebat ſe nō
 teneri. Ifrederic⁹ cōſuluit p eo. ſ. qd nō
 tñbat. ſ. qd iſta nō eſt negociatō ſicut
 cū faber emit ferrū: vt inde diuerſas
 formas educat gladioz clauoz: vñ
 dixit qd etiam ſi fratres emerēt venā
 ferri vt facerēt exinde ferrū nō dicūt
 ex hoc negociari: qd vt vidū eſt nego-
 ciari eſt rem emptā nō imutata ven-
 dere. Emere hō rudē mām ⁊ illaz p
 artifiū ad aliquā formaz redigē nō
 eſt negociari: imo tales vocāt poti⁹
 artificeſ qd mercatoreſ. Idem. de anch.
 dicit qd quādo nō in pprio ſolo venā
 ferri fodere faciūt: ſed emūt ⁊ ferruz
 poſtea inde redactū vēdicāt cōſultis
 reſpōdi: qd negociatio eſt mixta artifi-
 cio ſi p magiſtroſ et alioſ faciūt hoc
 fieri: tūc enim nulla eſt ſatur induſtria
 clericoz: ideo ſoluere tenent: ſecus ſi
 ecclieſia habet venā: ⁊ p oparioſ fieri
 fecit ⁊ poſtea vēdit: ſicut enim in ſili
 de frumēto ⁊ alijs redditib⁹ collectis
 in pprio ſolo nō tenēt ſoluere ita nec

de iſto ferro vñ de alia mā que appel-
 latōe fructuū continet. l. diuortio. ſi
 vir. in fūdo. ff. ſo. ma.

Quid ſi ſiat ſtatutu⁹ qd ſi quis vēdat
 teneat dare duos denarioſ regi vel
 cōi ciuitatiſ: an clerici teneāt vina vē-
 dēdo vñ frumēta que habēt ex pōda
 Rñdet Eyn⁹ qd nō in. l. omniſ. C. d.
 epi. ⁊ cle. Idem Idem. p. dicta. l. omniſ
 vbi dicit qd melius eſt qd bona i pau-
 peres diſtribuat qd in lordib⁹ mune-
 rib⁹: vel alſ illicite cōſumat: vbi dicit
 Idem. ⁊ Bal. qd clerici de bonis pben-
 daz ſuaz que vēdūt vel vēdi faciunt
 nō tenēt ſoluere gabellā: nec etiā ad
 portā: ⁊ idem cōſuluit Bar. hz qd re-
 fer Bal. in. l. placet. C. de ſacro. ecclie.
 qd nō tenēt ad gabellas. De hoc vide
 in Specu. de cle. diuigati. ⁊ c. vl. de ui
 ⁊ ho. de. Idem Jo. de ligna. dicens.
 Quid de gabellis ⁊ tatijs que leuāt
 in ciuitatib⁹ lombardie. Rñdet idem
 i4. q. 2. putāt qdā. ⁊ c. pleriq. de pui.
 c. q̄to. Et ſbdit ſim hoc tota Italia ē
 interdita et irregulareſ omneſ cūci
 nō obſeruāteſ. Idem Jo. an. in glo.
 Theologi. tñ. ſ. dñs Bo. ⁊ Ri. i ſcda
 di. vl. ar. vltima. q. pe. exponētēſ illud
 Marthei. i. 7. Quid tibi videt Idem.
 reges terre a qbus accipiūt cenſum a
 filijs an ab alijs: ⁊. j. ergo liberi ſunt
 fili. dicit qd ille tex. intelligit de xpō.
 qd xpō nō tñbat reddere tributū: nec
 hi q ſunt imitatores ei⁹ pfecti: puta
 apoſtoli p eo qd nāliter liberi erāt: et
 omnia bona tēporalia dimiſerant: et
 ideo cēſū vñ tributū ab eiſ reges terre
 accipe nō debebāt. In alijs aut xpianis
 vel q ſūt huiliſ cōditōis vel q abūdāt
 tēporalib⁹ bonis illa auctoritas nō hēt

intelligi

6
 itelligi: unde tenet solvere vectigalia
 unde p eis bene facit text^o. 22. q. 8. c.
 tributū ubi dicit^r. Tributū i ore piscis
 piscante i Petro inuentū est: q̄a de ex
 terioribus suis que palam cūctis ap
 parēt tributū ecclesia reddit. Inō aut
 piscem totū dare iussus est: s̄ tantum
 statere q̄ in ore eius inuentus est:
 q̄a nō ecclesia impatori dari: nō pōti
 ficalis aper qui i ore piscis. i. xpi ecclie
 p̄minet sibi regib^{us} potest. Sed sane
 ut dicit^r q̄ in ore piscis. i. xpi iuenit^r
 p Petro 7 dñō dare iubet^r: q̄a de ex
 teriorib^{us} ecclesie q̄d constitutū antiq̄tū
 est p pace 7 q̄ete q̄a nos tueri 7 defē
 sare debet impatorib^{us} p̄soluēdum est
 Item Ambro. ii. q. i. Si tributū petit
 impator: nō ei negamus agri ecclesie
 soluāt tributū: vel si agros desiderat
 impator: nō dono: s̄ nō nego. Itē idē
 dicit ubi. s̄. c. sequēti. Magnū quidez
 est 7 spale documentū q̄n viri xpiani
 s̄blimiorib^{us} p̄tātibus docēt debē esse
 s̄biedī: nec q̄s constitutōez terreni regis
 putet esse soluēdam. Si enim cēlum
 filius dei soluit: q̄s tu tantus es qui
 putas nō esse soluēdū. Itē Apo. iRo.
 tertio decimo. Omnis anima s̄blimio
 rib^{us} potestatib^{us} s̄bdita sit. Inō ē ptās
 nisi a deo. Que autē sunt a deo ordi
 nata sunt. Itaqz q̄ resistit potestati
 dei ordinatōi resistit. Qui aut resistit
 ipsi sibi dānatōz acq̄rit 7. j. Reddite
 ergo omnib^{us} debita cui tributuz: tri
 butuz cui vectigal. vectigal. Cōclūde
 q̄ q̄ theologū loquūt de iure ātquo
 decretor^{um}: s̄ hodie de iure sexti et cle
 metinaz nō tenet.

De his q̄ cōcedūt rep̄salias contra
 ecclesiasticas p̄sonas. §. 29.

Circa hanc excōicatōem. s. de
 his qui cōcedūt rep̄salias cō
 ecclesiasticas p̄sonas.

Nota q̄ cōcedētes rep̄salias contra
 ecclesiasticas personas tam ipsi q̄ illi
 q̄bus cōcesse sunt: eas extēdētes cōtra
 ecclesiasticas p̄sonas: vel earuz bona
 nisi infra mēsem. s. a tēpore cōcessiōis:
 vel extēsiōis ipsas cōcessiōes vel
 extēsiōes reuocauerint: si p̄sone sin
 gulares fuerint sentētiā excōicatōis i
 currūt: vniuersitates hō icurrūt sēte
 tiam interdicti quacūqz cōtraria cōsue
 tudine nō obs̄tate.

Quid si clericus p̄ncipalis debitor
 cui occasiōe rep̄salie sūt cōcesse capt^{us}
 est: an hec decretalis habeat locum.
 R̄ndet glo. q̄ q̄dam dicunt q̄ nō: tū
 q̄a hic idē grauāt pro se ipso: et sic
 cessat ratio text^{us} ubi dicit^r: rep̄salias i
 quib^{us} ali^{is} p̄ alio p̄grauāt: tum quia
 cōstō penalīs est restringēda. ext̄ d̄ ele.
 statutū. li. 6.

Quero que sūt p̄sone ecclesiastice cō
 quas nō debet cōcedi. R̄ndz glo. At
 sūt clerici tēplarij hospitalarij cōuersi
 7 deo deuoti. iz. q. i. duo sunt genera
 de sen. exco. prochiano. de elec. sciant
 libro sexto.

Quero utz possint cōcedi p̄ credito
 clerici vni^{us} dyocesis cōn clericos alte
 rius dyocesis. R̄ndz glo. q̄ nō.

Quero an p̄ istaz decretalē corrigat.
 c. dñs deus noster. 22. q. 2. unde cōce
 dūt rep̄salie quādo ciuitas vidicare
 negligit q̄d a suis improbe factū est.
 R̄ndet glo. q̄ nō: sed soluz statuit q̄
 p̄ delicto vel credito alterius contra
 p̄sonas ecclesiasticas cōcedi vel extēdi
 non possint: sed si cōcedāt cō laycos

cū modis a iure pmissis: l3 de quo hic
plene p. Petz.

Quid si .j. mēsem pcessum fuerit ad
actū. l. q. fuerit psona ecclesiastica p
alio pignozata: nūq̄d hec pena hēbit
locum. .j. mēsem. IRūdz glo. q. in sta-
tum pstinū reuocādū erit. .j. mensem
vel h3 Bar. IRenocatio re itegra fieri
debet ateq̄ pcedat ad actum: al3 si
h3 locū hec pena.

De impediētib⁹ officiū cuiuscūq̄ iu-
dicis ecclesiastici. §. 40.

Quā hanc excōicatōez de ipe-
diētibus officiū cuiuscūq̄ iu-
dicis ecclesiastici: q̄a i pncipio
dicit papa q. intellexit q. dñi tpales
faciebāt ista.

Querit Jo. an. vtz sit idēz in puata
psona vt sit locus huic pene: q̄d de
clerico sic agente. IRūdet q. sic. naz l3
sic narret in hñte tpalem iurisdicōez
ostō tñ ē gñalis: dū dicit. statum⁹ ne
q̄s 7 in fine sōdit. si quis nō.

Quero hic dicit q. impediēs officiū
iudicis i cā que de iure vel cōsuetudie
spēdat ad forū ecclīasticū ē excōicat⁹
quero que sunt ille. IRūdeo sūt mltē.
7 notat in. c. cum sit. de fo. cōpetenti
IRūmo cognoscit de sacrilegio: vt. o.
c. cum sit. Sūt 7 alia crimina de q̄b⁹
ecclesia punit tam clericos q̄ laycos:
vt crimē piurij. vt de elec. c. venerabil
Crimen symonie. vt de symonia per
totum. Itēz crimen heresis vt de he-
reticis. c. ad abolēdā. Crimē vsurarū.
vt de vsuris. c. cum tu. 7. c. q̄a i oibus
Crimē adulterij cūz agit ad thori se-
pationē: vt de pcura. c. tue. In his vi-
recte spēdat iudiciū ad ecclesiā. Indi-
recte vt si agat p modū denūtiatiōis

ad pñiam. vt in. c. nouit. de iudicijs.
Et dicit Inno. dicto. c. cum sit. q. ra-
ptores rez ecclesie dicūt sacrilegi. i. 7.
q. 4. c. 7. 7. c. sicut q̄. idcirco ptinet ad
iudiciū ecclīe. iz. q. 2. nulli liceat pñia
7. c. de laycis. Immo etiā si dubium
sit: puta q̄a negz rapinā: tñ cognoscit
ecclesia. i. 6. q. 1. in canonib⁹. 24. q. 3. si
q̄s. vbi etiā dicit q. non solum de
rapina: sed de qualibet etiā oppressiōe
7 nō solū clericorū: sed omniū paupū
cognoscet: imo si de fraude habita in
contractu ecclesie agatur: vlt etiā sine
fraude contrād⁹ null⁹ dicat ecclesia
cognoscit. iz. q. 2. apostolicos: immo
quocūq̄ mō de re ecclesiastica agat
cognoscit ecclesia. iz. q. 2. quicūq̄. Idē
dicit in. c. nouit. de iudicijs. vbi etiā
addit q. crimen pacis fraude pertinet
ad iudiciū ecclesie.

**De compellētib⁹ reassignare be-
neficia 7 detinētib⁹ citatos romā
ne vadant. §. 41.**

Quā hanc excōicatōez de cō-
pellētib⁹ reassignare bñficia
7 detinentibus citatos IRo-
mam ne vadant.

Quero quid si quis laycum citatum
ad apostolicā sedē detinet. IRēspōdet
glo. q. nō habet locū hec pena: q̄a vi-
cit textus ecclesiasticos: si appellatiōne
ecclesiasticorū intelligunt etiā deo
deuoti. iz. q. i. duo.

Sed quid si essent alibi citati. IRūdet
glo. q. nō inciderēt in has penas: licz
quo ad excōicatōez ipsius detinentis
esset locus huic cōstitutōi: sed nō quo
ad alias penas ipsius detenti.

Sed quid si citatus pcurat se capi p
platum ecclesiasticū. IRūdet glo. q. nō
est locus

est loc^{us} huic pene: sed si plat^{us} secl^{ar}is
hoc faciat incurrat exco^municatōez: etiā si
clerico nō itēdit iuriari. (Dan^{us}. n. seua
et iniuriola ē: qā sit iuriā sedi ap^{osto}lice:
ad quā est citat^{us} et toti ordini cl^{er}icali.

4 **S**ed qd si detineat mulieres regl^{ares}
R^{em}det zenzelinus q^{ui} l^{ib} nō dicat in-
currat exco^municatio p^{ro}p^{ter} man^{us} inie^{ct}ōez
de se. ex. venies. et c. de monialib^{us}.

5 **I**tem nota q^{ui} ad penaz exco^municatōis
incurrēdaz sola captio sufficit de sen.
exco. nup. s. pena suspēsiōis et p^{ro}uatōis
a b^{en}eficiis nō habet locuz nisi in trib^{us}
casib^{us}. Primo in capiente: vt captus
b^{en}eficia reassign^{et}. Secundo in illo q^{ui}
citātū ad sedem ap^{osto}licam impediuit.
Tertio in illo qui sic hanc captiōem
sibi pcurauit.

6 **Q**uero quia hic dicit q^{ui} obtenti b^{en}efi-
cijs sint p^{ro}uati: quid de obtinēdis: an
erūt inhabiles ad obtinenda. R^{em}det
S^{er}re. q^{ui} si p^{ro}uant obtētis multo forti^{us}
obtinēdis: magis. n. fauēt iura in reti-
nēdo q^{ui} in querēdo. C. de codi. l. si. s.
de concess. p^{ro}ben. c. si. li. 6. C. de bono
p^{ro}scrip. l. de portati.

7 **N**ota q^{ui} iste suspēsiōes sūt sciēde: qā
etiā occultos ligant in foro p^{ro}uiali.
et est necessaria dispensatio: vt est glo
ordinaria in de. i. in verbo currat. de
hereticis.

De p^{ro}uatiēte religiosū v^{el} cōuersum
§. 42.

Quero circa hanc exco^municatōem. scilicet
de percutiente religiosū v^{el}
cōuersum.

1 **Q**uerit glo. in dicto. c. nō dubiū. de
sen. exco. An cōuersi ecclesiāz secu-
lariū gaudeat p^{ri}uilegio. videt q^{ui} non
vt hic a cōtrario: vbi loq^{uitur} de ueris

ecclesiāz r^{eg}ulariū. R^{em}det q^{ui} si ēderēt
se et sua: siue ecclesie seculari: siue regu-
lari censebūt p^{ro}fone ecclesiastice: et in
totuz translate: et sic habēt imunitatē
ecclesiasticā. i. 7. q. 4. q^{ui} q^{ui}s. qā duo g^{ra}ia
xpianoz. Anū q^{ui} deo dedicatū est:
vt clerici et cōuersi. Aliud vt layci. i. z.
q. i. duo sunt genera: et hanc opionēz
dicit glo. benigniorēz: qā equū est q^{ui}
eoz gaudeat p^{ri}uilegio quoz vitaz et
religionē assūperint de statu mo. re-
colentes: l. 7. Jo. et An. cen. teneat cō-
trariū i. c. dilecta. de ma. et obe. hosti.
tenet q^{ui} nō gaudeat quādo cōuersus
in domo sua manet: vt laycus. ar. de
p^{ri}uile. c. 3. §. de p^{ro}fratrib^{us}. Sed si est cō-
uersus qui tradidit se et sua: et bitum
mutauit: audit horas: viuit honeste:
talis intelligit in totū trāssat^{us} i forū
ecclesie: et gaudent imunitate: et sic in-
telligit. c. q^{ui} q^{ui}s. i. 7. q. 4. et i. li. feudozū
de p^{ri}uile. s^{an}cto. l. vna. ad hoc de p^{ri}uile
p^{ri}uilegia. §. hoc autez. Et p^{ro} hoc facit
ratio quia cōuersus nō dicit q^{ui} retinēz
p^{ro}p^{ri}um: l. 3. dicat in ministerio cōuer-
siōis q^{ui} facit se uersū fm tan infra eo
p^{ro}chianos. Vide Petrum in. c. reli-
giōsus. de senten. exco. libro sexto.

Quid si vn^{us} p^{ro}cutit vnū de tertio or-
dine beati i^{er}osol^{ym}i. Vide. s. §. 36. 2

Quero an mandans occidi clericū
et moriens ante reuocationē mādātū
iurāt iā mortu^{us} exco^municatōē q^{ui}do
nuntius mandatum exequit^{ur}. Vide
R^{em}car. in. 4. di. 18. ar. 5. q. 4. 3

Qualiter intelligat^{ur} enormis inie^{ct}ō
Vide ibidem ar. 13. q. i. 4

De impedientibus officia visitatoz
monialium. §. 43.

Quæ hanc excoicationē. s. de
ipediētib⁹ officiū visitatorū
monialiū seu canonicarū. i.

earū que vniūt sicut canonici seclares

Quero an debeat pcedere monitio i-
pedimētū: vel ecōtra vt sit locus huic
pene. Rñdet glo. q. p. us reārit q. q. s.
impediat officiū: de iñ q. fiat monitio
qua facta: nisi tales ipediētes desisteret
incurrūt excoicatōez: secus si monitio
precedat impedimētū.

Quero an sufficiat monitio generalis
scz q. null⁹ impediāt visitatores. An
reārat p.icularis ⁊ spālis nominatiz
scz amonemus te talem ne impediās
officiū nostrū. glo. non determinat.
zenzelinus tenet q. sufficit generalis
monitio.

Quæ dōctorib⁹ q. sciēt docēt illos q.
dimiserūt habitū sue religiōis. s. 4. 4.

Quæ hanc excoicationē. s. de
dōctorib⁹ qui scienter docēt
illos religiosos: q. dimiserit
habitum sue religiōis. Idēz dicit esse
glo. ⁊ de. de ancha. Si dōctor legat
scholari qui nō dimisit habitū. scz q.
ipse dōctor est excoicat⁹: q. p.icipat i
crimine: ppter qd scholaris est excoi-
catus vt in. c. nup. ⁊. c. si cōcubine. de
sen. exco. Addit ipse Petrus pulchrā
distincōem post Lapū: quia aut reli-
giōsus ingredit studiū cā audiēdi le-
ges vel physicā: aut theologiā v. ca-
nones: siue aliā scientiā nō phibitaz.
p. mo cāu si n. reuertat. j. duos mēses
s. j. Inno. v. audiat semel tm. j. duos
mēses fm. Ihosti. p. c. si. s. hum. extra
ne de. vel mo. excoicat⁹ est ipso facto
taz ipse religiōsus q. ipse dōctor sciēt
ei p.icipās. I hoc hum: etiāz si habitū

nō dimittat. Et ideo sbaudi ad textū
dū dicit habitu suo dimisso maxime:
⁊ hoc quo ad leges ⁊ physicā: secūdū
Archi. etiam si de licentia sui prelati
iplas audiat. s. eo. c. nō magnope. et
c. sup. Specu. In secundo casu dicas
q. si vadit de licētia sui plati ⁊ portat
habitū claz q. nō incurrit aliquā penā
Si autē vadit sine licētia vel etiā cūz
licētia ⁊ habitū non portet ipso facto
incurrit excoicatōis sentētiā: vt hic.
Similiter dōctor qui ei scienter p.icipat
in crimie exquo admittit eū sciēt
nō deferētē habitū. Itēz nota secūdū
glo. q. officiū dōctoris est scholarem
expellere de scholis.

Quid si monach⁹ habet domū iuxta
scholas: ⁊ stando in ea potest audire
lectiōez: ⁊ dōctor scit ⁊ legit: an dōctō
sit excoicat⁹. Rñdet glo. q. nō: q. nō
posset phibere: quin in domo p.pria
moraretur.

Quid si talis monach⁹ nō vult exire
scholas: ad possit ui expelli. Rspōdz
glo. q. nō: q. etiā excoicat⁹ gaudet
p. uilegio: ut cum p.utiens incidat in
excoicatōez: s. q. d. nō. Jo. ber. i. 7. q. 4.
si q. s. deinceps. ⁊ de se. ex. c. cōtingit.

Quid si nō potest expelli. Rñdz glo.
q. dōctor debet exire scholas sicut vi-
cim⁹ qñ excoicat⁹ intrat eccliaz: vt nō.
ii. q. 2. sicut. ⁊ de sen. exco. nup.

Quæ cōtrahētibus matrimoniū in
gradu consanguinitatis. s. 45.

Quæ hanc excoicatōez. s. de cō-
trahētib⁹ matrimonium in
gradu consanguinitatis ⁊ affi-
nitatis phibitis.

Querit glo. qd si cōtrahat q. s. cū ha-
bēte maritū: vel cum iudea: vel cum
pagana

pagana: vel cum cognata spūali vel legali: vel cōtra impedimētū publice honestatis. Rñd3 glo. q. l3 nō teneat matrimoniu: tñ ñ incidit in excōicatioz q̄a in istis casibus nō est expressa.

2 **Q**uid si q̄s cōtrahat. j. gradus cōsanguinitatis vñ affinitatis cū dispēlatōe pape. Rñd3 glo. q. nō est locus huic pene: de qua dispēlatōe nō. de resti. spo. c. litteras. in pñci. 7 de statu. mo. cum ad monasterium. 7 p Jo. an. de voto. c. i.

3 **I**tem nota de eo q. textus dicit sciē q. si q̄s cōtraheret ignorāter. s. ignorātia facti p̄babiliter ñ affedata: puta q̄a nesciebat talem esse suam affinem vel cōsanguineā nō est excōicatus.

4 **S**ed qd si ignorabāt ius nescientes vñ qd ad quotū gradū cōsanguinitatis vñ affinitatis extēderet phibitio iuris tamē bene sciebāt in quo gradu erāt Rñdet glo. q. incidūt in excōicatioz q̄a i grātia facti 7 nō iuris excusat.

5 **S**3 qd si solus vn⁹ cōtrahētū sciēter cōtraxit sciēs se esse in gradu phibito Rñdet glo. q. ille solus ligatur.

6 **S**ed qd si ignorāter a pñcipio cōtrahit: postea supuenit sibi sciētia: et tamē cohabitauit cū cōsanguinea quā accepit. Rñdet glo. q. nō est excōicat⁹: q̄a hec cōstitutio nō punit cohabitatioz vel icesu: s. solū cōtractū matrimonij sicut dicim⁹ in simili q. q. ignoranter eligit indignū: l3 postea sciat nō incurrit penā cōalij positā in. c. cū in cūdis de elec. cū in hoc pōderet initū: vt in c. dubiū. e. ti. 7 pbat hoc ex eo. q. si iudicio ecclesie ab illa diuertē ñ possz de diuor. c. porro. Ifateor tñ q. peccat cogitēdo. de sen. exco. in quiliōi.

7 **Q**uid si cōtrahat cū ea quā credebam cōsanguineā affinem vel monialē: si i veritate non erat glo. remittit ad notata. de se. exco. c. si vñ. 7. c. iaudiētia. De his q. p vim vel metū extorq̄nt absolōnez ab excōicatōe. §. 46.

Quia hāc excōicatōem. s. de his q. p vim vel metū extorq̄nt absolōnez ab excōicatōe.

1 **Q**uerit glo. qd si iniusta erat excōicatio. Rñdet idem. s. q. excōicatus est: q̄a humilit̄ debet petere absolutōem nō p metum cōpellere: q̄a sentētia p̄storis: siue iusta siue iniusta timenda est. ii. q. 3. c. i.

2 **Q**uero de qua suspēsiōe hic loquē. Rñdet glo. indistincte si q̄s cōpellat vel extorqueat absolutōem vel reuocatōez suspēsiōis: siue ab officio: siue a beneficio: siue ab ingressu ecclesie est excommunicatus.

3 **Q**uid si excōicatio est p metū extorta. i. q. q̄s compulit iudicē vt aliq̄e excommunicaret. Rñdet glo. q. valet excommunicatio. ii. q. 3. quatuor. potest tamen per exceptionē elidi: vt ibi notatur. ar. de fur. interdum.

4 **Q**uid si quis intulit metum: tamen iudex p̄ hoc absolue noluit. Rñdet glo. q. talis inferens nō est excōicat⁹

5 **Q**uid si ñ excōicat⁹ intulit metū s. ali⁹ Rñdet glo. q. inferēs excōicat⁹ erit.

6 **S**3 nūqd in p̄dicto casu ipse excōicat⁹ suspēsus vel interdict⁹ incurrit hanc penam: si alius p eo vel eius nomie metū intulit. Rñdet glo. q. sic: si madauit: vñ ei⁹ noie factū ratū hūit. de elec. c. sciant. 7 de sen. exco. cum quis.

7 **Q**uid si absolutor: q. p metū absolue rat postea ratū habuit id qd p metū

fecerat. Irñdet glo. q̄ nihilomin⁹ sūt
excomūcati metum inferentes: quia
textus dicit q̄ est nulla.

8 **S**ed qd si q̄s non inferat metum in
corpore p penā amissionis rez p̄pellat
absolui. Irñdet glo. q̄ est excoīcatus.

9 **S**ed quid si cōpūlit per vanū metuz
de quo timere nō debuit: nūqd habz
locum hec pena. Irñdz glo. q̄ nō. q̄a
talīs met⁹ nō inducit restitutōez: nec
p̄prie appellat met⁹. ff. qd metus cā.
.l. metū. 7. l. se. 7. l. nec timorē. Ille ḡ
metus qui putat iustus ad reuocādū
ea que per illud fiunt facit incurrere
excommunicationē. Alius vero non.

10 **S**ed quis dicit iust⁹ met⁹. Irspōdet
Idē. de an. q̄ met⁹ mortis vel crucia
tus corporis: 7 talis qui possit cadere
in cōstātem viruz qd arbitrio iudicis
relinq̄t: vt nota. C. qd met⁹ cā. l. inē
positas. 7. s. eo. c. cū dilect⁹. vbi glosa
Alh. modis cōsiderat iustū metū ad
recessionē ad. Addit idem Idē. distin
guēdo. Tu dic lat⁹. nā qñqz vult re
scindere qd gestū ē p metuz ex edicto
p̄toris: 7 tūc req̄rit met⁹: de quo p̄di
xi statim. Quādoqz q̄s vult rescindē
fnia vel mēte edicti: tūc sufficit si in p
sona filij vel iuncti inferat. l. isti qdē
.ff. qd met⁹ cā. Quādoqz q̄s vult re
scindere p officiū iudicis: 7 tūc sufficit
metus hēcūdic: l3 ibi nō sit mortis pi
calū vel cruciat⁹ corporis. l. si. s. fi. ff. eo.
Aliquādo inferē metus alicui futuri
euēt⁹: vt in medico qui cā extorq̄ndi
pecuniā morbi leuem aggrauat: 7
tūc rescindit officio iudicis. l. medic⁹
ff. de varijs et extraor. cog. quādoqz
inferē met⁹ cā maioritatis 7 obediētie
7 hoc dupliciter: nam quedā est ma

ioritas absqz publica potestate: vt ma
ioutas que habet a marito in vxorez
7 tūc rescindit officio iudicis. l. i. s.
honorāde. ff. quaz rez actio nō dat
7. l. si. ff. de furtis. Quedā est maiori
tas cuz publica potestate: cui⁹ timore
aliquid gerit: 7 tūc rescindit condi
tione ex lege. vt. C. eo. l. si p ipssionē.

Quero quomodo cognosceat vtrum
metu publice p̄tatis aliqd gerit. Dic
hoc iudicis arbitrio relinquēdum est
ponderatis circūstātijs: an consuevit
esse terribilis 7 similia. vt notat bart.
in. l. de pupillo. s. si quis ipsi p̄toris. ff.
de op. no. nūtia.

Quēdo an met⁹ cōminate excoīcatōis
sit censendus iustus. Dic vt nō. Jo.
an. in. d. c. cū dilect⁹.

Item nota h̄m idētz q̄ sicut req̄rit
metus qui possit cadere in cōstantez
virum ad recessionē adus: ita req̄rit
dulus qui potuerit cadere in pruden
tissimū. Si q̄s ergo inducit fatuitate
ad adum gerēdū: ex hoc nō potest p
tendere se deceptuz dolo: q̄a fatuitas
que est similis late culpe cum dolo al
terius compensat.

De cōpellentib⁹ celebrari in loco
interdicto. §. 4. 7.

Irea hanc excoīcationē. s. de
compellentibus celebrari in
loco interdicto.

Quero q̄a text⁹ dicit q̄ grauis q̄rela
ad papaz puenit q̄ dñi t̄pales cogūt
celebrare in loco interdicto. Quid ḡ
si sunt ep̄i vel ecclesiāz p̄lati. Irñdet
glo. idem. s. q̄ sūt excoīcati.

Quero hic dicit q̄ cogūt celebrari in
in loco interdicto: de quo interdicto
hic loquit. Irñdet q̄ de interdicto a

iure

iure vel ab homine.

3 Qui si est occultus q locus sit interdictus tamē clericus scit: an teneat seruare lz nō sit publicatū. Rñdet glo. q sic. 7 idem tenet Archi. de sen. ex. is q li. 6. qd hūm intelligit Vincen. vbi factum ppter qd esset interdictus loc⁹ esset occultū: secus vbi factū esset publicum: lz nesciret q esset locus interdict⁹: vnde glo. dicit q esset necesse q fieret vna cōstitutō p salute animaz qua puideret q clerici nō tenerent ad obseruationē interdicti lati a iure nisi p̄us fieret illorum declaratio: seu publicatio.

4 Quēo qd si phibeāt excoīcatos exire nō a missa: sed ab alijs diuinis officijs Rñdet glo. q nō est locus huic pene

5 Quēo qd excoīcat illos q phibēt ne excoīcati moniti creāt de qua monitōe loq̄t: an gñali vel spāli. Rēspōd3 glo. q sufficit gñalis monitio: vt post qd facta est phibētes sint excoīcati: si quo ad excoīcatos vel interdictos nō exeūtes req̄rit q nominatim sint moniti vt creāt: qui si postea remanent sūt excoīcati.

6 Quēo quia hic dicit text⁹ q ad papā grauis querela deuenit q qdā cogūt celebrari tempore interdicti: nedū in locoꝝ suoz capellis: sed in collegiati. ecclesijs. Quēo qd si faciūt celebrari in suis oratorijs qbus ex spāli licentia tales potētes cā inanis glorie potius q̄ deuotōis faciūt in aliquo domus sue angulo celebrari: an sit loc⁹ huic pene. Rñdet Lan. q nō.

7 Quēo an tēpore interdicti possint cāpane pulsari ppter p̄dicationē vl̄ grā capituli cgregādi. Rñd3 Lan. q sic.

omodo nō fiat in fraudē.

8 Item nota hic q publice excoīcati et interdicti si moniti nō exeūt cū diuina celebrat̄ incidunt in aliam excoīcatōz 7 sic excommunicatus potest iterū excommunicari.

9 Sed an ligat⁹ plurib⁹ sentētijs possit vna absolutione absolui. Distinguit Lan. q aut qui est excoīcat⁹ ab vno: aut a plurib⁹. Primo casu aut vna sententia aut plurib⁹: si vna aut p̄ vnā cām: aut ppter plures: si ppter vnā cām tūc sufficit vna absolutio p oib⁹ si ppter plures cās: tūc aut constat q ppter quālibet itēdebat singlas ferre sentētijs: aut ppter simul omnes cās aut dubiū ē. Primo casu erūt necessarie tot absolōes quot fuerūt snie. In secūdo sufficit vna absolutio: tūc om̄s cāe exp̄mede sunt in ea: als nō sufficit Si plurib⁹ sentētijs tūc erūt necessarie plures absolōes. ff. de op. no. nū. l. pupillo. Si autē vnaz itēdebat ferre sentētiā sic dicēdo. excoīco anathematizo te: tūc sufficit vna absolutio. ex de iudeis. c. ad liberādā. ff. de accep. l. plurib⁹. Si autem a plurib⁹ iudicib⁹ si omnes habēt vnā iurisdicōez valz absolutio: 7 vna ab vno eoz: dū tam habeat ptātem ab alijs. ff. de off. dele. l. cāz. aut hñt distinctas iurisdicōes 7 tē tot req̄rūt absolōes quot iurisdicōes 7 excoīcatōes. extra de sen. ex. c. officij. 7 dicit ordinario sum excoīcatus a vobis: 7 ab alijs: cuz fuero absolut⁹ a vobis: postea petam ab alijs. De hoc etiam vide Ricar. in. 4. di. 18. ar. 10. q. 3.

De sepeliētib⁹ hereticos §. 48

Q Jca hanc excoīcatōez .l. de

sepeliētib⁹ hereticos ⁊ ceta. Inō q̄ ab
solui nō possūt: nisi xp̄ijs manib⁹ ex-
humauerit: ⁊ locus debet carere ppe-
tua sepultura.

**De grauātib⁹ electores ⁊ q̄ nolue-
rint eligere eos p̄ q̄bus rogati sūt.**
¶ 49.

Quero hāc excōicatōz. s. de his
qui grauant electores eo q̄
noluerint eligere eos p̄ q̄b⁹
rogati sunt.

1 Querit glo. q̄d si sint episcopi q̄ hoc
faciāt. Ir̄ndet q̄ sunt excōicati.

2 Quero q̄a textus hic dicit q̄ q̄ gūat
clericos vel p̄sonas ecclesiasticas: q̄a
noluerūt eligere eos p̄ quib⁹ rogati
sunt: que dicuntur p̄sone ecclesiastice
r̄ndz glo. querit tēplarij l3 n̄ sint clīci.

3 Quero hic dicit qui grauat clericos
vel alias p̄sonas ecclesiasticas: ad q̄s
i aliq̄b⁹ monasterijs ecclesijs: aut alijs
pijs locis spectat electio ad quos ergo
spectat electio de iure cōi. Ir̄ndz glo.
q̄ in collegiata ecclia spectat ad colle-
giū electio. extra de iure pa. c. nobis.
i6. q. vl. cōgregatio. Et si nō est colle-
gium spectat ad patronū. vt in. c. po-
stulasti. de iure pa. Et hoc de iure cōi
nisi aliud inducat de consuetudine. vt i
.c. cū ecclesia: de cā possessiōis: si autē
nō esset collegiū vel patron⁹ p̄ dyoce-
sanū habet ordinari. io. q. i. regenda.
i6. q. 7. omnes basilice. Et hec vera
quo ad electionē plati. De inferiorib⁹
bñficijs notaf. extra de elec. c. cū eccle-
sia vultana.

4 Querit glo. an p̄ces inducāt symōiaz
dic vt. 8. q. 2. illud. 7. q. i. Moyses. et
extra de eta. ⁊ quali. tuam.

5 Item nota q̄ hic dicit q̄ grauantes

electores vel sanguineos casū spālē
in quo pcutiēs laycū est excōicat⁹ ip̄o
iure ad idem de sen. ex. c. quicūq̄. et
de imm. eccle. qm̄.

Quero an gūates eos qui noluerūt
p̄sentare illū p̄ quo rogati erāt: sint
excōicati. Ir̄ndet glo. q̄ sic fauore ec-
clesiaz. Idem dicit in nonella de cō
firmate ⁊ postulare. 7. eo. si postq̄. in
fi. ⁊ q̄d notaf. s. eo. in causis.

**De mittētib⁹ cardinalib⁹ in clau-
positis gratia electiōis pape nūciū
vel epistolam. §. 50.**

Quero hāc excōicationez. s. de
his qui cardinalib⁹ in cōclau
positis gratia electiōis pape
mittūt nūciū vel epistolā vel omnib⁹
vel alicui eoz: ⁊ d̄ loquēte secū secreta
sūm glo. est episcopalis: quia papa nō
sibi reseruauit.

**De redōtib⁹ ciuitatū in q̄b⁹ fuit
celebrāda electio pape q̄ n̄ faciunt
seruari vidēam cōstitutionē. §. 51.**

Quero hāc excōicationez. s. de
redōtib⁹ ciuitatū in quibus
fuerit celebrāda electio iRo-
mani pontificis qui nō faciūt seruari
vidēam cōstitutionem.

Nota q̄ quādō morit⁹ iRoman⁹ pō-
tifer statim audito romani pōtificis
obitu redōr ciuitatis i qua debet fieri
electio corāz clero ⁊ populo vniuerso
ciuitatis ad hoc spāliter cōuocandis
debz p̄stare corpale iuramētū q̄ totū
ordinē illi⁹ p̄stōis diligēter obfauabit.

**Item nota penas quas incurrit si n̄
facit diligēter obfauari: aut si fraudez
cōmittat. Primo est excōicat⁹ ip̄o fa-
cto. Secūdo ē p̄petuo ifamis. Tercio
nō potest habere aliquam dignitatē**

nec

nec aliqd publicum officiū. Quarto feudis et bonis ceteris que ab eadem romana ecclesia tenet: vel ab alijs ecclesijs ipso facto est p̄uat⁹: et reuertūf ad ipsas ecclesias cum pleno iure de eis disponēdi q̄cqd placet ecclesiaruz p̄latib⁹. Quinto q̄ ipsa ciuitas in qua dicta electio fieri debebat sit ipso facto interdicta. Sexto q̄ p̄fificali careat dignitate.

3 **I**te nō. q̄ vltiūte p̄cipit patriarchis archiep̄is ep̄is et aliaz ecclesiaruz p̄latib⁹: et p̄dicatozib⁹ vt exhortent clerum et pplm ad orādū p̄ electōe pape: et put circūstātie p̄sande suaserint ieiunia indicant.

4 **Q**uero que sunt illa q̄ obfuarī debēt post mortem sūmi pontificis ad que obseruari faciēda tenet oīs ciuitatis in qua moritur papa. R̄spondeo plura. Primo q̄ si papa moriē in ciuitate i qua cū sua curia residebat cardiales q̄ fuerit in ciuitate ipsa p̄ntes teneāt expectare absentes per .io. dies tantū q̄bus elapsis siue absentes venerint: siue nō: ex tunc omnes eneniāt in palatio: in quo idem pontifex habitauit cōtenti singuli vno seruitore clerico vel layco put elegerint. Illi autē q̄ manifesta necessitate cogūf possunt duos habere seruitores put elegerit siue clericos siue laycos. Secūdo q̄ i in codē palatio vnum cōclauē nullo intermedio pariete seu alio velamine: puta cortinaz omnes habitēt in cōcl. Tercio q̄ dictū cōclauē ita claudatur ex omni parte q̄ nullus illud iurare valeat vel exire nisi q̄ reliquat adit⁹ ad secretā cameram p̄ necessitatibus ipsoz cardinaliuz corp̄alib⁹: puta pro

supfluo pondere deponēdo fm̄ De. .A. de testa. l. antiquitas. Quarto q̄ null⁹ possit ad eos accedere v̄l secrete loqui: et ipsi cardinales nō debēt t̄les audire: nisi aliq̄s vellet loqui aliquid de his que p̄tinēt ad electiōē: puta si esset aduocat⁹ iurispit⁹ religiosus vel tabellio fm̄ glo. qui de volūtate oīuz cardinaliū ibi p̄sentium vocaretur. Quinto q̄ nulli ex cardinalib⁹ liceat emittere nūciū v̄l scripturā v̄l secrete loqui: als ipso facto sniaz excoīcatōis incurrit. Sexto q̄ in cōclauē predicto vna fenestra cōpetēs dimittat p̄ quā ipsi cardinales ad vidēz necessaria possint cōmode ministrari: cōpetens dico fm̄ glo. ita q̄ p̄ eam intrare vel exire nullus possit. Septimo q̄ si .j. tres dies post q̄ cōclauē dicti cardinales intrauerint nō fuerit facta electio pape p̄ spaciū q̄nqz diez imēdiate sequētiū: tam in p̄adio q̄ in cena non habeāt nisi ferculū. Octauo q̄ si post istos q̄nqz dies adhuc nō fuerit facta electio: tūc tantū ministref eis panis et vinū et aqua: donec sit facta electio. Nonno q̄ p̄edēte dicta electiōe cardinales nihil possint p̄cipe lucri de camera pape: nec aliud lucz v̄ndecūqz pueniēs ipsi ecclesie: s̄ ille cui om̄ssa est custodia camere pape debz omia lucra seruare futuro pontifici. Decio q̄ si aliqd lucri de camera pape p̄edēte electiōe p̄cipiat: ex tunc sit suspēf a p̄ceptōe reddituū suoz b̄nficiorum quousqz huiusmodi lucra restituant. Undecimo q̄ cardinales nō debent se interim de alio negotio impedire nisi forte supueiat adeo vrgēs necessitas q̄ oporteret p̄uidē de defēdēdo

aliquam terrā ipsius ecclesie: vel nisi eueniret aliud tam euidē et tā graue piculū q̄ omnes cardinales cōcordit iudicaret puidendū esse. Duodecimo q̄ si aliquis cardinaliū dictū cōclauē nō intrauerit. j. io. dies: aut postquā intrauerit absq̄ manifesta cā infirmitatis exierit: tunc nō possit ulterius ad electionē admitti. Tertiodecimo q̄ si aliquis ex cardinalibus infirmaret potest sine eo ad electionē per alios pcedi: et cessante infirmitate debz ad mitti. Quartodecimo q̄ si cardiales absentes. j. terminū. io. diez supuenerint: anteq̄ electio facta sit intus admittant ad electionē faciendā cū moderamine seruientiū et cum clausura cibo et potu sicut p̄dictum est. Quintodecimo q̄ si papa morietur in comitatu siue in territorio illius ciuitatis in qua erat cum sua curia: tūc cardinales in dicta ciuitate debēt cōuenire p̄ electōe faciendā: nisi forte esset interdicta vel rebellis romane ecclesie: quo casu in alia viciniore cōueniāt que non sit rebellis v̄l interdicta cū clausura et alijs modis supradictis. Item nota q̄ cōstitutio similis fuit facta p̄ Celestinū sed fuit renocata p̄ Adrianū sine consensu cōcilij qd̄ facere potuit papa de plenitudine potestatis: cū sit sup̄ omnia cōcilia. extra de electōib⁹. c. significasti quam Bre. cōfirmavit h̄m glo. Item nota h̄m glo. q̄ est sp̄ale in electione pape q̄ cardinales absentes nō citant̄: sed expectant̄ p̄ decē dies: secus in alijs electionibus.

6 Sed pone q̄ cardinales q̄dam sunt absentes: et ita remoti q̄ nullo modo possent venire. j. decē dies ad locum

ubi debet electio celebrari: nūqd̄ poterunt presentes statim ad electionē pcedere: v̄l ante lapsū spaciū horz decē diez. R̄ndet glo. q̄ nō. nā possz esse q̄ absentes audietes de infirmitate pape: vel alia cā venire ceperant ante mortem: ita q̄. j. decē dies a morte erūt in loco.

7 Item pone q̄ aliquis Cardinalis non debito tempore expectatus vult agere de contemptu: vtrū possit. R̄ndet glo. q̄ non: si electio facta fuit ab omnib⁹ alijs vel a duabus p̄tibus eo non computato.

8 Quero hic dicat q̄ p̄sentes teneant expectare absentes p̄. io. dies quibus elapsis omnes p̄sentes debēt ingredi ad electionē. Quid ergo si isti p̄sentes essent pauciores q̄ tertia ps. R̄ndet glo. q̄ possūt eligē: nā illud qd̄ dicit q̄ si elect⁹ a pauciorib⁹ q̄ a duab⁹ p̄tibus cardinalium gerit se p̄ papa sit excoīcat⁹. vt in. c. licet. de elec. intelligit̄ de duabus p̄tibus. s. p̄sentiū.

9 Quero que sit necessitas qua cardinalis possit habere duos seruitores in conclau. R̄ndet glo. puta quia podas gras habz ita q̄ necesse habz p̄ duos seruitores sustētari vel portari: v̄l alia simili causa.

10 Quid si cardinalis ppter infirmitatē nolens inclusus stare renuntiat voci sue: nūqd̄ valet renūtiatio: et nūquid rediens admitteat. R̄ndz glo. f. hosti. cui hoc de facto cōtingit q̄ penitens et rediens admittendus est: de his tamē que medio tempore facta sūt cōqueri non potest.

11 Quero pone q̄ absens cardinalis venit post diez octauū post diē clausure vel a

vel a die inclusure: ita q̄ cardinales i-
dusi tūc nō habēt: nisi vinū ⁊ aquā ⁊
panem: vt dictum est nūq̄d iste supue-
niēs statim compellit suscipe ipsoꝝ
vitam. Rñdet glo. q̄ sic. l. 3. nō fuerit i
culpa: quia sepe sine culpa quis puni-
t̄ ex cā de re. iur. sine culpa.

iz **Q**uid si papa morit̄ i mari vbi debēt
cōuenire cardinales ad electōz. Rñdz
glo. q̄ debēt cōuenire in ciuitate per
quam locus ille maris distinguitur:
puta si vocat̄ mare pisanū debēt con-
uenire pisis: si autē nō distinguit̄ p
aliquam ciuitatem debent cōuenire
viciniori.

iz **Q**uid si electō pape sit facta i ciuitate
interdicta. Rñdet glo. q̄ valet.

i4 **I**tem nota fm glo. q̄ cardinales te-
nēt eligere idoneū: l. 3. dicam q̄ nulla
exceptio admittitur cōtra electum a
duob⁹ p̄tib⁹: vt. s. eo. c. licet.

i5 **Q**uid ergo si laycum illitteratuz eli-
gāt. glo. remittit ad notata. i. c. si q̄s
pecunia. 79.

i6 **I**tem nota cautelā adhibēdam circa
cōclauē h̄z. De. vt habeat vnū accessū
⁊ nullū mediū parietem siue velamē
Meliorē cautelā adhibet iuriscōsult⁹:
cū mulierez dicētem se p̄gnātem tpe
ptus iubet in cōclauē poni: ⁊ caute cu-
stodiri ne supponat̄ ptus quē postea
se pepisse dicat: vt sic mariti sangui-
neos a successiōe excludat. l. i. s. de in-
spiciēdo. ff. de v̄. l. i. spiciēdo. vñ nota
posse cōmitti fraudē ppter velamen
mediū qd facit ad questionē q̄ si iter
testes ⁊ attestatores ē cortina i medio
ita q̄ audiūt voces eius: sed nō vidēt
q̄ nō valet testamētuz: nec depositio
testiū deponētū de auditu ⁊ nō d̄ visu

vt notat Cy. in. l. i. nō spali. E. de te-
stamētis. ⁊ p Bar. in. l. sūma. s. idem
labeo. ff. de aqua pluuiā arcēda.

De his q̄ vocāt ad dirigēdas mo-
niales in electōibus. s. 52.

Quia hāc excoicationez. l. de
his qui vocāt ad dirigēdas
moniales in electōib⁹ ab eis
faciēdis: nisi abstineāt ab his per que
inter eas posset in ipsis electōib⁹ oriri
discordia vel orta nutriri.

Quero q̄ sūt isti qui possūt incidere i
hāc excoicationē. Rñdz glo. puta re-
ligiosi cōsiliarij aduocati discreti viri:
q̄ vocāt ad dirigēdas moniales circa
modū electōis ab ipsis faciēde.
Sed quero q̄a hic dicit̄ h̄z: qd si voca-
rēt mulieres religiose vel alie discrete
an si cōtrafacerēt iciderēt excoicationēz
Rñdet glo. q̄ sic.

Item nota q̄ hec pena habet locum
nedū in his qui vocāt ad dirigēdas
moniales regulaz approbatarum in
eaz electōib⁹ faciēdis: sed etiā i his q̄
vocāt ad dirigēdas illas que n̄ renū-
tiāt p̄p̄is: nec faciūt p̄fessionē regu-
larem in vna de regulis approbatis:
sed viuūt sicut canonici seculares i se-
cularibus ecclesijs nisi abstineant a p̄-
dictis.

De electōib⁹ ⁊ electis ad regimē
vrbis Rome cōtra. c. fūdamēta.
s. 53.

Quia hāc excoicationēz. l. de ele-
ctōib⁹ ⁊ electis ad regimen
vrbis rome cōt. c. fūdamēta
de elec. li. 6.

Nota q̄ in p̄ncipio dicti capli vsque
ad s. p̄inde. ponit̄ ratio quare facta
fuit hec cōstitutio et excoicatio. scz q̄

null^{us} notabilis p^{er}minetie potestatis
et dignitatis eligat in senatores. s. ne
cum sua potestate possit sibi dicta urbem
v^{er}pare et subiugare ecclesiam et romanum
pontificem: sicut fecit Coradin^{us} q^{ui} de
venenosa radice frederici quodam
romani ipatoris colubri totuosi iusto
ecclesie iudicio improbatu p^{ro}disse vide-
bat in regulam q^{ui} ad exterminum ro-
mane ecclesie manifestis iudicijs: vna
cu^m suis fautorib^{us} aspirabat. Secundo
statuit q^{uod} null^{us} inferioris dignitatis
a p^{re}dictis eligat ultra annum in senatores
ne habeat cam acq^{ui}redi in ea potestate
et p^{ri}ncipatu: quo velit postea sibi eius
p^{ro}rium subiugare.

¶ Nota etiam penas: q^{ui}a p^{ri}mo electio est
nulla. Secundo incurrunt exco^mmunicationem
tam electores q^{uam} electi cu^m d^{omi}nibus eis
auxiliu^m consiliu^m vel fauore. Tertio q^{uod} si
tales electi se imisceant uel consentiant
electioni sunt p^{ri}uati vna cu^m suis posteris
omnib^{us} feudis p^{ri}uilegijs libertatibus
imunitatib^{us} gratijs et honoribus que
tenent ab ecclesia romana: vel ab alijs
ecclesijs et reuertant ad ipsas ecclesias
a d^{omi}nibus tenebant. Quarto q^{uod} oia facta
ab istis in dicto officio sint nulla.

Quinto q^{uod} iudices et tabelliones q^{ui} au-
thoritate tali electioni interpoluerint: v^{el}
instrumenta fecerint sint p^{ri}uati digni-
tate et officio suo. Sexto q^{uod} non possunt
absolui a dicta exco^mmunicatione: nisi p^{er} Ro-
manu^m pontificem: vel de ei^{us} licentia sp^{iritu}ali.

¶ Item nota q^{uod} ciues romani possunt esse
senatores vel patricij urbis rome: du^m
modo non ultra annum etiam si fuerint fra-
tres vel nepotes vel filij dictor^{um} p^{ri}nci-
pum: vel etiam si habuerint dignita-
tem vel titulu^m comitat^{um} baronie: vel

alterius tituli: dummodo dicta potestas
sit extra territoriu^m rome: nisi esset
multu^m notabilis et excellens potentia:
ad quam ratio hui^{us} constitutionis possit
merito extendi.

¶ De magistris et scholarib^{us} bono-
niensibus conducib^{us} hospitia ante
tempus. §. 54.

¶ Irea hac exco^mmunicatione de ma-
gistris et scholarib^{us} bononie
q^{ui} ante temp^{us} condu^mtionis adducunt
alio^{rum} magistror^{um} vel scholariu^m hospi-
tia sine ipso^{rum} consensu.

¶ Quero an locatores incurrunt in exco^mmuni-
catione q^{ui}a solu^m videtur dicere de condu-
centib^{us}. Respondetur An. de bu. q^{uod} doctores
co^miter tenent q^{ui} ligent: q^{ui}a p^{ar}ticipant in
delicto p^{ro} quo condu^mtor est exco^mmunicat^{us}:
q^{ui}a iste non condu^mceret nisi locaret: v^{el} p^{er}
regula. c. si concubine. est exco^mmunicat^{us} lo-
cator. Sed videtur q^{uod} hec constitutio co^m-
tineat iniquitate si non est licitu^m interpellare
locatorem vt locet ante temp^{us} finitu^m
ia^m erit apta via ad eludendu^m locatore^m
q^{ui}a si expectabit temp^{us} poterit esse q^{uod}
recedet ille qui ibi habitat: et tunc sic
remanebit vacua. dicit Jo. an. imagi-
nandu^m esse q^{uod} erat certum temp^{us} in
medio locatois q^{uod} erat determinatu^m
s^{ecundu}m consuetudine^m ad interpellandu^m loca-
tores: vt hic in bononia in medio au-
gusti: modo ante istud temp^{us} locatois
faciende: non dico facte non erat licitum
interpellare post hoc temp^{us}: sic et hoc vo-
luit hec decretalis.

¶ Quero an hec constitutio astringat lo-
catores ad locandu^m secundo anno. Respondetur
An. de bu. s^{ecundu}m hosti. q^{uod} non: dummodo
locet elapso tempore condu^mtionis s^{ecundu}m
q^{uod} declarat Jo. an. aut facere non pot^{est}

sine

sine cōsensu inq̄lini: hec autē cōstitutō
nihil dicit de necessitate locādi i scō
āno. Dicit tamē Hosti. q̄ si nouus
inq̄lin⁹ vult p eodem p̄cio quo anti
quus est p̄ferendus antiquus: sicut vi
cim⁹ in locatōe p̄dioꝝ fiscalīū. An. d
but. dicit q̄ hoc de iure nō ē determi
natū q̄ quis cogat locare in secūdo
āno: saluo q̄ in p̄dijs fiscalib⁹. Est tñ
xum q̄ ex quadam vrbānitatē pōt
deberz antiquo q̄ nouo locare: 7 q̄ si
dicit facere iniuriā lato sūpto voca
bulo: si omisso antiquo locat nouo p
eodē p̄cio: sicut dicit in emphiteota
vt notat i. l. i. de p̄uile. credi.

3 **Q**uero an hec cōstitutio in alijs scho
laribus sit seruanda sicut Bononie:
ita q̄ sit seruāda ḡnāliter in quolibz
studio. hosti. dicit q̄ sic: q̄a al⁹ frustra
torie fuisset hic posita: q̄a suffecissz cō
stitutio legati. Item q̄a olim erat in
suprascriptōe episcopo Bononie. qd
est remotū: ergo papa voluit esse cōsti
tutionē ḡnālem. Item q̄a eadem est
ratio igit in omnib⁹ debet esse idem
ius. l. actio. de xbo. obli. 7 de cō. trās
lato. Item q̄ sit ḡnālī patet quia est
clausa in corpore iuris: 7 de bononia
loquat: vt instituta de iure natura.
gen. 7 ciui. s. si qd p̄ncipi. Itēz quia
fūdata est sup bono publico et cōi: tñ
cōiter doctores tenēt oppositū. Item
dicit Jo. an. q̄ est localis: vt patet ex
x bis ipsi⁹ cōstitutōis: 7 hoc dicit An.
de bu. tenēdū. s. q̄ sit localis solū Bo
nonie seruāda: 7 nō ḡnālī.

4 **Q**uero an sufficiat episcopo bononie
facere legi p scholas. Rñdet An. de
bu. q̄ nō: quia est cōis audiētia oīum
scholarīū: debent ergo in ḡnālī pgre

gatione scholarīū publicari: de quo
nihil fit.

Quero an hec cōstitutio sit ferenda
vel late sententie. Respondet An. de
bu. q̄ est late.

Quero an hec cōstitutio extendatur
ad scriptores. Rñdet An. de bu. q̄
credit q̄ nō: quia hec cōstitutio est pe
nalis: ideo nō debet extēdi. Item q̄a
in scriptura appellatōe scholaris non
cōtinet scriptoz.

**De p̄cipatē cū excoīcato a papa
in diuinis. s. 55.**

Quero an hec cōstitutio sit ferenda
vel late sententie. Respondet An. de
bu. q̄ est late.

Nota q̄ ad hoc vt hanc excoīcatōem
incurrat talis p̄cipās quinqz requiē
fm An. de bu. Primo q̄ p̄cipās sit
clericus. Secūdo q̄ p̄cipans fiat ex
certa sciētia. Tertio q̄ spōte. Quarto
q̄ excoīcatio sit papalis. Quinto q̄
excoīcatio sit in diuinis. Et ita tenet
An. de bu. q̄ in omnib⁹ istis cōcurrē
tibus p̄cipās in diuinis sit excoīcat⁹
7 ideo facit pulchrā distinctōēz dicens
Tu dic q̄ p̄cipās cum illo qui est ex
coīcatus cum p̄cipatib⁹ incurrit ma
iorem excoīcationē. Idem de cōicātē
in crimine pro quo est excoīcat⁹. s. q̄a
incurrit maiorem excoīcatōēz. Idem
de cōicātē in diuinis omnib⁹ illis
q̄nqz cōcurrētib⁹ de q̄bus p̄dixi que hic
in textu enumerāt. Concordat host.
Jo. tamē tenuit q̄ cōicās excoīcato i
diuinis non distinguēdo inter papā
7 alios incurrat maiore: secus si cōicat
in alijs q̄ in diuinis: puta comedēdo
loquēdo dormiēdo. Ita notat. ii. q. 2
c. si quis ep̄s in concilio. Itēz notat

textū de hbo ad hbu: vt discernere
possis opinionū diuersitatē qui dicit.
Significauit nobis ⁊ ceta. Alex. cle-
ricos q̄ scienter et spōte p̄cipauerūt
excōicatis a nobis: et ipsos in officijs
recepūt eadem excōicatis sentētia n̄
dubitam⁹ inuolui: quos etiam p̄ ab-
solutōis b̄ficio habēdo ad nos vo-
lum⁹ cū litteraz tuaz insinuatōe re-
mitti. Ric. in. 4. di. 18. ar. 6. q. 3. vna
cum ihosti. tenet q̄ sciēter p̄cipāl in
diuinis cum excōicato a papa nomi-
natim incurrit eadē sētētia.

De p̄cipate cū excōicato neduz a
papa ē a quocūq; i crimie. §. 56.

Quā hāc excōicatōem de p̄-
cipate cū excōicato nedum a
papa: sed a quocūq; i crimie
p̄t qd ē excōicat⁹ incurrit excōicatōz
maiorē.

Nota h̄z An. de bu. in dicto capitulo
si cōcubine. q̄ hoc intelligit post latā
sētētia. s. quādo p̄cipat excōicato p̄
latam sētētia: secus si āte: ⁊ hoc i excōi-
catōib⁹ ab homie: secus a canone tūz
iam sit lata sentētia tempore facte cō-
stitutionis.

Sed qd si p̄cipat in locutōe oratiōe
dormitōe ⁊ similia. dic q̄ incurrit ma-
iorē: vt in .d. c. nuper

Item nota h̄z An. de bu. in .d. c. nup.
q̄ illud qd dicit q̄ p̄cipās excōicato
in crimine dādo ei filiū auxiliū ⁊ ce.
intelligitur de filio directe dato ad
crimē: p̄pter qd agēs est excōicatus:
puta dat filiū ad clericū h̄berādum
secus si dare in facto: pro quo talis
excōicatus nō fuisset. Item dicit q̄ si
ego do tibi auxiliū filiū ⁊ fauorē p̄n-
cipaliter p̄ delicto p̄ quo tu nō incur

rebas excōicatiōem q̄ p̄pter hoc in
quādam cōsequētia delictū cōmittas
p̄pter qd incurras excōicatiōem: non
p̄pterea ego incido in excōicatiōem.
Exēplū ego p̄sto tibi auxiliū filiūz
⁊ fauorē vt aggrediaris quendam
laycum: ⁊ illum offendas: tu vadis: ⁊
illo aggresso nedū laycū: s. ⁊ clericūz
offēdis: modo q̄q; tu sis excōicatus:
certe nō ego: q̄a meū cōsiliū directe n̄
itēdebat ad p̄uissioem clerici. Idem
esset si dare cōsiliū vt aliquā rem
auferres: certe si in ablatiōe ipsi⁹ offē-
deres clericum nō essem excōicatus:
quia meū filiū n̄ fuit directū ad hoc
⁊ sic patet q̄ quo ad hoc vt p̄cipās
criminoso in crimine incidat in excōi-
catōz: necesse est q̄ directe p̄cipet in
illo crimine: ex quo mittēs incurrit
excōicatiōem. Possūt etiam intelligi
p̄dicta: put sētūt doctores quādo n̄
p̄cipat in crimie dānato: s. dānādo
q̄ tūc p̄cipās in tali delicto non sit
excōicatus. Exemplum p̄beo tibi cōsi-
liūz in tali crimine: p̄pter qd tu mit-
tēs nō incurris excōicatiōē ip̄o iure
sed bene p̄pter tale delictū potes exco-
municari: modo si postmodū excōice-
ris: nūquid ego qui p̄beo cōsiliūz in
p̄dicto crimine ero excōicat⁹: certe nō
q̄a auxiliūz nō fuerat p̄stitum directe
super facto dānato: vt iurreret excōi-
catio quia requirit iste tex. in .c. nup. qd
s. factum sit dānatum ⁊ nō dānādū
Item hic videt tenere An. de bu. et
Inno. q̄ i ista p̄cipatiōe dādo filiū
auxiliū ⁊ fauorē: nō distinguitur
an al⁹ esset factur⁹ vel nō: q̄a fm qd
dicit glo. nō refert an de bono malū
vel de malo pessimū quis efficiat. ff.

de ser.

de ser. co. l. i. §. q. igit. de hac materia habet in regula iuris: nullus ex consilio li. 6. et ibi dicit Jo. an. tamen ibi dicit quo ad pene q̄titatez: placet sibi illa distinctio per ea que habet in. c. sicut dignu. de homicidio. Bar. idem in. l. nō. si manifesto. ff. de iniurijs.

De his qui procurant q̄ conseruatores dati se intromittat de his que eis nō licet. §. 57.

Quæ hanc excoꝛcatōem. l. de his qui procurat q̄ conseruatores dati se intromittat de his que eis nō licet.

i Nota q̄ conseruatores quādoq̄ dant a papa et possūt soluz cognoscere de manifestis iniurijs: vt in dicto caplo. i. de offi. dele. vñ si de alijs q̄ de manifestis iniurijs se intromittat sciēter seu ad alia que iudicalem indaginez erigūt suam extēderint ptatē: eo ipso p̄ vnum ānum ab officio sūt suspensi. Pars hō que hoc pcurat sententiaz excoꝛcatōis incurrit: a qua nō pōt ab solui: nisi ei quem sic fatigauit idebite p̄mo satisfaciāt integraliter de expēb vt in. c. si. eo. ti.

z Quæro qui dicūt conseruatores. Rndz glo. dicto. c. i. q̄ conseruatores possunt dici episcopi qui habēt seruare et de fendere viduas pupillos et orphanos ab oppressionibus et iniurijs. extra de fo. com. c. ex pte. et c. ex tenore. 87. di. c. i. et. z. et. z. q. 5. administratores. Et scire debes q̄ isti conseruatores interdum dātur vt aliquos defendant cōtra latrones vel p̄dones: interdū contra eos q̄ eoz p̄uilegia s̄fringūt vt ea faciāt obseruari p̄uilegiatis infdum latius: vt defēdāt ab iniurijs et

offēsis: et i nullo dictoz casuū habēt iudicalem indaginem. i. nō possunt pcedere p̄ viam iudicij: vt dicto. c. si. De manifestis ergo solum habēt cognoscere: et intellige manifesta illa q̄ notoria sūt: et ita patētia q̄ nulla probabili tergiversatōe celari possunt: vt de ver. sig. c. ex pte. v. c. vl. de coha. cle et mulierum.

Sed quid si neget offēsa notoria. Negatōe enim videt res fieri dubia. Et quib⁹ ad libertatē pclamare non licet. l. 3. Dic q̄ bene pbatōes recipiet conseruator. l. an factum sit notoriū: vt sic videat: an sua sit iurisdicō. ff. de iudici. l. si q̄s ex aliena. et de rescrip. c. sup litteris: als enim istoz officium esset inutile: et si inueniet factū notorium pcedet: als desistet. nō enī hz ptatē defēdēdi simpliciter iniuriāz sed qualificatā notoriā. Sic ergo conseruator habet vocare reum: et si confiteat factum bñ quidem: et si negat sup notorio pbatōes recipiet. Si autē confiteat factum: et dicit se illud suo iure fecisse: dicūt qdam q̄ vltērius se intromittere nō debet. Alij cōtra dicētes q̄ pbatōes recipiet sup notoria offēsa: ad hoc in. c. bone. de elec. alias facile esset conseruatorz officium deludē. vñ si videat conseruatori p̄babilis negatio nō pcedat. als puniat sicut notorium.

Quæro an conseruator nedū offēsa: iaz possit punire si etiā infēdā. Rndz glo. q̄ sic.

Quæro quia in. c. si. dicitur sciēter se intromittat nisi de manifestis iniurijs qd ergo si per ignorantiaz iuris hoc faciunt vel p̄ ignorantiaz crassaz vel

affectedatā. Respōdet glo. q̄ in excōica
tione incidūt. de re. in. ignorantia. ext̄
de tēpo. or. eos. de clande. de spō. c. i.

60 Quero q̄a hic dicit q̄ si isti conserua
tores se intromittāt p̄ter q̄ de mani
festis iniurijs sūt suspēsi ab officio: nū
quid etiā a bñficio. Respōdet glo.
q̄ sic. q̄a est cī sequela. 22. di. c. p̄ter.
8i. di. c. si qui.

70 Quero utrū ali⁹ q̄ papa possit dare
istos cōseruatores. Rñdet Idetr⁹ de
ancha. secūdū Jo. an. in nouella. q̄ et
legat⁹ potest cū sit ordinari⁹. de off.
le. c. 2. si potest p se ergo per alium vt
in reglā pōr q̄s. li. 6. Et ita refert de
facto fecisse quēdam legatū. Ex qua
rōne sequit⁹ q̄ quilibz ordinari⁹ possz
in sua dyocesi tales cōseruatores creare
fm Jo. an. 7. eo. c. si. super vbo dietā.
Allegat tamē aliqua iura civilia que
phibēt hoc fieri. s. loci cōseruatores cō
stitui: vt i autē. vt iudi. si. quoqz suffra.
S nulli quoqz iudici. 7. s. interdici⁹
col. 2. 7 de mādā. p̄ncipi. s. eos autez.
col. 2. 7 in autē. vt nulli iudici liceat
habere loci cōseruatores in p̄nci. col.
9. nā vt dicit text⁹ in dicto. s. interdi
cimus. magis isti cōseruatores erant
fures 7 violēti: q̄ illi quos a talibus
cohibere debebāt. Ex qua ratione et
alijs cōcludit Jo. an. in vbo dietā. q̄
equū est cōsentire 7 cōcludere tales cō
seruatores per solos romanos pōtifi
ces dari posse qd pbat. c. i. 3. off. dele
dum dicit cōcedim⁹. 7. c. si. 7. eo. vbi a
sede apostolica cōcedit⁹: 7 ad hoc p̄stat
argumentum de off. or. c. i. 8. nec p
eo. li. 6.

Q De eo qui fingit aliquē casū p̄pter
quē aliquis iudex vadat vel mittat

ad aliquam mulierez pro testimo
nio. s. 58.

Q Irea hanc excōicatōem. s. de
eo qui fingit aliquē casū
p̄pter quē aliquis iudex va
dat vel mittat ad aliquam mulierez
pro testimonio.

Nota rōne quare fuit facta hec excōi
catio posita in p̄ncipio text⁹ quia nō
cōuenit mulieres euagari sup palatia
nec viroz cetibus cōmisceri. Et glo.
addit q̄ p̄culosa est sexuū cōmixtio. 18
q. i. diffinim⁹. et ideo hic phibz papa
q̄ mulieres nō debeāt p̄sonaliter ad
iudiciū ruocari vel inuite trahi causa
ferēdi testimoniū nec auctoritate lit
teraz apostolicaz vel legatorz ipsi⁹:
vel alia quacūqz: sed cum necessariuz
fuerit testimoniū earūdem: iudex ex
pensis p̄tis cui incūbit p̄batio trans
mittat ad eas tabellionē: vel aliā p̄so
nam idoneaz: puta fm glo. p̄lbytez
vel alium virum honestum corā quo
iurēt: 7 ibi erit tabellio: 7 citabitur ps
aduersa: vel si casus occurreret q̄ iure
phibēte receptō testiū alteri nō possz
cōmitti: tūc iudex debet p̄sonaliter ad
eas accedere: vel si iudex sit p̄sona no
tabilis: puta ep̄s quem p̄ reuerentiā
episcopalis dignitatē ad mulierculas
accedere non decet tunc etiā debēt
mittere.

Item nota fm glo. in eo q̄ dicit iui
tas trahi: q̄ si volētes ire volūt: 7 nō
coacte ad testimoniū ferēdū nō incur
rit hec pena. Et in hoc autē differūt
religiose de q̄bus statim infra: quia
etiā si vellent ire ad iudiciū non
possunt.

Quid de matre tutrice filioz. Rñdz 3
De. de

De. de an. credo qd p se ipsam possit
si voluerit in iudicio esse. Dicit qd cum
tutela sibi deferat a lege tanq legiti-
mam administratione habes potest
rem in iudicium deducere. de appell.
.c. sua nobis.

4 **Q**uerit Jo. an. utz hec pea heat locu
in iudice layco. Respondet qd sic.

5 **I**tem nota fm euz qd si qs pcurator
vel pars nominat aliquam mulierem in
testem: vel fingit casum aliquem: di-
cendo talem esse suu debitoru in cetu
de qua re testis est talis mulier: et hoc
facit ad hunc finem ut iudex vadat vel
miciat ad eam p testimonio excōica-
tus est.

6 **Q**uero an eo ipso qd quis fingit con-
istam cōstitutionem sit excommunicatus?
Respondet Jo. an. qd nō. imo expedit qd
iudex produxerit eaz ad effectū cūdo
vel mittendo ad eam: quia vba sunt
intelligenda cū effectū: ut in .c. relatu
de cler. nō res.

De eo qui absolutus fuit in articulo
mortis: ut adueniente sanitate repre-
sentet se. §. 50.

Quia hac excōicatione. scilicet
de eo qui absolutus fuit in ar-
ticulo mortis: vel alio impe-
dimēto: si adueniente sanitate: vel alio
impedimēto cessante non se p̄sentat:
cū modo poterit reinadit in eadē.

i **Q**uero quomodo intelligit illud cō-
mode. vide supra exco. z. §. 35. Nota
etiam hic glo. enumeratē oēs casus ex-
cōicationū positos in hoc li. 6.

2 **I**tem nota qd ppter iustū impedimētū
potest quis absolui ab alio qd ab eo a
quo de iure fuēat absoluedus. Imminēs
autem p̄culum mortis dicit iustum

impedimētū: etiam si imineat aliter qd
per infirmitatē puta timer hostem ca-
pitale: vel est obsessus: vel in manib⁹
p̄donis vel tyrāni vel est nauigatur⁹
p̄culoso nauigio vel patit naufragiū
vel itur⁹ ē p loca p̄culosa. ff. d. dona.
cā mortis. l. tertia. cum. l. sequenti.

Sed hic querit utz illa absolutio que
conceditur ppter iustū impedimētū
potest fieri ab alio qd ab eo qui debet
an habeat locū in excōicatis alia rōe
tracta aliter qd per iniectionē manuū
Respondet De. de ancha. fm Inno
qd habet locū solū in excōicatis ppter
manuū iniectionem: sed si alis sit exco-
municatus a iudice vel a iure: et absolui
possit in mortis articulo. ar. de sen. ex.
.c. a nobis. z. in fi. tamē in alijs casib⁹
qui ponūt in .c. q̄uis. de sen. ex. nō hz
locum: sed tātūz ab excōicatore vel ab
illo ad quem spectat absoluendi sunt
et ita notat supra. c. q̄uis. in nouella.
Et hic in nouella Jo. an. dicit qd iste
textus facit contra istam opinionem
dū dicit ab alio absoluitur: et §. ḡnālīf
dixit ab homie vel a iure: et sic de alia
etiam excōicatione qd de illa que per
manuū iniectionem infligitur locūz
habet illa absolutio ppter iustū impe-
dimentum pueniēs ex multis causis
ut dicto. c. ea nō scit. et c. q̄uis. et c. qd
de his.

Item nota qd quādo quis absoluit⁹
ab excōicatione debet satisfacere: quod
intellige iuxta p̄prias facultates: et p
hoc infert Archidī. facultates ecclesie
quas ad vsum habet clericus ad hoc
nō teneri. i. 6. q. 6. §. fi. p hoc facit de.
volentes. §. i. de here. et de appella. c.
rephēnsibilis. vide qd notat de p̄bēdis

de multa. 4. glosa.

5 Querit Jo. an. in nouella vtz legati de latere possint absoluere inicientes manus in clericū si lesio sit enormis: refert hic archidi. tenere q̄ sic. Dicit Petrus de ancha. Aduerte quia sup sunt opiniones de q̄bus in nouella. s̄ eo. ad eminētiam: et finaliter tenet q̄ possit i atroci siue graui delicto: puta mutilatiōe ossis fractiōe et homicidio: et filia. Jo. an. ibi dic̄ q̄ vidit aliquos legatos absoluētes et aliquos abstinētes: de iure tamē credit q̄ possūt: q̄a iura que eis tribuūt istam ptatem generaliter loquūt: et iura que excipiūt atrocem loquūt nō in legatis: s̄ in inferiorib⁹: et hoc tenē expedit saluti animarū fm cum.

6 Querit etiam in nouella vtz in alijs casibus reseruatis pape possūt legati absoluere. Rndet q̄ nō nisi in casu reseruato p manu iniectionē: naz iste casus incepit eis competere de cōsuetudine postea approbata p c. q̄ translationē. de off. le. vnde excōicatos nominatim a papa vel ab eius delegato nō possz absolūē de of. le. c. studiisti. et de of. or. c. pastoralis. hoc d̄um nisi super hoc habeat spāle mādātū super quo sibi nō credeē nisi ostēdat q̄ si p̄diderit p̄bet amissionē et tenorem. Sufficit tamē q̄ semel fuerit publicatus. ad hoc facit de mādā. p̄nci. l. i. de p̄ui. c. cum oliz. Et de testa. l. publicati extra de fi. instru. si instrumēta.

7 Quero cum text⁹ excuset excōicatus ab accessu Romā ppter impedimētū al̄s infert q̄ teneat se psonaliter p̄fētare p absolutiōe obtinēda: si an talē absolutionem possit quis petere per

procuratorem. Inno. Rndet q̄ sic ex iusta cā: aliter nō ihosti. tenet strariū dicit enim q̄ nullo modo potest peti absolutio per pcuratorem. Requirit enim contritiōem et cōfessiōem excōicati. ii. q. 3. cu3 aliquis. et certā formā et solēnitatē et introduciōez in ecclesia et manus impositiōem et recōiliatiōez anteq̄ nō est ei cōicandum. 24. q. 3. notādū. Tamē cōtrariū seruaf in curia vt notat Spec. in ti. de p̄cu. §. i. et Item opponit. imo si habet speciale mandatum petendi absolutiōz videt posse vitare l3 ad hoc nō habeat spāle mandatum: de hoc in Spec. in ti. de iuramēto calūnie. §. restat. et q̄d ergo A sentētia d̄o interdicti et suspēsiōis: potest peti absolutio p pcuratōre: q̄a nō solēnitatē forme nec recōiliatiōz desiderat: et in hoc omnes cōcordant et hec notat supra. c. cu3 desideret. in nouella.

De rectoribus ciuitatū qui faciūt statuta per que quis compellatur soluere vsuras. §. 60.

Quoniam circa hanc excōicatiōem. s. de rectoribus ciuitatum qui faciunt statuta per que quis compellat soluere vsuras vel solutas non repetere.

1 Nota q̄ paria sunt aliqd facere p viā directam. s. impedire repetitiōz vsarū vel vtēdo super his diuersis colorib⁹ et fraudibus exquisitis ad hoc vt excommunicationem incurrant.

2 Item nota in d. ceter. q̄ feneratorē sic vt plurimum contradus v̄arios occulte iniunt et dolose q̄ vix cōuinci possūt de vsuraria prauitate ideo debet pelli ad exhibendū et pducēdū in iudicio

in iudicio libros rationū p censuram
ecclesiasticam per quoz inspectionez
discerni possit: an sit vsura qbus libul
credit contra ipsos vsurarios: nō p
eis vt hic in glo. E. de pbatōibus. l.
instrumēta. 7 notat. ff. de eden. l. i. g.
numularios.

3 **I**te nota q iste est vnus spālis casus
p hāc cōstitutionē in quo q̄s cōpellit
pducere rōnes cōtra se: nam añ hāc
cōstitutōem nō fiebat.

4 **I**tem nota q debet compelli p cēsura
ecclesiasticā pducere libros. i. p sniaz
excoīcatōis suspēsiōis 7 interdicti: fm
q discretus iudex viderit expedire. nā
in appellatōe ecclesiastice censure hec
tria cōtinēt: vt in. c. querēti. de vbo.
signi. i. nō vult ergo hec cōstitutio f3
glo. ipso inuito domuz ipsi? ingredi:
vel archam ipsius frangi: 7 q̄a hanc
censuram: licet nō direde: tñ idirede
cōtra iudeos nō exerceat ecclesia. sc3
puando cōtione fidelīū: tamē satis vi
det q etiam in iudeis haberet locuz
si p seclares pncipes tales libros edē
nō cogant. Concordat iDaul? Dy.
7 Jo. de ligna.

5 **Q**uid si dicat vsurari? vel heres se nō
habere rōnes vel se illas pdidisse: nū
quid stabiē sacramēto suo. i. Respōdet
glo. q nō: nisi pbat q̄ amisit: 7 pbat
cām quomodo amisit: puta pbat in
cendūz quo fuerūt succēse: vel ruīnā
vel naufragiū quo fuerūt sōmerse. ff.
de eden. l. si q̄s ex argētariis. in fi. 7. l.
fi. de fi. instru. et hoc fm Dy. fit ppe
fraudes quas omittūt.

6 **S**ed quid si cognosco vñariū qui nō
scripsit ratōes in libro: sed in cedulis
quas statim dilacerat solutis debitīs

7 vsuris. i. Rñdet glo. q si tali succede
ret heres nō vsurarius: sed alius fide
dignus satis videt stare iuramento
suo si huic rei fama p̄sentit.

7 **I**tem nota hic iuncta glo. in vbo iu
ramento q iuramētum factuz super
seruādo iniquo statuto nō ualet sicut
hic patet. Si q̄s iurat seruare statuta
super vsuris soluendis vel nō repetē
dis facta.

8 **Q**uero quid de statuto qd est Ber
gomi q̄ repetētes vsuras in foro ec
clesiastico per ptātez cogāt mutuare
vsurario tātam pecuniaz tāto tēpore
q̄to tēpore tenuerūt pecuniā vñarij.
i. Respōdet glo. q hoc statutū nō val3
Addit iDaul? q incidit hoc statuen
tes in excoīcatōne ibi.

9 **Q**uid si faciat statutū q null? rāpiat
p vsura nisi duos denarios p libra i
mense. i. Rñdet glo. q tales sic statue
tes nō sūt excoīcati. E. de or. iDaul?

Excoīcatio tertio scilicet pcutiētiū
clericos. l. in quot casibus pcutiēs
sit excoīmunicat?

P Ecce tñs cūcū vel religiosuz
cōuersū vel nouiciū religiōis
approbate est excoīcat? excoī
catōe papali. i. 7. q. 4. si q̄s suadente.
extra de sen. exco. i. Non dubium. 7 eo
ti. religiosi. l. 6. et hoc si percussio sit
enormis.

2 **Q**uicūq̄ detinet eum in custodia pu
blica vel puaata absq̄ alia corporis le
sione vel intrudit in vincula: vt in. c.
nuper. de sen. ex.

3 **A**bbas vel prior etiā causa correctōis
clericum uel monachum per laycum
vñerari faciēs est excoīcat? tā p̄cipiēs
q̄ vñerās si aliter sit corrigibilis. exē

de sen. exco. c. vniuersitatis.

- 4 **N**ō defēdens clericum cum ad eius officiu p̄tinet: quia fauere videtur: q̄ cuius possit manifesto facinori definit obuiare: de sen. exco. quante. 22. q. 5. administratores.
- 5 **A**erberans clericū qui nolens satisfaccere sp̄ore se s̄bicit h̄berib⁹. de sentē. exco. cōtingit.
- 6 **D**elāt⁹ magister dñs: vel cōsanguine⁹ ex pposito ⁊ animo irato multū excedens in p̄uisione clerici.
- 7 **Q**ui libidie vindictē repercutit clericum ludentem: l3 grauitē p̄cutiēte⁹. extra de sen. exco. c. veniēs. ⁊. c. i.
- 8 **Q**ui spuit vel aliqd effundit sup clerici: aut claudit ei hostiū vel ponit custodes ad capiēduz eum: si de domo ereat: vel ei equitanti capit habenas equi: vel rumpit cingulū selle vel minis ⁊ terroribus restare eum facit in loco: vel quasi captū facit ad iudicem ire de sen. ex. cum desideres.
- 9 **Q**ui rem coherētē clerico aufert: aut rem de manu eius arripit: aut vestes quib⁹ indut⁹ est scindit.
- 10 **Q**ui arestat v̄l aufert rē clero postq̄ ip̄e puenerit ad locū s̄m: et adeptus fuerit plene possessionē illius.
- 11 **Q**ui ordinat cui⁹ vxore sua: vt clericū inuitet ad turpitudinē: si postea p̄u-

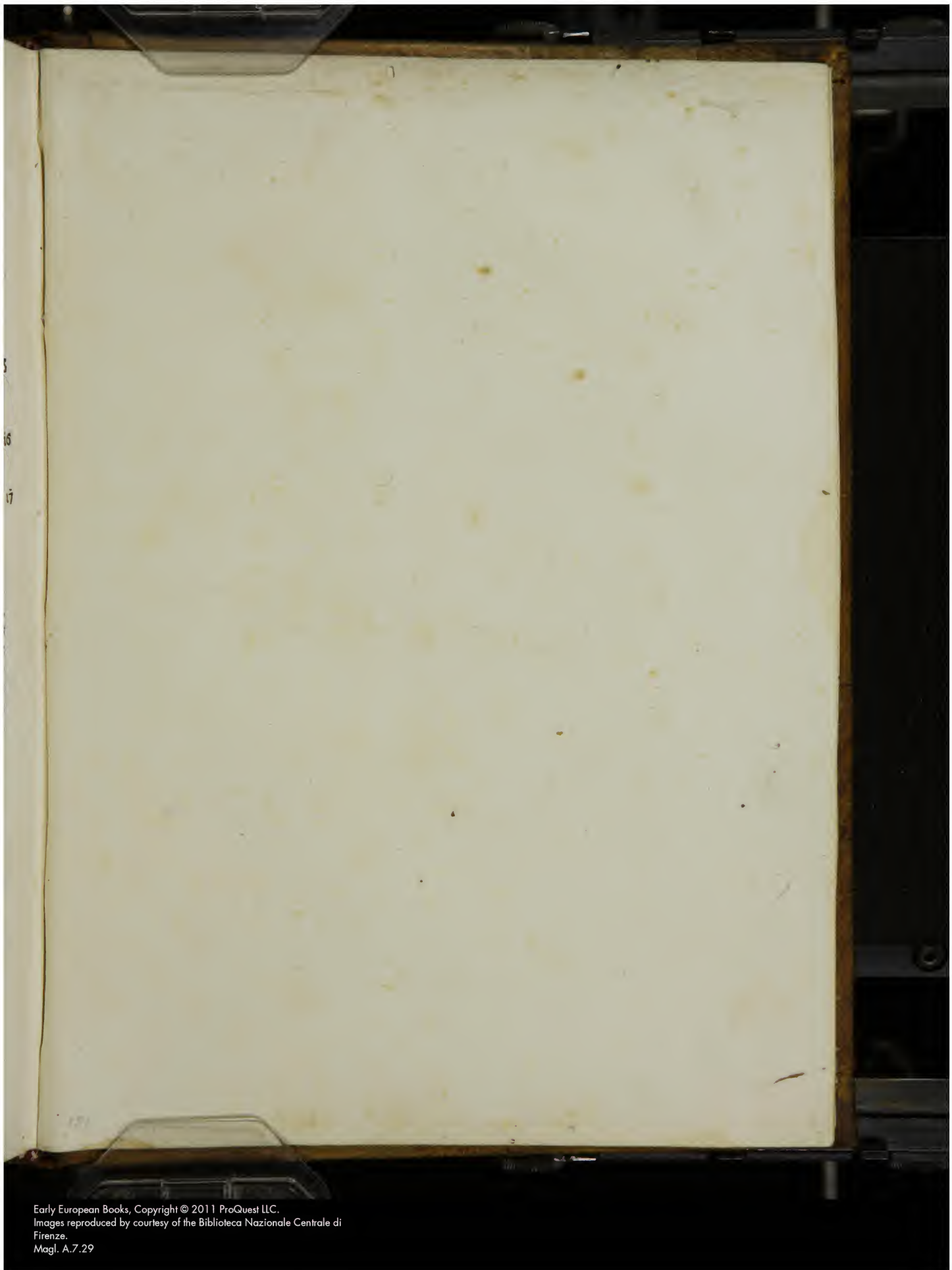
tiunt sunt ambo et cōcāt.

- M**ulier que p̄cutit clericum inuitatēz eam ad turpitudinē: si solum h̄bis impetat: secus si in facto. 12
- Q**ui persequit clericum et ip̄e quasi coactus p̄h̄it se in aquam vel ad piculum vt euadat. 13
- S**i quis animo iniuriādi capit clericū per capillos dicens: nisi esses clericus p̄cuterem te. 14
- M**ādās clericum h̄berare si sequitur effect⁹: tam mādās q̄ h̄berās est ex cōcātus. extra de sen. exco. mulieres. s̄. fi. 15
- Q**ui ratam habet p̄uisionem clerici eius nomine factam. de senten. exco. cum quis. 16
- Q**ui p̄curando dixit q̄ libenter vellz vindicari de tali clerico: si p̄pter h̄c h̄ba q̄s h̄beret illū: l3 nō nomine ei⁹. 17

Adest hic finis opis restitutionū p̄utilis IReuerēdissimi i xpo patri. fratri. Ifrāncisci de platea bononiē⁹ ordinis minoz: cui⁹ impressio venetijs extat facta ductu ⁊ impensa Johānis Colonie agripinē⁹: ac Johānis m̄then de gherretshem: q̄ vna fideliter circa hoc se gerūt. Anno. M^o. cccc. lxxiij. die. xxv. Martij.

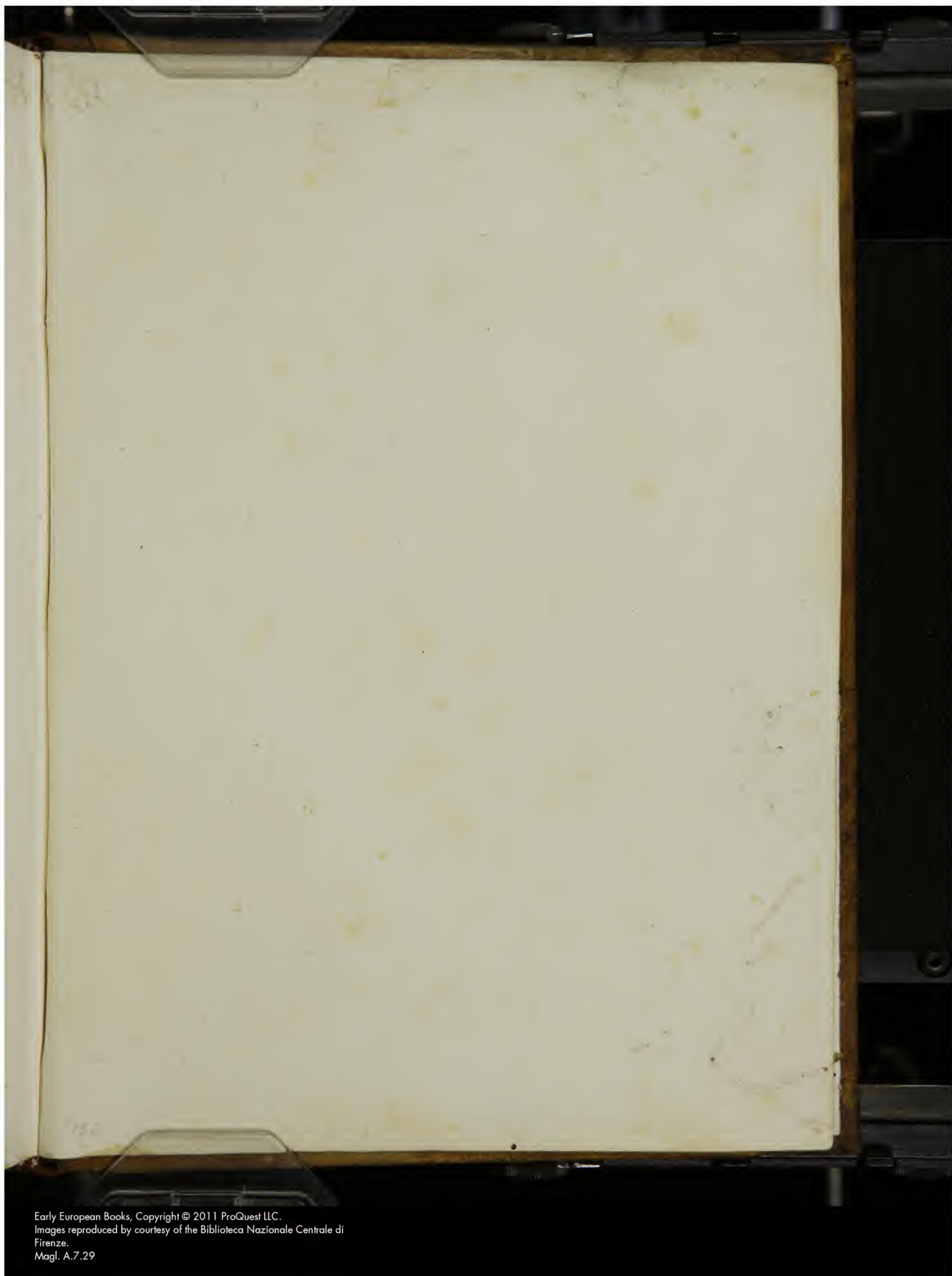

part 1500 2 153.

Manuscrit complet de st. 152 (tranche
le re 151 152).

Octobre 1421

St